This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

B 1,086,081

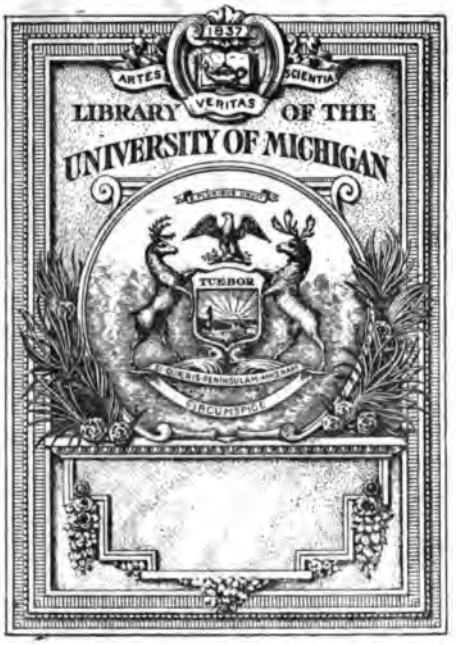
1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
3
.H67

207

WERKEN

UITGEGEVEN DOOR HET

HISTORISCH GENOOTSCHAP,

GEVESTIGD

TE UTRECHT.

NIEUWE REEKS

N°. 30.

DE REKENINGEN

DER

GRAFELIJKHEID VAN ZEELAND

ONDER

HET HENEGOUWSCHE HUIS,

UITGEGEVEN DOOR

Dr. H. G. HAMAKER.

TWEEDE DEEL.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1880.

MAR 17 1919

DE REKENINGEN

DER

GRAFELIJKHEID VAN ZEELAND

ONDER

HET HENEGOUWSCHE HUIS,

UITGEGEVEN DOOR

Dr. H. G. HAMAKER.

TWEEDE DEEL.

WERKEN VAN HET HISTORISCH GENOOTSCHAP,
GEVESTIGD TE UTRECHT.

NIEUWE SERIE N°. 30.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1880.

REKENINGEN

DER RENTMEESTERS VAN ZEELAND

ONDER

HET HENEGOUWSCHE HUIS.

EERSTE REKENING

VAN

BOUDIJN JANS ZOON,

RENTMEESTER IN ZEELAND.

1339, Maart 26 — 1342, Augustus 1.

Boudijn Jans z., wiens oudste rekening wij thans den lezer aanbieden, werd den 26sten Maart 1339 *voor de eerste maal tot rentmeester van Zeeland Beöoster-Scheld benoemd. Zijn mandaat werd den 24sten December* 1340 *hernieuwd en op dien dag hem tevens het rentmeesterschap van Zeeland Bewester-Scheld opgedragen, zoodat hij van toen af tot den dag, waarop hij voor het eerst rekende, d. i. Aug.* 15 1342, *rentmeester was van al Zeeland. Hoe dit geschieden kon in weerwil van de splitsing van Zeeland in twee rentmeesterschappen, die in* 1324 *had plaats gevonden, hebben wij in Deel* 1 *blz.* 208 *vlg. aangetoond en behoeven dus hierop niet terug te komen. Meer verwondering baart mij de buitengewoon lange tijd van drie jaren en vier maanden, welke de graaf tusschen de benoeming van Boudijn Jans z. tot rentmeester in Beöoster-Scheld en den dag waarop hij hem ter verantwoording riep, liet voorbijgaan; want schoon voor het rekenen geen vaste termijn gezet was, geschiedde dit toch door elkander genomen na verloop van een jaar. De rentmeester heeft om die reden zijne rekening van*

1*

367017

Zeeland Beöoster-Scheld in twee deelen gesplitst, waarvan het eerste tot den dag zijner herbenoeming op den 24sten December 1840 *reikt, het tweede tot den tijd zijner verantwoording.*

De voorganger van Boudijn Jans z. als rentmeester van Zeeland Beöoster-Scheld was Waddijn Heynrix z. Deze had reeds een gedeelte van den termijn van vastenavond der bede van 6 *sc. tor. van de mete gegaderd, toen hij door den dood overvallen werd. Weinige dagen daarna, den* 26sten *Maart* 1339, *werd Boudijn Jans z. in zijne plaats gesteld, om zijne taak te voltooien en verder het rentmeesterschap waar te nemen. Er zijn in de rekening vele plaatsen, die hieromtrent geen twijfel overlaten en den lezer van zelf in het oog zullen vallen; slechts eene daarvan wil ik hier aanvoeren, omdat daar tevens uit blijkt, dat bij den dood van den rentmeester zijne weduwe ter verantwoording geroepen is. In het hoofdstuk* Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beöoster-Scelt in Zeeland anno 89°, *in den negenden post zegt Boudijn Jans z.*, „Jan die Repere van der molen te Brouwershavene termino pasche anno 89°, daer hij of sculdich was 40 sc. gr. Daer gaf hy of Waddine f. Henrici 1 ℔ gr., daer die vrouwe of rekende, ende van den zelven daghe so gaf hy mi 1 ℔ gr."

In Zeeland Bewester-Scheld was Boudijn Jans z. de opvolger van Franc Natereel, die blijkens eene oorkonde bij van Mieris, Dl. II *bls.* 601, *reeds in October* 1337 *die betrekking waarnam en toen waarschijnlijk in de plaats getreden was van Jan Heynrix z. Deze toch heeft het rentmeesterschap van Zeeland Bewester-Scheld tot in het jaar* 1336 *waargenomen, zoo als blijkt uit eenen post van het hoofdstuk* Van menigherande oude achterstellen in Zeeland Bewester-Scelt, *van den volgenden inhoud:* „Item so was mijn here van Byaumont sculdich minen here den grave van den 3 sc. tor. van den mete om die herevaerd van Brabant, die men innede te bamesse anno 35°, ende die 2 sc. tor. van den mete, die men innede te Meye anno 36°, bi der rekeninghe die

her Jan die Backere *(de zaakwaarnemer van heer Jan van Beaumont)* ende Jan Heinrix s. onderlanghe deden, 496 ℔ 12 sc. 6 d. tor., qui super dominum de Byaumond sunt in papiro domini comitis registrati."

Dat Vrank Natereel de voorganger geweest is van Boudijn Jans s. zegt laatstgenoemde zelf in het opschrift von het derde hoofdstuk: „Item ontfaen van mijns heren sgraven renten van den jare van 40, die Vranke Natereel overleverde Boudin Jans sone."

Boudijn Jans s. rekende van zijne beide rentmeesterschappen te Valenciennes op den 15*den Augustus* 1342, *en werd den* 1*den September daarna op nieuw tot rentmeester in Zeeland Beöoster-Scheld aangesteld. Deze data vindt men in den aanhef zijner tweede rekening. Doch Zeeland Bewester-Scheld kreeg op dien zelfden tijd weder een eigen rentmeester, Heinric Poppen z. geheeten. Zie Boudijn Jans z. tweede rekening, het* 3*de hoofdstuk der uitgaven zonder letteren, den vijfden post:* „Item van coste die heer Heinric Poppen sone, rentmeester Beöester-Scelt, ende Boudin Jans sone, rentemeester Bewester-Scelt, deden met Willem Reymaers s. enz. *Een sterker bewijs behoeven wij niet.*

Het Hs. dezer rekening verkeert in een erbarmelijken toestand; zoo als het tot ons gekomen is bestaat het eigenlijk slechts uit eene reeks van brokstukken, waartusschen telkens verscheidene katernen weggevallen zijn. Het volgende overzicht zal den lezer hiervan een duidelijk begrip kunnen geven. Men houde in het oog dat in het geheel 13 *katernen overig zijn.*

Eerste brokstuk. *Zeven katernen, die goed bewaard zijn en aan elkander sluiten. Zij maken een deel uit van de afdeeling Ontvangsten in Zeeland Beöoster-Scheld en loopen van het begin van Boudijns rentmeesterschap in Maart* 1339 *tot Paaschen* 1341.

De Ontvangsten van het jaar 1341 *en de eerste bladzijden der Ontvangsten van* 1342 *ontbreken.*

Tweede brokstuk. *Eene katerne, die ons het vervolg geeft*

der Ontvangsten van 1342 *tot het einde van Boudijn Jans z. rentmeesterschap in Augustus van genoemd jaar.*

De afdeeling Uitgaven, die thans volgen moest, is spoorloos verdwenen.

Derde brokstuk. *Drie katernen van de afdeeling Ontvangsten der rekening van Zeeland Bewester-Scheld. Zij loopen van Januarij* 1, 1341 *tot Paaschen van hetzelfde jaar.*

De Ontvangsten van Paaschen 1341 *tot het einde van Boudijn Jans z. rentmeesterschap in Augustus* 1342 *zijn verloren gegaan, en met dezen tevens het begin der afdeeling Uitgaven.*

Vierde brokstuk. *Twee katernen van de afdeeling Uitgaven. Wij weten dat die afdeeling gewoonlijk in twee hoofdstukken wordt gesplitst, de Uitgaven „sonder lettren" en de Uitgaven „bi lettren." Het eerste hoofdstuk is gaaf tot ons gekomen, met uitzondering van de twee eerste bladzijden, die het Opschrift en de Uitgaven in Walcheren bevatten.*

Van het tweede hebben wij slechts vijf bladzijden van de Uitgaven, welke „bi sgraven lettren" tot den 15*den April* 1341 *gedaan zijn.*

Alle verdere Uitgaven bij brieven van den graaf zelven, van de gravin, van den heer van Beaumond, van den heer van Voorne of welke meer nog bij deze rekening mogen behoord hebben, ontbreken. Hetzelfde geldt natuurlijk ook van Boudijn Jans z. Wedden en van de Slotsom.

EERSTE BROKSTUK.

ONTVANGSTEN IN ZEELAND BEÖOSTER-SCHELD.

Dit es rekeninghe ende ontfanch Boudin Jans s., rentemeester van Zeeland, zeder die tijd dat hem die rentemeesterscap eerst bevolen ward van Beöester-Scelt in Zeeland, dat was up den goeden vridach, als hem die lettren van bevelnissen daer of quamen int jaer van 39, tote des donresdaghes up sente Pieters dach ingaende Oechst anno 42°.

Eerst van den rentemeesterscap van Beöester-Scelt in Zeeland van des goeden vridaghes anno 39° tote des corstdaghes toe, dat hem die rentmeesterscap van al Zeeland bevolen ward anno 40°.

I.

Eerst ontfanghen van den rentemeesterscap van Beöester-Scelt in Zeeland van den 6 sc. tor. van den mete, die minen here den grave ghegheven waren, daer dach van der eere helft of was tote vastenavende anno 38°, ende die ander helft tote zente Jans misse midzomere anno 39.

EERST ONTFANGHEN VAN DEN EERSTEN 3 SC. TOR. VAN DEN METE.

[EERST IN SCOUDEN]. [1])

[Eerst int sestendeel van Quaelambocht.]

Jan f. Pieter Gheeraerds, Ye f. Boudins, burghemeysters van Zirixee, Heynric f. Hughen ende Jonghe Jan tser Witten s., clerke, rekenden van der port niewe ambochte van den eersten 3 sc. tor. van den mete, ende groet es overghelevert 819 m. 1 r. min. Ende si segghen dat vors. ambocht gheminderd es med der maten 21½ m. 104 r. ende niet meerre ghemeten es danne 797 m. 45 r. ende zi en wilden nemmeer betalen. Ende zij bewisen up Gillis Moreyts s. 2½ m. 90 r. scotvri. Item upt gasthuus, dat hem mijn here die grave half verdrogh, 85 m. 115 r. Summa 88 m. 55 r. Sic remanent, inde solvitur, 708 m. 290 r., fa. et sol. 106 ℔ 6 sc. 11 d.

Dankaerd f. Jacops van der Wellen 38 m. 100½ r. Jacob f. Jacops van der Wellen 38 m. 100½ r. Hughe f. Jans van Kenisse 66 m. 200 r. Summa, 143 m. 101 r. Ende zij segghen dat dit vors. ambocht ghemindert es medder maten 3 m. 45 r., ende niet meere ghemeten en es danne 140 m. 1 quart, ende zi en willen niet meer betalen, fa. et sol. 21 ℔ 9 d.

Die burghemeysters vors. rekenden vor Mathys Rengers s. ambocht, dat Jan Wissen s. was, 150 m. Item dat Hoobuuc Clais s. was, 107 m. 250 r. Item dat Hoobuuc Heldecops s. was, 72 m. Item die Mathijs waren, 265 m.

---

1) De twee tusschen vierkante haakjes geplaatste regels worden in het Hs. gemist. Ik heb ze hier ingelascht, omdat de naam van het eiland en van het zesdedeel, waarover de naaste bladzijde handelt, wel voorop gesteld diende te worden.

87½ r. Summa, 595 m. 37½ r. Ende si slaen of van wtslaghe ende van dat tambocht mindere ghemeten es, 29 m. 37½ r. Sic remanent, inde solviter, 566 m., fa. 84 ℔ 18 sc., die si betaelden Costin Wissen sone bi bevelnissen van minen here den grave, als Costins lettre daer of hout.

Clais Reingaers sons kindre 265 m. 87½ r. Amputant van wtslaghe van der niewer inlaghen ende van dattambocht mindre ghemeten es 6 m. 77½ r. Sic remanent 259 m. 10 r., fa. et sol. 38 ℔ 17 sc. 1 d.

Symon f. f. Jan Wissen 208½ m. 16 r. Amputat van wtslaghe 68 m. 91 r., ende dat tambocht niet meere ghemeten es danne 140 m. 75 r., fa. 21 ℔ 9 d. Sol. inde 14 ℔ 11 sc. 2 d.

Debet adhuc 6 ℔ 9 sc. 7 d.

Hoobuuc f. Heldecops 94 m. 241 r., fa. et sol. 14 ℔ 4 sc. 5 d.

Summa van al den sestendeel van Quaelambocht, 195 ℔ 4 d. tor.

Int sestendeel van Zuutland.

Eerst Wisse f. Philips 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Vanne f. Haylinx 2 m. 8 r., fa. et sol. 6 sc. 1 d.

Here Florens ende here Arnoud van Haemsteden 1 m. Item here Florens dat Dankaerd Brunen was, 38 m. Summa 39 m., fa. et sol. 5 ℔ 17 sc.

Wisse f. Domaes 67 m., 70 r. min, fa. et sol. 10 ℔ 4 d.

Jan f. Zoeten 1 m. 18 r., fa. et sol. 3 sc. 2 d.

Witte, Abbe, Reingaer, Witte Abben s. kindre, 20½ m. 80 r., fa. et sol. 3 ℔ 2 sc. 4 d.

Meeus f. Clais 28 m. 70 r., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc. 9 d.

Jan f. Diederix; Sceuwe, Heine, Hughe Diederix s. kindre, 31½ m. 15 r., fa. et sol. 4 ℔ 14 sc. 8 d.

Heinric f. Jaken 29½ m. 5 r., fa. et sol. 4 ℔ 8 sc. 7 d.

Jan f. Witten 4½ m. 112½ r., fa. et sol. 14 sc. 8 d.

Heine f. Willems 12½ m. 15 r., fa. et sol. 37 sc. 8 d.

Heine, Heine Oemen s. s. 15 m. 30 r. min, fa. et sol. 44 sc. 8 d.

Hughe die wiestre 8 m. 107½ r., fa. et sol. 25 sc. 1 d.

Jacob f. Vannen 6½ m., fa. et sol. 19 sc. 6 d.

Pieter f. Vannen 6½ m., fa. et sol. 19 sc. 6 d.

Hughe f. Pieter Oemen 66 m. 60 r. min, fa. et sol. 9 ℔ 17 sc. 5 d.

Reingaer, Jacob ende Meeus, Heine Mouwen kindre, 17½ m. 20 r., fa. et sol. 52 sc. 8½ d.

Reingaer Zweymers s. 24 m. 5 r., fa. et sol. 3 ℔ 12 sc. 1 d.

Cranioc f. Willems 13 m. 50 r., fa. et sol. 39 sc. 6. d.

Domaes f. Jans 15 m. 50 r., fa. et sol. 45 sc. 6 d.

Wisse f. Jans 12½ m. 40 r., fa. et sol. 37 sc. 11 d.

Hughe Zwaefs s. 55½ m. 20 r., fa. et sol. 8 ℔ 6 sc. 9½ d.

Witteman f. ver Winen 14 m. 80 r., fa. et sol. 42 sc. 10 d.

Wulfard f. Ellix 6 m. 35 r., fa. et sol. 18 sc. 4 d.

Hughe f. Batten 8 m. 90 r., fa. et sol. 24 sc. 11 d.

Pieter Hughe f. f. Alards 19½ m. 42 r., fa et sol.. 58 sc. 11 d. tor. 1 mite.

Jan f. Jan Hughen 35 m. 30 r., fa. et sol. 5 ℔ 5 sc. 4 d.

Hughe, Reingaer, Weyloefs kindre, Diederic f. Reingaers, 25 m. 5 r. min, fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Jacob f. Jacops 88½ m. 30 r., fa. et sol. 13 ℔ 5 sc. 10 d.

Willem f. Ouwen 15 m. 98 r., fa. et sol. 46 sc.

Wouter die Keetridder 1 m., fa. et sol. 3 sc.

Willem f. Plocvinx, Willem f. Michiels 16½ m. 15 r., fa. et sol. 49 sc. 8 d.

Hughe f. f. Jan ver Zoeten 65 m. 20 r. Amputat 1½ m. vrijs. Sic remanent 63½ m. 20 r., fa. et sol. 9 ℔ 10 sc. 8½ d.

Willem Jan f. ver Zoeten 66 m. 58 r. min. Amputat

1½ m. vrijs. Sic remanent 64½ m. 58 r. min, fa. et sol. 9 ℔ 13 sc. 5 d.

Heinric f. Hannemans 72 m. 236½ r. Amputat van Rengaer Blox sons vrie 6½ m. 138 r. Sic remanent, inde sol. 65½ m. 98½ r., fa. et sol. 9 ℔ 17 sc. 6 d.

Rengaer Blox s. 19½ m. 12 r. al vri.

Hughe f. Hayen 37 m. 72 r., fa. et sol. 5 ℔ 11 sc. 3 d.

Aernoud f. Hughen 47½ m. 92½ r., fa. et sol. 7 ℔ 3 sc. 5 d.

Wisse f. f. Hughe Pieters 32 m. 90 r. min, fa. et sol. 4 ℔ 15 sc. 2 d.

Heine Knwt 11 m. 50 r., fa. et sol. 33 sc. 6 d.

Wisse ende Pieter, Mannaerds kindre, 21½ m. 65 r., fa. et sol. 3 ℔ 5 sc. 2 d.

Jacob f. Mulox 16 m. 262½ r., fa. et sol. 50 sc. 8 d.

Jacob f. Mannaerds 22 m. 46 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 6 d.

Costin Abben kindre 57 m. 95 r. min, fa. et sol. 8 ℔ 10 sc. 1 d.

Pieter f. f. Pieter Jans 30½ m. 15 r. min, fa. et sol. 4 ℔ 11 sc. 4 d.

Wisse Cranioch 52½ m. 10 r. min, fa. et sol. 7 ℔ 17 sc. 5 d.

Jan f. Heinen 58½ m. 84½ r. Pieter f. Heinen 58½ m. 84½ r. Summa, 117½ m. 19 r., fa. et sol. 17 ℔ 12 sc. 8½ d.

Andries Michiels s. 30 m., fa. et sol. 4½ ℔.

Jan f. Corthals 227 m. 30 r. min, fa. et sol. 34 ℔ 9 d.

Jan Jan f. ver Zoeten 137 m. 60 r. Item dat Heine Reingaers s. was, 29 m. 30 r. Item dat Reingaers ende Diederix, Diederix Reingaers s. kinder, was, 29 m. 1 quart. Item dat Clais f. Jans kinder es, 107½ m. 10 r. min. Summa, 303 m. 5 r. Amputat daer of van zijns selfs vrie 1½ m. Item die Heine Reingaers s. waren, 26 m. vrijs. Item die Reingaers ende Diederix, Diederix Reingaers sons kindre sijn, 26 m. vrijs. Item 1½ m.

vrijs, die Clais Jans s. kindre sijn. Summa van den vrie 55 m. Sic remanent 248 m. 5 r., fa. et sol. 37 ℔ 4 sc. ½ d.

Hughe ende Heinric, Witte Hughen s. kindre, 28 m. 35 r., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc. 5 d.

Jacob ende Meeus, Dankaerd Mugghen s. kindre, 46 m. ½ quart, fa. et sol. 6 ℔ 18 sc. 4½ d.

Hughe Pieter Craniox s. 63½ m. 20 r., fa. et sol. 9 ℔ 10 sc. 9 d.

Pieter f. Mugghen 42 m. 60 r. Item 17 m. 26 r. Summa 59 m. 86 r. fa. et sol. 8 ℔ 17 sc. 10½ d.

Jan f. Mugghen 15 m. fa. et sol. 45 sc.

Symon f. Mugghen 15 m. 10 r., fa. et sol. 45 sc. 1 d.

Jan f. Mulox 70 m. 107 r., fa. 10 ℔ 11 sc. 1 d. Sol. inde 7 ℔ 15 sc.

Deb. adhuc 56 sc. 1 d.

Jan f. Cops 58 m. 20 r. min, fa. et sol. 8 ℔ 13 sc. 10 d.

Zuderhoec 75 m. 1 quart. Jan ende Muloc, Zuderhoex kindre, 34 m. 53 r. Summa, 109 m. 128 r. Ende zij bewisen per Wissen f. Witten, Reingaer f. Hoobuux ende Jan van Coudekerke, scepenen, ende Jan f. Zuderhoex, scoutate, daer of up den ouden Teyms 50 r. cum banno. Summa van bewisen 50 r. Sic remanent, inde solvitur, 109 m. 78 r. fa. et sol., mediante uno banno ofghesleghen 16 ℔ 4 sc. 9½ d.

Heinric f. Costins 38 m. 25 r. min, fa. et sol. 5 ℔ 13 sc. 9 d.

Jacob f. Dankaerds 62 m. 21 r., fa. et sol. 9 ℔ 6 sc. 3 d.

Clais f. Hughen 63 m. 85 r. min, daer of sijn tsheren van Moermond 22 m., fa. et sol. 9 ℔ 8 sc. 2 d.

Laureys f. Hughen 46 m. 11½ r., fa. et sol. 6 ℔ 18 sc. 1½ d.

Bloch f. Diederix 133½ m. 25 r., fa. et sol. 20 ℔ 9 d.

Cranioc f. Jacobs 91½ m. 35 r., fa. et sol. 13 ℔ 14 sc. 11 d.

Willem f. Betten 40 m., fa. et sol. 6 ℔.

Heinric Ye f. Pieters 29 m. 90 r., fa. et sol. 4 ℔ 7 sc. 11 d.

Hughe Lood f. Gillis 25 m. 2½ r. min, fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Gillis f. Cops 71 m. 50 r. min, fa. et sol. 10 ℔ 12 sc. 6 d.

Willem f. Betten, Hughe f. Craniox, Jan Jan f. ver Zoeten, 51 m. 125 r., fa. et sol. 7 ℔ 13 sc. 3 d.

Mathijs ende Clais, Reinghaers kindre, 1071½ m. 15 r. Amputant van der abdessen vrie van der Nortdike 50 m. vrijs. Sic remanent 1021½ m. 15 r. Daer of slaet men van wtslaghe van der niewer inlaghen 15 m. ende van den ouden Teymse 50 r. cum banno. Sic remanent, daer men of betaelt, 1005 m. 115 r., fa., ofghesleghen een ban, et sol. 150 ℔ 13 sc. 2 d.

Summa van al den sestendeel van Zuutland 600 ℔ 8 sc. 9½ d. tor. 1 mite.

Int sestendeel van Kercwerve.

Eerst in Kercwerve, ende in al dit sestendeel soe ghevet men van elken ghemete, dat men bewijst, 29 d. tor.

Jan ende Wisse, Hoobuch Wisse Kruken s. kindre, 132 m. 122½ r., fa. et sol. 19 ℔ 17 sc. 2½ d.

Jan, Gillis, Boudin, Harnoud, Hughe ende Scene, Lems kindre, 385 m. 85 r. Item Jan Lems s. die Jacop Dierxs s. waren, 7½ m. Summa 392½ m. 85 r., fa. et sol. 58 ℔ 18 sc. 4 d.

Hughe Wisse f. Cruken 34½ m. 11 r., fa. et sol. 5 ℔ 3 sc. 7 d.

Heinric f. Hallinx 96 m. 8 r. Willem f. Hallinx 193½ m. 24½ r. Clais f. Hallinx 103 m. 83 r. Summa, 392½ m. 15½ r., fa. et sol. 58 ℔ 17 sc. 8 d.

Hughe, Symon, Heinrich, Willem Vlame f. Reingaers kindre, 5 m., fa. et sol. 15 sc.

Zwane f. Pieters 42 m. 1 quart, fa. et sol. 6 ℔ 6 sc. 9 d.

Aernoud f. Wissen 46 m. 15 r., fa. et sol. 6 ℔ 18 sc. 2 d.

Bette f. Roevers 3 m. 60 r., fa. et sol. 9 sc. 7½ d.

Hughe Jans s. kindre 6 m. 200 r., fa. et sol. 1 ℔.

Hughe f. Jans van Kenisse 29 m. 30 r., fa. et sol. 4 ℔ 7 sc. 4 d.

Costin ende Heinric, Hughe f. Clais kindre, 32 m., fa. et sol. 4 ℔ 16 sc.

Heinric f. Roevers 3 m. 60 r., fa. et sol. 9 sc. 7 d.

Willem van Zevenberghen 230 m. 38 r. Item die Willem Hughen s. waren, 67 m. 195 r. Summa, 297 m. 233 r. Item Jan f. Hughen 77 m. 195 r. Item Gillis f. Boudins 77 m. 170 r. Item Waddin f. Clais die Willem f. Hughen waren, 10 m. Summa 175 m. 65 r. Summa van al, 462 m. 297 r., fa. et sol. 69 ℔ 9 sc.

Summa, 237 ℔ 8 sc. 3 d. tor.

In tser Reingaerskerke.

Aernoud f. Hughen 11½ m. 100 r. Laureys f. Hughen 5 m. 50 r., Jacop f. Dankaerds 5 m. 50 r. Summa, 22 m. 50 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 6 d.

Mathys f. Reingaers ende Cranioc tser Jacops s. daer si omme twien, 10 m. 1 quart, fa. et sol. 30 sc. 9 d.

Cranioch f. tser Jacops 46 m. 100 r. fa. et sol. 6 ℔ 19 sc.

Mathijs f. Reingaers 300 m., fa. et sol. 45 ℔.

Mathijs ende Clais, Reingaers kindre, 30 m. 100 r., fa. et sol. 4 ℔ 11 sc.

Jacob f. Mulox 3 m. 15 r., fa. et sol. 9 sc. 2 d.

Summa, 61 ℔ 16 sc. 5 d. tor.

Item ontfanc in die Niewekerke in Scouden.

Hughe Jan f. f. Reingaers 7 m., fa. et sol. 21 sc.

Willem f. Scenken 6 m., fa. et sol. 18 sc.

Mathijs f. Reingaers 8 m. 225 r. fa. et sol. 26 sc. 3 d.

Pieter f. Jan Daniels 7½ m. Hughe Jan f. Daniels

7½ m. Jan f. Jan Daniels 7½ m. Summa, 22½ m., fa. et sol. 3 ℔ 7½ sc.

Hallinc ende Clais, Pieter f. Hallincs kindre, 11 m. 1 quart, fa. et sol. 33 sc. 9 d.

Clais f. Hoobuux 60 m., fa. et sol. 9 ℔.

Clais f. ver Celien 69 m. 1½ quart, fa. 10 ℔ 8 sc. 1½ d. Sol. inde 7 ℔ 2½ sc.

Debet adhuc 3 ℔ 5 sc. 7½ d.

Hughe, Symon ende Heinric, Willem Vlame f. Reingaers kindre, 35½ m., fa. et sol. 5 ℔ 6 sc. 6 d.

Symon Vlame f. Reingaers 14 m., fa. et sol. 42 sc.

Reingaer f. Hallinx 16 m., fa. et sol. 48 sc.

Hughe f. Wittemans 80 m. Ende hi bewijst per Pieter f. Hallen, Scene f. Wissen ende Willem f. Hughen, scepenen, ende Hughe f. Wittemans, scoutate, daer of up Waddin f. Clais 6 m. 125 r. cum banno. Sic remanent, inde solvitur. 73½ m. 25 r., fa. mediante banno defalcato, 11 ℔ 9 d. Sol. inde 10 ℔ 17 sc. 9 d.

Debet adhuc 3 sc.

Heine Jacob f. f. Diederix, Hughe f. Philips, Jan Jan f. ver Zoeten, 105 m. 227 r. Ende Hughe f. Philips, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Witten f. Wissen 25 r. cum banno. Sic remanent, inde solvitur, cum 7 d. tor. van den mete, van bewise, 105 m. 202 r., fa. mediante banno defalcato, et sol. 15 ℔ 14 sc.

Hughe f. Jans van Kenisse 77 m. 100 r., fa. et sol. 11 ℔ 12 sc.

Waddin Clais f. Waddins 83 m. 36 r. Item 12 m., die Jan Hughen sons waren. Item 58 m., die Willem f. Hughen waren. Item 11 m. 238 r., die Heine Jacop f. Boonen waren. Summa, 164 m. 269 r., fa. et sol. 24 ℔ 14 sc. 8½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 45 m., fa. et sol. 6 ℔ 15 sc.

Jan f. Lems 15 m., fa. et sol. 45 sc.

Heine f. Hoobuux, Boene f. Crummen 37½ m. Pieter f. Crummen 19 m. 50 r. Summa, 56 m. 200 r., fa. et sol. 8 ℔ 10 sc.

Gillis f. Boudins 100 m. Willem f. Hughen 12 m. Jan f. Hughen 58 m. Summa, 170 m., fa. et sol. 25 ℔ 10 sc.

Boenefaes f. Lauwaerds 115 m. Ende hy bewijst per scabinos praedictos ende Boenefaes, scoutate, daer of up Willem van Zevenberghen 2 m. Sic remanent 113 m., fa. cum 7 d. tor. van bewise van den mete et sol. 17 ℔ 2 d.

Summa, 157 ℔ 4 sc. 1½ d. tor.

Item ontfanch in Duvendijc.

Heine f. Jans. 9 m. 69 r., fa. et sol. 27 sc. 8 d. tor. 1 mite.

Wouter f. tser Waddins 10½ m. 5 r. Hughe Tebe 9 m. 200 r. Summa 20 m. 55 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 d. tor. 1 mite.

Scenke f. Wiesters 10 m. 48 r. min, fa. et sol. 29 sc. 6½ d.

Hughe f. Witten 10½ m. 5 r., fa. et sol. 31 sc. 7 d.

Domaes Pieter f. Berwouds 43½ m. 3 r. min, fa. et sol. 6 ℔ 10 sc. 6 d.

Item Domaes die Clais f. Berwouds waren, 10 m. Debet.

Heine f. Jacob Diederix ende Jan f. Jan ver Zoeten 185½ m. 126 r. Ende Jan van den Steyne, scoutate, daer of bewijst per Scene f. Wissen, Symon f. Phylips ende Wissen f. Clais, scepenen, up Heinen f. Batten 2 m. 60 r. cum banno, Jan f. Loepers 1 m. 25 r., Jan f. Symons 5 m. 50 r. min.; Domaes f. Pieter Berwouds ½ m. 25 r. cum banno. Summa 8½ m. 60 r. Sic remanent, inde solvitur, 177 m. 66 r., fa. et sol. cum 7 d. tor. van bewise van den mete, ofghesleghen 3 banne, 26 ℔ 7 sc. 8 d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 81 m. 6 r., fa. et sol. 12 ℔ 3 sc. tor. 1 mite.

Waddin f. Clais Waddins 33½ m., dat Heinen Jacop f.

Boonen was. Item Hughe Musschen 32 m. 136 . Summa, 65½ m. 136 r., fa. 9 ℔ 17 sc. 10½ d. Sol. inde 37 sc. Debet adhuc 8 ℔ 10½ d.

Waddin f. Symons 37½ m. 105 r., fa. et sol. 5 ℔ 13 sc. 6½ d.

Domaes f. Symons 36 m. 1 r. min, fa. et sol. 5 ℔ 8 sc.

Slabbaerd f. Phylips Slabbaerds 80 m. 126½ r., fa. et sol. 12 ℔ 15 d.

Waddin ende Domaes, Symons kindre, Clais ende Harnoud, Symon f. Harnouds kindre, 92 m. 288 r., fa. et sol. 13 ℔ 18 sc. 10½ d.

Symon f. Harnouds 9 m. 164 r., fa. et sol. 28 sc. 8 d.

Heinrich f. tsFisschers 116 m. 87 r. Ende Phylip f. Heinrics, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Jan f. Loopers 5½ m. 1 quart min; Willem van Zevenberghen 2½ m. cum banno; Heine f. Batten kindre 5 m. 50 r. Summa van bewise 12 m. 125 r. Sic remanent, inde solvitur 103 m. 262 r., fa. cum 8½ d. tor. van bewise, defalcato uno banno; et sol. 15 ℔ 17 sc. 3 d.

Dankaerd Berwoud f. Goetmans 10½ m. 5 r., fa. et sol. 31 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Symoen Doede 60 m. 64 r., fa. et sol. 9 ℔ 8 d. tor.

Hughe Clais f. Harnouds 20 m. 200 r. Debet.

Harnoud, Clais f. Harnouds, 10 m. 100 r. Debet.

Hughe ende Harnoud, Clais f. Harnouds kindre, 55 m. 164 r. Item die Hughen Musschen sons waren, 16 m. 68 r. Debent.

Jan ende Berwoud, Clais Jans s. kindre, 49 m. 146 r. Debent.

Hughe f. Phylip Slabbaerts 80 m. 126½ r. Debet.

Summa, 119 ℔ 7 sc. 4½ d. tor. 1 mite.

Summa van al den sestendeel van Kercwerve, 575 ℔ 16 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Item int sestendeel van Bridorpe.

Eerst in Bridorpe.

Wouter tser Waddins sone 243½ m. 1 quart. Hughe Tebe 6 m. 1 quart. Summa, 250 m. Amputant inde 100 m. vrijs. Sic remanent 150 m., fa. et sol. 22½ ℔.

Gillis f. Boudins 350 m. Amputat van der abdessen van Bellem vrien 50 m. vrijs. Sic remanent 300 m., fa. et sol. 45 ℔.

Boudin f. Loopers 147 m. 29 r., daer of so heeft betaelt Willem f. Cleewaerds here Waddine, die rentemeester was, 29½ m. 26 r. Item Gheyle f. Costins 10 m. Amputat van der abdessen vrie 1 m. 50 r. min. Sic remanent, inde solvitur, 9 m. 50 r., fa. et sol. 27 sc. 6 d.

Item Wouter tser Waddins s. 29½ m. Ende Wouter die bewiset up Boudine vors. 10 m., ende hij slaet of van der abdessen 2½ m. vrijs. Sic remanent, inde solvitur, 17 m., fa. et sol. 51 sc.

Item Diederic die Visscher van 15 m. 50 r. min. Amputat van der abdessen vrie 1 m. 50 r. Sic remanent 13 m. 200 r., fa. et sol. 41 sc.

Item Boudin selve van datter blivet 63 m. 58 r. Amputat van der abdessen vrie 14 m. 77 r. min. Sic remanent, inde solvitur, medden 10 m., die Wouter f. tser Waddins up hem bewijsde, 59½ m. 30 r., fa. et sol. 8 ℔ 18 sc. 10 d.

Ghyse f. Costins 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Symon, Willem ende Clais, Willem tser Yen s. kindre, 84 m. 17 r. Amputant van der abdessen van Belhem 3 m., 1 quart. min, vrijs. Sic remanent 81 m. 58 r., fa. et sol. 12 ℔ 3 sc. 7 d.

Jan, Colin, Kempe ende Pieter, Clais f. Jans kindre, 561 m. 122 r. Amputant 90 m. vrijs. Item van der abdessen van Belhem 58 m. 32 r. vrijs. Sic remanent 413 m. 90 r. Hierof so ghelden Jan ende Kempe 206½ m. 45 r., fa. et sol. 31 ℔.

Ende Colin ende Pieter solverunt Waddino.

Mathijs ende Clais, Reingaers kindre, 100 m. Amputant van der abdessen vrie 14 m. 86 r. vrijs. Sic remanent 85 m. 21¼ r. Daerof here Ghybe vor Mathise van 42½ m. 107 r., fa. et sol. 6 ℔ 8 sc. 7 d. Debent Clais kindre tmeerre.

Jan f. Symons 300 m. 156 r. Amputat 110 m. vrijs. Item van der abdessen van Belhem 13 m. 23 r. Sic remanent 177 m. 133 r., fa. 26 ℔ 12 sc. 4 d. Debet.

Diederich die Visscher 14 m. 13 r. min. Heinrich die Visscher 14 m. 116 r. Summa, 28 m. 103 r. Amputant van haers selfs vrie 5 m., die jonfrou Lizebatten waren. Item van der zelver jonfrouwen, die Heinrix sijn, 2½ m. Item van der abdessen 1 m. 54 r. vrijs. Sic remanent 19 m. 199 r., fa. 59 sc. tor. Debent.

Summa, 135 ℔ 15 sc. 6 d. tor.

Item in Elgerzee.

Meeus f. Zymens ver Bessen 75 m. fa. et sol. 11 ℔ 5 sc.

Clais f. Pieters 8 m. 100 r., fa. et sol. 25 sc.

Willem f. Aechten 20 m. 250 r., fa. et sol. 3 ℔ 2½ sc.

Witte ende Clais, Jan f. Hughen kindre, 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Walop f. Poelvoets 50 m., fa. et sol. 7½ ℔.

Jan ende Poelvoet, Symon f. Poelvoets kindre, 37½ m., fa. et sol. 5 ℔ 12 sc. 6 d.

Hughe f. Jacops 16 m. 200 r., fa. et sol. 50 sc.

Heine f. Symons 43 m. 3 quart, fa. et sol. 6 ℔ 11 sc. 3 d.

Heine f. f. Clais Gillis 100 m., fa. et sol. 15 ℔.

Clais f. Poelvoets 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Hughe f. Boonen 16 m. 200 r., fa. et sol. 50 sc.

Symon f. f. Pieter Meeus 75 m., fa. et sol. 11 ℔ 5 sc.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 525 m. Amputant 72 m. 58 r. leenlands. Ende Walop f. Poel-

voets, scoutate, daer of bewijst up Heinen f. Gillis 10 m. leens. Sic remanent 442½ m. 92 r., dat hier na verclairsd es in Pieter Willems s. rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa, 74 ℔ 15 d. tor.

Item in Ellemeet.

Meeus f. Heinen 63 m. 25 r., fa. et sol. 9 ℔ 9 sc. 3 d.

Heine f. Durven 37 m., fa. et sol. 5 ℔ 11 sc.

Andries f. Heynemans 19 m., fa. et sol. 57 sc.

Symon ende Costin, Hughemans kindre, 8 m. 100 r., fa. et sol. 25 sc.

Wayn f. Boudins 8 m. 25 r., fa. et sol. 24 sc. 3 d.

Ghoote ende Heyne, Cloens kindre, 8 m. 25 r., fa. et sol. 24 sc. 3 d.

Hughe f. Clinke Meeus 8 m. 100 r., fa. et sol. 25 sc.

Hughe, Clinke ende Meeus, Jacob Hughe f. Clinken kindre, 21 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 4 sc.

Jan f. Symons 149⅓ m., fa. et sol. 22 ℔ 8 sc. 6 d.

Heine f. Symons 23½ m. 33 r., fa. et sol. 3 ℔ 10 sc. 9 d.

Meeus ende Cleewaerd, Willems kindre, 19 m. 133 r. fa. et sol. 58 sc. 4 d.

Boense f. Cleewaerds, scoutate, 75 m., fa. et sol. 11 ℔ 6 sc.

Hughe f. tsYonghen 16 m. 200 r., fa. et sol. 50 sc.

Wayn f. Rissen 50 r., fa. et sol. 6 d.

Wayn f. Meeus 11 m. 33 r., ut dicit, sed non est in libro, fa. et sol. 33 sc. 4 d.

Hughe f. Clais 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Jacob f. Olaerds 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 850 m. Ende Ghyse f. Jans, scoutate, daer of bewijst per Lem f. Rissen, Jan f. Witten ende Olaerd f. Wissen, scepenen, up tser Scipstol 4 m. 60 r. cum banno; Heine f. Hughen 11 m. 86 r. cum banno; Olaerd f. Wissen 15 m. cum

banno; Costin f. Hughen 1 m. 20 r. min, cum banno; Lem f. Rissen 8 m. 1 quart min, cum banno; Heinric Vanne 14½ m. 25 r. min, cum banno. Summa, 53½ m. 76 r. Sic remanent 796 m. 74 r., dat hier na verclaerst es in Pieter Willems s. rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa 77 ℔ 16 sc. 2 d. tor.

Summa van al den sestendeel van Bridorpe, 287 ℔ 12 sc. 11 d. tor.

Item ontfanch int sestendeel van Haemsteden.

Eerst int oestambocht van Welland.

Heerkijn ende Welland, Sceuwe Wellants s. kindre, 14 m. 273 r., fa. et sol. 44 sc. 10 d.

Jan f. Symons 221 m. 50 r. min, fa. et sol. 33 ℔ 2 sc. 6 d.

Costin f. Pieters 8 m. 125 r., fa. et sol. 25 sc. 3 d.

Heine f. Boenzen 8 m. 125 r., fa. et sol. 25 sc. 3 d.

Witte f. Pieters 2 m., fa. et sol. 6 sc.

Heinric f. Wayns 8 m. 100 r., fa. et sol. 25 sc.

Pieter ende Wayn, Jan Wayns s. kindre, 8 m. 125 r., fa. et sol. 25 sc. 3 d.

Ghijse f. Jans 38 m. 59 r. Item die Bartholmeeus Clais s. waren, 10 m. 5 r. Summa, 48 m. 64 r., fa. et sol. 7 ℔ 4 sc. 8 d.

Willem f. Costins 11 m. 137½ r., fa. et sol. 34 sc. 5 d.

Boense Cleewaerd f. Scoutaten 57 m. 87 r., fa. et sol. 8 ℔ 11 sc. 11 d.

Witte f. Wayns 4½ m. 1½ r., fa. et sol. 13 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Wisse f. Hughen 91 m. 200 r., fa. et sol. 13 ℔ 15 sc.

Pieter ende Olaerd, Wisse f. Durven kindre, 45 m. 250 r., fa. et sol. 6 ℔ 16 sc. 6 d.

Wisse f. Jans 30 m. 178 r. Item die Bartholmeeus f. Clais waren, 10 m. 5 r. Summa, 40½ m. 23 r., fa. et sol. 6 ℔ 21½ d.

Jan f. Jans van Vorne 30 m. 196 r., fa. et sol. 4 ℔ 12 sc.

Jans kindre van den Wale 11 m. 137½ r., fa. et sol. 34 sc. 5 d.

Diederic f. vern Aechten 66 m. 3 quart, fa. et sol. 10 ℔ 3 d.

Hughe f. Clais 11 m. 237½ r., fa. et sol. 35 sc. 4½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 283 m. 100 r. Item heer Florens die Loef f. Witten waren, 20 m. Item die Wissen f. Wissen waren, 26 m. 119 r. Summa 329 m. 219 r. Amputant 20 m. leens. Sic remanent 309 m. 219 r., dat hierna verclaerst es in Pieter Willems s. rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa, 103 ℔ 13 sc. 11 d. tor. 1 mite.

Item in Capelle.

Ghijse f. Jans 18½ m. 12 r. Item dat Bartholmeeus f. Clais was, 2½ m. 31½ r. Summa, 16 m. 43½ r., fa. et sol. 48 sc. 6 d.

Costin f. Pieters 17½ m., fa. et sol. 52 sc. 6 d.

Heine f. Boensen 19 m. 1 quart min, fa. et sol. 56 sc. 3 d.

Witte f. Pieters 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.

Heinric f. Wayns 17½ m., fa. et sol. 52 sc. 6 d.

Heinric f. Wayns ende Pieter ende Wayn, Jan Wayns s. kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Pieter ende Wayn, Jan f. Wayns kindre, 17½ m., fa. et sol. 52 sc. 6 d.

Boense Cleewaerd f. Scoutaten 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.

Witte f. Wayns 10 m., fa. et sol. 30 sc.

Wisse f. Jans 11 m. 138 r. Item dat Bartholmeeus

was, 2½ m. 31 r. Summa, 14 m. 19 r., fa. et sol. 42 sc. 2½ d.

Jan ende Hughe, Jacob Hughe f. Bendins kindre, 2 m. 25 r., fa. et sol. 6 sc. 3 d.

Diederic f. vern Aechten 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 100 m. Ende Wayn f. Jans, scoutate, daerof bewijst per Pieter Zoeten Hughen s., Clais Mangaerds s. ende Yen f. Wellands, scepenen, up Heine f. Batten 1½ m. 21 r. min, cum banno ende Heerkijn f. Sceuwen 4½ m. Summa, 6 m. 21 r. min. Sic remanent 94 m. 21 r., dat hier na verclaersd es in Pieter Willems s. rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa, 23 ℔ 11 sc. 11½ d. tor.

Item int Segambocht.

Hughe ende Pieter, Jan Pieter f. Couwen kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Jan ende Meeus, Sanders kindre, 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Symon ende Costin, Hughe f. Symons kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Clais ende Claiskijn, Bartholmeeus Scenken s. kindre, 26 m. 200 r., fa. et sol. 4 ℔.

Jan f. Jans van Vorne 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Willem f. Scenken 19 m., fa. et sol. 57 sc.

Dankserd f. Lambrechts 6 zonen 2½ m., fa. et sol. 7½ sc.

Jan f. Bartholmeeus Scenken 13 m. 100 r., fa. et sol. 2 ℔.

Willem f. Costins 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.

Pieter Wisse f. Lielden 8 m. 100 r., fa. et sol. 25 sc.

Boense Cleewaerd f. Scoutaten 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Hughe ende Jacob, Jacob Hughe f. Bendins kindre, 8 m. 237½ r., fa. et sol. 26 sc. 4 d.

Pieter f. Hughe Bendins 1 m., fa. et sol. 3 sc.

Jan Hughe Bendins s. 14½ m., fa. et sol. 43 sc. 6 d.
Clais f. Gillis 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.
Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 50 m. Ende Goys f. Rengaers, scoutate, bewijst up Jan f. Loopers 100 r. Sic remanent 49 m. 200 r., dat hierna verclaersd es in Pieter Willems s. rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.
Summa, 32 ℔ 17 sc. 4 d. tor.

Item int westambocht van Welland.
Wisse, Jan ende Jacob, Pieter f. Daniels kindre, 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.
Hughe f. Jacobs 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.
Pieter Clais f. Mangaerds 5 m. 166½ r., fa. et sol. 16 sc. 8 d.
Jan f. Jans van Vorne 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.
Pieter f. Jacobs van den Poele 50 m., fa. et sol. 7½ ℔.
Bollaerd f. Gillis 11 m. 33½ r., fa. et sol. 33 sc. 4 d.
Hughe f. Clais 8 m. 100 r., fa. 25 sc. Inde sol. 14 sc. 7½ d. Debet adhuc 10 sc. 4½ d.
Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 629½ m. Ende Symon f. Witten, scoutate, daer of bewijst per Pieter Zoeten, Ye f. Wellands ende Hughe Clais s., scepenen, up Mathijs f. Reingaers 9 m. leens de domino de Vorne; Jan f. Dierix 3½ line leens; Jannekin f. Symons 2½ line leens; Wisse f. Lisen 1 m. 55 r. leens; Jan f. Pieter Gheeraerds 1½ m. leens de domino de Vorne; Jan f. Symons kindre 5 m. 10 r. leens; Gillis f. Clais van Mouterdijch 5½ m. 79 r. cum banno; Loef f. Witten 5 m. 11 r. cum banno; Pieter Zoete 11 m.; Jacob f. Olaerds 1 quart int werf; Jan f. Loopers 2½ m. 5 r.; Costin f. Ellix 1 m. 30 r. min. Summa van bewisene, 44 m. 55 r. Sic remanent 585 m. 95 r., dat hierna verclaerst es in Pieter Willems sons rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.
Summa, 18 ℔ 4 sc. 7½ d. tor.

Item ontfanch in Armoederhoech.

Jan f. Sanders 2½ m. 83 r., fa. et sol. 8 sc. 5 d.

Dankaerd f. Pieters 2½ m. 83 r., fa. et sol. 8 sc. 5 d.

Boense Cleewaerd f. Scoutaten 5½ m. 17 r., fa. et sol. 16 sc. 8 d.

Costin f. Ellix 1 m. 13 r., fa. et sol. 8 sc. 1½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 216 m. 200 r. Item heer Florens dat Hoobuuch f. Symons was, 27½ m. 83½ r. Summa, 244 m. 133½ r. Amputat heer Florens die Hoobuuch Symons waren, 20½ m. 100 r. vrijs. Sic remanent 223½ m. 33½ r., dat hierna verclaersd es in Pieter Willems sons rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa, 36 sc. 7½ d. tor.

Int oestambocht van Haemsteden.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 1200 m. Amputant van haren leene 44 m. 110 r. Sic remanent 1155 m. 190 r., dat hierna verclaersd es in Pieter Willems sons rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Item int westambocht van Haemsteden.

Dankaerd f. Pieters 19 m. 133 r., fa. et sol. 58 sc. 5 d.

Jan f. Sanders 19 m. 133 r., fa. et sol. 58 sc. 5 d.

Pieter f. Eelgaers 15 m., fa. et sol. 45 sc.

Jan, Vornoud ende Dankard, Pieter tser Vornouts sons kindre, 200 m., daer of betaelden zij heer Waddine, rentemeester voer mi, tote 16 sc. gr. in ghesellen, fa. et sol. 12 ℔.

Boenze Cleewaerd f. Scoutaten 44 m. 133 r. Amputat 4 m. 50 r. leens. Sic remanent, inde solvitur, 40 m. 83 r., fa. et sol. . 6 ℔ 10½ d,

Costin f. Ellix 4 m. 258½ r., fa. et sol. 14 sc. 7 d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 625 m.

1 quart. Item heer Florens dat Hoobuuch f. Symons was, 19 m. 148½ r. Summa, 644 m. 218½ r. Ende Reingaer f. Heynen, scoutate van desen vors. ambochte, bewijst per Heynen t. Eelgaers, Goys f. Rengaers ende Cop Goolen, scepenen, up Jan f. Loopers 2 m. 50 r. min; Diederic f. Rosen 77 r. cum banno; Costin f. Ellix 2½ m. 40 r. min, cum banno; Pieter f. Symons 15 m. 19 r. min, cum banno; Bollard f. Haylins 1 m. leens; Pieter Bloch 13 m. 1 quart min, cum banno; Hughe Lauward 25½ m. 41 r. min, cum banno; Meeus f. tser Horins 2 m. 70 r. cum banno; Jan Witte f. Jans 3½ m. 77 r.; Dankard f. Aeghten 12½ m. cum banno, sol. here Waddine; Reinghaer die Zweymer 2 m. 50 r. cum banno; Reinghaer Zweymers kindre 8 m. ½ quart cum banno; die jonfrouwe van Mondvorde 5 m. cum banno; Daniel f. Heynemans 15½ m. 49 r. min, cum banno; Cop Heyneman 25 m. cum banno; heer Pieter van Haemsteden 2½ m. 53½ r.; Heyne Spronch 13 m. 96 r. min, cum banno; Pieter f. Diederix 13 m. 14 r. min, cum banno; in Poppen bevanch ½ m. up die roede; Aechte Heine Boenzen 90 r. cum banno; Cop Goole 2 m., sol. here Waddin; Poppe f. Jans 4½ m. leens. Summa van dezen bewise, 163 m. 1 r. Sic remanent 481 m. 217½ r., dat hierna verclaersd es in Pieter Willems sons rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Summa, 26 ℔ 17 sc. 3½ d. tor.

Summa van al den sestendeel van Haemsteden, 207 ℔ 21 d. tor. 1 mite.

Item ontfangh int sestendeel van Burgh.

Eerst in Burgh.

Pieter Zoete 30 m., fa. et sol. 4½ ℔.

Loeper Jans s. kindre betaelden here Waddin, rente-

meester, van al haren ambocht in Burgh, dat groet es 355 m. Ende zij sloghen of van leenlande 10 m., also bleef 345 m. Ende zij bleven sculdich van den zelven ambocht 6 sc. gr. in ghesellen ende 2 d. holl., fa. et sol. 4 ℔ 10 sc. 4 d.

Olaerd f. Loepers 6 m., fa. et sol 18 sc.

Costin f. Wissen 120 m. Amputat 12½ m. 10 r. min, leens. Sic remanent 107½ m. 10 r., fa. et sol. 16 ℔ 2 sc. 7 d.

Jan f. Ellix 148 m. 3 quart. Amputat 11 m. leens, als die boech houd. Sic remanent 137 m. 3 quart. Sol. here Waddin al tote 6 sc. gr. in ghesellen, val. et sol. in tor. 4 ℔ 10 sc.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 200 m. Item heer Florens die Diederich Gillis s. waren, 13 m. 1 quart, dat hierna verclaersd es in Pieter f. Willems rekeninghe van mijns heer Florens ende heer Arnouds weghen van Haemsteden.

Reingaer f. Heinen; Jan f. Wolfs; Clais ende Symon, Scermers kindre; Diederich f. Blox sol. Waddino receptori bonae memoriae.

Summa, 30 ℔ 10 sc. 11 d. tor.

Item ontfanch in Cloenskinder.

Loeper f. Jans kindre 50 m., fa. 7½ ℔. Inde sol. 3 ℔. Debent adhuc 4½ ℔ tor.

Heine f. Brouwers 66 m. 200 r. Witte ende Pieter, Pieter f. Brouwers kindre, 33 m. 100 r. Summa, 100 m., fa. et sol. 15 ℔.

Clais, Pieter ende Jan, Diederic f. Scoutaten kindre, 50 m., fa. et sol. 7½ ℔.

Summa, 25 ℔ 10 sc. tor.

Item int ontfanch van Westland.

Heine ende Loef, Olaerd tser Gillis s. kindre, 11 m., fa. et sol. 33 sc.

Olaerd f. Diederix 11 m., fa. et sol. 33 sc.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 550 m. Amputant van eere vrier heveninghe 200 m. Item van haren leenlande 94½ m. Item van Loopers f. Jans leene 3 m. Item van Diederix f. Blox 3 m. Item van Olaerd f. Diederix 125 r. Item van Willem f. Aechten ½ m. 25 r. Summa, quam amputant, 301½ m. Sic remanent 248½ m. Ende men bewijst up Jan f. Loopers 2 m. 55 r. min; Costin f. Ellix 17 m.; Willem f. Duven, dat Costin f. Ellix es, ½ m.; Costin f. Ellix 26 r. up die roede. Summa van bewise, 19 m. 121 r. Sic remanent 229 m. 29 r.

Nota.

Pieter f. Willems rekende van al mijns heren Florens ende heer Arnouds ambocht van Haemsteden int sestendeel van Bridorpe, van Haemsteden ende in Burgh, van allen ambochte, dat groet es, eerst int sestendeel van Bridorpe in Elgerzee 525 m. Amputant 72 m. 58 r. leenlands. Sic remanent 452½ m. 92 r. Ende hij hevet aldaer bewijst 10 m. Sic remanent, inde solvitur, in Elgerzee 442½ m. 92 r. Item van haren ambochte in Ellemeed, dat groet es 850 m. ende daer of heeft Pieter bewijst 53½ m. 76 r. Sic remanent, inde solvitur, 796 m. 74 r. Item int sestendeel van Haemsteden eerst int oestambocht van Welland van 283 m. 100 r. Item heer Florens die Loef f. Witten waren, 20 m. Item die Wissen f. Wissen waren, 26 m. 119 r., daer die summa of es 329 m. 219 r. Amputant 20 m. leens. Sic remanent, inde solvitur, 309 m. 219 r. Item in Capelle, dat groet es 100 m. Ende hij bewijst aldaer 6 m. 21 r. min. Sic remanent, inde solvitur, 94 m. 21 r. Item int Segambocht, dat groet es 50 m., ende hij bewijst 100 r. Sic remanent, inde solvitur, 49 m. 200 r. Item int west-

ambocht vau Welland van 629½ m., ende daer of bewijst hij 44 m. 55 r. Sic remanent 585 m. 95 r. Item in Armoederhoec van 216 m. 200 r. Item heer Florens dat Hoobuuch f. Symons was, 27½ m. 83½ r. Summa, 244 m. 133½ r. Amputat hier of heer Florens die Hoobuuch f. Symons waren, 20½ m. 100 r. vrijs. Sic remanent 223½ m. 33½ r. Item int oestambocht van Haemsteden van 1200 m. Amputant van haren leene 44 m. 110 r. Sic remanent 1155 m. 190 r. Item int westambocht van Haemsteden van 625 m. 1 quart. Item heer Florens dat Hoobuuch f. Symons was, 19 m. 143½ r. Summa, 644 m. 218½ r. Ende hij bewijst hier of 163 m. 1 quart. Sic remanent 481 m. 217½ r. Item int sestendeel van Burgh 200 m. Item heer Florens die Diederix f. Gillis waren, 13 m. 1 quart. Summa, 213 m. 1 quart. Item in Westland 550 m. Amputant van eere vrier hevennen 200 m. Item van haren leenlande 94½ m. Item van Looper f. Jans leene 3 m. Item van Diederic f, Blox 3 m. Item van Olaerd f. Diederix 125 r. Item van Willem f. Aeghten ½ m. 25 r. Summa, quam amputant, 301½ m. Sic remanent 248½ m. Ende hij bewijst 19 m. 121 r. Sic remanent 229 m. 29 r. Summa van allen ambochte, ofghesleghen leenland ende vri, 4877½ m. 78 r. Ende van deser summa slaet hij of van bewise 296 m. 256 r. Sic remanent, inde solvitur, 4580½ m. 122 r., fa. 687 ℔ 33 d. Ende hyer of heeft Pieter f. Willems betaeld here Waddine, daer heer Waddin of rekende, van 2710 m., fa. in tor. 406½ ℔ tor. Item so seghet Pieter f. Willems, dat hij gaf van 1000 m. voerder dan hij gherekent hevet, fa. in tor. 150 ℔. Item so rekende Pieter up minen here Florens tachter van den selven 3 sc. van den mete, van 754 m. 1 quart min, fa. 113 ℔ 9 d. tor. Item soe blivet Pieter tachter voer tfoerseyde ambocht van 108 m. 125 r. fa. in tor. 16 ℔ 5 sc. 3 d. Sic remanent, daer niet of en es betaeld, met den 1000 m., die Pieter f. Willems

heren Waddin betaelde, 1862 m. 50 r., fa. 279 ℔ 6 sc. tor. Debet.

Summa, 3 ℔ 6 sc. tor.

Summa van al den sestendeel van Burgh, 59 ℔ 6 sc. 11 d. tor.

Summa van al Scouden, 1925 ℔ 7 sc. ½ d. tor.

Item ontfanch in Duveland.

Eerst ter Niewerkerken.

Lem f. ver Batten 7½ m. Al vri.

Lem f. Bouwen 13 m. 3 quart. Al vri.

Boudin f. Bette Heeren 9 m. 1 quart. Amputat 3½ m. vrijs. Sic remanent 5 m. 3 quart, fa. et sol. 17 sc. 3 d.

Mannaerd f. Willems 53½ m. Amputat 27 m. vrijs. Sic remanent 26½ m., fa. et sol. 3 ℔ 19 sc. 6 d.

Hughe, Willem f. f. Jans, rekende van mijns heren Jans van Heyneghouwen ambocht in al Duveland, dat groet es 323 m. Van heer Florens ende heer Aernoud van Haemsteden, dat groet es 1056½ m. 100 r. Item vor Willem f. Jans kindren in al Duveland 846 m. 100 r. Item vor Willems kindre die Symon f. Covelaers waren, 20 m. Summa van al desen ambochten, 2246 m. 50 r. Amputat van mijns heren Jans van Heyneghouwen vrie 51 m. 50 r. Item van heer Florens ende heer Aernouds vrie van Haemsteden 649 m. 42 r. Item van Willems f. Jans kindre vrie 517 m. 215 r. Summa van den vrien 1218 m. 7 r. Sic remanent 1028 m. 43 r. Ende Hughe die bewijst in dit vors. ambocht per Betten f. Magnus, Jan den Waerd ende Lauwaerd Pieter Hughen s. s.,

scepennen, ende Hughe, scoutate, daer of up Kempen f. Covelairs 7 quart; Pieter f. Kervinx ende up Hughe f. Dierix 50 m. ambochts, die hem mijn heer Jan van Heyneghouwen ghegheven hevet. Summa van bewise 51 m. 3 quart. Sic remanent 976 m. 118 r., fa. et sol. 146 ℔ 9 sc. 2 d.

Hughe f. Willem Jans 14½ m. ½ quart. Amputat 9 m. 112½ r. vrijs. Sic remanent 5 m. 1 quart, fa. et sol. 15 sc. 9 d.

Waddin f. Heynen kindre 64 m. 1 quart. Amputant 31 m. 206 r. vrijs. Sic remanent 32½ m. 19 r., fa. et sol. 4 ℔ 17 sc. 8 d.

Phyere f. Ye Boeyen 21 m. 95 r. Amputat 2 m. vrijs. Sic remanent 19 m. 95 r., fa. et sol. 58 sc.

Pieter Clais f. tser Pieters 140 m. 250 r. Amputat 54 m. 1 quart vrijs. Item amputat 12 m. van Gillis f. Pieter Jans, die Gillis betaeld hevet Waddin, rentemeester vors., bi Pieter f. Clais. Sic remanent 74½ m. 25 r., fa. et sol. 11 ℔ 3 sc. 9 d.

Pieter f. Cleewaerds 12½ m. Amputat 3 m. vrijs. Sic remanent 9½ m., fa. et sol. 28 sc. 6 d.

Lauwe f. Pieter Spernaghels 64½ m. 50 r. Amputat 46 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 18½ m. Item pro Jan f. Caps 13½ m. Amputat 8 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 5 m. 100 r. Item pro Andries, f. Heinrix 27 m. Item pro Willem ende Heinric, tser Gillis s. kindre, 4 m. Item pro Pieter f. Gheerolfs 12 m. 8 r. Summa, 64½ m. 33 r., fa. et sol. 9 ℔ 13 sc. 11 d.

Pieter f. Heynen 31 m. 1 quart. Amputat 14 m. 206 r. Sic remanent 16½ m. 19 r., fa. et sol. 49 sc. 8½ d.

Hughe, Lem ende Boudin, Diederix kindre, 7½ m. Amputant 5 m. 1 quart vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 6 sc. 9 d.

Hughe f. Diederix dat Andries Heinrix sons was, 49 m

Amputat 44 m. 100 r. vrijs. Sic remanent 4 m. 200 r., fa. et sol. 14 sc.

Gillis f. Boudins 13 m. 100 r., fa. et sol. 40 sc.

Heine ende Lem, Oelaerds kindre, 8 m. 1 quart, fa. et sol. 9 sc. 9 d.

Pieter f. Pieters 6½ m. 80 r. Amputat 110 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r., fa. et sol. 19 sc. 2½ d.

Hughe f. Heynen ter Niewerkerken int Nieweland 39 m. 175 r. Amputat 19 m. 206 r. Sic remanent 18 m. 269 r., fa. et sol. 59 sc. 9 d.

Heyne, Jan ende Boudin, Jan Heynen sons kindre, 21 m. 25 r. Amputant 12 m. 206 r. vrijs. Sic remanent 8 m. 119 r., fa. et sol. 25 sc. 2½ d.

Hanne f. Wisse Cauwen 4 m. 1 quart min, fa. et sol. 11 sc. 8 d.

Phyere ende Jan, Heyne Mannaerds s. kindre, 65 m. 95 r. Amputant 16 m. 200 r. Sic remanent 48 m. 195 r. fa. et sol. 7 ℔ 6 sc.

Pieter f. Heinrix 68½ m., fa. et sol. 10 ℔ 5 sc. 6 d.

Meeus ende Pieter. Willem Oems kindre, 10 m. Amputant 8 m. vrijs. Sic remanent 2 m., fa. et sol. 6 sc.

Kervinch f. Hallinx 97 m. 227 r. Amputat 63 m. vrijs. Sic remanent 34 m. 227 r. Item idem die Boudin f. Magnus waren, 5 m. Amputat 2½ m. vrijs. Sic remanent 2½ m. Item Pieter f. Kervinx 43½ m. 100 r. Amputat 17½ m. 40 r. vrijs. Sic remanent 26 m. 60 r. Ende zij bewisen per Meeus f. Willem Oems, scoutate, Hughen f. Bendins, Pieter f. Hughen ende Bette f. Magnus, scepenen, up Kempe f. Covelaers 4 m. 25 r. min, ende up Pieter f. Hughen 9 m. 85 r. min. Summa 12½ m. 40 r. Sic remanent 50½ m. 97 r., fa. et sol. 7½ ℔ 2½ sc.

Pieter f. tser Wissen 118 m. 1 quart. Amputat 60 m. 208 r. vrijs. Sic remanent 57½ m. 17 r., fa. et sol. 8 ℔ 12 sc. 8 d.

Gillis f. Ydseloefs 41 m. 1 quart. Amputat 12½ m.

vrijs. Sic remanent 28½ m. 1 quart, fa. et sol. 4 ℔ 6 sc. 3 d.

Pieter Clais f. Gelemans 142 m. 121 r. ende Barthol-meeus Clais f. Gelemans 92 m. 121 r. Summa, 234 m. 242 r. Amputant 111 m. 33 r. vrijs. Sic remanent 123 m. 209 r., fa. et sol. 18 ℔ 11 sc. 1 d.

Hughe ende Wijlboeye, Bouwen kindre, 40 m. 1 quart min. Amputant 9 m. 112 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 113 r., fa. et sol. 4½ ℔ 14 d.

Lauwaerd f. Pieters 24 m. 80 r. Amputant 17 m. 260 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r., fa. et sol. 19 sc. 2½ d.

Cleeward f. Pieters 24 m. 80 r. Amputat 17 m. 260 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r., fa. et sol. 19 sc. 2½ d.

Willem Heinric f. f. tser Gillis 16 m. 151 r. Amputat 6 m. 116 r. vrijs. Sic remanent 10 m. 35 r. Ende hier of heeft betaeld Lauwe Pieter Spernaghels s. 4 m. Sic remanent 6 m. 35 r., fa. et sol. 18 sc. 4½ d.

Jan ende Heinrich, Jan f. Wissen kindre, 700 m. 167 r. Amputant 345½ m. 98 r. vrijs. Sic remanent 354 m. 219 r. Ende Pieter f. Clais, scoutate, bewijst per scabi-nos praedictos up Kempen f. Covelaers 2 m. 40 r. min. Sic remanent 352 m. 259 r., fa. et sol. 52 ℔ 18 sc. 7 d.

Ocker Witte f. Hannen 7½ m. Al vri.

Jan f. f. Willem Jans 41½ m. Amputat 19½ m. vrijs. Sic remanent 22 m., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc.

Splinter f. Machtelden 3 m. 90 r., fa. et sol. 9 sc. 11 d.

Pieter f. Jan Ribels 3 m. 90 r., fa. et sol. 9 sc. 11 d.

Hughe Diederics s., die Hughe, Willem Jans s. s., bewijsde up Pieter Kervincs s. ende up Hughe Diederics s. Solvit inde Hughe vors. 12½ m., fa. et sol. 37 sc. 6 d.

Summa, 317 ℔ 9 sc. ½ d. tor.

Item ontfanch ter Ouderkerke in Duveland.

Gillis f. Heinrix 12 m. 1 quart. Amputat 10 m. vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 6 sc. 9 d.

Willem die Brune 23 m. 1 quart. Amputat 13½ m. vrijs. Sic remanent 9 m. 3 quart, fa. et sol. 29 sc. 3 d.

Lem f. Otters 12 m. 1 quart. Amputat 10 m. vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 6 sc. 9 d.

Bette f. Cleewaerds 47 m. 100 r. Amputat 11½ m. 125 r. vrijs. Sic remanent 35 m. 125 r., fa. et sol. 5 ℔ 6 sc. 3 d.

Jan f. f. Cleewaerd Heynen 19 m. 50 r. Amputat 4 m. 3½ quart vrijs. Sic remanent 14 m. 87½ r., fa. et sol. 42 sc. 11 d.

Heinric f. Cleewaerd Heinrics 19 m. 50 r. Amputat 4 m. 3½ quart vrijs. Sic remanent 14 m. 87½ r., fa. et sol. 42 sc. 11 d.

Halline ende Willem Kint. ver Gheylen kindre, 33½ m. Amputant 9 m. 62 r. vrijs. Sic remanent 24 m. 88 r., fa. et sol. 48 sc. [1]) 11 d.

Heinrich, Witte ende Jan, Boudins kindre van der Burgh. 45 m. Amputant 37 m. 11 r. vrijs. Sic remanent 8 m. 11 r. min. fa. et sol. 23 sc. 11 d.

Renghaer f. Covelaers 22½ m. 1½ quart. Amputat 20 m. 103 r. vrijs. Sic remanent 2½ m. 9½ r., fa. et sol. 7 sc. 7 d.

Clais f. Andries 11 m. Al vri.

Heinric f. Willem Heinrics 71 m. Amputat 60 m. 200 r. vrijs. Sic remanent 10 m. 100 r., fa. et sol. 31 sc.

Heine f. Willen 59 m. 40 r. Amputat 15 m. 140 r. vrijs. Sic remanent 43 m. 200 r., fa. et sol. 6 ℔ 11 sc.

Jan f. Willems wt Duveland 83 m. 116 r. Amputat 60 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 23 m. 66 r. Ende hij bewijst per Heyne Willem f. Brunen, Bloete f. Hughen ende Willem f. Gillis, scepenen, ende Jan, scoutate,

---

1) Zoo staat hier in het Hs. Lees 3 ℔ 12 sc. 11 d. even als in den tweeden termijn, blz. 56 cod. De klerk van den rentmeester heeft 24 met 2 vermenigvuldigd in plaats van met 3.

daer of up Scieland 5 m. 90 r. min cum banno. Sic remanent 18½ m. 6 r., fa. mediante banno defalcato et sol. 55 sc. 7 d.

Jan f. f. Jan Bethuus 100 m. 185 r. Amputat 51½ m. vrijs. Sic remanent 49 m. 35 r., fa. et sol. 7 ℔ 7 sc. 4 d.

Splinter f. Machtelden 2½ m., fa. et sol. 7½ sc.

Monch f. Heinrix 28 m. Amputat 10½ m. vrijs. Sic remanent 17½ m., fa. et sol. 52 sc. 6 d.

Dierich f. Willem Kints 20 m. Amputat 3½ m. 70 r. vrijs. Sic remanent 16 m. 80 r., fa. et sol. 48 sc. 10 d.

Clais ende Muloch, Pieters kindre van der Burgh, 89 m. 117 r. Amputant 59 m. 83 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 34 r., fa. et sol. 4½ ℔ 4 d.

Gele f. Willen 85 m. 230 r. Amputat 20 m. 42 r. vrijs. Sic remanent 65 m. 188 r., fa. et sol. 9 ℔ 16 sc. 10 d.

Cole f. Gillis 28 m. 182 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 20½ m. 88 r., fa. et sol. 3 ℔ 2 sc. 5 d.

Gillis f. f. Cleewaerd Gillis 14 m. 91 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 6½ m. 3 r. min, fa. et sol. 19 sc. 6 d.

Symon f. Willem Kints 20 m. Amputat 3½ m. 70 r. vrijs. Sic remanent 16 m. 80 r., fa. et sol. 48 sc. 10 d.

Pieter die Brusselare 38 m. 13 r., fa. et sol. 5 ℔ 14 sc. 1 d.

Hughe f. Jans van Delf 81 m. 107½ r. Amputat 56½ m. 43½ r. vrijs. Sic remanent 24½ m. 64 r., fa. et sol. 3 ℔ 14 sc. 2 d.

Scildman f. Jans van Delf 22 m. 106 r. Amputat 15½ m. 8 r. vrijs. Sic remanent 6½ m. 103 r., fa. et sol. 20 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Heinrich ende Witte, Witten kindre van der Burgh, 82 m. 42 r. Amputant 52 m. 11 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 31 r., fa. et sol. 4½ ℔ 4 d.

Covelare ende Cleewaerd, Willem f. Cleewaerds kindre, 16 m. 200 r. Al vri.

Goole f. Gillis 92½ m. Amputat 58 m. vrijs. Sic remanent 34½ m., fa. et sol. 5 ℔ 3½ d.

Jan ende Heinrich, Heine f. Heinrix kindre, 18 m. Amputant 4 m. 100 r. vrijs. Sic remanent 13 m. 200 r., fa. et sol. 41 sc.

Wisse, Pieter ende Clais, Pieter Hughe Dints sons kindre, 47 m. Amputant 37½ m. Sic remanent 9½ m., fa. et sol. 28 sc. 6 d.

Pieter, Clais Hughe Dints sons sone, 19 m. 184 r. Amputat 14 m. 18 r. vrijs. Sic remanent 5 m. 166 r., fa. et sol. 16 sc. 8 d.

Clais Reinghaer f. Hughe Dints 9 m. 139 r. Amputat 6 m. 90 r. vrijs. Sic remanent 3 m. 49 r., fa. et sol. 9 sc. 6 d.

Heine Boudin f. Spernaghels 17 m. Amputat 6 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 11 m. 50 r. min, fa. et sol. 32 sc. 6 d.

Clais f. Corten 18 m. Amputat 12 m. vrijs. Sic remanent 6 m., fa. et sol. 18 sc.

Heinric Heer f. Poppen 12 m. 200 r. Amputat 5 m. 203 r. vrijs. Sic remanent 7 m. 3 r. min, fa. et sol. 21 sc.

Heinrich f. Gillis 44 m. 257 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 37 m. 13 r., fa. et sol. 5 ℔ 11 sc. 2 d.

Bethuus 18 m. 200 r. Amputat 10 m. 100 r. min, vrijs. Sic remanent 9 m., fa. et sol. 27 sc.

Heer Willem ende Poppe, Hughe f. Vlaminx kindre, 24 m. Amputant 7 m. vrijs. Sic remanent 17 m., fa. et sol. 51 sc.

Boudin, f. f. Willem Jans, 35½ m. Amputat 18 m. vrijs. Sic remanent 17½ m., fa. et sol. 52 sc. 6 d.

Summa, 100 ℔ 15 sc. 4 d. tor. 1 mite.

Summa van al Duveland, 418 ℔ 4 sc. 3½ d. tor 1 mite.

ITEM ONTFANCH IN STAVENISSE.

Jan f. Wilzoeten, Wilzoete f. Bartholmeeus, Boudin f. Wissen, Witte f. Pieters, Symon f. Pieters, Wilzoete f. Pieters int Oudeland 213 m. 15 r. min. Item int Nieweland die zelve liede 346 m. Item Jan f. Wilzoeten, Wilzoete f. Bartholmeeus ende Witte f. Pieters dat Jan f. Jonfreyds was, 54 m. Item Witte f. Pieters die Sturm f. Costins waren, 20 m. Summa 633 m. 15 r. min, daer si of betalen 550 m., fa. et sol. 82½ ℔.
Ende sij blijven tachter, dat zij segghen dat wtslach es, 83 m. 15 r. min.

Symon f. Willems 47½ m. ende Jan f. Sturms 47½ m. int Oudeland. Item Symon int Nieweland 47 m. Item Jan f. Sturms 47 m. Summa van al, 189 m. Ende zij betaelden van 151 m., fa. et sol. 22 ℔ 13 sc.
Sic remanent tachter 38 m.

Costin f. Wissen, Wisse f. Wissen, Costin f. Diederix int Oudeland 219 m. 204 r. Item int Nieweland Costin 265 m. Item Costin ende Jan, zijn sone, die Sturm f. Costins waren, 79 m. Summa 563 m. 204 r., solventes van 506 m. 75 r., fa. et sol. 75 ℔ 18 sc. 9 d.
Ende zij blijven tachter, daer zij niet of en betalen, 57 m. 129 r.

Gillis f. Boudins van Barsdorp, Dankard f. Boudins van Barsdorp, heer Boudin ende Clais van Barsdorp int Oudeland 165 m. 134 r. Item int Nieweland 369½ m. Summa 534½ m. 134 r. Sol. van 453½ m. 75 r., fa. 68 ℔ 15 d. tor. Sol. inde 49 ℔ 6 sc. 3 d.
Debet Dankard f. Boudins 18 ℔ 15 sc. Ende zij blijven tachter, daer sij niet of en betalen, 81 m. 59 r.

Pieter f. Jans, Clais f. Jans, Symon f. Jans, Jonghe Symon int Oudeland 109 m. 50 r. Item int Nieuweland 246½ m. Summa, 355½ m. 50 r., solventes van 308 m. 100 r., fa. et sol. 46 ℔ 5 sc.

Sic remanent, inde non solverunt, 47 m. 100 r.

Jan f. Jufreyts int oude ambocht ende int niewe 32 m., fa. 4 ℔ 16 sc. 8ol. inde 51 sc. 8 d.
Debet 44 sc. 9 d.

Summa van al Stavenisse, 279 ℔ 4 sc. 8 d. tor.

Item ontfanch in sente Martinsdijch.

Pieter f. Gheeronx rekende vor tOudeland van sente Martinsdijch ende tMiddelland, die groet zijn 1725 m. Ende hij bewijst up den abt van Middelburgh 125 m. vrijs. Summa van desen bewise, 125 m. Sic remanent 1600 m. fa. 240 ℔. Inde sol. 225 ℔.
Debet adhuc 15 ℔.

Summa van den Oudenlande ende Middellande van zente Martinsdijch, 225 ℔ tor.

Item ontfanch in Scarpenisse.

Eerst in Scarpenesse.

Gillis f. Jans rekende voer heer Rasen ende Clais ambocht van Steeland, dat groet es 500 m., fa. et sol. 75 ℔.

Hughe f. Thonis rekende van mijns heren tsgraven ambocht, Hughe van Malland, Godevaerd ende Jan, Jans tser Godevaerts s. kindre, ende Andries ambocht van Zabbinghen, dat groet es 600 m. Ende hij bewijst per Diederich f. Hughen, Dierich f. Prwmbonds ende Boengaerd, scepenen, ende Hughe, scoutate, daerof upt ambocht van Scarpenisse 1 m. 14 r. min, dat tambocht minder es, dan die boeck houd; Hanne f. Lems 1 m., dat men niet vinden en can, ende Hanne f. Gillis 1 m., dat men niet vinden en can. Sic remanent 600 m. 3 m. min, fa. et sol. 89 ℔ 11 sc.

Summa, 164 ℔ 11 sc. tor.

Item ontfanch in die Westkerke.

Jan f. Wissen kindre dat Colin f. Dierix tser Dankards s. was, 30 m. 75 r. Item 800 m. Amputat inde jonfrou Cateline van der Westkerke 21 m. 100 r. Sic remanent 778 m. 200 r. Item Jans kindre die tsheren van Hoesdane waren, 320 m. Summa 1128½ m. 125 r. Ende zij bewisen des Boudin den Hane, Dankaerd f. Jaken ende Jan die Clerch, scepennen, ende Hughe f. Aernouds, scoutate, daerof up jonfrou Catelinen van der Westkerken 20 m. Des hevet hare mijn heer die grave verdraghen 10 m. Jan van den Niewenhove 1½ m. cum banno. Summa van bewise 11½ m. Sic remanent 1117 m. 125 r., fa. defalcato banno et sol. 167 ℔ 9 sc. 3 d.

Arnoud ende Jan van Scenjen 80 m., die tsheren van Hoesdane waren, fa. et sol. 12 ℔.

Hughe f. Bollards, Willem ende Cole, Dierix tser Dankaerds s. kindre, 121 m. Ende hyer of hebben Jan f. Wissen kindre wt Duveland 30 m. 75 r. Sic remanent 90 m. 225 r., fa. et sol. 13 ℔ 12 sc. 3 d.

Summa, 193 ℔ 18 d. tor.

Item ontfanch in Portvliet.

Portvliet es groet 3600 m. 14 m. min. Item Malland 485 m. Summa, 4071 m. Maer ic en vindes maer 3857 m., 52 r. min, in mijn overleveringhe. Ende zij slaen of van den here van Aerscote 40 m. leens. Item die Symon f. ver Beelen kinder zijn, 74 m. leens. Item die Thonijs f. Pieters waren, 14 m. leens. Item Melis van Valchkenberghe 6 m. leens. Summa van den leene 134 m. Sic remanent 3937 m., fa. 590 ℔ 11 sc. tor. Hyer of so betaelden bi meester Clais Marren in die Haghe Jacob Ranin, Clais f. Meeus, Gobbe f. Pieters ende Clais f. Willems de termino carnisprivii praedicto anno 38°, 450 ℔ tor. van 3000 m. Sic remanent 945 m. Ende hyer of bewysen zij up minen here Janne van

Heyneghouwen 164 m. ende up Hughen van Malland 5 m., die hij seghet dat leen zijn. Summa van bewise, 169 m. Sic remanent daer sij of betalen Boudin f. Jans, rentemeester, 776 m., fa. et sol. 116 ℔ 8 sc.

Summa, 116 ℔ 8 sc. tor.

Summa van al Scarpenisser land, 474 ℔ 6 d. tor.

ITEM ONTFANCH VAN BEWISE.

1.

Eerst van den bewise ghedaen bi Waddine f. Henrix van den 3 sc. tor. van den mete van den termine van vastenavond anno 38°.

Eerst in Elgerzee.

In heren Florens ende heer Arnouds van Haemsteden ambocht.

Heine f. Gillis 10 m., fa. et sol 30 sc.

In Ellemeed.

In heer Florens ende heer Arnoud ambocht van Haemsteden.

Heyne f. Hughen 11 m. 86 r. cum banno, fa. et sol. 36 sc. 10 d.

Heynric Vanne 14¼ m. 25 r. cum banno, fa. et sol. 46 sc. 9 d.

Lem f. Rissen 8 m., 1 quart min, cum banno, fa. et sol. 26 sc. 6 d.

Olaerd f. Wissen 15 m. cum banno, fa. et sol. 48 sc.

Int sestendeel van Haemsteden. Int Oestambocht van Welland.

In Witten f. Loefs ambocht.

Jan f. Jans van den Wale 17 m., 1 quart min, cum banno, fa. et sol. 58 sc. 8 d.

In Capelle.

In heren Florens ende heer Arnouds ambocht van Haemsteden.

Heerkin f. Sceuwen 4½ m., fa. et sol. 13 sc. 6 d.

In Bollaerd f. Bollaerds ambocht.

Witte f. Heinrix 13 m. 90 r., fa. et sol. 39 sc. 11 d.

Cop f. Heylienen 3 m. 1 quart min, fa. et sol. 8 sc. 3 d.

Int Zegambocht.

In Reynghaer f. Heynen ambocht.

Weyloef f. Caelwen 1½ m. 40 r. cum banno, fa. et sol. 7 sc. 11 d.

Ymme Witten ½ m. cum banno, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

Heine f. Witten ½ m. cum banno, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

In Bollaerd f. Bollaerds ambocht.

Hughe f. Yonghen ½ m. cum banno, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

Lympias f. Wissen 50 r., fa. et sol. 6 d.

Cleewaerd f. Haylins ½ m. cum banno, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

Waddin f. Wissen ½ m. cum banno, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

Hanne f. Wissen 1 m. 19 r. min, cum banno, fa. et sol. 5 sc. 10 d.

Gobbe f. Wissen 5 m. cum banno, fa. et sol. 18 sc.

In Armoederhoech bewijs.

In Reynghaer f. Heynen ambocht.

Jan f. Diederix veren Aechten 3 quart cum banno, fa. et sol. 5 sc. 3 d.

In Haemsteden.

In Jan f. Symon Hoobuux ambocht.

Pieter f. Dierix 5½ m. 77 r. cum banno, fa. et sol. 20 sc. 3 d.

Int Sployers kinderambocht.

Witte f. f. Heine Wolfs 20 r. cum banno, fa. et sol. 3 sc. 2½ d.

Cateline Hughen 1½ m. 20 r. cum banno, fa. et sol. 7½ sc. 2½ d.

Hughe f. Pieter Goolen 20 r. cum banno, fa. et sol. 3 sc. 2½ d.

In Pieter tser Vornouds kinderambocht.

Heerkin f. Jacops 2 linen 20 r. cum banno, fa. et sol. 5 sc. 2½ d.

In heren Florens ende heer Arnouds van Haemsteden ambocht.

Jan Witte f. Jans 3½ m. 77 r., fa. et sol. 11 sc. 4 d.

Reynghaer die Zweymer 2 m. 50 r. cum banno, fa. et sol. 9 sc. 6 d.

Cop Heyneman 25 m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.

Reynghaer Zweymers s. kindre 3 m. ½ quart cum banno, fa. et sol. 12 sc. 4½ d.

Costin f. Ellix 2½ m. 40 r. min, cum banno, fa. et sol. 10 sc. 1 d.

Daniel f. Heinmans 15½ m. 49 r. min, cum banno, fa. et sol. 49 sc.

Pieter f. Symons 15 m. 19 r. min, cum banno, fa. et sol, 47 sc. 10 d.

Pieter f. Dierix 13 m. 44 r. min, cum banno, fa. et sol. 41 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Jan f. Loopers 2 m. 50 r. min, fa. et sol. 5½ sc.

Hughe Lauwaerd 25½ m. 41 r. min, cum banno, fa. et sol. 3 ℔ 19 sc. 1 d.

Heyne Spronch 13 m. 96 r. min, cum banno, fa. et sol. 41 sc. 1 d.

Meeus f. Horins 2 m. 70 r. cum banno, fa. et sol. 9 sc. 8½ d.

Pieter Bloch 13 m. 1 quart min, fa. et sol. 38 sc. 3 d.

Item bewijs in Burgh.

In Loeper f. Jans kinderambocht.

Symon die Horen 13 m. cum banno, fa. et sol. 42 sc.

Willem f. Aechten 25 m. cum banno, fa. et sol. 3 ℔ 18 sc.

Costin Goole 20 m. cum banno, fa. et sol. 3 ℔ 3 sc.

Pieter Jan f. Mugghen 6½ m. 20 r. min, cum banno, fa. et sol. 22 sc. 4 d.

Jan f. Dierix vern Aechten ½ m. 13 r. cum banno, fa. et sol. 4½ sc.

In Jan f. Wolfs ambocht.

Costin f. Ellix 3½ m. 22 r. fa. et sol. 10 sc. 9 d.

Witte f. Heinrich Wolfs 2 m., fa. et sol. 6 sc.

Hughe f. Lannen 1 m. 25 r., fa. et sol. 3 sc. 3 d.

In Jan f. Ellix ambocht.

Costin f. Ellix 30 m., fa. et sol. 4½ ℔.

Item bewijs in Duveland.

In Heinrix Buffels ambocht.

Jan f. Willem Jans 8 m. cum banno, fa. et sol. 27 sc.

Boudin f. Bette Heren 16 m. 50 r. cum banno, fa. et sol. 51 sc. 6 d.

In Gillis Pieter f. Jans ambocht.

Censye f. Phyeren 6 m. 1 quart cum banno, fa. et sol. 21 sc. 9 d.

Andries f. Heinrix 5½ m. 35 r. cum banno, fa. et sol. 19 sc. 10½ d.

In Jans ambocht van Scouden.

Heyne f. ver Baertelden 17½ m. 30 r. min, cum banno, fa. et sol. 55 sc. 2½ d.

In Gillis ende Boudin, Clais Gelemans s. kinder, ambocht.

Pieter f. Willem ver Baertelden 4½ m. 5 r. cum banno, fa. et sol. 16 sc. 7 d.

Pieter f. Kervinx 17 m. cum banno, fa. et sol. 2 ℔ 14 sc.

Summa, 69 ℔ 18 sc. 7 d. tor. 1 mite.

2.

Item ontfanghen van bewise van den 3 sc. tor. van den mete bi Boudin f. Jans, rentemeester vors., van den termine van vastenavonde anno 38°.

Eerst int sestendeel van Kercwerve, in Kercwerve.

Ende in dat sestendeel ghelt men van bewise van den mete 29 d. tor.

In Jans ambocht van den Steyne.

Mathijs f. Rengaers 1 m. 45 r. min, cum banno, fa. et sol. 4 sc. 7 d.

Item Mathijs dat Willem f. Jans was, 1 m. 122 r. cum banno, fa. et sol. 6 sc. 3 d.

In Hughe f. Wisse Cruken ambocht.

Jan f. Wissen van Bordindamme 5 m. 30 r. cum banno, fa. et sol. 15 sc. 1 d.

In Hallinx kinderambocht.

Andries f. Blox 1 m. 50 r. cum banno, fa. et sol. 5 sc. 10 d.

In Bridorpe.

Domaes f. Symons 1 m. 50 r. cum banno, fa. et sol. 6 sc. 6 d.

Int sestendeel van Haemsteden. Int westambocht van Welland.

In heren Florens ende heer Arnouds ambocht van Haemsteden.

Jan f. Loopers 2½ m. 5 r., fa. et sol. 7 sc. 7 d.

Gillis f. Clais van Mouterdijch 5½ m. 79 r. cum banno, fa. et sol. 20 sc. 3½ d.

Mathijs f. Rengaers 4½ m. leens a domino de Vorne, fa. et sol. 13½ sc.

Int sestendeel van Burgh. In Westland.

In heren Florens ende heer Arnouds ambocht van Haemsteden.

Costin f. Ellix 17 m., fa. et sol. 51 sc.

In Duveland.

In Kervinx kinderambocht.

Pieter f. Hughen 9 m. 85 r. min, fa. et sol. 26 sc. 2 d.

Summa, 7 ℔ 16 sc. 9½ d. tor.

Summa van al den bewise van den eersten 3 sc. tor. van den mete, 77 ℔. 15 sc. 4½ d. tor. 1 mite.

Summa van den eersten 3 sc. tor. van den mete, mids den bewise, 3399 ℔ 11 sc. 6½ d. tor. 2 miten.

ITEM ONTFANGHEN VAN DEN 3 SC. TOR. VAN DEN METE, DAER DIE DACH OF WAS TOTE SENTE JANS MISSE MIDZOMER ANNO 39°.

De groote meerderheid der posten van dezen termijn komt met die van den eersten termijn overeen en behoeft dus hier niet voor de tweede maal te worden afgedrukt. Niettemin bestaat er hier en daar verschil. Sommige personen zijn in den eenen termijn achterstallig gebleven en hebben in den anderen betaald; het bedrag der „bewisen," dat in eenen zelfden post van het geheele aantal meten wordt afgetrokken, is niet altijd in beide termijnen even groot en dus ook de te betalen som verschillend; enkele posten waren reeds aan den vorigen rentmeester Waddin betaald en anderen komen slechts in een van beide termijnen voor; doch alles te zamen maakt dit slechts weinig onderscheid en geeft ons geen recht om den lezer een tal van herhalingen voor te leggen. Eene zaak echter, die met mijn beweren in strijd schijnt te zijn, mag niet met stilzwijgen voorbijgegaan worden. De summa van den eersten termijn bedraagt 3399 ℔ 11 *sc.* 6½ *d. tor.* 2 *miten, die van den tweeden* 4707 ℔ 12 *sc.* 2 *d. tor.* 2 *miten, zoodat deze met eene som* 1308 ℔ 8½ *d. de eerste te boven gaat. Hoe dit overeen te brengen met hetgeen ik zoo even zeide, dat het verschil der meeste posten in beide termijnen slechts gering is? De zaak is gemakkelijk te verklaren. Zij ligt aan de omstandigheid, dat enkele groote posten alleen in den tweeden termijn voorkomen. Onder dezen noem ik in de eerste plaats de som van* 400 ℔ *tor., die de stad Zierixee in plaats van haar aandeel in de bede heeft voldaan; vervolgens de bijdragen der heeren van Haemsteden in Schouwen, in de zesdedeelen van*

Bridorpe, Haemsteden en Burgh, die bij den eersten termijn in Pieter Willem z. Nota [1]) *schuilen en niet mede rekenen, maar in den tweeden tot een bedrag van* 423 ℔ 17 *sc.* 6½ *d. aan den rentmeester zelven zijn voldaan. Elders, in Quaelambocht, is in den eersten termijn eene som van* 84 ℔ 18 *sc. op hoog bevel aan Costijn Wissen s. ter hand gesteld en dus niet in rekening gebracht,* [2]) *doch in den tweeden termijn door den rentmeester zelven ontvangen en verantwoord. Te Portvliet in Scarpenisserland was, toen Boudijn Jans s. rentmeester werd, reeds van den eersten termijn voor* 3000 *meten eene som van* 450 ℔ *voldaan,* [3]) *die natuurlijk niet in rekening komt, doch bij den tweeden termijn is zij hem zelven uitbetaald. Ten slotte voeg ik hier nog bij het Nieweland van sente Martijnsdijc,* [4]) *dat in den eersten termijn niet genoemd wordt, terwijl daarvoor in den tweeden* 125 ℔ 9 *sc. zijn gegeven.*

Tegenover deze betalingen, welke het hooger bedrag van den tweeden termijn genoegzaam verklaren, staat een geval van tegenovergestelden aard, dat mij tot nog toe een raadsel gebleven is. Stavenisse, dat in den eersten termijn 279 ℔ 4 *sc.* 3 *d. had bijgedragen,* [5]) *wordt in den tweeden geheel onvermeld gelaten. Hiermede meen ik genoeg over dit onderwerp te hebben gezegd en laat met weglating van den termijn alleen de Summa's volgen.*

Summa van al den laesten 8 sc. tor. van den mete, mids den bewise ende den 400 ℔ tor., die die van Zirixce minen here den grave ghaven, 4707 ℔ 12 sc. 2 d. tor. 2 miten.

Summa van al den eersten ende laesten 8 sc. tor. van den mete, mids den 400 ℔ die die port minen here den grave ghaven, 8107 ℔ 3 sc. 20 d. tor. 1 mite.

---

1) Blz. 26. 2) Blz. 8. 3) Blz. 39. 4) Blz. 38. 5) Blz. 37.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN TSRGAVEN RENTEN ENDE ANDERS VERVAL BEÖESTER-SCELT IN ZEELAND ANNO 39o.

EERST VAN ACHTERSTELLEN RENTEN ANNO 38°.

Die port van Zierixce van der watermolen aldaer van den termine, die was te bamisse anno 38°, deb. et sol. 5 ℔ gr. val. 80 ℔.

Heer Aernoud van Haemsteden van den pachte van niewe Hughelinszand, daer die dach of was tote vastenavonde anno 38°, deb. et sol. 43 sc. 3 d. gr., val. 34 ℔ 12 sc.

Debet heer Florens terminum.

Marie Willem Zilverbuux van Jan ver Flumen s. moere van anno 38° deb. et sol. 25 sc. 1 d. par., den grote gherekend voor 11 d., val. in tor. 36 sc. 4 d. tor. 2 miten.

Gillis f. tser Costins de simili deb. et sol. 14 sc. 3½ d., val. 1 ℔ 8 d. tor. 2 miten.

Gheys, Lem f. Wouters zwagher, van eenen ancker, die ghevonden was tote Aernemuden, deb et sol. 5 sc. gr. in ghezellen, val. 8 ℔ 15 sc.

Item in Brouwershavene achterstel anno 38°.

Wouter f. Clais van den Bussche van der vischstoelne te Brouwershavene de termino purificationis beatae Mariae deb. et sol. 7 sc. 10 d. gr. in ghezellen, val. in tor. 5 ℔ 17 sc. 6 d.

Hughe die Costre van lantpacht te Brouwershavene de termino carnisprivii anno 36° deb. 20 gr. 6 holl. Item de termino beati Odulphy anno 37° deb. 9 gr. 6 holl. Item de termino carnisprivii anno praedicto deb. 20 gr. 6 holl. Item de termino Odulphy anno 38° deb. 8 gr.

6 holl. Item de termino carnisprivii eodem anno deb. 20 gr. 6 holl. Facit al samen 6 sc. 8 d. gr. 18 miten, val. in tor. 5 ℔ 7 sc. 8 d.

Hughe f. Lems van der visscherie te Brouwershavene, daer die dach of was tote natale domini anno 38°. Inde deb. van der eere helft 12½ sc. gr. Sol. inde 12½ sc. gr. in ghesellen, val. 9 ℔ 7½ sc. Debet 12½ sc. tor.

Item van den tiende int Zuutderland te Brouwershavene termino carnisprivii anno 38°, 6½ sc. gr., val. 5 ℔ 4 sc.

Summa van achterstallen renten ontfanghen, 147 ℔ 10 d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beöester-Scelt in Zeeland anno 39°.

Eerst die port van Zierixce van der watermolen aldaer sculdich jaerlix minen here den grave 10 ℔ gr. tor., daer die daghe of zijn te paschen ende te bamisse. Daer of ontfanghen anno 39° et terminis praedictis 10 ℔ gr., val. 160 ℔.

Item ontfanghen van den hofsteden an mijns heren tsgraven muur, die groet zijn 45 r., daer men of ghelt van elker roede 12 d., den grote gerekend voer 11 d., termino sinxen eodem anno, fa. et sol. 45 sc., val. in tor. 3 ℔ 5 sc. 5 d.

Wisse f. Betten van ziere zamen int coelhof deb. et sol. 8 d. gr. in ghesellen termino sinxen eodem anno 39°, val. 10 sc.

Item ontfanghen van Jan ver Flumen s. moere, die groet es 100 m., daer men of ghelt van elken mete 2 sc. payments van Zierixce, ende die dach of was ad Martini hijemalis anno 39°. Deb. et sol. inde 10 ℔, val. 14 ℔ 9 sc. 8 d.

Jan f. Ellix, Bloch f. Dierix, Gillis van den Zande ende Heyne f. Brouwers, van Oude Hughelijnszande, dat groet es 154 m., daer zij of gheven van elken mete 1 gr. tor., daer of ontfanghen termino beati Johannis midzomer anno 39°, 12 sc. 10 d. oude gr., val. in tor. 10 ℔ 5 sc. 4 d.

Item ontfanghen van heer Arnoud van Haemsteden van den pachte van Niewe Hugelinszande, van der eene helft termino carnisprivii anno 39°, 43 sc. 3 d. gr. val. in tor. 34 ℔ 12 sc.

Debet heer Florens van der ander helft terminum.

Heyne f. Spotten van mijns heren sgraven tiende in beeden Hughelijnszanden, van den ogheste, die was int jaer van 38, ende die daghe of waren van der eere helft tote vastenavonde anno 38°, ende van der ander helft te Biervliet marcht anno 39°. Deb. et sol. 49 sc. gr. in ghezellen, val. in tor. 36 ℔ 15 sc.

Margrete, Cleewaerd f. Scoutaten wedewe, van der voghedyen van Boensen, haers zons, heerlijx goede, welke voghedye minen here den grave ancomen es ter wilen des Boense sijn daghe heeft. Ende die daghe of waren van der eere helft tot Biervliet marcht ende van der ander helft tote Marien Magdalenen daghe anno 39°. Deb. et sol. 45 sc. in ghesellen, val. in tor. 33 ℔ 15 sc.

Jan die Repere van der molen te Brouwershavene termino pasche anno 39°, daer hij of sculdich was 40 sc. gr., daer gaf hij of Waddine f. Henrix 1 ℔ gr., daer die vrouwe of rekende, ende van den zelven daghe so gaf hij mi 1 ℔ gr. Item de termino beati Martini hyemalis eodem anno deb. et sol. 2 ℔ gr. Item de termino circumcisionis domini eodem anno deb. et sol. 2 ℔ gr. Fa. al samen 5 ℔ gr. valentes 80 ℔.

Pieter f. Clais ende Clais die Costre van der vischstoelne te Brouwershavene sculdich van mijns heren tsgraven deele, ende die daghe of zijn te paschen, zente Martins

misse ende jaersdaghe anno 39°. Deb. et sol. 55 sc. gr. in ghezellen, val. in tor. 41 ℔ 5 sc.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven Niewelande te Brouwershavene, daer hij jaerlijx hevet van elken mete 12 d. gr., ende men ghelt die eene helft tote vastenavonde, die Waddijn ontfinc, ende die ander helft ad Biervliet marcht anno 39°, 31 sc. 11 d. oude gr., val. in tor. 26 ℔ 8 sc. 8 d.

Item van den tienden int zelve land pro parte comitis, termino Biervliet marcht anno 39° ontfanghen 6¼ sc. gr., val. 5 ℔ 4 sc.

Item ontfanghen van Hughen Lems s. van der vischtoelne te Brouwershavene termino pasche anno 39°, daer hij of sculdich was 12 sc. 6 d. oude gr., daer of ontfanghen 12½ sc. gr. in ghezellen, val. in tor. 9 ℔ 7½ sc. Debet 12½ sc. tor.

Summa, 455 ℔ 17 sc. 7 d. tor.

ITEM ONTFANGHEN VAN HOEMBURGHERS BIERE, VAN SCAPEN ENDE VAN DEN OFVALLE VAN DEN SCAPEN, DIE MIJN HERE LYET TOTE ZIERIXCE VAN ZIERE PROVANSEN, DAT WAS DES ZONNENDAGHES, MAENDAGHES, DINXENDAGHES ENDE WOENDAGHES NA DIE TRYNITEYT ANNO 39°.

Eerst Gillis f. tser Costins van 10 scapen 1 ℔ gr. ghezellen, val. in tor. 15 ℔.

Lem f. Poewels van ofvalle van 24 scapen 5½ sc. gr. in ghesellen ende 1 ster, val. in tor. 4 ℔ 35 d.

Item van 17 vaten biers, daerre die lumbarde van Zierixce of hadden 4 vate ende 2 vate, die men vervullede. Aldus bleeffer 11 vate, elch vat pro 12 d. gr. ghezellen ghegheven, fa. 11 sc. gr. in ghezellen, val. in tor. 8 5 sc.

Item ontfanghen van spaenren, die van der hallen vielen, 4 sc. gr. in ghezellen, fa. in tor. 3 ℔.

Item ontfanghen van 24 rachters 22 d. gr. in ghezellen, val. in tor. 27 sc. 6 d.

Summa, 31 ℔ 15 sc. 5 d. tor.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten ende vervalle in Scarpnisse.

Eerst van mijns heren tsgraven tiende ende renten, daer die daghe of zijn te Marte anno 38° et te Meije anno 39°, de Augusto 38°.

Lem Samen zwagher cofte Samen hoech ende Beren hoech, dat groet es 5 m. 1 quart, elc mete pro 31 d. gr., fa. et sol. 18 sc. 6 d. gr. 18 miten, val. 10 ℔ 17 sc.

Bere f. Vornouds cofte den tiende van Oester-Malland de Aug. 38°, ende groet es 10 m., om 3½ sc. oude gr. elch ghemet, fa. et sol. 35 sc. gr., val. 28 ℔.

Hughe van Malland cofte tser Hughen hoech ende Hughen hoech van Malland, die groet es 5 m. 1 quart min, elc mete pro 2 sc. gr., fa. et sol. 9 sc. 6 d. gr., val. in tor. 7 ℔ 12 sc.

Hughe f. Thonis cofte Thonis hoech, die groet es 3 m. 1 quart, elch mete pro 2½ sc. oude gr., fa. et sol. 8 sc. 1½ d. gr., val. 6½ ℔.

Melis van Valkenberghe cofte den tiende in tser Hughen polre omme 6 sc. gr., al den hoop. Hyer of hebben Arnoud ende Jan van Scenghen 1 vijfde deel. Sic remanent pro parte comitis et sol. 4 sc. 4 d. gr. 19 miten, val. in tor. 3 ℔ 10 sc. 4 d. tor. 1 mite.

Pieter, die rentemeester, cofte tmoerland, dat groet es 1 m., pro 2 sc. oude gr. et sol. Val. in tor. 32 sc.

Hughe van Malland van der watermolen te Scarpnisse van den jare van 39 deb. et sol. pro parte comitis 40 sc. gr., val. 32 ℔.

Hughe Bruunbolle van den casen up Bokelenbergh, die verscenen anno 37°. Deb. inde te Meye anno 39° et sol. 18 sc. gr., val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

Lauwe van Portvliet van eenen gorsekine an Priestersmect deb. et sol. 2 sc. oude gr., val. 32 sc.

Pieter Bollard ende Gheeraerd f. Melis van der visscherien in die Meeneweyde ende van den ommeloope, daer die dach of was te paschen anno 39°, deb. et sol. 5 sc. gr., val. 4 ℔.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven tiende in sente Martinsdijc van den oeghste van den jare 38, ende die daghe of waren te Marte in den selven jare van der eere helft ende te Meye anno 39$_0$ van der ander helft, 38 sc. gr., val. 30 ℔ 8 sc.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven cense int Niewelant van zente Martinsdijc, dat groet es 177 m. 5 r., daer men of sculdich es van elken ghemete 4 sc. tor., termino beati Remigii anno 39°, fa. et sol. 35 ℔ 8 sc. 1 d.

Summa, 175 ℔ 17 sc. 5 d. tor. 1 mite.

Summa van mijns heren tsgraven renten, 663 ℔ 10 sc. 5 d. tor. 1 mite.

III.

ITEM ONTFANGHEN VAN VERCOFTEN AMBOCHTEN.

EERST VAN DEN AMBOCHTEN, DAT WADDIN HENRIX SONE VERCOFTE.

Pieter f. f. Pieter Jans deb. van 15 m. 67½ r. ambochts, elc ghemet ghecoft pro 21 d. oude gr., fa. 26 sc. 8 d. oude gr., te gheldene die eene helft ad carnisprivii anno

38°, ende die andre helft te sinxen anno 39°. Sol. inde de termino carnisprivii Waddine f. Henrici 13 sc. gr. in ghesellen, fa. 12 sc. 2 d. oude gr. 6 miten. Sic deb. et sol. de termino pentecoste anno 39° med den achterstelle van den termine van vastenavond 14 sc. 5 d. oude gr. 18 miten, val. 11 ℔ 11 sc. 8 d.

Bette, Cloens ende Bloch, Hughe Teben kindre, van 6 m. 143½ r., dat Willem, Hughe Teben s. was, elc mete pro 15 d. oude gr., inde terminus solutionis infra Augustum anno 39°, fa. et sol. 8 sc. 1 d. gr., val. 6 ℔ 9 sc. 4 d.

Waddin f. Cayen van 55 m. 83 r. ghecofts ambochts, dat Heynen Jacop f. Boonen was, ligghende in Kercwerve, Nieukerke ende in Duvendijch, elc m. pro 13 d. oude gr., fa. 59 sc. 10 d. gr. 14 miten, daer die dach of was te bamisse anno 39°, sol. inde 47 sc. gr. in ghesellen, val in tor. 35 ℔ 5 sc.
Sic deb. adhuc 12 ℔ 13 sc. tor. 2 miten.

Waddin f. Symons van vichtal verendeel tienden, die ane minen here den grave versturven, deb. 32 sc. gr., sol. inde 32 sc. ghezellen, val. in tor. 24 ℔.
Deb. adhuc 32 sc. tor.

Summa, 77 ℔ 6 sc. tor.

Item ontfanch van vercoften ambochten, dat Boudin f. Jans vors. vercoft hevet.

Jan f. Wolfs, dat Pieters, sijns broeders, was ende an minen here den grave verstarf, cofte 25 m., elc mete pro 1 ℔ tor. fa. et sol. 25 ℔.

Symon f. Loepers ende Gillis Jan s. s. Ellix dat Clais Jan f. Ellix was ende an minen here den grave verstarf ende groet es 32 m. 30 r. min. Coften elc mete pro 1 ℔ tor., fa. 31 ℔ 18 sc. Ende hierof hevet Gillis Jan f. Ellix die driedeel, fa. et sol. 23 ℔ 18 sc. 6 d.

Ende Symon f. Loopers ½, fa. 8 ℔ 6 d. min. Sol. inde 7 sc. 10½ d. gr. in ghezellen, val. in tor.
5 ℔ 18 sc. 1½ d.

Deb. adhuc 41 sc. 4½ d.

Pieter, Zoete ende Clais, Dieric f. Scoutaten, coften 12½ m. ambochts, dat an minen here den grave verstarf bi Pieter f. Dierix doet, elc mete pro 2 sc. oude gr., fa. et sol. 25 sc. gr., val. 20 ℔.

Heer Rase van Steenland cofte 250 m. ambochts in Scarpnisse, die zijns oems Clais waren, den hoep omme 20 ℔ gr. Ende hi slaed of bi mijns heren tsgraven beheete, daer heer Wolfard ende Vranke Natereel die boedscap of deden, van eenen brieve, daer men hem in sculdich was van zijns oems Clays weghen van Steenland 7½ ℔ gr., ende daer die brief of houd 200 guldine hallinghe van eenen roeden heynste. Sic remanent 12 ℔ 10 sc. gr. Sol. inde 10 ℔ 3 sc. 4 d. gr., val. in tor.
162 ℔ 13 sc. 4 d.

Debet adhuc 46 sc. 8 d. gr.

Summa, 237 ℔ 9 sc. 11½ d. tor.

Summa van vercoften ambochten, 314 ℔ 15 sc. 11½ d. tor.

IV.

ITEM ONTFANGHEN VAN WTDYKEN, VAN GORSHUREN, VAN CASEN ENDE VAN WEDERS.

Eerst van casen, daer die dach of was te Meye anno 39°, ende van weders, daer die dach of was tote zente Martins misse anno eodem.

Lauwe f. Pieters ende Heyne Vodde van den gorse van Malland eene waghe caes te Meye ende eenen weder tote zente Martins misse in den winter anno 39°. Van der

waghe caes 33 d. oude gr. ende van den weder 15 d. gr., fa. 4 sc. gr., val in tor. 3 ℔ 4 sc.

Hannekijn f. Heynen van den gorse van der Mare eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis deb. et sol. 3 ℔ 4 sc.

Clais f. Heynen van der Vate van den gorse onder zente Martinsdych eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis deb. et sol. 3 ℔ 4 sc.

Gillis f. Ydseloefs van den gorze van Potewaerd eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis deb. et sol. 3 ℔ 4 sc.

Heine f. Jacops van der gorse van Sommeldijch eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis deb. et sol. 3 ℔ 4 sc.

Lauwe f. Pieter Spernaghels ende Heine Vodde van den gorze van Malland, dat ghehuurt was omme 6½ ℔ gr., ende hier of heffen Arnoud ende Jan van Scengen $^1/_8$ deel, daer die daghe of waren tote zente Martins misse in den winter ende tote corstavonde eodem anno 89°, fa. et sol. pro parte comitis 5 ℔ 4 sc. oude gr., val. in tor. 88 ℔ 4 sc.

Hannekijn f. Heynen van den gorse van der Maren, dat arfleen es, so neemt Hughe f. Dierix voren wt $^1/_{24}$ deel ende mijn here die grave die heefter in ¼ deel. Item med Jan Wissen s. kindren ¼ deel, des neemt mijn heere die grave die helft. Item ¼ deel, dat Thonijs van den Vliete was. Dat al ghehuurt was omme 56 sc. 4½ d. gr., daer of ontfanghen pro parte comitis 24 sc. oude gr., val. 19 ℔ 4 sc.

Clais Pieter f. Poppen van den gorse van Baersheldijch, dat ghehuurt was omme 48 ℔ holl, te gheldene tote zente Martins misse in den winter, daer of ontfanghen pro parte comitis also verre alser mijn heer die grave an deelt, fa. et sol. 5 ℔ 12 sc. 8 d. holl., val. in tor. 11 ℔ 4 sc. 6 d.

Clais f. Heinen van der Vate van den gorse van Scroyt onder zente Martinsdijch over tser Poppen weel, dat ghehuurt was omme 1 ℔ gr., te betaelne termino beati Petri ad vincula. Daer slaet hy of van oerzaten van 2 moerdiken, diere up ghedijcht waren 3 sc. gr., daer of ontfangen van den vors. daghe anno 39° pro parte comitis 14 d. gr. 15 miten, val. in tor. 19 sc. 6 d.

Gillis Ydseloefs s. van den gorze van Poteward, dat ghehuurt was omme 85 ℔ holl., die eene helft te gheldene ad beati Petri ad vincula ende die andre helft ad beati Martini hyemalis anno 39°, ende hi slaet of omdatter 2 moerdike up ghedijcht sijn, van oerzaten, 8 ℔ 12 sc. holl. ende van pondghelde 4 sc. holl. Sic remanent, inde solvitur, 76 ℔ 4 sc. holl. Daer of ontfanghen pro parte comitis de terminis et anno praedictis 28 ℔ 14 sc. 8 d. holl., val. in tor. 57 ℔ 9 sc. 4 d.

Heine f. Jacobs van den gorse van Sommeldijch, daer mijn here die grave in heeft $^1/_{10}$ deel, dat dière van Renisse was. Item dat Heinrich Wouters was, $^1/_{30}$ deel. Item dat Heinrich van den Zande was, $^1/_{30}$ deel. Item dat Sturm Slabbaerds s. was, $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Jacops van der Wellen was, $^1/_{45}$ deel. Item dat Wissen f. Wissen van den Zande was, $^1/_{60}$ deel. Item dat Toes f. Wisse Poelen was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Wisse Prijs was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Danckaerd Wisse f. Poelen was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Sturm Jan Wissen s. was, $^1/_2$ deel van $^2/_3$ deel. Item $^1/_2$ deel van $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Hughen was, $^1/_{15}$ deel. Item dat Gillis Wissen s. was, die helft van $2^1/_{60}$ deel. Item van Janne, Heldecoppe ende Reynghaer, Heynrich Yen kindre, $^2/_3$ van $^1/_{100}$ deel. Item dat Hughen Philip f. Slabbaerds was, $^1/_{30}$ deel; dat ghehuurt was omme 40 sc. oude gr. Ende van desen gorse soe gaet voren wt $^1/_{30}$ deel, so blijfter 38 sc. gr., daer of ontfanghen pro parte comitis termino beati Petri ad vincula et termino beati Martini hyemalis anno 39°

16 sc. 11 d. gr. 20 miten, val. in tor.

13 ℔ 11 sc. 8 d. tor. 2 miten.

Pieter Zoete van den gorse theghens Burgh ambocht termino beati Martini hyemalis deb. et sol. 3 sc. gr. val. in tor. 48 sc.

Berwoud f. Blox ende Hughe f. Tfos van den gorse benorden Brouwershavenne de terminis beati Petri ad vincula et beati Martini hyemalis anno 39° deb. et sol. 11 sc. oude gr., val. 8 ℔ 16 sc.

Summa, 212 ℔ 17 sc. tor. 2 miten.

V.

ITEM ONTFANGHEN VAN LEGHSCATTE, DIE MINEN HERE DEN GRAVE VERSCENEN ES TERMINO BEATI PETRI AD VINCULA ANNO 39°.

Clais f. Boudin Goesins van den moerdike in Sommeldijch, die hij ghediket hevet ende groet es 45 m. Ende des es 12 m. wtghesteken voor gheldeland, sic remanent 33 m., daer men of ghelt van elken m. termino et anno praedictis 11 sc. 6 d. gr. Ende hij ghelt $^1/_{20}$ deel meer danne hy ghedyket hevet. Ende hi hevet dat 25ste deel leghscat vri. Dat als loept in eene summe, ofghesleghen zijn 25ste deel leghscat vrij, de anno et termino praedictis, 19 ℔ 2½ sc. gr. 11 miten. Ende hier of slaet men $^1/_{20}$ deel, fa. 19 sc. 1½ d. gr. 1 mite. Sic remanent 18 ℔ 3 sc. 3 d. gr. 22 miten. Van welken moerdike minen heere den grave ancomen es $^1/_{10}$ deel, dat diere van Renisse was. Item dat Heinrich Wouters was, $^1/_{20}$ deel. Item dat Heinrich van den Zande was, $^1/_{20}$ deel. Item dat Sturm f. Slabbaerts was, $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Jacobs van der Wellen was, $^1/_{48}$ deel. Item dat Wissen f. Wissen van den Zande was, $^1/_{60}$ deel. Item dat Toes f. Wisse Poelen was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Dankaerd Wisse Poelen s. was, $^1/_{100}$ deel. Item dat

Wisse Prijs was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Sturm Jan f. Wissen was, $^1/_3$ van $^2/_3$ deel. Item $^1/_3$ van $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Hughen was, $^1/_{16}$ deel. Item dat Gillis f. Wissen was, die helft van $2\frac{1}{2}/_{100}$ deel. Item van Janne, Heldecoppe ende Reyngaer, Heinrich Yen kindre, $^3/_4$ van $^1/_{100}$ deel. Item dat Hughen Philips Slabbaerds s. was, $^1/_{80}$ deel. Fa. als pro parte comitis 8 ℔ 11 sc. $2\frac{1}{2}$ d. gr. 1 ster., val. in tor. 136 ℔ 19 sc. 8 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van 1 moerdike, die Heyne f. Willen cofte in Sommeldijch, die ghehaten es Puddichol ende groet es 27 m. 5 r. Des steket hy wt $12\frac{1}{2}$ m. 21 r. min gheldelands. Sic remanent $14\frac{1}{2}$ m. 26 r., elc mete pro 30 sc. gr., fa. de termino beati Petri ad vincula anno 39° 10 sc. gr. van den mete, ende hi ghelt $^1/_{10}$ meer dannere in ghediket es, ende hi hevet dat 25ste deel leghscat vrij. Dat als comt in summa 7 ℔ 7 sc. gr. 10 miten; hier of so slaet men $^1/_{10}$ deel, fa. 7 sc. 4 d. gr. 5 miten. Sic remanent 6 ℔ 19 sc. 8 d. gr. 5 miten, fa. pro parte comitis, als dat an hem comen es van den vors. lieden, et sol. 3 ℔ 5 sc. 9 d. gr. 8 miten, val.

52 ℔ 12 sc. 4 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van Heinen f. Jacops van 1 moerdike, die ghehaten es Clataers, in Sommeldijch, die groet es 18 m. 100 r. min. Ende hij slaet of 7 m. 30 r, ghelds lands. Sic remanent $10\frac{1}{4}$ m. 20 r., elc mete pro 36 sc. gr., daer men of ghelt van elken mete de termino et anno praedictis 12 sc. gr., ende hij ghelt $^1/_{10}$ meer dan hij ghedijcht hevet, ende hij hevet dat 25ste deel leghscat vrij. Dat al comt in summa, dat 25ste deel leghscat vrij ofghesleghen, de termino beati Petri ad vincula anno 39°, 6 ℔ 7 sc. 4 d. gr. 22 miten. Ende hier of slaet men $^1/_{10}$ voren of, fa. 6 sc. 4 d. gr. 11 miten. Sic remanent 6 ℔ 12 d. gr. 11 miten, fa. pro parte comitis, als hem ancomen es van den vors. lieden, et sol. 57 sc. gr. 4 miten, val. in tor. 45 ℔ 12 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Boudin f. Andries cofte eenen moerdijch in Poteward, die groet es ghedarijd lands 12 m. 220 r., elc mete pro 23 sc. gr., te gheldene binnen 8 jaren, elc jaers ½ deel, termino beati Petri ad vincula anno 39°. Eerst van lijfcoope 10 sc. tor. van den mete, fa. van 12 m. 220 r. van den eersten jare et sol. 6 ℔ 7 sc. 4 d.

Item ontfanghen van leghscatte van dien zelven moerdike, die groet es 12 m. 220 r., elc mete pro 28 sc. gr. ende hij hevet dat 25ste deel leghscat vrij, te gheldenne binnen 8 jaren, termino beati Petri ad vincula, elkes jaers ½ deel, fa. elcs jaers 4 ℔ 17 sc. 8 d. gr. Ende hij slaet of van den 25sten deel leghscat vri, 3 sc. 10 d. gr. 20 miten. Sic remanent 4 ℔ 13 sc. 8½ d. gr. 3 miten. In welken moerdike soe heeft mijn here die grave in die eene helft ½ deel dat Pieter f. Willem was. Item in die zelve helft ½ deel van ½ deel, dat Tonijs van den Vliete was. Ende hierof nemen Pieter f. tser Wissen ende Jan f. Wissen kindre ½ deel ende van dien achtendeel soe hevet Pieter ½ ende Jans kindre die 2 deel, ende van diere 2 deel soe hevet mijn here die grave ½ deel. Ende van datter blivet in die vors. helft so nemen Pieter f. tser Wissen ½ deel ende Jan f. Wissen kindre die 2 deel, ende van diere 2 deel soe hevet mijn here die grave ½ deel. Item in die ander helft soe neemt mijn here die grave med Jan f. Wissen kindre ½ deel voren wt, ende daerof hevet mijn here die grave ½ deel. Item dat minen here den grave ancomen es van Boudin f. Heinrix kindren, dat als maecht pro parte comitis et sol. 34 sc. 10½ d. gr. 3 miten, val. in tor. 27 ℔ 18 sc. 2 d.

Item ontfanghen van lijfcoepe van dien moerdike, die Monch f. Heinrix ende Heine f. Heinrich Buffels coften in Poteward ende groet es 42 m. ghedarijd lands, elc mete pro 23 sc. gr., te gheldene binnen 3 jaren, tote elken zente Pieters daghe inghaende Oeghst ½ deel. Daer

of ontfanghen anno 39°, 10 sc. tor. van elken mete van den eersten jare, fa. et sol. 21 ℔ tor.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van leghscatte, die Monch ende Heinrich vors. coften ende groet es ghedarijd lands 42 m., elc mete pro 23 sc. gr., ende zij hebben dat 25ste deel leghscat vrij, te gheldene binnen 3 jaren, tote zente Pieters daghe inghaende Oeghest elcs jaers ⅓ deel, daer die summe of loept elkes jaers 16 ℔ 2 sc. gr. Ende zij slaen of van haren 25ste leghscat vrij 12 sc. 10 d. gr. 1 ster. Sic remanent 15 ℔ 9 sc. gr. 5 d. ster. Ende hier of slaen zij of van meteghelde van beeden moerdijken, die groet zijn 54 m. 220 r. 56 d. gr. Sic remanent 15 ℔ 4 sc. 5 d. gr. 2 d. ster., fa. pro parte comitis, als hem ancomen es van den vors. lieden, et sol, 5 ℔ 13 sc. 3 d. gr. 17 miten, val. in tor.

90 ℔ 12 sc. 10 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van Wissen f. Lams van eenen moerdike, die hy ghediket hevet in Malland over die vaerd, die als ghegheven es omme 33 ℔ gr. Daer of ontfanghen termino beati Petri ad vincula anno 39° van ⅓ deel, maecht 11 ℔ gr., daer mijn here die grave in hevet die eene helft. Ende van dier helft soe hebben Arnoud ende Jan van Scenghen ⅓ deel. Item in jonfrou Catelinen van der Westkercken verendeel, als die tiende ofghealeghen es, so hevet mijn here die grave ¼ deel. Dat als maecht pro parte comitis et sol. 5 ℔ 4½ d. gr., val. in tor. 80 ℔ 6 sc.

Item ontfanghen van Pieter f. Doedins ende Clais f. Jans van eere updracht ant zelve land, die groet es ½ mete, omme 4 sc. gr. Daer of ontfanghen pro parte comitis, ofghesleghen ⅓ deel, dat Arnoud ende Jan van Scenghen hebben in mijns heren tsgraven helft ende den tiende in jonfrou Catelinen verendeel, 20 d. gr. 13 miten, val. in tor. 27 sc. 4 d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen van Pieter Mulard van eenen cleenen

moerdijxkenne in Malland, dat ghehaten es Welhil, ende groet es 4 m. 200 r., daerof van lijfcoepe ontfanghen anno 39°, termino beati Petri ad vincula, van elken mete 10 sc. tor., fa. 46 sc. 8 d.

Item ontfanghen van Pieter Mulard van dien zelven moerdike van leghscatte, die groet es 4 m. 200 r., daer hy of sculdich es van elken mete 21 sc. gr., te gheldenne binnen 3 jaren, fa. elchs jaers 32 sc. 8 d. gr.; daer of hevet mijn here die grave die helft ende wt der helft so hebben Arnoud ende Jan van Scenghen ¹/₄ deel. Item wt jonfrou Catelinen verendeel van der Westkercken, als die tiende ofghesleghen es, ¹/₄ deel. Ende hij slaet of van meteghelde van desen voers. moerdike 4 d. gr. 2 d. ster. Fa. pro parte comitis et sol. 14 sc. 8 d. gr. 17 miten, val. 11 ℔ 15 sc. 6 d.

Item ontfanghen van Pieter f. Gheeronx van eenen moerdike onder zente Martinsdijch, die groet es 9 m. ghedarijd lands, elc mete pro 12 sc. gr., daer mijn here die grave of hevet van elken mete te lijfcoepe 12 d. gr., te gheldenne binnen 2 jaren. Daerof ontfanghen van den eersten jare termino beati Petri ad vincula anno 39° 4½ sc. gr., val. 8 ℔ 12 sc.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van leghscatte, die groet es 9 m., daer men of ghevet van elken mete 12 sc. gr., te 2 jaren te betaelne, dat maecht van den eersten jare, anno 39°, 54 sc. oude gr. Ende hierof hevet Pieter f. Gheeronx den tiende voren wt ende men neemt ¹/₄ deel voer tambocht. Ende wt desen ambocht soe gaet ¹/₁₂ deel dat Witten f. Heynmans was; des hevet mijn here die grave die 2 deel, ende Pieter f. Gheeronx ¹/₃ deel. Ende van datter danne blivet van den ambocht, des nemen mijn here die grave ende Pieter vors. die eene helft, ende van diere helft so neemt mijn here die grave die 2 deel ende Pieter ¹/₃ deel. Item so hebben here Gheerolfs van Cats ende Clais kindre van Cats die

ander helft. Des hevet mijn here die grave, dat Pieter f. Clais van Cats was, ½ deel van deser vors. helft. Dat als maecht mijns heren tsgraven deel et sol. 5 sc. 3 d. gr. 18 miten, val. in tor. 4 ℔ 5 sc.

Item ontfanghen van Witten Pieters s. van den moerdike in Butstaerd anno 39°, termino beati Petri ad vincula, van lijfcope ende van leghscatte 23 sc. oude gr., val. in tor. 18 ℔ 8 sc.

Item ontfanghen van Pieter f. Kervinx van leghscatte van eenen moere in Dierix land anno 39°, termino beati Petri ad vincula, ende van gheldelande int zelve land, 45 d. gr., val. in tor. 3 ℔.

Summa, 506 ℔ 3 sc. 4 d. tor. 2 miten.

VI.

ITEM ONTFANGHEN VAN ZEEDRICHTE ENDE VAN GHELEENDE GHELDE.

Eerst van 2 pipen smouts ende een pipe, daer die 2 pipen wt gevollet waren, daer min dan ½ deel in bleef, die vercocht waren omme 32 sc. 8 d. gr., daer of te coste dat men se van den sleke an den zeedijch brochte ende van in den scepe ende daer wt te doene ende van sciphure ende van scrodeghelde, 30½ d. gr. Sic remanent 30 sc. 1½ d. gr. ghesellen, val. 22½ ℔ 22½ d.

Item van eene windaze ende van een sticke mast, daer of ontfanghen boven coste 7 d. gr. ghesellen, val. in tor. 8 sc. 9 d.

Item ontfanghen des vridaghes na sente Martijns dach in den zomer, die men minen here den grave leende in Zirixce anno 40°, ende leende Lijsbaet Waddins wedewe 5 ℔ gr., Gillis van den Zande 3 ℔ gr., Pieter Hannen s. 30 sc. gr., Domaes Pietet Gheerards s. 30 sc. gr. Prijs Symons s. 30 sc. gr., Weremboud die linemaker 1 ℔ gr.,

Wisse Aechten s. 1 ℔ gr., Clays Jonghe Willems s. 2 ℔ gr., Willem die Hont, Phillip zijn neve 6 ℔ gr., Clays Colijn 1 ℔ gr., Heynric Hughen s. 2 ℔ gr., Willem Pieters s. 2 ℔ gr., Willem tser Lievijns s. 30 sc. gr., Willem Betten s. 4 ℔ gr., Jan Godweet 1 ℔ gr., Gortman 1 ℔ gr., Wisse Coepman 30 sc. gr., her Witte Hughen s. 2 ℔ gr., Coddenare 15 sc. gr., daer die summe of loept 39 ℔ 5 sc. gr. Daer of es gheghaen te wisselghelde van 170 scilden, die zi haer some leenden in zelverijn ghelde, 4 sc. 8 d. gr. 2 ster. Sic remanent 39 ℔ gr. 10 ster. Welc ghelt Hughe, mijn clerc, leverde Matheuse van Vilers, rentemeester van Heyneghouwen, tote Valenchenis, als die lettre van quitanse daer of houd, den scilt gherekent pro 18 d. gr. Val. in tor.

624 ℔ 4 sc. 4 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van dat mijn here den grave an verstarf van Wiskijn Eynox s. wijfs doet, die gheene arfnamen en liet, 1 ℔.

Summa, 648 ℔ 4 sc. 11½ d. tor. 2 miten.

Summa van allen wtdiken, lechscatte, zeedrifte ende gheleenden ghelde, 1367 ℔ 5 sc. 7½ d. tor.

Summa van allen achterstellen renten, van mijns heren tsgraven renten, van vercoften ambochten, van wtdiken, lechscatte, zeedrifte ende gheleenden ghelde, 2492 ℔ 12 sc. 10 d. tor. 2 miten.

Summa van al den eersten ende laesten 8 sc. tor. van den mete, mids den 400 ℔, die die port van Zirixee minen here den grave ghaven, van achterstellen renten, van renten, van vercoften ambochten, van wtdiken, lechscatte, zeedrifte ende gheleenden ghelde ontfanghen van den jare van 39, 10599 ℔ 16 sc. 10½ d. tor.

HET JAAR 1340.

VAN PAASCHEN TOT KERSAVOND.

I.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN TSGRAVEN RENTEN BEÖESTER-SCELT IN ZEELAND TOTE KERSTAVOND TOE ANNO 40°.

Eerst in Brouwershavene.

Willem Barre van den tiende int Zuderland van Brouwershavene de terminis carnisprivii anno 39° et beati Odulphi anno 40°, daer of ontfanghen pro parte comitis 11 sc. gr., val. in tor. 8 ℔ 16 sc.

Item ontfanghen van Zuderlande te Brouwershavene, daer mijn here die grave jaerlijx of heeft van elke mete 12 d. oude gr. Ende men ghelt die een helft te vastenavende ende die ander helft tote Biervliet marct; daer of ontfanghen de termino carnisprivii anno 39° et termino Biervliet marct anno 40° 3 ℔ 5 sc. 10 d. gr. tor., val. in tor. 52 ℔ 13 sc. 4 d.

Hughe Lems s. van die visscherie te Brouwershavene, daer die dach of was tote kerstavende anno 39° ende te paeschen anno 40°. Inde deb. 25 sc. gr. Sol. inde 25 sc. ghesellen. Val. in tor. 18 ℔ 15 sc. Debet adhuc 25 sc. tor.

Item Clays van den Bussche van der vischtolne tote Brouwershavene, die hy huerde up onser vrouwen dach ter lechtemesse anno 39° een jaer. Debet inde comiti pro media parte 3½ ℔ gr. ghesellen, den ghesellen gherekent pro 15 d., daer of ontfanghen van 2 terminen, de termino pasche et termino beati Martini hyemalis 45 sc. gr. ghesellen, val. in tor. 33 ℔ 15 sc.

Jan die Repere van der mole tote Brouwershavene, die hij huurde omme 6 ℔ gr. tsjaers, daer of ontfanghen

van 2 terminen van paeschen ende van sente Martijns messe anno 40° 4 ℔ gr., val. 64 ℔.

Summa, 177 ℔ 19 sc. 4 d. tor.

Item ontfanghen van der port van Zirixee van der watermole aldaer, ende die daghen of waren te paeschen ende te bamesse anno 40°, 10 ℔ oude grote, val. in tor. 160 ℔.

Item ontfanghen van der hallen aldaer de terminis pasche et beati Remigii, daer 40 vake in zijn, daer elc vach of ghelt 2 sc. gr., daer of 35 vake bestaen zijn; daer of gaet een vach, dat Arnoud f. Gillis bestaen hevet, daer hi niet of en ghelt, omme dat hi die halle sluut ende ontsluut, soe bliver 34 vake, fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. gr., val. 54 ℔ 8 sc.

Item ontfanghen van hofsteden an mijns heren sgraven muur, die groet sijn 45 roeden, daer hi van elken roede hevet 12 d. payments van Zierixee te sinxhen, den groten voer 11 d., fa. 45 sc. val. 3 ℔ 5 sc. 5 d.

Soete Witten van eere hofstede int Groendal termino pasche anno 40° deb. et sol. 10 d. gr., val. 13 sc. 4 d.

Item ontfanghen van Jan ver Flumen s. moere, die groet es 100 m. daer men of ghelt jaerlijx minen here den grave 2 sc. payments van Zirixee, ende die dach of was termino beati Martini hyemalis anno 40°, 10 ℔, val. in tor. 14 ℔ 9 sc. 8 d.

Item ontfanghen van Hughen Zwaefs s. ende Bloc Dieric Eelnouds s. s. van den tiende van den Oestrelande van Hughenzand van den oegheste anno 39°, daer die daghen of waren van der eere helft tote vastenavende eodem anno ende van der ander helft tote Biervliet marct anno 40°, 34 sc. gr. val. 27 ℔ 4 sc.

Item Jan Loepers s. ende Jan Codde van den tienden int Oesterland van Hughenzant van den ogheste anno 39°, daer zi af sculdich sijn 25 sc. oude grote, daer of

ontfanghen te rekeninghe 16 sc. 8 d. gr., val. 13 ℔ 16 d. Debent reliqua.

Jan Ellix s., Bloc Dierix s. Gillis van den Zande, Heyne f. Brouwers, van oude Hughelijnszand, dat groet es 154 m., daer si of gheven van elken mete 1 gr. tor., daer of ontfanghen de termino beati Johannis baptiste anno 40° 12 sc. 10 d. oude grote, val. in tor.

10 ℔ 5 sc. 4 d.

Margriete, Cleuwaers Scoutaten s. wedewe, van der voghedien van Boensen, Cleuwaer Scouten s. s., haer sons heerselijx goets, welke voghedie mijn here die grave ancomen es alsoe langhe, als mijn here Boensen voghet es, daer die daghe of waren te Biervliet marct ende te sente Marien Magdalenen daghe anno 40°, deb. et sol. 45 sc. gr. in ghesellen, val. 33 ℔ 15 sc.

Summa, 317 ℔ 25 d. tor.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven goede ende renten in Scarpenesse.

Eerst van den tienden ende oeghest anno 39°, daer die daghen of waren te Marte anno 39° ende te Maye anko 40°.

Eerst Melis van Valchkenberghe van den tienden van Oester-Mallant, die groet es 11 m., daer hi of sculdich es van elken m. 3 sc. gr., fa. 33 sc. gr. Ende hi slaet of van pontghelde 7 d. gr., sic remanent et sol. 32 sc. 5 d. gr., val. 25 ℔ 19 sc. 8 d.

Pieter Lieve van Beren hoech ende Samen hoech, die groet es 5 m. 3 quart, deb. van elken mete 3 sc. gr., fa. 17 sc. 3 d. gr. Amputat van pontghelde 5 d. gr. Sic remanent 16 sc. 10 d. gr., val. 13 ℔ 9 sc. 4 d.

Melis van Valchkenberghe int land van Aerscote, die groet es 3 m. 50 r., deb. et sol. van elken m. 30 d. gr. fa. 7 sc. 11 d. gr., val. in tor. 6 ℔ 6 sc. 8 d.

Hughe Tonis s. van Tonis hoec, 3 m., deb. et sol. van elken m. 30 d. gr., fa. 7½ sc. gr., val in tor. 6 ℔.

Pieter, die rentemeester, van den moerlande van 400 r. deb. et sol. 3 sc. gr., val. 48 sc.

Hughe van Malland 6 m. 1 quart, deb. 13 sc. gr., sol. inde 3 sc. gr., val. 48 sc.
Debet adhuc 10 sc. gr.

Pieter Slabbaerd van den tienden in ser Hughen polre, daer al die hoep of vercocht was omme 5 sc. 3 d. gr., daer slaet men af $^1/_8$ deel, dat die van Schenghen hebben; sic remanent pro parte comitis 4 sc. 2 d. gr. 10 miten, val. 3 ℔ 7 sc. 3 d.

Pieter Bollaerd ende Gheeraerd Melis s. van der visscherien van der Meenreweyden termino pasche anno 40° deb. et sol. 5 sc. gr., val. 4 ℔.

Clays Vornouds s. van eenen gorsekine an Priestersmeet deb. et sol. 3 ℔.

Reynoud van der watermoelen te Scarpenesse anno 40° deb. et sol. pro parte comitis van der een helft 38 sc. gr., val. 30 ℔ 8 sc.

Clays f. Vornouds van den casen up Bokelenbergh, die van den jare van 38 vercocht waren, te gheldene anno 40°, deb. et sol. 17 sc. val. in tor. 13 ℔ 8 sc.

Summa, 110 ℔ 14 sc. 11 d. tor.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten in sente Martijnsdijc anno 40°.

Erst van achterstellen van mijns heren tsgraven cense.

Heynric van den Broeke van den jare van 36 deb. 25 d. gr. Item van den jare van 38 deb. 20 sc. 1 d. tor. Fa. et sol. 53 sc. 5 d.

Item ontfanghen van den cense in sente Martijnsdijc, daer die dach of was te bamesse anno 40°, dat groet es 177 m. 5 r., daer men of ghelt van elken m. 4 sc. tor. tsjaers, fa. 35 ℔ 8 sc. 1 d. Sol. inde 34 ℔ 9 sc. 5 d. Deb. Pieter Scrench 4 sc. tor. Item Jan Roede Moens s. 14 sc. 8 d. tor.

Coppin die Grave ende Alaerd Pauwels s. van den tiende in sente Martijnsdijc van Oegheste van den jare van 39, ende die daghen of waren te Marte anno 39° ende te Meye anno 40°, 43 sc. oude grote, val. 34 ℔ 8 sc.

Summa, 71 ℔ 10 sc. 10 d. tor.

Item ontfanghen van vercochten ambochte ende anders besterfelijc goet.

Eerst Lauward Pieter Ribels s. 3 m. 90 r. ambochts, die Pieter Jans Ribels s. waren, coste elch m. pro 12 d. gr., fa. 39 d. gr. 14 miten, val. in tor.

52 sc. 8 d. tor. 2 miten.

Jan van den Steyne dat Heyne Jacob Dierics s. was, 35 m. 75 r. ende 8 voete ambochts, elc mete pro 1 ℔ tor., fa. et sol. 35 ℔ 5 sc.

Jan f. Jan ver Soeten van den tiende, die verstarf an mijn here den grave van Heyne Jacob Dierix s. ende groet was 2 linen, deb. et sol. 1 ℔ gr. in ghesellen, val. 15 ℔.

Oelaerd f. Wermbouds van den goede, dat mijn here den grave anstarf van Hughen Lanchoem Liever, die van dieften tland rwmde, ende hem van Aechten Wermbouds dochter anstarf, 10 sc. oude grote, val. 8 ℔.

Summa, 60 ℔ 17 sc. 8 d. tor. 2 miten.

Summa van allen renten ende vercoften ambochten, 738 ℔ 4 sc. 10 d. tor. 2 miten.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN WTDIKEN, VAN GORSHUREN, VAN CASEN ENDE VAN WEDERS.

Eerst van casen, daer die dach of was te Meye anno 40° ende van weders, daer die dach of was tote sente Martijns messe eodem anno.

Jan f. Waddins van den gorse van Malland eene waghe caes termino Mayi ende eenen weder termino beati Martini hyemalis, van der waghe caes 34 d. gr. ende van den weder 15 d. gr., fa. 4 sc. 1 d. gr., fa. in tor.
3 ℔ 5 sc. 4 d.

Hannekijn Heynen s. van den gorse van der Mare eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis; deb. et sol. 3 ℔ 5 sc. 4 d.

Clays Heynen s. van der Vate van den gorse onder sente Martijnsdijc over tser Poppen wael eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis; deb. et sol.
3 ℔ 5 sc. 4 d.

Heynric f. Heynrix Buffels van den gorse van Potewaerd eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis; deb et sol. 3 ℔ 5 sc. 4 d.

Heynric f. ver Bartilden van den gorse van Sommeldich eene waghe caes ende eenen weder eisdem terminis; deb. et sol. 3 ℔ 5 sc. 4 d.

Jan Waddins s. van den gorse van Malland, dat ghehuurd was omme 71 ℔ holl., ende hi slaet of van oerzaten, omme datter moerdijc up ghedijcht waren, 3 ℔ 4 sc. holl. Sic remanent 67 ℔ 16 sc. Ende hier of heffen Arnoud ende Jan van Schengen ¼ deel, daer die daghe of zijn van der eere helft tote sente Martins messe in den winter ende die ander helft tote corstavende anno 40°, fa. et sol. pro parte comitis 54 ℔ 4 sc. 9½ d. holl. val. in tor. 108 ℔ 9 sc. 9 d.

Hannekijn Heynen s. van den gorse van der Mare, dat arfleen es ende gheliend was pro 56 sc. 4½ d. gr. Daer soe nemt voren wt Hughe Dierix ½₄ deel ende mijn heere die grave hefter in ¼ deel. Item mid Jan Wissen sons kinderen ¼ deel, des nemt mijn here die grave die helft. Item dat Tonijs van den Vlicte was ¼ deel, daer die daghe of waren te gheldene ad festum Petri ad vincula

et beati Martini hyemalis anno 40ᵐ, fa. pro parte comitis et sol. 24 sc. gr., val. in tor. 19 ℔ 4 sc.

Lauwe Pieter Sparnaghels s. van den gorse van Baerscheldich dat 1 dordendeel leen es, ende die 2 deele arve, dat ghehuurd was omme 54 ℔ holl., te gheldene tote sente Martijns messe in den winter, daer of ontfanghen pro parte comitis, also verre alser mijn here die grave an deelt, anno 40ᵐ, 6 ℔ 4 sc. 3 d. holl., val in tor. 12 ℔ 8 sc. 6 d.

Clays Heynen s. van der Vate van den gorse van Scroyt onder sente Martijnsdijch over ser Poppen wael, dat ghehuurd was omme een ℔ gr., te betaelne termino Petri ad vincula anno 40ᵐ, daer slaet hi of van oersaten, omme datter moerdijc in ghedijcht sijn, 5 sc. gr. Sic remanent 15 sc. gr., daer of ontfanghen pro parte comitis 13 d. gr. 18 miten, val. 18 sc. 4 d.

Heynric Buffel van den gorse van Potewaerd, dat ghehuurd was omme 99 ℔ holl. die een helft te gheldene tote sente Pieters daghe te ingaende Oegheste ende die ander helft ad beati Martini hyemalis, ende hi slaet of van oersaten, omme datter moerdijc in ghedijcht sijn, 5 ℔ holl., ende van pondghelde, doe men tgors verhuurde, 10 sc. holl., fa. 5½ ℔ holls. Sic remanent 93½ ℔, daer of ontfanghen pro parte comitis de terminis et anno praedictis 35 ℔ 5 sc. 2 d. holl., val. in tor. 70 ℔ 10 sc. 4 d.

Heynric s. ver Bartilden van den gorse van Sommeldich, dat ghehuurd was pro 29 ℔ holl., ende van denen gorse soe gaet voren wt [illegible] deel meer danre in es, soe blijft er 27 ℔ 11 sc. Ende hi slaet of van oersaten 34 sc. holl. Sic remanent 25 ℔ 17 sc. holl.; daer of ontfanghen pro parte comitis de terminis beati Petri ad vincula et beati Martini hyemalis anno 40ᵐ 11 ℔ 19 sc. 3 d. holl., val. in tor. 23 ℔ 18 sc. 6 d.

Berwout Biox s. ende Hughe Fos s. van den gorse

benorden Brouwershavene van den termine van sente Pietersdaghe ingaende Oegheste et beati Martini heymalis anno 40° deb. et sol. 11 sc. gr., val. 8 ℔ 16 sc.

Bloch Dieric Eelnouds s. s. van den gorse buten Burgh, daer die dach of was ad beati Martini hyemalis, deb. et sol. 5 sc. gr., val. 4 ℔.

Summa, 264 ℔ 12 sc. 1 d. tor.

III.

ITEM ONTFANGHEN VAN LECHSCATTE ENDE VAN LIJFCOOPE VAN MOERDIKE ANNO 40°, DIE MINEN HERE DEN GRAVE VERSCENEN TERMINO BEATI PETRI AD VINCULA EODEM ANNO.

Eerst Jan f. Heinrix cofte eenen moerdijch up die Scroyt ende groet es ghemeten ghedarijd lands 26½ m. 25 r. ende 9 m., 25 r. min, ghelds lands, elch mete pro 25 sc. gr., te gheldene binnen 3 jaren elchs jaers een 3de deel. Ende hi heeft een 25ste deel lechscat vrij. Ende van desen eersten jare so heeft mijn here 10 sc. tor. van den mete, fa. van 26½ m. 25 r. et sol. 13 ℔ 5 sc. 10 d.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscat, die groet es 26½ m. 25 r., anno 40° praedicto, 46 sc. 5 d. gr. 1 ster., fa. in tor. 37 ℔ 3 sc. 2 d.

Item ontfanghen van Symoen f. Pieters ende Heyne f. Pieters van eenen hillekine lands up die Scroyt ende groet es 3 m. 10½ r., daer of pro parte comitis eodem anno 14 d. gr. 10 miten, val. 19 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen van Pieter f. Gheeronx lande onder sente Martinsdijch, ende groet es 9 m., daer of van den jare van 40 van elken ghemete 6 d. gr. te lijfcoope, fa. et sol. 4½ sc. gr., val. 3 ℔ 12 sc.

Item ontfanghen van den zelven lande van lechscatte termino beati Petri ad vincula anno 40° pro parte comitis 5 sc. 3 d. gr. 18 miten, val. in tor. 4 ℔ 5 sc.

Item ontfanghen van eenen moerdike in Malland, die Jan Gheerards s. cofte ende groot es 13½ m. ghedarijd lants, van mijns heren tsgraven lijfcoope van elken mete 10 sc. tor., fa. et sol. 6 ℔ 15 sc.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscatte anno 40° termino beati Petri ad vincula, ende groot es 13½ m. ghedarijd lands, daer hi of sculdich es van al den hoepe 12½ ℔ gr., te gheldene binnen 2 jaren, daer of pro parte comitis de anno praedicto 56 sc. 10½ d. gr. 4½ miten, fa. in tor. 45½ ℔ 3 d.

Item ontfanghen van Arnoud den smit ende Clays Jans s. van eenen moerdike in Malland, die groet es 4½ m. ghedarijd lands, van mijns heren tsgraven lijfcoope van al den hoepe 3 ℔.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscatte, die groet es 4½ m. ghedarijd lands, daer zi of sculdich sijn van elken m. 22 sc. 3 d. gr. binnen 3 jaren te gheldene; daer of ontfanghen van den jare van 40 termino beati Petri ad vincula pro parte comitis 14 sc. 7 d. gr. 2 miten, val. in tor. 11 ℔ 13 sc. 4 d. tor. 2 miten,

Item ontfanghen van Melis van Valchkenberghe van eenen moerdike in Malland an Hannins hil, die groet es 8 m. 1 quart min ghedarijd lants, van mijns heren tsgraven lijfcoope van elken mete 10 sc. tor., fa. et sol. 3 ℔ 17 sc. 6 d.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscatte pro parte comitis termino beati Petri ad vincula anno 40° 2 ℔ 5 d. gr., val. in tor. 32 ℔ 6 sc. 8 d.

Item ontfanghen vân Janne f. f. Jan Willem Jans ende van Willem f. Dankards van eenen moerdike in Malland, die ghehaten es Scutemansdijch ende groit es 16 m. ghedarijd lands ende 4 m. 25 r. ghelts lands, van mijns

heren tsgraven lijfcoope van den ghedarijd lande 10 sc. tor. van den mete, fa. et sol. 8 ℔.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscatte van den eersten jare, anno 40° termino beati Petri ad vincula, 56 sc. 18 miten, val. in tor. 44 ℔ 17 sc.

Item ontfanghen van Boudin f. Jans van eenen moerdike in Potewaerd, die groit es ghedarijd lands 30 m. 50 r., elch mete omme 25 sc. gr., te gheldene binnen 3 jaren, elchs jaers $^1/_3$ deel, daer of ontfanghen pro parte comitis van lijfcoope van elken mete 10 sc. tor., fa. 15 ℔ 20 d.

Item ontfanghen van den zelven moerdike van lechscatte van den eersten jare, termino beati Petri ad vincula anno 40°, pro parte comitis 4 ℔ 9 sc. 9 d. gr. 1 ster., val. 71 ℔ 16 sc. 4 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van Heynen Jacops s. van 1 hillekine lands in Potewaerd, dat groit es 1½ m., al den hoep pro 27 sc. gr., te gheldene binnen 2 jaren, daer of pro parte comitis van lijfcoepen anno 40° 15 sc.

Item ontfanghen van den zelven hillekine lands van lechscatte van den eersten jare, termino beati Petri ad vincula anno 40°, pro parte comitis 5 sc. gr. 1 ster., val. in tor. 4 ℔ 4 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van lechscatte van Boudin f. Andries van eenen moerdike in Poteward, die groit es 12 m. 220 r., daer of ontfanghen pro parte comitis van den andren jare, termino beati Petri ad vincula anno 40°, 34 sc. 10½ d. gr. 3 miten, val. in tor. 27 ℔ 18 sc. 2 d.

Item ontfanghen van lechscatte van Monch f. Heinrix van eenen moerdike in Poteward, die groit es 42 m., daer of pro parte comitis van den andren jare, termino beati Petri ad vincula anno 40°, 5 ℔ 13 sc. 3 d. gr. 17 miten, val. 90 ℔ 12 sc. 10 d. tor. 2 miten.

Item ontfanghen van Pieter Mulard van eenen cleenen moerdijxkine in Malland, dat groit es 4 m. 200 r., daer

of pro parte comitis van den andren jare 14 sc. 8 d. gr. 17 miten, val. 11 ℔ 15 sc. 6 d.

Item ontfanghen van lechscatte van Wyssen f. Lams van eenen moerdike in Malland over die vard, die als ghegheven was omme 33 ℔ gr., dat maecht int jaer van 40, termino beati Petri ad vincula, 11 ℔ gr., daer mijn here die grave in heeft die eene helft, ende van diere helft so hebben Arnoud ende Jan van Scenghen ¹/₄ deel. Item in joncfrou Katelinen van der Westkerke vierendeel, als die tiende ofghesleghen es, so heeft mijn here die grave 1 vierendeel. Fa. als pro parte comitis 5 ℔ 4½ d. gr., daer of ontfanghen 4 ℔ 14 sc. 1 d. gr. 5½ mite, val. 75 ℔ 5 sc. 7 d. tor. 1 mite.

Debent adhuc comiti 6 sc. 3 d. gr. 6½ mite.

Item ontfanghen van Hughen f. Kervinx van eenen moerdike in Dierix land, termino beati Petri ad vincula anno 40°, pro parte comitis 18 d. gr., val. 24 sc. tor.

Item ontfanghen van Janne van den Steyne van eenen moerdike in Sommeldijch, die groit es 16 m., 100 r. min, ghedarijd lands, te gheldene binnen 2 jaren, elcs jaers die eene helft, pro 13 sc. gr. die mete, daer of van lijfcoope 10 sc. tor. die mete pro parte comitis, termino beati Petri ad vincula anno 40°, et sol. 7 ℔ 16 sc. 8 d. tor.

Item ontfanghen van den selven moerdike van lechscatte anno 40°, termino beati Petri ad vincula, de primo anno pro parte comitis 45 sc. 9 d. gr. 15 miten, val. in tor. 36 ℔ 12 sc. 10 d.

Summa, 558 ℔ 4 sc. 3 d. tor. 1 mite.

Summa van gorshuuren ende van wtdiken ende van lechscatte van moerdiken, 822 ℔ 16 sc. 4 d. tor 1 mite.

Summa van allen renten, van vercoften ambochten, van gorshuuren, van wtdiken ende van lechscatte van moer-

diken ontfanghen anno 40° tote corstavende toe eodem anno, 1561 ℔ 16 d. tor.

Summa summarum van al den jaren van 39 ende 40 tote corstavende toe eodem anno ontfanghen, 12160 ℔ 18 sc. 2½ d. tor.

Dit es rekeninghe ende ontfanch Boudin Jans sons, rentemeester van Zeeland, zeder dat hem die rentemeesterscap bevolen ward, dat was up zente Thomas dach apostels anno 40° tote den jare van 41 toe.

I.

EERST BEÖESTER-SCELT IN ZEELAND VAN DER JAERBEDE ANNO 40o.

[EERST IN SCOUDEN.]

Eerst in Quaelambocht.

Hughe f. Jans van Kenisse 66 m. 200 r., fa. et sol. 7 ℔ 19½ d.

Dankard f. Jacops van der Welle 38 m. 150 r., fa. et sol. 3 ℔ 19 sc. ½ d.

Harnoud f. Clays 28½ m. fa. et sol. 3 ℔ 6½ d.

Willem Reingaer, Clays Reingaerds s. s., 132½ m. 44 r., fa. et sol. 14 ℔ 23 d.

Domaes f. Mychiels 15 m. Amputat van der inlaghen 500 r. Sic remanent 13 m. 100 r., fa. et sol. 28 sc. 4 d.

Arnoud Jans s., Lauwe Yen s., burgmeesters, Heinric

Hughen s. ende Jonghe Jan, tser Witten s., clercke, rekenden van der poord oude ambocht, dat men zuuddijch had, ende groit plach te sine 1842 m. te steene. Hinc amputant van vroenlande, dat tser Costins van Renisse was, 18 m. Item van der ouder pord, 45 m. Item van here Willem Hallinch, 3½ m. Item van Slabbarde ende van Dieric van den moergorse van Wijssen Willems s. ende van tser Costins kindere van Scelhee van haren hofsteden in die pord, 15 m. Item van dat die Jacoppine bezeten hebben, 6 m. Item van den moelwater, 53 m. Summa 140½ m. Item amputant van den ouden wtslaghe in den niewen dijc, 22 m. Item van der niewer dijcboetinghen aldaer, 2 m. Item van der dijcboetinghen van Lauwards wael tote Sollardshem toe, 26½ m. Item van den wtslaghe tote Adelsord, 65 m. Summa, 115½ m. Item rekenden si van der monke lande van sente Baefs, 80 m. vrijs. Item van Hughen Moreijds kinderen, dat scotvrij es, 50 m. Item van Dankard f. Jacops, 8 m. 45 r. min. Item dat Ellich f. Clays was, 2 m. 100 r. min. Item van Lem Yen s., 2 m. 30 r. min. Item van den gasthuze in Zirixe 22 m. vrijs. Item van Pietre f. tser Willems, 5 m. 25 r. leens. Item van Jonghe Janne tser Witten s., 4 m. leens. Summa, 172½ m. Summa van den ofslaghe van der pord oude ambocht, 428½ m. Sic remanent 1413½ m. Daer of rekenen si van elken 100 m. na der ouder rekeninghen van der jaerbede 9 ℔ 9 sc. 8 d. tor., fa. et sol. 134 ℔ 12 d.

Arnoud Jans s., Lauwe Yen s., burgmeesters in Zirixe, Heinric Hughen s. ende Jonghe Jan tser Witten s., clerchke, rekenden van der pord niewe ambocht van den 2 sc. tor. van den mete van der jaerbede, die men innede int jaer van 40 ende termino carnisprivii eodem anno, ende groit es overghelevert 819 m. 1 r. min. Ende zi zegghen, dat vors. ambocht ghemindert es met der maten 21½ m. 104 r., ende niet meere ghemeten en es danne

797 m. 45 r. Item so slaen si of van leenlande van minen here van Voerne up Hughen Jans s. van Kenisse 5 m. 55 r. min. Item van Jacop Jacops s. ende Dankard Jacops s. kindere 4½ m. Item up Domaes Pieter f. Gheerards 6 m. 40 r. Item up Jan Pieter Gheerards s. 2 m. 40 r. min. Item up Heynen Hoobuux s. 5 m. Item up Gheylen Filips Slabbards sons 5½ m., 35 r. min. Summa van den leene, 27 m. 210 r. Sic remanent 769 m. 135 r. Item dat Mathijs Reingaers s. was ende groit was 595 m. 37½ r., daer slaen si of van wtslaghe ende van dat tambocht vermindert es, 29 m. 37½ r. Sic remanent inde sol., 566 m. Item dat Jacop f. Jacops van der Welle was, 38 m. 100½ r., amputant inde van dat tambocht vermindert es ½ m. 110½ r. Sic remanent 37 m. 140 r. Item dat Jans van Mordrecht was, 132½ m. 44 r., amputant van wtslaghe ende dat tambocht gheminderd es metter maten, 3 m. 39 r. Sic remanent 129½ m. 5 r. Summa van allen den niewen ambocht, dat zi betalen, 1502 m. 130 r., fa. 150 ℔ 4 sc. 11 d. tor. Sol. inde

128 ℔ 4 sc.

Debent adhuc 22 ℔ 11 d.

Willem, Gillis, Pieter, Jan, Hughen tsHoens kindere, 82 m. 31 r. Item Willem, Gillis ende Jan, Hughen tsHoens kindere, die Willem tsRieghen waren, 12 m. Item Jan Hughen tsHoens s. die Wiskins f. Jans waren, 13 m. Snmma, 57 m. 31 r. Amputant van der niewer inlaghe te Borderdamme, anno 37°, 6 m. 6 r. Sic remanent 51 m. 25 r., fa. et sol. 5 ℔ 8 sc. 7 d.

Symon, Jan Wissen s. s. 208½ m. 16 r. Amputat van wtslaghe ende van dat tambocht minder ghemeten es 68 m. 91 r. Ende niet meer ghemeten en es dan 140 m. 75 r., fa. et sol. 14 ℔ 18 sc.

Hoobuuch Heldecops s. 94 m. 241 r., fa. 10 ℔ 17½ d. Sol. inde med sinen penninchleene.

3 ℔ 8 sc. 2 d. tor. 2 miten.

Debet 6 ℔ 12 sc. 9 d.

Summa van al den zestendeel van Quaelambocht, 315 ℔ 11 sc. 2½ d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen int zestendeel van Zuutland.

Witte ver Winen s. 14 m. 80 r., fa. et sol. 30 sc. 10 d.

Jan f. Soeten 1 mete 18 r., fa. et sol. 28 d.

Jan Witten s. 4½ m. 112½ r., fa. et sol. 10 sc. 7 d.

Jan f. Dierix, Sceuwe, Heyne, Hughen Dierix sons kindere, 31 m. 31 r., fa. et sol. 3 ℔ 4 sc. 9 d.

Heyne Willems s. 12½ m. 28 r., fa. et sol. 25 sc. 9½ d.

Willem Batten s. 8 m. 53 r., fa. et sol. 17 sc. 1 d.

Hughe die Wiestre 8 m. 5 r., fa. et sol. 16 sc. 9 d.

Craenioch Willems s. 13 m. 50 r., fa. et sol. 28 sc. 6 d.

Hughe Zwaefs s. 54½ m. 81 r., fa. et sol. 5 ℔ 15 sc. 1½ d.

Hughe f. Pieter Eemen 65 m., 41 r. min, fa. et sol. 6 ℔ 15 sc. 4 d.

Vanne f. Haylins 2 m., fa. et sol. 4 sc. 2 d.

Domaes Jans s. 15 m., 15 r. min, fa. et sol. 31 sc. 6½ d.

Wisse Jans s. 12½ m., 15 r. min, fa. et sol. 26 sc. 8 d.

Witte, Abbe, Reyngaer, Witte Abben sons kindere, 20½ m. 80 r., fa. et sol. 44 sc. 11½ d.

Meeus Clays s. 28 m., 50 r. min, fa. et sol. 56 sc. 4 d.

Reyngart, Jacop, Wouter, Meus Mouwen kindere, 17½ m. 20 r., fa. et sol. 38 sc. 1 d.

Pieter f. f. Pieter Jans 30½ m., 15 r. min, fa. et sol. 3 ℔ 4 sc. 2½ d.

Lijsbaet Heynric Jacops sons, 29 m. 42 r., fa. et sol., 3 ℔ 9 d.

Jan f. Heynen 68 m. 50 r. min, fa. et sol. 7 ℔ 16 d.

Adelice Pieter Heynen sons 64 m. 27 r., fa. et sol.
6 ℔ 13 sc. 6 d.
Heynric f. Hannemans 72 m., 63 r. min, fa. et sol.
7 ℔ 9 sc. 7½ d.
Hughe die Wilde 12½ m., 61 r. min, fa. et sol.
25 sc. 8½ d.
Dierich Reyngars s. 12½ m., 60 r. min, fa. et sol.
25 sc. 8½ d.
Heynric Costins s. 27 m. 46 r., fa. et sol. 56 sc. 7 d.
Clays Hughen s. 39½ m. 26 r., fa. et sol.
4 ℔ 2 sc. 10½ d.
Wisse Phillips s. 25 m., fa. et sol. 52 sc. 1 d.
Jacop Mulox s. 16 m. 262½ r., fa. et sol. 34 sc. 8½ d.
Symon Mugghen s. 14½ m., 60 r. min, fa. et sol.
29 sc. 9½ d.
Dankard f. Jacops 33½ m., 5 r. min, fa. et sol.
3 ℔ 9 sc. 9 d.
Jacop Vannen s. 6½ m., fa. et sol. 13 sc. 6½ d.
Pieter Vannen s. 6½ m., fa. et. sol. 13 sc. 6½ d.
Jacop Dankard Mugghen s. 22 m. 59 r., fa. et sol.
47 sc. 9 d.
Meeus f. Dankard Mugghen 22 m. 75 r., fa. et sol.
47 sc. 10 d.
Elyese Jacops 19 m. 53 r., fa. et sol. 40 sc. 5½ d.
Wisse Hughe f. Pieters 30½ m. 15 r. min, fa. et sol.
3 ℔ 4 sc. 4 d.
Jacop Dankards s. 60 m. 41 r., fa. et sol. 6 ℔ 7 sc.
Summa, 96 ℔ 9 sc. 4 d. tor.

Wisse Domaes s. 66 m. 55 r. min, fa. et sol.
6 ℔ 17 sc. 2 d.
Joncfrouwe Diedele 87⅓ m., fa. et sol. 9 ℔ 2 sc. 3 d.
Willem f. Jan ver Soeten 129⅓ m. 38 r. Amputat 3 m. vrijs a comite. Sic remanent 126⅓ m. 38 r., fa. et sol.
13 ℔ 3 sc. 10 d.

Wisse Craenioch 51½ m. 90 r., fa. et sol. 5 ℔ 8 sc.
Wisse Mannards s. 13 m. 51 r., fa. et sol.
27 sc. 5½ d.
Pieter Mugghe f. Mannards 8 m. 72 r., fa. et sol.
17 sc. 2 d.
Pieter f. f. Hughe Oelards 19½ m., 42 r. min. Andries f. Blox 19 m. 78 r. Summa 38½ m. 36 r. Amputat inde Andries Blox s. 26 m. vrijs. Sic remanent 12½ m. 36 r., fa. et sol. 26 sc. 4½ d.
Heyne f. Heyne Eemen 14½ m. 56 r., fa. et sol.
30 sc. 7 d.
Hughe Aden sone 27 m., 8 r. min, fa. et sol.
56 sc. 3 d.
Ploechkijn f. Willems 8 m., 15 r. min, fa. et sol.
16 sc. 7 d.
Lijsbaet Hughe Hayen sons 35½ m. 75 r., fa. et sol.
3 ℔ 14 sc. 6 d.
Jan f. Jan Hughen 34½ m. 39 r., fa. et sol.
3 ℔ 12 sc. 1½ d.
Willem f. Ouwen 23 m. 15 r., fa. et sol. 48 sc.
Wouter die Keetriddre 1 m., 12 r. min, fa. et sol. 24 d.
Pieter Knuuts s. 10½ m. 63 r., fa. et sol. 22 sc. 3½ d.
Arnoud f. Hughen 47 m., 24 r. min, fa. et sol.
4 ℔ 17 sc. 9 d.
Hughe Loed f. Gillis 24 m., 8 r. min, fa. et sol.
49 sc. 11½ d.
Jan Mulox s. 70 m. 107 r., fa. et sol. 7 ℔ 7 sc. 1 d.
Craenioch ter Jacops s. 106 m. 6 r., fa. et sol.
11 ℔ 10½ d.
Reyngaer de Swymere 23½ m. 50 r., fa. et sol.
49 sc. 3½ d.
Pieter Andries s. 14½ m., 34 r. min, fa. et sol. 30 sc.
Meeus Andries s. 14½ m., 34 r. min, fa. et sol. 30 sc.
Laureys Hughen s. 45 m. 73 r., fa. et sol.
4 ℔ 14 sc. 3 d.

Wolfaerd. f. Ellix 6 m., ½ quart min, fa. et sol.
12 sc. 9 d.

Jan Cops s. 57 m. 15 r., fa. et sol. 5 ℔ 18 sc. 10 d.

Pieter Mugghen s. 57 m. 94 r., fa. et sol.
5 ℔ 19 sc. 5 d.

Michiel Jans s. 224 m. 25 r. min, fa. et sol.
23 ℔ 6 sc. 6 d.

Hughe Pieter s. Craniox 62½ m. 47 r., fa. et sol.
6 ℔ 10 sc. 6½ d.

Bloc Dierix s. 132 m., 40 r. min, fa. et sol.
13 ℔ 14 sc. 9 d.

Gillis Cops s. 69½ m. 1 quart, fa. et sol.
6 ℔ 4 sc. 2½ d.

Jan Mugghen s. 14½ m. 4 r., fa. et sol. 30 sc. 3 d.

Jacop Mannards s. 22 m., 46 r. min, fa. et sol.
45 sc. 7 d.

Hughe Zuderhoec 107 m., 28 r. min, fa. et sol.
11 ℔ 2 sc. 9 d.

Durf Oelaerds 19 m. 50 r., fa. et sol. 39 sc. 11 d.

Heer Florens van Haemstede 38½ m., fa. et sol.
4 ℔ 2½ d.

Jan f. Jan ver Soeten 208½ m. 50 r. Amputat 1½ m. vrijs. Item die Heynen Reyngaers s. waren, 26 m. vrijs. Item van Reyngaer ende Dieric, Dierix Rengaers s. kindren, 26 m. Item van Clays Jans s. kinderambocht, 106 m. 35 r. Amputat 1½ m. vrijs. Summa quam amputant 55 m. vrijs. Sic remanent 259½ m. 85 r., fa. et sol.
27 ℔ 3 sc. 5 d.

Heer Pieter die Voghet rekende voer Mathys Reingaers s. ambocht in al Zuutland van 1 vierde, dat groit es 1026 m. 3 quart, fa. 106 ℔ 13 sc. 4 d. Sol. inde
86 ℔ 16½ d.

Debet inde adhuc 24 ℔ 13 sc. 7½ d.

Item soe rekende heer Pieter boven desen vierde van 58 m. 1 quart. Amputat inde 50 m. vrijs, die der ab-

dessen van den Nortdike waren. Sic remanent 8 m. 1 quart, fa. et sol. 17 sc. 10 d.

Summa, 282 ℔ 12 sc. ½ d. tor.

Summa van al den zestendeel van Zuutland, 379 ℔ 16½ d.

Item ontfanc int zestendeel van Kercwerve.

Eerst in Kercwerve.

Bette Roevers s. 3 m. 60 r., fa. et sol. 6 sc. 6½ d.

Heynric Roevers s. 3 m. 60 r., fa. et sol. 6 sc. 6½ d.

Hughe f. Wisse Cruken 34½ m. 11 r., fa. et sol. 3 ℔ 10 sc. 6½ d.

Hughe Jans s. kindre 6 m. 200 r., fa. et sol. 13 sc. 8 d.

Hughe Jans s. van Kenisse 29 m. 30 r., fa. et sol. 59 sc. 5 d.

Heynric Hallinx s. 96 m. 8 r., fa. et sol. 9 ℔ 16 sc. ½ d.

Willem Hallinx s. 193½ m. 24½ r., fa. et sol. 19 ℔ 15 sc. 3 d.

Hughe, Symon, Heynric, Willem Vlaminx kindre, 5 m., fa. et sol. 10 sc. 2½ d.

Clays Hallinx s. 103 m. 83 r., fa. et sol. 10 ℔ 10 sc. 11 d.

Jan, Wisse, Hoobuuch Wisse Cruken s. kindre, 132 m. 122½ r., fa. et sol. 13 ℔ 10 sc. 6 d.

Willem van Zevenberghen 230 m. 38 r. Item die Willem f. Hughen waren, 67 m. 195 r. Summa 297 m. 233 r., fa. et sol. 30 ℔ 7 sc. 11½ d.

Jan Hughen s. 77 m. 195 r. Gillis f. Boudins 77 m. 170 r. Summa, 155 m. 65 r. fa. et sol. 15 ℔ 16 sc. 11 d.

Zwane Pieters s. 42 m. 1 quart, fa. et sol. 4 ℔ 6 sc. 3 d.

Arnoud f. Wissen 46 m. 15 r., fa. et sol. 4 ℔ 14 sc.

Jan, Gillis, Boudijn, Harnoud, Hughe ende Scene, Lems kindre, 385 m. 85 r. Item Jan Lems s. 7½ m. Summa 392½ m. 85 r., fa. et sol. 40 ℔ 23 d.

Costijn, Heynric, Hughe Clays s. kindre, 32 m., fa. et sol. 3 ℔ 5 sc. 4 d.

Waddin Clays Waddins s. s., die Heyne Jacop f. Boenen waren, 10 m., fa. et sol. 1 ℔ 5 d.

Summa, 161 ℔ 12 sc. 5 d. tor.

Item ontfanghen in tser Reyngaers kercke.

Arnoud f. Hughen 11½ m. 100 r. Laureys f. Hughen 5½ m. 50 r. Jacop f. Dankards 5½ m. 50 r. Summa, 23 m. 50 r., fa. et sol. 47 sc. 3½ d.

Jacop f. Mulox 3 m. 15 r., fa. et sol. 6 sc. 2½ d.

Craenioch f. tser Jacops 46 m. 100 r., fa. et sol. 4 ℔ 14 sc. 7 d.

Mathys Reyngars s. ende Cranioch, daer si omme twieden, 10 m. 1 quart, fa. et sol. 1 ℔ 11 d.

Mathijs Reyngaers s. 300 m. Ende Hughe Craniox s., scoutate, daer of bewijst bi Hughen Lupard, Jan van Coudekerc ende Symon f. Arnouds, scepenen, up Willem f. Betten 11 m. 50 r. Summa van bewise, 11 m. 50 r. Sic remanent 288½ m. 100 r., fa. et sol. 29 ℔ 9 sc. 7½ d.

Mathys ende Clays, Reyngaerds kindre, 30 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 23 d.

Summa, 41 ℔ 6½ d. tor.

Item ontfanc in die Niewekerc.

Hughe f. Wittemans 80 m. Mathys Reyngaers s. 8 m. 225 r. Summa 88 m. 225 r., fa. et sol. 9 ℔ 14½ d.

Pieter Jan f. f. Daniels 7½ m. Hughe Jan f. f. Daniels 7½ m. Jan Jan f. f. Daniels 7½ m. Summa, 22½ m., fa. et sol. 45 sc. 11 d.

Hughe Jan f. f. Reyngards 7 m., fa. et sol. 14 sc. 3½ d.

Willem Schenken s. 6 m., fa. et sol. 12 sc. 3 d.

Hughe, Symon ende Heynrich, Willems Vlame f. Reyngards kindre, 35½ m., fa. et sol 3 ℔ 11 sc. 5½ d.

Reyngard f. Hallinx 16 m., fa. et sol. 32 sc. 8 d.

Symon Vlame f. Reyngaers 14 m., fa. et sol. 28 sc. 7 d.

Heyne f. f. Jacop Dierix, Hughe f. Phillips, Jan f. Jan ver Soeten, 105 m. 227 r., fa. et sol. 10 ℔ 15 sc. 10½ d.

Gillis Boudijns s. 100 m., Willem f. Hughen 12 m., Jan f. Hughen 58 m. Summa 170 m., fa. et sol. 17 ℔ 11 sc. 3 d.

Waddin f. f. Clays Waddins 83 m. 36 r. Item 12 m., die Jan Hughen s. waren. Item 58 m., die Willem. Hughen s. waren. Item 11 m. 233 r., die Heynen Jacop f. Boenens waren. Summa 164 m. 279 r., fa. et sol. 16 ℔ 16 sc. 8 d.

Hallinc, Clays, Pieter Hallinx s. kindre, 11 m. 1 quart, fa. et sol. 25 sc.

Heyne Hoebuux s., Boene Crummen s., 37½ m., fa. et sol. 3 ℔ 16 sc. 6 d.

Pieter Crummen s. 19 m. 50 r., fa. et sol. 39 sc. 1½ d.

Hughe f. Jans van Kenisse 77 m. 100 r., fa. et sol. 7 ℔ 17 sc. 10½ d.

Clays f. ver Celien 69 m. 1½ quart, fa. et sol. 7 ℔ 20 d.

Jan Lems s. 15 m., fa. et sol. 30 sc. 7½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede, 45 m. Ende Jan van den Steyne, scoutate, daerof bewijst bi Symon Phillips s., Scene Wissen s. ende Reyngart die Scripe, scepene, up Berwoud f. Witten 250 r. Sic remanent 44 m. 50 r., fa. et sol. 4 ℔ 10 sc. 2 d.

Bonefaes Lauwards s. 115 m., fa. et sol. 11 ℔ 14 sc. 9½ d.

Clays Hoebuux s. 60 m., fa. 6 ℔ 30 d. Inde sol. 6 ℔. Debet 30 d.

Summa, 110 ℔ 5 sc. 11 d. tor.

Item ontfanghen in Duvendich.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 81 m. 6 r., fa. et sol. 8 ℔ 5 sc. 5 d.

Heyne f. f. Jacop Dierix, Jan Jan f. ver Soeten, 185½ m. 126 r. Ende Jan van den Steyne, scoutate, daerof bewijst bi Symon Phillips s., Scenen Wissen s. ende Jacop f. Jans, scepenen, up Gillis Simons s. 3½ m., 78 r. min, cum banno. Item Gillis 1½ m. Item Gillis 5 quart 5 r. Item Gillis 1½, 7 r. min. Item Symon f. Hughen 1½ m., 8 r. min. Item Symon 2½ m. 2 r. Item Heyne Batten s. 2 m. 60 r. cum banno. Item Symon f. Hughen ½ m. 30 r. Summa van bewise 14 m. 79 r. Sic remanent 171½ m. 47 r., fa. cum 5½ d. tor. van bewise van den mete, ofghestelt 2 bannen, et sol. 17 ℔ 4 sc. 5 d.

Waddin f. Clays Waddins 33½ m., dat Heynen f. Jacop Boenen s. was, fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. 4½ d.

Hughe tsMeuschen s., 48 m. 204 r., fa. et sol. 4 ℔ 19 sc. 4½ d.

Waddin, Domaes, Symons kindre; Clays, Harnoud, Symon Harnouds s. kindre, 92 m. 288 r., fa. et sol. 9 ℔ 9 sc. 10 d.

Slabbard f. Phillips 80 m. 126½ r., fa. et sol. 8 ℔ 4 sc. 2 d.

Waddin Symons s. 37½ m. 105 r., fa. et sol. 3 ℔ 17 sc. 7 d.

Domaes Symons s. 36 m., 1 r. min, fa. et sol. 3 ℔ 13 sc. 9 d.

Symon Harnouds s. 9 m. 163 r., fa. et sol. 19 sc. 5½ d.

Hughe, Harnoud, Clays Harnouds s. kindre, 55 m. 222 r., fa. et sol. 5 ℔ 13 sc. 9 d.

Hughe, Clays Harnouds s. s., 20 m. 200 r.; Arnoud, Clays Harnouds s. s. 10 m. 100 r. Summa, 31 m., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 3½ d.

Domaes, Pieter Berwouds s. s. 43½ m., 3 r. min. Item dat Clays Berwouds s. was, 10 m. 100 r. Summa 53 m. 247 r., fa. et sol. 5 ℔ 9 sc. 11 d.

Hughe, f. Phillip Slabbards s., 80 m. 126½ r., fa. et sol. 8 ℔ 4 sc. 2 d.

Wouter tser Waddins s. 10½ m. 5 r., fa. et sol. 21 sc. 6 d.

Hughe Witten s. 10½ m. 5 r., fa. et sol. 21 sc. 6 d.

Heyne f. Jans 9 m. 69 r., fa. et sol. 18 sc. 10½ d.

Scenke tsWesters s. 10 m., 48 r. min, fa. et sol. 19 sc. 8 d.

Dankard f. Borwouds Goermans 10½ m. 5 r., fa. et sol. 21 sc. 6 d.

Symon Doede f. Dierix 60 m. 64 r., fa. et sol. 6 ℔ 2 sc. 10 d.

Jan ende Berwoud, Clays Jans s. kindre, 49 m. 146 r., fa. et sol. 5 ℔ 12 d.

Heynric tFiesschers s. 116 m. 87 r., fa. et sol. 11 ℔ 17 sc.

Summa, 110 ℔ 17 sc. 5 d.

Summa van al den zestendeel van Kerchwerve, 423 ℔ 16 sc. 3½ d. tor.

Item ontfanc int zestendeel van Bridorpe.

Eerst in Bridorpe, daer men ghelt van den mete 23 d. tor., des comen elc 100 m. mete 12 d. tor. weder.

Jan, Colijn, Kempe, Pieter, Clays Jans s. kindre, 661 m. 132 r. Amputant 90 m. vrijs. Item van der abbedisse van Belhem 58 m. 32 r. vrijs. Sic remanent 413 m. 90 r., fa. et sol. 39 ℔ 8 sc. 4 d.

Gillis Boudijns s. 350 m. Amputat van der abdessen van Belhem 50 m. vrijs. Sic remanent 300 m., maken, ofghesleghen van elken 100 m. 12 d. tor., 28 ℔ 12 sc.

Ghise Costijns s. 10 m. 50 r. min, die Boudijn f. tsLoepers waren. Amputat van der abedisse vrie 1 m., 50 r. min. Sic remanent 9 m., fa. et sol. 17 sc. 3 d.

Clays Bartolmeeus s. 14 m. 37 r. Amputat 12½ m. vrijs. Itsm 1 m. 12 r. min, die die abdesse hevet. Sic remanent 199 r., fa. et sol. 11½ d.

Wouter tser Waddins s. 243½ m. 1 quart. Amputat 100 m. vrijs. Sic remanent 143½ m. 1 quart. Hughe Tebe 6 m. 1 quart. Summa 149½ m., fa. et sol. 14 ℔ 8 sc. 4 d.

Wouter tser Waddins s., die Boudijns Loepers s. waren, 29½ m. Amputat van der abbedesse van Belhem vrie 2½ m. Sic remanent 27 m., fa. et sol. 51 sc. 10 d.

Symon, Willem, Clays, Willem tser Yen s. kindre, 84 m. 17 r. min. Amputat van der abdessen vrie van Belhem 3 m., 1 quart min. Sic remanent 81 m. 58 r., fa. et sol. 7 ℔ 15 sc. 2 d.

Clays Cloens s. 216½ m. 37½ r. Amputat 40 m. vrijs. Item die Heynric Dierix s. waren vut Somerland 25 m. vrijs. Item van der abdesse 24 m. 137½ r. Sic remanent 127 m. 50 r. fa. et sol. 12 ℔ 2 sc. 9 d.

Clays Cloens s., dat Boudin Loepers s. was, 29½ m. Amputat 2 m. 100 r. vrijs van der abdesse van Belhem. Sic remanent 27 m. 50 r., fa. et sol. 51 sc. 11 d.

Clays Blox s. 163 m. 77½ r. Amputat 40 m. vrijs. Item die Heynric Dierix s. vut Somerland waren, 25 m. Item die der abdessen van Belhem waren, 15½ m. 12½ r. Sic remanent 82½ m. 65 r., fa. et sol. 7 ℔ 18 sc. 6½ d.

Mathijs ende Clays, Reyngaerds kindre, 100 m. Amputant van der abdessen vrie 14 m. 86 r. vrijs. Sic remanent 85 m. 14 r., fa. et sol. 8 ℔ 4 sc. 6 d.

Dieric die Vischer 14 m., 13 r. min; Heynric die Vischer 14 m. 116 r. Summa, 28 m. 103 r. Amputant van haar selfs vrie 5 m., die joncfrouwe Lysbaets waren. Item van der selver joncfrouwe, die Heynrix zijn, 2½ m. Item die abdesse 1 m. 54 r. vrijs. Sic remanent 19 m. 199 r., fa. et sol. 35 sc. 8 d.

Jan f. f. Symon Reyngards 300 m. 156 r. Amputat

110 m. vrijs. Item van der abdesse van Belhem 13 m. 23 r. Sic remanent 177 m. 133 r., fa. et sol. 17 ℔ 1½ d.

Dieric die Vischer, dat Boudijns Loepers s. was, 15 m. 50 r. min. Amputat van der abdesse van Belhem vrie 1 m. 50 r. Sic remanent 13 m. 200 r., fa. et sol. 26 sc. 2½ d.

Boudijn Loepers s. 63 m. 129 r. Amputat van der abdesse vrie van Belhem 13 m. 233 r. Sic remanent 49 m. 96 r., fa. et sol. 4 ℔ 15 sc. 2 d.

Ghise f. Costijns 25 m., fa. et sol. 47 sc. 8 d.

Summa, 151 ℔ 16 sc. 9 d.

Item ontfangher in Elgerzee, daer men ghelt van den mete 21½ d. tor

Heyne f. f. Clays Gillis 100 m., fa. et sol. 8 ℔ 19 sc. 2 d.

Hughe f. Jacops 16 m. 200 r., fa. et sol. 30 sc. 7 d.

Clays f. Pieters 8 m. 100 r., fa. et sol. 15 sc. 3½ d.

Walop f. Poelvoets 50 m., fa. et sol. 4 ℔ 9 sc. 7 d.

Jan ende Poelvoet, Symon Poelvoets s. kindre, 37½ m., fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. 9 d.

Jan Pierouds s. 6 m. 1 quart, fa. et sol. 11 sc. 6 d.

Hughe Boenen s. 16 m. 200 r., fa. et sol. 29 sc. 2 d.

Witte ende Clays, Jan Hughen s. kindre, 25 m., fa. et sol. 45 sc. 10 d.

Willem Achten s. 20 m. 250 r., fa. et sol. 37 sc. 3½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 525 m. Amputant 72 m. 58 r. leens. Sic remanent 452 m. 242 r. Ende Walop f. Poelvoets, scoutate, daerof bewijst up Heyne f. Gillis 10 m. leens. Sic remanent 442 m. 242 r. fa. et sol. 39 ℔ 13 sc. 5 d.

Heyne Symons s. 43 m. 3 quart, fa. et sol. 3 ℔ 18 sc. 4 d.

Clays Poelvoets s. 25 m., fa. et sol. 44 sc. 9½ d.

Symon Pieter Meeus s. s. 75 m., fa. et sol.
6 ℔ 14 sc. 4½ d.

Meeus f. Symon ver Bessen 75 m., fa. et sol.
6 ℔ 14 sc. 4½ d.

Summa, 84 ℔ 12 sc. 5½ d.

Item ontfanch in Ellemeed van den mete 21½ d. tor.

Ghoote ende Heyne, Cloens kindre, 8 m. 25 r., fa. et sol. 14 sc. 10 d.

Wayn f. Meeus 11 m. 33 r., fa. et sol. 19 sc. 5½ d.

Heyne Durven s. 37 m., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 3½ d.

Hughe, Clinke ende Meeus, Jacop Hughe Clinken s. kindre, 21 m. 100 r., fa. et sol. 38 sc. 2½ d.

Andries f. Heynemans 19 m., fa. et sol. 33 sc. 3 d.

Clays Heynemans s. 6 m. 1 quart, fa. et sol.
11 sc. 2½ d.

Meeus f. Heynen 63 m. 25 r., fa. et sol. 5 ℔ 13 sc.

Wayn f. Rissen 50 r., fa. et sol. 3½ d.

Hughe f. Clinke Meeus 8 m. 100 r., fa. et sol.
14 sc. 11 d.

Symon ende Costin, Hughemans kindre, 8 m. 100 r., fa. et sol. 14 sc. 11 d.

Wayn Boudijns s. 8 m. 25 r., fa. et sol. 14 sc. 6 d.

Meeus ende Cleeuward, Willems kindre, 19 m. 133 r., fa. et sol. 34 sc. 10 d

Boense f. Cleeuward Scoutate 72 m., fa. et sol.
6 ℔ 14 sc. 4½ d.

Jan Symons s. 149½ m., fa. et sol. 13 ℔ 7 sc. 10½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede, 850 m. Ende Ghise f. Jans, scoutate, daer of bewijst bi Lem Rissen s., Jan Witten s. ende Heynric Hughen s., scepenen, up Lem f. Wissen 1 quart. Summa van bewise 1 quart. Sic remanent 850 m. 1 quart min. Fa. et sol.
76 ℔ 2 sc. 11 d.

Hughe f. sJonghen 16 m. 200 r., fa. et sol. 29 sc. 10 d.

Heyne Symons s. 23½ m. 33 r. Ende Ghise f. Jans, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Lem f. Wissen 3 m. cum banno. Sic remanent 20½ m. 33 r., fa. et sol. 37 sc. 9 d.

Hughe f. Clays 25 m., fa. et sol. 44 sc. 10½ d.

Jacop f. Oelards 25 m., fa. et sol. 44 sc. 10½ d.

Summa, 122 ℔ 18 sc. 2½ d.

Summa van al den zestendeel van Bridorpe, 359 ℔ 7 sc. 5 d.

Item ontfanc int zestendeel van Haemstede.

Eerst int oestambocht van Welland van den mete 20½ d. tor.

Witte Loefs s. 76 m. 50 r., fa. et sol. 6 ℔ 10 sc. 1½ d.

Bollard Bollards s. 2½ m. 105 r., fa. et sol. 4 sc. 10 d.

Heerkijn ende Welland, Sceuwen Wellands s. kindre, 14 m. 273 r., fa. et sol. 25 sc. 4½ d.

Witte Wayns s. 4½ m. 1½ r., fa. et sol. 7 sc. 8½ d.

Heynric Wayns s. 8 m. 100 r., fa. et sol. 14 sc. 3 d.

Costin Pieters s. 8 m. 125 r., fa. et sol. 14 sc. 4½ d.

Pieter ende Alaerd, Wisse Durve s. kindre, 45 m. 250 r., fa. et sol. 3 ℔ 16 sc. 10½ d.

Witte Pieters s. 2 m., fa. et sol. 3 sc. 5 d.

Boense ende Cleeward f. Scoutaten, 57 m. 87 r., fa. et sol. 4 ℔ 17 sc. 9½ d.

Willem f. Costins 11 m. 137½ r., fa. et sol. 19 sc. 7 d.

Jan Symons s. 221 m., 50 r. min, fa. et sol. 18 ℔ 17 sc. 3 d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 283 m. 100 r. Item heer Florens, dat Loef f. Witten was, 20 m. Item dat Wisse f. Wissen was 26 m. 119 r. Summa, 329 m. 219 r. Amputant 20 m. leens. Sic remanent 309 m. 219 r. Ende Symon f. Witten, scoutate, daer of bewijst bi Witten f. Heynrix, Lem Rissen s. ende

Hughe Clays s., scepenen, up Heyne Batten s. 2 m. 9 r. cum banno. Matthijs f. Reyngards 9 m. leens de domino de Voerne. Jan Dierix s. 3½ line leens de comite. Jan f. Symons 2½ line leens de comite. Jan f. Pieter Gheerards 1½ mete leens de domino de Vorne. Jan f. Symons kindre 5 m. leens de comite. Loef. f. Witten 5 m. 6 r. Summa van bewise 24½ m. 20 r. Sic remanent 285 m. 49 r., fa. et sol. 24 ℔ 7 sc. 2 d.

Ghise f. Jans 38 m. 59 r. Item die Bartolmeus f. Clays waren 10 m. 5 r. Summa 48 m. 64 r., fa. et sol. 4 ℔ 2 sc. 3 d.

Jan f. Jans van Vorne 30 m. 196 r., fa. et sol. 52 sc. 4 d.

Wisse f. Jans 30 m. 168 r. Item de Bartolmeo f. Clays waren 10 m. 5 r. Summa 40½ m. 23 r., fa. et sol. 3 ℔ 9 sc. 3½ d.

Dierich f. ver Aechten 66 m. 3 quart. Ende Pieter f. Dierix, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Witten f. Marien 65 r. cum banno. Sic remanent 66½ m. 9 r., fa., ofghesleghen eenen ban, et sol. 5 ℔ 10 sc. 7½ d.

Heyne f. Boensen 8 m. 125 r., fa. et sol. 14 sc. 4½ d.

Pieter ende Wayn, Jan Wayns s. kindre, 8 m. 125 r., fa. et sol. 14 sc. 4½ d.

Jans kindre van den Wale [illegible] m., 187½ r., fa. et sol. 19 sc. 7 d.

Wisse f. Hughen [illegible] m. [illegible] r., fa. et sol. [illegible] ℔ 16 sc. 7½ d.

Hughe f. Clays [illegible] m. [illegible] r., fa. et sol. 19 sc. 6 d.

Summa, [illegible] ℔ [illegible] sc. [illegible] d.

[illegible] van den mete.

[illegible] m. [illegible] r. Item dat Bartolmeus Clays was [illegible] m. [illegible] r. Summa [illegible] m. [illegible] r., fa. et sol. [illegible] ℔ [illegible] sc. 11 d.

Witte f. Wayns 10 m., fa. et sol. 17 sc. 1 d.

Heynrich f. Wayns; Pieter ende Wayn, Jans Wayns s. kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 8 d.

Heynrich f. Wayns 17½ m., fa. et sol. 29 sc. 10½ d.

Costin f. Pieters 17½ m., fa. et sol. 29 sc. 10½ d.

Witte f. Pieters 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Boense f. Cleewaerds Scoutaten 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Ghise f. Jans 13⅓ m. 12 r. Item 2½ m. 31½ r., die Bartolmeus f. Clays waren. Summa, 16 m. 43⅓ r., fa. et sol. 27 sc. 7 d.

Wisse f. Jans 11 m. 138 r. Item dat Bartolmeus f. Clays was, 3½ m. 31 r. Summa, 14½ m. 19 r., fa. et sol. 24 sc. ½ d.

Jan ende Hughe, Jacob Hughe Bendijns s. kindre, 2 m. 25 r., fa. et sol. 3 sc. 7 d.

Dierich ver Aechten 12 m., fa. et sol. 21 sc. 1 d.

Heyne f. Boensen 19 m., 1 qnart min, fa. et sol. 32 sc. 10½ d.

Pieter ende Wayn, Jans Wayns s. kindre, 17⅓ m., fa. et sol. 29 sc. 10½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 100 m., fa. et sol. 8 ℔ 10 sc. 10 d.

Summa, 25 ℔ 12 sc. 11½ d. tor.

Item ontfanch int Zegambocht van den mete 20⅓ d. tor.

Reyngaer f. Heynen 106 m. 1 quart. Ende Reyngaer, scoutate, daer of bewijst bi Heynen f. Eelgaers, Cop Ghoolen ende Goys f. Reyngaers, scepenen, up Ymme Witten 2 m. 1 r. min cum banno. Heyne Boense ½ m. 36 r. cum banno. Heyne f. Caelwen 226 r. cum banno. Summa van bewise 3 m. 62 r. Sic remanent 103 m. 13 r., fa., ofghesleghen 3 banne, et sol. 8 ℔ 7 sc.

Reyngaer f. Heynen, die Meeus f. Sanders waren, 12⅓ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Willem ende Jan, Everockers kindre, 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Lammin f. Oelaerds 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Willem f. Scenken 19 m., fa. et sol. 32 sc. 5½ d.

Dankaerd Lambrechts s. 6 sonen 2½ m., fa. et sol. 4 sc. 3 d.

Hughe ende Pieter, Jan Pieter Cauwen s. kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 8 d.

Clays ende Clayskijn, Bartolmeus Scencken s. kindre, 26 m. 200 r., fa. et sol. 45 sc. 6 d.

Bollaerd f. Bollaerds 367 m. 200 r. Item dat Bollaerd f. Gillis was 12½ m. Summa 380 m. 50 r. Ende hij bewijst up Poppen Jans s. 4½ m. leens. Sic remanent 375½ m. 50 r., fa. et sol. 32 ℔ 21 d.

Costin ende Symon, Hughe Symons s. kindre, 6 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 8 d.

Pieter Boudijns s. 13 m. ½ quart, fa. et sol. 22 sc. 5 d.

Jan f. Sanders 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Boense f. Cleewaerds Scoutaten 25 m., fa. et sol. 42 sc. 8½ d.

Willem f. Costins 12½ m, fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Pieter f. Wisse Lielden 8 m 100 r., fa. et sol. 14 sc. 2 d.

Dankaerd f. Hughe Lambrechts 6 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 8 d.

Jan f. Jans van Vorne 25 m., fa. et sol. 42 sc. 8½ d.

Jan f. Hughe Bendijns 14½ m., fa. et sol. 24 sc. 9 d.

Clays f. f. Gillis Pieters 25 m., fa. et sol. 42 sc. 8½ d.

Pieter f. f. Hughe Bendins 1 m., fa. et sol. 20½ d.

Hughe ende Jacop, Jacob Hughe Bendins s. kindre, 8 m. 237½ r., fa. et sol. 14 sc. 11 d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 50 m., fa et sol. 4 ℔ 5 sc. 5 d.

Jan f. Bartolmeus Scencken 13 m. 100 r., fa. et sol. 22 sc. 9½ d.

Summa, 67 ℔ 3 sc. 11 d. tor.

Item ontfanch int westambocht van Welland 20½ d. tor. van den mete.

Hughe f. Jacops 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Witte f. Loefs 20½ m., fa. et sol. 35 sc.

Bollaerd f. Bollaerds 12½ m. Pieter ende Bollaerd, Hughe Bollaerds s. kindre, 12½ m. Summa, 25 m., fa. et sol. 42 sc. 8½ d.

Pieter f. Clays Mangaerds 5 m. 166½ r., fa. et sol. 9 sc. 5½ d.

Wisse, Jan ende Jacob, Pieter Daniels s. kindre, 12½ m., fa. et sol. 21 sc. 4 d.

Jan f. Jans van Vorne 25 m., fa. et sol. 42 sc. 8½ d.

Pieter f. Jacops van den Poele 50 m., fa. et sol. 4 ℔ 5 sc. 5 d.

Bollaerd f. Gillis 11 m. 33½ r., fa. et sol. 19 sc. 4½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 629½ m. fa. et sol. 53 ℔ 15 sc. 4½ d.

Hughe f. Clays 8 m. 100 r., fa. et sol. 14 sc. 2 d.

Summa, 68 ℔ 6 sc. 10½ d. tor.

Item ontfanch in Armoederhoech van den mete 21 d. tor.

Dankaerd f. Pieters 2½ m. 83 r., fa. et sol. 4 sc. 10½ d.

Reingaer f. Heynen 9 m. 217 r., fa. et sol. 16 sc. 11 d.

Hughe, Willem ende Pieter, Ployers kindre 2½ m. 83½ r., fa. et sol. 4 sc. 10 d.

Clays f. Scermers ½ m. 58 r., fa. et sol. 14½ d.

Jan f. Symon Hoobuux 27½ m. 83½ r. Amputat 20½ m. 100 r. vrijs. Sic remanent 6½ m. 133½ r., fa. et sol. 12 sc. 2 d.

Jan f. f. Heyne taer Oelaerds 1 m. 116½ r., fa. et sol. 2 sc. 6 d.

Boense f. Cleewaerds Scoutaten 5½ m. 17 r., fa. et sol. 9 sc. 8½ d.

Jan f. Ellix 1 m. 13 r., fa. et sol. 21½ d.

Costin f. Ellix 1 m. 13 r., fa. et sol. 21½ d.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 216 m. 210 r. Item heer Florens, dat Hoobuuch f. Symons was, 27½ m. 83½ r. Summa 244 m. 133½ r. Amputat heer Florens die Hoobuuch f. Symons waren, 20½ m. 100 r. vrijs. Sic remanent 223½ m. 33½ r. Ende Clays f. Reyngaers, scoutate, daer of bewijst bi Cop Ghoolen, Heynen f. Eelgaers ende Goys Reyngaers, scepenen, up Pieter Bloch 2 m. 1 r. min. Sic remanent 221½ m. 83½ r., fa. et sol. 18 ℔ 19 sc. 1 d.

Item heer Florens dat Jan f. Sanders was, 2½ m. 83 r., fa. et sol. 4 sc. 11½ d.

Summa, 21 ℔ 19 sc. 10 d. tor.

Item ontfanch int oestambocht van Haemstede van den mete 2 sc. tor.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 1200 m. Amputant van haren leene 44 m. 110 r. Sic remanent 1155 m. 190 r. Ende Clays f. Reyngaers, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Pieter Bloch 10 m. 100 r. cum banno. Jan f. Loepers 2 m., 1 r. min. Marie f. tser Moens 1 m. 30 r. Die scoutate van Ellemeed 17 m. cum banno. Corthals f. Jans 7 quart cum banno. Poppe f. Jans 4½ m. leens. Aechte Heyne Boensen 90 r. Bollaerd f. Haylijns 1 m. leens. Summa van bewise 37½ m. 95 r. Sic remanent 1117½ m. 95 r., facientes 111 ℔ 15 sc. 7 d. Sol. inde 35 ℔. 7 sc. Debent 76 ℔ 8 sc. 7 d.

Summa, 35 ℔ 7 sc.

Item ontfanch int westambocht van Haemstede 2 sc. tor. die mete.

Dankard f. Pieters 19 m. 133 r., fa. et sol. 38 sc. 11 d.

Reyngaer f. Heynen 35 m. 41½ r. Clays f. Heynen 15 m. 292 r. Jan f. Heynen 15 m. 292 r. Pieter f.

Heynen 15 m. 292 r. Clays f. f. Reyngaer Heynen 25 m. Summa, 108 m. 17½ r. Amputant 44 m. vrijs. Sic remanent 64 m. 17½ r., fa. et sol. 6 ℔ 8 sc. 2 d.

Hughe ende Pieter, Willem Ployers kindre 19 m. 133 r., fa. et sol. 38 sc. 11 d.

Clays f. Scermers 4 m. 258½ r., fa. et sol. 9 sc. 8½ d.

Jan f. Symon Hoobuux 19 m. 143⅓ r., fa. et sol. 39 sc.

Pieter f. Eelgaers 15 m., fa. et sol 30 sc.

Jan f. Heynen tser Oelaerds 19½ m. 66½ r., fa. et sol. 19 sc. 5½ d.

Boense f. f. Cleewaerd Scoutaten 44 m. 133 r. Amputat 3½ m. 50 r. leens. Sic remanent 40 m. 83 r., fa. et sol. 4 ℔ 5 d.

Jan, Vornoud ende Dankaerd, Pieter f. tser Vornouds kindre, 200 m. fa. et sol. 20 ℔.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemsteden 625 m. 1 quart. Item heer Florens die Hoobuuch f. Symons waren 19 m. 143½ r. Item heer Florens die Jan f. Sanders waren, 19 m. 133 r. Summa, 664 m. 51⅓ r., fa. et sol. 66 ℔ 8 sc. 4 d.

Jan f. Ellix 9 m. 216 r., fa. et sol. 19 sc. 5½ d.

Oostin f. Ellix 4 m. 258½ r., fa. et sol. 9 sc. 8½ d.

Summa, 107 ℔ 2 sc. 1 d. tor.

Summa van al den zestendeel van Haemsteden, 415 ℔ 10 sc. 5½ d. tor.

Item ontfanghen int zestendeel van Burgh 2 sc. tor. van den mete.

Eerst in Burgh.

Loeper Jans s. kindre 355 m. Amputant 3 m. leens. Item Jan Ellix s. 3 m. leens. Item Dieric f. Gillis 4 m. leens. Des zijn die 3 m. 1 quart. Jan f. Loepers. Summa 10 m. Sic remanent 345 m., fa. et sol. 34 ℔ 10 sc.

Oelaerd f. Loepers 6 m., fa. et sol. 12 sc.

Jan f. Wolfs 225 m. Amputat 3 m. 1 quart leens. Item Costin f. Wissen 6 m. 1 quart min. Sic remanent 216 m. Ende hi bewijst per Willem f. Aechten, Cop Ghoolen ende Costin Alben, scepenen, up Symon f. Meeus 210 r. cum banno; Pieter f. Meeus 210 r. cum banno; Pieter f. Wolfs 200 r. Summa van bewise 2 m. Sic remanent 214 m., fa., ofghesleghen 2 banne, et sol. 21 ℔ 2 sc.

Clays ende Symon, Scermers kindre, 25 m. Amputant 4 m. leens. Sic remanent 48 m. Ende Jan f. Wolfs, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Winijn Haylinx 13 m., 1 quart min, cum banno; Pieter f. Meeus 250 r. Summa van bewise 13½ m. 25 r. Sic remanent 34½ m., 25 r. min, fa., ofghesleghen eenen ban, et sol. 3 ℔ 5 sc. 10 d.

Dierich f. Blox 25 m. Amputat 4 m. leens. Sic remanent 21 m., fa. et sol. 42 sc.

Jan f. Ellix 148 m. 3 quart. Amputat van Heynrike f. Jans 3 m. leens. Item Meeus f. Symons kindre 2 m. leens. Item Oelaerd f. Loepers 3 m. Item Dierich f. Gillis 5 quart. Item Jan f. Ellix 3 quart. Item Jan ende Costin 1 m. Summa 11 m. leens. Sic remanent 137 m. 3 quart. Ende Ellich f. Jans, scoutate, daer of bewist per scabinos praedictos up Pieter f. Kervinx 32 m. cum banno. Summa van bewise 32 m. Sic remanent 105½ m. 75 r., fa. et sol. 11 ℔ 11 sc. 6 d.

Pieter Zoete 30 m., fa. et sol. 3 ℔.

Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 200 m. Item heer Florens die Dierix Gillis s. waren, 13 m. 1 quart. Summa 213 m. 1 quart, fa. et sol. 21 ℔ 6 sc. 6 d.

Reyngaer f. Heynen 25 m., fa. et sol. 50 sc.

Summa, 99 ℔ 19 sc. 10 d. tor.

Item ontfanc in Cloenskindre 2 sc. van den mete.
Loeper Jans s. kindre 50 m., fa. et sol. 5 ℔.
Pieter, Clays, Pieter ende Jan, Dierich Scoutaten s. kindere, 50 m., fa. et sol. 5 ℔.
Heyne die Brouwere 66 m. 200 r. fa. et sol. 6 ℔ 13 sc. 4 d.
Witte ende Pieter, Pieter Brouwers kindre, 38 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.
Summa, 20 ℔ tor.

Item ontfanch in Westland 2 sc. van den mete.
Loper Jans s. kindre 11 m., fa. et sol. 22 sc.
Oelaerd f. Dierix 11 m., fa. et sol. 22 sc.
Jan f. Wolfs 46 m., fa. et sol. 4 ℔ 12 sc.
Heer Florens ende heer Arnoud van Haemstede 550 m. Amputant van eere vrier hevennen 200 m. Item van haren leenlande 94½ m. Item van Jan Loepers s. leene 3 m. Item van Dierich f. Blox 3 m. Item van Oelaerd f. Dierix 125 r. Item van Willem f. Aechten ½ m. 25 r. Summa, quam amputant 300½ m. Sic remanent 248½ m. Ende Jan f. Wolfs, scoutate, daerof bewijst bi Willem f. Aechten, Cop Ghoolen ende Costin Albeu, scepenen, up Jan f. Loepers 4 m. 95 r. min; Pieter Bloch 3 quart; Loeper Jans s. kindre 7 m. leens. Summa van bewise 11 m. 130 r. Sic remanent 237 m. 20 r., fa. et sol. 23 ℔ 14 sc. 2 d,
Summa, 30 ℔ 10 sc. 2 d. tor.

Summa van al den zestendeel van Burgh, 150 ℔ 10 sc.

Summa van al Scouden, 2043 ℔ 16 sc. 9 d. tor. 1 mite.

ITEM ONTFANC IN DUVELAND 2 SC. VAN DEN METE.

Eerst ter Niewerkerken.

Splinter f. Machtelden 3 m. 90 r., fa. et sol. 6 sc. 7 d.

Pieter ende Meeus, Willem Oems kindre, 10 m. Amputant 8 m. vrijs. Sic remanent 2 m., fa. et sol. 4 sc.

Lem f. ver Batten 7½ m. Al vrij.

Lem f. Bouwen 13 m. 3 quart. Al vrij.

Hughe, Lem ende Boudin, Dierix kindre, 7½ m. Amputant 5 m. 1 quart vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 4½ sc.

Item Hughe f. Dierix dat Andries f. Heynrix was, 49 m. Amputat 44 m. 100 r. vrijs. Sic remanent 4 m. 200 r., fa. et sol. 9 sc. 4 d.

Item Hughe 12½ m. van den 50 m. daer zi omme twien, Willem Jans s. kindre ende Pieter f. Kervinx, fa. et sol. 25 sc.

Jan van Scouden 47½ m. 10 r. Amputat 30 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 17 m. 110 r. Ende hi bewijst up Kempen f. Covelaers 1 m. Sic remanent 16 m. 110 r., fa. et sol. 32 sc. 9 d.

Jan f. Willem Jans 41½ m. Amputat 19½ m. Sic remanent 22 m., fa. et sol. 44 sc.

Pieter f. Heynrix 68½ m., fa. et sol. 6 ℔ 17 sc.

Heyne ende Lem, Oelaerds kindre, 3 m. 1 quart., fa. et sol. 6 sc. 6 d.

Pieter f. Clays tser Pieters 140 m. 250 r. Amputat 54 m. 1 quart vrijs. Sic remanent 86½ m. 25 r., fa. et sol. 8 ℔ 13 sc. 2 d.

Hanne f. Wisse Cauwen 4 m. 1 quart min, fa. et sol. 7½ sc.

Heynrich, Jan ende Boudin, Jan Heynen s. kindre, 21 m. 25 r. Amputant 12 m. 206 r. Sic remanent 8 m. 119 r., fa. et sol. 16 sc. 9½ d.

Clays f. Cleewaerds 12 m., fa. et sol. 24 sc.

Ocker Witte Hannen s. 7½ m., al vrij.

Pieter f. Heynen 31 m. 1 quart. Amputat 14 m. 206 r. vrijs. Sic remanent 16½ m. 19 r., fa. et sol. 33 sc. 2 d.

Lauwe f. Pieter Spernaghels 64½ m. 50 r. Amputat 46 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 18½ m., fa. et sol. 37 sc.

Andries f. Heynrix 27 m., fa. et sol. 54 sc.

Pieter f. Gherolfs 12 m. 8 r., fa. et sol. 24 sc. 1 d.

Jan f. Caps 13½ m. Amputat 8 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 5 m. 100 r., fa. et sol. 10 sc. 8 d.

Pieter f. Clays Gelemans 142 m. 121 r. Bartolmeus f. Clays Gelemans 92 m. 121 r. Summa 234 m. 242 r. Amputant 111 m. 33 r. vrijs. Sic remanent 123 m. 209 r., fa. et sol. 12 ℔ 7 sc. 4½ d.

Gillis ende Boudin, Clays Gelemans s. kindre, 184 m. 242 r. Amputant 111 m. 33 r. vrijs. Sic remanent 73 m. 209 r., fa. et sol. 7 ℔ 7 sc. 4½ d.

Pieter Spernaghel 55½ m. 41 r. Amputat 35½ m. 7 r. vrijs. Sic remanent 20 m. 34 r., fa. et sol. 40 sc. 3 d.

Kervinch f. Hallinx 97 m. 227 r. Amputat 63 m. 175 r. Sic remanent 30 m. 52 r. Item die Boudin Magnus s. waren, 5 m. Amputat 2½ m. vrijs. Sic remanent 2½ m. Item Pieter f. Kervinx 43½ m. 100 r. Amputat 17½ m. 40 r. vrijs. Sic remanent 26 m. 6 r. Summa 58½ m. 58 r. Ende Meeus f. Willems Oems, scoutate, daerof bewijst up Kempen f. Kovelaers 4 m. 25 r. min. Sic remanent 54½ m. 83 r., fa. et sol. 5 ℔ 9 sc. 6½ d.

Bartolmeus f. Boudins 11 m. 235 r. Amputat 7½ m. 33 r. vrijs. Sic remanent 4 m. 52 r., fa. et sol. 8 sc. 4 d.

Cleewaerd f. Pieters 24 m. 80 r. Amputat 17 m. 260 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r., fa. et sol. 12 sc. 10 d.

Jan ende Heynrich, Jan Wissen s. kindre, 700 m. 167 r. Amputant 345½ m. 98 r. vrijs. Sic remanent 354 m. 219 r. Ende Meeus f. Willem Oems, scoutate, daerof bewijst up Kempe f. Covelaers 2 m., 15 r. min;

Hughe f. Boudin Hughen 6½ m. Summa van bewise, 8 m. 135 r. Sic remanent 346 m. 84 r., fa. et sol. 34 ℔ 12 sc. 5½ d.

Boudin, Bette Heren s., 9 m. 1 quart. Amputat 3½ m. vrijs. Sic remanent 5 m. 8 quart, fa. et sol. 11 sc. 6 d.

Pieter f. tser Wissen 118 m. 1 quart. Amputat inde 60 m. 208 r. vrijs. Sic remanent 57½ m. 17 r., fa. et sol. 5 ℔ 15 sc. 1½ d.

Heynrich Buffel Gillis s. 93 m. 57½ r. Amputat 67 m. 1 quart vrijs. Sic remanent 25 m. 282½ r. Ende hi bewijst up joncfrou Adelisen Witte Vaetscilds dochter ½ m. Sic remanent 25 m. 132½ r., fa. et sol. 50 sc. 10½ d.

Gillis f. Pieter Jans 96 m. 3 quart. Amputat 74 m. 1 quart vrijs. Sic remanent 22½ m. 95 r., fa. et sol. 45 sc. 2 d.

Hughe Willem Jans f. f. rekende van mijn heren Jans ambocht van Heyneghouwen in al Duveland, dat groet es 323 m. Item van heren Florens ende here Arnouds van Haemsteden in al Duveland 1056½ m. 100 r. Item Willem f. Jans in al Duveland 846 m. 100 r. Item Willem die Symon f. Covelaers waren, 20 m. Summa van al dezen ambochten in Duveland 2246 m. 50 r. Amputat van heren Jans vrie van Heyneghouwen 51 m. 50 r. Item van heren Florens ende here Arnouds vrie van Haemsteden 649 m. 42 r. Item van Willem Jans s. vrie 517 m. 215 r. Summa van al desen vrie, 1218 m. 7 r. Sic remanent 1028 m. 43 r. Ende hi bewijst up Pieter f. Kervinx ende Hughen f. Dierix 50 m. ambochts, die hem mijn here Jan van Heyneghouwen gaf. Sic remanent 978 m. 43 r. Ende Jan f. Hughen, scoutate, daer of bewijst per Jan den Waerd, Lauwen f. Pieter Hughen ende Willem f. Hugheboeyen, scepenen, up Kempen f. Covelaers 2 m. 50 r. min; Wisse f. f. Pieter Hughen Dints 2 m. cum banno. Summa van be-

wise 4 m. 50 r. min. Sic remanent 974 m. 7 r. min, fa. ofghesleghen eenen ban et sol. 97 ℔ 4 sc. 11½ d.

Hughe f. Willem Jans 13½ m. Amputat 9 m. 112½ r. Sic remanent 5 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 6 d.

Mannaerd f. Willems 58½ m. Amputat 27 m. vrijs. Sic remanent 26½ m., fa. et sol. 53 sc.

Phyere f. Yeboeyen 21 m. 95 r. Amputat 1 m. vrijs. Sic remanent 20 m. 95 r., fa. et sol. 40 sc. 8 d.

Hughe ende Wilboeye, Bouwen kindre, 40 m. 1 quart min. Amputant 9 m. 112 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 118 r., fa. et sol. 3 ℔ 9 d.

Bette f. Liebaerds 17 m. 20 r. Amputat 8 m. vrijs. Sic remanent 9 m. 20 r., fa. et sol. 18 sc. 1½ d.

Phyere ende Jan, Heyne Mannards s. kindre, 65 m. 95 r. Amputant 16 m. 200 r. vrijs. Sic remanent 48 m. 195 r., fa. et sol. 4 ℔ 17 sc. 4 d.

Gillis f. Boudin Hughen 13 m. 100 r. ende Heynrich Buffel Heynrix, scoutate, daer of bewijst per scabinos praedictos up Hughe f. Boudijns 1 m. 50 r. Sic remanent 12 m. 50 r., fa. et sol. 24 sc. 4 d.

Willem f. Heynrichs tser Gillis 16 m. 151 r. Amputat 6 m. 116 r. vrijs. Sic remanent 10 m. 35 r., fa. et sol. 1 ℔ 8 d.

Pieter f. Jan Ribels 3 m. 90 r., fa. et sol. 6 sc. 8 d.

Lauwaerd f. Pieters 24 m. 80 r. Amputat 17 m. 260 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r., fa. et sol. 12 sc. 10 d.

Pieter f. Pieters 6½ m. 80 r. Amputat 110 r. vrijs. Sic remanent 6 m. 120 r, fa. et sol. 12 sc. 10 d.

Gillis f. Ydseloefs 41 m. 1 quart. Amputat 12½ m. vrijs. Sic remanent 28½ m. 1 quart., fa. et sol. 57 sc. 6 d.

Waddin Heynen s. kindre 64 m. 1 quart. Amputant 31 m. 206 r. Sic remanent 32½ m. 19 r., fa. et sol. 3 ℔ 5 sc. 2 d.

Hughe f. Heynen ter Niewerkerken ende int Nieweland

39 m. 175 r. Amputat 19 m. 206 r. vrijs. Sic remanent 19 m. 269 r., fa. et sol. 39 sc. 9 d.

Pieter Ghoolen s. 28 m. 58 r. Amputat 19 m. 16 r. vrijs. Sic remanent 9 m. 42 r., fa. et sol. 18 sc. 4 d.

Summa, 230 ℔ 13 sc. 20 d. tor

Item ontfanch ter Ouderkerke in Duveland 2 sc. tor. van den mete.

Splinter f. Machtelden 2½ m. fa. et sol. 5 sc.

Cleewaerd ende Cevelare, Willem Cleewaerds s. kindre, 16 m. 200 r. Al vri.

Gillis f. Heinrichs 12 m. 1 qnart. Amputat 10 m. vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 4½ sc.

Reyngaer f. Covelaers 22½ m. 1½ quart. Amputat 20 m. 103 r. vrijs. Sic remanent 2½ m. 9½ r., fa. et sol. 5 sc. 1 d.

Clays f. f. Reyngaer Hughe Dints 9 m. 139 r. Amputat 6 m. 90 r. vrijs. Sic remanent 3 m. 49 r., fa. et sol. 6 sc. 4 d.

Clays f. Corten 18 m. Amputat 12 m. vrijs. Sic remanent 6 m., fa. et sol. 12 sc.

Heynrich f. Boudin Spernaghels 17 m. Amputat 6 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 11 m. 50 r. min, fa. et sol. 21 sc. 8 d.

Willem die Brune 23 m. 1 quart. Amputat 13½ m. vrijs. Sic remanent 9 m. 3 quart, fa. et sol. 19 sc. 6 d.

Clays f. Andries 11 m. Al vrie

Heyne f. Willen 59 m. 40 r. Amputat 15 m. 100 r. vrijs. Item die Dierich Willem Kints s. waren, 12 m. Amputat 2 m. 72 r. vrijs. Sic remanent 53 m. 128 r., fa. et sol. 5 ℔ 6 sc. 10 d.

Wisse, Pieter ende Clays, Pieter Hughen Dints s. kindre, 47 m. Amputant 37½ m. vrijs. Sic remanent 9½ m., fa. et sol. 19 sc.

Stasin f. Jans 9½ m. 25 r. Amputat 5 m. vrijs. Sic remanent 4½ m. 25 r., fa. et sol. 9 sc. 2 d.

Lem f. Otters 12 m. 1 quart. Amputat 10 m. vrijs. Sic remanent 2 m. 1 quart, fa. et sol. 4½ sc.

Hughe f. Jans van Delf 81 m. 107½ r. Amputat 56½ m. 43½ r. vrijs. Sic remanent 24½ m. 64 r., fa. et sol. 49 sc. 5 d.

Scildman f. Jans van Delf 22 m. 106 r. Amputat 15½ m. 3 r. vrijs. Sic remanent 6½ m. 103 r., fa. et sol. 13 sc. 9 d.

Ghoole f. Gillis 92½ m. Amputat 58 m. vrijs. Sic remanent 34½ m., fa. et sol. 3 ℔ 9 sc.

Heynrich Willem Heynrichs f. f. 71 m. Amputat 60 m. 200 r. vrijs. Sic remanent 10 m. 100 r., fa. et sol. 1 ℔ 8 d.

Clays ende Muloch, Pieters kindre van der Burgh, 89 m. 117 r. Amputant 59 m. 83 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 34 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 d.

Heynrich ende Witte, Witten kindre van der Burgh, 82 m. 42 r. Amputant 52 m. 11 r. vrijs. Sic remanent 30 m. 31 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 d.

Heynrich, Witte ende Jan, Boudins kindre van der Burgh, 45 m. Amputant 37 m. 11 r. vrijs. Sic remanent 8 m. 11 r. min, fa. et sol. 15 sc. 11 d.

Jan f. Willems van Duveland 83 m. 116 r. Amputat 60 m. 50 r. vrijs. Sic remanent 23 m. 66 r., fa et sol. 46 sc. 7 d.

Jan f. Jan Bethuus 100 m. 185 r. Amputat 51½ m. vrijs. Sic remanent 49 m. 35 r., fa. et sol. 4 ℔ 18 sc. 3 d.

Bethuus 18 m. 200 r. Amputat 10 m., 100 r. min, vrijs. Sic remanent 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Pieter f. Clays Hughe Dints 19 m. 184 r. Amputat 14 m. 18 r. vrijs. Sic remanent 5 m. 166 r., fa. et sol. 11 sc. 1 d.

Heyne ende Jan, Heyne Heynrichs s. kindre, 18 m.

Amputant 4 m. 100 r. vrijs. Sic remanent 13 m. 200 r., fa. et sol. 27 sc. 4 d.

Monch f. Heynrichs 28 m. Amputat 10½ m. vrijs. Sic remanent 17½ m., fa. et sol. 35 sc.

Pieter die Brusselare 38 m. 18 r., fa. et sol. 8 ℔ 16 sc. 1 d.

Hallinch ende Willem Kint, ver Gheilen kindre, 33½ m. Amputant 9 m. 62 r. vrijs. Sic remanent 24 m. 88 r., fa. et sol. 48 sc. 6 d.

Jan Cleewaerd Heynrichs f. f. 19 m. 50 r. Amputat 4 m. 3½ quart vrijs. Sic remanent 14 m. 87½ r., fa. et sol. 28 sc. 6 d.

Heynrich Cleewaerd Heynrix f. f. 19 m. 50 r. Amputat 4 m. 3½ quart vrijs. Sic remanent 14 m. 87½ r., fa. et sol. 28 sc. 6 d.

Bette f. Cleewaerds 47 m. 100 r. Amputat 11½ m. 125 r. vrijs. Sic remanent 35 m. 125 r. Item 6 m., die Dierich Willem Kints s. waren. Amputat 1 m. 36 r. vrijs. Sic remanent inde solvitur 40 m. 89 r., fa. et sol. 4 ℔ 7½ d.

Boudin f. Willem Jans 35½ m. Amputat 18 m. vrijs. Sic remanent 17½ m., fa. et sol. 35 sc.

Cole f. Gillis 28 m. 182 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 20½ m. 88 r., fa. et sol. 41 sc. 7 d.

Gills f. f. Cleewaerd Gillis 14 m. 91 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 6½ m. 3 r. min, fa. et sol. 13 sc.

Dierich Willem Kints s. 2 m. Amputat 120 r. vrijs. Sic remanent 1½ m. 30 r., fa. et sol. 3 sc. 3 d.

Here, Willem ende Poppe, Hughe Vlaminx s. kindre, 24 m. Amputant 7 m. vrijs. Sic remanent 17 m., fa. et sol. 34 sc.

Heynrich f. Gillis 44 m. 257 r. Amputat 7½ m. 94 r. vrijs. Sic remanent 37 m. 13 r., fa. et sol. 3 ℔ 14 sc. 1 d.

Heynrich Here f. Poppen 12 m. 200 r. Amputat 5 m.

204 r. vrijs. Sic remanent 7 m., 8 r. min, fa. et sol. 14 sc.

Symon f. Willem Kints 20 m. Amputat 3½ m. 70 r. vrijs. Sic remanent 16 m. 80 r., fa. et sol 32 sc. 6 d.

Gele f. Willen 35 m. 230 r. Amputat 20 m. 42 r. vrijs. Sic remanent 65 m. 188 r., fa. et sol. 6 ℔ 14½ d.

Summa, 68 ℔ 9 sc. 11 d. tor.

Summa van al Duveland, 299 ℔ 3 sc. 9½ d. tor.

Summa van al der jaerbede Beoester-Scelt in Zeeland ontfanghen, 2343 ℔ 6½ d. tor. 1 mite. Ende hierof soe hevet mijn here van Vorne 1 vierde, dat coemt 585 ℔ 15 sc. 2 d. tor., dat Boudin gherekend hevet ende betaeld in zijn wtgheven denghenen, die leen houden van mijnen here van Vorne ende hem zelven ende zinen rentemeester, alst in die rekeninghe comen es.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN TSGRAVEN RENTEN BEÖESTER-SCELT IN ZEELAND, ZEDERT DAT BOUDIN VORS. DIE RENTEMEESTERSCAP VAN AL ZEELAND BEVOLEN WARD, VAN DEN JARE VAN 40 VAN CORSTAVENDE IN DEN ZELVEN JARE TOTE DEN JARE VAN 41.

Eerst Hughe f. Lems van der sluus tote Brouwershavene van den termine corstavond anno 40° debet 12½ sc. oude gr. Sol. inde 12½ sc. gr. in ghezellen, val. in tor. 9 ℔ 7½ sc.

Debet adhuc 12½ sc. tor.

Jan die Repere van der molen te Brouwershavene ter-

mino circumcisionis domini anno 40° deb. et sol. 40 sc. oude gr. Val in tor. 32 ℔.

Clays van den Bussche van der vischtoelne aldaer termino purificationis beate Marie anno 40° deb. et sol. 22 sc. 6 d. gr. in ghezellen, den ghesellen gherekend pro 15 d. tor. Val. in tor. 16 ℔ 17 sc. 6 d.

Item ontfanghen van den Suderlande te Brouwershavene, daer mijn here die grave jaerlijx of hevet 12 d. oude gr. van den mete, ende men ghelt die eene helft tote vastenavende ende die ander tote Biervliet marcht, daer of ontfanghen termino carnisprivii anno 40° 32 sc. 10 d. oude gr., val. in tor. 26 ℔ 6 sc. 4 d.

Item ontfanghen van den tiende int zelve land termino carnisprivii anno 40° 9 sc. gr. in ghesellen, den ghezelle gherekend pro 7½ d. holl. Val. in tor. 6 ℔ 15 sc.

Item ontfanghen van here Arnoud, here van Moermond, van den pachte van niewe Hughelinszand termino carnisprivii anno 40° 43 sc. 3 d. gr., val. in tor. 34 ℔ 12 sc. Debet heer Florens van der ander helft also vele.

Oelard f. Mulox van den tiende van den oesterlande van Hughelinszand, die hi al cofte omme 50 sc. oude gr., daer of te gheldene die eene helft tote vastenavende ende die ander helft tote Biervliet marcht, daer of van der eere helft termino carnisprivii anno 40° deb. et sol. 25 sc. gr. Ende hi slaet of van pontghelde 8 d gr. Sic remanent 24 sc. 4 d. gr. Val. in tor. 19 ℔ 9 sc. 4 d.

Hughe f. Hughen van den tiende int westerland van Hughelinszand, die hi cofte omme 18 sc. gr., te gheldene toten terminen vorscreven, daerof ontfanghen termino carnisprivii anno 40° 9 sc. gr. Amputat van den pontghelde 3 d. gr. Sic remanent 8 sc. 9 d. gr. Val. in tor. 6 ℔ 12 sc.

Summa van den renten van corstavende anno 40° tote den jare van 41 toe, 151 ℔ 18 sc. 8 d. tor.

Summa summarum van al den ontfanghe Beoester-Scelt in Zeeland van der jaerbede van den jare van 40, zeder dat Boudin Jans s. die rentemeesterscap van al Zeeland bevolen ward, dat was zente Thomas daghe apostels anno 40° vors., van der jaerbede ende renten tote den jare van 41 toe, 2494 ℔ 19 sc. 20½ d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beoester-Scelt in Zeeland anno 41°.

I.

EERST IN SCOUDEN TOTE BROUWERSHAVENE.

Jan die Repere van der molen tote Brouwershavenne, daer hi of sculdich was 6 ℔ oude gr., daer slaet hi of van dat die molen stille stoet 9 daghe, facit elchs daghes 3 d. gr. 11 mite, fa. 31 d. gr. 3 miten, fa. in ghezellen 35½ d. gr. 1 mite. Item van den molenijsere te lenghenne ende te vermakene 31 d. gr. in ghezellen. Item 2 timmermans, die an die moele wrochten 6 daghe, elken man 10 d. ster. elkes daghes, fa. 40 gr. in ghezellen. Item van 3 cammen 1 gr. Item van houte, dat men ter molen bezeghede, 22 d. gr. in ghezellen. Item van 8 groten spikers, 1 gr. Item van eenen steenreepe 20 d. gr. in ghezellen, fa. als 12 sc. 6½ d. gr. in ghezellen. Valent in ouden. . . . . .

TWEEDE BROKSTUK.

Item ontfanghen van casen up wtdiken, daer die termijn of was te Meye anno 42°.

Jan f. Waddins van den gorse van Malland van eene waghe caes termino Mayi anno 42° deb. et sol. 2 ℔.

Hannekijn f. Heinen van den gorse van der Mare de simili deb. et sol. 2 ℔.

Heinrich f. Heinrich Buffels van den gorse van Poteward de simili verdinghet et sol. 2 ℔.

Clais f. Heinen van der Vaten de simili van den gorse onder zente Martinsdijch deb. et sol. 2 ℔.

Heinrich f. ver Bartelden van den gorse van Sommeldijch de simili verdinghet et sol. 2 ℔.

Summa, 10 ℔ tor.

Summa van den renten, 86 ℔ 11 sc. 9 d. tor.

Item ontfanghen van Melis van Valchkenberghe, baelju in Portvliet, van der baeljuscippen aldaer, zeder die tijt dat hy laest rekende tgheghens Waddin Heynrix s., rentemeester voer mi, dat was 8 daghe na zente Baven daghe int jaer van 37, ter zelver tijd doe heer Symon die Bastard ende heer Florens, heer van Haemsteden, overvoer in Ingheland, tote sinxavond toe anno 42°.

Eerst van achterstellen.

Andries f. f. Willen Cleewards, omme dat hij die vierscarne storde, deb. inde comiti 10 ℔. Item van dat hij niet in en lach in een herberghe, daerne scepennen in wijsden te ligghenne van den tviste, die hij hadde tgheghens Hughen Brwnbollen, daer hij of ghewijst was steenvlochtich, deb. inde comiti 60 ℔. Verdinghet et sol. Jan Laureys s. voer hem 40 sc. gr., val. in tor. 32 ℔.

Item ontfanch van vroenrechten.

Arnoud f. Hughen 1 vroenrecht. Deb. comiti 22 sc. tor. Verdinghet et sol.. 15 sc.

Michiel die hoepmaker 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Pieter Spaen 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Danckard Brwnoeghe 1 vroenrecht. Verd. et sol. 1 ℔.

Pieter Roem 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Liedwi Groendals 2 vroenrechten. Verd. et sol. 2 ℔.

Gillis Vole 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Danckard f. Hughen 1 vroenrecht. Verd. et sol. 16 sc.

Ermboud f. Heinen 2 vroenrechten. Verd. et sol. 30 sc.

Hughe f. Poppen 1 vroenrecht. Verd. et sol. 1 ℔.

Bale Clais Zoeten 1 vroenrecht. Verd. et sol. 12 sc.

Pauwels f. Hannen 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Domaes Coppieren kindre, omme dat zy zel ghedulven hadden in Priestersmeet. Verd. et sol. 52 sc. 6 d.

Coppin f. Kemmen, omme dat hy Melis, den scoutate, vrede wederzeyde. Deb. inde comiti 10 ℔. Verd. et sol. 4 ℔.

Heine f. Gillis Volen 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Martin f. Scelwards 1 vroenrecht. Verd. et sol. 15 sc.

Pieter van der Ende, omme dat hy gheen harnach [en hadde.] Deb. inde comiti 3 ℔. Verd. et sol. 27 sc. 6 d.

Lem f. Hubrechts 2 vroenrechten. Item idem van scolscatte. Verd. et sol. 50 sc.

Pieter van der Vrien van scolscatte. Verd. et sol. 2 ℔.

Jacop Ranin, omme dat hy contra scepennen vondijs sprach. Verd. et sol. 3 ℔ 10 sc.

Clais f. Willems de simili. Verd. et sol. 3 ℔ 3 sc.

Hughe f. Poppen de simili. Verd. et sol. 35 sc.

Domaes f. Jans van 2 vroenrechten. Verd. et sol. 30 sc.

Marke f. Marken van den goede, dat Marke, zijn sone, liet, die van dieften tland rwmde, deb. et sol. 14 sc. gr. in ghezellen, val. 9 ℔ 16 sc.

Hughe f. Poppen ende zijn custenote, van dat zy quade eede deden, daer zy of ghewroeghet waren in die zend. Verd. et sol. 18 gr. in ghezellen, val. in tor. 12 ℔ 12 sc.

Hughe van den Zande, die ghesturven es ende in verborten was tgheghens minen here den grave van live ende van goede, daer Melis toe quam, baelju van Portvliet, med scepennen van Portvliet ende van Scarpnisse, omme tgoet te hebbenne, dat hij liet, van mijns heren tsgraven weghen. Daer vant Melis eene marie, die hy vercofte bi scepennen, die gaut 26 ghezellen. Item een eenwinter calf, 9 ghezellen. Item eenen halven waghen ende eene eyde, 11 ghezellen, fa. 3 sc. 10 d. ghezellen, val. in tor. 53 sc. 8 d.

Item es minen heren den grave anghesturven van Pieter Bursekijn, die tland gherwmt hevet, daer hy arfname of was in die hofstede, daer Moudix up zit, 18 d. gr. in ghezellen, val. in tor. 21 sc.

Hanne Brwnoeghe ende zijn wijf van 2 vroenrechten. Verd. et sol. 30 sc.

Lauwe f. Dierix, dat hy tgheghens scepennen vondijs sprach, deb. inde comiti 7½ ℔ tor. Verd. et sol. 3 ℔ 3 sc.

Harnoud Butterhoech 1 vroenrecht. Verd. et sol. 14 sc.

sol.
14 sc.
99 ℔ 4 sc.

van
Hughen
berghe,
sscherien
Marte
me of
r
mite.
den
die
42.
24 ℔.
Mailand.
℔ 19 sc.

℔.

Summa summarum van al den jare van 42 ontfanghen 332 ℔ 4 sc. 1 d. tor 1 mite.

Summa summarum van allen ontfanghen van den jaren van 39, 40, 41, 42, van al mijns heren tsgraven goede Beöester-Scelt in Zeeland, 17868 ℔ 18 d. tor. 1 mite.

DERDE BROKSTUK.

Dit es dat Boudin Jans s. ontfanghen hevet van mijns heren tsgraven goede, renten ende vervalle Bewester-Scelt in Zeeland, zeder die tijt, dat hem die rentmeesterscip van Bewester-Scelt in Zeeland eerst bevolen was, dat was des donresdaghes voer kaersdach int jaer van 40 tote des donresdaghes up zente Pieters dach inghaende Oeghest anno 42°.

I.

In den eersten van Meingherande ouden achterstelle.

Mijn here van Byaumond van bewise van der jaerbede van 16 2 sc. tor. van den mete van 87½ m. 112 r. lands in Alaerdskerke, bewijst in sijns selves ambocht. In zijn ambocht ter Goes 5½ m. ende in zijn ambocht te Cloetinghe 3 m. praeter ¼ quart. Dit coemt in summe 46 m. 74½ r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten

4 ℔ 12 sc. 6 d.

Item van bewise van der jaerbede van 24 2 sc. tor. van den mete van 8 m. 20 r. lands in Mande Symons s. ambocht in Coudekerke. In joncfrou Beatricen ambocht ibidem 45 m. In ser Costins ambocht van Renisse al-

daer 40 m. ende in ser Gherolfs ambocht van Cats in Cats 29 m. Summa 122 m. 20 r., fa. et sol. bi heren Hughen van Scoten, 12 ℔ 4 sc. 1 d.

Item van den groten van den mete, ter soene van Borselen ghegheven te bamesse anno 31°, van sinen ambocht in den Broec, daer was hi of sculdich ende hevet betaeld per praedictum dominum Hugonem, 20 sc. 4 d.

Item van den 6 miten van den mete pro dicagio Nortbevelandie, dat is ad Mayum anno 35°, van sinen ambocht in Walcheren deb. 10 ℔ 14 sc. 10 d. tor., ende van zinen ambocht in Zuutbeveland 39 ℔ 2 sc. 4 d. tor., daer die summa of es ende heeft betaelt bi heren Hughe, 49 ℔ 17 sc. 2 d.

Item van bewise van den 2 sc. van den mete, die ghegheven waren in die vastene anno 35°, van 45 m. lands in joncfrou Beatricen ambocht in Coudekerke ende in Mauden kinder ambocht ibidem 8 m. 60 r. Summa 53 m. 60 r., fa. et sol. per eundem dominum Hugonem, 5 ℔ 6 sc. 5 d.

Item van der jaerbede van 36 2 sc. tor. de m., dati in jejunio eodem anno, van sinen ambochte in Walchren, Borsalia ende in Zuutbeveland bewester Jerseke, dat te steene sciet 5047 m. praeter 25 r. Hier of slaed men van des abs lande van Middelborch in Walchren 44 m. 47½ r. Aldus blivets 5003 m. praeter 72 r., fa. et sol. per praedictum dominum Hugonem, 500 ℔ 5 sc. 6 d.

Item van den 4 miten de m. toten dicaetsen in Nortbeveland, datis ad Mayum anno 37°, van sinen ambocht in Walchren, dat groot es 2807 m. 50 r. Item van sinen ambocht in Zuutbeveland, dat groot es 3191 m. 25 r. Dit coemt in summe in Walchren ende Zuutbeveland 5998 m. 1 quart. Hier of slaed men van des abs lande van Middelborch in Walchren 44 m. 47½ r. Item die die coster van Welsinghe Vranken Natereel betaelt hevet van den ambocht in Welsinghe, 87½ m. Item die Dan-

chem van der Goes Vranken Natereel betaelt hevet van den ambocht ter Goes 756½ m. Summa van desen ofslaghe, 888 m. 47½ r. Aldus blivets 5110 m. 27½ r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten praedictum

56 ℔ 15 sc. 7 d.

Item van den 6 sc. tor. van den mete, daer men die eerste 3 sc. van den mete of innede te korsavonde anno 38° ende die leste 3 sc. van den mete te Meye anno 39°, van al sine ambochten in Walchren, in Borselen ende in Zuutbeveland bewesten Jeerseke, dat te steene sciet 5047 m. praeter 25 r. Ende van al sinen ambocht in Zuutbeveland boosten Jeerseke, daer tmete 3 sc. tor. gaud, dat te steene sciet 385 m. 117 r. Dit coemt in summen, 2 m. boosten Jeerseke gherekent voer 1 m. bewesten Jeerseke, 5239½ m. 33½ r. Hier of slaed men van wtslaghe in Monstre 57½ m., die scieten te steene 43½ m., in Thevic 11 m., die scieten te steene 6 m., in die Goes 4½ m., die scieten te steene 1 m. 100 r. ende in ser Heinrix kindere 2½ m., die scieten te steene 1½ m. Item slaed men of van bewise upten abdt van Middelborch in Walchren 47½ m. 111½ r. ende up den cloester van Bieselinghe in Thevic ende in Cloetinghe 10 m. 39 r. Summa van desen ofslaghe van den wtslaghe te steene scietende ende van desen bewise vorscreven, 110 m. 100 r. Aldus blivets 5129 m. 83½ r., fa. et sol. per praedictum dominum Hugonem 1538 ℔ 15 sc. 10 d.

Item van bewise van den vors. eersten 3 sc. van den mete, van 8 m. lands in Pieter Clais s. ambocht in Thevic, fa. et sol. per dominum Hugonem praedictum 24 sc.

Item so was mijn here van Byaumond sculdich minen here den grave van den 3 sc. tor. van den mete om die herevaerd van Brabant, die men innede te bamesse anno 35°, ende die 2 sc. tor. van den mete, die men innede te Meye anno 36°, bi der rekeninghe, die har Jan die Backere ende Jan Heinrix s. onderlanghe deden, 496 ℔

12 sc. 6 d., qui super dominum de Byaumond sunt in papiro domini comitis registrati.

In Meyloefskerke.

Symon Jans s. de precaria 36ª 2 sc. tor. de mensura dati in jejunio eodem anno, de officio suo in Meyloefskerke deb. et sol. 11 ℔ 17 sc. 6 d. tor.

Item idem de ultimis 3 sc. tor. de mensura, datis ad Mayum anno 39°, de officio suo praedicto deb. et sol. 18 ℔.

Item idem de assignatione de dictis ultimis 3 sc. tor. de mensura, de 2½ mensura terre in officio Haveloes Costins s. in ecclesia sanctae Marie, fa. et sol. cum banno 10 sc. 6 d.

Item idem de assignatione de 3 sc. tor. de mensura, datis pro via de Aquis, de 10 m. terrae in officio dominorum de Renisse in Coudekerke, fa. et sol. 30 sc.

Item idem de assignatione de precaria 20ª 2 sc. tor. de mensura de 4 m. 100 r. terrae in officio domini comitis in Dumburgh, et de 10 m. terrae in officio dominorum de Renesse in Wellincwerve. Inde summa 14 m. 100 r., fa. et sol. 28 sc. 8 d.

In Cleewardskerke.

Har Henric Symons s., die prochipape was te Cleewardskerke, van alrehanden achterstellen scote, dat mijn here ghebrect van den ambocht in Cleewardskerke, dat Weuten van Brigdamme was, heft. betaeld ter goeder rekeninghe van omtrent 5 m. lands, die hi ligghende hadde in dit voers. ambocht, 9 sc. 5 d. gr. 1 mite. Fa. 7 ℔ 10 sc. 9 d.

In die Niewekerke.

Wolferd Jans s. van Baersdorp van achterstelle van lantpachte van 5 m. 66 r. leens in die Niewekerke, die Gillis, sijns broeders, waren, de annis 35° et 36°, debet

de quolibet anno 5 ℔ 4 sc. tor., fa. 10 ℔ 8 sc. Item de pacto ejusdem terrae de anno 39° debet 12 sc. tor. Dit comt in summen 11 ℔ tor. Inde sol. 4 ℔ 16 sc.

Willem van Campen, Pieter van der Boede, Martijn Lams s. ende Heyne Quit, van der tiende in Coudekerke anno 39° deb. 63 ℔ 17 sc. 6 d. Inde sol. 20 ℔ 2 sc.

Summa van ouden achterstellen ontfaen, 2235 ℔ 16 sc. 10 d. tor.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN TSGRAVEN JAERBEDE 2 SC. TÒR. VAN DEN METE, DIE VIEL ENDE VERSCHENEN WAS TE OECHSTE INT JAER ONS HEREN 1340 ENDE DIE MEN BEGAN TE INNENE IN DIE VASTINE INT SELVE JAER.

IN DEN EERSTEN IN WALCHREN.

In Aernemuden.

Boudin Weeldekin 641 m. 3 quart ambochts, die scieten te steene 515 m. 25 r. Daerof heeft hi betaelt overmids sijn pennincleen 41 ℔ 7 sc. 10 d.

Willem Reymaers s. 7¼ quart ambochts, die scieten te steene 5¼ quart, fa. et sol. 2 sc. 9 d.

In Haymanne.

Hughe ende Heinric, Heinric Hughe s. kindere, 49 m. ambochts met haren leene, die scieten te steene 39 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 18 sc. 8 d.

Gheerolf Justaes s. 49 m. ambochts met sinen leene, die scieten te steene 39 m. 100 r. Debet.

Heinric, Pieter joncfrou Lannen s. s., 49 m. ambochts

met sinen leene, die scieten te steene 39 m. 100 r., fa. et sol. mediante pennincleen 3 ℔ 18 sc. 8 d.

Symon ende Hughe die Gouwere, Hughekint Symons s. kindere, 188 m. ambochts met haren leene, die scieten te steene 156 m. praeter 50 r., fa. et sol. mediante pennincleen 15 ℔ 11 sc. 8 d.

Boudijn Symons s. 76 m. ambochts met sinen leene, die scieten te steene 60 m. 1 quart, fa. et sol. mediante pennincleen, 6 ℔ 6 d.

Willem Reymaers s. 34½ m. ambochts, die scieten te steene 29 m. 3 quart, fa. et sol. mediante pennincleen 59 sc. 6 d.

Heynric Everdeys s. van den Vivere 199 m. 100 r., die scieten te steene 176 m. 200 r., fa. et sol. mediante pennincleen 17 ℔ 13 sc. 4 d.

Pieter ende Colin, Jan Everdeys s. kindere van den Vivere, 199 m. 100 r., die scieten te steene 176 m. 200 r., fa. et sol. mediante pennincleen 17 ℔ 13 sc. 4 d.

Willem, Gillis ende Jan, Willem Everdeys s. kindere van den Vivere, 199 m. 100 r., die scieten te steene 176 m. 200 r., fa. et sol. mediante pennincleen 17 ℔ 13 sc. 4 d.

Item idem, die hare moeder waren, 147 m., die scieten te steene 118 m., fa. et sol. 11 ℔ 16 sc.

In Riethem.

Symon Hughekints s. 143 m. 3 quart ambochts met sinen leene, die scieten te steene 108 m. 104 r., fa. et sol. mediante pennincleen 10 ℔ 16 sc. 8 d.

Jan, Hughekint ende Pieter, Gillis Hughekints s. kindere, 95½ m. 100 r. ambochts met haren leene, die scieten te steene 72 m. 70 r., fa. et sol. mediante pennincleen 7 ℔ 4 sc. 6 d.

Pouwels ende Willem, Jan Pouwels s. kindere, 48 m.

praeter 25 r. ambochts met haren leene, die scieten te steene 36 m. 34 r., fa. et sol. 3 ℔ 12 sc. 3 d.

Jan van den Niewenwerve 274 m. praeter ¼ quart, die scieten te steene 216¼ m. 58 r., fa et sol.

21 ℔ 13 sc. 5 d.

Gillis, Jan, comes pro Henrico, Gillis Woutermans s. kindere, Kateline ende Beatrice, Pieter Gillis s. kindere, 548 m. praeter 1 quart, die scieten te steene 433 m. 116 r., fa. et sol. mediante pennincleen 43 ℔ 6 sc. 9 d.

In Niewenwerve.

Jan van den Niewenwerve 593 m. ambochts met sinen leene, die scieten te steene 462 m., des slaed hi of van sinen leene 20 m. Item assignat super abbatem de Middelborch 3¼ quart. So blivets 441 m. ¼ quart, fa. et sol. mediante pennincleen 44 ℔ 2 sc. 3 d.

Summa, 269 ℔ 11 sc. 5 d. tor.

In Welsinghe.

Mijn here van Byaumond 261 m., die scieten te steene 206 m., fa. et sol. per dominum Hugonem de Sooten 20 ℔ 12 sc.

Haer Wolfaerd van Borselen 57¼ m. 9 r., die scieten te steene 45 m. 100 r., fa. et sol. 4 ℔ 10 sc. 8 d.

Haer Florens van Borselen 57¼ m. 9 r. die scieten te steene 45 m. 100 r. Debet.

Haer Clays van Borselen 57¼ m. 9 r., die scieten te steene 45 m. 100 r. Debet.

Haer Base van Cruninghe ende joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 227¼ m. 94¼ r., die scieten te steene 154 m. praeter 25 r. Inde sol.

14 ℔ 19 sc. 4 d.

Willem, Jan, Heinric, Gillis ende Pieter, Jan Willems s. kindere van Zubburgh, 358 m. 50 r. die scieten te steene 262 m. 30 r., fa. et sol. 24 ℔ 4 sc. 4 d.

Jan ende Heinric Buffel, Boudin Jans s. kindere, 52½ m. die scieten te steene 36 m. 25 r., fa. et sol. 3 ℔ 12 sc. 2 d.

Gillis, Willem ende Pieter, Pieter Gillis s. kindere, die Boudin Willems s. waren 6½ m., die scieten te steene 4 m. 126 r. Inde sol. Petrus 35½ d.

Jan van der Beke 37½ m., des slaed hi of van wtslaghe 3 quart, dus blivets 36 m. 3 quart, die scieten te steene 24½ m. 126 r., fa. et sol. 49 sc. 10 d.

Dominus comes, die Pieter van der Beke waren, daer Jan van der Beke of antworden zal, 13½ m. 40 r., die scieten te steene 9½ m. 44½ r. Inde sol. 16 sc. 10½ d.

Jan Gillis s. 13 m. 100 r., die scieten te steene 9 m. fa. et sol. 18 sc.

Zegher ende Willem, Bonems kindere, 13 m. 100 r. die scieten te steene 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Boudin ende Willem, Jan Boudins s. kindere, 13 m. 100 r., die scieten te steene 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Wisse Jans s. 42 m. 80 r., die scieten te steene 29½ m. 89½ r., fa. et sol. 59 sc. 7 d.

Pieter Willems s. 10 m. 50 r., die scieten te steene 7 m. praeter 33 r., fa. et sol. 13 sc. 10 d.

Jan ende Willem, Clais Clais s. kindere, 37 m. 80 r., die scieten te steene 25½ m. 89 r., fa. et sol. 51 sc. 7 d.

Gillis ende Jacob, Willem Gillis s. kindere, 30½ m., die scieten te steene 20 m. 200 r., fa. et sol. 41 sc. 4 d.

Heynric, Willem ende Jan, Sijs Jans s. kindere, 20 m. 100 r., die scieten te steene 14 m. praeter 67 r., fa. et sol. 27 sc. 7 d.

In Ooster-Zubburgh.

Willem, Jan, Heinric, Gillis ende Pieter, Jan Willems s. kindere van Zubburgh, buten hare haymanne, 565½ m. ambochts met haren leene, die scieten te steene 469½ m. 25 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 1½ m.

praeter 30 r. Sic remanent 468 m. 55 r., fa. et sol. mediante pennincleen, 46 ℔ 16 sc. 4 d.

Jan ende Heinric Buffel, Boudin Jans s. kindere, 134 m. 120 r., die scieten te steene 128½ m. 10 r., fa. et sol. 12 ℔ 17 sc. 1 d.

Gillis, Willem ende Pieter, Pieter Gillis s. kindere, die Boudin Willems s. waren 134 m. 120 r., die scieten te steene 129 m. 120 r. Inde sol. Petrus 4 ℔ 6 sc. 3 d.

Jan van der Beke 134 m. 120 r., die scieten te steene 129 m. 120 r., fa. et sol. 12 ℔ 18 sc. 10 d.

Boudin Boudins s. 17 m. praeter 60 r., die scieten te steene 16 m. 20 r., fa. et sol. mediante pennincleen 32 sc. 2 d.

Zegher ende Willem, Bonems kindere, 33½ m. 30 r., die scieten te steene 32 m. 40 r., fa. et sol. mediante pennincleen 3 ℔ 4 sc. 3 d.

Boudin ende Willem, Jan Boudins s. kindere, 50½ m. praeter 30 r., die scieten te steene 48 m. 60 r., fa. et sol. 4 ℔ 16 sc. 5 d.

In Wester-Zubburgh.

Pieter van Zubburgh 652½ m., die sciefen te steene 450 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 97 m. 200 r. Aldus blivets 353 m. 25 r., fa. et sol. mediante pennincleen 35 ℔ 6 sc. 2 d.

Jan, Jan Pieters s. s. van Zubburgh 652½ m., die scieten te steene 450 m. 3 quart, fa. et sol. mediante pennincleen 45 ℔ 18 d.

Gillis, Gillis Woutermans s. s., 214 m. 1 quart, die scieten te steene 150 m. 1 quart, fa. et sol. mediante pennincleen 15 ℔ 6 d.

Jan ende Heinric Buffel, Boudin Jans s. kindere, 214 m., die scieten te steene 150 m. 1 quart. Inde assignant up Clays dochter van Zubburgh 4½ m. 35 r. leens. Aldus blivets 145½ m. 40 r., fa. et sol. mediante pennincleen 14 ℔ 11 sc. 3 d.

Summa, 280 ℔ 6 sc. 10 d.

In Vlissinghe.

Dominus comes, unde Petrus de Boede computavit, 678 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 512 m. 200 r. Inde assignat super dominum comitem 5½ m. hofsteden. Item in leene 29 m. et super nobiles 33½ m. 83½ r. arven. Aldus blivets 444 m. 122½ r. Inde sol.

36 ℔ 16 sc. 5 d.

Symon ende Heinric, Maude Symons s. kindere, 37 m. 19 r., die scieten te steene 24½ m. 63 r., fa. et sol. 49 sc. 5 d.

Gillis, Boudins Symons s. s., 37 m. 19 r., die scieten te steene 24½ m. 63 r., fa. et sol. 49 sc. 5 d.

In Coudekerke.

Haer Rase van Cruninghen ende Joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 493½ m., die scieten te steene 358½ m. Debent.

Gillis Pieters s. 543 m. 12½ r., die scieten te steene 397 m. Inde sol. mediante pennincleen 31 ℔ 8 d.

Willem Pieters s. 543 m. 12½ r., die scieten te steene 397 m. Inde sol. mediante pennincleen 5 ℔ 16 sc. 8 d.

Pieter Pieters s. 543 m. 12½ r., die scieten te steene 397 m., fa. et sol. mediante pennincleen 39 ℔ 14 sc.

Joncfrou Beatrise 492½ m., die scieten te steene 357½ m. Inde sol. 35 ℔ 8 sc.

Hughe ende Heinric, Heinric Hughen s. kindere, 220½ m., die scieten te steene 159 m. Debent.

Symon ende Heinric, Maude Symons s. kindere, 663 m. 3 quart, die scieten te steene 461 m. 31½ r. Inde assignant super nobiles 12½ m. 30 r. Aldus blivets 448½ m. 1½ r., fa. et sol. mediante pennincleen. 44 ℔ 17 sc.

Gillis, Boudins Symons s. s., 111 m., die scieten te steene 74½ m. 43½ r., fa. et sol. mediante pennincleen 7 ℔ 9 sc. 4 d.

Gillis van Brigdamme 355 m. ½ quart, die scieten te

steene 256½ m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 7 m. 65 r. Aldus blivets 249 m. 85 r., fa. et sol. mediante pennincleen 24 ℔ 18 sc. 7 d.

In Bigghenkerke.

Har Alaerd, Hughe, Jan ende Gillis, Alaerd Boudins s. kindere, 410 m. die scieten te steene 370 m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 1½ m. praeter 10 r. Aldus blivets 368½ m. 10 r., fa. et sol. mediante pennincleen 36 ℔ 17 sc. 1 d.

Symon Jans s. 342½ m., die scieten te steene 309 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3½ m. 46 r. Aldus blivets 305 m. 104 r., fa. et sol. 30 ℔ 10 sc. 8 d.

Hughe ende Heinric, Heinric Hughen s. kindere, 330 m., die scieten te steene 297 m. Inde sol. mediante pennincleen. 17 ℔ 3 sc. 5 d.

Heinric Jans s. van den Waerde 207½ m. Die scieten te steene 187 m. praeter 60 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 4½ m. 46 r. Aldus blivets 182 m. 44 r., fa. et sol. mediante pennincleen 18 ℔ 4 sc. 4 d.

Willem van den Zoutenlande 58 m. 87½ r., die scieten te steene 52½ m. praeter 25½ r. Inde sol. de 37½ m. praeter 25½ r. mediante pennincleen 3 ℔ 14 sc. 10 d.

Bruusch van den Zoutenlande 45½ m. praeter 12 r., die scieten te steene 41 m. praeter 30 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 2 m. Sic remanent 39 m. praeter 30 r. Inde sol. 3 ℔ 22 d.

Heinric ende Jan, Heinric Heinrix s. kindre van den Zoutenlande, 37½ m., die scieten te steene 33 m. 3 quart, fa. et sol. mediante pennincleen 3 ℔ 7 sc. 6 d.

Bruusch Heinen s. 39 m., die scieten te steene 35 m. 30 r., fa. et sol. mediante pennincleen 3 ℔ 10 sc. 2 d.

Heinric die Moer 50 m., die scieten te steene 45 m. Debet.

Barthelmeeus Everdeys s. 120 m., die scieten te steene

106 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 33 r. Aldus blivets 106½ m. 17 r., fa. et sol. mediante pennincleen 10 ℔ 13 sc. 1 d.

Haer Everdey, Symon, Barthelmeeus, Wisse ende Willem, Alaerd ser Everdeys s. kindere, 290 m., die scieten te steene 258 m. 100 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3 m. praeter 25 r. et super domicellam Beatricem, filiam Alardi 1½ m. 65 r. Aldus blivets 253½ m. 60 r., fa. et sol. mediante pennincleen 25 ℔ 7 sc. 5 d.

Meeus, Jan ende Clais, Clais Doedins s. kindere, 75 m., die scieten te steene 67½ m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 6 m. praeter 100 r. Aldus blivets 61½ m. 100 r., fa. et sol. mediante pennincleen 6 ℔ 3 sc. 8 d.

Summa, 389 ℔ 13 sc. 6 d. tor.

In Crummenhoech.

Symon Jans s. 120 m. 85 r., die scieten te steene 110½ m. 55 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 17 m. Aldus blivets 93½ m. 55 r. fa. et sol. 9 ℔ 7 sc. 4 d.

Willem ende Pauwels, Jan Heerkins kindere, 30 m., die scieten te steene 28 m., fa. et sol. 56 sc.

Jan, Laurens ende Pieter, Laurens Laurens s. kindere, 25 m., die scieten te steene 22½ m., fa. et sol. 45 sc.

Jan Pieters s. 25 m., die scieten te steene 22½ m., fa. et sol. 45 sc.

In Houdinghe.

Willem ende Pouwels, Jan Heerkins kindre, 13½ m. vrijs.

In Poppendamme.

Gheerolf Justaes s. 229 m. 50 r., die scieten te steene 196 m. 125 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 126 m. Aldus blivets 70 m. 125 r. Inde sol. 4 ℔ 7½ sc. 7 d.

Symon Jans s. van dat Gheerolfs ambocht voers. meer te steene scieten soude, 31 m. 25 r., daer Symon vors. gheen ambocht en hevet, fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 2 d.

Willem ende Pouwels, Jan Heerkins kindere, praeter 7 quart leens, 16 m., praeter 1 quart, ambochts, die scieten te steene 15 m. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 8 m. Aldus blivets 7 m., fa. et sol. 14 sc.

Willem Reymaers s. 145½ m., die scieten te steene 122 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 4½ m. praeter 25 r. et super praepositum de Zoetendale 53 m. praeter 30 r. Aldus blivets 65 m. 130 r., fa. et sol. 6 ℔ 10 sc. 10 d.

Pieter Wouters s. 48 m. 120 r., die scieten te steene 47 m. 100 r., fa. et sol. 4 ℔ 14 sc. 7 d.

Maniaert Clais s. 14 m., die scieten te steene 13¼ m. 25 r., fa. et sol. 27 sc. 2 d.

Laurens Clays s. 120 r. al te steene. Debet.

Jan Colins s. 11 m. 60 r., die scieten te steene 11 m. praeter 40 r. Debet.

Hughe Pieters s. 8 m. 120 r., die scieten te steene 8 m. 45 r. Debet.

Int Hogheland.

Symon Jans s. 80 m., die scieten te steene 73 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1 m. praeter 15 r. Aldus blivets 72¼ m. 90 r., fa et sol. 7 ℔ 5 sc. 7 d.

Meniaerd Clays s. 192 m. 47½ r., die scieten te steene 175 m. 50 r., fa. et sol. mediante pennincleen 17 ℔ 10 sc. 4 d.

Laurens Clays s. 65 m. 64½ r., die scieten te steene 60½ m. 47½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1½ m. 19 r. Aldus blivets 59 m. 22½ r., fa. et sol. mediante pennincleen 5 ℔ 18 sc. 2 d.

Jan Colins s. 51 m. praeter 72½ r., die scieten te

steene 46 m. 30 r., fa. et sol. mediante pennincleen 4 ℔ 12 sc. 2 d.

Hughe Pieters s. 43½ m. 17½ r., die scieten te steene 40 m. 22½ r., fa. et sol. mediante pennincleen 4 ℔ 2 d.

Clays Heine Alaerds s. 1 m. al te steene, fa. et sol. 2 sc.

Willem Reymaers s. 18½ m. 18 r., die scieten te steene 17 m., fa. et sol. 34 sc.

Alaerd Bec ver Hadewien s. 60 m. 1 quart, die scieten te steene 55 m. 1 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1½ m. 100 r. Aldus blivets 53 m. 125 r., fa. et sol. mediante pennincleen 5 ℔ 6 sc. 10 d.

Boudin ver Hadewien s. 60 m. 1 quart, die scieten te steene 55 m. 1 quart, fa. et sol. mediante pennincleen 5 ℔ 10 sc. 6 d.

Jan Willems s. 20 m. 79 r., die scieten te steene 17 m., fa. et sol. 34 sc.

Wisse Willems s. 20 m. 79 r., die scieten te steene 17 m., fa. et sol. 34 sc.

Michiel, Willem, Lam, Jan ende Martin, Pieter Willems s. kindere, 35 m. 45 r., die scieten te steene 32½ m., fa. et sol. 3 ℔ 5 sc.

Haer Jan, Symon ende Hughe, Pieter Clercs kindere, praeter 2½ m. leens 16 m. 1 quart ambochts, die scieten te steene 15 m., fa. et sol. 30 sc.

In Wellincwerve.

Haer Rase van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 198½ m. al te steene. Inde sol. mediante pennincleen 7 ℔.

Musschet van der Hoghe 100 m. al te steene, fa. et sol. 10 ℔.

Summa, 114 ℔ 13 sc. 5 d. tor.

In sinte Jans kerke.

Haer Rase van Cruninghen, joncfrou Kateline ende

Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 121 m. 3 quart, die scieten te steene 101½ m. 64 r. Inde assignant super fratres sancti Johannis 7½ m. 25 r. et super abbatem de Middelborch 9½ m. 89 r. Aldus blivets 84 m. 100 r., fa. et sol. 8 ℔ 8 sc. 8 d.

Haer Hughe Rape ende Jan Doede, Pieter Jans s. kindere, praeter 12 m. leens 75 m. ambochts, die scieten te steene 57 m. Inde assignant super fratres sancti Johannis 7½ m. 25 r. Aldus blivets 49 m. 125 r., fa. et sol. 4 ℔ 18 sc. 10 d.

Item Jan Doede allene 1½ m. al te steene, fa. et sol. 8 sc.

Dominus abbas de Middelborch 16 m. 50 r. al te steene, fa. et sol. per praepositum claustri 32 sc. 4 d.

Gillis Wouters s. 60 m. 50 r., die scieten te steene 48 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 100 r. et super fratres sancti Johannis 4 m. 50 r. Aldus blivets 43½ m., fa. et sol. 4 ℔ 7 sc.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke 49 m. 105 r., die scieten te steene 44 m. praeter 12½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 15½ m. 90 r. et super fratres sancti Johannis 7 m. 100 r. Aldus blivets 20½ m. 97½ r., fa. et sol. 41 sc. 8 d.

Clais, sijn broeder, 49 m. 105 r., die scieten te steene 44 m. praeter 12½ r., fa. et sol. 4 ℔ 7 sc. 11 d.

Haer Hughe, Pieter, Alaerd ende Justaes, Haveloes kindere, ende Haveloos, Pieter ende Hughe, Gillis Haveloos s. kindere, 15½ m., die scieten te steene 13½ m. ½ quart, fa. et sol. 27 sc. 3 d.

Hughe Jans s. 7 m. 3 quart, die scieten te steene 6½ m. 94 r., fa. et sol. 13 sc. 8 d.

In ser Poppenkerke.

Hughekint Buds s. praeter 16 m. leens 667½ m. praeter 15 r. ambochts, die scieten te steene 584 m. praeter 25 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 10½ m.

36 r. et super fratres sancti Johannis 3 m. 112½ r. Aldus blivets 570 m. praeter 23½ r., fa. et sol. 56 ℔ 19 sc. 10 d.

Jan Poppe Buds s. praeter 16 m. leens 119 m. 85 r. ambochts, die scieten te steene 112 m. 25 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3½ m. 12 r. et super dominos sancti Johannis 1 m. 37½ r. Sic remanent 107½ m. 24½ r., fa. et sol. 10 ℔ 15 sc. 2 d.

Heine Zot van Westcappelen 62 m. praeter 20 r. vrijs.

Wouter Hannen s. 27 m. 200 r. al te steene, fa. et sol. 55 sc. 4 d.

Hughe Bazelis s. 6 m. 3 quart, die scieten te steene 6 m. 19 r., fa. et sol. 12 sc. 2 d.

Pieter ende Bazelis, Pieter Bazelis s. kindere, 47 m. 63 r., die scieten te steene 42½ m. praeter 18½ r., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc. 10 d.

Summa, 103 ℔ 7 sc. 8 d. tor.

In Westcappelen.

Haer Rase van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 104½ m. 46 r., die scieten te steene 100 m. 67 r., fa. et sol. 10 ℔ 5 d.

Item idem voer Galchil 82½ m. 82 r. vrijs.

Heine Zot van Westcappelen 70 m. vrijs.

Pieter, Gillis, Dankaerd ende Heinric, comes pro Jan, Weute Willen s. kindere, praeter 33 m. ¼ quart duunlands 208 m. 3 quart ambochts, die scieten te steene 102 m. 3 quart, fa. et sol. 10 ℔ 5 sc. 6 d.

Joncfrou Gheertruud, hare moeder, praeter 33 m. ¼ quart duunlands, 208 m. 3 quart ambochts, die scieten te steene 102 m. 3 quart, fa. et sol. 10 ℔ 5 sc. 6 d.

Pieter Symons s. van Popkineburgh praeter 3 m. leens 35 m. 100 r. ambochts, die scieten te steene 31 m. 200 r. Debet.

Hughe Bazelis s. 11½ m. 66½ r., die scieten te steene 10½ m. 16½ r., fa. et sol. 21 sc. 1 d.

Pieter ende Bazelis, Pieter Bazelis s. kindere, 58½ m. 33½ r., die scieten te steene 53 m. praeter 66½ r., fa. et sol. 5 ℔ 5 sc. 6 d.

Jan Harnouds s. praeter 400 r. leens 33⅓ m. 80 r. ambochts, die scieten te steene 30 m. 200 r., fa. et sol. 3 ℔ 16 d.

Hughekind Buds s. 6 m. praeter 45 r., die scieten te steene 5 m. 38 r., fa. et sol. 10 sc. 3 d.

In Weutkinsdorp.

Haer Rase van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 152⅓ m. praeter 13 r., die scieten te steene 113½ m. 13 r., fa. et sol. overmids haer pennincleen 11 ℔ 7 sc. 1 d.

Pouwels Symons s. ende Gosin, sijn broeder, 27 m. 1 quart, die scieten te steene 24 m., fa. et sol. 48 sc.

In sente Marienkerke.

Symon Jans s. 85 m. 12½ r., die scieten te steene 57 m. praeter 20 r., fa. et sol. 5 ℔ 18 sc. 10 d.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke 45½ m., die scieten te steene 30 m. 100 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 6 m. Aldus blivets 24 m. 100 r., fa. et sol. 48 sc. 8 d.

Clays, sijn broeder, 45½ m., die scieten te steene 30 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 8 d.

Haveloos Costins s. 96½ m. 50 r., die scieten te steene 69½ m., fa. et sol. 6 ℔ 19 sc.

Hughe Clays s. praeter 6 m. leens 95 m. ambochts, die scieten te steene 70 m. praeter 40 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 10½ m. et sol. de 8 m. 1 quart, fa. 16 sc. 6 d.

Clays, Willem Clays s. s., praeter 5½ m. leens 106 m. praeter 50 r. ambochts, die scieten te steene 82 m. praeter 25 r. Debet.

Gheerolf Justaes s. 44 m., die scieten te steene 31½ m. praeter 5 r, fa. et sol. 3 ℔ 3 sc.

Item idem 1 m. vrijs.

Jan ver Aechten s. 51 m., die scieten te steene 38 m. praeter 25 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 13 m. et super Hughe Clays s. 1 m. 112 r. Item slaet hi of van een banne 1½ m. Aldus blivets 22 m. 13 r., fa. et sol. 44 sc. 1 d.

Pieter Pieters s. 8 m. vrijs.

Hughe Heinrix s. praeter 3 quart 12½ r. leens 5½ m. 88 r. ambochts, die scieten te steene 5 m. 1 quart, fa. et sol. 10 sc. 6 d.

Wolfaerd Heinrix s. praeter 1½ m. 25 r. leens 10 m. 14 r. ambochts, die scieten te steene 7½ m., fa. et sol. 15 sc.

Heinric ende Willem, Boudin Heinrix s. kindere, praeter 1½ m. 25 r. leens 64½ m. 84 r. ambochts, die scieten te steene 52 m. 200 r., fa. et sol. 5 ℔ 5 sc. 4 d.

Hughe Koenraeds s. praeter 3 quart 12½ r. leens 2 m. 69 r. ambochts, die scieten te steene 1 m. 3 quart, fa. et sol. 3 sc. 6 d.

Haer Hughe, haer Jacop ende Poppe, Hughe Darens kindere, 4½ quart ambochts, al te steene. Debent.

Pieter Willem Scoutaten s. 2½ quart ambochts al te steene, fa. et sol. 15 d.

Lam Willem Scoutaten s. 1½ m. 1½ quart ambochts al te steene, fa. et sol. 3 sc. 9 d.

Summa, 85 ℔ 9 sc. 9 d. tor.

In Werendijc.

Willem van den Zoutenlande 178 m. praeter 21 r., die scieten te steene 138 m. 64½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 2 m. 30 r. et super fratres sancti Johannis 8 m. 100 r. Aldus blivets 127½ m. 84½ r., fa. et sol. 12 ℔ 15 sc. 7 d.

Bruusch van den Zoutenlande praeter 200 r. leens 205½ m. 65 r. ambochts, die scieten te steene 155 m. 61 r. Inde assignat super dominos sancti Johannis 3 m. 1 quart. Sic remanent 152 m. praeter 14 r., fa. et sol. 15 ℔ 3 sc. 11 d.

Heinric ende Jan, Heinric Heinrix s. kindere van den Zoutenlande 134 m. 105 r., die scieten te steene 99½ m. 32 r., fa. et sol. 9 ℔ 19 sc. 3 d.

Heinric Jans s. van den Waerde 42 m. praeter 28 r., die scieten te steene 26½ m. et 17½ r. Debet.

Symon Jans s. 13 m. 30 r. vrijs.

Meeus, Jan ende Clais, Clais Doedins s. kindere, 16½ m. 40 r. vrijs.

In Zoutenlande.

Willem van den Zoutenlande 30 m., die scieten te steene 20 m., fa. et sol. 40 sc.

Bruusch van den Zoutenlande 45 m., die scieten te steene 30 m. fa. et sol. 3 ℔.

Heinric ende Jan, Heinric Heinrix s. kindere van den Zoutenlande, 45 m., die scieten te steene 30 m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 5½ m. praeter 30 r. et super fratres sancti Johannis ½ m. Aldus blivets 24 m. 30 r., fa. et sol. 48 sc. 2 d.

In ser Bendinskerke.

Haer Base van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 123 m. 18½ r., die scieten te steene 107 m. praeter ½ quart. Inde assignant super abbatem de Middelborch 16½ m. 45 r. Aldus blivets 90 m. 67½ r., fa. et sol. 9 ℔ 5 d.

Jan, Willem ende Pieter, Jacob Jans s. kindere, 22 m. 136 r., die scieten te steene 14 m. praeter 7½ r., fa. et sol. 27 sc. 11 d.

Pieter Symons s. 8 m. 63½ r., die scieten te steene 5½ m. 120 r., fa. et sol. 11 sc. 10 d.

Heinric Dankaerds s. 80 m. 104 r., die scieten te steene 19½ m. 80 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 18 m. 125 r. Aldus blivets 1 m. 105 r., fa. et sol. 2 sc. 8 d.

Hughekind Buds s. 55 m. 62½ r., die scieten te steene 41 m. 20½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 5 m. Aldus blivets 36 m. 20½ r., fa. et sol. 3 ℔ 12 sc. 2 d.

Jan Poppe Buds s. 26½ m. 56 r., die scieten te steene 22½ m. praeter 11 r., fa. et sol. 44 sc. 11 d.

Pieter, Gillis, Dankaerd, Heinric, comes pro Jan, Weute Willen s. kindere, 37 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 25 m. 3 quart, fa. et sol. 51 sc. 6 d.

Joncfrou Gheertruud, hare moeder, 37 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 25 m. 3 quart, fa. et sol. 51 sc. 6 d.

Jan, Gillis ende Willem, Weute Jans s. kindere, 37 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 25 m. 3 quart, fa. et sol. 51 sc. 6 d.

Willem, Jan ende Boudin, Jans kindere van Domburgh, 37 m. praeter ½ quart, die scieten te scieten 25 m. 3 quart, fa. et sol. 51 sc. 6 d.

Dominus abbas de Middelborch 19 m. 35 r. al te steene, fa. et sol. per praepositum claustri 38 sc. 3 d.

Symon Jans s. 7 m. 48 r., die scieten te steene 5 m. 48 r., fa. et sol. 10 sc. 4 d.

Gillis, Boudin Symons s. s., 54 m. 87 r., die scieten te steene 42½ m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 10 m. Aldus blivets 32½ m., fa. et sol. 3 ℔ 5 sc.

Boudin Wouters s. 21 m. 137½ r., die scieten te steene 19 m. praeter 9 r. Debet.

Rape Wouters s. 1 m. 137½ r., die scieten te steene 1 m. praeter 8 r., fa. et sol. 7 d.

Willem Moncs s. 76 m. 19 r., die scieten te steene 67 m. praeter 27½ r. Inde assignat super abbatem de

Middelborch 12 m. praeter 10 r. Aldus blivets 54½ m. 132½ r., fa. et sol. 5 ℔ 9 sc. 11 d.

Boudin, Jan ende Wouter, Heinric Moncs s. kindere, 22½ m. 31 r., die scieten te steene 20 m. 70 r., fa. et sol. 40 sc. 6 d.

Haer Hughe, Jan ende Pieter, Pieter Monx s. kindere, 2½ m. 31 r., die scieten te steene 2½ m. praeter 16 r., fa. et sol. 4 sc. 11 d.

Jan ende Hughe, Gillis Monx s. kindere, 32 m. 31 r., die scieten te steene 29 m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 7 m. praeter 10 r. Aldus blivets 22 m. 10 r., fa. et sol. 44 sc. 1 d.

Jan ende Hughe, Hughe Monx s. kindere, 32 m. 31 r., die scieten te steene 29 m. Inde assignat Jan super abbatem de Middelborch 7 m. praeter 10r. et sol. 15 sc. 1 d.

Summa, 89 ℔ 2 sc. 3 d. tor.

In Meyloefskerke.

Haer Gillis Jans s. 143 m., die scieten te steene 110 m., fa. et sol. 11 ℔.

Symon Jans s. praeter 49 m. 1 quart leens 406 m. ambochts, die scieten te steene 368 m. 200 r. Inde sol. 12 ℔ 15 sc. 1 d.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke praeter 27 m. leens 262½ m. 82 r. ambochts, die scieten te steene 221 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 16 m. praeter 32 r. Aldus blivets 205½ m. 82 r., fa. et sol. 20 ℔ 11 sc. 7 d.

Clays, sijn broeder, praeter 27 m. leens 262½ m. 82 r. ambochts, die scieten te steene 221 m. 200 r., fa. et sol. 22 ℔ 3 sc. 4 d.

Hughe, Abbe Dankaerds s. s., praeter 3½ m. leens 15 m. ambochts, die scieten te steene 4 m., fa. et sol. 8 sc.

Gheerolf Justaes s. 3 m. al te steene, fa. et sol. 6 sc.

Hughe Clays s. 3 m. al te steene. Debet.

In Dumburgh.

Dominus abbas de Middelborch 145½ m., die scieten te steene 127 m., fa. et sol. per praepositum claustri 12 ℔ 14 sc.

Idem idem 81 m. vrijs.

Pieter ende Gillis, Dankaerd, Heinric, comes pro Jan, Weute Willen s. kindere, praeter 5 m. leens 345 m. ambochts, die scieten te steene 227 m. 125 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 16 m. 100 r. et super fratres sancti Johannis 6 m. Sic remanent 205 m. 25 r., fa. et sol. 20 ℔ 10 sc. 2 d.

Joncfrou Gheertruud, hare moeder, 226½ m., die scieten te steene 183 m. 25 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1½ m. praeter 10 r. Aldus blivets 181½ m. 35 r., fa. et sol. 18 ℔ 3 sc. 10 d.

Jan, Gillis ende Willem, Weute Jans s. kindere, praeter 2 m. 70 r. min leens 148½ m. ambochts, die scieten te steene 98½ m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 9 m. et super fratres sancti Johannis 3 m. Aldus blivets 86½ m., fa. et sol. mediante pennincleen 8 ℔ 16 sc.

Willem Jan ende Boudin, Jans kindere van Dumburgh, praeter 5 quart leens 172 m. praeter 86 r. ambochts, die scieten te steene 118 m. 25 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 13½ m. et super fratres sancti Johannis 3 m. Aldus blivets 101½ m. 25 r., fa. et sol. 10 ℔ 3 sc. 2 d.

Jans Wouters s. 126½ m. 22 r., die scieten te steene 96 m. praeter 26½ r. Item die Gillis Michiels s. waren 9 m. praeter 43½ r. al te steene. Summa te steene 105 m. praeter 70 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 8 m. Sic remanent 97 m. praeter 70 r., fa. et sol. 9 ℔ 13 sc. 6 d.

Boudin Wouters s. 279½ m. 89 r., die scieten te steene 208 m. 100 r. Inde assignat super abbatem 53 m. Debet.

Item Jan ende Boudin vors., die Gillis Willen s.

waren 172½ m., die scieten te steene 91 m. 200 r. Inde assignant super dominos sancti Johannis 6 m. Sic remanent 85 m. 200 r., fa. 8 ℔ 11 sc. 4 d. Inde sol Johannes 4 ℔ 5 sc. 8 d.

Rape Wouters s. 279½ m. 89 r., die scieten te steene 208 m. 100 r., fa. et sol. 20 ℔ 16 sc. 8 d.

Joncfrou Marie Wouters dochter 36 m., die scieten te steene 30 m. Debet.

Moor Bonefaes s. praeter 4½ m. leens 50 m. ambochts, die scieten te steene 42½ m. 66 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 2 m. praeter 23 r. Aldus blivets 40½ m. 89 r., fa. et sol. 4 ℔ 19 d.

Heinric Paelvoed 123 m., die scieten te steene 100 m. praeter 100 r., fa. et sol. 9 ℔ 19 sc. 4 d.

Die commenduur van sente Jans huus 175 m. 3 quart ambochts. Die rekent hi quite jeghens sijn vri.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke 13 m. 1 quart, die scieten te steene 11½ m. 19 r., fa. et sol. 23 sc. 1 d.

Clays, sijn broeder, 13 m. 1 quart, die scieten te steene 11½ m. 19 r., fa. et sol. 23 sc. 1 d.

Domaes Slabbaerts s. 119 m. 100 r., die scieten te steene 91½ m. 62½ r. Inde assignat super claustrum de Waterlooswerve 5 m. Aldus blivets 86½ m. 62½ r., fa. et sol. 8 ℔ 13 sc. 5 d.

Hughe Laykins s. praeter 5½ m. leens 54 m. ambochts, die scieten te steene 34 m., fa. et sol. 3 ℔ 8 sc.

Pieter ende Willem, Michiel Yen s. kindere, 25 m., die scieten te steene 21 m. 1 quart, fa. et sol. 42 sc. 6 d.

Jan ende Hughe, Gillis Monx s. kindere 153 m. 200 r., die scieten te steene 137½ m. 100 r., fa. et sol. 13 ℔ 15 sc. 8 d.

Willem, Wouter Hughen s. s., 18 m. 50 r., die scieten te steene 16 m. praeter 25 r. Debet.

Jan, Wouter Hughen s. s., 15 m. 200 r., die scieten te steene 13½ m. Debet.

Wouter ende Willem, Hughe Wouters s. kindere, 5 m. 125 r., die scieten te steene 4½ m. 40 r. Debent.

Hughe, Jan ver Sophien s. s., 24 m., die scieten te steene 18 m., fa. et sol. 36 sc.

Jan, Jan ver Saynen s. s., 35 m., die scieten te steene 27 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3 m. Aldus blivets 24 m., fa. et sol. 48 sc.

Hughe, Jan ver Saynen s. s., 35 m., die scieten te steene 27 m., fa. et sol. 54 sc.

Symon, Clais ser Hughe s. s., 19 m. praeter 36 r., die scieten te steene 15½ m. 62½ r., fa. et sol. 31 sc. 5 d.

Michiel Willems s. 12½ m., al te steene, fa. et sol. 25 sc.

Heinric Dankaerds s. 37 m. 88 r., al te steene. Inde assignat super abbatem de Middelborch 4 m. Aldus blivets 33 m. 88 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 7 d.

Dankaerd Dankaerds s. 3½ m. 12½ r., al te steene, fa. et sol. 7 sc. 1 d.

Pouwels ende Dankaerd, Michiel Dankaerds s. kindere, 3½ m. 12½ r., al te steene, fa. et sol. 7 sc. 1 d.

Pieter ende Jan, Willem Dankaerds s. kindere, 3½ m. 12½ r., al te steene, fa. et sol. 7 sc. 1 d.

Summa, 230 ℔ 13 sc. tor.

In Oostcappelen.

Dominus abbas de Middelborch 1331½ m., die scieten te steene 1072 m. Hier of slaet hi bi mijns heren tsgraven behiete 89½ m. duunlands. Aldus blivets 982½ m. te steene, fa. et sol. 98 ℔ 5 sc.

Wille Rape 125 m. Wille Domaes s. 125 m. Summa, 250 m., die scieten te steene 187½ m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 96 m. Sic remanent 91½ m., fa. et sol. 9 ℔ 3 sc.

Domaes Slabbaerds s. 250 m., die scieten te steene 187½ m. Inde assignat super abbatem de Middelborch

75 m. et in leene 14 m. Aldus blivets 98½ m. Inde sol. de 87½ m., fa. 8 ℔ 15 sc.

Clais Boudins s. 125 m., die scieten te steene 93 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 40½ m. et in leene 14 m. Aldus blivets 39 m. 1 quart, fa. et sol. 3 ℔ 18 sc. 6 d.

Item Domaes ende Clais vors., die Pouwels Clays s. waren 43 m. 42 r., die scieten te steene 30½ m. 36 r. Debent.

Jan Colins s. 62½ m., die scieten te steene 47 m. praeter ½ quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 27½ m. Aldus blivets 19 m. 112½ r., fa. et sol. 38 sc. 9 d.

Clays, Willem ende Boudin, Clais Moens s. kindere, Joes ende Willem, Maniaerd haers broeder kindere 172½ m. 21 r., die scieten te steene 122½ m. praeter 6 r. Inde assignant super abbatem 53 m. Aldus blivets 69½ m. praeter 6 r., fa. et sol. 6 ℔ 19 sc.

Item Clais, Willem ende Boudin vors., die Jan Colins s. waren 62½ m., die scieten te steene 47 m. praeter ½ quart. Inde assignant super abbatem de Middelborch 13 m. ende in leene 7 quart. Aldus blivets 32 m. ½ quart, fa. et sol. 3 ℔ 4 sc. 3 d.

Symon, Symon Dints s.; Symon Dint, Clays, Pieter ende Willem, Arnoud Symon Dints s. kindere, praeter 58 m. 20 r. duunlands 268½ m. ambochts, die scieten te steene 65½ m. Inde assignant super praepositum de Zoetendale 32 m. praeter 65 r. Aldus blivets 33½ m. 65 r. Inde sol. 3 ℔ 1 d.

Jan Harnouds s. praeter 62 m. 14 r. duunlands 250½ m. ambochts, die scieten te steene 53 m. praeter 65 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 5 m. Aldus blivets 48 m. praeter 65 r., fa. et sol. 4 ℔ 15 sc. 7 d.

In Grijpskerke.

Heinric Paelvoet 368½ m. ambochts met sinen leene, die scieten te steene 325 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 48½ m. 20 r. Aldus blivets 276½ m. 30 r. Inde sol. 13 ℔ 16 sc. 8 d.

Jan, Willem ende Symon, Willem Jans s. kindere, 278 m. 100 r. ambochts met haren leene, die scieten te steene 246½ m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 11 m. praeter 10 r. Aldus blivets 235½ m. 10 r. Inde sol. de 177 m., fa. 17 ℔ 14 sc.

Gheerolf Justaes s. 34 m. 60 r., die scieten te steene 29½ m. 100 r., fa. et sol. 59 sc. 8 d.

Item Gheerolf vors. ende Justaes, sijn sone, 30½ m., die scieten te steene 26 m. praeter 20 r., fa. et sol. 51 sc. 10 d.

Clais Clais s. 99 m. praeter 15 r., die scieten te steene 84 m. 7 r., fa. et sol. mediante pennincleen 8 ℔ 8 sc. 1 d.

Jan, Willem Clais s. s., 75 m. 50 r., die scieten te steene 64 m. 104⅓ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3⅓ m. et sol. per Jan Storms s. mediante pennincleen 40 sc. 8 d.

Doedin ende Pieter, Wouter Clais s. kindere, 66 m. praeter 10 r., die scieten te steene 56 m. 5 r. Inde assignant super Jan, Willem Clais s. s., 4⅓ m. 12 r. Item slaet hi of van 1 banno 1½ m. Aldus blivets 50 m. praeter 7 r., fa. et sol. per Jan Storms s. 4 ℔ 19 sc. 11 d.

Jan Storms s. 33 m. praeter 5 r., die scieten te steene 28 m. 2 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 16½ m. 44 r. Sic remanent 11 m. 108 r., fa. et sol. 22 sc. 9 d.

Willem, Jan Doeden s. s. 75½ m. 22 r., die scieten te steene 58 m. 100 r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 49 m. Aldus blivets 9 m. 100 r., fa. et sol. 18 sc. 8 d.

Pieter, Jan Doeden s. s., 64½ m. 82 r., die scieten te steene 50 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 22 m. 85 r. Aldus blivets 27½ m. 65 r., fa. et sol. 55 sc. 5 d.

Jacop ende Reymaer, Doedin Jans s. kindere, 75½ m. 22 r., die scieten te steene 58 m. 100 r. Inde assignant super praepositum de Zoetendale 32 m. Aldus blivets 26 m. 100 r., fa. et sol. 52 sc. 8 d.

Pieter ende Jan, Jan Jans s. kindere, 43 m. 55 r., die scieten te steene 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Pieter Wouters s. 79 m. 60½ r., die scieten te steene 29½ m. 56½ r. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 28 m. Aldus blivets 1½ m. 57½ r., fa. et sol. 3 sc. 4 d.

Willem Wouters s. 48 m. 1 quart, die scieten te steene 15½ m. ½ quart. Inde assignat super praepositum de Zoetendale 13 m. Aldus blivets 2½ m. ½ quart, fa. et sol. 5 sc. 3 d.

Wouter, Yoes, Jacop ende Pieter, Jan Wouters s. kindere, 79 m. 60½ r., die scieten te steene 29½ m. 56½ r. Inde assignant super praepositum de Zoetendale 26½ m. Aldus blivets 3 m. 56½ r., fa. et sol. 6 sc. 4 d.

Wouter, Pieter ende Clais, Jan ver Durven s. kindere, 36½ m., die scieten te steene 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Summa, 207 ℔ 7 sc. 9 d. tor.

In Alaerdskerke.

Mijn here van Byaumont 1628 m., die scieten te steene 1199 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch hic, in Gapinghe et in Popkineburgh 47½ m. praeter 35 r., super praepositum de Zoetendale 63 m. 1 quart et super nobiles 48½ m. 114 r. Aldus blivets 1039 m. 146 r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten 103 ℔ 19 sc.

Dominus abbas de Middelborch 59½ m., die scieten te steene 30 m. praeter 1 quart, fa. et sol. per praepositum claustri 59 sc. 6 d.

Haer Wolfaerd van Borselen 8 m. 100 r., die scieten te steene 4 m. 50 r., fa. et sol. 8 sc. 4 d.

Haer Florens van Borselen 8 m. 100 r., die scieten te steene 4 m. 50 r. Debet.

Haer Clays van Borselen 8 m. 100 r., die scieten te steene 4 m. 50 r. Debet.

Die abdesse van Reynsburgh 331½ m. vrus.

Symon, Clais ser Hughe s. s., 135 m. 50 r., die scieten te steene 74 m. praeter 50 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 17½ m. et super dominum Florencium de Borsalia 1 m. Aldus blivets 55 m. 100 r., fa. et sol. 5 ℔ 10 sc. 8 d.

Boudin, Symon Clays s. s., 48½ m. 69 r., die scieten te steene 31½ m. 70 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 6 d.

Meeus, Symon Clais s. s., 48½ m. 69 r., die scieten te steene 31½ m. 70 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 6 d.

Clais, Symon Clays s. s., 48½ m. 69 r., die scieten te steene 31½ m. 70 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 6 d.

Pieter, Heinric Clais s. s., 83 m. 56 r., die scieten te steene 50 m. 11 r., fa. et sol. 5 ℔ 1 d.

Beudin, Heinric Clais s. s., 65 m. 117 r., die scieten te steene 40 m. 33 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 30 m. Aldus blivets 10 m. 33 r., fa. et sol. 20 sc. 3 d.

Jan, Heinric Clais s. s., 83 m. 56 r., die scieten te steene 50 m. 11 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 6 m. praeter 50 r. ende up hare Wolfaerde van Borselen 3 quart. Aldus blivets 43 m. 136 r., fa. et sol. 4 ℔ 6 sc. 11 d.

Costin, Clais Heinrix s. s., 28½ m., die scieten te steene 17½ m., fa. et sol. 35 sc.

Alaerd Bee ver Hadewien s. 53 m. 116 r., die scieten te steene 29½ m. 83 r., fa. et sol. 59 sc. 7 d.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke 50 m., die scieten te steene 40 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 5½ m. Aldus blivets 34½ m., fa. et sol. 3 ℔ 9 sc.

Jan Harnouds s. 143 m., die scieten te steene 90 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 8 m. Aldus blivets 82 m., fa. et sol. 8 ℔ 4 sc.

Heinric, Jan Heypen s. s., 68 m. 200 r., die scieten te steene 42 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 3 m. et sol. per Jacobum filium suum de 5 m., fa. 10 sc.

Jan, Clays, Heype, Alaerd ende Pieter, Storms Jans s. kindere, 67 m. 200 r., die scieten te steene 42 m. 50 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 3½ m. 17 r. Aldus blivets 38½ m. 33 r., fa. et sol. 3 ℔ 17 sc. 3 d.

Item Jan Storms s. allene 58 m. 200 r., die scieten te steene 37 m. 200 r., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc. 4 d.

Jan ende Storm, Gillis Jans s. kindere, 117 m. 100 r., die scieten te steene 75 m. 100 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 13 m. Aldus blivets 62 m. 100 r., fa. et sol. 6 ℔ 4 sc. 8 d.

Pieter Heypen s. 58 m. 200 r., die scieten te steene 37 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1 m. 15 r. et sol. de 34 m. 35 r., fa. 3 ℔ 8 sc. 3 d.

Coepman ende Pieter, Heype Coepmans s. kindere, 55 m. 100 r., die scieten te steene 27 m. 200 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 11 m. Aldus blivets 16 m. 200 r., fa. et sol. 33 sc. 4 d.

Willis Willis s. 4 m. 50 r., die scieten te steene 2 m. 25 r., fa. et sol. 4 sc. 2 d.

In Gapinghe.

Mijn here van Byaumond 648½ m., die scieten te steene 498½ m., fa. et sol. per dictum Hugonem de Scoten 49 ℔ 17 sc.

Summa, 218 ℔ 12 sc. 10 d. tor.

In Zandijc.

Haer Wolfaerd van Borselen 640 m., die scieten te steene 566 m. 200 r., fa. et sol. mediante pennincleen 56 ℔ 13 sc. 4 d.

Haer Florens van Borselen 640 m., die scieten te steene 566 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 6 m. 124 r. ende 4½ m., die die van Zandijc vri hebben. Sic remanent 555½ m. 76 r., fa. et sol. mediante pennincleen. 55 ℔ 11 sc. 5 d.

Haer Clays van Borselen 640 m., die scieten te steene 566 m. Inde sol. mediante pennincleen 3 ℔ 10 sc.

In Schellacht.

Haer Wolfaerd van Borselen 84 m. 200 r., die scieten te steene 74½ m. 17 r., fa. et sol. 7 ℔ 9 sc. 1 d.

Haer Florens van Borselen 84 m. 200 r., die scieten te steene 74½ m. 17 r. Debet.

Haer Clais van Borselen 84 m. 200 r., die scieten te steene 74½ m. 17 r. Debet.

Arnoud, Arnoud Heren s., 126 m., die scieten te steene 113 m., fa. et sol. 11 ℔ 6 sc.

Jan, Gillis ende Willem, Willems kindere van Schellacht; Arnoud ende Willem, Heinrix haers broeder kindere, 126 m., die scieten te steene 113 m., fa. et sol. 11 ℔ 6 sc.

Arnoud Goud, Hughen s., 63 m., die scieten te steene 56½ m., fa. et sol. 5 ℔ 13 sc.

Willem Bastaerd Wissen s. 126 m., die scieten te steene 113 m. Inde assignat super Cnr. de Schellacht

½ m. 40 r. Sic remanent 112 m. 110 r., fa. et sol. 11 ℔ 4 sc. 9 d.

Domaes, Willem ende Pieter, Witte Willems s. kindere, 21 m., die scieten te steene 18½ m., fa. et sol. 37 sc. 8 d.

Heinric, Willems Vriesekins s. 10½ m., die scieten te steene 9 m. 125 r., fa. et sol. 18 sc. 10 d.

Symon Vroeden s. 31½ m., die scieten te steene 28 m. 1 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 9 quart 1½ r. Aldus blivets 26 m. praeter 1½ r., fa. et sol. 52 sc.

In Popkineburgh.

Mijn here van Byaumond 269 m. 200 r., die scieten te steene 225 m. 200 r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten. 22 ℔ 11 sc. 4 d.

Haer Wolfaerd van Borselen 118 m. 100 r., die scieten te steene 108 m. 100 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1 m. 200 r. Sic remanent 106 m. 200 r., fa. et sol. 10 ℔ 13 sc. 4 d.

Haer Florens van Borselen 118 m. 100 r., die scieten te steene 108 m. 100 r. Debet.

Haer Clays van Borselen 118 m. 100 r., die scieten te steene 108 m. 100 r. Debet.

Haveloos Heinrix s. 114½ m. praeter ½ quart, die scieten te steene 93 m. 3 quart, fa. et sol. 9 ℔ 7 sc. 6 d.

Pieter Heinrix s. 114½ m. praeter ½ quart, die scieten te steene 93 m. 3 quart, fa. et sol. 9 ℔ 7 sc. 6 d.

Pieter, Jan, Heinric, Symon ende Laurens, Jan Heinrix s. kindere, 114½ m. praeter ½ quart, die scieten te steene 93 m. 3 quart. Debent.

Jan ende Pieter, Symon Heinrix s. kindere, 23 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 18 m. 3 quart. Debent.

Die port van Middelborch 25 m., die scieten te steene 20 m. 1 quart, fa. et sol. 40 sc. 6 d.

Pieter Wouters s. 15 m., die scieten te steene 12½ m. fa. et sol. 25 sc.

Wouter, Joes, Jacop ende Pieter, Jan Wouters s. kindere, 15 m., die scieten te steene 12½ m., fa. et sol. 25 sc.

In Brigdamme.

Haer Rase van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 90 m., die scieten te steene 55½ m. praeter 25 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 6 m. 81 r. Debent.

Haveloos Heinrix s. 58½ m. 65 r., die scieten te steene 36½ m. 65½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 6 m. praeter 81 r. Sic remanent 31 m. praeter 3½ r., fa. et sol. 3 ℔ 22 d.

Item idem die Mauden Symons s. waren, 44 m., die scieten te steene 34 m. Debet.

Pieter Heinrix s. 58½ m. 65 r., die scieten te steene 36½ m. 65½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 5 m. Aldus blivets 31½ m. 65⅓ r., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 5 d.

Pieter, Jan, Heinric, Symon ende Laurens, Jan Heynric s. kindere, 58½ m. 65 r., die scieten te steene 36½ m. 65½ r. Debent.

Jan ende Pieter, Symon Heinrix s. kindere, 49 m. 73 r., die scieten te steene 41 m. 103 r. Debent.

Die port van Middelborch 333 m. 100 r., die scieten te steene 182 m. 200 r. Inde assignat super abbatem de Middelborch 44 m. 100 r. Aldus blivets 138 m. 100 r., fa. et sol. 13 ℔ 16 sc. 8 d.

Jan ende Jacop, Heinric tsReynsers kindere, 55 m. 51⅓ r., die scieten te steene 34½ m., fa. et sol. 3 ℔ 9 sc.

Boudin Jans s. van Brigdamme 528½ m. 81 r., die

scieten te steene 308 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 103½ m. Aldus blivets 204½ m., fa. et sol. 20 ℔ 9 sc.

Dominus comes die Weuten van Brigdamme waren, 78 m. 19 r., die scieten te steene 48 m. 100 r. Inde sol. Martin Lams s. de 18 m. 13 r., fa. 26 sc. 1 d.

Joncfrou Beele 98 m., die scieten te steene 61 m. 1 quart, fa. et sol. 6 ℔ 2 sc. 1 d.

Pieter, Jacop, Jan, comes pro Clays, Jan ser Clais s. kindere, 32 m. die scieten te steene 25½ m. Inde assignant super abbatem de Middelburgh 3 m. Aldus blivets 22½ m., fa. et sol. 45 sc.

Summa 278 ℔ 15 sc. 9 d. tor.

In Cleewaertskerke.

Hughe, Boudin, Symon ende Pouwels, Pieter Hughen s. kindere, 480 m. 31 r., die scieten te steene 365 m., fa. et sol. 36 ℔ 10 sc.

Boudin Jans s. van Brigdamme, 143½ m. praeter 7½ r., die scieten te steene 107½ m. 64½ r. Inde assignat super nobiles 6½ m. 100 r. Aldus blivets 101 m. praeter 35½ r., fa. et sol. 10 ℔ 21 d.

Dominus comes die Weuten van Brigdamme waren, 50 m., die scieten te steene 37 m. 33 r. Inde sol. Martin Lams s. de 12 m. 69 r., fa. 24 sc. 6 d.

Pieter, Heyneman, Hadde ende Wouter, Willem Willems s. kindere, 22 m. 80 r. Domaes Willems s. 5½ m. 20 r. Summa 28 m. praeter 50 r., die scieten te steene 23½ m. ½ quart. Inde sol. omnes praedicti praeter Heyneman 37 sc. 10 d.

Jacop, Jan ende Willem, Oem Jans kindere, 28 m. praeter 50 r., die scieten te steene 23½ m. ½ quart, fa. et sol. 47 sc. 3 d.

Willem ende Jan, Pieter Willems s. kindere, 42 m.

44 r., die scieten te steene 32 m. praeter 19 r., fa. et sol. 3 ℔ 3 sc. 11 d.

Jan Gillis s. 34½ m. 25 r., die scieten te steene 25½ m. 47½ r., fa. et sol. 51 sc. 4 d.

Vordebout Jans s. 34½ m. 25 r., die scieten te steene 25½ m. 47½ r., fa. et sol. 51 sc. 4 d.

Heinric, Brand ende Pieter, Jacob Heinen s. kindere, 14 m. praeter 54 r., die scieten te steene 10½ m. praeter 24½ r., fa. et sol. 20 sc. 10 d.

Gillis Heynen s. 23 m. praeter 100 r., die scieten te steene 17 m. 30 r., fa. et sol. 34 sc. 2 d.

Garwin Jans s. 40 m. praeter 60 r., die scieten te steene 29½ m. 30 r., fa. et sol. 59 sc. 2 d.

Boudin, Gillis, Alaerd ende Jan, Pouwels Gillis s. kindere, 13½ m., die scieten te steene 10 m., fa. et sol. 20 sc.

Willem Reymaers s., Gillis Pauwels s., Alaerd Pauwels s., 25 m. praeter 29 r., die scieten te steene 18½ m., fa. et sol. 37 sc.

Jan ser Clays s. van Borselen, 37 m. praeter 2 r., die scieten te steene 27½ m. 6 r., fa. et sol. 55 sc.

Hughe Langhe 13 m. praeter 60 r., die scieten te steene 9½ m. praeter 47 r., fa. et sol. 18 sc. 8 d.

Heinric Clais s. 29 m. praeter 52 r., die scieten te steene 22½ m. praeter 4 r., fa. et sol. 45 sc.

Hughekint Jans s. 1 m. praeter 60 r. vrijs.

Symon ende Jan, Gillis Symons s. kindere, 2 m. 60 r. al te steene, fa. et sol. 4 sc. 5 d.

Jan Heine Hamers s., 24½ m., die scieten te steene 18½ m., fa. et sol. 37 sc.

Heinric, Willem ende Jacop, Gillis Willems s. kindere, 10½ m. praeter 26 r., die scieten te steene 8½ m. praeter 19 r., fa. et sol. 16 sc. 10 d.

In die Niewekerke.

Gillis, Colin ende Pieter, ser Pieters kindere van Barsdorp, 135½ m., die scieten te steene 119 m. 1 quart, fa. et sol. 11 ℔ 18 sc. 6 d.

Haer Boudin ende Clais van Barsdorp 101 m., die scieten te steene 88 m. 3 quart. Debent.

Item haer Boudin ende Clais ende ser Pieters kindere vors. die Daniels van Barsdorp waren, 67 m. 3 quart, die scieten te steene 59½ m. ½ quart, fa. et sol. 5 ℔ 19 sc. 3 d.

Wolfaerd Jans s. van Barsdorp 101 m., die scieten te steene 88 m. 3 quart, fa. et sol. 8 ℔ 17 sc. 6 d.

Willem van Barsdorp 67 m. 3 quart, die scieten te steene 59½ m. ½ quart, fa. et sol. 5 ℔ 19 sc. 3 d.

Symon Jans s. van Meyloefskerke 57 m. vrijs.

Jan Pieters s. van Meyloefskerke 25 m. vrijs.

Clays, sijn broeder, 25 m. vrijs.

Willem Bastaerd Wissen s. 30 m., die scieten te steene 21½ m., fa. et sol. 43 sc.

Symon Vroeden s. 18½ m. praeter 6 r., die scieten te steene 14 m. praeter 6 r., fa. et sol. 28 sc.

Item idem 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Willem, Witte, Jan, Pieter, comes pro Heinric, Heine Vordebouts s. kindere, 11½ m. praeter 3½ r., die scieten te steene 8 m. 200 r., fa. et sol. 17 sc. 4 d.

Item idem 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Jan, Heine Vordebouts s. s., 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Pieter, Heine Vordebouts s. s., 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Dominus comes pro Heinric, Heine Vordebouts s. s., 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. per Jan, Heine Vordebouts s. s., 9 sc.

Jan Adelisen s. praeter 1 m. 42½ r. leens 4 m. 70 r. ambochts, die scieten te steene 3½ m. 70 r., fa. et sol. 7 sc. 6 d.

Heyne Alaerd Beuds s. 5 m. 60 r., die scieten te steene 3 m. 200 r., fa. et sol. 7 sc. 4 d.

Jan, Boudin veren Oven s. s., 5 m., die scieten te steene 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Pieter ende Jan, Onnaercs kindere; Onnaerch, Pieter ende Jan, Wissen, haers broeders, kindere, 4 m. 50 r., die scieten te steene 3 m. 125 r., fa. et sol. 6 sc. 10 d.

Jan, Willem Willems s. s.; Jan, Wisse, Hanne Wissens s. s., 56 m. 50 r., die scieten te steene 33 m. 98 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Pieter, Heyneman, Hadde ende Wouter, Willem Willems s. kindere, 14 m. 120 r. Jan, Willem Willems s. s., 50 r. Domaes, Willem Willems s. s., 3½ m. praeter 20 r. Summa, 18 m., die scieten te steene 14 m. Inde sol. omnes praedicti praeter Heyneman 22 sc. 5 d.

Jacob, Jan ende Willem, Oom Jans kindere, 18 m., die scieten te steene 14 m., fa. et sol. 28 sc.

Symon Clais s. 15½ m. 20 r., die scieten te steene 10½ m. 60 r., fa. et sol. 21 sc. 5 d.

Jan, Pieter Ubben s. s., 24 m., die scieten te steene 13½ m. 97 r., fa. et sol. 27 sc. 8 d.

Pieter Pieters s. 25 m., die scieten te steene 16 m. 200 r., fa. et sol. 33 sc. 4 d.

Willem Splinter, Splinter Jans s. s., 15 m., die scieten te steene 7½ m., fa. et sol. 15 sc.

Pieter, Jacob, Jan, comes pro Clais, Jan ser Clais s. kindere, 4 m. 50 r., die scieten te steene 3 m. 125 r. Debent.

Clays Domaes s. 12 m. 17 r., die scieten te steene 9 m. 117 r., fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Item idem 14 m. vrijs.

Domaes, Heinric Domaes s. s., 12 m. 17 r., die scieten te steene 9 m. 117 r., fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Norman Jans s. 12 m. 17 r., die scieten te steene 9 m. 117 r., fa. et sol. 18 sc. 9 d.

Summa, 134 ℔ 19 sc. 7 d. tor.

In Nordmonster.

Haer Base van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 128 m. 53 r., die scieten te steene 74 m. 100 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 15½ m. 40 r. Debent.

Jan ende Jacop, Heinric tsReynsers kindere, 118½ m. 13 r., die scieten te steene 68 m. 100 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch in Nordmonster 2 m. 100 r. et super eundem in Brigdamme 36 m. praeter 70 r. Aldus blivets 30 m. 70 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 d.

Pieter, Jacop, Jan, comes pro Clais, Jan ser Clais s. kindere, 18 m., die scieten te steene 7 m. Inde assignant super abbatem de Middelborch 1 m. Aldus blivets 6 m., fa. et sol. 12 sc.

Pieter Pieters s. 136 m., die scieten te steene 81 m. Inde assignat super abbatem de Midddelborch 21 m., upten Molendijc 10 m. ende in haymanne 7 quart. Aldus blivets 48 m. 1 quart, fa. et sol. 4 ℔ 16 sc. 6 d.

Jan, Pieter Ubben s. s., 10½ m., die scieten te steene 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Jan, Willem Willems s. s.; Jan, Wisse, Hanne Wissen s. s. 31½ m., die scieten te steene 27 m., fa. et sol. 54 sc.

Reymaer ende Willem, Reymaers kindere, 22 m. 67 r., die scieten te steene 20 m. 67 r. Inde assignant super abbatem de Middelborch 3 quart et super Molendijc 2 m. Aldus blivets 17 m. 142 r., fa. et sol. 34 sc. 11 d.

Symon Pieters s. 36 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middel-

borch 5 quart et super Molendijc 2½ m. Aldus blivets 23 m., fa. et sol. 44 sc.

Jan Pieters s. 36 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m. 3 quart. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1½ m. et super Molendijc 2½ m. Aldus blivets 21 m. 3 quart, fa. et sol. 43 sc. 6 d.

Alaerd Bec ver Hadewien s. 38½ m. praeter 15 r., die scieten te steene 24 m., fa. et sol. 48 sc.

Boudin ver Hadewien s. 38½ m. praeter 15 r., die scieten te steene 24 m., fa. et sol. 48 sc.

Pieter ende Jan, Onnarcs kindere; Onnarch, Pieter ende Jan, Wissen, haers broeders, kindere, 21 m., die scieten te steene 9 m. Inde assignant super Molendijc 1 m. Aldus blivets 8 m., fa. et sol. 16 sc.

Symon Willems s. 62½ m., die scieten te steene 45 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 2½ m. et super Molendijc 4½ m. Aldus blivets 38 m., fa. et sol. 3 ℔ 16 sc.

Symon Clais s. 38 m., die scieten te steene 37 m. Inde assignat super abbatem de Middelborch 1 m. Aldus blivets 36 m., fa. et sol. 3 ℔ 12 sc.

Jan Clais s. 18 m., die scieten te steene 17½ m. Inde assignat super Molendijc 1 m. Aldus blivets 16½ m., fa. et sol. 33 sc.

In Popsroden ambocht.

Mussohet van der Hoghen in Zuvalinghe ende in Popsroden ambocht 95 m., die scieten te steene 20 m., fa. et sol. 40 sc.

Wisse van der Schelwinghen 24 m., die scieten te steene 9 m. 1 quart. Debet.

Jan ende Heinric, Musschet Clais s. kindere; Heinric, Hughe ende Jan, Clais Musschets s. kindere, 122½ m., die scieten te steene 78 m. 3 quart, fa. et sol. 7 ℔ 17 sc. 6 d.

Hughe Braems s. 72½ m., die scieten te steene 47 m. 1 quart, fa. et sol. 4 ℔ 14 sc. 6 d.

In Buttinghe ende in Schelwinghe.

Haer Rase van Cruninghe; joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, 25 m., die die dietsche heren vri hebben.

Wisse van der Schelwinghen 208 m., die scieten te steene 184 m. Debet.

Reymaer ende Willem, Reymaers kindere, 197 m. 3 quart, die scieten te steene 173 m. 25 r. Inde assignant super Teutonicos dominos 18 m. 3 quart vrijs. Aldus blivets 154 m. 100 r., fa. et sol. mediante pennincleen 15 ℔ 8 sc. 8 d.

Alaerd Bec ver Hadewien s. 64½ m. ½ quart, die scieten te steene 55½ m. 12½ r. Inde assignat super abbatem de Middelborch in Alaerdskerke 34 m. 50 r. ende up die dietsche heren 3 m. ½ quart vrijs. Aldus blivets 18 m. 1 quart, fa. et sol. 36 sc. 6 d.

Boudin ver Hadewien s. 64½ m. ½ quart, die scieten te steene 55½ m. 12½ r. Inde assignat up die duutsche heren 3 m. ½ quart vrijs. Aldus blivets 52 m. 125 r., fa. et sol. 5 ℔ 4 sc. 10 d.

Gheerolf Justaes s. ende Justaes sijn sone, 6 m., die scieten te steene 5½ m. praeter 13½ r., fa. et sol. 10 sc. 11 d.

Jan ende Jacop, Heinric tsReynsers kindere, 49 m. 50 r., die scieten te steene 37 m., fa. et sol. 3 ℔ 14 sc.

In Zandvorde.

Musschet van der Hoghen 40 m., al te steene, fa. et sol. 4 ℔.

Jan ende Jacop, Heinric tsReynsers kindere, 100 m., die scieten te steene 50 m., fa. et sol. 5 ℔.

Item so rekende die provest van den clooster in Mid-

delborch van al der abdien lande, dat gheleghen es in Walchren, buten des abdts eighenen ambocht, daer die summe of loept, also alst hier voren upten abdt vors. bewijst es, 1235 m. 99 r. Hier of slaedmen die die abdt vri hevet van privilegien, 1048 m. praeter 25 r., aldus blivets 187 m. 124 r., fa. et sol. 18 ℔ 14 sc. 10 d.

Item so rekende die provest van den Zoetendale van al des cloosters lande in Walchren, dat der provestien vorscreven toebehoort, daer die summe of loopt, also alst hier voren upten provest vors. bewijst es, 482 m. praeter 20 r. Hier of slaed men die die clooster vors. vri hevet van privilegien, 200 m. Aldus blivets 282 m. praeter 20 r., fa. et sol. 28 ℔ 3 sc. 10 d.

Summa, 130 ℔ 2 sc. tor.

Summa summarum in Walchren, 2532 ℔ 15 sc. 9 d. tor.

Item ontfaen in Borselen van derzelver jaerbede van 40, 2 d. tor. van den mete.

Mijn here van Biaumond in Monstre 1487 m. Des slaed hi of van wtslaghe 57½ m. Aldus blivets 1429½ m., die scieten te steene 1056½ m. In Tevic 1118 m. Des slaed hi of van wtslaghe 11 m. Aldus blivets 1107 m., die scieten te steene 673½ m. In Oostkerke 280 m. vrijs. Summa te steene 1730 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 8 m. et super nobiles 30 m. 200 r. Aldus blivets 1691 m. 100 r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten 169 ℔ 2 sc. 8 d.

Haer Willem die Vrieze in Score 683 m. Item ten Oostende behalven die polres 1224 m. In Vinninghe 700 m. In Oedekinskerke 250 m. Summa 2857 m. Hier of slaed hi van wtslaghe in Oostende 60 m. Aldus blivets

2797 m., die scieten te steene 1432 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 47 m. et super nobiles 43 m. 125 r. Aldus blivets 1341½ m. 25 r. Inde sol. per dominum Hugonem Balduwini 131 ℔ 4 sc.

Haer Willem die Vrieze, sijn sone, 50 m., die wi niet en weten, wat si te steene scieten. Inde sol. ad bonam computationem per dominum Hugonem Balduwini de 15 m., fa. 30 sc.

Haer Heinric van Everinghen in Elewoutsdijc 1515½ m. In die Heernesse 100 m. Summa 1615½ m., die wi niet en weten wat si te steene scieten. Inde sol. ad bonam computationem per Gillis Hughemans s. de 625 m., fa. 62 ℔ 10 sc.

Haer Olivier van Everinghen in Coudorpe ende in Everinghen 800 m., die wi niet en weten, wat zi te steene scieten. Debet.

Haer Jan ende haer Costin van Renisse in Baerland, Oudeland ende in Badekendorp 1604 m. Inde assignant in leene 36½ m. Aldus blivets 1567½ m. Des hebben zi die eene helft vri over hare rente, so blivets van der ander helft 783 m. 3 quart, die scieten te steene 522½ m. Inde sol. 39 ℔ 8 sc. 9 d.

Item idem die Pieters van Ossenvate waren, in Badekindorp 100 m., die scieten te steene 58 m. 100 r., fa. et sol. 5 ℔ 16 sc. 8 d.

Item idem die tser Heinrix van Everinghen waren, in Baerland 500 m., die scieten te steene 250 m., fa. et sol. 25 ℔.

Haer Wolfaerd van Borselen in sinte Katelinenkerke 210½ m., die scieten te steene 195 m., fa. et sol. 19 ℔ 10 sc.

Haer Florens van Borselen in sente Katelinenkerke 210½ m., die scieten te steene 195 m. Debet.

Haer Clais van Borselen in sente Katelinenkerke 210½ m., die scieten te steene 195 m. Debet.

Haer Florens van Borselen ser Rasen s. in Westkerke 366 m. 200 r. In Oostkerke ende in Wolboudsdorp 313 m. 100 r. Summa, 680 m., die scieten te steene 325 m., fa. et sol. 32 ℔ 10 sc.

Doedin van Borselen in Westkerke 366 m. 200 r. In Oostkerke ende in Wolboudsdorp 313 m. 100 r. Summa, 680 m., die scieten te steene 325 m., fa. et sol. 32 ℔ 10 sc.

Philips ende Clais, Rasen kindere van Borselen, in Westkerke 366 m. 200 r. In Oostkerke ende in Wolboudsdorp 313 m. 100 r. Summa, 680 m., die scieten te steene 325 m., fa. et sol. 32 ℔ 10 sc.

Jan Wolfaerd van Stapele in Oedekinskerke ende in Vinninghe 663½ m., die scieten te steene 350 m. Inde assignat super nobiles 31½ m. 111½ r. Sic remanent 318 m. 38½ r., fa. et sol. 31 ℔ 16 sc. 3 d.

Haer Hughe, Boudins s. van Rizinghe, in Westkerke 374 m. 1 quart, die scieten te steene 178½ m. Inde assignat super nobiles 11½ m. 25 r. Aldus blivets 167 m. praeter 25 r., fa. et sol. 16 ℔ 13 sc. 10 d.

Pieter, Clais s. van Ossenvate in Tevic 168½ m., die scieten te steene 102 m. Inde sol. 10 ℔.

Summa in Borselen, 610 ℔ 2 sc. 2 d. tor.

Item in Zuutbeveland bewesten yerseke ontfaen van derzelver jaerbede van 40, 2 sc. tor. van den mete.

In den eersten in Totelzende.

Haer Rase van Cruninghen 207 m., die scieten te steene 103½ m., fa. et sol. 10 ℔ 7 sc.

Haer Jan, haer Arnoud ende haer Gheeraerd, ser Jans kindere van Cruninghe, 132 m., die scieten te steene 66 m., fa. et sol. 6 ℔ 12 sc.

Haer Wolfaerd, Hollandre, Gillis ende Boudin, ser Clais Kervincs kindere van Reymerswale, behalven 14 m., die zi buten hebben, 372 m., die scieten te steene 180 m. Inde assignat super dominam de Everinghen 32 m. Aldus blivets 154 m., fa. et sol. 15 ℔ 8 sc.

Willem, Bloc, Kempe, Wouter ende Jacop, Diederic Jans s. kindere, 50 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m. 1½ quart, fa. et sol. 50 sc. 9 d.

Dankaerd Bortoens s. 1 m., dat sciet te steene ½ m., fa. et sol. 12 d.

Clays Mathijs s. 41 m., die scieten te steene 20½ m., fa. et sol. 41 sc.

Pieter Mathijs s. 50 m. 125 r., die scieten te steene 25 m. 62½ r., fa. et sol. 50 sc. 5 d.

Clais die Lopere 7 m. 1 quart, die scieten te steene 3½ m. ½ quart. Debet.

Domaes Sceeden s. 7. m. 1 quart, die scieten te steene 3½ quart, fa. et sol. 7 sc. 3 d.

Heinric, Jonghe, Boudin ende Jan, Symon ver Machtilden s. kindere, 34 m., die scieten te steene 17 m., fa. et sol. 34 sc.

Haer Jacop, Gillis, Jan Pieter, Heinric ende Pieter Canse, Priester Gillis s. kindere, 20 m. 1 quart, die scieten te steene 10 m. ½ quart, fa. et sol. 20 sc. 3 d.

Hughe, Poppe, Symon ende Andries, Aloud Hughe Vreeds s. kindere, 68 m. 200 r., die scieten te steene 34 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. 8 d.

Hughe Daniels s. 100 m. 1 quart, die scieten te steene 50 m. ½ quart, fa. et sol. 5 ℔ 3 d.

Jan Pieters s. van Overdee 32 m. 125 r., die scieten te steene 16 m. 62½ r., fa. et sol. 32 sc. 5 d.

Willem Pieters s. 1 m., dat sciet te steene ½ m., fa. et sol. 12 d.

Pieter Gillis s. 6 m., die scieten te steene 3 m., fa. et sol. 6 sc.

Spaen Doedins s. 5 quart, die scieten te steene 2½ quart, fa. et sol. 15 d.

In Vlake.

Haer Jan, haer Arnoud ende haer Gheerard, ser Jans kindere van Cruninghen, 197 m., die scieten te steene 177 m., fa. et sol. 17 ℔ 14 sc.

Haer Gheerard, haer Jan, Boudin ende Rase, Boudins kindere van der Maelsteden, 807 m. praeter 90 r., die scieten te steene 728 m. 30 r. Inde assignant super claustrum de Biezelinghe 4 m. 200 r. Aldus blivets 723 m. 130 r., fa. et sol. 72 ℔ 6 sc. 11 d.

Haer Symon die Bastaerd 94 m. 68 r., die scieten te steene 84½ m. 68 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 2 m. 50 r. Aldus blivets 82½ m. 18 r., fa. et sol. 8 ℔ 5 sc. 1 d.

Haer Symon ende Wolfaerd, Lodewijcs kindere van der Maelstede, ende joncfrou Lizebet, Lodewijcs weduwe, 94 m. 68 r., die scietcn te steene 84½ m. 68 r., fa. et sol. 8 ℔ 9 sc. 5 d.

Wouter van der Maelstede 94 m. 68 r., die scieten te steene 84½ m. 68 r., fa. et sol. 8 ℔ 9 sc. 5 d.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 47 m. 34 r., die scieten te steene 42 m. 109 r., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc. 9 d.

Joncfrou Lizebet, Lodewijcs weduwe van der Maelstede, 47 m. 34 r., die scieten te steene 42 m. 109 r., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc. 9 d.

Heinric van der Maelstede 101½ m., die scieten te steene 91 m. 105 r. Jan, Gillis s. van der Maelstede 101½ m., die scieten te steene 91 m. 105 r. Summa te steene 182½ m. 60 r. Inde assignant super claustrum de Biezelinghe 3 m. praeter 1 quart. Aldus blivets 180 m. praeter 15 r., fa. et sol. 17 ℔ 19 sc. 11 d.

Domsin, Arnoud ende Gillis, Dankaerd Domsins s. kindere, 77 m., die scieten te steene 70 m., fa. et sol. 7 ℔.

Dankaerd, Jan, Barthelmeeus, Jan ende Bette, Witte Tolen kindere, 55 m., die scieten te steene 50 m., fa. et sol. 5 ℔.

Willem, Dankaerd ende Barthelmeeus, Symons kindere; Jan, Willem ende Jacop, Clais Symons s. kindere, 34½ m., die scieten te steene 31 m., fa. et sol. 3 ℔ 2 sc.

Lam ende Willem, Jacop Robeels kindere, 1 m. 14 r. al te steene, fa. et sol. 2 sc. 1 d.

Dankaerd Jacobs s. 33½ m. praeter 14 r., die scieten te steene 30 m. praeter 14 r., fa. et sol. 59 sc. 11 d.

Summa, 212 ℔ 19 sc. 6 d. tor.

In Score.

Har Jan, har Arnoud ende har Gheerard, ser Jans kindere van Cruninghen, 84 m., die scieten te steene 75½ m. Des bewizen zi upten clooster van Biezelinghe 39 m. Aldus blivets 36½ m., fa. st sol. 3 ℔ 13 sc.

Heinric van der Maelsteden 8½ m., die scieten te steene 7½ m. 45 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe ½ m. 25 r. Aldus blivets 7 m. 20 r., fa. et sol. 14 sc. 2 d.

Item idem die Rogiers van Vorhoute waren, 8 m., die scieten te steene 7 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 1 m. 50 r. Aldus blivets 5½ m. 100 r., fa. et sol. 11 sc. 8 d.

Jan Gillis s. van der Maelstede 8½ m., die scieten te steene 7½ m. 45 r., fa. et sol. 15 sc. 4 d.

Wouter van Vorhoute 8 m., die scieten te steene 7 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 1 m. 50 r. Aldus blivets 5½ m. 100 r. Debet.

Haer Symon die Bastaerd 21½ m. 28 r., die scieten te steene 19½ m. 25 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 8 m. 1 quart. Aldus blivets 11 m. 100 r., fa. et sol. 22 sc. 8 d.

Haer Symon ende Wolfaerd, Lodewijcs kindere van der Maelstede, ende joncfrou Lizebet, Lodewijcs wedewe, 21½ m. 28 r., die scieten te steene 19½ m. 25 r. Inde assignant super claustrum de Biezelinghe 16 m. 25 r. Aldus blivets 3½ m., fa. et sol. 7 sc.

Wouter van der Maelstede 21½ m. 28 r., die scieten te steene 19½ m. 25 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 8 m. 200 r. Aldus blivets 11 m. praeter 25 r., fa. et sol. 21 sc. 10 d.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 10½ m. 89 r., die scieten te steene 9½ m. 87½ r., fa. et sol. 19 sc. 7 d.

Joncfrou Lisebet, Lodewijcs weduwe van der Maelstede, 10½ m. 89 r., die scieten te steene 9½ m. 87½ r., fa. et sol. 19 sc. 7 d.

Pieter Willem Hoets s. 1 m., al te steene, fa. et sol. 2 sc.

Heer Willem die Vrieze 683 m., die up sijn ambocht in Borselen gherekent sijn.

In Cruninghe.

Haer Rase van Cruninghe ende har Jan sijn broeder 1550 m., die scieten te steene 450 m., fa. et sol. 45 ℔.

Haer Jan, har Arnoud ende har Gheerard, ser Jans kindere van Cruninghe, 1560 m., die scieten te steene 450 m., fa. et sol. 45 ℔.

In Coudewerve.

Dominus comes die ver Agneese van Scoudee waren, ende Dankardus custos computavit 61 m. 100 r., die scieten te steene 30 m. 200 r. Hierof slaed men, dat men niet vinden en kan, 1 mete. Sic remanent 29 m. 200 r., fa. et sol. 59 sc. 4 d.

Haer Florens van Borselen 61 m. 100 r., die scieten te steene 30 m. 200 r. Debet.

Thonis ende Dankaerd, Pieter Blox kindere, 131½ m., die scieten 65 m. 3 quart, fa. et sol. 6 ℔ 11 sc. 6 d.

Alaerd Alaerds s. 91½ m., die scieten te steene 45 m. 3 quart, fa. et sol. 4 ℔ 11 sc. 6 d.

Dankaerd Jans s. 16½ m., die scieten te steene 8 m. 1 quart, fa. et sol. 16 sc. 6 d.

Dieric, Bortoen, Daniel ende Jan, Jan Diederics s. kindere van der Waerde, 175 m., die scieten te steene 87½ m., fa. et sol. 8 ℔ 15 sc.

Pieter Canse, Kempe ende Dankaerd, Jan Cansen kindere, 67 m., die scieten te steene 33½ m., fa. et sol. 3 ℔ 7 sc.

Aloud ende Pieter Canse, Heinric Cansen kindere, 67 m., die scieten te steene 33½ m., fa. et sol. 3 ℔ 7 sc.

Voelkijn Arnouds s. 400 r., die scieten te steene 200 r. Debet.

Pieter, Symon, comes pro har Jan et pro Heinric, Jans kindere van Poppedike, ende Gheeronc Jans s. kindere 111 m. 200 r., die scieten te steene 55½ m. 100 r., fa. et sol. 5 ℔ 11 sc. 8 d.

Symon Heinrix s. 22 m. 100 r., die scieten te steene 11 m. 50 r., fa. et sol. 22 sc. 4 d.

Aloud, Symon Kempen s., s., 39½ m. 29 r., die scieten te steene 19½ m. 89½ r., fa. et sol. 39 sc. 7 d.

Jan ende Pieter, Slegghemans kindere, 20 m., die scieten te steene 10 m., fa. et sol. 20 sc.

Kempe, Aloud Kempen s. s., 39½ m. 29 r., die scieten te steene 19½ m. 89½ r., fa. et sol. 39 sc. 7 d.

Jan, Hughe Spaens s. s., 20 m., die scieten te steene 10 m., fa. et sol. 20 sc.

In Jeerseke.

Dominus comes die ver Agneesen van Scoudee waren, unde Dankaerdus custos computavit, 170½ m. 44 r., die scieten te steene 118½ m. Inde defalcat pro salario suo hic et in Coudewerve 10 m. Sic remanent 108½ m., fa. et sol. 10 ℔ 7 sc.

Haer Florens van Borselen 170½ m. 44 r., die scieten te steene 113½ m. 80 r. Debet.

Haer Gheeraerd, haer Jan, Boudin ende Rase, Boudins kindere van der Maelstede, 360 m. 100 r., die scieten te steene 240 m. 1 quart, fa. et sol. 24 ℔ 6 d.

Haer Clays Kervinc van Reymerswale 349 m. praeter 5 r., die scieten te steene 233 m. 100 r., fa. et sol. 23 ℔ 6 sc. 8 d.

Haer Boudin ende Clays van Barsdorp 361 m., die scieten te steene 240 m. 200 r. Debent.

Haer Symon die Bastaerd 11½ m., die scieten te steene 7 m. 200 r., fa. et sol. 15 sc. 4 d.

Wolfaerd, Lodewijcs s. van der Maelstede, ende joncfrou Lizebet, Lodewijcs wedewe van der Maelstede, 7 m. 200 r. die scieten te steene 5 m. 33 r., fa. et sol. 10 sc. 3 d.

Jan die Jonghe 3½ m. 100 r., die scieten te steene 2½ m. 17 r., fa. et sol. 5 sc. 1 d.

Wouter van der Maelstede 11½ m., die scieten te steene 7 m. 200 r., fa. et sol. 15 sc. 4 d.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 5 m. 3 quart, die scieten te steene 3½ m. 100 r., fa. et sol. 7 sc. 8 d.

Joncfrou Lizebet, Lodewijcs wedewe van der Maelstede, 5 m. 3 quart, die scieten te steene 3½ m. 100 r., fa. et sol. 7 sc. 8 d.

Aloud, Symon Kempen s. s., 75 m. 1 quart, die scieten te steene 50 m. 50 r., fa. et sol. 5 ℔ 4 d.

Kempe, Aloud Kempen s. s., 75 m. 1 quart, die scieten te steene 50 m. 50 r., fa. et sol. 5 ℔ 4 d.

Reyloof van Boudinsee 65 m. 200 r., die scieten te steene 43½ m. 84 r., fa. et sol. 4 ℔ 7 sc. 7 d.

Willem van Boudinsee 40 m. 200 r., die scieten te steene 27 m. 34 r., fa. et sol. 54 sc. 3 d.

Jan ende Pieter, Slegghemans kindere, 60 m. praeter ½ quart, die scieten te steene 40 m., fa. et sol. 4 ℔.

Summa, 225 ℔ 5 sc. 10 d. tor.

Jan, Hughe Spaens s. s., 100 m. 162½ r., die scieten te steene 67 m. 34 r. Inde assignat super nobiles 18 m. praeter 25 r. Aldus blivets 54 m. 59 r., fa. et sol. 5 ℔ 8 sc. 5 d.

Pieter, Symon, comes pro har Jan et pro Heinric, Jans kindere van Poppendike, ende Gheeronc Jans s. kindere, 105 m. 125 r., die scieten te steene 70½ m. 17 r. Inde sol. 6 ℔ 10 sc. 5 d.

Symon Heynrics s. 21 m. 25 r., die scieten te steene 14 m. 33 r. Inde assignat super Thonis Jans s. 2 m. Aldus blivets 12 m. 33 r., fa. et sol. 24 sc. 3 d.

Symon, Pieter ende Heinric, Pieter Symons s. kindere, 168 m. 80 r., die scieten te steene 112 m. 1 quart. Debent.

Wolfaerd, Aloud, Kempe ende Jan Mulaerd, Jan Alouds s. kindere, 275 m. 200 r., die scieten te steene 83½ m. 84 r. Inde assignant super nobiles 7 m. 182½ r. Sic remanent 76 m. 51½ r., fa. et sol. 7 ℔ 12 sc. 4 d.

Aloud, Jan, Pieter ende Thoneman, Hughe Mudeń kindere, ½ m., dat sciet te steene 100 r. Debent.

Aloud ende Pieter Canse, Heinric Cansen kindere, 52 m. 1 quart, die scieten te steene 35 m. praeter 50 r., fa. et sol. 3 ℔ 9 sc. 8 d.

Heinric Jans s. 97½ m., die scieten te steene 65 m. Inde assignant super nobiles 1½ m. praeter 46½ r. Aldus blivets 63½ m. 46½ r., fa. et sol. 6 ℔ 7 sc. 4 d.

Flore ende Poppe, Heinric Everdeys kindere; Heinric ende Aloud, Jan Everdeys kindere; Heinric ende Bortoen, comes pro uno, Kempen kindere, 107 m., die scieten te steene 71 m. 100 r. Inde sol. 6 ℔ 8 sc. 10 d.

In Wemeldinghe.

Thoneman Wissen s. 90 m. 62½ r., die scieten te steene 45 m. 31 r., fa. et sol. 4 ℔ 10 sc. 3 d.

Jan ende Gillis, Thoneman Jans s. kindere, 67½ m.

62½ r., die scieten te steene 89 m. praeter 44 r., fa. et sol. 8 ℔ 17 sc. 8 d.

Haer Thoneman, haer Dankaerd ende Symon, Pieter Symons s. kindere, 143½ m. 25 r., die scieten te steene 96 m. praeter 50 r., fa. et sol. 9 ℔ 11 sc. 8 d.

Gheerard Symons s. 35 m. 3 quart, die scieten te steene 23 m. 3 quart, fa. et sol. 47 sc. 6 d.

Symon Gheerards s. 15 m., die scieten te steene 10 m., fa. et sol. 20 sc.

Boudin Juffreyds s. 135½ m., die scieten te steene 81 m., fa. et sol. 8 ℔ 2 sc.

Pieter Barthelmeeus s. 45½ m. 16 r., die scieten te steene 27 m. praeter 34 r., fa. et sol. 53 sc. 9 d.

Willem ende Juffreid, Gillis Juffreids s. kindere, 91 m. 33 r., die scieten te steene 53½ m. 83 r., fa. et sol. 5 ℔ 7 sc. 7 d.

Wolfaerd, Aloud, Kempe ende Jan Mulaerd, Jan Alouds s. kindere, 102 m. praeter 15 r., die scieten te steene 51 m. praeter 40 r., fa. et sol. 5 ℔ 20 d.

Aloud, Jan, Pieter ende Thoneman, Hughe Muden kindere, 198½ m., die scieten te steene 104 m. 1½ quart, fa. et sol. 10 ℔ 8 sc. 9 d.

Hughe Pijl 58 m., die scieten te steene 27 m. 200 r., fa. et sol. 55 sc. 4 d.

Willem Bollaerd 29 m., die scieten te steene 14 m. praeter 50 r. Inde assignat super monasterium de Biezelinghe 1 m. et sic remanent 13 m. praeter 50 r. fa. et 25 sc. 8 d.

Pieter, Alard Alouds s. s., 133 m. 7½ r., die scieten te steene 75 m. praeter 21 r, fa. et sol. 7 ℔ 9 sc. 10 d.

Aloud Jans s. 81 m. praeter 62½ r., die scieten te steene 53 m. praeter 90 r. fa. et sol. 5 ℔ 5 sc. 5 d.

Heinric, Gheerard, Jan ende Pieter Bollaerd, Alaerd Willems s. kindere, 134 m. 200 r., die scieten te steene 77½ m. praeter 9 r., fa. et sol. 7 ℔ 14 sc. 11 d.

Jan ende Aloud, Boudins kindere van Mannee, 126½ m. 25 r., die scieten te steene 71 m. 50 r., fa. et sol. 7 ℔ 2 sc. 4 d.

Harnoud Gheerards s. 75½ m. 9 r., die scieten te steene 45 m. 1 quart, fa. et sol. 4 ℔ 10 sc. 6 d.

Wisse Gheerards s. 81½ m. 9 r., die scieten te steene 49 m. 1 quart. Debet.

Gheerard Scoutaten s. 49 m. 1½ quart, die scieten te steene 28½ m. ½ quart, fa. et sol. 57 sc. 3 d.

Hughe Bollaerds s. 89½ m. 87½ r., die scieten te steene 51½ m. 83 r., fa. et sol. 5 ℔ 3 sc. 7 d.

Willem Betten s. 66 m. 108½ r., die scieten te steene 33 m. 63½ r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 5 d.

Willem, Juffreit Heinrics s. s., 15 m., die scieten te steene 7½ m., fa. et sol. 15 sc.

Pieter, Juffreit Heinrics s. s., 48 m. 31½ r., die scieten te steene 24½ m. 25½ r., fa. et sol. 49 sc. 2 d.

Boudin Pieters s. ende Wisse, sijn broeder, 31 m. 50 r., die scieten te steene 21 m. 12½ r., fa. et sol. 42 sc. 4 d.

Item Boudin Pieters s. allene 60 r., die scieten te steene 40 r., fa. et sol. 3 d.

Symon, Pieter ende Heinric, Pieter Symons s. kindere van Deurlode, 21 m. 25 r., die scieten te steene 10½ m. 12½ r.

Summa, 142 ℔ 14 sc. 10 d. tor.

In Cattendijc.

Hollander ende Adriaen, ser Jans kindere van Cattendijc, 1462½ m., die scieten te steene, der moncken land van Crabbendijc ofghesleghen, 300 m., fa. et sol. 30 ℔.

In Capelle.

Har Gheerard, har Jan, Boudin ende Rase, Boudins kindere van der Maelstede, 911 m., die scieten te steene 375 m., fa. et sol. 37 ℔ 10 sc.

Heinric van der Maelstede 284½ m., die scieten te steene 125 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 1½ m. Aldus blivets 123½ m. Debet.

Item idem die Rogiers van Vorhouten waren, 257½ m., die scieten te steene 108 m. 1 quart. Debet.

Jan Gillis s. van der Maelstede 284½ m., die scieten te steene 125 m. Debet.

Wouter van Vorhoute 257½ m., die scieten te steene 108 m. 1 quart. Debet.

Haer Symon die Bastaerd 229 m., die scieten te steene 94 m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 4 m. 25 r. Aldus blivets 90 m. praeter 25 r., fa. et sol. 8 ℔ 19 sc. 10 d.

Haer Symon ende Wolfaerd, Lodewijcs kindere van der Maelstede, ende joncfrou Lizebet, Lodewijcs weduwe, 229 m., die scieten te steene 94 m., fa. et sol. 9 ℔ 8 sc.

Wouter van der Maelstede 229 m., die scieten te steene 94 m., fa. et sol. 9 ℔ 8 sc.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 114½ m., die scieten te steene 47 m., fa. et sol. 4 ℔ 14 sc.

Joncfrou Lizebet, Lodewijcs weduwe van der Maelstede, 114½ m., die scieten te steene 47 m. Inde assignat super nobiles 1 m. Aldus blivets 46 m., fa. et sol. 4 ℔ 12 sc.

Har Jan, Heinric, Hughe, Clais ende Willem, Olivier Heinrix s. kindere; Pieter Canse, Pieter Cansen s.; Boudin ende Adriaen, Gheerard Oliviers s. kindere, 20 m., die scieten te steene 10 m., fa. et sol. 20 sc.

Willem, Heinric Willems s. s., 45 m.; Jan, Heinric Willems s. s., 15 m. Summa, 60 m., die scieten te steene 30 m., fa. et sol. 8 ℔.

In Cloetinghe.

Mijn here van Byaumond 475½ m., die scieten te steene

354 m. 3 quart, fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten praedictum 35 ℔ 9 sc. 6 d.

Mijn vrouwe van Wissenkerke 331½ m., die scieten te steene 250 m. Debet.

Har Gheerard, har Jan, Boudin ende Rase, Boudins kindere van der Maelstede, 763 m. 66½ r., die scieten te steene 569 m. 66½ r. Des bewisen si upten clooster van Biezelinghe 11½ m. et super nobiles 3 m. ½ quart. Aldus blivets 554½ m. 29 r., fa. et sol. 55 ℔ 9 sc. 2 d.

Dankaerd Boudins s. 196 m. 133 r., die scieten te steene 134 m. 133 r. Inde sol. 12 ℔ 12 sc.

Haer Symon die Bastaerd 164 m. 103 r., die scieten te steene 124 m. 1½ quart, fa. et sol. 12 ℔ 8 sc. 9 d.

Haer Symon ende Wolfaerd, Lodewijcs kinder van der Maelstede, ende joncfrou Lisebet, Lodewijcs weduwe, 164 m. 103 r., die scieten te steene 124 m. 1½ quart, fa. et sol. 12 ℔ 8 sc. 9 d.

Wouter van der Maelstede 164 m. 103 r., die scieten te steene 124 m. 1½ quart, fa. et sol. 12 ℔ 8 sc. 9 d.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 82 m. 51½ r., die scieten te steene 62 m. 56½ r., fa. et sol. 6 ℔ 4 sc. 4 d.

Joncfrou Lizebet, Lodewijcs weduwe van der Maelstede, 82 m. 51½ r., die scieten te steene 62 m. 56½ r., fa. et sol. 6 ℔ 4 sc. 4 d.

Wisse uten Poele ende Wisse, Colins s. uten Poele, 144 m. 50 r., die scieten te steene 105 m. praeter 1 quart. Inde assignant up Symon f. Jans 4½ m. 57½ r. Aldus blivets 100 m. 17½ r., fa. et sol. 10 ℔ 1 d.

Symon Jans s. 177 m. 82½ r., die scieten te steene 114 m. praeter 69 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 3 m. Aldus blivets 111 m. praeter 69 r., fa. et sol. 11 ℔ 19 d.

Gheerolf Jans s. 177 m. 82½ r., die scieten te steene

114 m. praeter 69 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 8 m. Aldus blivets 106 m. praeter 69 r. Debet.

Clays Jans s. 177 m. 82½ r., die scieten te steene 114 m. praeter 69 r., fa. et sol. 11 ℔ 7 sc. 7 d.

Willem Jans s. 165 m. praeter 11½ r., die scieten te steene 105 m. praeter 50 r. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 14 m. praeter 98 r. et super nobiles ½ m. 60 r. Aldus blivets 90 m. 138 r., fa. et sol. 9 ℔ 11 d.

Symon Bord, Willem Pape, Pieter, Jan, Hughe, Lieve ende Reylof, Pieter Symons s. kindere, 25 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m., fa. et sol. 50 sc.

Olivier Symon Bords s.; Bette, Jan Symons s. s., 25 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m., fa. et sol. 50 sc.

Jan, Thonis, Clais, Hughe, Gillis, comes pro Jan, Boudin Symons s. kindere; Boudin, Hughe ende Pieter, Reylof Boudins s. kindere; Boudin, Symon Boudins s. s., 25 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m., fa. et sol. 50 sc.

Symon Bord, Hughe, Lieve ende Reyloef, Reylof Symons s. kindere, 25 m. 3 quart, die scieten te steene 25 m., fa. et sol. 50 sc.

Pieter ende Jan, Gillis Reyloofs s. kindere; Pieter, Reyloof Gillis s. s., 23 m. 1 quart, die scieten te steene 17 m. praeter 1 quart. Debent.

Jan ende Pieter, Slegghemans kindere; Jan, Hughe Spaens s. s., 3 quart, die scieten te steene ½ m., fa. et sol. 12 d.

Jan ser Reyloefs s. 47 m. 16 r., die scieten te steene 34 m. 95 r., fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. 8 d.

Dieric ser Reyloefs s. 47 m. 16 r., die scieten te steene 34 m. 95 r., fa. et sol. 3 ℔ 8 sc. 8 d.

Haer Symon Symons s. 15½ m. 56 r., die scieten te steene 10⅓ m. praeter 5 r., fa. et sol. 21 sc.

Boudin Symons s. 71 m. 112 r., die scieten te steene 49½ m. 65 r., fa. et sol. 4 ℔ 19 sc. 5 d.

Aloud, Symon Alouds s. s., 23½ m. 9 r., die scieten te steene 15½ m. 67½ r., fa. et sol. 31 sc. 6 d.

Aloud ende Hughe Spaen, Saelmon Alouds s. kindere, 23½ m. 9 r., die scieten te steene 15½ m. 67½ r., fa. et sol. 31 sc. 6 d.

Pieter Colins s. 12½ m., die scieten te steene 8 m. 100 r., fa. et sol. 16 sc. 8 d.

Boudin van der Groeden 100 m., al te steene, fa. et sol. 10 ℔.

Aloud Arnouds s. 40 m. 62 r., die scieten te steene 30½ m. 25 r. Debet.

Slegghеman Slegghemans s. 22 m. 9 r., die scieten te steene 15½ m. 94 r., fa. et sol. 31 sc. 8 d.

Dankaerd Heinrix s. 2 m., die scieten te steene 1 m. 131 r., fa. et sol. 2 sc. 11 d.

Jan, Arnouds s. van Mannee 2 m., die scieten te steene 1 m. 131 r., fa. et sol. 2 sc. 11 d.

Heinric, Arnouds s. van Mannee, 22 m. 9 r., die scieten te steene 15½ m. 94 r., fa. et sol. 31 sc. 8 d.

Summa, 348 ℔ 15 sc. 2 d. tor.

In die Goes.

Mijn here van Byaumond 1525 m. Des slaed hi of van wtslaghe 4½ m. Aldus blivets 1520½ m., die scieten te steene 520 m. 200 r. Inde assignat supra claustrum de Biezelinghe 2 m. 90 r. Sic remanent 518 m. 110 r., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten 51 ℔ 16 sc. 8 d.

In ser Heinrix kindere.

Mijn here van Byaumond 415½ m. Des slaet hi of van wtslaghe 2½ m. Aldus blivets 413 m., die scieten te steene 260 m., fa. et sol. per dominum Hugonem de Scoten 26 ℔.

Wisse uten Poele ende Wisse Colins s. uten Poele 262½ m., die scieten te steene 100 m. Inde assignant super dominum Rasonem de Cruninghe 23½ m. ½ quart. Aldus blivets 76 m. 1½ quart, fa. et sol. 7 ℔ 12 sc. 9 d.

In Wissenkerke.

Mijn vrouwe van Wissenkerke in Wissenkerke ende in Cozarde 635 m., die scieten te steene 135 m. Debet.

In Nisse.

Mijn vrouwe van Wissenkerke 1134 m., die scieten te steene 932 m. Debet.

Willem, Pieter, Jan ende Thonis, Pieter Willouds s. kindere; Willem, Jan, Michiel, Colin ende Willoud, Daniel Pieters s. kindere, 17 m., die scieten te steene 15 m. Debent.

Jacob, Jan ende Hughe, Jan ver Zoeten s. kindere, 17 m., die scieten te steene 15 m. Debent.

In ser Abbenkerke.

Haer Symon die Bastaerd 225 m., die scieten te steene 125 m., fa. et sol. 12 ℔ 10 sc.

Haer Symon ende Wolfaerd, Lodewijcs kindere van der Maelstede, ende joncfrou Lizebet, Lodewijcs wedewe, 225 m., die scieten te steene 125 m., fa. et sol. 12 ℔ 10 sc.

Wouter van der Maelstede 225 m., die scieten te steene 125 m., fa. et sol. 12 ℔ 10 sc.

Lodewijc, ser Lodewijcs s. van der Maelstede, 112½ m., die scieten te steene 62½ m. Joncfrou Lisebet, Lodewijcs wedewe van der Maelstede, 112½ m., die scieten te steene 62½ m. Summa te steene 125 m. Inde sol. 5 ℔ 16 sc. 8 d.

Gillis, Colin ende Pieter, ser Pieters kindere van Barsdorp, 30 m., die scieten te steene 18 m., fa. et sol. 36 sc.

Haer Boudin ende Clays van Barsdorp 30 m., die scieten te steene 18 m. Debent.

Dominus comes pro Egidio de Barsdorp, unde Dankaerd Wissen s. computavit, 10 m., die scieten te steene 6 m.. fa. et sol. 12 sc.

Wolfaerd Jans s. van Barsdorp 20 m., die scieten te steene 12 m., fa. et sol. 24 sc.

Willem van Barsdorp, 15 m., die scieten te steene 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Hughe, Willem, Pieter, Jan, Boudin ende Gherolf, Boudin Hughen s. kindere, 15 m., die scieten te steene 9 m., fa. et sol. 18 sc.

Mijn vrouwe van Wissenkerke 58½ m., die scieten te steene 35 m. Debet.

Wisse uten Poele ende Wisse Colins s. uten Poele 213 m., die scieten te steene 149 m. praeter 1 quart, fa. et sol. 14 ℔ 17 sc. 6 d.

Vinde Jans s. 20 m., die scieten te steene 15 m. 25 r., fa. et sol. 30 sc. 2 d.

Willem, Pieter, Jan ende Thonis, Pieter Willouds s. kindere; Willem, Jan, Michiel, Colin ende Willoud, Daniel Pieters s. kindere, 9 m. die scieten te steene 7 m., fa. et sol. 14 sc.

In Synoudskerke.

Gillis, Colin ende Pieter, ser Pieters kindere van Barsdorp, 144½ m., die scieten te steene 79½ m. 70 r., fa. et sol. 7 ℔ 19 sc. 6 d.

Haer Boudin ende Clays van Barsdorp 144½ m., die scieten te steene 79½ m. 70 r. Debent.

Item haer Boudin ende Clays ende ser Pieters kindere van Barsdorp die Daniels van Barsdorp waren, 72 m. 1 quart, die scieten te steene 40 m. praeter 40 r. Inde sol. ser Pieters kindere 39 sc. 10½ d.

Dominus comes pro Egidio de Barsdorp, unde Dankaerd Wissen s. computavit, 48 m. 50 r., die scieten te steene 26½ m. 23 r., fa. et sol. 53 sc. 2 d.

Wolfaerd Jans s. van Barsdorp 96 m. 100 r., die scieten te steene 53 m. 48 r., fa. et sol. 5 ℔ 6 sc. 4 d.

Willem van Barsdorp 72 m. 1 quart, die scieten te steene 40 m. praeter 40 r., fa. et sol. 3 ℔ 19 sc. 9 d.

Mijn vrouwe van Wissenkerke 225 m., die scieten te steene 120 m. 1 quart. Debet.

Dieric Florens s. 53 m. 100 r., die scieten te steene 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Jan, Heinric ser Gillis s. s., 53 m. 100 r., die scieten te steene 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 6 d.

Jan, Gillis Jans s. s., 53 m. 100 r., die scieten te steene 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Symon Jans s. 24 m., die scieten te steene 12½ m., fa. et sol. 25 sc.

Gheerolf Jans s. 24 m., die scieten te steene 12½ m., fa. et sol. 25 sc.

Clays Jans s. 24 m., die scieten te steene 12½ m. Inde assignat super claustrum de Biezelinghe 5½ m. praeter 18 r. Aldus blivets 7 m. 18 r., fa. et sol. 14 sc. 1 d.

Willem Jans s. 24 m., die scieten te steene 12½ m., fa. et sol. 25 sc.

In Barsdorp.

Gillis, Colin ende Pieter, ser Pieters kindere van Barsdorp, 274½ m. ¼ quart, die scieten te steene 153 m. praeter 60 r., fa. et sol. mediante pennincleen 15 ℔ 5 sc. 8 d.

Haer Boudin ende Clays van Barsdorp 274½ m. ¼ quart, die scieten te steene 153 m. praeter 60 r. Inde sol. mediante pennincleen 10 ℔.

Item haer Boudin ende Clais ende ser Pieters kindere vors. die Daniels van Barsdorp waren, 137 m. 94 r., die scieten te steene 76½ m. praeter 30 r. Inde sol. ser Pieters kindere 26 sc. 5 d.

Dominus comes pro Egidio de Barsdorp, unde Dankaerd Wissen s. computavit, 91½ m. 12½ r., die scieten te steene 51 m. praeter 20 r. Inde defalcat pro labore

suo hic, in ser Abbenkerke et in Synoudskerke 9 m. Sic remanent 42 m. praeter 20 r., fa. et sol.
4 ℔ 8 sc. 10 d.

Wolfaerd Jans s. van Barsdorp 184 m. 25 r., die scieten te steene 102 m. praeter 40 r., fa. et sol. mediante pennincleen 10 ℔ 8 sc. 9 d.

Willem van Barsdorp 137 m. 93½ r., die scieten te steene 76½ m. praeter 30 r., fa. et sol. mediante pennincleen 7 ℔ 12 sc. 10 d.

In ser Arnoudskerke, dat groot es 1500 m., die souden te steene scieten 200 m. Debent.

Smma, 236 ℔ 5 sc. 11½ d. tor.

Summa summarum in Zwtbeveland, 1161 ℔ 15½ d. tor.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven vrien van sinen eyghinen ambochte van der jaerbede vorscreven.

In den eersten in Walchren.

In Vlissinghe.

Pieter van der Boede van mijns heren ambochte in Vlissinghe, van 165 m. 62½ r. vrijs. Des slaet hi of die ligghen binnen der vriheden van Vlissinghen, daer men niet of en ghelt, 40 m. 32½ r. Aldus blivets 125 m. 95 r., fa. et sol. 12 ℔ 10 sc. 8 d.

In Riethem.

Jan, Gillis Woutermans s. s., van mijns heren ambocht, dat minen here anquam van Heinric, sinen broeder, 28½ m. 27 r. vrijs, fa. et sol. 57 sc. 2 d.

In Welsinghe.

Dominus comes die Pieters van der Beke waren ende

Jan van der Beke of rekende 4 m. praeter 4½ r. vrijs, fa. et sol. 8 sc.

In Bigghenkerke.

Bartelmeeus, Alaerd ser Everdeijs s. s., die minen here anquamen pro Janne ende Heinric, sijn broeders, 9 m. 14½ r. vrijs, fa. et sol. 18 sc. 1 d.

In Westcapplen.

Dominus comes die Jan, Weute Willen s. s., waren, daer Pieter, Weute Willen s. s., of gherekende 21 m. 60 r. vrijs, fa. et sol. 42 sc. 5 d.

In ser Beudinskerke.

Dominus comes die Jan, Weute Willen s. s., waren, daer Pieter Weuten s. of rekende 2 m. 67½ r. vrijs, fa. et sol. 4 sc. 5 d.

In Dumburgh.

Dominus comes die Jan, Woyte Willen s. s., waren, daer Pieter, sijn broeder, of gheandwort heeft, 23½ m. 5 r. vrijs, fa. et sol. 47 sc.

In Brigdamme

Dominus comes die Woyten van Brigdamme waren, van 29½ m. 69 r. vrijs. Debet.

Item die Clays, Jan ser Clays s. s., waren, 1½ m. 37½ r. vrijs, daer Pieter, sijn broeder, of andworde, fa. et sol. 3 ßß 3 d.

In Cleewaertskerke.

Dominus comes die Woyten van Brigdamme waren, van 13 m. praeter 33 r. vrijs. Debet.

In Niewekerke.

Dominus comes die Heinric Heine Vordebouts s. waren,

daer Jan, sijn broeder, of andworden zal, 2 m. 109 r. vrijs. Debet.

Item die Clays, Jan ser Clais s. s., waren ende Pieter ende Jacob, sijn broedere, of andworden, 56 r. vrijs, fa. et sol. 4 d.

In Nordmonster.

Item in Nordmonster die waren Clais vornoemd ende Pieter ende Jacob, sine broedere, of antworden, 2 m. 3 quart vrijs. Debent.

Summa in Walchren, 21 ℔ 13 d. tor.

Item in Zuutbeveland ontfaen van mijns heren tsgraven vrien van sinen eyghinen ambochte bewesten Jerseke van der jaerbede vorscreven.

In Coudewerve.

Dominus comes die ver Agneesen van Scoudee waren, daer Dankaerd die Costere of rekende van 80 m. 200 r. vrijs, fa. et sol. 8 ℔ 16 d.

Item dominus comes, die haer Jans ende Heinrix, Jans kindere van Poppendike, waren ende Pieter, haer broeder, of andworden zal, 22 m. 100 r. vrijs. Debet.

In Yerseke.

Dominus comes die ver Agneesen van Scoudee waren, daer Dankaerd die Costere of rekende, 57 m. 44 r., fa. et sol. 5 ℔ 14 sc. 4 d.

Item dominus comes die ser Jans ende Heinrix, Jans kindere van Poppendike, waren, daer Pieter Jans s. van Poppendike ef andworden sal, 14 m. praeter 17 r. vrijs. Debet.

Item dominus comes die hem anequamen van eenen van Kempen kinderen, daer Heinric Kempen s. of andworden sal, 4 m. praeter 11 r. vrijs. Debet.

In ser Abbenkerke, Zynoudskerke ende in Barsdorp.

Dominus comes die Gillis van Barsdorps waren, unde Dankardus f. Wissonis computavit, 66 m. 59½ vrijs, fa. et sol. 6 ℔ 12 sc. 5 d.

In Cloetinghe.

Dominus comes die Jan Boudin Symons s. waren, daer Jan, sijn broeder, of andworden zal, van 10 r. vrijs. Debet.

Summa in Zuutbeveland, 15 ℔ 8 sc. 1 d. tor.

Summa summarum van den vryen ontfaen, 36 ℔ 19 sc. 5 d. tor.

Summa van al der jaerbede van 40 Bewester-Scelt in Zeeland ontfaen, 4340 ℔ 18 sc. 7½ d. tor. Ende hier of so heeft mijne here van Voerne den achtensten penninc, dat comt 542 ℔ 12 sc. 1 d. tor., dat Boudin gherekend heeft ende betaeld in sijn wtgheven den ghenen, die leen houden van minen here van Voerne ende hem selven ende zinen rentemeesters, also alst in Boudins rekeninghe comen es ende verclaerst es in sijn wtgheven Bewester-Sceld in Zeland.

III.

ITEM ONTFAEN VAN MIJNS HEREN TSGRAVEN RENTEN VAN DEN JARE VAN 40, DIE VRANKE NATEREL OVERLEVERDE BOUDIN JANS SONE.

IN DEN EERSTEN IN WALCHREN.

In Vlissinghe.

Meester Lam ende Maartin Lams s. van landpachte

van 8 m. lands, die int Molenwater te Vlissinghe ofghedijct sijn, debent van den mete 2 sc. gr. Debent.

Item meester Lam allene van der steenhuus meet te Vlissinghe debet 4 sc. gr.

Lem Pieters s. van den norderen werve tote Oude Vlissinghe deb. 15 d. gr., fa. et sol. 20 sc.

Pieter Symons s., Pieter van der Boede, Martin Lams s. ende Heine Quicke huurden die toelne te Vlissinghe metter penningcleene, unde terminus hujus anni exivit ad Bonifacii anno 41°, om 7 ℔ gr. Inde sol. Franconi 54 sc. 4 d. soc., fa. in goeden ghelde 50 sc. 11 d. gr. 6 miten. Debuerunt adhuc 4 ℔ 9 sc. gr. 18 miten. Inde sol. 21 ℔.

Boudin Hughen s. van der watermoele te Vlissinghe, unde terminus istius anni exivit ad Bavonis anno 41°. Debuit 4½ ℔ gr. Inde solverunt Henricus Willems s. ende Heinric Ommate 5 ℔ 2 sc. 5½ d. soc., den gheselle vor 14 d. tor. gherekent, fa. 71 ℔ 14 sc. 4½ d.

In Westerzubburgh.

Meester Symon van Zubburgh van enen twaelfsten deele van den boengaerde aldaer, dat Clais van Zubburgh was, debuit 11 d. gr., fa. et sol. 14 sc. 8 d.

In Riethem.

Heinric Gillis s. ende Hanne Symons s. van der note van 3½ m. leens, die Heinric Gillis Woutersmans s. waren, debuerunt 40 d. gr. Inde sol. Heinric Symons s. 20 d. gr., fa. 26 sc. 8 d. tor., daer [of] es ghegaen van dijckoste 5 d. ghez., fa. 5 sc. 10 d. tor. Aldus blivets 20 sc. 10 d.

In Westcappelen.

Pieter Symons s. van mijns heren hofsteden aldaar debet 5 ℔ 6 sc. 2 d.

In Middelburgh.

Die port van Middelburgh van der watermoele aldaer debuerunt et sol. 50 ℔.

Item van der toelne van der jaermarct in Middelburgh, die Vranke dede gaderen, daer of cam boven coste, die Vranke ontfaen hevet, 12 sc. 9 d. gr. Debet.

Item de decimis in Wallacria de eodem anno 40°.

Jan Sijs cochte mijns heren tiende in Portelinghe ende in Zwartoghe pro 39 ℔ tor. et sol. 39 ℔.

Willem ver Marien s. van den lamtiende ende vlastiende aldaer deb. et sol. 27 d. gr., fa. 36 sc. 6 d.

Domaes Jacops s. cochte mijns heren tiende in Oostcappelen pro 20 ℔ tor. et sol. 20 ℔.

Jan van den Wijngaerde, Hannekin die Meusere ende Wonter Bigghe cochten een vierendeel van Barsdorp tiende pro 85 ℔ tor. et sol. 85 ℔.

Item heeft Vranke Naterieel ontfanghen van der lamtiende ende vlastiende aldaer 18 d. gr. Debet.

Willem van Campen, Arnoud Goud Jacobs s., Gillis Gillis s. ende Lammekijn Symons s. cochten mijns heren tiende int westleen van Coudekerke pro 125 ℔ tor. Inde sol. 88 ℔ 7 sc. 10 d.

Maertin Lams s. van der lamtiende ende vlastiende aldaer deb. 6 sc. gr.

Pieter Scotte van 100 r. tienden in Schellacht, die Jan Jan Splinters s. waren, deb. et sol. Franconi Natereel 8 d. gr. Debet.

Heinric Willems s., Hanne Heinrix s. ende Clais Aechte Gillis s. cochten mijns hereu tiende in Langhebeke, die men heed ver Lisebatten kindertiende ende Willem ser Willems s. was, pro 88 ℔ tor. Inde sol. 86 ℔ 10 sc. 8 d.

Item van der lamtiende ende vlastiende aldaer heeft Vranke ontfaen 3 sc. gr. Debet.

Heinric Hughen s. cochte een ghemet tienden in Gapinghe, dat minen here anequam van Pieter den Clerc Willems s., pro 2 sc. gr. Debet.

Item van den duunpolres in Dumburgh ontfaen bi Willekijn, den duunherde, 10 sc. gr. fa. 8 ℔.

Summa in Wallacria, 474 ℔ 4 sc. 10½ d. tor.

Item ontfaen van mijns heren renten in Borselen, van den zelven jare van 40.

In den eersten in Coudorpe.

Colin die Nuvest van landpachte van omtrend 4½ m. lands, die Jans van der Muden waren, deb. van den ghemete 14 d. gr., fa. et sol. 4 ℔ 4 sc.

Item quamen minen here an van Philips van Risinghen omtrend 6 m. leens, daer of es die note alle jare ghegaen over den dijccost.

Summa in Borselen, 4 ℔ 4 sc. tor.

Item bi Pieter Jans s. ontfaen van mijns heren sgraven renten in Zuutbeveland beöosten Jerseke, van den selven jare van 40.

In den eersten in Reymerswale.

Jan Hughen s. huurde die watermoele te Reymaerswale, unde terminus ipsius anni exivit ad Mayum anno 41°, pro 95 ℔. tor. Inde sol. Franconi 57 sc. 6 d. gr., fa. 46 ℔ tor. Item slaet hi of van coste an die moele ghedaen ende van stille staen 14 ℔ 2 sc. 4 d. tor. Sic restant et sol. 34 ℔ 17 sc. 8 d.

Jan, Clais Juffreids s. s., ende Jan Pieters s. huurden die westwintmoele te Reimerswale, unde terminus ejusdem anni exivit ad Mayum anno 41°, pro 82 ℔ tor. Inde sol. Franconi 20 sc. soc. Sic deb. adhuc 67 ℔ tor. Inde sol. 4 ℔ 12 sc. 4 d. soc. fa. 64 ℔ 12 sc. 8 d.

Hannekin die Toysere enne Jacob Everdeis s. huurden die zuutwintmoele te Reymerswale, unde terminus istius anni exivit ad Mayum anno 41°, pro 70 ℔ tor. Inde sol. Franconi Natereel 22 ℔ 10 sc. tor. Item slaed hi of van coste an die moele ghedaen ende van stille stane 3 ℔ 8 sc. tor. Sic restant et sol. 44 ℔ 2 sc.

In den Broec.

Grubbe Alaerd Grubben s. van enen vierendeele van der moele in den Broec, unde terminus ipsius anni exivit ad Mayum anno 41°.

Dankaerd Ricken s. van 2½ m. moers deb. et sol. 20 sc.

In Rieland.

Jan Pouwels z. gadert mijns heren gheleede up die Honte te Rieland. Inde sol. Franconi de eodem anno usque ad diem Bavonis ipsius anni 20 sc. soc. Item sol. hic a festo dicti Bavonis usque ad sabbatum ante Pontiani anno 41° 17 sc. 9 d. sociorum, fa. 12 ℔ 8 sc. 6 d.

In Valkenisse.

Andries Willems s. van mijns heren gheleede up die Honte te Valkenisse sol. van bamesse anno 40° usque ad sabbatum ante beati Pontiani ejusdem anni 13 sc. 9 d. soc., fa. 9 ℔ 12 sc. 6 d.

In Hinkelin.

Heinric Willems s. ende ander lude van landpachte van 113½ m. 47½ r. lands in den ouden polre van Hinkelin deb. 8 ℔ 4 sc. 10 d. gr. 2 ster., fa. et sol. 131 ℔ 18 sc. 3 d.

Wolfaerd ende Jan Mulaerd, Willems kinder uter Meet, cochten 13½ m. tienden in den ouden polre van Hinkelin vors., tmete pro 3 sc. 8 d. gr., fa. 49 sc. 6 d. gr. Inde sol. 49 sc. 6 d. gr., fa. 39 ℔ 12 sc.

Item van den cense van den middelpolre in Hinkelin, die groot es 248 m. 56 r., de mete 4 sc. tor., fa. et sol. 49 ℔ 12 sc. 9 d.

Joncfrou Gheertruud, Pieter Tollins wijf, cochte circa 17 m. tienden in den middelpolre vors., tghemet pro 3 sc. 8 d. gr., fa. 3 ℔ 2 sc. 4 d. gr. Inde sol. 28 ℔ 5 sc.

Item van den cense van den niewen polre in Hinkelin, die groot es 300 m. ende 30 m. 121 r. Daer of es tachter 36 m. So blivets 294 m. 121 r., mete 4 sc. tor., fa. et sol. 58 ℔ 17 sc. 7 d.

Willem Reylofs s. cochte den tiende in den niewen polre vors. pro 45 sc. 1 d. gr., fa. et sol. 26 ℔ 16 d.

In Onderdinghe.

Boudin Boudins s. cochte den tiende in den niewen polre tote Onderdinghe pro 30 sc. gr., fa. et sol. 24 ℔.

In Yerzeke.

Clays die Mast van enen zestendeele van der moele in Yerseke, unde terminus huius anni exivit ad natale domini anno 40. Debuit 10 sc. gr. Inde sol. Franconi 5 sc. gr. et sol. hic 5 sc. soc., fa. 8½ ℔.

Summa bi Pieter Jans s. ontfaen, 538 ℔ 10 sc. 3 d. tor.

Item bi Bollaerd Gillis s. ontfaen van mijns heren tsgraven renten in Zuutbeveland bewesten Yerzeke van den zelven jare van 40.

In den eersten in Barsdorp.

Joncfrou Marie, Jans dochter van Barsdorp, cochte 4 m 1 quart tienden in Barsdorp, die Gillis, haers broeder waren, tmete om 3 sc. 9 d. gr., fa. et sol. 12 ℔ 15 sc.

Item eodem van eenen zestendeele van der moele in Barsdorp, dat Gillis vors. was, unde terminus exivit ad Marie Magdalene anno 41°, debuit 8 sc. gr. Des slaed si of van coste an die moele ghedaen 10 d. gr. Sic restant 7 sc. 2 d. gr., fa. et sol. 5 ℔ 14 sc. 8 d.

Hughe Hadden s. van 1 m. lands in den halven tiende te Cloetinghe deb. et sol. 3 d. gr., fa. 4 sc.

Willem Pieters s. van 2½ m. lands in den halven tiende vors. deb. 5 d. gr.

In Vortrappe.

Mesins kindere van der vere tusschen Vortrappe ende Borselen, unde terminus istius anni exivit ad Odulphi anno 41°, 16 sc. gr., unde dominus Gerardus de Maelstede se onne intromittit. [1])

Item ontfaen van der vere tusschen Vortrappe ende Andwerpen 5 sc. gr. 9 miten, fa. 4 ℔ 6 d.

Item van den cense van den ouden polre in Voertrappe, die groot es behalven 27 m. hofsteden, daer die lude up woenen ende daer men niet of en ghevet, 657⅛ m. 92½ r. Deb. de mensura 6 sc. tor., fa. et sol. 197 ℔ 7 sc.

Item van den cense van den niewen polre in Vortrappe, die groot es 180 m. 143 r., deb. de mensura 6 sc. tor. Des leverd Bollaerd Gillis s. tachter up Jan van Zabbinghe 11 m. praeter 15 r. So blivets 119½ m. 8 r., fa. et sol. 35 ℔ 17 sc. 2 d.

Doedin Pieters s. cochte den tiende in den ouden ende in den niewen polre van Voertrappe vors. om 10 ℔ gr., fa. et sol. 160 ℔.

---

1) De woorden *unde-intromittit*, zijn later aan dezen post toegevoegd en van eene andere hand. Zij zijn moeijelijk te lezen. Voor de anderen durf ik echter instaan, maar van *onne*, waarbóven een bewijs van verkorting staat, heb ik niets kunnen maken. Ook *intromittit* is wat de eerste helft betreft niet boven twijfel verheven.

Hanne Matheeus s. van der visscherien in Voertrappe, unde terminus exivit ad Bavonis anno 41° deb. 4 sc. gr.

Hughe Lieve Pieters s. van een vierendeel tienden, dat Machtild Dankaerds dochter was, deb. et sol. 12 d. gr., fa. 16 sc.

In Capelle.

Hughe Symons s. cochte omtrend 9 m. tienden int westambocht ter Capellen, die Rogiers van Voerhoute waren, om 38 sc. gr., fa. et sol. 30 ℔ 8 sc.

Margriete Papen cochte 2 m. 100 r. tienden in Vroenlant ter Capellen, die Rogiers vors. waren, tmete pro 3 sc. 9 d. gr., fa. 8 sc. 9 d. gr., fa. et sol. 7 ℔.

Item van mijns heren tiende te Score, die Rogiers voers. was, ontfaen van mijns heren deele 11½ d. gr., fa. 15 sc. 4 d.

Summa bi Bollarde Gillis s. ontfaen, 454 ℔ 17 sc. 8 d. tor.

Item bi Heinric Waddins s. ontfaen van den goede in Scachtkins polre van des sondaghes na korsdach int jaer van 40 tote beloken paesschen int jaer van 41, doere mijn here van Haemsteden up quam.

In den eersten van landpachte van den jare van 40.

Eerst in Yerseke polre.

Willem Wouters s. van 30 m. praeter 22 r. lands, tmete 19½ d. gr., fa. 48 sc. 7 d. gr. 13 miten. Inde sol. 18 sc. 7½ d. gr. 1 tor., fa. 14 ℔ 18 sc. 1 d.

Wouter Boenaerd van 10 m. praeter 96 r., tmete 16½ d. gr., fa. 13 sc. 3 d. gr. 2 d. ster. Inde sol. 6½ sc. 1 d. gr. 21 miten, fa. 5 ℔ 6 sc. 6 d.

Hanne, Clays Wouters s. s., van 14 m. 1 quart, tmete 19½ d. gr., fa. 23 sc. 1 d. gr. 21 miten. Inde sol. 11 sc. 5 d. gr. 1 ster., fa. 9 ℔ 3 sc. 1 d.

Lem Smedekin 2 m. 10 r., tmete 23 d. gr., fa. 3 sc. 10 d. gr. 18 miten. Inde sol. Franconi 10 d. gr. 1 ster. et sol. hic. 21 d. gr. 2 ster., fa. 28 sc. 11 d.

Hanne Jans s. van 2 m. 65 r., tmete 23 d. gr. 2 ster., fa. 4 sc. 2 d. gr. 23 miten. Inde sol. Franconi 11 d. gr. 1 ster. et sol. hic 23 d. gr. 2 ster., fa. 31 sc. 7 d.

Hanne Reiloefs s. 1½ m. 20 r., tmete 23 d. gr., fa. 3 sc. gr. 1 mite. Inde sol. Franconi 12 d. gr. et sol. hic 12 d. gr., fa. 16 sc.

Item idem van 5 m. 10 r., tmete 21 d. gr., fa. 8 sc. 9 d. gr. 2 ster. Inde sol. 4 sc. 4 d. gr. 20 miten, fa. 3 ℔ 10 sc. 5 d.

Clays Gillis s. van 2½ m. 10 r., tmete 26 d. gr., fa. 5 sc. 5 d. gr. 21 m. Inde sol. Franconi 22 d. gr. et sol. hic 21 d. gr. 22 miten, fa. 29 sc. 3 d.

Hughe Wouters s. van 3½ m. praeter 15 r., tmete 20 d. gr., fa. 5 sc. 8 d. gr. 1 ster. Inde sol. Franconi 20 d. gr. 15 miten, et sol. hic 22 d. gr. 19 miten, fa. 30 sc. 5 d.

Lem Gillis s. van 8 m. 84 r., tmete 21 d. gr., fa. 14 sc. 5 d. gr. 22 miten. Inde sol. 7 sc. 3 d. gr., fa. 5 ℔ 16 sc.

Hanne, Pieter Symons s. s., van 4 m., tmete 20 d. gr., fa. 6 sc. 8 d. gr. Inde sol. 3 sc. 4 d. gr., fa. 53 sc. 4 d.

Lam Pieters s. van 4 m., tmete 20 d. gr., fa. 6 sc. 8 d. gr. Inde sol. 3 sc. 4 d. gr., fa. 53 sc. 4 d.

Doedin Pieters s. van 4 m., tmete 20 d. gr., fa. 6 sc. 8 d. gr. Inde sol. 3 sc. 4 d. gr., fa. 53 sc. 4 d.

Item Hanne Lam ende Doedin vors. van den zeedike ende score jeghens Yerseke polre 3 sc. 4 d. gr. Inde sol. 20 d. gr., fa. 26 sc. 8 d.

Item van landpachte in die polre jeghens Coudewerve van den zelven jare van 40.

Lem Volen s. van 3 m. 1 quart. lands, tmete om 28 d. gr., fa. 7 sc. 7 d. gr. Inde sol. Franconi 30 d. gr. 1 ster. et sol. hic 30 d. gr. 1 ster., fa. 40 sc. 5 d.

Coppin Voerdeelen s. van 3 m., tmete 28 d. gr., fa. 7 sc. gr. Inde sol. Franconi 28 d. gr. et sol. hic 28 d. gr., fa. 37 sc. 4 d.

Hannekin Jaken s. van 2 m., tmete 28 d. gr., fa. 4 sc. 8 d. gr. Inde sol. Franconi 18 d. gr. 2 ster. et sol. hic 18 d. gr. 2 ster., fa. 24 sc. 11 d. gr.

Pieter die Hollandere van 1 m. deb. 28 d. gr. Inde sol. Franconi 9 d. gr. 1 ster. et sol. hic 9 d. gr. 1 ster., fa. 12 sc. 5 d.

Lizebet Hanne Hughen sons van 1½ m., tmete 28 d. gr., fa. 3 sc. 6 d. gr. Inde sol. Franconi 14 d. gr. et sol. hic 14 d. gr., fa. 18 sc. 8 d.

Item van landpachte in den polre achter Duvenee damme.

Lem ende Pieter, Hanne Clais s. kindere, van 6 m. 58 r. lands, tmete om 25 d. gr., fa. 12 sc. 10 d. gr. 20 miten. Inde sol. 6 sc. 5 d. gr. 10 m., fa. 5 ℔ 3 sc. 2 d.

Lem van Keuten ende Hanne Godevaerds s. van 9 m. 87 r., tmete 25 d. gr., fa. 19 sc. 4 d. gr. 6 miten. Inde sol. 9 sc. 8 d. gr. 3 m., fa. 7 ℔ 14 sc. 10 d.

Hanne Boudins s. van 9 m. 87 r., tmete 25 d. gr., fa. 19 sc. 4 d. gr. 6 miten. Inde sol. 9 sc. 8 d. gr. 3 m., fa. 7 ℔ 14 sc. 10 d.

Item van tienden van den zelven jare van 40.

Clais die Mast van 2 m. tienden in Yerseke polre, tmete om 3 sc. 4 d. gr., fa. 6 sc. 8 d. gr. Inde sol. 6 sc. 8 d. gr. ghez., fa. 4 ℔ 13 sc. 4 d.

Pieter die Hollandre van 1 m. tienden in den polre

jeghens Coudewerve deb. 4 sc. 8½ d. gr. Inde sol. 25 d. gr. 18 miten, fa. 33 sc. 4 d.

Lammekin die Costere ende Jan Godevaerds s. van 2 m. tienden in den polre achter Duvenee damme deb. 9 sc. 6 d. gr.

Item van 6 zeve tarwen ontfaen 9 sc. soc., fa. 6 ℔ 6 sc.

Item van 14 zeve rugs 15 sc. 6 d. soc., fa. 10 ℔ 17 sc.

Item alle scoud, die dese voernoemde lude sculdich bliven van den goede in Scachtkins polre in dezer rekeninghe, ende alle ander scoud van den zelven goede, die in dezer rekeninghe niet en staet, die heeft mijn here van Haemsteden ane hem ghenomen ende upgheheven bi mijns heren tsgraven beveelnisse, omdat hem mijn here tgoet van Scachtkins polre gaf met lande, beesten, coerne, husinghe ende met allen andren goede, dat daer toe behoorde, ende daer up te comene also als hijt vant, doet hem ghegheven was.

Summa bi Heinric Waddins s. ontfaen van den goede in Schachtkins polre, 105 ℔ 14 sc. 2 d. tor.

Summa summarum in Zwtbeveland, 1099 ℔ 2 sc. 1 d. tor.

Item bi Gillis Pieters s. ontfanghen van mijns heren tsgraven renten in Nordbeveland, van den jare 30.

In den eersten in Emelisse ambocht.

Gillis Symons s. van 100 r. tienden, die Jans Symons s. was, deb. 14 d. gr. Inde sol. 14 d. soc., fa. 16 sc. 4 d.

Domaes Michiels s. van 200 r. tienden ten Wale, die Heinric Heinrix s. was, deb. 2 sc. gr. Inde sol. 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Dankaerd Burse van den score ten Wale, datten am-

bocht toebehoort, dat mijn here daer hevet, deb. 20 d. gr. Inde sol. 20 d. soc. fa. 23 sc. 4 d.

Heinric van Cats van tienden, die Pieter, sijns broeders, was, deb. 3 sc. 4 d. gr.

In die Welle.

Hughe Jans s. van tienden, die Jans Clays s. was, deb 26 d. gr. Inde sol. 26 d. soc., fa. 30 sc. 4 d.

In Coninchen.

Reyle die Timmerman van landpachte van 200 r. lands aldaer, die der minderbroeder van Zierixee waren, deb. 12 d. gr.

In ser Witten kinderambocht.

Doedin Pieters s. van landpachte van ½ m. 20 r. lands, dat der kerken te Cortkene was, deb. de mensura 24 sc. tor., fa. 13 sc. 7 d. Debet.

Boudin Coipman Lems s. van landpachte van 1 m. praeter 30 r. lands, dat der drie capelrien was, deb. de mensura 20 d. gr., fa. 18 d. gr. Inde sol. 18 d. soc., fa. 21 sc.

In Niewekerke.

Jan Costins s. van landpachte van 1½ m. lands van Jans Ries capelrie lande, deb. 13 d. gr.

Int nortambocht van Emelisse.

Diederic Zwanen z. van landpachte van 1½ m. lands up Hughe Costins s. wael, deb. 10 d. gr. Inde sol. 10 d. soc., fa. 11 sc. 8 d.

In Gheerolfsdijc.

Clais Zasse van landpachte van 38 r. lands, die Jan ver Lizen s. wedewe waren, deb. 2 d. gr.

Int nortambocht van Wissenkerke.

Wulfaerd Venertons s. van landpachte, omtrent 4 m. 1 quart lands van Doedin Domaes s. capelrie lande, deb. de mensura 15 d. gr., fa. et sol. 4 ℔ 5 sc.

Heinric, Hughe Lieven broeder, van landpachte van 2½ m. lands, die ser Hughen sGouwers waren, deb. de mensura 22 sc. tor., fa. et sol. 55 sc.

Ende dese vors. 2½ m. lands heeft mijn here ghegheven Pouwels, mijns heren knecht van Moermond.

VIERDE BROKSTUK.

Item wtgheven in Zuutbeveland boosten Yerzeke bi Pieter Jans s., anno 41°.

Eerst als men die moelen te Reymerswale verhuurde, van pondghelde 7 sc. 6 d. soc., fa. 5 ℔ 5 sc.

Item doe men vercochte den tiende in den Niewenpolre tote Onderdinghe, van pondghelde 21 d. soc., fa. 24 sc. 6 d.

Summa bi Pieter Jans s. wtgheven, 6 ℔ 9 sc. 6 d.

Item wtgheven bi Heinric Waddins s. van den goede van Schachtkins polre binnen der tijt dat hijt verwaerde, dat was van des zondachs na korsdach int jaer van 40 tote beloken paesschen toe int jaer van 41.

In den eersten van ploechysere te verlegghene, te scarpene ende ghetouwen te beslane, 10 d. soc., fa. den ghezelle gherekent vor 15 d. tor., 12 sc. 6 d.

Item van ere eyde, 7 d. soc., fa. 8 sc. 9 d.

Item om 4 goreele 14 d. soc., fa. 17 sc. 6 d.

Item van paerden te beslane 7 d. soc., fa. 8 sc. 9 d.

Item om houd, dat te Dordrecht ghecocht was ende men bezichde an die porte, die voerd hof staet, 6 sc. soc., fa. 4 ℔ 10 sc.

Item van den zelven houte te bringhene van Dordrecht in Scachtkins polre 6 d. soc., fa. 7 sc. 6 d.

Item van spikinghe ende ghehanghe, die an die porte ende elwaer binnen den hove ghebezicht waren, 6 d. soc., fa. 7 sc. 6 d.

Item om 1 slot, 1 gr. 2 d. ster., fa. 25 d.

Item den timmerman van der porten ende ander dinc binnen den hove aldaer te timmerne, 9 d. soc., fa. 11 sc. 3 d.

Item van huseele, roeden ende latten, die men bezichde tsteenhuus ende ander husinghe aldaer mede te deckene, 10 d. soc. 1 d., fa. 12 sc. 5 d.

Item den deckere van deckene 6½ d. soc., fa. 8 sc. 1 d.

Item van cupen, tubben ende ghelten te bindene, 2 d. soc., fa. 30 d.

Item om zeele, daer men die beesten ane band, 4 d. soc., fa. 5 sc.

Item om linin lakin tote slaeplakene ende te zacken, 3 sc. soc., fa. 45 sc.

Item om 1 mortier, 3 d. soc., fa. 3 sc. 9 d.

Item om 18 achtendeel bonen, die men in den lentin zaide, 3 sc. 6 d. soc., fa., den ghezelle vor 15 d., 52 sc. 6 d.

Item om 5 achtendeel arweten, die men in die zelve tijt zaide, 15 d. soc., fa. 18 sc. 9 d.

Item om 22 achtendeel wicken te zayzade, 6 sc. 5 d. soc., fa. 4 ℔ 16 sc. 3 d.

Item wtgheven van der boden hure, die tgoet van Scachtkins polre holpen berechten van bamesse anno 40° tote Meye toe anno 41°.

In den eersten Heinkin van der Capellen 38 d. soc., fa. den gheselle voer 14 d. 38 sc. 6 d.

Item Hanne Taxkijn 25 d. soc., fa. 29 sc. 2 d.

Item Magher Hanne 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item Lemmekin Lems s. 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item Heine Dantkijn 18 d. soc., fa. 21 sc.

Item Pieterkijn Hughen s. 7 d. soc., fa. 8 sc. 2 d.

Item Claiskijn Lems s. 7 d. soc., fa. 8 sc. 2 d.
Item Lemmekijn van der Moncke 7 d. soc., fa. 8 sc. 2 d.
Item Marekine, den joncwive, 2 sc. soc., fa. 28 sc.
Item ghegheven te paesschen desen vors. boden tote offerghelde 6 d. soc., fa. 7 sc.
Item Hanne van Parijs van aerden van den oevere in die meed te doene, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item wtgheven om bier, visch, vorsch vleesch, harinc, mostaerd, looc, asijn, jwn ende kaersen. ende om ander cleene provanse toter boden behoef binnen der tijt vors., 16 sc. 8 d. soc. 1 ster., fa. 11 ℔ 13 sc. 4 d.
Summa bi Heinric Waddins s. wtgheven van den ghoede in Scachtkins polre, 41 ℔ 6 sc. 7 d. tor.

Item wtgheven bi Bollaerd Gillis s. in Zwtbeveland bewesten Yerseke anno 41°.
Van coste ghedaen te helpen inne den cens van den polre te Vortrappen, 15 d. soc., fa. 17 sc. 6 d.
Item van den halven tiende te Cloetinghe te helpen inne 6 d. gr., fa. 10 sc. 6 d.
Summa bi Bollard Gillis s. wtgheven 28 sc. tor.

Summa summarum in Zwtbeveland wtgheven, 49 ℔ 4 sc. 1 d. tor.

Item wtgheven in Nordbeveland bi Gillis Pieters s.

In den eersten van 12 m. 120 r. lands, ligghende in Emelisse ende in Wissenkerke, te dijckoste ghedaen van den niewen inlaghen ende van waterinc ghelde 1 gr. 1 ster. van den mete, fa. 16½ d. soc., val. 19 sc. 3 d.
Item van dijckoste van 2 niewen inlaghen ende van

dat men buten dijcte, van 13 m. 83 r. lands 1½ d. soc. van den mete, fa. 20 d. soc., fa. 23 sc. 4 d.

Item van enen wech of te delvene in Campen van mijns heren lande, om ander mijns heren land over den wech te verzoekene, 8 d. soc. 1 ster., fa. 9 sc. 9 d.

Summa in Nordbeveland bi Gillis Pieters s. wtgheven, 52 sc. 4 d. tor.

Item bi Boudin Jans s. wtgheven van bodeghelde, van reysen ende van menighen andren particulen sonder letteren, anno 40°.

In den eersten Heinric, mijns heren oom, van ere reyse, die hi dede te Dordrecht, varende met mijns heren lettere van Haemstede in die weke na vastenavond anno 40° ane den rentmeester van Zuutholland, om mijns heren tsgraven ende mire vrouwen provanse behoef van wine in Zeeland te bereedine tieghens hare coemste, die die rentemeester niet en zende up die tijt, daer hi om te coste dede 3 sc. gr., fa. 45 sc.

Item van coste, die Hughe, Boudin Jans s. clerc, dede binnen 5 daghen varende ende keerende ter Vure, als men dede des joncheren wtvaert van Brabant, om minen here den grave te sprekene als van der provanse van den vors. wine, dat die rentemeester van Zuutholland gheenen wijn ghesent en hadde, als mijn here hem hadde omboden bi zinen brieve vors., 2 sc. 6 d. gr., fa. 40 sc.

Item van eere reyse, die Boudin Jans s. dede binnen 5 daghe wtwezende in die weke na Reminiscere anno 41°, als hem mijn here ombood dat hi tote hem comen soude te Reymerswale, daer hine niet en vand, ende van dat hi van Reymerswale voert voer te zente Gheerdenberghe, daer hi minen here vant ende met hem sprac om zaken, daer hine om omboden hadde, ende van der vorseider

provanse van wine ende van inlaghen te legghene, die men behoefde in Nortbeveland, 7 sc. 6 d. gr., fa. 6 ℔.

Item van 16 stic rinchs wijns, die Melis, die balju te Portvliet, van Dordrecht sende in Middelburgh, te sciphuren 6 sc. 3½ d. soc. Item 1 ghersoen, die up die wine quam in Middelburgh, 12 d. soc. Item van coste, die Melis dede varende ende kerende binnen 14 nachten, daer hi die wine leverde, die 16 stic vors., in Middelburgh ende 6 stic te Zirixee, 8 sc. soc. Item van desen wine uten scepe up die strate te doene ende in den kelnare te bringhene, 32 d. soc. Ende van Wellincwerve (*lees*, vollincwine) up die strate ende in den kelnare die 16 stic wijns te volne, 46 d. soc. Dit coomt in summe 21 sc. 9½ d. soc., fa. 15 ℔ 5 sc. 1 d.

Item wtgheven Willem uter cameren, dat hi met mijns heren brieve voer te Damme ane Jan Bonived om 25 stic corts wijns, die ghecocht waren tote mijns heren ende mire vrouwen provanse behoef. Eerst van sciphuren zo costen zi, die 16 stic wijns van den Damme in Middelburgh te bringhene, ende die ander 9 sende hi te Zierixee, 3 d. gr. van den sticke, fa. 4 sc. gr. soc. Item van den zelven wine uten scepe upt lant te doene ende in den kelnaer, 32 d. soc. Item van vollincwine overmids drie vate, die gheleken hadden, 4 sc. soc. Item van coste, die Willem dede om dese wine te vaerne ende te keerne, met des knechts loone, die upten wijn quam, 24 d. soc. Dit coemt in summen 13 sc. 6 d. soc., fa. 9 ℔ 9 sc.

Item wtgheven feria tertia post Agnetis 1 ghersoen, ghezent met mijns heren open lettere ane Vranken Natereel Costin Wissen s., dijcgrave in Nordbeveland ende zine ghesworne, Pieter van Barsdorp, dijcgrave bewesten Yerseke ende sine ghesworne ende Rengaer Heinen s., dijcgrave van der zuutsiden in Scouden met sinen ghesworne, dat si varen souden in Nordbeveland ende daer inlaghen scieren, 24 sc.

Item 1 ghersoen, ghezend met mijns heren open lettere ane alle manne ende scoutaten Bewester-Scheld ende Beöoster-Scheld in Zeeland, dat si narenstelike inpanden souden die jaerbede van 40, 2 sc. van den mete, daer die daghe of leden waren, 30 sc.

Item crastino Agnetis 1 ghersoen, met mijns heren open lettere ghesent ane allen den papen ende clercken van Zeeland in porten ende daer buten, dat zi niet ane nemen en souden enighen dienst of ambocht van des domproefst weghen van Utrecht, als die lettere daer of houd, 30 sc.

Item 1 ghersoen, ghesent feria tertia post Agnetis met mijns heren open lettere ane alle mijns heren lude van Zeeland, die scade henomen hadden of in ghebrecke waren van den grave van Vlaendren, dat zi comen zouden tote Andwerpen des maendaechs voer onser vrouwen dach te lechtmessen ende met hem bringhen aldaer haer ghebrec, 30 sc.

Item die beate Agathe 1 ghersoen, ghesent met mijns heren open lettere ane alle welgheboren lude ende ghemeente van Zeeland, die ghebrec hadden van den grave van Vlaendren of van den luden van Vlaendren, dat zi dat overbringhen souden ende leveren in scrifte in Middelburgh heren Florense van Borselen, 30 sc.

Item 1 ghersoen, ghesend met mijns heren open lettere ane allen luden, edel ende onedel, porteren ende ghemeenten van den lande van Zeeland, als van der monten, die in Zeeland gaet, dat men neme ende gheve in allen den lande van Zeeland, ghezelle van Heneghouwen of van Holland of van des hertoghen monte van Brabant of des graven van Vlaendren voer 14 d. tor., 30 sc.

Item van paymente verloren van ghelde, dat Boudin Jans s. ontfaen hadde van mijns heren weghen ende niet wtgheven en was, doe mijn here tforseide ghebod van der monten ghebood in zinen lande, an 40 ℔ ghezellen, die hi onder hem hadde, die maken te verlieze van elken ghezelle 1 tor. 40 ℔.

Item 1 bode, ghesend ipso die beate Scolastice med mijns heren open brieve ane allen mijns heren scoutaten ende mannen in Walcheren ende in Borselen, dat si scarp ghebod legghen souden also tide als vastelavond leden ware, ende inpanden ende betalen Boudin Johannes s. die jaerbede van 40, ende dat si daer toe voerderen souden, dat die jaerbede gheinnet worde, 16 sc. 4 d.

Item die Scolastice 1 ghersoen, ghezend med mijns heren open brieven ane allen mijns heren scoutaten ende mannen van Zuutbeveland, als van den 2 sc. van den mete van mijns heren jaerbede, daer die dach of was te vastenavonde int jaer van 40, dat si scarp ghebod legghen souden up den eersten sondach na grote vastenavond, in te pandene ende te betaelne dle voerseide bede Boudin Jans s., 10 sc.

Item 1 bode ghesent dominica Oculi anno 40° med Boudin Jans s. brieve ane den goeden luden van Nordbeveland, scoutaten ende mannen, hem te laten weten, dat Vranke Natereel Costin Wissen s., dijcgrave in Nordbeveland, met sinen ghesworne, Pieter van Baersdorp, dijcgrave bewesten Yerzeke, med sinen ghesworne, Renghaer Heynen s., dijcgrave an die zuutside van Scouden, met sinen ghesworne, ende Boudin Jans s. vors. sijn souden feria tertia post Oculi voer vromestijt te Cordkene, om inlaghen te scieren, 4 sc. 8 d.

Item feria secunda post Oculi 1 ghersoen, ghezent met mijns heren brieve in Walcheren ende in Borselen ane alle die scoutaten ende mannen aldaer, dat si mijns heren jaerbede voers. narenstelike inpanden souden, 11 sc. 8 d.

Item feria quinta ante Letare 1 ghersoen, ghezent an minen here, om hem te laten weten, dat Hannekin Stuvesand van Zyrixee een scip ghesleghen hadde van Bartangen, met winen gheladen. Ende hi tscip metten goede ghebrocht hadde te Zyrixee, 18 d. soc., fa. 21 sc.

Item 1 ghersoen, ghezend feria secunda post Letare in

Holland an Willem den Kusere omme paeldinc, ende te Hillegaem ane Hughe Jans s. om bier tote mijns heren ende mire vrouwen provanse in Middelburgh, 2 sc. soc. fa. 28 sc.

Item 1 ghersoen, ghesend sabbato post Letare met mijns heren besloten lettere ane die port van Zirixee, dat zi tote minen here den grave comen souden in Middelburgh ende bringhen vor hem Hannekine Stuvezant ende sine ghezellen, 4 d. soc., fa. 4 sc. 8 d.

Item 1 ghersoen, ghezent sabbato post Letare met mijns heren brieven ane heren Janne van Leiden, here Herbaren van Rieden, balju van Zuuthollant, dat zi tote minen here comen souden in Middelburgh, ende ane Willem den Kusere, dat hi in Middelburgh beesten senden soude tot mijns heren ende mire vrouwen provanse behoef tieghens paesschen, 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Item feria secunda ante palmarûm Gheerard Jans s., ghezend met mijns heren brieve ane scepenen ende burghmeesters van Zirixee, dat zi comen souden in Middelburgh tote minen here, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria secunda ante palmarum minen here ghegheven in Middelburgh te offerghelde ende dieghenen, die bi hem waren, 8 oude ster., fa. 4 sc.

Item hem ghegheven feria tertia ante palmarum tote offerghelde 5 oude halve grote, fa. 40 d.

Item hem ghegheven feria quarta ante palmarum 5 oude halve grote, fa. 40 d.

Item feria sexta ante palmarum Gheerard Jans s., ghesend met mijns heren open letteren ane alle die manne ende scoutaten van Borselen, dat zij narstelike inpanden souden die jaerbede van 40, ende dat si Boudin Jans s. betalen souden 2 sc. van den mete. Propter litteram tenuit 10 sc. 6 d.

Item in Middelburgh ghegheven feria sexta ante palmarum bi mijns heren beheete Arnoude van Cassele 9 schilde, den schilt gherekent voer 21 d. soc., fa. 11 ℔ 6 d.

Item feria sexta ante palmarum ghegheven bi mijns heren beheete Pieter Wierincs s., den armen om gode te ghevene, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item dominica palmarum minen here ende die bi hem waren ghegheven te offerghelde 11 oude ster, fa. 4 sc. 11 d.

Item feria secunda post palmarum minen here ghegheven te offerghelde 8 oude ster., fa. 3 sc. 7 d.

Item feria secunda post palmarum enen ghersoen, die liep met mijns heren brieve ane alle scoutate ende manne van Zuutbeveland, dat si die jaerbede narenstelike inpanden souden, 9 sc. 4 d.

Item 1 ghersoen, ghesend feria tertia post palmarum met mijns heren open lettere ane alle manne ende scoutaten van Borselen, dat si narenstelike inpanden souden die jaerbede van 40, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria tertia post palmarum minen here ghegheven tote offerghelde 5 oude halve gr., fa. 3 sc. 4 d.

Item feria tertia post palmarum van sciphuren, die die 28 beesten costen ute Holland in Middelburgh te bringhene, die Willem die Cusere sente tote mijns heren provanse tieghen paesschen, 8 sc. gr., fa. 6 ℔ 8 sc.

Item van 300 scove wicken 3 sc. 6 d. soc., fa. 49 sc.

Item van coste, die Bortoen ser Gillis s., Bollaerd Gillis s. ende Pieter Jans s. deden feria tertia post palmarum, van dat zi voeren in Zuutbeveland bi mijns heren bevelnesse om te vane Heinric, Clais Pouwels s. s., van den Niewelande, ende Lemme Betten s. van Coudewerve, alsi daden ende zi brochtense vor hem in Middelburgh in den steen, 4 sc. soc., fa. 56 sc.

Item feria sexta post palmarum Gherard Jans s., ghezent met mijns heren lettere an den hooftmeester te Crabbendike om 100 lammeren, die hi brochte, met sciphuren, die lammere in Middelburgh te bringhene, 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Item feria sexta post palmarum van 19 beesten, die Willem die Cusere sende in Middelburgh, te sciphuren 6 sc. gr., fa. 4 ℔ 16 sc.

Item betaelt Willekine, den duunherde in Walcheren, van dat hem ghebrac van sinen wedden van den jare van 40, dat wtghinc te Meye int jaer van 41, 10 sc. gr., fa. 8 ℔.

Summa bi Boudin Jans s. wtgheven van den jare van 40, 129 ℔ 18 sc. 3 d. tor.

ITEM WTGHEVEN SONDER LETTEREN VAN BODEGHELDE, VAN REYZEN ENDE VAN MENIGHEN ANDREN PARTICULEN INT JAER VAN 41.

Eerst Boudin den Lodder, ghezent feria secunda post festum pasche met mijns heren lettère ane alle die manne van Zuutbeveland, dat zi des woensdaechs in die paesschedaghe comen souden in Middelburgh tote minen here, met hem te sprekene om orbaer sijns lands van Zeeland, als die brief daer of houd, 7 d. soc., fa. 8 sc. 2 d.

Item feria secunda post festum pasche Hanne Buffel, ghezent met mijns heren open brieve ane alle die manne van Borselen, dat zi tote minen here comen souden in Middelburgh des woensdaechs in die paesschedaghe, met hem te sprekene om orbare sijns land van Zeland, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria secunda post festum pasche 1 ghersoen, ghesend met mijns heren lettere ane alle die manne van Walcheren, dat zi tote minen here comen zouden in Middelburgh feria quarta post festum pasche, met hem te sprekene om den orbaer van Zeland, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria secunda post festum pasche 1 bode, ghesend met mijns heren brieve ane alle die manne Booster-Schelt in Zeland, dat zi comen zouden in Middelburgh, tote minen here des donresdaechs na paesche dach, met

hem te sprekene om des lands orbaer van Zeeland, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item feria secunda infra octavam pasche minen here ghegheven, die hi heren abbas offerde te zire eerster messe in Middelburgh in den cloester, 6 scilde, fa., den scilt vor 21 d. soc. 7 ℔ 7 sc.

Item wtgheven feria tertia post festum pasche bi mijns heren beheete ende betaeld van coste, die Reynghaer Heynen s., Ghize Jans s., Jan Lopers s., Jan van den Steine, Pieter Mugghen s., Heinric Hallincs s. ende Jan Jans s. deden in Middelburgh die wile, dat zi daer laghen, als hi ze omboden hadde aldaer tote zire vierscarre te comene, 5 sc. soc., fa. 3½ ℔.

Item feria quarta post festum pasche des heren garsoen van Aghemond, die tors brochte in Middelburgh, daer mijn here in die paessche daghe up stac, 41 d. soc., fa. 47 sc. 10 d.

Item feria quarta infra octavam pasche minen here ghegheven in Middelburgh in sire tassche, daer mijns heren clerke gheen rekeninghe of doen en zullen, 40 schilde, fa. 48 ℔.

Item feria quarta infra octavam pasche ex jussu domini comitis Heinric den piper ende Jan den coc, om 19½ elne lakens, die elne van 8 d. soc., fa. 13 sc. soc. Item hem luden 2 voedere, die costen 3 sc. soc., dat coemt in summen 16 sc. soc., fa. 11 ℔ 13 sc.

Item feria quarta post festum pasche ex jussu domini comitis ghegheven Candelaren, Cobboote ende Pieter Symons s. om 19 elne lakens te rox, die elne om 5½ d. soc., fa. 8 sc. 8½ d. soc. Item van 13 elne voederlakens, die elne om 2 d. soc., fa. 26 d. soc. Dit coemt in summen 10 sc. 10½ d. soc, fa. 7 ℔ 12 sc. 8 d.

Item feria sexta post festum pasche broeder Pieter, Heinric Wissen s. s., ghegheven bi mijns heren beheete 16 elne lakens, die elne van 8 d. soc., fa. 10 sc. 8 d.

soc. Item van scherne ende van nayene 12 d. soc. Dit coemt in summen 11 sc. 8 d. soc., fa. 8 ℔ 3 sc. 4 d.

Item feria sexta post festum pasche bi mijns heren beheete Hannekijn van den stalle, daer hi tors ,daer mijn here up stac, mede voerde in Heineghouwen, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item sabbato post pascha bi mijns heren beheete meester Heinric, mijns heren surgijn, om plaestre mede te vaerne tote mijns heren behoef te Ghent, 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Item wtgheven dominica Quasimodo Pieter Clappoys, coninc van den yrauden, bi mijns heren beheete 10 sc. soc., fa. 7 ℔.

Item eadem dominica Volmesteine bi beheete mijns heren van Haemstede van sinen costen ende zijns paerds betaeld tote Jacob Batten sons binnen achte daghen, 14 d. soc. Ende hem ghegheven mede te ridene in Heineghouwen ane minen here met mijns heren brieve van Haemstede, 2 sc. soc. Dit coemt in summen 3 sc. 2 d. soc., fa. 44 sc. 4 d.

Item feria secunda post Quasimodo ex jussu domini de Haemstede Pieter van Ordenburgh 4 sc. soc., fa. 56 sc.

Item feria secunda praedicta ex jussu domini de Haemstede Willekijn den duunherde, dat hi met sinen letteren reet in Heneghouwen ane minen here den grave, 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Item eadem feria secunda bi mijns heren beheete van Haemstede ende des abs van Middelburgh Gheerart Jans s., ghezent met haren brieve in Scouden ane Bollaerde Bollaerds s., dat hi zonder marren comen zoude in Middelburgh, te zamen te ridene met den abt ende Boudin Jans s. in Zuutbeveland [ende] in sente Martinsdijc om vreden, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item bi mijns heren beheete ghegheven feria tertia post Quasimodo Gheerart Jans s. tote 1 rocke 5 elne strijps lakens, die elne 4½ d. soc., fa. 22½ d. soc., fa. 26 sc. 3 d.

Item feria tertia post missas domini 1 bode, ghezend

met mijns heren besloten lettere te Berghen upten Zoem ane heren Gheerart van der Maelstede, dat hi in Zeelant comen soude, achter lande aldaer te vaerne om lude van mijns heren weghen te vermane, dat zi varen zouden tote minen here, als hi se in Heineghouwen ombode te comene, 10 sc.

Item van ere reyse, die Boudin Jans s. dede des zaterdaechs vor sacraments dach, als hi voer te Denremonde zes daghe uut te sine, om minen here aldaer te sprekene van sluzen te legghene in Duveland ende bi wien dat mense legghen soude, dijcgrave daer te zettene, van jonghe Lamme ende van Jan Alouds s. kindere verboernesse ende van vele andre mijns heren zaken met hem aldaer te sprekene, met 3 paerden uut sijnde 18 d. soc. daechs, fa. 9 sc. soc., fa. 6 ℔ 6 sc.

Item crastino sacramenti Bollaerd Gillis s., ghesent met mijns heren lettere te Burchvliet in Brabant ane heren Wolfaerde van Borselen, dat hi comen soude in Zeeland om die jaerbede in te ridene, daer hi heren Wolfaerde niet en vant; 2 daghe uijt te zine onder varen ende onder keeren ende dat Bollaerd na hem lette, 16 d. soc., fa. 18 sc. 8 d.

Item van 2 reysen, die Bollaerd Gillis s. daer na dede, met mijns heren brieve te Borchvliet te vaerne, om heren Wolfaerde van Borselen te sprekene ende te informeerne van der zelver zake, dat hi comen wilde in Zeeland om die jaerbede in te ridene, 32 d. soc., fa. 37 sc. 4 d.

Item feria tertia ante nativitatem beati Johannis van coste, die Vranke Natereel, Pieter van Barsdorp, Costin Wissen s. ende Reinghaer Heinen s. in Nordbeveland deden die wile, dat zi daer laghen 2 inlaghen te scieren, also als hem luden met Boudin Jans s. best dochte na tslands orbaer, 6 sc. 5 d. soc., fa. 4 ℔ 9 sc. 10 d.

Item feria tertia post nativitatem beati Johannis 1 ghersoen, ghezend met mijns heren open lettere al Zeeland

dore, den goeden lieden aldaer te laten weten, dat die vrede jeghens die van Vrankrike verlenghet was tote zinte Jans daghe toe uutganc ende Oechst, 30 sc.

Item die Petri et Pauli Boudin den Lodder, ghezent haestelike met mijns heren besloten lettere te Reymerswale an heren Claise Kervinc aldaer, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria quinta ante Margarete 1 bode, ghezent haestelike met mijns heren besloten lettere an haren Rasen van Cruninghen, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item die beate Margarete van coste, die die balju ende burghmeesters van Middelburgh deden, doe zi voeren te Nortbeveland waerd om Gheerolf van Campen ende Boudin, Jan Boudins s., te vane ende in Middelburgh te bringhene, also alst mijn here hemluden omboden hadde bi sinen brieven, ende voert met mijns heren brieven te ghisele te sendene ten Niewendoren, omme dat zij gheghens Costin Wissen s., dijchgrave in Nortbeveland en Jan f. Costins, zinen clerch, daghedinch hadden, 16 d. ghez., val. 18 sc. 8 d.

Item wtghegheven van coste, die haer Wolfaerd van Borselen ende die ghene, die med hem waren, deden, doe hi die jaerbede van 40 inreed, ende in ser Wolfaerds brief van den selven coste niet gherekend en es, 10 sc. 11 d. ghes., die maken 7 ℔ 12 sc. 10 d.

Item feria secunda post Margarete bi mijns heren beheete te Macheline ghegheven Jacoppe, mire vrouwen dorwaerder, als hi reed van mijns heren weghen om een ors te copen, 21 d. soc., fa. 24 sc. 6 d.

Item feria secunda post Margarete bi mijns heren beheete van Haemstede ghegheven Oliviere, mijns heren messelgier, als hine 1 boedscap sente, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item feria quarta post Margarete 1 ghersoen, ghesent met mijns heren brieve van Macheline tote Reymerswale ane heren Claise Kervinc, dat hi in Barland varen soude om zekerhede van den luden tontfane, die daer in die

kerke laghen van dat zi enen knape ghesleghen hadden binnen vreden, 8 d. soc., fa. 9 sc. 4 d.

Item feria quinta post Margarete bi mijns heren brieve van ere reyse, die har Clais Kervinc, har Gheerart van der Maelstede met andren ghezelscepe deden in Zuutbeveland, om te vane die met quaden ghelde berucht waren, daer zi 4 of ghevaen waren ende ghebrocht in Middelburgh in den steen. Betaeld van den coste 6 sc. 5 d. soc., fa. 4 ℔ 9 sc. 10 d.

Item Bollaerd Gillis s., ghezent met Boudin Jans s. brieven ane minen here den grave, die up die tijt was in Vlaendren, hem te laten weten van menigherande saken, die minen here aneghinghen ende hem daer of te spreken, 45 d. soc., fa. 52 sc. 6 d.

Item vigilia beate Marie Magdalene van ere reyse, die Boudin Jans s. dede te Machelen te vaerne, om minen here te sprekene van den ghiselen van Yerseke, Jan Olouds s. kindere, Doedin Broec, Jonghe Lamme ende van vele andre zaken, die hi te doene hadde van mijns heren weghen, daer hi 8 daghe omme wt was, overmids die reyse, die hi dede in Baerland, omme die liede in den steen te bringhenne, die in die kercke laghen van Dierix f. Clais doot, ende daer hij heer Clais Kervinch waende ghevonden hebben, also als hem omboden was, 12 sc. gr., val. 9 ℔ 12 sc.

Item in vigilia beate Marie Magdalene eenen gaersoen, ghezend an alle die dijchgraven van Walcheren ende an hare ghezworne, dat zij in den lande van Walcheren scarp ghebod legghen souden ende tland also met den dike doen verwaren, dat wel verzekerd ware. Ende die des niet en dade, dat zoude mijn here ane hem houden, als die zijn land verderven wilde, 5 sc.

Item feria tertia post beate Marie Magdelene Hannin den Ram, ghezent met mijns heren besloten lettere in Stavenisse an Costin Wissen s., 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item crastino beati Jacobi van ere reyze, die har Lam, Boudin Jans s. clerc, [dede] in Heineghouwen te ridene, minen here te sprekene van den luden, die te Barland in die kerke laghen van dat zi enen knape ghesleghen souden hebben binnen vreden ende van Hugheman Moos s. wive ende har kindere, van Jonghe Lamme ende van haer Dierics goede van Zoetelinkerke, watter mijn here toe ghedaen wilde hebben, ende van vele andre zaken, daer hi om 14 nacht uut was, 7 sc. 6 d. gr., fa. 6 ℔.

Item feria tertia post Jacobi 1 bode, ghezent met mijns heren brieve in Walcheren, Borselen, Zuutbeveland, in Scerpenisse, in sente Martinsdijc, in Duveland, in Scouden ende in Nordbeveland ane alle welgheboren lude, porters ende ghemeente van zinen lande van Zeeland, dat niemant wandelen en zoude noch comen onder die van Aemstel, wandse mijn here ontseit hadde, als die brief daer of hout 30 sc.

Item feria tertia post Jacobi van ere reyse, die Boudin Jans s. dede te Ghend te vaerne an heren Hughen van Calkine, hem te betaelne van mijns heren weghen 18 ℔ gr. 3 scilde, daer hi 3 daghe omme wt was varende ende keerende, 4 sc. 6 d. gr., fa. 3 ℔ 12 sc.

Item die assumptionis beate Marie van ere reyse die Boudin Jans s. dede tote Antongen, om minen here te spreken van vele zaken, die mijn here te doene hadde in Zeeland, daer hi brieve of brochte vor hem, ende van dane voert te ridene te Valenchenis, daer hi betaelde van mijns heren weghen 200 schilde, 9 daghe wt te wesene met 3 paerden, 13 sc. 6 d. gr., fa. 10 ℔ 16 sc.

Item die decollationis beati Johannis bi beheete van den here van Haemstede Boudin Jans s. ene reyze ghedaen te Ghent, om Symone van der Zekele, mijns heren waerd aldaer, te leverne van mijns heren weghen 8 ℔ 12 sc. 6 d. gr. 1 ster., daer hi weder overnam van Symoene vors. enen brief van 39 ℔ 5 sc. 3 d. gr. 1 ster., welken

brief Boudin Jans s. leverde minen here van Haemstede; binnen 3 daghe varende ende keerende 4 sc. 6 d. gr., fa. 3 ℔ 12 sc.

Item van coste, die Heinric, mijns heren oom, Vranke Natereel, Gheerolf Justaes s. deden, als zi reden met haren ghezelscepe, mijns heren mannen, ende met Boudin Jans s., om vreden te nemene tusschen heren Claise Kervinc ende Hollander van Reymerswale up die een zide ende die van Oostlande up die ander zide, daer zij 3 daghe omme wt waren, dats ze wetenne [up] Lambrechtsdaghe ende des maendaechs ende des dinxendaghes te voren, 8 sc. 5 d. soc., fa. 5 ℔ 17 sc. 10 d.

Item die beatorum Symonis et Jude so reet Boudin Jans s. in Braband om heren Wolfarde van Borselen te sprekene ende te vermane van mijns heren weghen, dat hi comen wilde in Zeeland ende tachterstel van der jaerbede inriden. Ende omdat mijn here up die tijt tote Avenyoen waert was, so reet Boudin voert ane minen here Willemme van Duvenvorde, hem te sprekene ende raet met hem te nemene van zaken, die minen here ende zinen lande van Zeland ane ghinghen. Ende van dane reet Boudin vort te Byaumond ane minen here Janne van Heineghouwen, hem te sprekene van den zaken vors. ende brieve van hem daer of te nemene, daer hi 10 daghe om uut was met 3 paerden, dat coste 15 sc. gr., fa. 12 ℔.

Item die beati Lamberti 1 bode, ghesend an alle mijns welgheboren luden ende ghemeente in Walcheren, Borselen, Zuutbeveland, ter Tolne, Scarpenesse, Portvlied, sente Martinsdijc, Stavenesse, Duveland, Scouden ende in Nordbeveland, hem luden to laten weten, dat een vrede ghemaect ware tusscen den coninc van Vrankerike ende sijn helpers ende den coninc van Ingheland ende sijn helpers usque ad nativitatem beati baptiste ende die dach al, 30 sc.

Item sabbato post beate Katerine ghezent Witkijn Mijs

s. in Heineghouwen ane minen here van Byaumond, hem te laten weten, als mijn here was tote Avenyoen, dat 24 scepe van Ingheland tFeergad in waren comen ende vorbi Arnemuden ghevaren onvertolent in Vlaendren, 18 d. soc., fa. 20 sc.

Item feria tertia post beate Katerine van eere reyzen, die har Lam, Boudin Jans s. clerc, dede an die van Vlaendren ter Sluus, ten Damme, te Brugghe ende te Ghend an Jacob van Artevelde, om antworde ende bescheid te hebbene van 24 scepe, die ute Ingheland tFergad inquamen ende int Swin ontfaren waren med mijns heren tolne, ende dat hi voerd voer in Heineghouwen, als hi vernam dat mijn here die grave comen was van Avenyoen, ende hi minen here vand tote onser vrouwen te Cambroen tote har Arnouds groeve van Heremes, daerne mijn here van dane sente an den hertoghe van Braband ende an heren Willem van Duvenvoerde, ende dat hi van dane weder voer an die van Vlaendren te Brugghe ende ter Sluus med mijns heren sgraven ende des hertoghen brieven, daer hi binnen 15 daghen om vertarde, overmids 5½ sc. gr. van pardehure, 16 sc. soc., fa. 11 ℔ 4 sc.

Item dominica post Thome, als har Lam voer om die antworde, die die van der Sluus gheseid hadden heren Lamme te doene, daer hi 10 daghe om wt was, 5½ sc. soc., fa. 3 ℔ 17 sc.

Item feria tertia post Agnetis Hannin Buffel, ghesent met mijns heren tsgraven open lettere ane alle dijcgraven van Walcheren, dat zi med haren ghesworen alle vreden, die wtghinghen tote onser vrouwen lechtmesse, verlenghen zouden tote Meye toe daernaest comende, 5 d. soc., fa. 5 sc. 10 d.

Item feria sexta ante Invocavit Gelkine, ghezent in Heineghouwen ane minen here den grave ende van dane ane minen here van Oosterhoud in Braband, hem te laten weten dat up die tijt van Dordrecht gheene rinsche wine

en waren comen in Middelburgh noch in Zirixee tote mijns heren provanse, daer omme omboden was; ende om andre mijns heren orbaer hem te laten weten, als van des heren rechte van Vorne van der jaerbede van 40, 2 sc. soc., fa. 28 sc.

Item feria tertia post Mathie dn̄ dn̄s nr̄s *(sic)* venit in Middelburgh Hannin Buffel, ghezent met mijns heren lettere ter Vere ane minen here Wolfaerde van Borselen, dat hi in Middelburgh comen zoude tote minen here, 1 d. soc., fa. 14 d.

Item feria sexta post Mathie 1 ghersoen, ghesent met mijns heren brieven ane die ghene, die van minen here leen houden up die Honte ende vord ane die van Caloo ende ane heren Rase van Cruninghe, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item feria secunda ante Letare Oliviere, mijns heren messelgier, ghesent met mijns heren lettere ane Costin van Cats, als van wollen, die zine vriende upten vlaemsschen stroom anevaerden ende te Cats brochten. Item Oliviere vord ghezend met gheliker lettere van wollen ane Pieter Gheeroncs s. in zinte Martinsdijc, die zine vriende upten zelven stroom anevaerden ende daer brochten, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item feria quinta ante Letare Gelkine, ghezent in Stavenisse met mijns heren letteren ane Dankaerd Boudins s. ende ane Pieter Jans s. aldaer, 9 d. soc., fa. 10 sc. 6 d.

Item feria sexta ante Letare Gheerart Jans s., ghesend met mijns heren open brieven ane alle die ghesworne bewesten Yerseke in Zuutbeveland, dat si in Middelburgh comen souden tote minen here, ende voert ghesent ane Clais Jans s. kindere van Cloetinghe ende ane ander lude, die den dijc van Mannee ane ghevaert hadden, ende voert ghesent in den Broec ane Symone tser Arnouds s., ende ane Jan, mijns har Jans s., met mijns heren besloten letteren, 8 d. soc., fa. 11 sc. 8 d.

Item feria sexta ante Letare Pellekijn, mijns heren

messelgier, ghezent met mijns heren open letteren in Walcheren ane alle mijns heren manne aldaer, dat si des saterdaechs vor halfvastene comen souden in Middelburgh, 6 d. soc., fa. 7 sc.

Item sabbato ante Letare Olivier, mijns heren messelgier, ghezent met mijns heren open lettere in Zuutbeveland ende in Borselen ane alle sine manne aldaar, dat si des vridaechs na halfvastene te Cats comen souden tote minen here, met hem aldaer te sprekene, 18 d. soc., fa. 21 sc.

Item sabbato ante Letare Hannin Buffel, ghesent met mijns heren open lettere in Stavenisse, sente Martinsdijc, Portvliet, Scarpenisse ende ter Toelne ane alle die manne ende scoutaten aldaer, dat zi des vridaechs na halfvastene sijn souden te Cats bi minen here met hem aldaer te sprekene, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item sabbato ante Letare Knodekine, gezent met mijns heren open lettere ane alle die manne van Walchren, dat si des vridaechs na halfvastene sijn souden te Cats bi minen here, med hem te sprekene om des lands orbaer van Zeeland, . 7 sc.

Item dominica Letare Gelkine, ghesent met mijns heren open lettere in Scouden ende in Duveland ane alle die mannen aldaer, dat zi comen souden te Cats, met minen here aldaer te sprekene des vridaechs na halfvastene, 12 d. soc., fa. 14 sc.

Item dominica Letare Knodekine, ghesend met mijns heren open lettere in Nordbeveland ane alle die manne ende scoutaten aldaer, dat si des vridaechs na halfvastene sijn souden te Cats bi minen here, met hem aldaer te sprekene van saken, die den ghemeenen lande van Zeeland anegaen, 7 sc.

Item feria sexta post Letare wtgheven bi mijns heren beheete te Cats Alaerd den drayere van Middelburgh van 12 speren, die mijn here hadde ende besichde in Middel-

burgh in die paessche-daghe anno 41°, als mijn here stac, 8 sc. 6 d. soc., fa. 49 sc.

Item feria secunda post palmarum bi mijns heren beheete te Zirixee, als hi daer te scepewaerd ghenc, van 24 tortijts scachten, van een scapraden, die meester Clays Merre hadde sijn booke in [te] slutene, van 2 scarrenborden, die [hi] maecte tot mijns heren behoef, ende van 4 mortierstox, 33 gr. soc., fa. 38 sc. 6 d.

Item betaeld Willekine, den duunheerde in Walcheren, van sinen wedden van Meye int jaer van 41 tote des Zaterdaechs na sente Gheertruden dach int selve jaer, dat hi daer duunherde was ende mijn here dien dienst Heinric Maelghize beval, 20 sc. gr. tsjaers, dat coemt van 46 weken ende 4 daghen 18 sc. 1 d. gr. 1 ster., fa. 14 ℔ 9 sc. 9 d.

Summa bi Boudin Jans s. wtgheven van den jare van 41, 239 ℔ 11 d. tor.

ITEM WTGHEVEN VAN REYSEN ENDE VAN BODEGHELDE ENDE VAN ANDREN PARTICULEN SONDER LETTEREN ANNO 42°.

In den eersten Willem, die duunheerde was, ghezent sabbato post Quasimodo in Heineghouwen ane minen here den grave, hem te laten weten die andworde, die die port van Middelburgh gaf den abdt van Middelburgh, heren Henric Poppen s. ende Boudins Jans s. van mijns heren weghen, als van der bede, die mijn here hemluden bevolen hadde ane die port van Middelburgh te doene, ende van 2 scepe van Vlissinghe, die ute Inghelant voerbi Westcappelle quamen te Vlissinghe in die havene, daert 1 scip of in hadde 11 stic wijns ende tander 6 sacke wollen 4 packeele vachte, welke wolle ende vachte onvertolent ende onvercocket aldaer was comen, ende dat Boudin Jans s. dat goet van mijns heren weghen gheane-

vaert hadde, wat mijn here daertoe ghedaen wilde hebben, daer hi antworde up brochte, als mijns heren brief daer of houd, 28 sc.

Item dominica post Quasimodo Gheerart Jans s., ghezent in Heineghouwen ane minen here, hem te laten weten van der vorseider wollen ende vachten, dat een inghelsman van des meyers weghen comen was in Middelburgh, omme die voernoemde wolle ende vachte te hebbene van des meyers weghen tote des conincs behoef van Ingheland, daer hi antworde van minen here weder of brochte, als die brief daer of houd, 20 sc.

Item van ere reyse, die Boudin Jans s. dede des maendaechs in die sincse daghe van Middelburgh te Macheline ten daghe, daerne mijn here ontboden hadde, daer die dach up die tijt verleid was. Ende doe voer Boudin van dane te Brusele om heren Willem van Duvenvorde te spreken om mijns heren orbaer, ende van dane voer hi weder te Macheline ten daghe, daer mijn here van dane sciet om sbrands wille, ende Boudin volghede na te Brusele, daer men sprac van den paeymente, dat in mijns heren lande gaen soude, ende daer hi leverde van mijns heren weghen heren Pieter van der Haeye, mijns heren capellaen, als die brief daer of houd, 14 ℔ 5 sc. 9 d. soc., daer hi om wt was onder varen ende keeren 12 daghe. Dat comd 18 gr. sdaechs med 3 parden 18 sc. gr., fa. 14 ℔ 8 sc.

Item vigilia sacramenti ghegheven te Brusele bi ser Pieters bevelnesse van der Haye enen garsoen, die met mijns heren besloten letteren liep van Brusele in Middelburgh an die lombaerde aldaer Oestover ende Westover, ende van dane tote Zirixee an die lombaerde aldaer, 21 d. ghez., fa. 24 sc. 6 d.

Item dominica post Bonifacii 1 ghersoen, ghesent med mijns heren open brieve an allen mijns heren mannen ende scoutaten in Zeland sonder in Nordbeveland, dat

yghelijc scoutate in sijn ambocht scepenen ende wit maken souden sonder vertrec, recht bi der niewer core te nemene ende te ghevene, als die lettere daer of houd, 30 sc.

Item wtgheven feria tertia post Bonifacii Willekijn, die duunheerde was, ende eenen andren garsoen, dat si voeren int Swin omme te vernemen van den Oestvriesen, als mijn here bevolen hadde, bi heren Arnoude van Haemstede, here van Moermont, daer zi 5 daghe omme wt waren, yeghelic 20 gr. ghesellen, facit 40 ghesellen, fa. in tor. 46 sc. 8 d.

Item wtgheven feria secunda post octavam sacramenti eenen garsoen, die liep ter Sluus in Vlaendren, omme den harinc te beziene, offer eenich te coope ware, also als mi mijn here omboden hadde in sine besloten lettere, daer hi gheenen en vant in al Vlaendren, 14 sc.

Item van eere reyse, die har Lam, Boudins clerc, dede feria secunda ante Odulfi varende te Ghend, om minen here te sprekene van den brieve van der monte te vermakene, die mijn here in Zeland ghesend hadde, ende om ander orbaer, ende van dat Hughe Boonkin ende Lem Corenboud van Middelburgh 1 scip ghepand hadden voerd Swin, met huden ende anderen goede gheladen, dat si segheden, dat die van Ameyes toebehoorde ende si ghebrocht hadden tote Arnemuden in die havene, weder si die pandinghe ghedaen hadden bi minen here of [niet] en hadden. In welke reyse hi antworde brochte van der monte ende dat men armborste, ghescot, tardsen ende cogghen ghereeden soude in Zeland, ende dat men gheene grote scepe van dane uten lande en soude laten voeren, als mijns heren open brieve daer of houden, ende dat mijns heren wille ware, dat Boonkin ghepand hadde, daer haer Lam om wt was 5 daghe onder varen ende keren, dat coste 40 sc.

Item dominica post Odulfi Hanne van Scheys, ghesend

met den selven brieven van der monte ende van den armborsten in Walcheren, in Borselen, Zuutbeveland, in sente Martinsdijc, te Pordvlied, Scarpenisse, Duveland, Scouden ende Nordbeveland, den luden daer te laten weten, dat mijn here gheboden hadde in sinen steden Middelburgh ende Zirixee ende ghemeenlike in allen zinen lande van Zeland te nemene ende te ghevene, als die brief daer of houd, 1 ghezelle voer 7 d. holl., 2 vlaemsche voer 7 d. holl., 1 scild voer 12 sc. holl., 1 lyoen voer 19 gr., 1 pawelyoen voer 20 gr., 1 royael voer 16½ gr., 1 guldin hallinc voer 13½ gr., eenen ouden gr. gherekend voer 16 d. tor. Item den andren brief, dat mijn here onbood allen sinen goeden luden van sinen porten, ambochtsheren, welgheboren luden ende ghemeenten van sinen lande Bewester-Sceld ende Beöoster-Sceld in Zeland, dat si alle armborste, ghescod, tardsen souden doen maken ende bereeden, als die vorseide brieve daerof houden, 30 sc.

Item feria quarta ante nativitatem beati Johannis baptiste Gilkine, ghesend te Heyneghouwenwaerd an minen here den grave, hem te laten weten van den twye ende parlemente, dat Clays van den Broeke ende Ghouwere Hughekinds s. ende Henrix kindere van den Broeke onderlinghe hadden binnen vreden, 25 sc.

Item feria quinta ante nativitatem Johannis baptiste bi ser Wolfards beheete van Borsele van mijns heren tsgraven weghen Henric Maleghise, den duunherde, tote 1 henxte 15 sc. gr. soc., fa. 10 ℔ 10 sc.

Item sabbato ante nativitatem beati Johannis baptiste Hanne van Scheys, dat hi liep med mijns heren besloten lettere an die van Zirixe, dat men tgheld van den huden, die Boonkin ghepand hadde, teliverere soude, 4 sc. 8 d.

Item van eere reyze, die Boudin Jans s. dede vigilia nativitatis Johannis baptiste, van dat hi reed med 3 paerden te Heyneghouwenwaerd, om minen here te spreken van

vele saken ende hine vand te Breyne, daer hi hem leverde bi 's ser Pieters hand van der Haeye, als die brief van quitansen daer of houd, 33 ℔ 22 d. soc. 2 ster. Ende van dane dede mijn here Boudin riden te Berghen in Heyneghouwen om med hem aldaer te spreken, ane welke reyze Boudin wt was onder varen ende keeren 6 daghe, dat comd, 18 gr. sdaechs, 9 sc. gr., fa. 7 ℔ 4 sc.

Item ipso die nativitatis beati Johannis baptiste Witkijn Mijs s., ghesend te Heyneghouwenwaerd om minen here te laten weten, dat een scip met 28 sacke wollen gheladen quam ute Scodland tFergad in, welke wolle vercocket was 25 sac up Janne van der Boirsen, porter te Brugghe, ende dat scip was van der Sluus ende voeren voerbi Aernemuden onvertollend, boven dat Willeman Clays s. den stierman van der Sluus gheloefd hadde tote Arnemuden te blivene, 17 sc. 6 d.

Item feria secunda ante Martini aestivalis Hanne van Scheys, ghesend med mijns heren open lettere al Zeland doire, sinen ghetrouwen ende lieven vrienden te laten weten, dat overmids 2 cardinale, die onse helighe vader die paws nedersende, om die sake tusschen den coninc van Vrankerike ende minen here den grave te vernemene ende te tracterne, die vrede ses weken verlenghet was, van sente Jans avonde midzomere, als die lettere daer of houd, 30 sc.

Item feria secunda post Martini aestivalis Hanne van Scheis, ghesend te Zirixee om 2 manden cannen ende 2 manden scotelen, van dien tescepe te draghene ende in te doene ende van sciphuren van Zirixee in Middelburgh te bringhene ende daer up te doene ende den clooster te bringhene, ende van sinen loone dat hi daer omme liep, 10 d. gr. soc., fa. 11 sc. 8 d.

Item feria secunda post Martini aestivalis Hanne Knodekine, haestelike ghesend med mijns heren open lettere in Borselen an heren Florens den Jonghen, Doedin, sinen

broeder, up die een zide, ende in sente Martinsdijc ane Pieter Gheeroncs s. ane die ander zide, dat si dincsendaghe avonds naest sente Martins dach comende of woensdaghe vro teghens minen here sijn souden in Middelburgh, wand mijn here danne sijn segghen uten wilde, dat hi up hem hadde, als van den twye, dien si onderlanghe hadden, als die brief houd, 12 sc.

Item eadem feria secunda 3 ghersoene, ghesend med Boudin Jans s. letteren, als hem mijn here die grave bevolen hadde medten voernoemden brieve, eenen in Walcheren, eenen in Borselen ende in Zuutbeveland, eenen in sente Martinsdijc, in Stavenisse ende in Duveland an dieghene borghe sijn van den parlemente tusschen die van Borselen ende Pieter Gheeroncs s., dat si comen souden in Middelburgh des dincsendaechs na sente Martinsdach in den zomer als die letteren daer of houden, 25 sc.

Item sabbato post Martini aestivalis Pieter Sconsmale s., ghesend aen minen here bi beheete van heren Wolfarde van Borselen ende ser Clays Kervincs, dat die rollen van den segghen van Borselen te Zirixee waren weder gheleid in mijns heren cofer, bezegheld onder zinen zeghel int jaer van 41, als mijn here daer was palmen sondaghe, 14 sc.

Item wtgheven des woensdaghes voer sente Magreten dach Willekijn, den messengier, omme dat hi ghench in Borselen an here Heinric van Everinghe ende here Olivire, sinen sone, cum litteris domini clausis, 14 sc.

Item eadem die eenen garsoen, ghesend in Nortbeveland te Campen med mijns heren besloten lettere an Gherolve van Campen ende Jan Boudins s., sinen oem, 5 sc.

Item eadem die eenen garsoen, die in Zuutbeveland ghench an Wolferde Lodewijx s. van der Maelsteden ende Clays Ghodevaerds s., 5 sc.

Item wtgheven des donresdaghes voer sente Magreten

dach eenen garsoen, die mijns heren besloten lettere droch an den here van Haemstede, Harman van Zweeten ende Jan van Heemvliet, 18 sc.

Item wtgheven des vridaghes voer sente Magreten dach minen here den grave tote offerghelde 2½ d. soc., fa. 35 d.

Item eadem feria sexta tween witten vrouwen van Ghistele ghegheven bi mijns heren tsgraven beheete om gode 12 gr., fa. 14 sc.

Item die beate Margarete wtgheven Ellike, Alards s., ghesend [met] mijns heren open lettere an alle die mannen ende scoutaten van Nortbeveland, dat si maendaghe na sente Magreten dach comen souden in Middelburgh voer minen here, als die lettere houd, 7 sc.

Item die beate Margarete Hanne van Scheis, dat hi liep med mijns heren besloten lettere in Stavenesse an Costin Wissen s., 7 sc.

Item die beate Margarete et feria tertia post Margarete Willem van der cameren van 2 reysen die hi ten selven tijde dede te Vlaendrenwaerd om meneghrande stucken te copene, die mijn here behoefde, 3 sc. 6 d. soc., fa. 49 sc.

Item feria tertia post Margarete Wittebolle, ghesend med mijns heren besloten brieve an die port van Zirixee om tgheld van den huden, die Boonkin inghepand hadde, 4 sc. 8 d.

Item eadem feria tertia bi beheete haer Diederix van Mattenesse Willem van der camere van 12 elne graus lakens, ghecocht jeghens Pieter Zwieten s. tote mijns heren ende ser Diederix behoef vorseid, 2 hoyken of te makene, 5 sc. soc., fa. 3 ℔ 10 sc.

Item feria quarta post Margarete Hanne van Scheis, ghesend met mijns heren open brieve an alle mijns heren manne van den 5 ambochten ende anders in Walcheren, dat zi vridaechs na sente Magreten dach comen souden in Middelburgh voer minen here of voer sinen raed, ende dat si dat niet laten en souden, want mijn here med

hem luden te spreken hadde om des ghemeens lands orbaer, als die brief daer of houd, 4 sc.

Item feria quinta post Margarete bi mijns heren beheete Jan Loopers s., dijcgrave an die nordside in Scouden, om den twi te bevelne tusschen den scepen van Zirixee ende sine ghezworne van 1 vonnesse dat zi ghewised hadden van den lande dat Jans van Walcheren was, die Jan wtgheleid hadde bi zinen ghezwornen, 34 d. soc., fa. 39 sc. 8 d.

Item eadem feria quinta post Margarete verdinghet jeghens meester Gillis, den goudsmid in Middelburgh, ende hem betaeld van eenen mijns heren selverne nappen, die bestolen was in die weke na Margarete in Middelburgh ende hi ghecocht hadde; hem daer of ghegheven bi meester Clays Stuuc beheete, 3 scilde, fa., dat scild vor 22 d. soc., 5 sc. 6 d. soc., fa. 3 ℔ 17 sc.

Item feria quinta post Margarete Hanne van Scheis, ghesend med mijns heren open brieve al Zeeland dore, hem te laten weten, dat alle die ghene, die scade ghenomen hadden van den Fransoysen of van den Inghelsen, dat zi dat in scrifte bringhen souden onder mijns heren rentmeester van Zeelant, als die brief daer of houd, 20 sc.

Item feria sexta ante Marie Magdalene Wandelare, den waghenare in Middelburgh, van dat hi minen here den grave van Middelburgh med sinen waghene voerde te Vlissinghe, ende van 5 ganghen, die hi ghenc mijns heren camerwand in Middelburgh up den dam te scepe te voerne, 6 d. soc., fa. 7½ sc.

Item eadem feria sexta bi mijns heren sgraven beheete Heyne Candelaren om 1 roc 30 gr. soc., fa. 35 sc.

Item die beate Marie Magdalene Clays van Alblaes, ghesent met ser Wolfaerds, ser Clays Kervincs ende Bollaerds brieve an dieghene, die die van Borselen ende Pieter Gheroncs s. anspreken als helpers, dat si comen

souden in Middelburgh haer onscoude te doene of med hem ghelden, 18 d. soc., fa. 21 sc.

Item om frontsijn ende om inct Beöester-Scelt ende Bewester-Scelt in Zeeland van sente Domaes daghe voer korstavond anno 40° tote des donresdaechs na sente Jacops dach anno 42°, 15 ℔.

Item die beate Marie Magdalene Gheerard Jans s., ghesend an minen here den grave met brieven, die Gheerard Aelwijns s. Boudin Jans s. beval tote minen here te sendene, dat men se zeghelen soude, ende dat hi die cedelen, daer der goeder lude scade van Zeland in stoet, die si van Fransoysen ende van den Inghelsen ghenomen hadden, die mijn here Boudin Jans s. bevolen hadde tontfane ende hem te sendene sonder vertrecht, 28 sc.

Summa bi Boudin Jans s. wtgheven van den jare van 42, 87 ℔ 3 sc. 3 d. tor.

Summa summarum bi Boudin Jans s. wtgheven, 456 ℔ 2 sc. 5 d. tor.

Item wtgheven om knapen cleedere, die mijns heren goet ghehulpen hebben verwaren Bewester-Scelt ende Booster-Scelt in Zeeland. Van 2 sasone, dat es van den jare van 41 ende 42

In den eersten in Walchren.

Domaes Jacobs s., die mijns heren goet helpt verwaren in Walchren, van 2 paer cleeder metten voeders, 10 ℔.

Gheerolf Justaes s., die heischer was in mijns heren vierscarre anno 41°, ende Justaes, sijn sone, die nu heyscer es in mijns heren vierscarre, yeghelijc 1 paer cleeder metten voeders, fa. 10 ℔.

Martin Lams s., die clerc in mijns heren vierscarre, van 2 paer cleeder metten voeders, 10 ℔.

Item in Zuutbeveland.

Pieter Jans s., die mijns heren goet beöosten Yerseke in Zuutbeveland helpt verwaren, van 2 paer cleeder metten voeders, 10 ℔.

Heinric Waddins s., die tgoet verwaerde in Scachtekins polre, om een paer cleeder metten voeders, 5 ℔.

Item Bollarde Gillis s., die mijns heren goet hevet verwaerd bewesten Yerseke in Zuutbeveland, van 2 paer cleeder metten voeders, 10 ℔.

Item in Nordbeveland.

Gillis, Pieter Jans s. s., die mijns heren goed verwaerde in Nordbeveland, van 2 paer cleeder metten voeders, 10 ℔.

Item Lam Mathijs s., die sijn clerc ghewezen heeft, Bewester-Schelt in Zeeland mijns heren goet te verwaerne, wt ende in te scrivene ende anders te doene als den clercscap toebehoert, van 2 paer cleeder metten voeders, 16 ℔.

Item van Jan Witten cleeder, uproepere mijns tsgraven Beöester-Sceld, metten voeders, 10 ℔.

Item Pieter Mugghen s. van sinen cleeder metten voeders, 10 ℔.

Item van Jacob Mulox s. cleeder metten voeders, 10 ℔.

Item van Diederic Gillis s. cleeder ute Duvelant metten voeders, 10 ℔.

Item van Melis cleeder, baelju te Pordvliet, metten voeders, 10 ℔.

Item van Hughen, sijns clercs, cleeder metten voeders, die Beöester-Sceld in Zeland mijns heren goed beift verwaerd, wt ende in te scrivene, ende anders ghedaen als den clercscip daer toebehoorde, 16 ℔.

Summa van der knapen cleeder wtgheven, 147 ℔ tor.

Item wtgheven van penningleene, dat men hout van minen here den grave ende Boudin Jans s. betaeld heeft van der jaerbede van 40.

In den eersten, in Walchren.

In Aernemuden.

Boudin Weeldekin 6 ℔ tor. tsjaers, facit de quatuor annis et solvit ei 24 ℔.

In Haymanne.

Heynric, Pieter joncfrou Lannen s. s., 11 sc. ½ d. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 4 sc. 1 d.

Symon ende Hughe die Gouwere, Hughekint Symons s. kindere, 9 sc. 10 d. ½ oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 39 sc. 5 d.

Boudin Symons s. 6 sc. 6½ d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 25 sc. 3 d.

Willem Reymaers s. 3 sc. 3 d. 1½ oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit 13 sc. 1½ d.

Heinric Everdeis s. van den Vivere 17 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 10 sc.

Willem, Gillis ende Jan, Willem Everdeys s. kindere van den Vivere, 17 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 3 ℔ 10 sc.

Pieter ende Colin, Jan Everdeis s. kindere van den Vivere, 17 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 3 ℔ 10 sc.

In Riethem.

Gillis ende Jan, Gillis Woutermans s. kindere; Kateline ende Beatrice, Pieter Gillis s. kindere, 4 ℔ 13 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 18 ℔ 15 sc.

Symon Hughekints s., 28 sc. 4 d. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔ 13 sc. 4 d.

Jan Hughekind ende Pieter, Gillis Hughekints s. kindere, 28 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 5 ℔ 13 sc. 4 d.

In Niewenwerve.

Jan van den Niewenwerve 8 ℔ 10 sc. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 34 ℔.

In Ooster-Zubburgh.

Willem, Jan, Heinric, Gillis ende Pieter, Jan Willems s. kindere van Ooster-Zubburgh, 52 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 10 ℔ 10 sc.

Boudin f. Boudins 28 sc. 1½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔ 12 sc. 6 d.

Zegher ende Willem, Bonems kindere, 28 sc. 1½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 5 ℔ 12 sc. 6 d.

Jan ende Willem, Jan Boudins s. kindere, 28 sc. 1½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 5 ℔ 12 sc. 6 d.

In Wester-Zubburgh.

Pieter van Zubburgh 4 ℔ 15 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei. 19 ℔.

Jan, Jan Pieters s. s. van Zubburgh, 4 ℔ 15 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 19 ℔.

Gillis, Gillis Woutermans s. s., 23 sc. 2 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 15 sc.

Jan ende Heinric Buffel, Boudin Jans s. kindere, 23 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 4 ℔ 15 sc.

In Coudekerke.

Gillis Pieters s. 23 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 13 sc. 4 d.

Willem Pieters s. 23 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 13 sc. 4 d.

Pieter Pieters s. 23 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 13 sc. 4 d.

Symon, Heinric ende Barthelmeeus, Maude Symons s. kindere, 4 ℔ 7 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 17 ℔ 10 sc.

Gillis, Boudin Symons s. s., 8 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 35 sc.

In Wellincwerve.

Haer Base van Cruninghen, joncfrou Kateline ende Ysaude, Jan Heinrix s. kindere, in Wellincwerve 35 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 7 ℔.

Item eisdem in Weutkinsdorp 35 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 7 ℔.

In Bigghenkerke.

Har Alard, Hughe, Jan ende Gillis, Alaerd Boudins s. kindere, 3 ℔ 10 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 14 ℔.

Heinric Jans s. van den Waerde 10 sc. 11 d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 43 sc. 9 d.

Hughe ende Heinric, Heinric Hughen s. kindere, 17 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 3 ℔ 10 sc.

Willem van den Zoutenlande 6 sc. 6½ d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 26 sc. 3 d.

Bruusch van den Zoutenlande 4 sc. 4½ d. tsjaers, facit et solvit. 17 sc. 6 d.

Heinric ende Jan, Heinric Heinrix s. kindere, 2 sc. 2 d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 8 sc. 9 d.

Barthelmeeus Everdeis s. 23 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 13 sc. 4 d.

Haer Everdey, Symon, Berthelmeeus, Wisse ende Willem, Alaerd ser Everdeis s. kindere, 53 sc. 1½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 10 ℔ 12 sc. 6 d.

Meeus, Jan ende Clais, Clais Doedins s. kindere, 6 sc. 6½ d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis 26 sc. 3 d. Inde solvit tertiam partem, fa. 8 sc. 9 d.

Bruusch Heinen s. 2 sc. 2 d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 8 sc. 9 d.

Int Hogheland.

Symon Jans s. 9 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 36 sc.

Maniaerd Clais s. 3 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 12 sc.

Laurens Clais s. 21½ d. ½ oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 7 sc. ½ d.

Jan Colins s. 2 sc. 4½ d. 1 oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 9 sc. 7 d.

Hughe Pieters s. 21½ d. ½ oerd tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 7 sc. ½ d.

Alaerd Bec ver Hadewien s. 13½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 sc. 6 d.

Boudin ver Hadewien s. 13½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 sc. 6 d.

In Grijpskerke.

Clais Clais s. 13½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 54 d.

Jan, Willem Clais s. s., 13½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 54 d.

In Buttinghe.

Reymaer ende Willem, Reymaers kindere, 35 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 7 ℔.

In Zandijc.

Har Wolfaerd van Borselen ½ marc tsjaers, die marc 35 sc. tor., facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 10 sc.

Har Florens van Borselen ½ marc tsjaers, die marc 35 sc. tor., facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 10 sc.

Har Clais van Borselen ½ marc tsjaers, die marc 35 sc. tor., facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 10 sc.

Jan ende Boudin, Heypen kindere, ½ marc tsjaers, die marc 35 sc. tor., facit de 4 annis et solvit eis 3 ℔ 10 sc.

Jan Meeus s. 1 quart van ere marc tsjaers, die marc 35 sc. tor., facit de 4 annis et solvit ei 8 sc. 9 d. *(sic)*

Jan, Willem, Symon ende Jacob, Coopmans kindere, 11 sc. 8 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 46 sc. 8 d.

Summa in Walchren, 294 ℔ 10 sc. 8½ d. tor.

Item wtgheven van den zelven pennincleene, dat men houd van minen here den grave in Znutbeveland, ende Boudin Jans s. betaeld heeft van derzelver jaerbede van 40.

In Barsdorp.

Gillis, Colin ende Pieter, ser Pieters kindere van Barsdorp, 50 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 10 ℔.

Haer Boudin van Barsdorp 25 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔.

Clais van Barsdorp 25 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔.

Wolfaerd Jans s. van Barsdorp 18 sc. 8 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Willem van Barsdorp 25 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔.

Summa in Zuutbeveland, 28 ℔ 6 sc. 8 d. tor.

Summa summarum van den pennincleene van minen here den grave wtgheven, 322 ℔ 17 sc. 4½ d. tor.

Item wtgheven van penningcleene, dat men houd van minen here van Voerne, ende Boudin Jans z. betaeld hevet van der zelver jaerbede van 40.

In den eersten in Walchren.

In Haymanne.

Joncfrou Aechte, Heinric Hughen s. wedewe, Hughe ende Heinric, haer kindere, 14 sc. 7 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 58 sc. 4 d.

Willem, Gillis ende Jan, Willems kindere van der Haymanne, 43 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 8 ℔ 15 sc.

Heinric, Pieter joncfrou Lannen s. s., 14 sc. 7 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 58 sc. 4 d.

Symon ende Hughe die Gouwere, Hughekind Symons s. kindere, 41 sc. 8 d. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 8 ℔ 6 sc. 8 d.

Boudin Symons s. 20 sc. 10 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 3 sc. 4 d.

Willem Reymaers s. 20 sc. 10 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 4 ℔ 3 sc. 4 d.

In Ooster-Zubburgh.

Willem, Jan, Heinric, Gillis ende Pieter, Jan Willems s. kindere van Zubburgh, 6 ℔ 10 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 26 ℔.

Boudin Boudins s. 8 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 35 sc.

Zegher ende Willem, Bonems kindere, 8 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 35 sc.

Jan ende Willem, Jan Boudins s. kindere, 8 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 35 sc.

In Wester-Zubburgh.

Meester Symon van Zubburgh 26 sc. 3 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 5 ℔ 5 sc.

In Coudekerke.

Willem ser Willems s. 8 sc. 9 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 35 sc.

Gillis Pieters s. 2 sc. 11 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 11 sc. 8 d.

Willem Pieters s. 2 sc. 11 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 11 sc. 8 d.

Pieter Pieters s. 2 sc. 11 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 11 sc. 8 d.

Symon, Heinric, Dieric ende Bartholmeeus, Maude Symons s. kindere, 17 sc. 6 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 3 ℔ 10 sc.

Gillis, Boudin Symons s. s., 4 sc. 4½ d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 17 sc. 6 d.

Gillis van Brigdamme 3 ℔ 2½ sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 12 ℔ 10 sc.

In Bigghenkerke.

Hughe ende Heinric, Heinric Hughen s. kindere, 43 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 8 ℔ 13 sc. 4 d.

Hughe, Vriese ende Heinric, Wolfaerd Hughen s. kindere, 43 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 8 ℔ 13 sc. 4 d.

Heinric, Jans s. van den Waerde, 43 sc. 4 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 8 ℔ 13 sc. 4 d.

Heinric die Moer 35 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 7 ℔.

Moer Bonifaes s. 35 sc. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit ei 7 ℔.

In Domburgh.

Jan, Gillis ende Willem, Weute Jans s. kindere, 26 sc. 3 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 5 ℔ 5 sc.

Willem, Jan ende Boudin, Jans kindere van Domburgh, 26 sc. 3 d. tor. tsjaers, facit de 4 annis et solvit eis 5 ℔ 5 sc.

Summa van den pennincleene van minen here van Voerne wtgheven, 138 ℔ 12 sc. 6 d. tor.

Summa summarum van allen wtgheven zonder letteren, 1152 ℔ 6 sc. 5½ d. tor. 1 mite.

II.

Dit es Boudin Jans s. wtgheven bi letteren.

In den eersten bi mijns heren tsgraven brieve, ghegheven te Valenchenis des vridaechs vor palmen int jaer van 39, betaeld Colin Beudins s., die hi minen here leende ende haer Jan van Leiden of rekenen sal, als die brief daer of hout, 40 sc. gr. in ghez., den ghez. vor 1 groote gherekent; fa., den ghezelle vor 14 d. gherekent, 28 ℔.

Item bi mijns heren tsgraven brieve, ghegheven in Middelburgh des donresdaechs na sente Martins dach in den somer int jaer van 40, betaeld Willem den Blawere, die hi minen here geleend hadde in ghereeden ghelde, bi ser Jans hant van Leiden, diere of rekenen sal, als die brief daer of hout, 40 sc. gr., enen ghezelle vor enen grote gherekent, fa., den ghezelle vor 14 d. tor., 28 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh up sente Thomas dach anno 40° ante natale domini, gheleverd ende betaeld minen here bi ser Jans hand van

Leiden, diere of rekenen sal, als die lettere daerof houd, 400 schilde, den schild gherekent voer 20 d. soc., fa. in in ghez. 33 ℔ 6 sc. 8 d. ghesellen, fa., den ghezelle voer 15 d. gherekent, 500 ℔.

Item betaeld ende wtgheven van coste ghedaen in Middelburgh des dinxendaechs vor korsdach anno 40° ten avonde, des woensdaghes ende des donredaechs daerna up sente Thomas dach al den dach, daer die summe of loopt, also als die brief houd, die dor die particulen ghesteken es ende meester Clais Marre of rekenen sal, 183 ℔ 6 sc. 9 d. miten, den schild over een ende viertich schellinghe gherekent, fa. 114 ℔ 11 sc. 9 d.

Item wtgheven ende betaeld van mijns heren coste, ghedaan te Reymerswale des maendaechs vor korsdach anno 40° ten avonde ende des dinxendaechs daerna ten eten, daer die summe of loept als die brief hout, die dor die particulen ghesteken es ende meester Clais Marre of rekenen sal, 93 ℔ 12 sc. 1 d. miten, den schild vor 40 sc. gherekent, fa. 58 ℔ 10 sc. 1 mite.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in die Haghe des saterdaechs na korsdach anno 40°, betaeld Lisebetten, meester Heinrix weduwe uter Haghe, die mijn here haer gaf om gode ende om dienst, die meester Heinric minen here ghedaen hadde, als die lettere daer of hout, 10 ℔ holl., fa. 20 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in den Haghe des saterdaechs voer sente Pontiaens dach anno 40°, betaeld meester Clais Merren, mijns heren clerc, in ofslane van 21 ℔ 4 sc. 10½ d. gr., die mijn here hem sculdich bleef bi sire lester rekeninghe, die hi minen here dede te Bins up alre zielen dach int jaer van 40, als die brief daer of hout, 11 ℔ 4 sc. 10½ d. gr., den schild voer 18 d. gr. gherekent, fa. 179 ℔ 18 sc.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in den Haghe sabbato post sancti Pauli anno 40°, betaeld Jacomaer,

miere vrouwen snider, van alrande reysen ende cost, die hi dede in mijns heren dienste, als die lettere daer of houd, 40 cleene guldin; dit comd, den guldin voer 16 ghezellen gherekend, 53 sc. 4 d. ghez., fa., den ghezelle voer 15 d., . 40 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven tote sente Gheertrudenberghe upten dorden dach van Maerte anno 40°, betaeld Ritsaerde, mijns heren clerc, van 1 grawen henxte, die hi verreet in mijns heren dienste ende upghelevert heeft Dieric van Pottes, mijns heren marscalc, 20 sc. gr. Item van 1 zwarten henxte, die hi noch hevet, 25 sc. gr. Dit coemt te samen 45 sc. gr., fa. 36 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven tote sente Gheertrudenberghe 5 daghe in Maerte anno 40°, betaeld Hanne Piper, mijns heren koc, van sinen coste, die hi dede van dat hi lach te Berghen in Heyneghouwen, doe hi ghebrand was ane sijn been, als die brief daer of houd, 10 sc. gr., fa. 8 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven te Dordrecht 9 daghe in Maerte anno 40°, betaeld Jacob uter Oesterwijc, dorwaerder mire vrouwen der gravinnen, van dat hi met minen here was, doe hi was bi den coninc van Vrankerike, di mijn here hem gaf vor sijn lijf ende vor sinen cost, 4 ℔ gr. Item van dat hi vertaerde in Heineghouwen binden orloghe, 30 sc. gr. Item van 1 paerde, dat hi verloos voer Thuun, 30 sc. gr Dit coemt in summen 7 ℔ gr., fa. 112 ℔.

Item wtgheven ende betaeld bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des maendaghes na onser vrouwen dach in Marte anno 40°, om provanse tote mijns heren ende mire vrouwen behoef, als die lettere daerof houd ende mijns heren clerke noch mire vrouwen gheene rekeninghe of doen en sullen, 9 ℔ 17 d. gr. in ghez., fa., den ghezelle gherekent vor 15 d., 136 ℔ 15 d.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh

des maendaechs na onser vrouwen dach in Marte anno 40°, betaeld om provanse tote mijns heren ende mire vrouwen behoef, als die brief hout, die dor die particulen ghesteken es ende hare clercke gheene rekeninghe of doen en zullen, 18 ℔ 10 sc. 10 d. gr. in ghez., ende 4 miten, den groten gherekent voer 15 d. tor., fa.

278 ℔ 2 sc. 8 d. tor. 1 mite.

Item van coste die Boudin Jans s. dede in Vlaendren te vaerne ende te keerne, 5 daghe wt te wesene, om provanse te copene, 7 sc. 6 d. gr., fa. 6 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des vridaechs na onser vrouwen dach in Maerte int jaer van 40, betaeld heeren Goosijn van Rossem, mijns heren ridder, van 2 verguldine voednappen med deckels, die mijn here gaf meester Arnoude van Hueclem ende meester Heinric van Assche, die woghen achte marken ende een half, daer die marc of gaud 6 schilde, dat maect 51 schilde; dat maect in ghez., den schilt gherekent voer 21 ghez., 4 ℔ 9 sc. 3 d. gr., fa., den ghezelle voer 14 d.,

62 ℔ 9 sc. 6 d.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh up den palmen sondach anno 40°, minen here ghegheven bi meester Clais Marren hand, diere of rekenen sal, den cost mede te betalen, die mijn here dede te Berghen up ten Zoem, als die brief daer of hout, 40 guldin scilde, den schilt gherekent voer 18 d. gr., fa. 48 ℔.

Item wtgheven van mijns heren coste, ghedaen te Reymerswale up den palmsonnendach anno 40° al den dach, daer die summe of loept, als die brief houd, die dor die particlen ghesteken es ende mr. Clais Merre ot rekenen sal, 83 ℔ 12 sc. 4 d. miten, enen schild gherekent over 43 sc., fa. 48 ℔ 15 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria secunda post dominicam palmarum anno 40°, hem betaeld bi har Jans hand van Leiden, diere minen here

of rekenen sal, als die lettere daer of houd, 100 guldin scilde, fa. 120 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria tertia post dominicam palmarum anno 40°, betaeld Gillis Pieters s., alse van enen parde, dat mijn here jeghens hem dede copen tote Jans, mijns heren coc, behoef, 15 scilde. Item die hi minen here leende in ghereeden ghelde ende mijn here hem sculdich was, als die brief daer of hout, 6 scilde. Dit coemt in summen 21 schilde, fa. 25 ℔ 4 sc.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des woensdaghes na palmen anno 40°, betaeld meester Hughen Heinrix s. 32 sc. 4 d. gr. in ghez., die mijn here hem sculdich was van lakene. Item Janne van der Wijc 8 sc. 5 d. gr. in ghez., die mijn here hem sculdich was van ziden ende anders, dat Colard die ridder, mijns heren camerlinc, aldaer ghehaelt hadde, als die lettre daer of hout. Dit coemt in summen 40 sc. 9 d. soc., fa. 28 ℔ 10 sc. 6 d.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria quarta post palmarum anno 40°, minen here gheleverd bi Colards hant sijns camerlinx, ende mijns heren clerke gheene rekeninghe of doen en sullen, van 2 strypten scarlaken, die hi cochte te Ghent, 5 ℔ 11 sc. 2 d. gr. in ghez., als die lettre daer of houd, fa. 77 ℔ 16 sc. 4 d.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven te Berghen in Heineghouwen up den paeschdach anno 40°, betaeld Symon Jans s. van Meyloefskerke, die hi minen here gheleend hadde in ghereeden ghelde, bi har Jans hand van Leiden, diere of rekenen sal, als die lettre daer of houd, 5 ℔ gr., den schild van Vrankerike gherekend over 18 d. gr., fa. 80 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria quinta post festum beati Martini estivalis anno 40°,

betaeld Grielen, Jan Cogghen wedewe, van 2 lakenen, die mijn here jeghens hare dede copen, als die lettere daer of houd, 3 ℔ 6 sc. 8 d. gr., den ghezelle vor 1 gr. gherekent, fa. 46 ℔ 13 sc. 4 d.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria quinta post Martini estivalis anno 40°, betaeld Pieter den Brouwere, die hi minen here leende in ghereeden ghelde, bi ser Jans hand van Leyden, diere of rekenen sal, als die brief daer of houd, 40 sc. gr., eenen gheselle voer eenen grote gherekent, fa. 28 ℔.

Summa, 2110 ℔ 12 sc. 11½ d. tor.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh tsondaechs upten paeschdach anno 41°, betaeld den meester van Crabbendike van 100 lammeren, die hi leverde in Middelburgh tote mijns heren ende mire vrouwen provanse behoef aldaer, daer tstuc of coste 3 gr., dat coemt in summen, daer mijns heren nooh mire vrouwen clerke gheene rekeninghe of en doen, als die lettre daer of houd, 25 sc. gr., enen gheselle vor 1 gr. gherekent, fa. 17 ℔ 10 sc.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh feria tertia post festum pasche anno 41°, ghegheven ende betaeld minen here bi har Jans hand van Leiden, diere of rekenen zal, mijns heren boden te ghevene, daer hise zende, 40 sc. soc., fa. 28 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des dinxendaghes na paesdach anno 41°, betaeld minen here Wolferde van Borselen, here van der Vere, die mijn vrouwe, sijn moeder, gheleend hadde minen here, mijns heren vader, daer god die ziele of hebben moete, bi Jans hand van Curgies 100 ℔ holl., fa. 200 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des woensdaghes na paeschdach anno 41°, minen here gheleverd bi Jans hand van Thyroud, mijns heren mar-

scalc, mijns heren paerde mede te zendene van Crabbendike in Vlaendren, daer mijns heren clerke gheene rekeninghe of en doen, als die lettere daer of houd, 20 sc. soc., fa. 14 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des donresdaechs na paeschdach anno 41°, ghegheven minen here bi har Jans hand van Leiden, dire of rekenen sal, als die brief daer of houd, 20 sc. gr., fa. 16 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des zaterdaechs na paesschen anno 41°, betaeld Jacomaerd den Grijs, mijns heren camerlinc, ende Wouter, mire vrouwen camerlinc, die zie wtgheleid hadden om alrande stucken tote mijns heren ende mire vrouwen camere, als die brief daer of houd, 4 schilde, fa., den schild vor 21 d. ghezellen gherekent, 4 ℔ 18 sc.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des saterdaechs na paeschdach anno 41°, betaeld den prioer des convents van den Austinen in Middelburgh, die hem luden mijn here gaf om gode tote enen glase veinster ane haer kerke aldaer, als die brief houd, 40 sc. gr., fa. 28 ℔.

Item bi mijns heren brieve, ghegheven in Middelburgh des saterdaghes na paeschdach anno 41°, betaeld van mijns heren weghen van alrande stucken, ghehaeld bi Janne van Artois ende Willem, mijns heren ghersoenen, ende mijn here ter feesten behovede in Middelburgh, doe hi daer josteerde, als die brief daer of houd, die dor die particulen ghesteken es, ende mijns heren clerke gheene rekeninghe of en doen, 11 sc. 11 d. gr., fa. 8 ℔ 6 sc. 10 d.

Caetera desunt.

TWEEDE REKENING.

VAN

BOUDIJN JANS ZOON,

RENTMEESTER IN ZEELAND BEÖOSTER-SCHELD.

1342, Aug. 15—1343, Sept. 14.

Deze rekening, de tweede van den rentmeester Boudin Jans z., is gelukkig niet zooals de eerste in zeer gehavenden toestand tot ons gekomen. Integendeel het perkamenten handschrift, dat uit 7 katernen, ieder van 16 blz. bestaat, is nergens geschonden en op weinige uitzonderingen na schoon geschreven en goed leesbaar. De inhoud betreft alleen Zeeland Beöoster-Scheld. Want gelijk ik reeds met een paar woorden aan het hoofd der eerste rekening van Boudijn Jans z. zeide, werd dezen nadat hij in Augustus 1342 voor het eerst rekening gedaan had, het rentmeesterschap van Bewester-Scheld weder ontnomen en aan Heinric Poppen z. opgedragen. Onder de Hoofdstukken van de afdeeling Ontvangsten, nemen de beide termijnen der bede van 6 ghezellen van den mete, die den graaf extra ordinem gegeven was, in het Hs. eene plaats in van 56 dicht beschreven bladzijden folio. Ik heb gemeend hier tot eene aanzienlijke inkrimping te kunnen overgaan, zonder aan het doel van dit werk te kort te doen, door in elk onderdeel van Beöoster-Scheld niet de posten, maar alleen de door optelling verkregen Summa's dier posten op te nemen. Immers de posten

zelve zijn hunne belangrijkheid hoofdzakelijk verschuldigd aan de kennis, die wij er uit putten, van het grondbezit in Zeeland en van de zeer uiteenloopende voorwaarden in verschillende omstandigheden daaraan verbonden. Zoo dus de bovengenoemde bede alleen stond, zouden wij die zonder eenig voorbehoud in haar geheel moeten wedergeven, doch dit is niet het geval. Wij hebben alle bijzonderheden, die zulk eene bede kenmerken, reeds leeren kennen in Boudin Jans z. eerste rekening, blz. 8—45, *waar de eerste termijn der bede van* 6 *sc. tor. van den mete van het jaar* 1339 *onverminderd door ons is geplaatst. In de* 3 *jaren, die tusschen die bede en deze liggen, is natuurlijk hier en daar de grond in andere handen geraakt, doch in den aard der zaak is niets veranderd. Het dikwijls nog al aanmerkelijke verschil tusschen de summa's van het eene jaar en die van het andere, moet aan bijzaken worden toegeschreven, als achterstallen, bewijzen, „uytslaghen," „inlaghen" en dergelijke meer. Evenmin maakt het een onderscheid dat de som, van den mete te betalen, in het eene geval in schellingen tor., in het andere in ghezellen is uitgedrukt, daar ons de verhouding van beiden tot den deniers met zekerheid bekend is. Om deze redenen geloof ik tot de genoemde bekorting te mogen overgaan en koester ik de hoop dat ook de lezer die billijken zal.*

ONTVANGSTEN.

Dit is rekeninghe ende ontfanc Boudin Jans s., rentemeester van Beöester-Sceld in Zeeland, zeder die tijt dat hi lest rekende tote Valenchenis in Heyneghouwen van der rentmeesterscip van al Zeeland, dat was up onser vrouwen dach assumptio int jaer van 42 tote heligher crucen dach exaltatio anno 43°.

I.

In den eersten [ontfanghen] van menigherhanden achterstellen.

I.

[Ontfanghen van achterstellen renten in Zuutbeveland.]

Eerst in Zuutbeveland ontfanghen dat niet comen was in Boudins leste rekeninghe ende hi den rentemeester van Bewester-Sceld niet overgeleverd en heeft.

Pieter Colins s. van der Panne van den goede dat hi nu bezeten heeft ende daer hi jaerlix up heft 50 ℔ zwarte, die hi te leene houd van minen here den grave. Ende hi die overbate van den goede gepacht heeft om 47 sc. gr. elkes jaers; daerof ontfanghen de termino beati Johannis baptiste anno 40°, 47 sc. gr. Daerof heeft heer Arnoud van Cruninghen ontfanghen 1 ℔ gr., overmits dat mijn here die grave hem ende heren Raessen van Cruninghen dese overbate ghegheven hadde tote zinen wederzegghene; zo blijft dat Boudin ontfanghen heeft, 27 sc., val. in tor. 21 ℔ 12 sc.

Clais, Heinric Poewels s. s., van der verboernissen van Clais Harnouts s. doet verdinghet, boven dat hem te goedaen *(sic)* was om heren Raessen wille van Cruninghen, omme 58 ℔ 18 sc. tor., daer Boudin of gherekent heeft in ziere lester rekeninghen 55 ℔ tor. Sic debuit et sol. 3 ℔ 18 sc.

Summa van achterstellen renten ontfanghen in Zuutbeveland, 25 ℔ 10 sc. tor.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN ACHTERSTELLE VAN DEN EERSTEN ENDE LAETSTEN 3 SC. TOR. VAN DEN GHEMETE, DAER DIE DAGHE OF WAREN TE VASTELAVONDE ANNO 38° ENDE TOTE SINTE JANS MISSE MIDDEZOMERS ANNO 39°, ENDE VAN BEWIJS VAN DEN ZELVEN 6 SC. TOR.

Eerst in Scouden.

Hughe, Clais Harnouts s. s., die Domaes Pieter Berwouts s. waren, 10 m. 100 r., fa. 31 sc. Item Hughe 20 m. 200 r., fa. 3 ℔ 2 sc. Item Harnoud Clais s. 10 m. 100 r., fa. 31 sc. Item Hughe ende Harnout, Clais Harnouts s. kindere, 55 m. 164 r. Item die Hughe f. Musschen waren 16 m. 68 r. Summa 71 m. 232 r., fa. 10 ℔ 15 sc. 4 d. Item Hughe vor Wouter tser Waddins sons ende Hughe Theben ambocht in Duvendijc, dat groet es 20 m. 55 r. van den laetsten 3 sc. van den mete, fa. 3 ℔ 6 d. Item Hughe van Hughe f. Musschen ambocht van den lesten 3 sc. 16 m. 68 r., fa. 48 sc. 7 d. Item Hughe pro Domaes, Pieter Berwouts s. s., van 53½ m. 97 r., fa. 8 ℔ 18 d. Item Hughe 20 m. 200 r., fa. 3 ℔ 2 sc. Item Hughe pro Harnoud f. Clais van 10 m. 100 r., fa. 31 sc. Item Hughe ende Harnoud 55 m. 222 r., fa. 8 ℔ 7 sc. 3 d. Item pro Jan ende Berwoud, Clais Jans s. kindere, 49 m. 146 r., fa. de primis et ultimis tribus solidis tor. 14 ℔ 17 sc. Item pro Hughe, Phillip Slabbaerts s. s., de primis et ultimis tribus solidis tor. van 80 m. 126½ r., fa. 24 ℔ 2 sc. 6 d. Facit als in summa 82 ℔ 9 sc. 8 d. Solvit inde dominus de Moermond van ambocht, dat hi jeghens Hughen cochte 29 ℔ 6 sc. 10 d.

Debet adhuc dominus de Moermond 53 ℔ 2 sc. 10 d. ad Remigii.

Int Westambocht van Haemstede, in heer Florens ende heer Arnouts ambocht.

Die jonchvrouwe van Montforde de primis et ultimis tribus solidis de mensura van 5 m. cum 2 bannis, fa. et sol. 36 sc.

Die scoutaten van Ellemeed de ultimis tribus solidis 20 m. cum banno, fa. et sol. 3 ℔ 3 sc.

In Duveland.

Hughe, Willem Jans s. s., van mijns heren Jans van Heyneghouwen ambocht, heer Florens ende heer Arnouts van Haemstede ende Willem Jans s. kinderambocht in al Duveland van den laetsten 3 sc. tor. de m., boven dat hi betaelde boven den vrie ende bewijs, deb. et sol. 18 ℔ 16 sc.

In Lauwen Pieter Spernaghels ambocht.

Heine, Heine Oelaerts s. s., de primis et ultimis tribus solidis 2½ m., deb. et sol. 15 sc.

In Pieter f. Clais Gelemans s. ambocht.

Jan Wissen s. kindere de ultimis tribus solidis 19 m. 50 r. cum banno, deb. et sol. 3 ℔ 6 d.

In Scerpenisse in die Westkercke.

Jonfrouwe Kateline de primis et ultimis tribus solidis 2 m. 1 quart, deb. et sol. 13 sc. 6 d.

In Portvlied.

Mijn heer Jan van Heyneghouwen de primis et ultimis tribus solidis 164 m., deb. et sol. 49 ℔ 4 sc.

Summa, 106 ℔ 14 sc. 10 d. tor.

III.

Item ontfanghen van achterstelle van der jaerbede, die men innede anno 40°, 2 sc. tor. de mete.

In Scouden.

Eerst in Quaelambocht.

Arnoud Jans s., Lauwe Yen s., burghermeesters in Zierixee, Heinric f. Hughen ende Jonghe Jan tser Witten s., clerke, rekenden van der port niewe ambocht ende van den ambocht dat hem anquam van Mathijs f. Reingaers ende Janne van Moerdrecht, daer zi boven dat zi betaelden of sculdich bleven, ende hebben betaelt 22 ℔ 11 d.

Int zestendeel van Zuutland.

Willem Betten s. 55 m. 67 r. ambochts. Item van bewise in tser Reingaerskerke in Mathijs f. Reingaers ambocht 11 m. 50 r. Summa, 66 m. 117 r., fa. et sol. 6 ℔ 12 sc. 9 d.

Mijn heer van Moermond, boven dat here Pieter die Voeght betaelde van zinen ambocht in Zuutland, deb. et sol. 24 ℔ 18 sc. 7½ d.

Int zestendeel van Haemstede, int oystambocht van Welland, in heren Florens ende her Arnouds ambocht van Haemstede.

Die scoutaten van Ellemeed, 17 m. cum banno, fa. et sol. 87 sc.

Summa, 55 ℔ 4 sc. 3½ d. tor. Hier of comt 1 quart an den here van Valkenburgh ende burghgrave van Zeeland.

IV.

Item ontfanghen van achterstellen renten.

Hughe Lems s. van der vischerien te Brouwershavene, die hi huurde om 25 sc. gr. tsjaers, te gheldene die een helft te kersavonde en die ander helft tote paeschen. Deb. de termino kersavond anno 38° van der eere helft 12 sc. tor. Item de termino pasche anno 39° deb. 12½ sc. tor. Item deb. de termino kersavond anno 39° 12½ sc. tor. Item de termino pasche anno 40° 12½ sc. tor. Item de termino kersavond anno 40° deb. 12½ sc. tor. Item de termino pasche anno 41° deb 12½ sc. tor, fa. et sol. 3 ℔ 15 d.

Hughe van Malland van 6 m. 1 quart tienden, daer die dach of was termino Martii anno 39° et termino Mayi anno 40°. Deb. praeter quod sol. 10 sc. gr., val. in tor. 8 ℔.

Oelaerd Mulox s. van den tiende in Hughelinszand termino beati Odulphi anno 42° deb. et sol. 8 sc. 6 d. gr., val. in tor. 6 ℔ 15 sc.

Kriele Bex s. van der wintmolen te Brouwershavene de termino pasche anno 42° deb. et sol. 28 d. oude gr. 6 miten, val. in tor. 37 sc. 8 d.

Jan Clais s. van den moere, die her Clais Gillis s. ende Wisse Baeye, zijn broeder, onder hadden ende mijns heren sgraven was ende an hem verstarf van here Jacop Pieters s., die hi cochte om 35 sc. gr., daer hi of betaelt hadde 10 sc. 4 d. gr. in ziere eerster rekeninghe, die hi dede tot Valenchenis in die assumptionis beate Marie, anno 42°. Ende hi bleef scoudich 24 sc. 8 d. gr., daerof betaelt 11 sc. gr., val. in tor. 8 ℔ 6 sc. Debet adhuc 13 sc. 8 d. gr.

Clais Heinen s. van den Vate, van eenen weder termino Martini hyemalis anno 41° deb. et sol. 1 ℔.

Her Florens van Haemstede van 2 lakenen, die Jan Heinrix s., porter in Zierixee, gheleend hadde minen here den grave, daer die lettre of helt, dat heer Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, daerof goede rekeninghe doen zoude, 37 sc. ghez., den ghezelle voer 6 d. holl. gherekent, val. in tor. 22 ℔ 4 sc.

Item here Florens van den pachte van Hughezand van den jare 38, 39, 40, 41, van elken jare 43 sc. 3 d. gr., coemt in summa 8 ℔ 13 sc. gr. Sol. inde 56 sc. 9 d. gr., val. in tor. 45 ℔ 8 sc.

Debet adhuc 5 ℔ 16 sc. 3 d. gr.

Summa, 97 ℔ 15 sc. 8 d. tor.

Summa van achterstelle van den eersten ende laetsten 3 sc. tor. van den mete, van der jaerbede ende van achterstellen renten, 259 ℔ 14 sc. 9½ d. tor.

V.

ITEM ONTFANGHEN VAN GORSHUREN, DAER DIE DAGHE OF WAREN TERMINO BEATI PETRI AD VINCULA ET TERMINO BEATI MARTINI HYEMALIS ANNO 42°.

ENDE VAN DEN WEDERS TERMINO BEATI MARTINI EODEM ANNO.

Heinric ver Baertilden s. van den gorse van Sommelsdijc, daer mijn here die grave in heeft $^1/_{10}$ deel, dat diere van Renisse was. Item dat Heinric Wouters was, $^1/_{30}$ deel. Item dat Heinrix van den Zande was, $^1/_{30}$ deel. Item dat Storm f. Slabbaerts was, $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter Jacops s. van der Wellen was, $^1/_{45}$ deel. Item dat Jacop Jacops s. van der Wellen was, $^1/_{45}$ deel. Item dat Wisse Wissen s. van den Zande was, $^1/_{60}$ deel. Item dat Joes Wisse Poelen s. was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Wisse Prijs was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Dankaerd Wisse Poelen s. was,

... Item [illegible]. Jan Wissen s. s. van ... deel van ... Item ... deel van ... Item ... deel. Item Pieter Hugen s. van. Item Gillis Wissen s. van. De helft van ... Item van Janne. Heldegonde ende Kerstgen. Henric Ten kinderen. ... deelen van ... Item Hugen. Philip Sabbens s. s. van, ... Dat gheheel was om 29 ℔ holl. Hude of staet of van oirzaten, omme datter moerdike in ghedijct zijn, 10 ℔ 13 sc. holl. Sic remanent 15 ℔ 7 sc. Hude van deser ghelde so gaet ... deel varen uyt meer dwaze in se, fa. 15 sc. 4 d. holl. Sic remanent 17 ℔ 8 d. holl. Daer of ontfanghen pro parte comitis 8 ℔ 13 sc. 8½ d. holl., val. in tor. 17 ℔ 6 sc. 11 d.

Heinric, Pieter teer Wissen s. s., van den gorse van der Mare, dat erfleen es, so neemt Hughe Dierix s. varen uyt ... deel ende mijn here die grave heeft er in ... deel. Item mijn here die grave ... deel. Item ... deel, dat Tonijs van den Vliete was. Dat al ghehuurt was om 26½ ℔ holl. Ende hi slaet of van oirzaten, omme datter moerdike up ghedijct waren, 12 ℔ 7 sc. 4 d. holl. Sic remanent 24 ℔ 2 sc. 8 d. holl. Daerof van mijns heren ugraven deele termino beati Petri ad vincula et termino beati Martini hyemalis anno 42° deb. et sol. 10 ℔ 2 sc. 6 d. holl., val. in tor. 20 ℔ 4 sc. 10 d.

Clais Heinen s. van der Vate van den gorse van Stroyt onder sinte Martinsdijc over teer Poppen wael, dat ghehuurt es om 15 sc. gr. Daar of ontfanghen pro parte comitis anno 42° termino Petri ad vincula et beati Martini hyemalis 12 d. gr. 6 miten, val. in tor. 16 sc. 4 d.

Kateline Jan Witten dochter van den gorse beweste Hughelinszande deb. et sol. termino Martini hyemalis anno 42°, 5 sc. gr., val. in tor. 4 ℔.

Bloc, Dieric Eelnouts s. s., van den gorse an Hughelinszand eodem anno et termino deb. et sol. 1 ℔.

Melis van Valkenberghe van den gorsekine an Priesters-

meed anno 42° termino Petri ad vincula deb. et sol. 45 d. gr., val. 3 ℔.

Van gorshuuren in Dierixland, van ⅛ deel van der twiedeel van ⅛₀ deel, dat Sturm f. Jan Wissen [was], anno 42° termino decollationis et natalis domini eodem anno, 24 sc. holl., val. in tor. 48 sc.

Jan f. Waddins huurde die eene helft van den gorse van Malland omme 71 ℔ holl. tsjaers. Amputavit inde van oerzaten, omme datter moerdike in ghedijcht waren, 5½ ℔ holl. Sic remanent 65½ ℔ holl. Daerof heft Jan van Scenghen ⅛ deel, fa. 13 ℔ 2 d. holl. Sic remanent et sol. pro parte comitis 52 ℔ 8 sc. holl., termino beati Martini hyemalis et termino natalis domini anno 42°, val. in tor. 104 ℔ 16 sc.

Heinric ver Baertilden s. van den gorse van Sommelsdĳc, van eenen weder, termino beati Martini hyemalis anno 42° deb. et sol. 1 ℔.

Heinric, Pieter tser Wissen s. s., van den gorse van der Mare anno 42° termino beati Martini hyemalis deb. et sol. 1 ℔.

Clais Heinen s. van der Vate van den gorse van Stroyt eodem anno et termino deb. et sol. 1 ℔.

Heinric Buffel van den gorse van Potenwaert eodem anno et termino deb. et sol. 1 ℔.

Jan Waddins s. van den gorse van Malland eodem anno et termino deb. et sol. 1 ℔.

Berwoud Blox s. van den gorse benoerde Brouwershavenne deb. et sol. 1 ℔.

Arnoud Jans s. ende die clerch rekenden van den goede, dat mĳn here die grave in der port handen ghezet hevet van Zirixee voer die 20 ℔ gr. tor., die die port vors. jaerlijx sculdich es dien van Brussellen voor onsen here den grave van lijfrenten, als van zente Jans misse mid-

zomer in den jare 42 tote zente Jans daghe toe in den jare 43. In den eersten van Heinrich Buffel f. Gillis ende zinen ghezellen van den gorse van Poteward van 1 jare, unde termini ad beati Petri ad vincula et beati Martini hyemalis anno 42°, van dats minen here den grave gheborde boven dat zij ofsloghen van oerzaten van moerdiken ende van dammen, diere in gemaecht waren, 33 ℔ 10 sc. holl., den scilt voer 12 sc. holl., fa. den scilt voer 18 d. gr. gherekent, 4 ℔ 3 sc. 9 d. gr. Item van Berwoud f. Blox van den gorse benorden Brouwershavenne, van mijns heren helft, van den zelven jare ende termine deb. et sol. 14 sc. gr. Item van der watermolen tote Zirixee, daer die port jaerlijx of sculdich es 10 ℔ gr., hierof ontfaen van eenen jare, unde termini te bamisse anno 42° et te paschen anno 43°, 10 ℔ gr. Item van der lakenhallen tote Zirixee van 1 jare, als van den termine van bamisse anno 42° ende van den termine van paschen anno 43°, daer 40 vake in zijn ende nemmeer danne 27½ bestaen, van elken vake 2 sc. gr., daer of ontfaen 55 sc. gr. Item van den hofsteden an mijns heren tsgraven muur tote Zirixee, daer die dach of te sinxhen anno 43° van 45 roeden, van elker roede 12 d. tsjaers, den groten, tor. voer 11 d. gherekend, coemt 45 sc. tsjaers, fa. 4 sc. 1 d. gr. tor. 1 holl. Item van mijns heren tsgraven helft van den pachte van den zudener niewen lande te Brouwershavenne van 1 jare, van den termine van vastenavond anno 42° ende van den termine van zente Oedolfs dach anno 43° ontfanghen 3 ℔ 6 sc. ½ d. gr. Item Lem Barre van den tiende van den zelven lande, van mijns heren tsgraven helft, van den zelven jare ende terminen deb. et sol. boven 4 gr., diere ofghaen van pontghelde, 12 sc. 8 d. gr. Item van der vichtoelne te Brouwershavenne van 1 jare sol. Clais Bech de termino beati Martini hyemalis et termino purificationis beate Marie anno 42° et termino pasche anno 43°, unde deb. et sol. boven 11 d. gr., diet

coste te pondghelde, 3 ℔ 19 sc. 7 d. gr. ghez., den scilt voer 22 d. gr. soc. ende 1 ster. gherekend, maecht, den scilt voer 18 d. gr. gherekend, 3 ℔ 4 sc. 1½ d. gr. Item van den vichvanghe in die sluze te Brouwershavenne, van mijns tsgraven helft, Jan van den Steyne van eenen jare, unde termini ad beati Martini hyemalis et ad carnisprivii anno 42° ende ad natalem beati Johannis anno 43°, deb. et sol. 28 sc. 6 d. soc., den scilt voer 22 gr. ghez. 1 ster., fa., den scilt voor 18 d. gr. gherekend, 23 sc. gr. Summa, die Arnoud Jans s., burghemeyster van Zirixee, ende die clerch ontfaen ende gherekend hebben an die port van Zirixee tote zente Jans misse toe midzomer anno 43°, 26 ℔ 2 sc. 8 d. gr. tor. 1 holl., den scilt voer 18 d. gr. gherekend. Hier of hebben die burghemeysters van Zirixee wtghegheven tgheghens dit vors. ontfanch. In den eersten betaeld dien van Brusselle van den lijfrenten vorscreven, als van der eere helft, daer die dach of was up den vierden dach van November anno 42°, 10 ℔ gr., den scilt voer 16½ d. gr. gherekend, fa., den scilt voer 18 d. gr. gherekend, 10 ℔ 18 sc. 2 d. gr. Item verterde Jonghe Jan, doe hij dit vors. ghelt henevoerde ende betaelde tote Andwerpen in den wissel, 4 sc. 10 d. gr. ghez. 4 miten, den scilt voer 22 d. soc. ende 1 ster. gherekend, fa., 1 scilt voer 18 d. gr. gherekend, 3 sc. 10 d. gr. 2 d. ster. Item betaeld dien van Brusselle van den lijfrenten vorscreven, als van der eere helft, daer die dach of was up den vierden dach van Meye anno 43°, 10 ℔ gr., den scilt voer 16½ d. gr. gherekend, fa., den scilt voer 18 d. gr. gherekend, 10 ℔ 18 sc. 2 d. gr. Item verterde Jonghe Jan, doe hij dit ghelt henevoerde ende betaelde tote Andwerpen in den wissel, 4 sc. 10 d. gr. soc. 2 d. ster., den scilt voer 22 d. soc. ende 1 ster. gherekend, fa , den scilt voer 18 d. gr. gherekend, 3 sc. 11 d. gr. Item verterde Jonghe Jan, doe hij die 10 ℔ gr. henevoerde, daer die dach of was up den vierden

dach van Meye, anno 42° ende in die laetste rekeninghe niet gherekend en was, 5 sc. gr. ghez., fa., den scilt gherekend voer 18 d. gr., 4 sc. gr. 1 d. holl. Item van alrehande reysen, die haer Wisse ende Ye f. Boudins ghedaen hebben te Brouwershavenne omme die vorscreven renten te innenne ende te verpactenne, 3 sc. 1 d. soc., fa., den scilt gherekend 18 d. gr., 29 d. gr. 2 d. ster. Item betaeld here Janne Job bi mijns heren tsgraven brieve die hij jaerlijx hevet op die vichstoelne te Brouwershavenne, 5 ℔ holl., den ghezelle voor 7 d. holl. gherekend, anno 42°, fa., den scilt gherekend 18 d. gr., 11 sc. 6 d. gr. Item betaeld here Janne vors. van den jare 43 per litteras scabinorum in Zirixee uter vichstoelnen vors. 5 ℔ holl., den scilt voer 12 sc. holl. gherekend, fa., den scilt voer 18 d. gr. gherekend, 12 sc. 6 d. gr. Summa van desen vors. wtgheven, 23 ℔ 14 sc. 7½ d. gr., den scilt over 18 d. gr. gherekend, ende die summa van den ontfanghe loept 26 ℔ 2 sc. 8 d. gr. 1 holl. Aldus die eene summe jeghens die andre gheöffend, soe blivet die port van Zirixee sculdich minen here den grave ende hebben betaeld 48 sc. gr. 5 d. holl., val. in tor.

88 ℔ 8 sc. 2 d.

Summa, 198 ℔ 3 d. tor.

VI.

Item ontfanghen van lecscatte van moerdiken anno 42° ende van lijfcope termino beati Petri ad vincula.

Willem Gheenen s. cochte eenen moerdijc in Sommelsdijc, die groet es ghemeten 84½ m. Des steket hi uyt 34½ m. gheldelants, zo blijft het 50 m. ghedarijts lands. Daerof sculdich minen here den grave van zinen lijfcope

van den eersten jare 10 sc. tor. van den ghemete, fa. et sol. 25 ℔.

Willem die Vleeschouwer van den Butvliete in Sommelsdijc ende groit is 21 m. 25 r. min, 10 sc. tor. te lijfcope van den mete eodem anno et termino. Deb. et sol. 10 ℔ 10 sc.

Willem Gruus van den moerdike in Baersseldijc ende ghehaten es Riedmeet, die groet es 43½ m. ghedarijts lands, 10 sc. tor. van den mete eodem anno et termino. Deb. et sol. 21 ℔ 15 sc.

Vayaerds kindere van een hillekin lants, dat gheleghen es in die Mare ende groet es 4½ m. 1 quart ghedarijts lants, 10 sc. tor. van den m. eodem anno et termino. Deb. et sol. 47 sc. 6 d.

Jan, Jan Boudins s. s., van eenen moerdike in Malland ende es ghehaten Hannins tFos dijc ende groet es 33 m., 10 sc. tor. van den mete eodem anno et termino. Deb. et sol. 16 ℔ 10 sc.

Arnoud die Smit van eenen hillekin lants in Malland, dat groet es 5 m. 70 r. ghedarijts lants, 10 sc. tor. van den mete eodem anno et termino. Deb. et sol. 52 sc. 6 d.

Clais Jans s. een hillekin lants, es ghehaten Eynouts cruce, daerof van lijfcope deb. et sol. 10 sc.

Heine Jacops s. van den Overloper in Potewaert, die groet es 92 m. ghedaryts lants, 10 sc. tor. van den mete eodem anno et termino. Deb. et sol. 46 ℔.

Willem Gheenen s. van zinen lande in Sommelsdijc, die groet es 50 m. ghedarijd lants, daer elc ghemet of coste 26 sc. gr. te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers een dordendeel. Ende hi ghelt $^1/_{10}$ deel meer, danne hi heeft. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. van den eersten jare, ofghesleghen dat 25ste deel lecscat vrijs, 21 ℔ 16 sc. 9 d. gr. 2 ster. Daerof ontfanghen pro parte comitis anno 42° termino beati Petri ad vincula, 9 ℔ 4 sc. 4 d. gr. 20 miten, val. in tor. 147 ℔ 10 sc. 5 d.

Willem die Vleeschouwer van den Buttvliete in Sommelsdijc. die groet es 21 m. 25 r. min, daer elc ghemet of coste 10 sc. gr. te gheldene binnen 2 jaren, elcs jaers die eene heift, ende hi ghelt ¹/₂₅ deel meer dan hi heeft ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri; fa. van den eersten jare, ofghesleghen zijn 25ste deel lecscat vri, 3 ℔ 12 sc. 10½ d. gr. Daerof ontfanghen pro parte comitis anno 42° termino beati Petri ad vincula 33 sc. 1½ d. gr., val. in tor. 26 ℔ 10 sc.

Willem Gruus van den moerdike in Baerszeldijc, die ghehaten es Riedmeed ende groet es ghedarijts lants 43½ m., daer elc mete of coste 26 sc. gr. te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers ¹/₂ deel, fa. van al den hope 56 ℔ 11 sc. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 45 sc. 3 d. gr. Soe blijftet 54 ℔ 5 sc. 9 d. gr., dat maect elcs jaers 18 ℔ 23 d. gr., daer of ontfanghen pro parte comitis anno 42° termino beati Petri ad vincula de primo anno 39 sc. 9 d. gr., val. 31 ℔ 16 sc.

Vayaerts kindere een hillekin lants, dat gheleghen es uptie Mare ende groet es 4½ m. 1 quart ghedarijts lants, daer elc ghemet of coste 18 sc. gr. te gheldene binnen 2 jaren, ende zi hebben dat 25ste deel lecscat vri, fa. de primo anno ofghesleghen zijn vri 41 sc. ½ d. gr., daer of ontfanghen pro parte comitis termino beati Petri ad vincula anno 42°, 17 sc. 2½ d. gr. de primo anno, val. in tor. 13 ℔ 15 sc. 4 d.

Jan, Jan Boudins s. s., eenen moerdijc in Malland, es ghehaten Hannins tFos dijc, die groet es 33 m. ghedarijd lants, daar elc ghemet of coste 31 sc. 6 d. gr. te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers ¹/₂ deel, fa. van al den hoepe 51 ℔ 19 sc. 6 d. gr. Ende hi heft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 41 sc. 7 d. gr. Sic remanent 49 ℔ 17 sc. 11 d. gr., dat coemt elcs jaers 16 ℔ 12 sc. 7 d. gr. 2 d. ster. Dair slaet men of van oirzaten 25 sc. gr., ende van den lande te metene 33 d. gr. Sic remanent 15 ℔ 4 sc.

10 d. gr. 2 d. ster., daer of ontfanghen pro parte comitis 7 ℔ 6 d. gr. 3 miten, val. in tor. 112 ℔ 8 sc. 2 d.

Arnoud die Smit een moerdijxkin in Malland ende groet es 5 m. 70 r., daer elc ghemet of coste 1 ℔ gr. te gheldene binnen 2 jaren, elcs jaers die eene helft, fa. als 5 ℔ 4 sc. 8 d. gr. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 4 sc. 2 d. gr. Sic remanent 5 ℔ 12 d. gr. Daer slaet men of van meteghelde 5 d. gr. 6 miten; sic remanent 5 ℔ 6 d. gr. 18 miten. Daer of ontfanghen pro parte comitis 22 sc. 11 d. gr. 10 miten, val.

18 ℔ 7 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Arnoud die Smit ende Clais Jans s. van haren moerdike in Malland, die groet is 4½ m. ghedarijt lants, fa. pro parte comitis et sol. eodem anno et termino 14 sc. 7 d. gr. 2 miten, val. in tor. 11 ℔ 13 sc. 4 d. tor. 2 miten.

Heine Jacops s. eenen moerdijc, die ghehaten is die Overloper ende leghet in Potenwaert ende in die Mare, die groet es 92 meten ghedarijd lants, ende hi es ghecocht om 10 sc. gr. elc ghemet, te gheldene binnen 2 jaren ad beati Petri ad vincula quolibet anno. Fa. de primo anno 42° 28 ℔ gr., amputat dat 25ste deel lecscat vri, fa. 28 sc. 5 d. gr. Item van meteghelde ende van pondghelde 11 sc. 7 d. gr. Sic remanent 21 ℔ 10 sc. gr. Daerof ontfanghen van mijns heren sgraven deele, 8 ℔ 12 sc. 10 d. gr. 9 miten, val in tor. 138 ℔ 5 sc. 10 d.

Boudin Jans s. van eenen moerdike in Potenwaert, die groet es 30 m. 50 r. ghedarijts lands; daer slaet hi of 7½ m. die hi ghelde vint ende 2 jaer vergouden heeft. Dus blever te gheldene van desen jare, anno 42°, 7½ m. ghedarijd lants, fa. et sol. pro parte comitis 22 sc. gr., val. in tor. 17 ℔ 12 sc.

Andries Heinrix s. van eenen moerdijxkine in Potenwaerd, dat groet es 6 m. Deb. inde comiti 10 sc. tor. de m. anno 42°, fa. et sol. 3 ℔.

Item Andries van den zelven lande van lecscatte, dat

groet es 6 m., deb. pro parte comitis termino Petri ad vincula anno 42° et sol. 12 sc. gr. 3 miten, val. in tor. 9 ℔ 12 sc. 2 d. tor.

Jan Colet van Joedenstripe in Dierixland anno 42° van lechscatte deb. et sol. pro parte comitis 2 sc. gr., val. in tor. 32 sc.

Hughe f. Kervinx van 1 moerdike in Dierixland ende es ghehaten Dierieren deb. et sol. pro parte comitis 18 d. gr., val. in tor. 24 sc.

Pieter f. Jans van 1 moerdike in Dierixland ende es ghehaten Ramshals, deb. et sol. 8 d. gr. termino beati Petri ad vincula eodem anno et termino, val. in tor. 10 sc. 8 d.

Summa, 659 ℔ 2 sc. 3 d. tor.

VII.

Item ontfanghen van mijns heren sgraven renten in Scouden anno 42° ende in der port handen van Zirixee niet ghezet en zijn.

Eerst in Brouwershavene.

Kriele Bex s. van der wintmolen tote Brouwershavene de termino beati Martini hyemalis anno 42° deb et sol. 35 sc. gr. Item de termino purificationis beate Marie eodem anno deb. et sol. 35 sc. gr. Summa 3 ℔ 10 sc. gr., val. in tor. 56 ℔.

Jan Ellix s., Bloc Dierix s., Gillis van den Zande, Heine f. Brouwers van oude Hughelinszand, dat groet es 154 m., daer zi of gheven van elken m. 1 gr. tor. fa. 12 sc. 10 d. gr. termino beati Johannis anno 42°, die maken in tor. 10 ℔ 5 sc. 4 d. Sol. inde 9 ℔ 12 sc. 4 d. Debet Symon f. Loepers 13 sc.

Van Jan ver Flumen sons moere, die groet es 100 m., daer men of ghelt jaerlix minen here den grave 2 sc. payments van Zierixee, daer die dach of was termino

beati Martini hyemalis anno 42°, fa. 10 ℔ payments van Zirixee, den groten gherekent 11 d. Sol. inde 5 ℔ 16 sc. 8 d., val. in tor. 8 ℔ 11 sc. 1 d.

Debet adhuc 4 ℔ 2 sc. 4 d. payments van Zirixee.

Jannekijn f. Clais van ommetrent 8 m. moers, van den mete 2 sc. payments van Zirixee, den groten voer 11 d. gherekend, deb. et sol. 16 sc. termino beati Martini hyemalis anno 42°, val. in tor. 23 sc. 3 d.

Mijn here van Moermond van den pachte van niewe Hughelinszand, van der eere helft termino carnisprivii anno 42° deb. et sol. 43 sc. 3 d. gr., val. in tor. 34 ℔ 12 sc.

Item here Florens de eodem termino et anno deb. et sol. 43 sc. 3 d. gr., val. in tor. 34 ℔ 12 sc.

Item soe leverden mijns heren tsgraven botelgiere des maensdaghes in die helighe weke anno 41° van mijns heren tsgraven provanse van wine 9 vate rinxwijns ende 1¼ vat cort wijns, daer Boudin van den halven vate cortwijns gherekend hevet in ziere laester rekeninghen, ende van den corten vate soe quam 18 sc. soc. Item van den 9 vaten rinxwijns soe hadden meester Jan van Utrecht med zinen ministrelen, die daer ter scole laghen, bi mijns heren tsgraven beheete 1 vat, soe blever 8 vate, die helden 29 aemen 7 vierdel, des was in die 7 vate ute den achtensten vate, dat varwe helt, vervollet 2¼ aeme, soe blever 26 aemen ende 2 vierdel met dat int wanne vat bleef, daer af quam 9 ℔ 3 sc. 3¼ d. soc. Summa, die van den wine quam, 10 ℔ 15¼ d. soc., val. 120 ℔ 15 sc. 6 d.

Item van der toelne, die gheleyt was up Gouden vere ende inghench des vridaghes na zente Clements dach anno 42° ende duurde tote des vridaghes na dortien daghe eodem anno, dat was ommetrend 7 weken, daer of ontfanghen boven coste, 8 ℔ 16 sc.

Item ontfanghen van den cense in zente Martinsdijch anno 42°, daer die dach of was termino Bavonis ende die summe of loept 35 ℔ 8 sc. 8 d. tor. Daerof ontfanghen

bi Melis hand, baelju in Portvliet, 39 sc. ½ d. gr., val. in tor. 31 ℔ 4 sc. 8 d.
Debet adhuc 4 ℔ 4 sc.
Summa, 305 ℔ 6 sc. 10 d. tor.

Summa van gorshuren, weders, renten ende lijfcoep van moerdiken, 1162 ℔ 9 sc. 4 d. tor.

Summa summarum van allen achterstellen renten Bewester-Scelt, die Boudin ontfanghen hadde ende niet gherekend jof den rentemeester van Bewester-Scelt niet overghelevert, van den eersten ende van den lesten 3 sc. tor. de m., van der jaerbede ende van achterstellen renten, lecscat ende lijfcoep van moerdiken ende renten, die in der port hant van Zierixe staen te quitene van den lijfrenten, die mijn here die grave dien van Brusselen sculdich es, 1447 ℔ 14 sc. 1½ d. tor.

II.

[ITEM ONTFANGHEN VAN DEN ZES GHEZELLEN VAN DEN METE, DIE MINEN HERE DEN GRAVE GHEGHEVEN WAREN TE KATS ANNO 42°.] [1])

I.

ITEM ONTFANGHEN VAN DEN EERSTEN 3 GHEZELLEN VAN DEN METE, DAER DIE DACH OF WAS TOTE BAMISSE ANNO 42°.

Eerst in Scouden.

In Quaelambocht.

Summa van al Quaelambocht, 42 ℔ 14 sc. 3 d. soc. 7 miten.

---

1) Zie de redenen, waarom ik van dit hoofdstuk slechts een uittreksel geef, in het voorbericht, blz. 234 vlg.

Item ontfanghen int zestendeel van Zuutland.

Summa van al den zestendeel van Zuutland, 46 ℔ 18 sc. 7 d. soc. 7 miten.

Int zestendeel van Kercwerve.

Eerst in Kercwerve, 19 ℔ 15 sc. 2 d. soc. 7 miten.

In ter Reingaerskerke, 5 ℔ 2 sc. 2½ d. soc.

In die Niewekerke, 13 ℔ 15 sc. 10 d. soc. 18 miten.

In Duvendijc, 10 ℔ 13 sc. 3 d. soc. 15 miten.

Summa van al den zestendeel van Kercwerve, 49 ℔ 6 sc. 7 d. soc. 4 miten.

Item ontfanghen int zestendeel van Bridorpe.

Eerst in Bridorpe, 27 ℔ 6 sc. 4 d. soc. 10 miten.

In Elgerzee, 11 ℔ 18 sc. 1½ d. soc.

In Ellemeed, 16 ℔ 8 sc. 2 d. soc. 19 miten.

Summa van al den zestendeel van Bridorpe, 55 ℔ 12 sc. 8 d. soc. 17 miten.

Int zestendeel van Haemstede.

Eerst int oystambocht van Welland, 12 ℔ 13 sc. 5 d. soc. 2 miten.

In Capelle, 50 sc. 2 d. soc. 13 miten.

Int Zegambocht, 7 ℔ 10 sc. 2 d. soc. 15 miten.

Int westambocht van Welland, 9 ℔ 11 sc. 9 d. soc. 18 miten.

In Armoederhoec, 13 sc. 2 d. soc. 1 ster.

Int oystambocht van Haemstede, 10 ℔ 3 sc. 2 d. soc. 22 miten.

Int westambocht van Haemstede, 5 ℔ 13 sc. 8 d. soc. 20 miten.

Summa van al den zestendeel van Haemstede, 48 ℔ 15 sc. 10 d. soc. 2 miten.

Int zestendeel van Borgh.
Eerst in Borgh, 10 ℔ 3 sc. 11 d. soc. 18 miten.
In Cloenskinderen, 50 sc. soc.
In Westland 19 sc. 11 d. soc.
Summa van al den zestendeel van Burgh, 13 ℔ 13 sc. 8 d. soc. 18 miten.

Summa van al Scouden van den eersten 3 ghezellen van den mete, 257 ℔ 21 d. soc. 7 miten.

Item ontfanc in Duveland.
Eerst ter Niewerkerken, 55 ℔ 3 sc. 6 d. soc. 17 miten.
Item ontfanghen ter Ouderkercken, 18 ℔ 2 sc. soc. 4 miten.
Summa van al Duveland, 73 ℔ 6 sc. 6 d. 21 miten.

Item ontfanghen in Stavenisse, 24 ℔ 11 sc. 6 d. soc. 1 mite.

Item ontfanghen in sinte Martinsdijc, 20 ℔ 2 sc. 4 d. soc. 21 miten.

Item ontfanghen in [die vorsschen van] Scerpenisse.
Eerst in Scarpenisse, 15 ℔ 7 sc. 3 d. soc.
In die Westkerke, 16 ℔ 7 sc. 1 ster.
Item in Portvlied, 53 ℔ 7 sc. 9 d. soc.
Summa van al der vorsschen van Scarpenisse, 85 ℔. 2 sc. soc. 1 ster.

Summa summarum van al den eersten 3 ghezellen van den mete, 460 ℔ 3 sc. 3 d. soc. 10 miten.

II.

Item ontfanghen van den laetsten drie ghezellen van den mete, daer die dach of was tote vastenavonde int jaer van 42.

Eerst in Scouden.

In Quaelambocht.

Summa van al Quaelambocht, 43 ℔ 15 sc. 7 d. soc. 4 miten.

Int zestendeel van Zuutland.

Summa van al den zestendeel van Zuutland, 41 ℔ 7 sc. 4 d. soc. 13 miten.

Int zestendeel van Kercwerve.

In Kercwerve, 19 ℔ 15 sc. 2 d. soc. 10 miten.
In tser Reingaerskerke, 4 ℔ 10 sc. 1 d. soc. 15 miten.
In die Niewekerke, 11 ℔ 5 sc. 2 d. soc. 1 mite.
In Duvendijc, 10 ℔ 15 sc. 3 d. soc. 2 miten.
Summa van al den zestendeel van Kercwerve, 46 ℔ 5 sc. 9 d. soc. 7 miten.

Int zestendeel van Bridorpe.

Eerst in Bridorpe, 26 ℔ 5 sc. 4 d. soc. 2 miten.
In Elchgherzee, 10 ℔ 18½ d. soc.
In Ellemeed, 14 ℔ 19 sc. 11 d. soc. 10 miten.
Summa van al den zestendeel van Bridorpe, 51 ℔ 6 sc. 10 d. soc.

Int zestendeel van Haemstede.

Eerst int oystambocht van Welland, 8 ℔ 5 sc. 6 d. soc. 1 mite.
In Capella, 3 ℔ 4 sc. 10 d. soc. 18 miten.

Int Zegambocht, 9 ℔ 4 sc. 7 d. soc. 2 d. ster.

Int westambocht van Welland, 9 ℔ 11 sc. 10 d. soc. 20 miten.

In Armoederhoec, 3 ℔ 7 sc. 10½ d. soc.

Int oystambocht van Haemstede, 15 ℔ soc.

Int westambocht van Haemstede, 10 ℔ 2 sc. 8 d. soc.

Summa van al den zestendeel van Haemstede, 58 ℔ 17 sc. 5 d. soc. 19 miten.

Int zestendeel van Borgh.

Eerst in Borgh, 12 ℔ 3 sc. soc. 9 miten.

In Cloenskinderen, 37 sc. 8 d. soc.

In Westland, 5 ℔ 15 sc. 6 d. soc.

Summa van al den zestendeel van Burgh, 19 ℔ 16 sc. 2 d. soc. 9 miten.

Summa van al Scouden van den lesten 3 ghezellen van den mete, 261 ℔ 9 sc. 3 d. soc. 4 miten.

Int Duveland.

Eerst ter Niewerkerken, 48 ℔ 17 sc. soc. 2 d. ster.

In Duveland ter Ouderkerken, 16 ℔ 11 sc. 8 d. soc. 3 miten.

Summa van al Duveland, 65 ℔ 8 sc. 8 d. soc. 19 miten.

In Stavenisse.

Summa van Stavenisse, 16 ℔ 17 sc. 2 d. soc. 5 miten.

In zente Martinsdijc.

Summa van zente Martinsdijc, 19 ℔ 14 sc. 8 d. soc.

In [die vorsschen van] Scarpenisse.

In Scarpenisse, 15 ℔ 9 sc. 6 d. soc.

In die Westkerke, 16 ℔ 21 d. soc. 18 miten.

In Portvlied 50 ℔ 4 sc. 10½ d. soc.

Summa van al der gorsschen van Scarpenisse, 85 ℔ 16 sc. 2 d. soc. 6 miten.

Summa summarum van al den lesten 3 ghezellen van den mete, 445 ℔ 6 sc. soc. 10 miten.

Summa summarum van al den eersten ende lesten 3 ghezellen van den mete, 905 ℔ 9 sc. 3 d. soc. 20 miten, den ghezelle gherekent voer 12 d. tor., facit 10865 ℔ 11 sc. 10 d. tor.

III.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN SGRAVEN RENTEN ENDE ANDERS MIJNS HEREN GOED, ANNO 43°.

I.

Eerst Zoete Witten van eere hofsteden int Groendal, termino pasche anno 43° deb. et sol. 10 d. gr., val. in tor. 13 sc. 4 d.

Jan Ellix s., Bloc Dierix s., Gillis van den Zande, Heine Brouwers s., van oude Hughelinszand, dat groet es 154 m., daer zi jaerlix of gheven van elken m. 1 d. gr., fa. 12 sc. 11 d. gr. termino Johannis baptiste, anno 43°. Die maken in tor. 10 ℔ 5 sc. 4 d. Sol. inde 9 ℔ 12 sc. 4 d.

Debet Symon f. Loepers 18 sc. tor.

Gillis van den Zande cochte den tiende int oysterland van Hughelinszand de Augusto anno 42° omme 19 sc. gr., te gheldene die een helft te vastelavond anno 42° ende

die ander helft ad beati Odulphi anno 43°. Amputat inde van pondghelde 6 d. gr. Sic deb. et sol. 18 sc. 6 d. gr., val. 14 ℔ 16 sc.

Jan Witte cochte den tiende van den westrenlande van Hughelinszande om 18 sc. gr., te gheldene ad terminos praedictos. Amputat van pondghelde 6 d. gr. Sic deb. et sol. 17 sc. 6 d. gr., val. in tor. 14 ℔.

Jacop Heinrix s. ende Pieter Oelaerds s. uyt Duveland huurden die mole te Brouwershavene, drie jaer te behoudene van jaersdaghe die was int jaer 42, elcs jaers om 6 ℔ 11 sc. gr. tor., alsulx payments, als mijn here die grave zine renten bi ontfaet, te gheldene elcs jaers een derdedeel te paeschen, 1 derdedeel tsinte Martins misse ende 1 derdedeel tote jaersdaghe. Facit de primo termino pasche anno 43° 43 sc. 8 d. gr. Amputant inde van pondghelde 16 d. gr. Sic deb. et sol. 42 sc. 4 d. gr., val. in tor. 33 ℔ 17 sc. 4 d.

Summa, 72 ℔ 19 sc. tor.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN SGRAVEN PROVANSE VAN DER REYSEN TE GARNATENWAERD ANNO 43°, ENDE GHESENT WAS UYTEN ZWENE TOTE ZIERIXEE.

Eerst van 7 last biers ende 4 vate, die Stapel van Haerlem brochte ende te Zierixee quamen. Daerof hadde mijn here van Moermond 2 vate. Item Boudin Jans s. 2 vate. Item Jacop Jans s. ende Meeus Colins s., die cochten 7 last, elc last om 14 sc. soc., fa. ende ontfaen, med 2 vaten, die Boudin hadde, 4 ℔ 6 sc. 4 d. soc. Daer of was hem te goede ghedaen van den biere up te doene ende van vollinc biere 22 d. soc.; aldus ontfaen 4 ℔ 4 sc. 6 d. soc., val. 50 ℔ 14 sc.

Item van 167½ zeve meels, die Boudin zende in Vlaendren tote mijns heren sgraven provanse behoef te Gaernatenwaerd; daerof bleef int Zwin 10 grote vate ende zeven traveltonnen, die maken 65½ zeve. Ende des quam tot Zirixee 18 vate ende 1 pipe ende 16 traveltonnen, daer of ghelevert 98½ zeve, daer elc zeve of gaut 25 d. soc., val. in tor. 123 ℔ 2 sc. 6 d.
Ende dit mele heeft ghelaect 3½ zeve.

Summa van provansen, 173 ℔ 16 sc. 6 d. tor.

III.

Item ontfanghen van vercochten ambochte ende van andren goede, dat ane mijn here den grave comen is, ende van zeedrichte.

Eerst Costin ende Alaerd, Willem Costins s. kindere, cochten 1 derde deel van 11 m. 137½ r. ambochts int oystambocht van Welland. Item van 1 derde deel van 12½ m. ambochts int Zegambocht. Item van 1½ m., 25 r. min., tienden, liggende in Welland, Niewendijc ende in den dunen, daer zi of scoudich waren ende hebben betaelt 25 sc. oude gr., val in tor. 20 ℔.

Her, Hughe Dierix s. s., ende Hughe, Pieter Hughen s. s., cochten 11½ m. 55 r. ambochts, die Jan Dierix s. waren, elc ghemet om 25 sc. tor., fa. 14 ℔ 12 sc. 1 d. tor., daer die daghe of zijn van der eere helft termino beati Odulphi, ende van der ander helft tsinte Baven daghe. Daer of ontfanghen termino beati Odulphi et sol. 7 ℔ 6 sc. 1 d.
Debent aliam partem termino beati Remigii.

Pieter Heinric Yen s. 15 m. ambochts, deb et sol. 18 sc. gr., val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

Pieter Oerbare cochte tgoed, dat minen here den grave

an quam van Hughemonde van Bridorpe, die van dieften tland rumede, al den hoep om 7½ sc. ghez., fa. in tor. 4 ℔ 10 sc.

Clais, Reingaer Heinen s. s., van den goede, dat Heine Dankaerts s. van Coudekerke was, daer te Zierixee over gerecht was, omme dat hi 2 scape ghestolen hadde, dat hi cochte al den hoep, also als hijt liet, om 24 scilde. Daerof hadde die knape, die die scape ghecocht hadde ende van dat zi costen te houdene, 1 scilt. Zo blever 23 scilde, die maken 34 sc. 6 d. gr., val. in tor. 27 ℔ 12 sc.

Costin Wissen s. van Borgh cochte een ghemet leenlands, littel min jof meer, ligghende in Borgh, dat an minen here den grave verstarf van Willem Meeus s., om 1 ℔ oude gr., val. in tor. et sol. 16 ℔.

Eynoud Berwouts s. van eenen windase, dat an Duveland anquam, deb et sol. 8 sc.

Mathijs Willems s. van eere mast, die anquam tote Willayns, die hi cochte om 18 d. soc. Daerof hadde die knape, diese vand ende dat hi ze tot Zierixee brochte, 6 d. soc. Sic remanent 12 d. soc., val. 12 sc.

Item van 1 vet vichsche, die te Bordendamme anquam ende die liede tote haren husen ghedraghen hadden ende men teghens hem coepen moste. Daer of quam boven coste 41 sc.

Summa 92 ℔ 17 sc. 1 d. tor.

IV.

Item ontfanghen van uytdiken, van gorshuren ende van kasen anno 43°, die in der port handen van Zierixee niet gheset en zijn.

Eerst van kasen, daer die dach of was te Meye, ende van gorshuren die Petri ad vincula anno 43°.

Heinric Buffel van den gorse van Potewaerd termino Mayi anno 43° eene waghe kaes, 33 d. oude gr., val. in tor. 2 ℔ 4 sc.

Boudin f. Coppins van den gorse van Sommelsdijc eodem anno et termino deb. et sol. 2 ℔ 4 sc.

Heinric Buffel van den gorse van Baertseldijc eodem anno et termino deb. et sol. 2 ℔ 4 sc.

Heine Vodde van den gorse van den Stroyt eodem anno et termino deb. et sol. 2 ℔ 4 sc.

Heine f. Pieters van den gorse van der Mare eodem anno et termino deb. et sol. 2 ℔ 4 sc.

Jan Waddins s. van den gorse van Malland eodem anno et termino deb. et sol. 2 ℔ 4 sc.

Boudin Coppins s. huurde tgors van Sommelsdijc een jaer van half Marte anno 42° om 21 ℔ holl., te gheldene die een helft ad beati Petri ad vincula ende die ander helft ad beati Martini hyemalis. Dat maect van den eersten termine, termino beati Petri ad vincula anno 43°, 10½ ℔ holl. Amputat van desen termine van pondghelde 5 sc. holl., zo blijfter 10 ℔ 5 sc. holl. Daer of ontfanghen pro parte comitis termino beati Petri ad vincula, 4 ℔ 11 sc. 4½ d. holl., val. in tor. 9 ℔ 2 sc. 9 d. Debet aliam partem termino beati Martini hyemalis. Daer zal hi of slaen zijn oirzate van Willems Vleyschouwers niewenlande.

Heinric, Pieter tser Wissen s. s., van den gorse van der Mare, dat erfleen es, zo neemt Hughe Dierix s. voren uyt 1/12 deel ende mijn here die grave heefter in 1 quart. Item mijn here die grave 1/16 deel. Item 1/8 deel, dat Tonijs van den Vliete was. Dat als ghehuurt was omme 36½ ℔ holl. Ende hi slaet of van oirzaten, omdatter moerdike ghedijct waren, 12 ℔ 7 sc. 4 d. holl., zo blijfter 24 ℔ 2 sc. 8 d. holl. Daer of van mijns heren sgraven deele termino beati Petri ad vincula anno 43°, deb. et sol. 5 ℔ 14½ d. holl., val. in tor. 10 ℔ 2 sc. 5 d.

Clais f. Heinen van der Vaten van den gorse van Stroyt onder sente Martinsdijc, dat hi ghehuurt heeft omme 15 sc. gr. Daer of ontfanghen pro parte comitis termino beati Petri ad vincula anno 43° 12 d. gr. 6 miten, val. in tor. 16 sc. 4 d.

Summa 32 ℔ 5 sc. 6 d. tor.

V.

Item ontfanghen van lecscatte van moerdiken anno 43 ende van lijfcope termino beati Petri ad vincula.

Eerst van mijns heren sgraven lijfcope.

Lem Harte van den gheldelande in den Overloeper van mijns heren lijfcope deb. et sol. 10 sc.

Willem die Vleeshouwer van eenen moerdijxkine in Sommelsdijc, dat groot es 2½ m., deb. et sol. 25 sc.

Jan Cops s. van eenen moerdijxkine in Malland, dat groet es 4 m. 133 r., item van eenen updrachtkine, dat groet es ½ m., deb. et sol. 49 sc. 5 d.

Pieter Scoudemare een hillekin lants, ligghende uptie Stripe bi Steyncope ende groet es 1½ m., deb. et sol. 15 sc.

Jan die Clerc van 1 hillekin lants, es ghehaten die Stripe ende es groet ghedarijts lants 8¼ m., deb. 10 sc. tor. de m., fa. et sol. 4 ℔ 5 sc.

Clais Zoete van 1 moerdike in Baerseldijc, die groet es 54¼ m., deb. 10 sc. tor. de m., fa. et sol. 27 ℔ 5 sc.

Willem Gruus van Niewe Riedmeed, die groet es 68 m. ghedarijts lants, 10 sc. tor. de m. Deb et sol. 34 ℔.

Willem Collard van 1 hillekin lants ligghende an Langhezide, dat groet es 1 m., deb. 10 sc. tor. comiti. Debet.

Clais Jans s. van den lande van Weylden, dat groet

es ghedarijts lants 3½ m., deb. 10 sc. tor de m., fa. et sol. 35 sc.

Lem Harte van den gheldelande in den Overloper, dat hi cochte al den hoep om 1 ℔ gr. Inde deb. et sol. pro parte comitis termino beati Petri ad vincula anno 43° 7 sc. 5 d. gr. 2 d. ster., val. in tor. 5 ℔ 19 sc. 8 d.

Heine Jacops s. van eenen moerdike, die ghehaten es die Overloper ende leghet in Potenwaert ende in die Mare, die groet es 92 m. ghedarijts lants; daer of ontfanghen van mijns heren sgraven deele, termino beati Petri ad vincula anno 43° 8 ℔ 12 sc. 10 d. gr. 9 miten, val. in tor. 138 ℔ 5 sc. 10 d.

Andries Heinrix s. van eenen moerdijxkine in Potenwaerd, dat groet es 6 m.; daer of pro parte comitis ontfanghen termino beati Petri ad vincula anno 43° 12 sc. gr. 3 miten, val. in tor. 9 ℔ 12 sc. 2 d.

Willem Gheenen s. van zinen lande in Sommelsdijc, die groet es 50 m. ghedarijd lants; daer of ontfanghen pro parte comitis 9 ℔ 4 sc. 4 d. gr. 20 miten, val. in tor. 147 ℔ 10 sc. 5 d.

Willem die Vleeschouwer van den Butvliete in Sommelsdijc, die groet is 21 m. 25 r.; daer of pro parte comitis 33 sc. 1½ d. gr. Item van eenen cleynen landekine daer an ghedijct, dat groet es ghedarijt lants 2½ m. 30 r., elc mete om 6 sc. gr., te gheldene ten eersten jare termino beati Petri ad vincula anno 43°; daer of ontfanghen pro parte comitis 5 sc. 3½ d. gr., fa. als in summa 89 sc. 5 d. gr., val. in tor. 31 ℔ 10 sc. 8 d.

Jan, Jan Boudins s. s., eenen moerdijc in Malland, die ghehaten es Hannin tFos dijc ende groet es 33 m. ghedarijts lants, elc mete om 31 sc. 6 d. gr.; daer of ontfanghen pro parte comitis de anno 43°, dat tander jaer es, 7 ℔ 9 sc. gr. 3 miten, val. in tor. 139 ℔ 4 sc. 2 d.

Arnoud die Smid een moerdijxkin in Malland ende groet es 5 m. 70 r.; daer of minen here den grave ter-

mino beati Petri ad vincula anno 43° ende van den laetsten jare 22 sc. 11 d. gr. 10 miten. Debet.

Vayaerts kindere een hillekin lants, dat gheleghen es uptie Mare ende groet es 4½ m.; daer of ontfanghen pro parte comitis anno 43° et ultimo termino beati Petri ad vincula 17 sc. 2½ d. gr., val. in tor. 13 ℔ 15 sc. 4 d.

Willem Gruus van den moerdike in Baertseldijc, die ghehaten is Riedmeed ende groet es 44½ m. ghedarijts lants; daer of ontfanghen pro parte comitis anno 43° termino Petri ad vincula van den andren jare 39 sc, 9 d. gr., val. in tor. 31 ℔ 16 sc.

Willem Gruus cochte Niewe Riedmeed, dat groet es ghedarijt lants 68 m., om 35 sc. gr. elc ghemet, te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers 1 derde deel, fa. van al den hope 119 ℔ gr. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 4 ℔ 15 sc. 4 d. gr. Sic remanent 114 ℔ 4 sc. 9 d. gr., fa. elcs jaers 38 ℔ 19 d. gr. Ende hier of es een derde deel leen ende die twee deel arve. Dat maect van den derden deel, dat leen es, elcs jaers 12 ℔ 13 sc. 10 d. gr. 1 ster.; daer of pro parte comitis van den eersten jare, anno 43° termino beati Petri ad vincula, fa. et sol. 4 ℔ 2 sc. 7 d. gr. 4 miten, val. in tor. 66 ℔ 18 d. tor. 1 mite.

Clais Zoete cochte tKerchof, dat groet es ghedarijts lants 54½ m., omme 22 sc. gr. elc ghemet, te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers 1 derde deel, fa. van den hoepe 59 ℔ 19 sc. gr. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 48 sc. gr. Sic remanent 57 ℔ 11 sc. gr. Dat maect elcs jaers 19 ℔ 3 sc. 8 d. gr. Hier of es een derde deel leen ende die twee deel arve. Dat maect van den derde deel, dat leen es, elcs jaers 6 ℔ 7 sc. 10 d. gr. 2 ster. Deb. et sol. van den eersten jare 43 termino beati Petri ad vincula pro parte comitis 41 sc. 4 d. gr., val. in tor. 38 ℔ 16 d.

Clais Jans s. cochte tland van Weylden, dat groet es

ghedarijts lants 5 m. 1 quart, om 31 sc. gr. elc mete, te gheldene binnen 3 jaren, elcs jaers 1 derde deel, fa. van al den hoepe 5 ℔ 8½ sc. gr. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 4 sc. 4 d. gr. Sic remanent 5 ℔ 4 sc. 2 d. gr., fa. elcs jaers 34 sc. 8 d. gr. 2 d. ster. Ende hi slaet of van den eersten termine, termino beati Petri ad vincula anno 43o, van pondghelde 21 d. gr. Sic remanent 32 sc. 11 d. gr. 2 d. ster.; hier of es een dordendeel leen ende die twee deel arve, dat maect van den dordendeel, dat leen es, 11 sc. gr. 3 miten min, fa. pro parte comitis et sol. 3 sc. 6 d. gr., val. 2 ℔ 16 sc.

Jan die Clerc cochte een hillekin lands, es ghehaten die Stripe, dat groet es ghedarijt lants 8½ m., elc mete om 16 sc. gr., te gheldene binnen 2 jaren, elcs jaers die eene helft, fa. van al den hoepe 6 ℔ 16 sc. gr. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 5 sc. 5 d. gr. 1 ster. Sic remanent 6 ℔ 10 sc. 6 d. gr., fa. elcs jaers 3 ℔ 5 sc. 3 d. gr. 1 ster.; ende hier of es een dordendeel leen, fa. 21 sc. 9 d. gr. 3 miten, dat maect van mijns heren sgraven deele 7 sc. gr. Daer slaet men of van mijns heren sgraven deele van meteghelde van al den moerdiken, die in Baertseldijc dit jaer ghedijct sijn 10 d. gr. Sic remanent 6 sc. 2 d. gr., val. in tor. 4 ℔ 18 sc. 8 d.

Willem Collaerd van eere updracht an Hannins hil debet pro parte comitis anno 43o termino beati Petri ad vincula 9 d. gr.

Clais Jans s. van eere updracht in Malland bi den Cruce pro parte comitis anno 43o deb. et sol. 5 sc. 5 d. gr. 6 miten, fa. in tor. 4 ℔ 7 sc.

Jan Caps s. van 1 hillekin lants in Malland, dat groet es 4 m. 133 r. ghedarijts lants, elc mete om 16 sc. gr., te gheldene binnen 2 jaren, elcs jaers die helft, fa. van al den hope 3 ℔ 11 sc. gr. 4 d. ster. Ende hi heeft dat 25ste deel lecscat vri, fa. 34 d. gr. 3 mite. Sic remanent

3 ℔ 8 sc. 3 d. gr. 5 miten, fa. elcs jaers 34 sc. 1 d. gr. 14 miten. Item van eere updracht, dat groet es ½ m., 8 sc. gr., te gheldene ad beati Petri ad vincula anno 43°. Facit als 42 sc. 1 d. gr. 14 miten, fa. pro parte comitis 19 sc. 1 d. gr. 18 miten, daer of van meteghelde 2 d. gr. van mijns heren sgraven deele. Sic remanent et sol. 18 sc. 9 d. gr. 18 miten, fa. in tor. 15 ℔ 3 sc. 8 d.

Jan Colet van tween moerdike in Joeden Stripe anno 43° termino beati Petri ad vincula deb. et sol. 27 d. gr., val. in tor. 36 sc.

Pieter f. Jans in die Hoeghe Woese eodem anno et termino beati Petri ad vincula 18 d. gr., val. in tor. 24 sc.

Pieter die Cnopper van eenen moerdijxkine in Joeden Stripe eodem anno et termino 2 sc. gr. 1 ster. Debet.

Hughe f. Craniox in den Broetloes dijch eodem anno et termino 12 d. gr. Debet.

Summa, 719 ℔ 6 sc. 10 d. tor.

VI.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven goede ende renten anno 42° ende 43° in zente Martinsdijc ende in Scarpenisse van mijns heren sgraven tiende de Augusto 42°.

Dankaerd Poewels zwagher cochte den tiende int Nieweland van zente Martinsdijc de Augusto 42°, omme 36 sc. gr., te gheldene te Marte anno 42° die een helft ende die ander helft te Meye anno 43°. Daer of ontfanghen ende betaelt van beeden terminen 36 sc. gr., val. in tor. 28 ℔ 16 sc.

Dankaerd Vriend die Sparte ende Lielen land in Malland, dat groet es 1 m. 25 r. min. tienden, cochte te

met omme 5 sc. gr., fa. et sol. 4 sc. 7 d. gr., val. in tor. 3 ℔ 13 sc.

Willaerd van der teghelrien zuutwaerd 3½ m. 50 r. min, tmete omme 4 sc. 9 d. gr., te gheldene die eene helft tote Marte anno 42° ende die ander helft te Meye anno 43°. Deb. inde et sol. 15 sc. 10 d. gr., val. in tor. 12 ℔ 13 sc. 4 d.

Coppin Quareyt van der teghelrien nordwaerd 4 m. 1 quart, tmete omme 31 d. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 11 sc. gr. 6 miten min., val. in tor. 8 ℔ 15 sc. 8 d.

Boengaerd tsaer Hughenhoech, die groet es 2 m. ¼ quart, tmete omme 5½ sc. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 11 sc. 8 d. gr. 6 miten, val in tor. 9 ℔ 7 sc.

Pieter, die rentemeester, tMoerland, dat groet es 4½ quart, tmete omme 30 d. gr. Deb. eisdem annis et terminis et sol. 33 d. gr. 18 miten, val. in tor. 2 ℔ 4 sc.

Weynoud f. Pieters Hughenhoech van Malland, die groet es 4½ m., tmete omme 30 d. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 11 sc. 3 d. gr., val. in tor. 9 ℔.

Bette f. Clais Berenhoech ende Samenhoech, die groet es 4 m. 50 r. min., tmete omme 35 d. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 11 sc. 2 d. gr. 4 miten, val. in tor. 8 ℔ 18 sc. 10 d. tor. 1 mite.

Hughe f. Thonis Thonishoech, die groet es 2½ m., tmete omme 30 d. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 6 sc. 3 d. gr., val. in tor. 5 ℔.

Clais Yen s. tland van den Aerscote, dat groet es 3 m. 50 r. min, tmete 26 d. gr., eisdem annis et terminis. Deb. et sol. 6 sc. gr. 5 d. ster., val. in tor. 4 ℔ 18 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Pieter Bollaerd van der visscherien in die Meeneweyde termino pasche anno 43° deb. et sol. 5 sc. gr., val. in tor. 4 ℔.

Pieter die Hiltenare van den weren *(sic)* ant Westland

van den waren *(sic)* termino pasche anno 43° deb. et sol. 10½ d. gr., val. in tor. 14 sc.

Poppe f. Brwnbollen van den casen van Bokelenberghe, die verschenen anno 40°, te gheldene te paeschen anno 43°. Deb. inde et sol. 18 sc. gr., val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

Arnoud die Smid den tiende van taer Hughen polre, cofte al den boep omme 4 sc. 6 d. gr. Hier of hebben Arnoud ende Jan van Schenghen ½ deel. Sic remanent et sol. 3 sc. 7 d. gr. 4 miten, val. in tor.

57 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Summa, 115 ℔ 5 sc. 8 d. tor.

Summa van al mijns heren sgraven renten, provanse, vercochten ambochten, gorshuren, casen, lecscatte, lijfcoepe van moerdiken, 1207 ℔ 10 sc. 7 d. tor. 1 mite.

IV.

ITEM ONTFANGHEN VAN MELIS VAN VALKENBERGHE, BAELJU IN PORTVLIET, ZEDER DAT HI LAEST REKENDE TGHEGHENS BOUDIN F. JANS VAN DER BAELJUSCAP VAN PORTVLIET, DAT WAS SINXAVONDE ANNO 42° TOTE ONSER VROUWEN DAGHE TOE ANNO 43° TOTE HALF OEGHST.

I.

EERST VAN VROENRECHTEN.

Hanne Zoetaerd 1 vroenrecht, deb. comiti 22 sc. tor., verdinghede et sol. 1 ℔.

Dieric die Rumer 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 1 ℔.

Vocarnoud *(sic)* 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 14 sc.

Hanne Hanne Gherards s. 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 10 sc.

Hanne van Watervliet 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 10 sc.

Heinrijskijn ende Hannekijn, zijn boeye, van 2 vroenrechten, verdingheden et sol. 24 sc.

Hanne Wilnoud van 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 10 sc.

Hanne f. Harnouds 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 12 sc.

Hughe f. Harnouds 1 vroenrecht, verdinghede et sol. 12 sc.

Pieter Hanne f. Batten van eenen quaden eede die hi dede. Deb. inde 10 ℔ tor., verdinghede et sol. 3 ℔ 12 sc.

Vonne f. Dankaerds, die Melis ter Toelne haelde, daer hi eenen knijf getoghen hadde. Deb. inde comiti 3 ℔, verdinghede et sol. 52 sc.

Summa van der baeliuscap van Portvliet, 12 ℔ 16 sc.

II.

Item ontfanghen van verbornissen.

Pieter f. Boudins van Pieter f. Yen doot, daer die daghe of waren te Meye ende te bamisse anno 42°, deb. et sol. 25 ℔.

Lauwe f. Dierics dat hi eenen man wonte binnen vreden, verdinghede omme 24 scilde, daer hi of betaelde die eene helft ende die dach of was termino beati Petri ad vincula anno 42°, die Boudin f. Jans rekende in ziere laetster rekeninghen, die hi dede tote Valenchenis. Ende hi bleef sculdich 12 scilde, daer die dach of was te bamisse anno

42° praedicto. Die maken, den scilt gherekent 18 d. gr., in tor. et sol. 14 ℔ 8 sc.

Coppin f. Pieter Gheeraerds ende Hannekijn, sijn broeder, van Hanne Danen doot van een dordendeel verdingheden omme 10 ℔ tor., daer die daghe of waren te Meye ende te bamisse anno 42°, daerof ontfanghen van den termine van Meye ende van bamisse et sol. 10 ℔.

Hughe Brwnbolle ende Poppe, sijn sone, van ouden ende niewen verbornissen, die si sculdich waren tote palmedaghe toe anno 41°, verdingheden et sol. 6 ℔.

Jonghe Hanne Beyen van Caveylen doot verdinghede omme 12 ℔ tor., te gheldene die eene helft te Meye ende die ander helft ad Bavonis anno 42°. Deb. inde pro media parte termino May et sol. 6 ℔.
Debet adhuc de termino Bavonis 6 ℔.

Item van Marcken f. Marcken, die van dieften tland gherwmt hevet, ende ane hem verstarf van sijns vaders doot, daer of ontfanghen 3 sc. soc., val. in tor. 36 sc.

Item van Pieter Bursen, die van dieften tland gherwmt hevet, ende hem anquam van Coppin Vroeden s. doot, 26 d. ghez., val in tor. 26 sc.

Item van Symon ute Scakersloo, die scaep bestolen hadde up die Heernisse in Malland, daer Melis toe voer met scepenen van Portvliet, daer hi zeven scaep vant, die men seyde dat Symon toebehoerden, 4 oude ende 3 jonghe, daer of ontfanghen 4 sc. 10 d. soc., val. in tor. 58 sc.

Item ontfanghen van Pietre f. Gheeronx ende sijn helperen, van der verbornissen tusschen die van Borselen ende haer helperen, daer hem mijn here die grave of zette te gheldene 1600 ℔ tor. Daer of ontfanghen van Pietre f. Gheeronx 26 ℔ 8 sc. 4½ d. gr., fa. in tor., den scilt voer 24 sc. tor. gherekent 422 ℔ 14 sc. tor. Item van Pieter Jans s. van Poppendijc ende Gheeraerds, sijns broeders, kindre 31 ℔ 4 sc. tor. Item van Thonis f.

Jans van Poppendijc 3 ℔ 12 sc. tor. Item van Jan Caps s. 4 ℔ 11 sc. 8 d. tor. Item van Dankaerd Boudins s. 175 ℔ 8 d. tor. 2 miten. Item van Pieter Jans s. 103 ℔ 17 sc. 2 d. tor. Item van here Boudin ende Clais van Barstorp 136 ℔ 16 sc. tor. Item van Clais Gelemans s. kindren 39 ℔ tor. Item van Heinric Buffel 49 sc. 8 d. tor. Item van Hughen Dierics s. ende van Dieric Gillis s. 40 sc. 4 d. tor. Item van Janne ende Clais Godevaerds kindre van Duvenhee 35 ℔ tor. Item van Costin Wissen s. 41 ℔ 13 sc. 4 d. tor. Dat comt in summa, 997 ℔ 18 sc. 10 d. tor. 2 miten. Sic debent adhuc 602 ℔ 12 d. tor. 1 mite. Hierof hevet Pieter Gheeronx s. minen here den grave betaelt tote Lovene 400 scilde, die maken 480 ℔ tor. Dus bliven si noch suldich 122 ℔ 12 d. tor. 1 mite.

Item van den zegghenne, dat mijn here die grave zeghede der port van Zirixee te gheldenne van alre broke, die zij mesdaen hadden van Willem Honts paerlement, 1200 ℔ tor., die Arnoud Jans s. ende Reingaer f. Willemans betaelden minen here den grave te Brusselle.

Item Willem Honts arfnamen, die mijn here zeghede te gheldenne 400 ℔ tor., daer Arnoud f. Jans ende Reingaer f. Willemans van der port weghen betaelden 200 ℔ tor. Ende Willem Honts arfnamen zegghen dat zij die ander 200 ℔ tor. minen here den grave betaeld hebben.

Item 100 ℔ tor., die mijn here die grave zeyde Hughe Wellen te gheldenne, die die port van Zierixee voer hem betaeld hevet.

Summa van verbornissen, 1065 ℔ 6 sc. 10 d. tor. 2 miten.

Summa van al der baeliuscap van Portvliet ende verbornissen, 1078 ℔ 2 sc. 10 d. tor. 2 miten.

V.

Item van baten van ontfanghenen ghelde, van ghezellen, die Boudin f. Jans hoegher wtghegheven heft, 51 ℔ 8 sc. soc. Daer of rekent Boudin weder wtghegheven van ghezellen, die hi wtgaf, alse hise ontfenc, daer hi die bate hier of voren of heft gerekent, ende van wisselghelde, 7 ℔ 5 sc. ghez. 18 miten. Sic remanent 43 ℔ 17 sc. 11 d. soc. 6 miten; die maken in tor., den scilt gherekent 18 d. gr. 565 ℔ 4 sc. 10 d.

Summa, 565 ℔ 4 sc. 10 d. tor.

Summa van al mijns heren sgraven renten ende anders goed, van der baeliuscap van Portvliet ende verbornissen, ende van baten van ontfanghenen ghelde, 2850 ℔ 18 sc. 5 d. tor.

Summa summarum van allen ontfanghe, 15164 ℔ 4 sc. 4½ d. tor.

UITGAVEN.

Dit es Boudin Jans s. wtgheven van den rentemeisterscap van Beöester-Scelt in Zeeland, zeder die tijt dat hi rekende van den rentemeisterscap van al Zeeland, dat was up onser vrouwen dach assumptio anno 42° tote [1]) [heligher crucen dach exaltatio anno 43°.]

I.

EERST WTGHEVEN SONDER LETTREN.

I.

EERST VAN COSTE GHEDAEN AN MIJNS HEREN SGRAVEN GOED ANNIS PRAEDICTIS.

Wtghegheven van 300 matten, daer men mijns heren scure mede verste, daer elc hondert of coste 4 d. ster., fa. 4 d. gr. Item van mennene 1 d. gr. Item van leghene up die scure ende van sticken, daer men se mede veste, 11 d. inghels, fa. 8 d. gr. soc. 2 d. ster., val. in tor. 8 sc. 8 d.

---

1) Het handschrift is geschreven voor men nog den dag kende, waarop Boudin rekenen zou, en men heeft later vergeten de opengelaten plaats in te vullen; van daar dat het laatste woord nu is *tote*. Op blz. 235 kon die dag oorspronkelijk evenmin genoemd worden, maar daar zijn door eene andere hand de woorden ingelascht, die ik hier heb overgenomen.

Item van coste an mijns heren sgraven porthuus ende an alle die cameren ende van der noorder ghevelle te rechtene. Eerst Hannekijn van der Torre van 35 voeten oerdunen, die men bezeghede an die noorderghevle beneden an den voet, daer elc voet of coste 2 d. soc., fa. 5 sc. 10 d. gr. [1]) Item Hanne Wissen s., dat hi die oerdunen te vier ganghen mennede, 2 d. soc. Item Langhe Coppin ende Abeel, dat si die oerdunen upten waghen ende daer of deden, 4 d. soc. Item Berwoud Hughe Kints s. van 1½ scepe zands, 10½ d. ster. Item Hanne f. Wissen van den zande te mennene, 3 d. soc. Item den burghemeysters van Zierixe van 1500 steenen, die men bezeghede an die ghevle ende an die cameren, 10½ d. soc. Item Hanne f. Wissen van den steenen te mennene, 4½ d. soc. Item Reyngaer f. Willemans van drien brackoenen, elc stic 3 d. gr., fa. 9 d. gr. Item van eere wurine sparre, 1 d. soc. Item van 2 elsin houten, daer men eenen standaert of makede, 2 d. soc. Item van 2 waghescoten, van 2 elsin houten te stellinghen ende één elzin hout, daer men steegherboeme of makede, 3 d. soc. Item Lemmekine Cackeroet ende zinen veynoeten van den houte te draghene, ende van den houte, daer men scoren of makede, wech ende weder te draghene, 2 d. soc. Item Pieter Heynen s. van eere tonnen, daer men 2 calctubben of makede, 4 d. ster. Item Coppin f. f. Coppin Vervocken van eere teele, 1 d. soc. Item idem van eere scotelen, 4 miten. Item Coppin f. Lievins van baste, daer men mede steegherde ende van eere cannen, 4½ d. ster. Item van eenen wijnvate, daer men latten of makede, 4 d. soc. Item Hughen f. Inghelands van

---

1) Men houde in het oog dat in deze rekening de uitdrukkingen *d. gr. soc.*, *d. gr.* en *d. soc.* dikwijls door elkander gebruikt worden voor *een ghezelle* van 12 *d. tor.* Op andere plaatsen weder beteekent d. gr. *den grote tornoys* van 16 *d. tor.*

1 dosinen hantscoen, die die maselaren bezegheden, 8 d. soc. Item meester Janne, den smid, van 3 ankeren met den naghelen, die woeghen 60 ℔, elc ℔ ½ d. soc., fa. 30 d. soc. Item eidem van 600 latysers, elc hondert 2 d. ster., fa. 12 d. ster. Item van 150 middelnaghelen ende 500 laschysers, ghesleghen in paymente van laschysere, fa. 800, elc hondert 3½ d. ster., fa. 9 d. soc. 1 ster. Item meester Bollaerd, dat hi timmerde eenen dach, 8 d. ster. Item meester Pieter Crayenbliec, dat hi die cameren, die ghevle rechte ende stoppede boven ende beneden, 10 sc. 8 d. soc. Item Willem Prwmboud, die die teghelsteijne in die scure zette, die boven der maetselrien scoten, 2 d. soc. Facit als in summa 25 sc. 6½ d. soc., fa. in tor, socius voer 12 d. 15 ℔ 6 sc. 6 d.

Item van eenen blocslote an die camere voren int porthuus ende van tween overvallen in die zuder camere, 3 sc.

Item van der wellen te verhoepene met 6 niewen hoepen ende van spikinghen, 3 ghez., val. 3 sc.

Item Jan Boenaerd van 200 zeven calcs, daer elc hondert of coste 12 sc. soc., fa. 24 sc. soc. Item eenen gaersoen, die calc ontfinc, eenen anderen diet upwarp, 4 d. soc. Item van den calke te draghene, van den honderde 10 d. soc., fa. 20 d. soc. Facit als 26 sc. soc., val in tor. 15 ℔ 12 sc.

Item Hughen Mettenghelde van 40 zeven calcs, die costen met ontfane ende met updraghene 4 sc. 7 d. soc., val in tor. 55 sc.

Item van 16 amen ende van 2 veerdel rijnchs wijns, die ghetapt waren te Zierixe, van asise, daer men 3 sc. ghevet van der ame, fa. 3 ℔ 18 sc. 7½ d. payments. Item van eenen corten vate 15 sc. Summa 4 ℔ 13 sc. 7½ d., den ouden groten voor 11 d. gherekent, val. in tor. 6 ℔ 16 sc. 2 d.

Item van den winen te tappene van den sticke 6 ghez., fa. 4 sc. soc. Item van den kelnaerhuren van drien

sticken, die in quamen in die weke voer palmen, eer zi ghetapt worden, ½ gezelle van den sticke die weke, facit 3 sc. soc., val. in tor. 3 ℔ 12 sc.

Item van den mure van den proyeele, die ghevallen was in die graft, weder te makene ende te bewerpene. In den eersten Berwoud Hughe Kints s. van 5 scepen zands, elc scip 2 d. gr., fa. 10 d. gr. Item Hannen Wissen s. van mennene, 1½ d. soc. van den scepe, fa. 7½ d. soc. Item den burghmeysters van 5000 steenen, elc 1000 8 d. soc., fa. 3 sc. 4 d. soc. Item Hanne f. Wissen van mennene, 10 d. soc. Item meester Brand ende Rike Gillis, dat si yeghelijc wrochten 17 daghe, maecht eenen man 34 daghe, den man 2½ gr. elkes daghes, maecht 6 sc. 10½ d. gr. Item Heynkijn Langhe Coppins s. ende Coppin Slachdiewolle, die hem dienden, haerlijc elkes daghes 4 d. inghelse, facit van 34 daghen 3 sc. 9 d. gr. soc. 1 ster. Item den maetsen van 3 paer hantscoen, 2 d. gr. Comt in summa 15 sc. 5 d. gr. soc. 1 ster., val. in tor. 9 ℔ 5 sc. 4 d.

Item van coste an mijns heren tsgraven kokenne te verlesenne ende te stoppenne, boven ende beneden, ende van beeden gheulen te vermakenne med niewen borden, van houte, van ysere, van dechsteenen, van des timmermans, des maetselaers ende der knapen loen. Eerst Pieter Cauwersijn van 1 stile, 3 d. gr. Item van 2 raemsceeden ende van 1 rijhoute, stich 7 d. ster., facit 7 d. gr. Item van 13 sparren, daer men up langhen ende reghellen of makede, stich 4 d. ster., facit 17 d. gr. 1 ster. Item van 3½ quart borden, 3 sc. 7 d. gr. 18 miten. Item van 1 grote houte, 12 d. gr. Item van zaghenne, 1 d. gr. Item van 600 latten, elch hondert 4 d. gr., facit 2 sc. gr. Item van den houte te draghenne 1½ d. gr. Item Gillis f. Coppin Maes van 1 paer crichghehanghe, 1 d. gr. Item van 3 yserinen kegghen, die men bezeghede an die ponte, van 1 slote te verstelne ende van 2 over-

vallen ende van 1 blocslote an die norder camere, 4 d. gr. Item onder middelnaghelle, bortspikers ende lachysers, al ghesleghen in paymente van lachysere, 1600, tondert 1 gr., facit 16 d. gr. Item van 4000 latysers, dusent 5 gr., facit 20 gr. Item van 1 scepe zands, 2 d. gr. Item van mennenne 1½ d. gr. Item van 4000 dechsteenen, elch 1000 2 sc. gr., facit 8 sc. gr. Item van den steenen te mennenne, 4 d. gr. Item van up den waghen ende daer of te zettenne, 2 d. gr. Item van loede, 4 d. gr. Item Betkijn den Duvelandre van den deke of te doene ende weder te deckenne, med eenen knecht, die hem diende, 4 d. gr. daghes, facit van 15 daghe 5 sc. gr. Item Bollard van 18 daghen te timmerne, 4 d. gr. daghes, facit 4 sc. 6 d. gr. Item eenen gaersoen, die hem diende, 8 d. gr. Dit coemt in summa, 31 sc. 10 d. gr. soc. 2 miten, val. in tor.

19 ℔ 2 sc. tor. 2 miten.

Item van mijns heren sgraven tiende te metene in Malland van den oeghste anno 42°, 18 d. gr., val. in tor. 24 sc.

Item Jan Roedemoens s., dat hi innede tghelt van den tween Oudenlanden in zente Martinsdijc, van den eersten ende laetsten 3 ghezellen van den mete, 25 d. soc., val. in tor. 25 sc.

Item van vrachte van 13 vaten ende eene pipe ende 16 traveltonnen meels van mijns heren sgraven provanse te Garnatenwaerd te bringhene uten Zwene tote Zierixe ende uten scepe in den huse te doene, van metene ende tmele uten vaten te doene, 38 d. soc., val. in tor. 38 sc.

Item van den tiende van Hughelinszand te vercoepene van den oeghste anno 43° te pondghelde 15 d. soc., val. in tor. 15 sc.

Summa, 78 ℔ 5 sc. 8 d. tor. 2 miten.

Item wtghegheven van coste an die moele te Brouwershavene ende van den dijccoste anno 42° ende 43°.

Boudin Hap van den molendike te zettene ende te makene zine oude grote ende met eere zoeden te zettene ten hoeghsten cante toe, dat al bestaet was in eere summe, ende overmids dat hine waren zal tote sinte Niclaus daghe toe anno 43°, omme 4 sc. gr. soc, val. in tor. 48 sc.

Clais die Costre van den niewen dike achter Dorp van den westende in bestaet 17 r. 1 quart min te heelne ende te zettene ten hoeghsten cante met eere zete, elke roede omme 5 ghezellen, facit 6 sc. 11 d. soc. 18 miten. Item Corte Hanne 16½ r. van Clais den Costre oestwaerd, die roede omme 5 gr. soc., facit 6 sc. 10½ d. soc. Item Hughe die Wilde daeran 18½ r., 1 d. gr. die roede, facit 18½ d. soc. Item Corte Hanne daeran 10 r., die roede 7 d. gr., facit 5 sc. 10 d. gr. soc. Item so coste deze selve dijc boven tote Danen hoeghpost toe, die lanc es 61 r. 3 quart, elke roede 1½ gr., facit 7 sc. 8 d. soc. 3 miten. Facit al in eene summe tote Danen toe 20 sc. 10 d. gr. soc. 21 miten. Dat coemt pro media parte pro parte comitis 14 sc. 5 d. soc. 10½ mite, facit in tor., den ghezelle voer 12 d. tor. gherekent, 8 ℔ 13 sc. 5 d.

Item van Danen oestwaerd Boudin Hap 9 r., die roede 14 d. ster., facit 3½ sc. gr. soc. Item Clais die Costre daeran oestwaerd 9½ r., die roede 6 d. gr. soc., facit 4 sc. 9 d. gr. soc. Item daeran Clais Boenaerds s. 8 r. 1 quart, die roede 6 d. gr., facit 4 sc. 1½ d. gr. Item daeran Hughe die Wilde 13 r., die roede 7 d. gr. 1 ster., facit 7 sc. 11 d. gr. soc. 1 ster. Item Corte Hanne ende Clais Boenaerds s. tneder hoeft, dat lanc es 9½ r., die roede 21 d. gr. soc., facit 16 sc. 6½ d. gr. soc. Facit als in summa 36 sc. 11 d. gr. soc. 1 ster., dat comt pro parte comitis van der eere helft 18 sc. 5 d. soc. 2 d. ster., val. in tor. 11 ℔ 20 d.

Item Boudin Hap tsuder hoeft 9½ r., die roede 9 d. gr., fa. 7 sc. 1½ d. gr. soc., dat comt pro parte comitis 3½ sc. gr. soc. 18 miten. Faciunt in tor. 42 sc. 9 d.

Item van coste ghedaen bi Jan den Repere an die mole te Brouwershavene, van tymmerne, van houte, van yseren, van des tymmermans loen ende van dat die mole stille stoet, anno 42°. Eerst Wisse f. Jans van 33 boerden, daer men die moele mede bescoet, ende van te groevene, 25 d. gr. 1 ster. Item Wissen van drien brackoenen, daer men balken of makede achter an die mole, 7 d. gr. soc. Item van tween reghelhouten, daer men stoenen of makede int wiel, 8 d. inghels. Item een corbeel, daer men eene brugghe of makede onder den steen, 2 d. gr. soc. Item van 1 balken, daer die steen achter up lijt, 12 d. soc. Item van tween wurin sparren, daer men timple of makede, 4 d. ster. Item van 12 borden, daer men latten of makede, 6 d. soc. Item van 52 cammen ende van 9 spillen, 32 d. gr. Item Clais f. Zijbouds van 300 laschysers, 600 bortspikers, 100 middelnaghe ende 25 twivoudich middelnaghele; dit comt in paijmente van laschyser 900, elc 100 4 d. ster., facit 12 d. gr. Item van eenen yserinen bande an die roede 4 d. ster. Item van 6 yserinen bouten, die men in die balke sloech, 3 d. gr. Item Hannen van den Coelweghe van 4 vaerden met zinen waghene thout ter molen te voerne, van elker vaerd 3 d. gr., facit 12 d. gr. Item Hanne Neven ende eenen veynoet met hem, die 8 daghe tymmerden in die moele, elkes daghes 4 d. gr., facit, 32 gr. Item van Hanne Neven coste ende van eenen veynoed met hem 7 daghe, elkes daghes 8 d. ster., facit 18 d. gr. 2 d. ster. Item van 1 busse, 1 d. gr. Maecht als 14 sc. gr. 1 ster., dat maecht, 22 ghezellen voer den schilt gherekent, 11 sc. 4 d. gr. Item so stoet die moele stille 13 daghe, daer die moele gaut 5 ℔ 5 sc. gr. tsjaers, fa. elkes daghes 3 d. gr. 11 miten, dat maecht van 13

daghen 3 sc. 8 d. gr. 23 miten. Dit comt al in summa 15 sc. gr. 23 miten, val in tor. 12 ℔ 15 d.
Summa, 36 ℔ 7 sc. 1 d. tor.

Summa van coste ghedaen an mijns heren sgraven goed, 114 ℔ 12 sc. 9 d. tor. 2 miten.

II.

Item wtghegheven tote bodeghelde sonder lettren anno 42° et 43°.

Eerst eenen gaersoen, die ghenc up sente Pieters dach ingaende Oeghst anno 42° van Valenchenis tote Middelburgh an meester Jacob Mansin, dat hi mijns heren sgraven tente bringhen soude tote Valenchenis, sol. 28 sc.

Item eenen gaersoen Goliaens voerde in die weke na alre helighen misse anno 42° 20 ℔ 3 sc. gr., die hem mijn here die grave sculdich was, als van goede, dat Boudin vors. diliverde Heinrisen, mijns heren sgraven clerc, tote mijns heren behoef van ghezouten varkinen ende van armborsten, banderiemen ende ghescut, 12 sc.

Item eenen gaersoen, die een besloten lettre droech minen here den grave in Heyneghouwen in die weke na alre helighen misse anno 42°, van alrehanden saken, die Boudin f. Jans, rentemeester, minen here den grave te weten dede, daer hi minen here den grave niet en vant, omme dat hi was te Lucselenburghwaerd. Sol. ei 20 sc.

Item eenen gaersoen, die in die Haghe voer an minen here den grave in die weke vor corsavond anno 42°, als van der port van Zierixe van den 800 ℔ tor., die si minen here den grave sculdich waren tote sinxen anno 44°, weder si die gheven wilden jof en wilden, daer die port antworde

te ghevene, als si deden te Brusele in die octave van der epyphanien, 15 sc.

Item den selven gaersoen, dat hi voer an minen here den grave tote Dordrecht in die zelve weke anno 42°, als van haveren, die Pieter Oudelec van Zierixe ende Zwartkijn, Jan Gheeraerds s. s. van Portvliet, verboerd zouden hebben, omme dat sise voerden boven mijns heren sgraven ghebode ende voerbi die toelne, dat Zwartkijn of telivereet wort ten daghe te Brussele in die weke na dortien dach anno 42°. Sol. ei 18 sc.

Item Gillis Jonghelinc, dat hi voer an minen here den grave te Brussele in die weke na dortien dach anno 42° met des rentemeesters brieve van Bewester-Scelt ende van Beöester-Scelt in Zeeland, van den lande van Potewaerd, van der Mare, van Heinrics Jonghen lande, weder ment te gader diken mochte, jof en mochte 1 ℔.

Item Witkijn Mijs s., dat hi eene lettre droech an minen here den grave tote Bincs des maendaghes na onser vrouwendach ter lechtmisse anno 42°, van mijns heren sgraven zaken ende daer hi lettren weder of brochte, daer hi 11 daghe omme wt was, 33 sc.

Item eenen gaersoen, die met 500 drincpotten ende met 500 scotelen voer van Zierixe in Middelburgh des vridaghes na grote vastenavond anno 42°, ende van des gaersoens loen, 4 sc.

Item Geylkijn, dat hi eene lettre droech an minen here den grave tote Brusselen, tote dien daghe, die daer gheleit was des vridaghes voer palmen anno 42° van mijns heren sgraven zaken, ende daer hi lettren weder of brochte, daer hi 6 daghe omme wt was, 15 sc.

Item Geylkijn, dat hi eene lettre droech an here Pietre van der Hayen in die weke na dominica Vocem anno 43°, doe mijn here was in Beyeren, omme hem te laten weten den staet van den lande ende omme te laten weten, dat ic minen here Janne van Heyneghouwen,

dien lombarden van Dordrecht ende van sente Gheerdenberghe betalen soude, als mi mijn here die grave ombood, daer hi 8 daghe omme wt was, 24 sc.

Item Geylkijn, dat hi eene lettre droech minen here den grave tote Bincs in die weke na sinxen anno 43°, omme te laten weten die antworde van Clais van der Burgh, die mijn here die grave omboden hadde te ghizele te vaerne tote zente Gaerdenberghe, also als mijn here ghescreven hadde an Boudin, rentemeester, daer hi omme wt was 8 daghe. Sol. ei 24 sc.

Item eenen gaersoen, die minen here den grave eene lettre droech in die weke na die triniteit, omme te laten weten van den vechtelike in Stavenisse, diene versochte tote Bincs ende tote Tienen, daer hi omme wt was 9 daghe. Sol. ei 27 sc.

Item eenen gaersoen, die eene lettre droech an minen here Janne van Baymond in die laetste weke van oeghstmaend anno 43°, als van Clais van der Burgh, die te ghisele lach tote zente Gheerdenberghe van der mesbroke, die hi tgheghens minen here den grave ghedaen hadde an zinen dijcgrave in Duveland, daer hi te weten dede, wat Bortoud Clais doen wilde, want hi alsulke zekerheit niet doen en wilde, als mijn here Jan ghescreven hadde an den rentemeester. Daer of te coste bin 6 daghen varende ende keerende, 18 sc.

Item eenen gaersoen des dinxendaghes na onser vrouwen dach in Septembre, die met mijns heren Jans van Heyneghouwen lettre ghinc in Middelburgh an den abt ende an here Pietre van der Hayen. 5 sc.

Item ghegheven Ridsaerd feria quarta post nativitatem beate Marie anno 43°, die hi eenen missagier gaf, die liep an den here van Arkele ende an den baelju van Zuuthollant ende an Gillis van Wildesnisse, dat si varen souden tote Utrecht an die lombarde, omme die dusent

℔ tor., die hem mijn here die grave sculdich es, achterwaerd te zettene, 1 scilt, val. 24 sc.

Summa, 14 ℔ 7 sc.

Item wtghegheven van bodeghelde bi lettren anno 42° ende 43°.

Eerst tween gaersoens, die met mijns heren sgraven open lettren ghenghen in Scouden, Duveland, Stavenisse, sente Martinsdijc ende in Scarpenisse an allen den manmen ende scoutaten, dat zi ghebod legghen zouden des zonnendaghes up sente Michiels dach, als van [den] eersten drien ghezellen van den mete, ende betalen Boudin Jans s., rentemeester BeöesterScelt in Zeeland, 8 daghe na zente Baven daghe, als die lettren daer of houden, 12 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren lettre van Moermond ghenc an alle die manne van Beöester-Scelt in Zeeland, als dat si scarp ghebod legghen zouden van den 8 ghezellen van den mete, daer die dach of was te bamisse, ende bringhense onder Boudin Jans s., rentemeester Beöester-Scelt in Zeeland, als die lettre daer of houd, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was tote Valenchenis des zonnendaghes voer sente Victors dach, ghenc an alle die manne van Beöester-Scelt in Zeeland, dat si narenstelike inpanden souden die 8 ghez. van den ghemete, daer die dach of was tote bamisse, ende leveren Boudin Jans s., rentemeester van Beöester-Scelt in Zeeland, zonder enich vertrech, als die lettre daer of hout, 10 sc.

Item eenen garsoen, die met mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was te Zierixe des zonnendaghes na sente Vichtors dach, ghenc an alle die manne van Beöester-Scelt in Zeeland, dat si narenstelike innen ende betalen zouden die 3 ghezellen van den ghemete,

daer die dach of was tote bamisse anno 42°, voer donresdaghes, jof dat hi se bedriven soude met den nausten rechte, als die lettre houd, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was te Moermond des donresdaghes voer sente Lucas dach anno 42°, ghenc an allen mijns heren sgraven mannen ende scoutaten Beöester-Scelt in Zeeland, dat zi die 8 ghezellen van den mete voer des zonnendaghes na zente Lucas dach anno 42° betalen zouden Boudin Jans s., rentemeester van Beöester-Scelt in Zeeland, als die lettre houd, 10 sc.

Item eenen garsoen, die met mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was tote Zierixe des dinxendaghes voer sente Willebroerds dach anno 42°, ghenc an alle die manne van Beöester-Scelt in Zeeland, die noch sculdich waren van den 8 ghezellen van den ghemete, dat si betalen voer donresdaghes avond, als die lettre daer of houd, jof men soutse beriden ende bedriven met den nausten rechte, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren sgraven open lettre ghenc, ende ghegheven was tote Valenchenis des zonnendaghes na bamisse anno 42°, an Pieter Gheeronx s. borghen in Stavenisse, in Zuutbevelant te Jeerzeke, in Duvenhee ende in tsaer Boudins polre, an Dankaerd f. Boudins, Pieter van Poppendijc, Thonis van Poppendijc, Jan, Clais, Gheeronc ende Oelaerd, Godevaerds kindre, ende Clais van Baerstorp, die borghen zijn Pieters f. Gheeronx, dat zi incomen souden in Zierixe te ghizele, omme dat hi, Pieter, mijns heren sgraven zegghen niet ghehouden en hadde ende sonder zekerhade wt Zierixe ghevaren was. Daerof sol. ei 10 sc.

Item Gillis Jonghelinc, die met mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven waren in die Haghe des woensdaghes voer sente Clements dach anno 42°, ghenc tot allen prochyen van Zeeland, als dat niement daghen

soude tote Utrecht van waerliker scult, als mijns heren sgraven lettre daer of houd. Ende an Reingaer f. Hughen, Heldecop f. Hoobuucs ende an anders ghizele in Duveland, Stavenisse, sente Martinsdijc ende in Scarpenisse, die ghizele waren worden van den eersten 3 ghezellen van den mete voer den here van Moermond, dient mijn here die grave bevolen hadde in te ridene, ende die dach of was te bamisse anno 42°, daer zi die ghizelscip niet en helden, als zi sculdich waren te doene, daer hem mijn here die grave of omboed elken, dat si invaren souden te Zierixe in den steen te ghizele, als die lettre daer of houd. Ende een lettre an allen mannen ende scoutaten Beöester-Scelt in Zeeland, dat si van allen recognitien, die die deken wtghegheven heeft voer die tijt, dat hem mijn here die grave verboden hadde te berechtene van waerliken zaken, dat zi daerof elken man recht doen zouden, ghelike bekender scult voer scepenen belovet, als die lettre daer of houd. Sol. ei 1 ℔.

Item eenen gaersen, die met mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was up sente Clements avond anno 42°, ghenc Beöester-Scelt ende Bewester-Scelt in Zeeland, te Berghen ende te Steenberghen, omme te weten te doene, dat mijn here die grave eene wachte van der toelne gheleit hadde in Duveland van den ghenen, die toelnebaer goed in mijns heren land brochten jof daer wt voerden, 1 ℔.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was in die Haghe up sente Clements avond anno 42°, ghenc tote allen prochyen Beöester-Scelt in Zeeland, als dat niement coren noch broed, noch bier, noch anders goet, dat men van coerne maecht, ute Zeeland en voerde in anderen landen upt scip ende al tgoet datter in es ende daertoe up eene boete van 20 ℔ holl., als dicken alst ghesciede. Sol. ei 14 sc.

Item tween gaersoens, die met mijns heren letteren van Moermond, die ghegheven waren te Zierixe des zonnendaghes voer cleene vastenavond anno 42°, ghenghen an alle die manne ende scoutaten Beöester-Scelt in Zeeland, als dat zi ghebod legghen zouden upten groten vastenavond van den laetsten drien ghezellen van den mete, daer die dach of was te vastenavonde, 10 sc.

Item tween gaersoens, die met mijns heren lettren van Moermond, die ghegheven waren te Symonskerke des woensdaghes na grote vastenavond anno 42°, ghenghen an alle die manne ende scoutaten van Beöester-Scelt in Zeeland, dat zi scarp ghebod legghen zouden van den laetsten 8 ghezellen van den mete, daer die dach of was te vastenavonde. Sol. eis 10 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren sgraven lettren ghene, die ghegheven waren in Middelburgh des zaterdaghes na grote vastenavonde anno 42°, an allen den mannen ende scoutaten van Scouden, Duveland, Stavenisse, sente Martinsdijc ende in Scarpenisse, dat si comen souden te Wijfvliet des woensdaghes voer der noenen daerna comende, als te hoerne van zaken, die mijn here die grave met hem te sprekene hadde, die hem ende sinen ghemeenen lande ane ghenghen, als die lettre houd, 10 sc.

Item tween gaersoens, die met mijns heren sgraven open lettren, die ghegheven waren in Middelburgh des dinxendaghes voer sente Gaerden dach anno 42°, ghenghen an alle die manne van Beöester-Scelt in Zeeland ende elken bezonder, dat si scarp ghebod legghen zouden ende inpanden die laetste 3 ghezellen van den mete, die minen here den grave ghegheven waren te Cats, 10 sc.

Item eenen gaersoen, dat hi met mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was tote Symonskerke des woensdaghes na sente Gaerden dach anno 42°, ghenc an allen den mannen ende scoutaten Beöester-Scelt in

Zeeland, dat si narenstelike innen ende inpanden zouden die laetste 3 ghezellen van den mete sonder vertrech ende bringhense Boudin Jans s., rentemeester Beöester-Scelt, vridaghe naestcomende, want hi wille hevet up die tijt de wesene tote Zierixe voer den steen, ende wie danne niet voldaen en hadde, die zoude hi beriden ende bedriven na den nausten rechte. Sol. ei 10 sc.

Item eenen gaersoen, die met mijns heren sgraven lettre, die ghegheven was tote Bincs des zonnendaghes voer sente Jans dach midzomere anno 43°, ghenc in Stavenisse, als van den laetsten 3 ghezellen van den mete ende ooc van een deel achterstels, daer si daghe of hadden van den here van Moermond te betaelne tote zinte misse midzomere, dat si dat wtraken souden ende betalen jof dat si daer voren te ghizele varen souden tote Zierixee in den steen, als die lettre daer of houd, 3 sc.

Item tween gaersoens, die met mijns heren lettren van Moermond, die ghegheven waren tote Symonskerke des vridaghes na sente Jans dach midzomere anno 43°, ghinghen in Scouden, Duveland, Stavenisse ende zinte Martinsdijc, [van] allen achterstellen scote van den 6 ghezellen van den mete, van achterstelle van der jaerbede ende van den 6 sc. tor. van den mete, dat si daer voren comen te ghizele jof dat si betalen Boudin Jans s., rentemeester Beöester-Scelt in Zeeland, jof dat men se bedriven sal met den nausten rechte, als die lettre daer of hout, 10 sc.

Item tween gaersoens, die [met] mijns heren Jans van Heyneghouwen, here van Byamond, stedehouder mijns liefs heren tsgraven lettren ghinghen an alle die manne in Scouden, Duveland, Stavenisse, sinte Martinsdijc ende in Scarpenisse, dat si dinxendaghes na onser vrouwen dach nativitas comen souden in Zierixe vor middach, als die lettren daer of houden, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die [met] mijns heren Jans van

Heyneghouwen, here van Byamond, stedehouder mijns liefs heren tsgraven lettren ghinc in Walgheren an den rentemeester, dat hi ombieden zoude alle die manne van Zeeland Bewester-Scelt vor minen here te wesen in Middelburgh, tsaterdaghes na onser vrouwen dach nativitas. Ende die zelve garsoen wederquam in Nortbeveland ende ghinc an alle die manne in Nortbeveland, dat zi ten zelven daghe wesen souden in Middelburgh vor minen here, 6 sc.

Summa, 10 ℔ 5 sc.

Summa van bodeghelde zonder lettren ende bi lettren, 24 ℔ 12 sc. tor.

III.

Item wtgheghéven van reysen in mijns heren sgraven dienste anno 42° et 43°.

Eerst van coste, die Boudin f. Jans dede, daer hi voer rekenen in Heyneghouwen, dat was des zonnendaghes na sente Jacobs dach anno 42° tote des zaterdaghes up zente Bartolmeus dach in den zelven jare, dat maecht 28 daghe, daer of te coste met 4 paerden 37 sc. gr., val. 29 ℔ 12 sc.

Item van coste, die Boudin f. Jans dede binnen 8 daghen van des donresdaghes na sente Baven daghe anno 42° in Heyneghouwen met minen here van Moermond, als omme te sprekene minen here den grave van den 8 ghezellen van den ghemete ende van anderen zaken, die minen here den grave an ghinghen, binnen 8 daghen met 2 paerden 12 d. gr. daghes, facit 8 sc. gr., val. in tor. 6 ℔ 8 sc.

Item van coste, die Boudin f. Jans dede in die Haghe binnen 8 daghen van des maendaghes vor sente Clements

dach anno 42°, daer Boudin leverde minen here den grave bi here Pieters hant van der Hayen, diere rekeninghe of doen sal, 115 ℔ 16 sc. 9½ d. gr., ende daer Boudin die brieve van der toelne voer hem voerde, daer hi wt was varende ende keerende 8 daghe, 12 d. gr. elkes daghes, facit 8 sc. gr., val. in tor. 6 ℔ 8 sc.

Item van coste, die Hughe, mijn clerc, dede van Zierixe tote Brusselen met eenen paerde, van des maendaghes upten dortien dach tote des vridaghes na der octaven daerna anno 42°, overmids onweder, dat hi 2 daghe bewedert lach tote Berghen, dat was 12 daghe, daer hi leverde 50 ℔ 11 sc. 11 d. gr. 1 inghelsen minen here den grave bi here Pieters hant van der Hayen, diere rekeninghe of doen zal, 6 sc. gr., val. in tor. 4 ℔ 16 sc.

Item van coste, die here Heinric Poppen s., rentemeester Bewester-Scelt, ende Boudin Jans s., rentemeester Beõester-Scelt, deden met Willem Reymaers s., Heinric Poelvoet ende Pieter f. Symons wt Walcheren; Reingaer f. Heynen, Jan Loepers s., Jacob Mulox s., Pieter Mugghen s., Jan van den Steyne, Willem van Zevenberghen, Heinric f. Hallincs, Hallinc f. Clais, Pieter f. Jans ende Jan Zuderhoex s. wt Scouden; Melis van Valkenberghe, Pieter f. Jans, Jan die Clerc, Wilsoete f. Pieters ende Symon f. Pieters wt Stavenisse; Boudin Willems s., Hughe f. Willems, Pieter Speernaghel, Jan van Butteland, Heinric Buffel ende anders goede lude, diere mede waren wt Duveland; die gheboden waren te sine des dinxendaghes nochtens metter zonnen upganc na jaersdaghe anno 42° an die oestzide van Duveland tote Meesen dilve, omme te besiene Potewaerd, Heinric Scenghen land, die Mare ende up Dreijscier, jof men dese vornoemde lande te zamen diken mochte tote eenen corenlande ende bringhen an Duveland, sciphuren, waghenhuren ende anders oncost daerof te coste, 35 sc.

Item van coste, die Boudin Jans s., rentemeester

Beöester-Scelt, dede in Middelburgh, daerne mijn here die grave omboed met eere beslotenre lettren, dat was van des vridaghes na grote vastenavond anno 42° tote des maendaghes toe daerne. 2 sc. gr., val. 32 sc.

Item van coste die Ye Boudins s. dede met eenen gaersoen ende met 2 paerden, daer hi leverde tote Valenchenis des anders daghes na sente Gheerden dach anno 42° minen here den grave bi heren Pieters hant van der Hayen 1010 scilde. daer hi wt was varende ende keerende overmids onweder 10 daghe, 10 sc. gr., val. 8 ℔.

Item van coste, die Boudin Jans s., rentemeester, dede met 1 clerc, eenen gaersoen ende met 3 paerden tote Bincs in Heyneghouwen, als omme minen here den grave te sprekene van mijns heren sgraven zaken. Dat was in die weke voer zente Jans dach midsomere anno 43°, daer hi wt was 7 daghe, facit 7 sc. gr., val. in tor. 5 ℔ 12 sc.

Item van coste, die Boudin Jans s., rentemeester, dede daerne mijn here die grave omboed te comene te Bincs in die weke voer zente Magrieten dach, daer hi 2 daghe verbeyde, ende van Bincs daerne mijn here die grave omboed te comene tote Duras, daer hi bi minen here den grave was ende hem leverde 300 scilde bi here Pieters hant van der Hayen, diere rekeninghe of doen sal, varende ende keerende 10 daghe, 10 sc. gr., val. in tor. 8 ℔.

Item Melis, baelju van Portvliet, gheleverd minen here den grave tote Tienen bi Ritsaerds hant des vridaghes voer sente Magrieten dach anno 43° 4 scilde, facit 6 sc. oude gr., val. 4 ℔ 16 sc.

Item bi mijns heren sgraven beheete des woensdaghes na sente Magrieten dach anno 43° ghegheven den armen omme gode tote Leewen in Haspegouwen 25 ghezellen, val. 25 sc.

Summa, 78 ℔ 4 sc. tor.

Summa van reysen in mijns heren tsgraven dienste, 78 ℔ 4 sc. tor.

II.

[Dit es Boudin Jans s. wtgheven bi letteren.]

I.

Item wtghegheven bi mijns heren sgraven open lettren anno 42° et 43°.

Eerst so bleef mijn here die grave sculdich Boudin Jans s., rentemeester Beöester-Scelt in Zeeland, van der rekeninghen, die Boudin Jans s. dede up onser vrouwen dach assumptio int jaer 42, alse van den rentemeesterscap van al Zeeland, daer over waren meester Henric van Gheldenake, meester Clais Stuuc, meester Clais Merre, here Heinric Poppen s., here Pieter van der Hayen, Lauwe Eelnouds s. ende anders mijns heren sgraven liede, alse mijns heren sgraven open lettren daer of houd, die ghegheven was tote Valenchenis des donresdaghes voer sente Bertolmeus dach anno 42°, 682 ℔ 11 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Item bi mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was tote Valenchenis des donresdaghes vor sente Bertolmeus dach anno 42°, als van 40 mudden ende een half zouts, die hi leverde tote Ghent in die weke na sinte Pieters dach ingaende Oeghst anno 42°, die costen overmids 37 gr. ende 1 inghelsen tmudde ende overmids vrachte ende alrande ander coste, die daer up ghegaen es, 99 ℔ 10 sc. 4 d. tor. Item bi mijns heren sgraven beheete ghegheven Heinric den bastaerd van Heyneghouwen 6 scilde, fa. 7 ℔ 4 sc. tor., maecht in summa, daer die clerke gheene rekeninge of doen en zullen, als die lettre daer of houd, 106 ℔ 14 sc. 4 d.

Item bi mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was tote Valenchenis des donresdaghes voer sente Bertol-

meus dach anno 42°, meester Jacop Mansin, tentemaker, behalven 301 ℔ tor., die hi hier te voren van Boudin, rentemeester vors., ghehadt hevet ende Boudin gherekent hevet, daer meester Jacob rekeninghe of doen sal, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr. in ghez., den ghezelle gherekent 7 d., als die lettre daer of houd, val. in tor. 21 ℔.

Item bi mijns heren sgraven open lettre, ghegheven tote Valenchenis des donresdaghes vor sente Bertolmeus dach anno 42°, Boudin Goliaes van der Sluus, die hi cofte bi Heinrisen, mijns heren sgraven clerc, in den eersten omme 285 ghesoutenre verkine, die costen 17 ℔ 14 sc. gr. Item omme 24 armborsten, 24 banderiemen ende 3000 ghescuts, costen 49 sc. gr. Dit comt al in eere summe, als die lettre daer of hout, 20 ℔ 8 sc. gr., die maken in scilden, die eene helft van Vrankerike ende die ander helft van Alemangen, den scilt gherekent over hoeft 21 d. gr. 10 miten, maken 225 scilde 17 gr. 6 miten, die mi mijn here die grave omboed te betaelne met ziere beslotenre lettre, die maken den scilt 24 sc. tor. gherekent, 271 ℔ 8 sc.

Item bi mijns heren sgraven brieve, ghegheven tote Valenchenis des dinxendaghes na onser vrouwen dach assumptio, here Arnoud van Haemsteden here van Moermond, dat hi leende in ghereeden ghelde minen here den grave bi here Pieters hant van der Hayen, diere rekeninghe of doen en zal, als die open lettre daer of houd, 100 scilde van goude, den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 120 ℔.

Item per litteram domini comitis datam tote Valenchenis des zonnendaghes na zente Baven dach anno 42°, here Arnoud van Haemsteden, here van Moermond, die hem mijn here die grave sculdich was van dienste, die hi hem dede met zinen ghezellen in den lesten orloghe tgheghens den coninc van Vrankerike omtrent half Oeghst anno 42°, 6 ℔ gr., val. 96 ℔.

Item per litteram comitis, datam te Berghen in Heyneghouwen des vridaghes na sente Symons ende Judas dach anno 42°, Boudin Willems zone van coste die hi dede in den oerloghe voer Tunen, daer hi here Wolfaerds here van der Vere ende here Niclaeus Kervinx lettre of hadde, die hi overghegheven heeft, ende van coste, die hi dede tote Condeijt in den laetsten orloghe, 6 ℔ gr. in ghez., val. in tor. 72 ℔.

Summa, 1369 ℔ 8 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe up zente Clements avond anno 42°, minen here den grave bi here Pieters hant van der Hayen, diere rekeninghe of doen zal, in den eersten 73 ℔ 6 sc. 8 d. gr. in ghez., die maken, den scilt voer 22 ghezellen gherekent, 800 scilde, die maken, den scilt voer 18 d. gr. gherekent, 60 ℔ gr. Item 360 scilde, den scilt gherekent 18 d. gr., facit 27 ℔ gr. Item 160 dubble, stic gherekent 26 d. gr., facit 17 ℔ 6 sc. 8 d. gr. Item 81 pawelioene, stic gherekend vor 20 d. gr. 1 ster., facit 6 ℔ 17 sc. 3 d. gr. Item 18 oude inghele, stic gherekent 28 d. gr., facit 42 sc. gr. Item 5 croenen, stic gherekent 21 d. gr., facit 8 sc. 9 d. gr. Item 27 oude royeele, stic gherekent voer 16½ d. gr., facit 37 sc. 1½ d. gr. Item 4 lammere, stic gherekent 15 d. gr., facft 5 sc. gr. Comt in summa te gader 115 ℔ 16 sc. 9½ d. gr., als die lettre daer of hout, val. in tor., den scilt gherekent 18 d. gr., 1853 ℔ 4 sc. 8 d.

Item up sente Clements avond vors. ghegheven in die Haghe anno 42° minen here den grave up dobbelspil 6 scilde, den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 7 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe des woensdaghes na onser vrouwen dach conceptio anno 42°, meester Clais Marren, mijns heren sgraven trouwen

clerc, van eenen heynste, die hi ofreet in mijns heren sgraven dienste, doene mijn here die grave ghesent hadde an die overlantse heren, omme mijns heren wijn tolenvri te varen, die mijn here die grave ghebezeghet zoude hebben in zinen oerloghe, daer die clerke gheene rêkeninghe of doen en zullen, 30 scilde, als die lettre daer of houd, facit in tor., den scilt voer 18 gr. gherekent, 36 ℔.

Item bi mijns heren open lettre, ghegheven tote Cortenberghe des zonnendaghes na corstdach anno 42°, bi here Pieters hant van der Hayen, mijns heren sgraven capellaen, diere rekeninghe of doen sal, als die lettre daer of houd, 35 pawelioene, stic gherekent 20 gr. 1 ster., die maken 59 sc. 8 d. gr. 2 d. ster., als die lettre daer of houd, val. in tor. 47 ℔ 8 sc. 10 d. tor. 1 mite.

Item bi mijns heren sgraven open lettre, ghegheven tote Brussele des maendaghes na dortien dach anno 42°, bi here Pieters hant van der Hayen, mijns heren sgraven capellaen, diere rekeninghe of doen sal, als die lettre daer of houd, in den eersten 22 ℔ gr. in ghezellen, stic voer 1 gr. gherekent, maken, 23 ghezellen vor den scilt gherekent, 229 scilde 14 gr., den scilt voer 18 d. gr. gherekent, 17 ℔ 4 sc. 8 d. gr. Item 52 cleine guldine, stic vor 18½ d. gr. gherekent, fa. 58 sc. 6 d. gr. Item 10 croenen, stic voer 21 d. gr., fa. 17 sc. 6 d. gr. Item 82 scilde, fa. 6 ℔ 3 sc. gr. Item 80 dubble, stic 25 d. gr., fa. 8 ℔ 6 sc. 8 d. gr. Item 178 pawelioene, stic voer 20 d. gr. 1 ster., fa. 15 ℔ 19 d. gr. 1 ster. Dit comt in summa 50 ℔ 11 sc. 11 d. gr. 1 ster., als die lettre daer of houd, val. in tor. 809 ℔ 11 sc. 2 d.

Item van 80 dubbledoer, die ontfaen waren stic voer 26 d. gr. ende weder wtghegheven stic voer 25 d. gr., facit 6 sc. 8 d. gr. Item van 10 croenen, stic gherekent 21½ d. gr. ende weder wtghegheven voer 21 d. gr., facit 5 d. gr. Item van 22 ℔ ghez., die ontfaen waren 22

ghezellen voer den scilt ende wt waren ghegheven 23 ghezellen vor den scilt, die costen te wisselne 15 sc. 4 d. gr. Facit in summa 22 sc. 5 d. gr., val. in tor.

17 ℔ 18 sc. 8 d.

Summa, 2771 ℔ 7 sc. 4 d. tor. 1 mite.

Item per litteram domini comitis, datam tote Bincs upten anderen dach van Marte anno 42°, Janne van Yssche van eenen henxte, die hem starf in mijns heren sgraven dienste voer Dorneke, welc henxt gheprijst was bi Dieric van Pottes 4 ℔ gr., eenen ghezelle voer eenen groten gherekent, als die lettre daer of houd, val. in tor.

48 ℔.

Item bi mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was te Zierixe up sente Brixius dach anno 42°, van coste, die hi dede met den mannen binnen 20 daghen in Scouden, Duveland, Stavenisse, zente Martinsdijc ende in Scarpenisse, als omme die bede in te ridene van den eersten 3 ghezellen van den mete, die minen here den grave ghegheven waren te Cats ende die dach of was te bamisse, daer die summe of loept 7 ℔ 6 sc. 5 d. gr. soc. 10 miten, als die lettre daer of houd, val. in tor., den ghezelle vor 12 d. tor. computato, 87 ℔ 17 sc. 4 d.

Item bi mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was te Zierixe upten palmen zonnendach anno 42°, van coste, die hi dede metten mannen binnen 24 daghen, omme die laetste 3 ghezellen van den mete in te ridene daer die dach of was te vastenavond anno praedicto, ende die summe of loept 5 ℔ 12 sc. 6 d. soc. 1 ster., facit den ghezelle voer 12 d. tor. gherekent, in tor.

67 ℔ 10 sc. 4 d.

Item per litteram domini comitis, datam te Valenchenis des anders daghes na sente Gheerden dach anno 42°, bi here Pieters hant van der Hayen, diere goede rekeninghe of doen zal, 576 scilde. Item 192 guldin hallinghe, die

maken in scilden, 4 guldin hallinghe voer 3 scilde gherekent, 144 scilde. Item 98 pawelioene, stic voer 20 d. gr. 1 ster., maken 110 scilde 12 d. gr. 2 d. ster. Item 66 lyoene, stic vor 19 gr., facit 69 scilde 12 d. gr. Item 108 oude royeele, stic 16½ d. gr., facit 99 scilde. Item 1 scilt. Item noch 10 scilde, die Melis baelju van Portvliet minen here leende tote Wijfvliet. Coemt al te gadre in eere summe, als die lettre houd, 1010 scilde, maken 75 ℔ 15 sc. gr., den scilt gherekent voer 18 d. gr., val. 1212 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Valenchenis des anders daghes na sente Gaerden dach anno 42°, bi here Pieters hand van der Hayen, diere goede rekeninghe of doen zal, die die port van Zierixe leende in ghereeden ghelde, 73 pawelioene, stic gherekent 20 d. gr. 1 ster., facit 83 scilde 10 d. gr. 2 d. ster. Item 32 oude royeele, stic 16½ d. gr., facit 29 scilde 6 d. gr. Item 3 lyoene, stic 19 d. gr., facit 3 scilde 3 d. gr. Item 884 scilde ende 5 d. ster. Comt te gader in eene summe 1000 scilde, die maken 75 ℔ gr., den scilt gherekent voer 18 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 1200 ℔.

Summa, 2615 ℔ 7 sc. 8 d. tor.

Item per litteram domini comitis, datam tote Valenchenis des woensdaghes na sente Gheerden dach anno 42°, Boudin Jans s. van eenen grawen teldende paerde, die meester Lambrect, die maerscalc, cofte tgheghens Yen Boudins s. tote mijns heren sgraven behoef te Gaernatenwaerd omme 19 scilde van goude, als die lettre daer of houd, die maken, den scilt gherekent 18 d. gr., 28 sc. 6 d. gr., val. in tor. 22 ℔ 16 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te Brussele upten palmen zonnendach anno 42°, van mijns heren sgraven provanse in die scepe te Garnatenwaerd te voeren,

360½ zeve, so tarwe so tarwin mele, die costen overmids alrande oncost, diere up liep also als die particulen daer of houden, daer mijns heren sgraven lettre dor ghesteken es ende die clerke gheene rekeninghe of doen en zullen, als die lettre daer of houd, 40 ℔ 5 sc. 1 d. ghez., fa. in scilden, den scilt voer 22 d. soc. gherekent, 439 scilde 3 ghez., val. in tor., den scilt voer 24 sc. tor. gherekent, 526 ℔ 19 sc.

Item per litteram domini comitis, datam tote Brussele des vridaghes na onser vrouwen dach nativitas anno 42°, Pieter f. Clais van Bordindamme, die hem mijn here die grave quite liet omtrent 25 m. lands, ende die daghe ot waren tote bamisse ende tote vastenavonde anno 42°, facit van beeden terminen 12½ sc. ghez., facit in scilden, den scilt gherekent 22 ghez., 6 scilde 18 d. soc., fa. den scilt voer 24 sc. gherekent, 8 ℔ 8 sc. 8 d.

Item per litteram domini comitis, datam tote Valenchenis des woensdaghes na onser vrouwen dach assumptio anno 42°, Jacob Mulox s., van coste, die hi dede in den laetsten orloghe tgheghens den coninc van Vrankerike, 5 sc. 6 d. gr., val. in tor. 4 ℔ 8 sc.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixe des vridaghes na sente Martins dach in den zomer anno 40°, here Witten Hughen s., den pape, die hi leende minen here den grave in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen sal, 40 sc. gr. tor., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 32 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes na sente Martins dach in den zomer anno 40°, Heinric f. Hughen, die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 40 sc. gr. tor., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 32 ℔.

Item per litteram domini comitis datam te Zierixe des vridaghes na sente Martins dach in den zomer anno 40°, Domaes Pieter Gheeraerds s., die hi leende minen here den grave in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen sal, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 24 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixe des vridaghes na sente Martins dach in den zomer anno 40°, Willem Betten s., die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 4 ℔ gr., den ghezelle gherekent voer 7½ d. holl., val. in tor. 60 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes voer sente Martins dach in den zomer anno 40°, Prijs Symons s., die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 24 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes na sente Martins dach in den zomer anno 40°, Clais Jonghe Willems s., die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 40 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 32 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes na sinte Martins dach in den zomer anno 40°, Clais Colin Arnouds s., dat hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, 1 ℔ gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 16 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes na zente Martins dach in den zomer anno 40°, Wisse die Coeman, die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 24 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes na zente Martins dach in den zomer anno 40°, Janne Gortmanne, die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde, daer here Jan van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, rekeninghe of doen sal, als die lettre daer of houd, 1 ℔ gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 16 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Valenchenis des maendaghes in die paeschedaghe anno 40°, Yen Jan f. f. Arnouds, die hi minen here den grave leende bi heren Jans hant van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, diere of rekenen zal, als die lettre daer of hout, 40 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 32 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixe des vridaghes post beati Martini estivalis, Jan Hughen s., dat hi minen here den grave leende, daer here Jan van Leyden of rekenen zal, als die lettre daer of houd, 1 ℔ gr., den ghezelle gherekent 7½ d. holl., val. in tor. 15 ℔.

Summa, 869 ℔ 6 sc. 8 d. tor.

Item per litteram domini comitis, datam te Brussele upten achten dach in Junio anno 42°, Heinric den lombaerd van zente Gheerdenberghe ende zinen ghezellen jof haren ghewaerden bode, die hi minen here den grave leende ende leverde Thonis den wisselare tote Brussele tote mijns heren sgraven behoef, daer here Pieter van der Hayen, mijns heren sgraven capellaen, of rekenen

zal, als die lettre daer of houd ende als mi mijn here die grave omboed met ziere beslotenre lettren, 200 scilde, den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 240 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Brussele upten achten dach in Junio anno 42°, Vranken ende Heinric, lombaerden van den huse van Dordrecht, van Rotterdamme ende sGravenzande, ende haren ghezellen jof haren ghewaerden boden, die si minen here den grave leenden ende leverden Thonis, den wisselare, tote Brussele tote mijns heren sgraven behoef, daer here Pieter van der Hayen of rekenen zal, als die lettre daer of houd, 533 scilde ende 6 gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 640 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe up sente Martins dach in den winter, minen here Janne van Heyneghouwen, here van Byaumond, daer die summe als of houd als die lettre daer of houd, ende die clerke niet rekenen en zullen, 92 ℔ 2 sc. 8 d. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 1474 ℔ 2 sc. 8 d.

Item per litteram domini comitis, datam te Brussele 8 daghe in Junio anno 42°, als mi mijn heren die grave omboed met ziere beslotenre lettren, Jan van der Brughen ende zinen ghesellen, lombaerden van den huse van Zierixe ende van Oestover in Middelburgh jof haren ghewaerden bode, die zi minen here den grave leenden ende dilivereeden Thonis, den wisselare, te Brussele, daer here Pieter van der Hayen goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 200 scilde, facit, den scilt 18 d. gr. gherekent, in tor. 240 ℔.

Summa 2594 ℔ 2 sc. 8 d. tor.

Item per litteram domini comitis, datam te Norenberghe des dordes daghes in Meye anno 43°, Heynen den Pipere, mijns heren sgraven coc, die hem mijn here die grave ghegheven heeft eenen henxt mede te coepene in verzet

van eenen henxte, die hem verdeerfde in mijns heren sgraven dienste ende hi te Nuerenberghe laten moeste, als die lettre daer of houd, 5 ℔ gr., bi beheete heren Pieters van der Hayen, val. in tor. 80 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Bincs des zonnendaghes voer sente Jans dach midzomere anno 43°, minen here den grave bi haer Pieters hant van der Hayen, mijns heren sgraven clerc, diere of rekenen zal, als die lettre daer of houd, 360 pawelioene, stich gherekent 20 d. onde gr. 1 ster., fa. 30 ℔ 10 sc. gr., val. in tor. 488 ℔.

Item per litteram domini de Moermond, datam te Zierixe des dinxendaghes na sente Martins dach in den zomer anno 43°, van coste, die hi dede met den mannen binnen drien daghen, omme tachterstelle scot in te beridene van den 2 sc. tor. van der jaerbede ende van den 6 ghez. van den ghemete, daer die summe of loept 14 sc. soc. 1 ster., die maken in tor., den ghezelle voor 12 d. tor. gherekent, 8 ℔ 8 sc. 4 d.

Item per litteram domini comitis, datam tote Duras des maendaghes na sente Magrieten dach anno 43°, Janne van Bincs, mijns heren sgraven bontwerker, die hem mijn here die grave ghegheven hevet te hulpen tote eenen huze, als die lettre daer of houd, 5 ℔ holl., val. in tor. 10 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Leewen des dinxendaghes na sente Magrieten dach anno 43°, minen here den grave bi haer Pieters hant van der Hayen, mijns heren sgraven capellaen, diere goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, eerst 160 scilde, stich gherekent 18 d. gr. Item 118 pawelyoene, stich voer 20 d. gr. 1 ster. Item 6 lyoene, stich pro 19 d. gr. Item 9 ghezellen voer 6 gr. 2 d. ster. Dat comt te zamen in groten, eenen scilt voer 18 d. gr. computato, 22 ℔ 10 sc. gr., val. in tor. 360 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Bincs up sente Jacobs avond anno 43°, bezeghelt met miere vrouwen der gravinnen zeghele, Janne meester Lams s., mijns heren sgraven knape, van eenen brunen roeden paerde, tgheghens hem ghecoft omme tghelt daerup te voerne in die reyse van Avyoen, 16 scilde, als die lettre daer of houd ende mi mijn here die grave omboed met eere beslotenre lettren, bezeghelt met miere vrouwen der gravinnen zeghele, fa., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 19 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam tote Duras des donresdaghes voer sente Laurens dach anno 43°, heren Godevaerd van der Delf, mijns heren sgraven meester riddre van ziere herberghen, van eenen grawen henxte, die hem afghenc in mijns heren sgraven dienste ende upghelevert was Dieric van Pottes, 30 scilde van goude, als die lettre daer of houd, die maken, den scilt voer 18 d. gr. gherekent, in tor. 36 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Leewen des vridaghes ante beate Marie Magdalene anno 43°, meester Clais Stuuch, mijns heren sgraven clerc, die hem mijn here die grave ghegheven heeft een teldende paerd mede te coepene, 30 scilde van goude, als die lettre daer of houd, den scilt voer 18 d. gr. gherekent, val. in tor. 36 ℔.

Item per litteram domini Johannis de Bellomonte, datam te Zierixe des donresdaghes na onser vrouwen dach nativitas anno 43°, van coste, die hi dede met mijns heren sgraven rade van des zonnendaghes up onser vrouwen avond nativitas tote des donresdaghes toe daerna, van allen coste, als die particulen daer of houden, bezeghelt met mijns heren Jans van Heyneghouwen, here van Beyamond, stedehouders mijns heren sgraven van Heyneghouwen zeghele, ende die summe of loept 10 ℔ 5 sc. gr., den scilt gherekent 22 d. soc. 1 ster., facit in groten, den

scilt gherekent vor 18 d. gr., 8 ℔ 5 sc. 2 d. gr., val. in tor. 182 ℔ 2 sc. 8 d.

Item per litteram domini Johannis de Bellomonte, datam in Middelburgh des zonnendaghes vor sente Lambrechts dach anno 43°, Gheeraerd f. Alewijns van coste, die hi ghedaen heeft in ons heren sgraven reysen, als te Hillegheem ende elwaer, daer die summe of loept, als die lettre daer of houd, 27 sc. 7 d. gr. 3 d. holl., fa. in tor. 22 ℔ 22 d.

Summa, 1191 ℔ 16 sc. 10 d. tor.

Summa bi mijns heren tsgraven open lettre, 11411 ℔ 9 sc. 8 d. tor. 2 miten.

II.

Item wtgheghéven bi miere vrouwen der gravinnen lettren anno 42° et 43°.

Erst bi miere vrouwen Jehanen van Braband, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland brieve, die ghegheven was tote Kaynoyt des donresdaghes na sente Matheus dach anno 42°, Jacob wt Oesterwijch, miere vrouwen doerwaerder, van eenen roeden blesen henxte, die tgheghens hem ghecoft was tote eenen zoemer tote miere vrouwen behoef, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr., val. in tor. 34 ℔.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Brabant, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland [lettre], die ghegheven was tote Kaynoyt up alrehelighen avond anno 42°, tote hare camere behoef ende anders dinghen, die hare behoeveden tgheghens haer kinderbedde, daer here Alexius, miere vrouwen capellaen, of rekenen zal, als miere vrouwen open lettre daer of houd ende bi bevael-

nissen mijns heren sgraven met zinen besloten brieve, 750 scilde, die maken 56 ℔ 5 sc. gr., den scilt gherekent voer 18 d. gr., val. in tor. 900 ℔.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Braband, gravinne van Heyneghouwen, van Holland ende van Zeeland ende vrouwe van Vrieseland [lettre], die ghegheven was te Bincs des anders daghes na zente Nyclaeus dach anno 42°, bi here Alexis hant, miere vrouwen capellaen, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 200 scilde, den scilt gherekent voer 18 d. gr., die maken 15 ℔ gr., val. in tor. 240 ℔.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Brabant, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland [lettre], die ghegheven was des dinxendaghes na grote vastenavond anno 42°, Waterlande, miere vrouwen knecht van hare cameren, die hem mijn vrouwe ghegheven heft ende daer die clerke gheene rekeninghe of doen en zullen, als die lettre daer of houd, ½ hoet tarwen, thoet gherekent 10 sc. 6 d. gr., dat maecht talve hoet 5 sc. 3 d. gr., val. in tor. 4 ℔ 4 sc.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Braband, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland [lettre], die ghegheven was tote Bincs des zonnendaghes voer zente Jans dach midzomere anno 43°, miere vrouwen der gravinnen bi Hoeghstraten hant, miere vrouwen clerc, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daerof houd, 36 paweljoene, stich gherekent 20 d. gr. 1 ster., fa. 8 ℔ 12 d. gr., val. in tor. 48 ℔ 12 sc.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Braband, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland [lettre], die ghegheven was te Binchs up sente Magriten avond anno 43°, miere liever vrouwen der gravinnen, daer die clerke gheene rekeninghe of doen en zullen, als die lettre daer of houd, 50 scilde van goude, val. in tor. 60 ℔.

Item bi miere vrouwen Jehanen van Brabant, gravinne van Heyneghouwen ende van Holland lettre, die gheghe-

ven was te Valenchenis, tsanders daghes na onser vrouwen dach nativitas anno 43°, Peutkine, mijns liefs heren sgraven missagier, die hem mijn vrouwe die gravinne ghegheven heeft, een hoet tarwen, thoet gherekent 14 sc. 8 d. soc., fa. 22½ ghezelle vor den scilt, 7 scilde 18½ ghez., fa. den scilt 18 d. gr. gherekent, 9 ℔ 8 sc.

Summa, 1286 ℔ 4 sc. tor.

Summa bi miere vrouwen der gravinnen brieven wtghegheven 1286 ℔ 4 sc. tor.

III.

Item wtghegheven bi heren Wolfaerds, here van der Vere, ende heren Nyclaus Kervinx van Reymerswale lettren anno 42° et 43°.

Eerst bi der heren lettren vors., die ghegheven was des zaterdaghes na palmen zonnendaghe anno 42°, Pieter, Clais tser Pieters s. s., van coste die hi dede in die reyse voer Tunen met eenen paerde ende met eenen halven paerde, dat liep in eene carine, als die lettre daer of houd, 13 sc. 6 d. gr., val. in tor. 10 ℔ 16 sc.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was in die eerste weke van Aprel anno 42°, Godevaerd van Scarpenisse, Jan van den Niewenhove, Pieter Volkaerd ende Janne Jans s. van der Kreke, van coste, die zi deden in die reyse voer Tunen ende van eenen henxte, die Jans van den Niewenhove was, als die lettre daer of houd, 3 ℔ gr., val. in tor. 48 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des vridaghes voer palmen zonnendaghe anno 42°, Hughen, Willem Jans s. s. van Zwanenburgh, van coste die hi dede in die reyse voer Tunen met hem dorden te paerde

ende met drien knechts ende met den coste van eenre halve carinen binnen 28 daghe, elkes daghes eenen scilt, fa., den scilt 18 d. gr. gherekent, 42 sc. gr., val. in tor. 33 ℔ 8 sc.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des zaterdaghes voer palmen zonnendaghe anno 42°, Pieter Speernaghel wt Duveland van coste die hi dede in die reyse voer Tunen met hem zelven te paerde ende met eenen knecht te voet ende metter helft van eenen paerde in die carine, 13 sc. 6 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 10 ℔ 16 sc.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des zaterdaghes voer palmen zonnendaghe anno 42°, Heinric Buffel f. Heinrics van costen die hi dede in die reyse voer Tunen met hem zelven te paerde ende met eenen knecht te voet ende metter helft van eenen paerde in die karine, 13 sc. 6 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 10 ℔ 16 sc.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des dinxendaghes na sente Georgius dach anno 43°, Janne Costin Cleewaerds s., portre in Zierixe, van coste die hi dede in die reyse voer Tunen met eenen paerde binnen 23 daghen, als die lettre daer of houd, 10 scilde, den scilt gherekent 18 d. gr., fa. 15 sc. gr., val. in tor. 12 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des dinxendaghes na sente Georgius dach anno 43°, Arnoud Willem Ecken s., portre in Zierixe, van coste, die hi dede in die reyse voer Tunen met eenen paerde binnen 23 daghe, 10 scilde, als die lettre daer of houd, die maken 15 sc. gr., val. in tor. 12 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was in die eerste weke van April anno 42°, Hughen van Malland van coste die hi dede in die reyse voer Tunen met drien wapentures, 40 sc. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 32 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des woensdaghes na sente Baven dach anno 42°, Symoen Pieters s. ende Wilsoete Pieters s: wt Stavenisse, die anebrochten met haren eeden, dat Witte Pieters s., haer broeder, daer god die ziele of hebben moete, te coste dede in die reyse voer Tunen 15 sc. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 12 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des maendaghes na onser vrouwen dach na den Oeghst anno 42°, Symon Jans s. ende Gillis Gillis s. van der reyse voer Tunen, die Dankaerd Boudins s. anebrochte met 30 sc. gr., daer of ghesleghen Symon Jans sons 15 sc. gr., val. in tor. 12 ℔.
Ende Dankaerd Boudins s. heeft of te slane die andre 15 sc. gr.

Item bi der heren lettre vors, die ghegheven was voer sente Symons ende Judas dach anno 42°, Costin Wissen s. wt Stavenisse met eenen knape ende met eenen gaersoen met drien paerden, die hi verteerde in die reyse voer Tunen, daer hi 21 daghe wt was, als die lettre daer of houd, 30 sc. gr., val. in tor. 24 ℔.

Item bi der heren lettre vors., die ghegheven was des vridaghes voer palmen zonnendaghe anno 42°, Boudin Jans s., portre in Zierixe, van coste die hi dede voer Tunen met 6 mannen van wapenen, 6 paerde ende 8 knechts te voet, daer hi wt was 23 daghe, 54 scilde, die maken den scilt voer 18 d. gr. gherekent, 4 ℔ 12 d. gr., val. in tor. 64 ℔ 16 sc.

Item ghegheven die van Portvliet bi mijns heren sgraven beheete van der reysen, die zi deden voer Tunen, van haren coste ½ penninc gr. ghezellen van den mete van 3943 m., dat maecht in summa 8 ℔ 4 sc. 3½ d. soc., fa. in scilden, 22 ghez. 1 ster. voer den scilt gherekent, 88 scilde een vierendeel van een scild, val. in tor., den scilt gherekent 24 sc. tor. 105 ℔ 18 sc. 4½ d.

Item bi mijns heren sgraven behoete ghegheven den ghemeenen convente van Belhem omme gode ende omme ghedinkenisse zijns vaders ziele, ziere ouders ende der ziere, 19 ℔ 16 sc.

Summa, 408 ℔ 6 sc. 4½ d. tor.

Summa bi heren Wolfaerds, here van der Vere, ende heren Niclaeus Kervinx lettren wtghegheven, 408 ℔ 6 sc. 4½ d. tor.

IV.

Item wtghegheven van renten anno 42° et 43°.

Eerst bi mijns heren lettre van Moermond, ghegheven up zente Urbaens dach anno 42°, die hi jaerlics houd te leene van minen here den grave in den tiende van Malland ende die dach of was te Meye anno praedicto, als die lettre van quitantien daer of houd, 50 ℔.

Item bi Hallinc f. Clais lettre, die ghegheven was des vridaghes voer onser vrouwen dach in Septembre anno 42°, die mijn here die grave jaerlics ghegheven heeft joncfrouwen Catelinen tser Gheraerds Bastaerds dochter, zinen wive, ende die dach of was termino beati Johannis baptiste midzomere anno praedicto, als die lettre van quitantien daer of houd, 30 ℔.

Item bi broeder Pieter Harnouds s. lettre, sgaerdiaens van den minderbroederen ordine in Zierixe, die ghegheven was up zente Dionysius dach anno 42°, die mijn here die grave jaerlics ghegheven heeft den minderbroederen vors. omme gode ende die dach of was te bamisse anno praedicto, 5 ℔ holl., val. in tor. 10 ℔.

Item bi Willem Spaen, Willem Clais s. ende Lievin Waddins s. scepenen brieve van Zierixe, ghegheven des

woensdaghes na sinte Martins dach in den winter anno 42°, Heinric Doeden Hughen Moreyds s., die hem mijn here die grave jaerlics ghegheven heeft ende die dach of was tote zinte Martins misse anno praedicto, als die lettre daer of houd, 10 ℔.

Item bi Pieter Heinrics s., Yen Jans s. ende Ellic Dierics s. scepenen brieve, ghegheven te Zierixe des donresdaghes na sente Lucien dach anno 42°, Pieter Hughe s. Willem Oems s. s. wt Duveland, die hem mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heeft ende die dach of was termino Martini hyemalis anno praedicto, 4 ℔ holl., val. in tor. 8 ℔.

Item bi broeders Pieters van Totelsende ende des ghemeens convends van der praedicaren ordine in Zierixe lettre, die ghegheven was up sente Stevens dach anno 42°, die hem mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heeft in rechter aelmoessen, 100 sc. holl. alsulcs paymends, als in Zierixe gaet, eenen grote gherekent voer 11 d., val. in tor. 7 ℔ 5 sc. 7 d.

Item Mannekijn f. Mannen van der hofsteden, daer die halle up staat in Zierixe, die tgheghens hem ghecoft was bi rade van scepenen ende toesprekene, doe die oude halle verbornd was, omme 27 sc. ende 7 d. groter tor., val. in tor. 22 ℔ 16 d.

Item bi Boudin Willems s. lettre wt Duveland, ghegheven upten dortiendach anno 42°, die mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heft Willem Jans s. wt Duveland jof zinen nacomelinghen te leene in Malland ende die dach of was tote kersavonde anno praedicto, als die lettre van quitantien daer of houd, 20 ℔.

Item bi Domaes f. Michiels, Pieter Heinric f. Yen ende Willem f. Betten lettre, scepenen in Zierixe, ghegheven up zente Gregorius avond anno 42°, Alaerd, mijns heren sgraven gaersoen, die hem mijn here die grave jaerlics ghegheven heft ende die dach of was tote corsavonde

anno praedicto, 5 sc. gr., als die lettre van quitantien daer of houd, fa. 4 ℔.

Item bi heren Martin f. Clais lettre, ghegheven des dinxendaghes na die dominica Oculi anno 42°, die hem mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heeft, mijns heren capelrie mede te verdienen, ende die dach of was tote vastenavond anno praedicto, als die lettre van quitantien daer of houd, 15 ℔.

Summa, 177 ℔ 19 d.

Item bi mijns heren lettre van Moermond, die ghegheven was up sente Urbaens dach anno 43°, die hi jaerlijcs houd te leene van minen here den grave in den tiende van Malland ende die dach of was te Meye anno praedicto, 50 ℔.

Item bi heren Martin f. Clais lettre, ghegheven des woensdaghes na sente Jans dach midzomere anno 43°, die hem mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heft, mijns heren capelrie mede te verdienen, ende die dach of was tote Biervliet marct, als die lettre van quitantien daer of houd, 15 ℔.

Item bi Johannis lettre uten Campe, die ghegheven was tote Zierixe des donresdaghes na onser vrouwen dach nativitas anno 43°, van der capelrien, die hem mijn here die grave ghegheven heft in zinte Lievins kerke te Zierixe ende jaerlijcs of hevet 40 ℔ tor. termino carnisprivii, daer hi of ontfaen heft van den termine van vastenavonde anno 41°, et termino vastenavond anno 42°, als sine lettre van quitantien daer of houd, 80 ℔.

Item bi Jan f. Clais, Willem Betten s. ende Reingaer f. Willemans scepenen lettre in Zierixe, ghegheven des vridaghes na sente Jans dach midzomere anno 43°, Alaerd, mijns heren sgraven gaersoen, die hem mijn here die grave jaerlics ghegheven heft ende dach of was te zente

Jans misse midzomere anno praedicto, 5 sc. gr., val. in tor. 4 ℔.

Item bi Hallinc f. Clais lettre, ghegheven des donresdaghes na zente Pieters dach ende Poewels dach anno 43°, die mijn here die grave jaerlics ghegheven heft joncfrou Catelinen, heren Gheeraerds Bastaerds dochter, zinen wive, ende die dach of was tote zinte Jans misse midzomere eodem anno praedicto, 30 ℔.

Item per litteram Yen f. Jans, Arnoud Reingaer f. Willemans ende Lievin Waddins s., datam up zente Martins dach in den zomer anno 43°, Arnoud f. Gillis, die hem mijn here die grave jaerlics ghegheven heft ende die dach of was te Meye anno praedicto, als die lettre van quitantien daer of houd, 4 ℔.

Item bi Willems lettren uter cameren, die ghegheven was in die beatorum Petri et Pauli anno 43°, die hem mijn here die grave jaerlijcs ghegheven heeft ende die dach of was tote zente Jans misse midzomere anno praedicto, als die lettre daer of houd, 10 ℔.

Item bi here Willem f. Poppen lettre, die ghegheven was des dinxendaghes na zente Laurens dach anno 43°, here Janne Stael van Utrecht van der heren weghen van sente Salvators van den tiende in Malland ende in zente Martinsdijc van den niewen lande van den jaren 42 ende 43, van den tiende in Malland elkes jaers 2 sc. gr., ende van den tiende in zente Martinsdijc elkes jaers 4 d. ster, daer die daghe of waren tote elken zente Laureys daghe in den jaren vorscr., dat comt in summa 4 sc. gr. 8 d. ster., als die lettre van quitantien daer of houd, 3 ℔ 8 sc. 6 d. tor 1 mite.

Item bi Harmans lettre van Zweeten, baeljws van den lande van Oestvoerne, die ghegheven was des zaterdaghes na onser vrouwen dach in Septembre anno 43°, van mijns heren weghen van Valkenburgh ende burghgraven van Zeeland, van achterstelle van der jaerbede die men innede

Item per litteram domini comitis, datam tote Bincs up sente Jacobs avond anno 43°, bezeghelt met miere vrouwen der gravinnen zeghele, Janne meester Lams s., mijns heren sgraven knape, van eenen brunen roeden paerde, tgheghens hem ghecoft omme tghelt daerup te voerne in die reyse van Avyoen, 16 scilde, als die lettre daer of houd ende mi mijn here die grave omboed met eere beslotenre lettren, bezeghelt met miere vrouwen der gravinnen zeghele, fa., den scilt gherekent 18 d. gr., val. in tor. 19 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam tote Duras des donresdaghes voer sente Laurens dach anno 43°, heren Godevaerd van der Delf, mijns heren sgraven meester riddre van ziere herberghen, van eenen grawen henxte, die hem afghenc in mijns heren sgraven dienste ende upghelevert was Dieric van Pottes, 30 scilde van goude, als die lettre daer of houd, die maken, den scilt voer 18 d. gr. gherekent, in tor. 36 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Leewen des vridaghes ante beate Marie Magdalene anno 43°, meester Clais Stuuch, mijns heren sgraven clerc, die hem mijn here die grave ghegheven heeft een teldende paerd mede te coepene, 30 scilde van goude, als die lettre daer of houd, den scilt voer 18 d. gr. gherekent, val. in tor. 36 ℔.

Item per litteram domini Johannis de Bellomonte, datam te Zierixe des donresdaghes na onser vrouwen dach nativitas anno 43°, van coste, die hi dede met mijns heren sgraven rade van des zonnendaghes up onser vrouwen avond nativitas tote des donresdaghes toe daerna, van allen coste, als die particulen daer of houden, bezeghelt met mijns heren Jans van Heyneghouwen, here van Beyamond, stedehouders mijns heren sgraven van Heyneghouwen zeghele, ende die summe of loept 10 ℔ 5 sc. gr., den scilt gherekent 22 d. soc. 1 ster., facit in groten, den

Burren s., Hannin Ballen s. ende Vaderkijn, der port knechts van Zierixe, van 3 frocs, die hem mijn here die grave gaf, elkerlijc 6 elnen lakens, elc elne 7 d. gr. soc., fa. 10 sc. 6 d. gr. soc., val. in tor. 6 ℔ 6 sc.

Item van fronsine ende van ynchte, 6 ℔ 12 sc.

Summa van knapen ende gaersoen cleedre, 51 ℔ 14 sc. tor.

Summa van coste ghedaen van mijns heren sgraven goed, van bodeghelde zonder lettren ende bi lettren, van reysen in mijns heren sgraven dienste, bi mijns heren sgraven open lettren, bi miere vrouwen der gravinnen lettren, van renten ende van cnapen cleedre, 13762 ℔ 8 sc. 1½ d. tor. 2 miten.

Boudin Jans s. wedden van den rentemeesterscap van Beöester-Scelt in Zeeland, van des donresdaghes up sinte Pieters dach ingaende Oeghst anno 42°, tote des zonnendaghes toe upter heligher crucen dach exaltatio anno 43°, dat zijn een jaer 6 weken ende 2 daghe, 90 ℔ tor. tsjaers, fa. et sol. 100 ℔ 17 sc. 7 d.

Summa summarum van allen wtgheghevene, mids den wedden, 13863 ℔ 5 sc. 8½ d. tor. 2 miten.

SLOTSOM.

Ende sijn innemen loept 15164 ℔ 4 sc. 4½ d. tor. Aldus die ene somme tieghens dandre gheëffent, so blijft Boudin vors. minen here den grave sculdich bi deser rekeninghe 1300 ℔ 18 sc. 6 d. tor. 1 mite. Gherekent in Middelburch, sdinxendaghes up sente Lambrechts avond int jaer 43 vor den here van der Merwede, den here van Mourmont, heren Tielman den Muelnare, meester Clais

Stuyc, here Pieter van der Haye, Gheraerd Alewins s. ende Bollard Bollards s. Ende dese 1300 ℔ 18 sc. 6 d. tor. 1 mite voirs. betaelde hi heren Pieter van der Haye in Middelburch in ghereden ghelde, diere of rekenen sal ende daer si up gheärrestert sijn, op sinte Lambrechts dach int jair 43 voirscr. ende aldus est quite.

VIERDE REKENING

VAN

BOUDIN JANS ZOON,

RENTMEESTER VAN BEÖOSTER-SCHELD IN ZEELAND.

1344, Aug. 20—1345, Mei 22.

Het moet niemand verwonderen, dat de rekening van Boudin Jans z., die op zijne tweede volgt, zijne vierde genoemd wordt; zoo niet op den lederen omslag van het handschrift met zoo vele woorden te lezen stond Liber computationis Balduini f. Johannis quartus, *zou toch de inhoud zelf allen twijfel omtrent het jaar en bij gevolg ook over het nommer onmogelijk maken. De rentmeester begint zijne functien van den dag af, waarop zijne laatste rekening is goedgekeurd, d. i. hier* seder des vridaghes na onser vrouwen dach assumptio, *of den* 20sten *Augustus* 1344. *Maar de tweede rekening was een jaar vroeger in September gesloten. Het is dus de derde rekening geweest, waarvan Boudin Jans z. laatst gerekend had, en deze is, gelijk zoo vele andere, verloren gegaan. De vierde rekening loopt tot den* 22sten *Mei* 1345 *en is de laatste, die Boudin Jans z. bij het leven van graaf Willem IV gedaan heeft en bij gevolg ook de laatste dezer verzameling. Het Hs., dat uit* 9 *katernen bestaat, die te zamen* 150 *bladzijden folio uitmaken, is goed en duidelijk geschreven en bevindt zich in den besten staat. Wat den inhoud betreft, heb ik hier eene*

soortgelijke opmerking te maken, als in het voorbericht voor de tweede rekening, blz. 234 *vlg. Even als ik het daar onnoodig achtte de twee termijnen der bede van* 6 *gezellen van den mete in hun geheel over te nemen, en de redenen opgaf, waarom ik meende met een uittreksel te kunnen volstaan, voel ik mij genoopt hier met het tweede en derde hoofdstuk te handelen. De redenen zijn van denzelfden aard. De beide hoofdstukken bevatten, het eerste de jaarbede van* 1344 *en het tweede den eersten termijn eener bede van zes gezellen van den mete, die den graaf gegeven was om de groote onkosten zijner reis naar Jerusalem en Pruisen te voldoen; die eerste termijn bedroeg* 4 *gezellen van den mete en verviel op vastenavond* 1344, *de tweede op sente Martijns avond* 1345, *na den dood des graven en buiten den tijd dezer rekening. Het uittreksel door mij van beide hoofdstukken gemaakt is op dezelfde wijze ingericht, als dat van de zes gezellen in de tweede rekening.*

ONTVANGSTEN.

Dit es rekeninghe ende ontfangh Boudin Jans s., rentemeesters van Beoester-Sceld in Zeeland, zeder die tijt dat hi laetst rekende, dat was des vridaghes na onser vrouwen dach assumptio anno 44° tote des zondaghes na half Meye anno 45.

I.

EERST VAN ACHTERSTELLE.

Van den eersten ende laetsten 3 sc. tor. van den mete, die minen here den grave ghegheven waren te Cats, ende die daghe of waren tote vastinavonde anno 38° ende tsinte Jans misse anno 39°.

Eerst here Florens ende here Arnoud van Haemstede, van allen haren ambocht, daer Pieter Willems s. of rekende int zestendeel van Bridorpe, int zestendeel van Haemstede ende int zestendeel van Borgh. Van den eersten 3 sc. tor. vors. debuit her Florens, praeter quod inde solvit in ultima computatione Waddini f. Henrici, et solvit mids eenen brieve bezeghelt met mijns heren zeghle van Beyamond, die men hierna int uytgheven rekent, 279 ℔ 6 sc.

Item here Florens ende here Arnoud van Haemstede van den laetsten 3 sc. tor. van den mete van haren ambocht. Debuit her Florens, eerst in Capelle van 94 m. 11 r. ambochts boven bewize. Item int oystambocht van Haemstede van 898½ m. 42 r. boven bewize. Item int westambocht van Haemstede van 644 m. 218½ r. Item int Westland van 248½ m. boven vrie ende leene. Summa 1885½ m. 121½ r. Hier of 3 sc. tor. van den mete fa. 282 ℔ 17 sc. 9 d. tor. Inde sol. in prima computatione Boudin Jans s. 22 ℔ 13 sc. 3 d. tor. Sic remanent et sol. mids eenen brieve bezeghelt mid mijns heren zeghle van Beyamond, die men hierna int uytgheven rekent, 260 ℔ 4 sc. 6 d.

Int zestendeel van Borgh, in Jan f. Wolfs ambocht. Bewijs.

Hoebuuc f. Clais de ultimis tribus solidis tor. 4 m. fa. et sol. 12 sc.

In zinte Martinsdijc.

Pieter Gheeronx s. de primis tribus solidis tor. van den Oudelande ende Middellande aldaer, praeter quod solvit deb. et sol. 15 ℔.

Summa, 555 ℔ 2 sc. 6 d.

Item ontfanghen van achterstelle van der jaerbede, die men innede anno 40°, ende bewize van der zelver bede.

Eerst int oystambocht van Haemstede, in officio dominorum de Haemstede.

Corthals Jans s. 7 quart cum banno, fa. et sol. 6 sc. 6 d.

In Duveland ter Niewerkerken.

Hughe f. Boudins van bewize de precaria 40ª in officio Jan f. Wissen kindere, 6½ m. Item idem in officio dominorum de Haemstede de eadem precaria 3 m. 100 r. min. Item idem in officio Gillis, Boudin Hughen s. s., 1 m. Summa, 10 m. 50 r., fa. et sol. 1 ℔ 4 d.

Summa 26 sc. 10 d. Hier of heft mijn here van Vorne 1 vierdedeel, fa. 6 sc. 8 d. Sic remanent ontfaen van mijns heren tsgraven weghen, 20 sc. 1½ d.

Item ontfanghen van achterstelle van den eersten ende laetsten 3 ghezellen van den m. ende van bewize van den zelven, die minen here den grave ghegheven waren te Cats anno 42°. Ende die dach of was van den eersten 3 ghezellen tote bamisse anno 42°, ende van den laetsten 3 ghezellen tote vastinavonde eodem anno 42° praedicto.

Eerst in Scouden.

Int zestendeel van Zuutland.

Gillis Gillis s. de ultimis tribus sociis 10 m., fa. et sol. 30 d. soc.

Laurens Hughen s. de ultimis tribus sociis 27 m. 11½ r. ambochts. Amputat van den uytslaghe 35½ r. Sic remanent 27 m. 25 r. min, fa. et sol. 6 sc. 8 d. soc. 18 miten.

Jan Zuderhoex s. de primis et ultimis tribus sociis

debuit, boven dat hi betaelde van achterstelle van zijns vaders, zijns zelfs ende Mulox zijns broeders ambocht, 22 sc. 7 d. ghez. 22 miten. Sol. inde 10 sc. ½ d. soc. Debet adhuc 12 sc. 7 d. soc. 10 miten.

Int zestendeel van Kerkwerve.

In Duvendijc.

Hughe Kaeyen s. de ultimis tribus sociis, praeter quod solvit, deb. et sol. 2 sc. soc. Debet 1½ d. soc. 1 mite.

Int zestendeel van Bridorpe.

In Ellemeed.

Jacob f. Oelaerd de primis tribus sociis et ultimis 25 m., fa. 12 sc. 6 d. soc. Inde sol. 6 sc. soc. Debet 6 sc. 6 d. soc.

Int zestendeel van Haemstede.

Eerst int oystambocht van Welland.

Pieter ende Wayn, Jan Wayns s. kindere, de ultimis tribus sociis 8 m. 125 r. ambochts. Item Wayn van bewize in Ghijse Jans s. ambocht de eisdem ultimis tribus sociis, die Hughe f. Pieters waren, 14 m. Item in Capelle de eisdem ultimis tribus sociis 20 m. 188 r. ambochts. Coemt in summa 43 m. 13 r., fa. et sol. 10 sc. 9 d. soc. 3 miten.

Pieter Nobel, Costin, Oelaerd ende Wisse, Jan Simons s. kindere, de ultimis tribus sociis van haren ambocht int oystambocht van Welland, dat groet es 221 m. 50 r. min, boven dat zi betaelden, debuerunt et sol. 45 sc. soc.

Item achterstel de primis et ultimis tribus sociis ende van bewize van den zelven in Duveland.

Eerst ter Niewerkerken.

Hughe, Willems Jans s. s., rekende van mijns here Jans ambocht van Heyneghouwen, here Florens, here Arnouts van Haemstede ende Willem Jans s. kinder ambocht, van den laetsten 3 ghezellen van den m., daer hi of sculdich bleef, boven dat hi betaelde, 5 ℔ 3 sc. 11 d. ghez. 18 miten. Inde sol. 3 ℔ 18 sc. 9 d. soc. Debet adhuc 25 sc. 2 d. soc. 18 miten.

Item achterstal ter Ouderkercken in Duveland de primis et ultimis tribus sociis.

Gillis ende Witte, Henric Gillis s. kindere, de ultimis tribus sociis, praeter quae solverunt, deb. et sol. 2 d. soc. 14 miten.

Item achterstel in Stavenisse de primis et ultimis tribus sociis ende van bewize.

Eerst Gillis f. Boudins, Dankaerd f. Boudins, here Boudin ende Clais van Barstorp de ultimis tribus sociis aan haren ambocht, dat groet es 534½ m. 34 r., fa. 6 ℔. 13 sc. 6 d. soc. 20 miten. Inde sol. Jan Caps s. 4 ℔ 8 sc. soc. Debent adhuc 45 sc. 8 d. soc. 1 ster.

Jan Yuffrets s. de primis tribus sociis van zinen ambocht, dat groet es 25 meten. Item Jan van bewize in Costin f. Wissen ambocht 6 m. 50 r. min. Summa, 30½ m. 100 r., fa. et sol. 7 sc. 8½ d. soc.

Jan Storms s. de ultimis tribus sociis van bewise in Costin Wissen s. ambocht, 5 m. 15 r., fa. et sol. 15 d. soc. 4 miten.

Simon f. Willem Kints de ultimis tribus sociis van bewize in Costin f. Wissen ambocht, 2 m. 44 r., fa. et sol. 6 d. soc. 10 miten.

Jan Wilzoeten s., Wilzoete Bartolmeus s., Boudin Gillis s., Symon Pieters s., Wilzoete Pieters s. 52 m. ambochts, dat zi scoudich bleven boven 552 meten de primis et ultimis tribus sociis, fa. 26 sc. ghez. Inde sol. Wilzoete f. Bartolmei 12 sc. soc. Debent adhuc 14 sc. soc.

Item achterstel in zinte Martinsdijch van den Niewelande, van den eersten ende laetsten 3 ghez. van den mete ende van bewize.

Eerst van den eersten 3 ghezellen, daer die dach of was [tote bamisse anno 42°,] ghegheven bi den here van Moermond tote sinte Baven daghe toe anno 44°.

Melis van Valkenberghe rekende van den Niewelande van zinte Martinsdijc, dat groet was overghelevert 1100 m. ende dat men vind bi den dijcbrieve, daert Melis bi ghēinnet hevet, dattet groet es 1221½ m. 20½ r. Inde sol. Melis van 1149 m. 80 r. et fa. 14 ℔ 7 sc. 3½ d. soc. Sic deficiunt adhuc van 72 m. 112½ r., 3 ghez. van den m., quos debent sequentes. Bartolmeus Tollen s., 2½ quart. Her Boudin van Baerstorp, 60 m. Kateline Witten, tsher Raessen dochter, ½ m. Malfeaerd, ½ m. Hannekin die Voghelare, 3 m. 50 r. Magriete Wissen, 4 m. 100 r. Hughe f. Lielen, 3 m. 1 quart.

Item rekende Melis van den laetsten 3 ghez. van den mete van den Niewenlande vors., dat groet es 1221½ m. 20½ r. na den dijcbrieve. Ende hi slaet of van sclerx loene, die tscot innede, 25 m. Sic remanent 1196½ m. 20½ r. Inde solvit Melis vors. van 992½ m. 77½ r., fa. et sol. 12 ℔ 8 sc. 2 d. soc. 6 miten.

Sic deficiunt adhuc comiti, boven den 25 m., die den clerch ofghesleghen zijn van zinen loene, 203½ m. 93 r., 3 soc. van den m., quos debent sequentes. Pieter f. Gheeronx, die hij ontfanghen heft 100 m., daer hij gheen recht toe en heft. Jan Roedemoens s. debet, die hij ont-

fanghen. heft 37 m. 233 r. Heinrich f. Witten, 9 m. 40 r. min. Jan f. tser Heinrichs, 2 m. Hanne f. Boudins, 3 m. Pieter Strench, 3 m. 50 r. min. Dierich f. Harmans, 7½ m. Pieter Hoech f. Jans, 4 m. Hughe f. Lielen, 5 quart. Pieter f. Danckard Splinters, 5 quart. Hadde, 1 m. Hanne f. Arnouds, 1 m. Hughe Strench, 100 r. Clais f. Wolfards, 33 m.

Summa, 40 ℔ 6 sc. 11½ d. ghez. 7 miten, val. in tor., den ghezelle vor 12 d. tor. gherekent, 484 ℔ 3 sc. 9 d. tor. 1 mite.

Item ontfanghen van achterstelle van renten, verboernissen ende andren goede.

Soete Witten van eere hofsteden int Groendal, die an minen here den grave verstarf, deb. et sol. de termino pasche anno 44° 10 sc. gr., val. in tor. 13 sc. 4 d.

Jan Ellix s., Bloc f. Dierix, Gillis van den Zande, Heine f. Brouwers, van oude Hughelinszand, dat groet es 154 m., daer zi jaerlix of gheven van elken m. 1 d. gr. tote sinte Jans misse middezomere, facit de termino praedicto anno 44°, 12 sc. 10 d. gr., fa. et sol. 10 ℔ 5 sc. 4 d.

Van Jan ver Flumen s. moere zo ghebrac minen here den grave de anno 42° 4 ℔ 2 sc. 4 d. payments van Zierixee, daer of ontfanghen 59 sc. 2 d. payments vors., dats den groten tor. van 11 d. payments gherekent, fa. in tor. 4 ℔ 6 sc. 1 d.

Sic deficiunt comiti 23 sc. 2 d. payments vors., quos debent sequentes. Pieter f. Mugghen deb. 12 sc. 2 d. Heinric f. Jans deb. 9 sc. 6 d. Wisse Keerze deb. 18 d.

Item van den zelven moere, daer minen here den grave of vallen mach 10 ℔ tsjaers, payment van Zierixe, termino beati Martini hyemalis. Hierof ontfanghen de anno 43, 7 ℔ 18 sc. 7 d. payments vors., val. in tor. 11 ℔ 10 sc. 8 d.

Sic deficiunt comiti 41 sc. 5 d. payments vors. de anno

praedicto, quos debent sequentes. Here Hughe, Jan ver Zoeten s. s., deb. 19 sc. 1 d. Pieter f. Mugghen deb. 12 sc. 2 d. Heinric f. Jans deb. 9 sc. 6 d. Magriete Tonis, Hughe Bareels kindere, Wisse Keerze deb. 8 d.

Hughe, Willem Jans s. s., van den gorse van Woerizand, de anno 43o termino Petri ad vincula deb. praeter quod sol., 7 sc. 6 d. gr., val. in tor. 6 ℔.

Jan, Willem Hughen s. s., van lecscatte van zinen moerdike in Dierixland, de termino Petri ad vincula anno 43o deb. et sol. 4 sc. gr., val. in tor. 3 ℔. 4 sc.

Pieter f. Jans in die Hoeghe Woeze, van lecscatte de termino beati Petri ad vincula anno 43o deb. et sol. 18 d. gr., val. in tor. 24 sc.

Pieter Gheeronx s., zijn kindere ende hare helpers, van der verbornissen jeghens die goede liede van Berselen bleven scoudich in Boudins dorde rekeninghe 87 ℔ 12 d. tor. 1 mite. Inde sol. 26 ℔ 5 sc. 7 d. tor. 1 mite.

Her Florens van Haemstede van landpachte in Hughlinszand, van der eere helft, unde terminus solutionis elcs jaers te vastelavond, de annis 38o, 39o, 40o, 41o, ende 42o, deb. van elken jare 43 sc. 3 d. gr., coemt 10 ℔ 16 sc. 3 d. gr., fa. 173 ℔ tor. Inde sol. in secunda computatione Boudin f. Jans 80 ℔ tor. Sic remanserunt et sol. mids eenen brieve bezeghelt mid mijns heren zeghle van Beyamond, ende men hier na int uytgheven rekent, 93 ℔.

Item deb. her Florens van Haemstede van ghecochten ambocht, dat an minen here den grave versturven es ende hi ghecocht heeft. Eerst van 38 m. ambochts in Zuutland dat Dankaerd sBrunen was. Item van 60 meten ambochts in die Niewekercke in Scouden, dat Clais f. Hoobuux was. Item van 92¼ m. 138 r. ambochts in Duvendijc, dat Heine Jacop Dierix s. was. Item 58 m. 43¼ r. ambochts in Duvendijc, dat Ghijse Heinrix s. was. Item 11 m. ambochts in Haemstede ende in Burgh, dat

Loef tser Oelaerts s. was. Item 2½ m. 83 r. ambochts in Armoederhoec ende 19 m. 133 r. ambochts int westambocht van Haemstede, dat Jan f. Sanders was. Summa, 282 m. 97½ r., ghecocht elc mete om 1 ℔ tor., fa. 282 ℔ 6 sc. 6½ d. tor. Inde sol. mids eenen brieve, bezeghelt mid mijns heren zeghle van Beyamond, ende men hierna int uytgheven rekend, 266 ℔ 14 sc. 9 d.
Dus blijft hi sculdich van den ambocht, dat Jan f. Sanders was, 15 ℔ 11 sc. 9½ d.

Summa, 423 ℔ 3 sc. 9 d. tor. 1 mite.

Summa summarum van allen achterstelle ontfanghen, 1463 ℔ 10 sc. 3 d. tor.

II.

ITEM ONTFANGHEN VAN DER JAERBEDE, DIE MINEN HERE DEN GRAVE VERSCEEN INT JAER VAN 44 ENDE MEN INNEDE TOTE BAMISSE INT ZELVE JAER VAN 44.

EERST IN SCOUDEN.

Int zestendeel van Quaelambocht.
Summa van al Quaelambocht, 346 ℔ 11 sc. 10½ d. tor.

Int zestendeel van Zuutland, dat scoudich is in die jaerbede 50 marc holl. sjaers, den marc gherekent vor 42 sc. 8 d. tor., fa. te 4 jaren 200 marc.
Summa van al den zestendeele van Zuutland, 425 ℔ 4 sc. 19½ d. tor.

Int zestendeel van Kercwerve, dat jaerlix sculdich is in die bede 50 marc holl., fa. van 4 jaren 200 marc.
Eerst in Kercwerve, daer men ghelt 24½ d. van den mete, 161 ℔ 7 sc. 7½ d. tor.

In taher Reingaerskerke, daer men ghelt 24½ d. tor. van den mete, 41 ℔ 11 sc. 4 d. tor.

In die Niewekercke, daer men ghelt 24½ d. tor. van den mete, 110 ℔ 4 sc. 11 d. tor.

In Duvendijc, daer men ghelt van den mete 24½ d. tor., 111 ℔ 19 sc. 11½ d. tor.

Summa van al den zestendeel van Kercwerve, 425 ℔ 3 sc. 8 d. tor.

Int zestendeel van Bridorpe, dat jaerlix scoudich es 50 marc, maect van 4 jaren 200 marc. Hier of ghelden Elgherzee ende Ellemeed 25 marc sjaers ende die van Bridorpe 25 marc sjaers.

Eerst in Bridorpe, daer zi ghelden van elken mete 23 d. tor. Des coemt elken 100 m. 12 d. tor. weder. Summa, 151 ℔ 14 sc. 6 d. tor.

In Elchgherzee, daer men ghelt 21½ d. tor. de mensura, 84 ℔ 9 sc. 5 d. tor.

In Ellemeed, daer men ghelt 21½ d. tor. van den mete, 123 ℔ 5 sc. 1½ d. tor.

Summa van al den zestendeel van Bridorpe, 359 ℔ 9 sc. ½ d. tor.

Int zestendeel van Haemsteden, dat sculdich is jaerlix in die jaerbede 60 marc holl. sjaers, den marc gherekent 21 sc. 4 d. holl. tsjaers. Hier of ghelden beede Welland, Capelle, Zegambocht ende Armoederhoec 33 marc 4 sc. min, ende beede Haemsteden 27 marc 4 sc.

Eerst int oystambocht van Welland, daer men ghelt 20½ d. tor. van den mete, 91 ℔ 12 sc. 10 d. tor.

In Capelle, daer men ghelt 20½ d. tor. de mensura, 25 ℔ 9 sc. 5½ d. tor.

Int Zegambocht, daer men ghelt 20½ d. van den mete, 67 ℔ 14 sc. 9 d. tor.

Int westambocht van Welland, daer men ghelt 20½ d. tor. van den mete, 67 ℔ 6 sc. 2 d. tor.

In Armoederhoec, daer men ghelt 21 d. tor. van den mete, 22 ℔ 18 sc. 2½ d. tor.

Int oystambocht van Haemstede, daer men ghelt 2 sc. tor. van den mete, 115 ℔ 14 d. tor.

Int westambocht van Haemstede, daer men ghelt 2 sc. tor van den mete, 107 ℔ 3½ d. tor.

Summa van al den zestendeel van Haemstede, 497 ℔. 2 sc. 10½ d. tor.

Int zestendeel van Borgh, ende doe dit een zestendeel was, doe waest sculdich in die jaerbede 40 marc holl. sjaers, den marc gherekent ut supra. Ende nu en ghelden ze niet meer dan men ter naester voere ghelt, omme dat zeere vermindert es.

Eerst in Burgh, daer men ghelt 2 sc. tor. de mensura, 115 ℔ 19 sc. 2 d. tor.

In Cloenskinderen, dat groet is 211 m. Amputat die abdisse van Belhem 11 m. vrijs. Sic remanent 200 m. solventes 2 sc. tor de mensura. Summa 20 ℔ tor.

In Westland, daer men ghelt 2 sc. tor. van den mete, 27 ℔ 11 sc. 9 d. tor.

Summa van al den zestendeel van Borgh, 163 ℔ 10 sc. 11 d. tor.

Summa summarum van al Scouden, 2217 ℔ 3 sc. 2 d. tor.

In Duveland.

Eerst ter Niewerkerc, daer men ghelt 2 sc. tor. van den mete, 233 ℔ 18 sc. 10½ d. tor.

Ter Ouderkerke, solverunt 2 sc. tor. de mensura, 69 ℔ 6 d. tor.

Summa van al Duveland, 302 ℔ 19 sc. 4½ d. tor.

Summa summarum van der jaerbede van den jare van 44 ontfaen, 2520 ℔ 2 sc. 6½ d. tor.

III.

ITEM ONTFANGHEN VAN DEN 4 D. GHEZ. VAN DEN GHEMETE, ALS VAN DEN 6 GHEZ. VAN DEN METE, DIE MINEN HERE DEN GRAVE GHEGHEVEN WAREN, DOE HI COMEN WAS VAN OVERZEE ENDE UYT PRUUSSEN, OM DEN GROTEN COST, DIE HI DAER GHEDAEN HADDE, ENDE DIE DACH OF WAS VAN DEN 4 GHEZ. VORS. TOTE VASTELAVONDE ANNO 44°. ENDE VAN DEN ANDREN 2 GHEZ. VAN DEN METE DIE DACH OF WORT TSINTE MARTINS MISSE ANNO 45°.

EERST IN SCOUDEN.

In Quaelambocht.

Summa van al Quaelambocht, 55 ℔ 9 sc. 6½ d. soc. 6 miten.

Int zestendeel van Zuutland.

Summa van al den zestendeel van Zuutland, 51 ℔ 17 sc. 1½ d. soc. 1 mite.

Int zestendeel van Kercwerve, dat groet es te steene 4189 m. 117½ r.

Eerst in Kercwerve, dat groet es te steene 1583 m. 22 r., 26 ℔ 2½ d. soc. 10 miten.

In tser Reingaerskerke, die groet es te steene 413 m. 40 r., 6 ℔ 9 sc. 6½ d. soc. 4 miten.

In die Niewekerke, die groet is te steene 1080 m. 8½ r., 18 ℔ soc. 3 miten.

In Duvendijc, dat groet es te steene 1113 m. 47 r., 17 ℔ 15 sc. 11 d. soc. 9 miten.

Summa van al den zestendeele van Kercwerve, 68 ℔ 5 sc. 9 d. soc. 2 miten.

Int zestendeel van Bridorpe, dat groet is te steene 4640 m. 93 r.

Eerst in Bridorpe, dat groet is zonder den uytslach 2240 m. 95 r., 24 ℔ 14 sc. soc. 1 mite.

In Elchgherzee, dat groet es te steene 1025 m., 15 ℔ 17 sc. 9 d. soc. 6 miten.

In Ellemeed, dat groet is te steene 1375 m. 1 r. min, 22 ℔ 15 sc. 1 d. soc.

Summa van al den zestendeele van Bridorpe, 63 ℔ 6 sc. 10 d. soc. 7 miten.

Int zestendeel van Haemsteden, dat groet es te steene 5619 m. 118 r.

Eerst int oystambocht van Welland, dat groit es 1181 m., 17 ℔ 18 sc. 7 d. soc. 9 miten.

In Capelle, dat groet is 300 m., 4 ℔ 17 sc. soc. 14 miten.

Int Zegambocht, dat groit es te steene 800 m. 25 r. min, 12 ℔ 14 sc. 5 d. soc. 3 miten.

Int westambocht van Welland, dat groet is te steene 800 m., 11 ℔ 15 sc. 6 d. soc. 5 miten.

In Armoederhoec, dat groet is te steene 300 m. 1 r., 4 ℔ 6 sc. 2½ d. soc. 3 miten.

Int oystambocht van Haemstede, dat groet is 1200 m., 18 ℔ 12 d. soc. 22 miten.

Int westambocht van Haemstede, dat groet is te steene 1119 m. 61 r., 12 ℔ 5 sc. 4 d. soc. 6 miten.

Summa van al den zestendeele van Haemstede, 81 ℔ 18 sc. 3 d. soc. 2 miten.

Int zestendeel van Borgh, dat groit is te steene 2040 m.

Eerst in Borgh, dat groet es 1200 m., 19 ℔ 6 sc. 2 d. soc. 11 miten.

In Cloenskinderen, dat groet is 211 m., 3 ℔ 6 sc. 8 d. soc.

In Westland, dat groet es 629 m., 4 ℔ 3 sc. soc. 6 miten.

Summa van al den zestendeele van Borgh, 26 ℔ 15 sc. 10½ d. soc. 5 miten.

Summa summarum van al Scouden ontfaen, 347 ℔ 13 sc. 5 d. soc. 11 miten.

Item ontfanghen in Duveland v'an den 4 ghez. van den mete, daer die dach of was tote vastelavond anno 44°.

Eerst ter Niewerkerken 37 ℔ 13 d. soc. 5 miten.

Item in Duveland ter Ouderkerken 10 ℔ 2 sc. 3 d. soc. 9 miten.

Summa van al Duveland, 47 ℔ 3 sc. 4½ d. soc. 2 miten.

In Stavenisse [ende in zente Martinsdijc.]

In Stavenisse 30 ℔ 4 sc. ½ d. soc.

In zente Martinsdijc, dat groet es tOudeland ende tMiddelland 1725 m., tNieweland 1221½ m. 12½ r., 25 ℔ 11 sc. 5 d. soc. 6 miten.

Summa summarum van Stavenisse ende zente Martinsdijc, 55 ℔ 15 sc. 5½ d. soc. 6 miten.

[ITEM ONTFANGHEN VAN AL DER VERSCHEN VAN SCARPNISSE.]

In Scarpnisse, dat groet es te steene 1100 m,, 18 ℔ 6 sc. 8 d. soc.

In die Westkerke, die groet es te steene 1321 m., 20 ℔ 15 sc. 6 d. soc.

In Portvlied, die groet es med 100 m., die ghehevent zijn uyt Priestersmeed up tambocht van Portvlied, 3600 m. 14 m. min. Item Malland 485 m. Summa 4071 m. Inde sol. 65 ℔ 3 sc. 8 d. soc.

Priestersmeed es groet 200 m., behalven den 100 m., die ghehevent zijn up tambocht van Portvlied ende in die grote van Portvlied betaelt gherekent zijn. Ende van desen 200 m. zegghen zi, dat zi niet sculdich en zijn, wand zi zegghen, dat zi noyte bede en ghaven zonder danne, alst vrie mede gaud.

Strienpolre es groet 225 m. Niet of ontfanghen.

Clais polre van Steeland es groet 64 m. Niet daer of ontfanghen.

Summa summarum van al der verschen van Scerpenisse, 104 ℔ 5 sc. 10 d. soc.

Summa summarum van al den 4 ghez. van den ghemete ontfaen in Scouden, Duveland, Stavenisse, zente Martinsdijc ende in die versche van Scarpenisse, 554 ℔ 18 sc. 1½ d. ghezellen ende 7 miten, valentes in tor., den ghez. gherekent vor 12 d. tor., 6658 ℔ 17 sc. 9½ d. tor.

Item ontfanghen van der port van Zierixee, die zi minen here den grave ghaven, doe deze vors. bede ghegheven was van den zes ghez. van den ghemete, 600 ℔ tor.

Summa summarum van al den 4 ghez. van den mete ontfaen, mids den 600 ℔ zwarten vorscreven, 7258 ℔ 17 sc. 9½ d. tor.

IV.

ITEM ONTFANGHEN VAN MIJNS HEREN SGRAVEN JAERLIXEN RENTEN.

I.

IN DEN EERSTEN IN SCOUDEN.

Van Jan ver Flumen s. moere, daer minen here den grave jaerlix of vallen mach 10 ℔ payments van Zierixee, ende die dach of was zinte Martins misse in den winter, daer of ontfanghen van den jare 44, 6 ℔ 10 sc. 2 d. paym. vors., den groten gherekent voer 11 d., val. in tor. 9 ℔ 9 sc. 2 d.

Sic deficiunt comiti 3 ℔ 9 sc. 10 d. payments van Zierixee, quos debent sequentes. Gillis van den Zande, 13 sc. 3½ d. Heer Hughe f. Jans, 18 sc. 1 d. Jacop Mulox s., 14 sc. 3½ d. Pieter f. Mugghen, 12 sc. 2 d. Henric f. Jans, 9 sc. 6 d. Wisse Keerze, 18 d.

Jacop Heinen s. ende Pieter Alards s. van der molen te Brouwershavene, van den termine van sinte Martins misse anno 44°, deb. et sol. 43 sc. 8 d. gr. Item Jacop ende Pieter de termino circumcisionis domini eodem anno deb. et sol. 43 sc. 8 d. gr. Item eidem de termino pasche anno 45° deb. et sol. 43 sc. 8 d. gr. Coemt als in summa 6 ℔ 11 sc gr., val. in tor. 104 ℔ 16 sc.

Zoete Witten van eere hofsteden int Groendal termino pasche anno 45° deb. et sol. 10 d. gr., val. in tor. 13 sc. 4 d.

Heine Pieters s. cochte den tiende in oysterland van oud Hughelinszand, van Hughe Brouwers wale tote Alards te Mans ende Danen Heinen s. toe, die groet es 8½ m., elc mete om 4 sc. 5 d. gr., fa. 37 sc. 6½ d. gr.; te gheldene die eene helft tote vastenavonde anno 44°, ende die ander helft termino beati Odulphi anno 45° fa. de

termino carnisprivii anno praedicto, 18 sc. 9 d. gr. 6 miten. Des slaet hi of van pondghelde van den zelven termine 4 d. gr. 18 miten. Sic remanent et sol. 18 sc. 5½ d. gr., val. in tor. 14 ℔ 15 sc. 4 d.
Debet termino beati Odulphi 18 sc. 9 d. gr. 6 miten.

Oelaerd Mulox s. cochte den tiende van den wale westward tote an Cloenskinderen, die groet es 5 m. 27 r., elc mete om 30 d. gr., fa. 12 sc. 8 d. gr. 18 miten, te gheldene ad terminos praedictos. Daer of ontfanghen van den termine van vastelavond 6 sc. 4 d. gr. 9 miten, val. in tor. 5 ℔ 22 d.
Debet also vele termino beati Odulphi.

Oelaerd Mulox s. ende Willem Spaen cochten den tiende van oude Hughelinszande van den sluusvliete tote bi den cruse, die groet is 5 m. 13½ r., elc mete om 4 sc. 9 d. gr., fa. 23 sc. 11½ d. gr. Item cochten die vors. liede int zelve land van der nordziden in bi der monke hofstede 7½ m. 27 r. tienden, elc m. om 26 d. gr., fa. 16 sc. 5 d. gr., fa. van beeden tienden 40 sc. 4½ d. gr. Dat maect van den termine van vastenavonde van der eere helft 20 sc. 2 d. gr. 6 miten. Amputant van pondghelde 7 d. gr. Sic remanent et sol. 19 sc. 7½ d. gr. 6 miten, fa. in tor. 15 ℔ 14 sc. 4 d.
Debent termino beati Odulphi 20 sc. 2 d. gr. 6 miten.

Her Florens ende her Arnoud van Haemstede hebben gepacht tnieweland van Hughelinsand, dat men heet sGraven nieweland, ende groet es 173 m., tmete om 6 d. gr. sjaers, te gheldene tot elken vastelavond, fa. 4 ℔ 6 sc. 6 d. gr., inde sol. her Florens vor die eene helft 43 sc. 3 d. gr., fa. in tor. 34 ℔ 12 sc.
Sic debet her Arnoud van Haemstede 43 sc. 3 d. gr.

Summa, 185 ℔ 2 sc. 2 d. tor.

II.

Item ontfanghen van gorshuren ende weders anno 44° termino beati Martini hyemalis et termino natalis domini eodem anno.

Heine Beudemans s. van een verrendeel van Malland ½ weder termino beati Martini hyemalis anno 44°, deb. et sol. 10 sc.

Muloc f. Pieters van 1 quart van Malland ¼ weder eodem anno et termino, deb. et sol. 10 sc.

Pieter die Knoppere van den gorse van Sommelsdijc 1 weder eodem anno et termino, deb. et sol. 1 ℔.

Pieter Rinc f. Boudins ende Dieric f. Gillis van den gorse van Potewaert 1 weder termino beati Martini hyemalis eodem anno, deb. et sol. 1 ℔.

Pieter f. Ouwen, Heine Knuut ende Willem f. Heinrix van den gorse van Worizand 1 weder, deb. et sol. 1 ℔.

Clais f. Heinen van der Vate van den gorse van Stroit 1 weder, deb. et sol. 1 ℔.

Dieric f. Gillis ende Scuutman f. Gillis van den gorse van Baertseldijc eodem anno et termino 1 weder, deb. et sol. 1 ℔.

Hughe Oetgots s. van den gorse van der Mare 1 weder eodem anno et termino, deb. et sol. 1 ℔.

Berwoud f. Blox van den gorse benoerden Brouwershavene 1 weder eodem anno et termino, fa. et sol. 1 ℔.

Heine Beudemans s. huurde 1 verrendeel van den gorse van Malland om 54 ℔ holl., die eene helft ad beati Martini hyemalis ende die ander helft ad natale domini anno 44. Amputat inde van pondghelde 9 sc. holl. Sic remanent 53 ℔ 11 sc. holl. Daer of heeft Jan van Scengen een vichtendeel, fa. 10 ℔ 14 sc. 2 d. holl. Sic deb. et sol. de termino praedicto 42 ℔ 16 sc. 10 d. holl., val. in tor. 85 ℔ 13 sc. 8 d.

Muloc f. Pieters van der Borgh ende Jan Hughe Scoudemaers s. huurden tander verrendeel van Malland om 52 ℔ holl., te gheldene ad terminos praedictos eodem anno. Amputant inde van pontghelde 2 sc. holl. Sic remanent 51 ℔ 18 sc. holl. Daer of heeft Jan van Scengen een vichtendeel, fa. 10 ℔ 7 sc. 7 d. holl. Sic remanent pro parte comitis et sol. 41 ℔ 10 sc. 5 d. holl., val. 83 ℔ 10 d.

Pieter Ouwen s., Heine Knuut ende Willem f. Heinrix van den gorse van Woerizand, de termino beati Martini hyemalis anno 44° deb. 16 ℔ 10 sc. holl., daer zi of gheleyt hebben an den werf die eene helft van der hure ende zi ghever zelve jeghens also vele. Sic remanent 8 ℔ 5 sc. holl., fa. et sol. 16 ℔ 10 sc.

Pieter die Knopper van den gorse van Sommelsdijc, de termino beati Martini hyemalis anno 44° deb. et sol. 18 ℔ 10 sc. holl. Amputat inde $^1/_{20}$ deel, fa. 18 sc. 6 d. holl. Sic remanent 17 ℔ 11 sc. 6 d. holl., daer mijn here die grave of heeft $^1/_8$ deel, dat diere van Renisse was. Item dat Heinric Wouters was, $^1/_{20}$ deel. Item dat Heinrix van den Zande was, $^1/_{20}$ deel. Item dat Storm Slabbarts s. s. was, $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Jacops van der Poele was, $^1/_{48}$ deel. Item dat Jacop f. Jacops van der Wellen was, $^1/_{48}$ deel. Item dat Wisse f. Wissen van den Zande was, $^1/_{80}$ deel. Item dat Toes Wisse Poelen s. was $^1/_{100}$ deel. Item dat Dankaerd Wisse f. Poelen was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Wisse f. Prijs was, $^1/_{100}$ deel. Item dat Storm f. Jan Wissen was, $^1/_2$ deel van $^3/_8$ deel. Item $^1/_2$ deel van $^1/_{40}$ deel. Item dat Pieter f. Hughen was, $^1/_{12}$ deel. Item dat Gillis f. Wissen was, die helft van $2^1/_{80}$ deel. Item van Janne, Heldecoppe ende Reingaer, Heinric Yen kindere $^3/_4$ van $^1/_{100}$ deel. Item dat Hughe f. Phillips Slabbarts was, $^1/_{80}$ deel. Faciunt als pro parte comitis et sol. 8 ℔ 5 sc. 7½ d. holl., val. in tor. 16 ℔ 11 sc. 3 d.

Dieric Gillis s. ende Scuutman Gillis s. huurden tgors

van Baertseldijc omme 22 ℔ holl. tsjaers, daer die dach of was ad beati Martini hyemalis anno 44°. Amputant van oirzaten, omdatter moerdike up ghedijct sijn, 3½ ℔ holl. Sic remanent 18 ℔ 10 sc. holl. Ende van dezen gorse is die tweedeel arve ende tordendeel leen. Dat maect van den leene in die eene helft 3 ℔ 20 d. holl., daer mijn here die grave in die eene helft heeft, dat Heinrix ver Winin s. was, ende minen here den grave anstarf van Janne, Heinric ver Winins s. s., die helft van ⅛ deel. Item van Pieter f. Heinrix ⅓ deel van ⅛ deel. Item van Clais f. Kervinx ⅓ deel van ⅛ deel. Item ⅓ deel van ¼ deel van ⅛ deel, dat Hughe f. Willems van Duveland was. Item mijn here die grave in die zelve helft die eene helft van ⅛ deel, dat her Heinric Buffels ende Willems Willem s. kindere was van Duveland. Item ¼ deel van ⅛ deel, dat Boudin Gillis sons was; facit als in die eene helft, 24 sc. 8 d. holl. Item zo hebben Pieters Spernaghels kindere ¼ deel, dat maect van den leene 30 sc. 10 d. holl. Des neemt Clais tser Heinen s. 31 d. holl. Sic remanent 28 sc. 3 d. holl. Daer of neemt mijn here die grave ⅓ deel van Yuffreyde ende Heinric, Pieter Spernaghels s. kindere, facit 9 sc. 5 d. holl. Item Heine Heren verrendeel, fa. 80 sc. 10 d. holl. Daer of heeft mijn here die grave ¼ deel. Item comes, dat Jacop Papen was, ⅛ deel, fa. in dit verrendeel pro comite 11 sc. 7 d. holl. Summa van al facit et sol. 45 sc. 8 d. holl., val. in tor. 4 ℔ 11 sc. 4 d.

Hughe Oetgots s., Boudin Hughe ver Baertilde s., Pieter f. Oelaerts ende Clais Bouwe, van den gorse van der Mare de termino beati Martini hyemalis anno 44°, debent 12 ℔ 10 sc. holl. Daer slaen zi of van oirzaten, omme datter moerdike up ghedijct sijn, 4 ℔ 3 sc. 4 d. holl. Sic remanent 8 ℔ 6 sc. 8 d. holl. Daer of heeft Hughe f. Dierix voren uyt 1/24 deel, facit 6 sc. 11 d. holl. Sic remanent 7 ℔ 19 sc. 7 d. holl., daer mijn here die

grave in heeft een verrendeel. Item comes $^1/_4$ deel. Item comes, dat Tonis van den Vliete was $^1/_4$ deel. Item zoe hebben die van der Burgh $^1/_4$ deel. Ende uyt dien achtendeel zo hebben Gillis Lauwaerts sons kindere $^1/_4$ deel. Ende dit achtendeel es die tweedeel arve ende tordendeel leen. Ende van den leene zo heeft mijn here die grave $^1/_4$ deel van $^1/_4$ deel, dat Heinric f. Pieters van der Burgh was. Item dat Witte f. Witten van der Burgh was, die helft van $^1/_4$ deel. Item $^1/_4$ deel van der helft van $^1/_4$ deel, dat Heinric f. Pieters van der Burgh was. Item comes dat Witten f. Witten van der Burgh was, die helft van der helft van $^1/_4$ deel. Facit als pro parte comitis et sol. 8 ℔ 11 sc. 6 d. holl., fa. et sol. in tor. 7 ℔ 8 sc.

Bloc Dieric Eelnouts s. s., van den gorse van Hughlinszand oodem anno et termino deb. et sol. 1 ℔.

Jacop die Moelnare van den gorse bewesten Hughlinszand termino beati Martini hyemalis anno 44° deb. et sol. 3 ℔ 12 sc.

Costkin f. meester Jans huurde Heine f. Batten land, dat bereden was van sinen scote, termino beati Martini hyemalis, deb. et sol. 38 sc.

Lem ver Batten s. van den gorse van Dierix lande van diere van Renisse zestendeel, termino decollationis et termino natalis domini anno 44° deb. et sol. 24 sc.

Heinric van Buttenland van tsheren deele van Vorne de termino decollationis beati Johannis et termino natalis domini anno 44° deb. et sol. 36 sc.

Pieter Jans s. van gorshuren in Dierix land in mijns heren zestendeel van Moermond termino et anno praedictis deb. et sol. 24 sc.

Pieter Kervinx s. in mijns heren dordendeel van Moermond in Dierix land van der gorshuren de termino decollationis beati Johannis et termino natalis domini anno 44° deb. et sol. 3 ℔ 12 sc.

Pieter Rinc huurde die eene helft van den gorse van Potenwaerd omme 65 ℔ holl. ende Dieric f. Gillis die ander helft om 64 ℔ holl. Dat coemt in summa 129 ℔ holl. Amputant van den pontghelde 1 ℔ holl. Sic remanent 128 ℔ holl., daer die termine of waren van der eere helft ad beati Petri ad vincula, ende die ander helft tote sinte Martins misse in den winter. Dat maect van mijns heren sgraven deele van beeden terminen 48 ℔ 22 d. holl. anno 44°. Hierof is gheghaen van coste, die Boudin rentemeester vors. uytgheleyt heeft in den dijc van den Ouden Overloper, omme den dijc te behouden staende, jof mijn here een corenland diken woude, 4 ℔ 14 sc. holl. Sic remanent 43 ℔ 7 sc. 10 d. holl., val. et sol. in tor. 86 ℔ 15 sc. 8 d.

Summa 322 ℔ 11 sc. 9 d. tor.

III.

Item ontfanghen van mijns heren sgraven gonde ende renten in zinte Martinsdijc ende in Scarpenisse anno 44°.

Eerst van den cense in sinte Martinsdijc, daer die dach of was tote bamisse anno 44° ende groet es 180½ m. 107½ r., daer men scoudich es van elken mete jaerlix 4 sc. tor., fa. 36 ℔ 8 sc. 5 d. tor. Inde sol. Melis 35 ℔ 12 sc. 1 d.

Debet Pieter Strenc 4 m. 50 r. min, fa. 11 sc. 4 d.

Heine, Hughe Elwouts s. s., van den tiende in zinte Martinsdijc de Augusto anno 44°, die groet is 16 m. 65 r., elc mete om 3 sc. gr., fa. 48 sc. 7 d. gr. 2 d. ster., te gheldene die eene helft bin Marte anno 44° ende die ander helft bin Meye anno 45°. Daer of ontfanghen van den termine van Marte van der eere helft, 24 sc. 2½ d. gr. 1 ster., val. 19 ℔ 9 sc. tor. 2 miten.

Clais f. Vornouts van den lamtiende in zinte Martinsdijc, die versceen in Marte anno 44°, deb. et sol. 9 sc.

Coppin die Timmerman van den tiende in Malland van der teghelrien nortwaerd cochte 4½ m. tienden, elc m. omme 3 sc. 3 d. gr., fa. 14 sc. 7½ d. gr. Item Cole f. ver Gheylen van der teghelrien zuutwaerd 4 m. 1 quart min, elc mete om 7 sc. 10 d. gr., fa. 29 sc. 4½ d. gr. Item Coppin Quareyt Diespaert Torndel ende Lielen land, die groet es 2 m. 40 r. min, elc mete om 5 sc. 2 d. gr., fa. 9 sc. 7 d gr. 18 miten. Item Bette f. Clais ende Andries, zijn broeder, Hughenhoec van Malland, die groet es 4 m. ¼ quart, elc mete om 3½ sc. gr., fa. 14 sc. 5 d. gr. 6 miten. Item Lauwe f. Pieter Blox Berenhoec, die groet is 5 m. ¼ quart, elc mete om 5 sc. 3 d. gr., fa. 26 sc. 10 d. gr. 21 miten. Item Hughe Tonis s. Tonijshoec, die groet es 3 m., elc mete 2½ sc. gr., fa. 7 sc. 6 d. gr. Item Andries die Wolf tPachtland, dat groet es 3 m., elc mete 30 d. gr., fa. 7 sc. 6 d. gr. Item Pieter, die rentemeester, tMoerland, dat groet is 1½ m., elc mete omme 33 d. gr., fa. 4 sc. 1½ d. gr. Item Deynoud Pieters s. den tiende in tser Hughen polre, al den hoep om 6 sc. 6 d. gr. Daerof neemt Jan van Scengen ⅓ deel, fa. 15 d. gr. 2 ster. Sic remanent 5 sc. 2 d. gr. 1 ster. Coemt als in summa 5 ℔ 19 sc. 8½ d. gr. 5 miten, te gheldene die eene helft te Marte ende die ander helft te Meye, fa. de termino Martii anno 44° 59 sc. 7½ d. gr. 1 ster. Daer of ontfanghen 26 sc. 2 d. gr. 4 miten bi Melys, val.

20 ℔ 18 sc. 10 d. tor. 1 mite.

Sic deficiunt de isto primo termino 33 sc. 5 d. gr. 2 ster., daer Melys of rekenen zal.

Summa, 76 ℔ 9 sc. 1 d. tor.

Summa summarum van renten ontfanghen, 584 ℔ 3 sc. tor.

ITEM ONTFANGHEN VAN GOEDE, DAT AN MINEN HERE DEN GRAVE VERSTURVEN ES, VAN AMBOCHTEN ENDE ANDERS GOET, DAT HEM ANCOMEN ES.

EERST VAN VERCOCHTEN AMBOCHTEN.

Bollaerd Bollaerds s. cochte 2 m. 87½ r. ambochts, die ane minen here den grave versturven van Corthals Jans s. doet van den Wale, elc mete om 1 ℔ zwarte, fa. et sol. 45 sc. 10 d.

Jan Witten s. cochte 8½ m. 87½ r. ambochts, die ane minen here den grave versturven van Hughe Witten s. doet, elc mete om 25 sc. tor., fa. et sol. 4 ℔ 9 sc. 1 d.

Pieter Gheeronx s. van Overbordinne cochte tambocht, dat Clais van Cats was, ende datten ambocht toebehoert van middeldiken, veren, vischerien ende vroenen, al den hoep om 3 ℔ gr.; daer of ontfanghen 30 sc. gr., val. in tor. 24 ℔.

Debet adhuc 30 sc. gr. te gheldene ad beati Petri ad vincula anno 45°.

Andries f. Heinmans cochte 10½ m. 4 r. ambochts, die an minen here den grave versturven van Clais, Meeus Heinen s. s., elc mete om 32 sc. tor., fa. et sol. 16 ℔ 16 sc. 5 d.

Jan ende Vornoud, Pieter tser Vornouts s. kindere, cochten 66 m. 200 r. ambochts, die ane minen here den grave versturven van Danknerd Pieter tser Vornouts s. doet, elc mete om 30 sc. zwarte tor., fa. 100 ℔ tor. te gheldene een derde deel bin Meye, een derde deel bin den Ougst ende een derde deel ad beati Martini heymalis anno 45° et debent.

Hallinc, Pieter Hallinx s. s., cochte 5½ m. 37½ r. am-

bochts, die ane minen here den grave versturven van Clais Pieter Hallinx s., elc mete om 14 d. oude grote, fa. 6 sc. 6 d. gr. 18 miten, te gheldene te Meye anno 45°. et debet.

Mijn here van Moermond cochte 82 m. 62½ r. ambochts, die ane minen here den grave versturven van Cloens Clais Cloens s., elc mete omme 26 gr., fa. 8 ℔ 18 sc. 1 d. gr. 10 miten. Item zo cochte mijn here van Moermond vors. 9 m. 93 r. ambochts, die ane minen here den grave versturven van Haeyen, Hughe Haeyen s. s., elc mete om 20 gr., fa. 15 sc. 6 d. gr. 4 miten. Maect als 9 ℔ 13 sc. 7 d. gr. 14 miten et debet.

Van Here, Willem ende Poppen, Hughe Vlaminx kindere, was an minen here comen 24 m. ambochts, die mijn here gaf Boudin Willems s.

Boudin ende Cleewaerd, Heinric Boudins s. kindere van der Burgh, cochten 4 m., 1 quart min, ambochts, elc mete om 33 d. oude gr., fa. 10 sc. 3 d. gr. 18 miten, die ane minen here versturven van Willem, Heinric Boudins s. s., te gheldene ad nativitatem beati Johannis baptiste anno 45°.

Hughe Pademans s. cochte 1 achtendeel van 125 r. lants, die ane minen here den grave versturven van Liedwikine, Clais dochter van Coudekerke, die gheene arfnamen liet in een verrendeel. Deb. et sol. 28 d. gr., fa. in tor. 27 sc. 4 d.

Pieter van Staple ende Pieter Witten s. van haveliken goede van Liedwikine vors. deb. et sol. 4 sc.

Clais die Roede van Renisse cochte die note van 3½ m. 20 r. leenlants, dat ane minen here den grave versturven es van Hanne Oelen doet ende bezayt was, elc mete om 59 ghez., fa. 17 sc. 6½ d. ghez., te gheldene die eene helft te vastelavonde anno 44°, ende die ander helft tote sinte Oedolfs daghe anno 45°. Dat maect van den termine van vastelavond anno 44° 8 sc. 9 d. soc. 6 miten,

daer slaet hi of van pondghelde 2 ghez.; sic remanent 8 sc. 7 d. ghez. 6 miten, fa. et sol. 5 ℔ 3 sc. Debet termino Odulphi 8 sc. 9 d. soc. 6 miten.

Item van Boudin Weeldekins leene van minen here den grave in die jaerbede, die versceen anno 44° ende die men innede int zelve jaer, daer hi jaerlix in hadde 4 ℔ tor., fa. van 4 jaren 16 ℔ tor., daer der jonchvrouwen toegheset was van 3 jaren bi mijns heren sgraven rade in Middelborch. Dus blijft Boudin, rentemeester vors., ontfanghen 4 ℔.

Item van Here, Willem ende Poppen, Hughe Vlaminx kindere, 7 m. vrijs in Duveland, die ane minen here den grave versturven in eadem precaria, daer of ontfanghen 14 sc.

Item van Jan, Symon Hoebuux s. s., van zinen vrie in die jaerbede, die versceen anno 44° ende men innede int zelve jaer, daer hi in hadde 20½ m. 100 r. vrijs, fa. 41 sc. 8 d. tor., daer der jonchvrouwen, sinen wive, toe gheset was bi mijns heren sgraven rade van 3 jaren. Soe blijft minen here den grave van 1 jare, fa. 10 sc. 5 d.

Item van den zelven 20½ m. 100 r. vrijs van den 4 ghez. van den mete, fa. 6 sc. 11 d. soc. 1 ster., fa. in tor. 4 ℔ 3 sc. 4 d.

Item ontfanghen van 4 sticken rijnschs wijns, die helden 15 amen ende 8 verdel ende die botelgiere overleverden van mijns heren sgraven provansen, doe hi lest te Zierixee was in die weke na sinte Katerinen dach anno 44°, ende Boudin Jans s., rentemeester, ghelevert waren. Ende Boudin vercochte Oem, Pieter ende Willem, tser Clais sone, daer die roede of gaud 4 ℔ 7 sc. ghez., fa. 6 ℔ 17 sc. 5½ d. soc. Des ghenc er of van vollinc wine 4½ d. soc. Sic remanent 6 ℔ 17 sc. 1 d. soc., fa. et sol., den ghezelle voir 12 d. tor. gherekent, 82 ℔ 5 sc.

Pieter Clais s. van zeedrichte, die anquam tote Brouwershavene, van netten; daer of ontfanghen 33 ghez., fa. 33 sc.

Van Simon Buzen van eenen roedre, boven dat hi coste te haelne an Dierix land, 18 sc.

Clais Pieters s. cochte omtrent 2 m. lants, die Lammekin f. Wissen waren ende ghevroend worden van der jaerbede van 40 et sol. 23 ℔ 15 sc. 8 d.

Summa van vercochten goede ende anders vervallen ontfaen, 172 ℔ 15 sc. 1 d.

VI.

ITEM ONTFANGHEN VAN DEN GHENE, DIE MINEN HERE DEN GRAVE GHELT LEENDEN, DOE HI LAETST TOT ZIERIXEE WAS ENDE MIJNS HEREN SGRAVEN OPENE BRIEVE OF HADDEN, DAER BOUDIN OF REKENT BI ZIERE HAND ONTFANGHEN ANNO 44°.

Gillis van den Zande, die hi minen here den grave leende bi Boudin Jans s. hand, rentemeester vors., in ghereeden ghelde, als mijns heren sgraven open lettre daer of houd, 30 scilde van goude, val. in tor. 36 ℔.

Wisse Aeghten s., die hi minen here den grave leende bi Boudin Jans s. hand, rentemeester vors., in ghereeden ghelde, als mijns heren sgraven open lettre daer of houd, 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Hughe Welle Waddins s., die hi minen here den grave leende bi Boudin Jans s. hand, rentemeester vors., in ghereeden ghelde, als mijns heren sgraven open lettre daer of houd, 12 scilde van goude, val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

(*Daer in alle posten van dit hoofdstuk de woorden* „die hi minen here den grave leende bi Boudin Jans s. hand, rentemeester vors, in ghereeden ghelde, als mijns heren

sgraven open lettre daer of houd" *onveranderd terugkeeren, acht ik het overbodig die in de volgende over te nemen. Wij hebben genoeg aan de namen der leeners en de sommen.*)

Lauwe Yen s. 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Jan, Heinric Diedemans s. s., 12 scilde van goude, val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

Willem Pieter Martins s. 30 scilde, val. in tor. 36 ℔.

Pieter, Witte Jacops s. s., 10 lyoene, tlyoen gherekent 19 d. gr., val. in tor. 12 ℔ 13 sc. 4 d.

Jan Jans s. 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Her Heinric Waddins s. 25 scilde van goude, val. in tor. 30 ℔.

Lievin Willemans s. 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Oude Godekijn 20 scilde, val. in tor. 24 ℔.

Colin Jaken s. 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Heer Poppe van Borgh 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Marie, Symon Donzinen wedewe, 6 scilde van goude, val. in tor. 7 ℔ 4 sc.

Pieter Pec 30 scilde van goude, val. in tor. 36 ℔.

Domaes Pieter Gheerts s. 50 scilde van goude, val. in tor. 60 ℔.

Summa, 372 ℔ 13 sc. 4 d. tor.

Jan Phillips s. 60 scilde van goude, val. in tor. 72 ℔.

Bette die Coelman 5 scilde van goude, val. in tor. 6 ℔.

Heinric f. Hughen, der port clerc, 30 scilde van goude, val. in tor. 36 ℔.

Meeus Ellix s. 5 scilde van goude, val. in tor. 6 ℔.

Zegher, die smid, 12 scilde van goude, val. in tor. 14 ℔ 8 sc.

Phillip die Hond 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Manne Mannen s. 13 scilde van goude, val. in tor. 15 ℔ 12 sc.

Jannekin f. Jans, die scipman, 5 scilde van goude, val. in tor. 6 ℔.

Witte, die scotelare, 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Marekin, Coppaerts wedewe, 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Lijsbatte, Hanne Pex wedewe, 6 scilde van goude, val. in tor. 7 ℔ 4 sc.

Lijsbatte, Clais f. Martins wedewe, 6 scilde van goude, val. in tor. 7 ℔ 4 sc.

Heine Beut, Oelaerts boeye, 8 scilde van goude, val. in tor. 9 ℔ 12 sc.

Jan Gortman 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Pieter f. Oelen 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Clais Rozen s. 25 scilde van goude, val. in tor. 30 ℔.

Summa, 306 ℔ tor.

Jorijs Simons s. 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Clais Jonghe Willems s. 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Jacop f. Heinen van Cats 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Heinric Doede, Hughe Moreyts s., 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Clais Ghyse 8 scilde van goude, val. in tor. 9 ℔ 12 sc.

Hughe Crabbe 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Jonghe Jan tser Witten s. 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Hughe Pieter Martins s. 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Pieter Hannen s. 20 scilde van goude, val. in tor. 24 ℔.

Jan tsher Yen s. 32 scilde van goude, val. in tor. 38 ℔ 8 sc.

Hughe Baes van Kats 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Costin Lopers s. 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Lem Algoe Clais s. 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Ye, Jan Arnouts s. s., 30 scilde van goude, val. in tor. 36 ℔.

Heer Bette ter Yen s. 21 scilde van goude, val. in tor. 25 ℔ 4 sc.

Reingaer tFischers s. 10 scilde van goude, val. in tor. 12 ℔.

Willem Betten s. 25 scilde van goude, val. in tor. 30 ℔.

Summa, 331 ℔ 4 sc. tor.

Summa summarum van gheleenden ghelde, 1009 ℔ 17 sc. 4 d. tor.

VII.

ITEM ONTFANGHEN VAN VERBORNISSEN.

I.

Clais Willems s. van Portvlied, die een scaep gheänevaerd hadde, dat Aeghten Pieter Kox was, ende te Berghen vercochte. Verdinghet et sol. 30 ℔.

Clais Caesstickers s. verdinghede vor Taruman van Bordindamme van Hanne Moeten doet om 50 ℔ tor. Des coemt an minen here den grave tferrendeel, omdat hi tferrendeel van Tarumans goede up heft, omdat in dat verrendeel gheene erfnamen en zijn. Dus blijft Claise vors. te gheldene die 3 quart, fa. 37 ℔ 10 sc. tor. Die eene helft te vastelavond anno 44°, ende dander helft te sinte Jans misse anno 45°. Inde sol. de primo termino 18 ℔ 15 sc.

Sic debet de secundo termino 18 ℔ 15 sc.

Simon van den Broeke, Jan f. Aernouts van den Broeke ende haer helpren uptie eene zide zijn sculdich van sheren verboernisse, van doetslaghe ende smarte van den parle-

mente ten Broeke, 500 ℔ zwarte tor., te gheldene binnen 3 terminen bin den jare, also als men tmanghelt betaelt, tot elken termine 1 dordendeel, daer elc dordendeel of loept 166 ℔ 13 sc. 4 d. tor., daer die dach of was van den eersten termine upten witten donresdach anno 44°. Daer of ontfanghen van den eerste termine, 160 ℔ 9 sc. Debent adhuc van den eersten termine 6 ℔ 4 sc. 4 d.

. Willem ende Jan, Heinrix kindere van den Broeke, ende Heine van Oest ende hare helperen uptie ander zide zijn sculdich van sheren verboernisse, van den parlemente ten Broeke, van doetslaghe ende smarte, 500 ℔ zwarter tor., te gheldene binnen drien terminen bin den jare, also als men tmanghelt betaelt, tote elken termine 1 dordendeel, daer elc dordendeel of loept 166 ℔ 13 sc. 4 d. tor., daer die dach of was van den eersten termine upten witten donresdach anno 44°. Daer of ontfanghen van den eersten termine 47 ℔ 14 sc. 8 d. Debent adhuc de primo termino 118 ℔ 18 sc. 8 d.

Gillis die Vrieze ende zijn helperen van Jan Jans s. doet verdinghede om 300 ℔ zwarter tor., te gheldene die eene helft ad nativitatem beati Johannis baptiste anno 45°, ende die ander helft ad beati Bavonis eodem anno, ende hebbent verzekert.

Hughe Clinke ende Meeus, Jacop Hughe Clinken s. kindere, Heine Durven s., Oude Jan, Clais Clais Beelen s. s., Yseboud Hughen s., Michiel Clais s., Jan Clais Noppen s., Jan Scoen Hughen s., Hughe sJonghen s., Alaerd Wissen s., Hadde Oelaerts s., ghysels van Clais Mathys s. doet, van Cleewaerd Simons s. doet ende van Clais f. Oelaerts doet, die mijn here die grave zette te gheldene 300 ℔ tor., daer dese voernoemde liede uter ghiselcip zijn ghegaen zonder verzekren.

Clais Mathijs s., Oelaerd Clais Kijx s., Loef Oelaerds s., Vrouwelin Clais f. Mathijs, Reingaer f. Kijx, Clais, zijn broeder, Clais Hielaerd, Clais Pietersellen s., Jacop

f. Clais, Gobbe Kijx s., Wisse Mathijs s., Pieter Poppen s., Symon Witten s., Oelaerd Ghelt, Cop Kijx s., Clais Jacops s., ghizels van Simon f. Clais doet ende van Hughe Clais s. doet, die mijn here die grave zette te gheldene 200 ℔ tor., daer dese vornoemde liede uter ghyselscip zijn gheghaen zonder verzekren.

Jan f. Costins, Storm f. Costins, Jan f. jonchvrou Badelaghen, Hughe, Dieric Boudins s. s., ghizels van Simon Jans sons doet. Costin Wissen s., Wisse f. Wissen, Jonghe Wisse, ghysels van Jan, Jan ver Vrousten s. kindere ende Dieric f. Jans smarte ende wonden bin vrede. Dese liede ende hare helpers, die heeft mijn here die grave gheset van hare verboernissen 400 ℔ tor., ende zijn uter ghizelscip gheghaen zonder verzekren.

Dankaerd Boudins s., Pieter Jans s., Clais Jans s., Simon Jans s., ghisels van Pieter Hughen s. doet ende van Costin Wissen sons scade, die ghewijst was te vierhatten ghelde. Dieric Jan ver Vrousten s. s., Boudin Jan ver Vrousten s. s., Simon Pieter Jans s. s., Blijc f. Jonghe Simons, Jan f. Oude Simons, Blijc f. Oude Simons, Ollaerd f. Simons, ghizels van Costin f. Wissen, Wisse Wissen ende Jonghe Wisse f. Wissen smarte ende wonden bin vrede. Dese liede ende hare helpers, die heft mijn here die grave gheset van hare verbornissen 200 ℔ tor. Ende zijn uter ghizelscip gheghaen zonder verzekren, zonder Symon f. Jans, Pieter f. Jans ende Clais f. Jans, die haer ghizelscip noch ghehouden hebben.

Summa, 256 ℔ 18 sc. 8 d. tor.

II.

Item ontfanghen van Melis van Valchkenberghe, baelju van Portvliet, zeder die tijt dat hy laest rekende van der baeljuscap van Portvliet tgheghens Boudin f. Jans, rentemeester Beöester-Scelt in Zeeland, dat was up onser

vrouwendach assumptio anno 44° tote des dinxendaghes na sente Sarvaes dach anno 45.

Eerst van vroenrechte.

Clais sRieghen 1 vroenrecht. Deb. comiti 22 sc. Verdinghede et sol. 10 sc. tor.

Heine Coppins s. 4 vroenrechten. Verdinghede et sol. 51 sc.

Clement f. Hubrechts 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Hollandre, zijn broeder, 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Clais f. Heinen Banghen 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 12 sc.

Clais f. Vornouds 8 vroenrechte. Verdinghede et sol. 40 sc.

Arnoud van Woude 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Clais f. Clais, dat hij vrede verzweech, deb. comiti 10 ß. Verdinghede et sol. 55 sc.

Symon f. Oesen 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Clais f. Symons 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 15 sc.

Lem Bruun Smid 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 12 sc.

Domaes f. Jans 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 12 sc.

Clais f. Boudins 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Hannekijn Mortier 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 12 sc.

Lauwe die Moelnare 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Cop Lieve 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 10 sc.

Hanne Butterhoech 1 vroenrecht. Verdinghede et sol. 12 sc.

Lauwe f. Pieter Blox ende Pieter zijn sone van 2 vroenrechten. Verdinghede et sol. 20 sc.

Marcke f. Marcken, die van dieften tland gherwmt heft, daer minen here den grave of anghesturven es van zijns vaders doet, 42 sc.

Jan f. Lauwards, dat hy eenen quaden eet dede, deb. et sol. 3 ℔.

Pieter f. Heine tsRieghen de simili deb. et sol. 3 ℔.

Pieter Lief de simili deb. et sol. 3 ℔.

Hanne f. Coben de simili deb. et sol. 3 ℔.

Pieter van der Nisse de simili deb. et sol. 3 ℔.

Lauwe f. Pieter Blox de simili deb. et sol. 3 ℔.

Heinkijn de Vriese de simili deb. et sol. 3 ℔.

Summa, 39 ℔ 3 sc. tor.

Summa summarum van verboernissen, 296 ℔ 20 d. tor.

VIII.

Item van baten van alranden ghelde ontfanghen, dat Boudin hoegher gherekent heeft uytghegheven, danne hyet ontfanghen gherekent heeft, boven den ghelde dat Boudin uytghegheven heeft, als hyt ontfengh, 21 ℔ 13 sc. 4 d. soc., val. in tor., den ghezelle vor 12 d. tor. gherekent, 248 ℔.

Summa van baten van ghelde, 248 ℔. tor.

Summa summarum van renten, vercochten goede, gheleenden ghelde, verboernissen ende baten van ghelde ontfaen, 2310 ℔ 17 sc. 1 d. tor.

Summa summarum van al Boudin Jans s. ontfanghe vors. 13553 ℔ 7 sc. 8 d. tor.

UITGAVEN.

Dit es Boudin Jans s. wtgheven van der rentemeeste scip van Beöester-Scelt in Zeeland, zeder die tijt dat l laest rekende tote zente Gheerdenberghe, dat was d vridaghes na onzer vrouwen dach assumptio anno 44° tot des zondaghes na half Meye anno 45°.

I.

EERST VAN COSTE GHEDAEN AN MIJNS HEREN TSGRAVEN GOET.

I.

Lievin Hughe Wellen s. van 2 hond gloys, daer me die scure mede deckede, elc hond 4 d. gr., fa. 8 g
Item Hannen f. Wissen van den gloye te mennenne 2 ster. Item van roeden ende van huuszeele 7 d. st
Item Hannekijn den deckere van deckenne 4 d. ster., als 15 d. gr. soc., val. in tor. 15

Betkijn die Duvelandre, dat hy stoppede ende deck die halle, zale ende kokenne ende alle die cameren, d hy 8 daghe over wrochte, daer hy of hadde med ee gaersoen, die hem diende, 4 d. gr. elkes daghes, fa. 3 gr. soc., fa. in tor. 32

Langhe Coppin, Abeel ende Lemmekijn wt der Niew port, dat zij die steene wt den cameren deden ende tho dat in die cameren lach, ende dat zij den zale bov ende beneden, cokenne ende alle die cameren vaghed

ende scoene makeden, daer zij over wrochten 8½ dach, 10 d. soc., val. in tor. 10 sc.

Wisse Clais Bollards boeyen s., dat hij 2 valveynstre makede die ter neder ende te broken wayden des donresdaghes voer onser vrouwen dach nativitas anno 44°, ende van der stille cameren an die norder camere, die van der cameren ofgheghaen ende ghereten was met den winde, daer hy over timmerde 2½ dach, 3 gr. ghez. elkes daghes, fa. 7½ gr. Item Peter, die coc, die hem diende, 2½ dach, 1½ gr. daghes, fa. 4 gr. 6 miten. Item van spikinghen 4 gr. Item van 18 vademen linen in die valveynstre, elke vademe 4 miten, fa. 3 gr. soc., fa. als 18 d. gr. 18 miten, val. 18 sc. 9 d.

Gillis Coppin Maex s. van 3 paar crichghehanghen oren an die grote porte, 10 d. gr. Item van eere spanhen an die grote porte, van eenen yserinen naghelle, aer men die porte mede sluut, ende van twee crammen, aer die leewen an ghebonden waren, 4 d. soc. Item an 1 hake, daer die cleene porte in sluut 1 d. inghels, fa. 14 d. soc. 1 ster., val. in tor. 14 sc. 4 d.

Item van der zuderster cameren te rechtenne, eerst Janne f. Wissen van 2 houten te mennenne, daer men s mede rechte ende onderscorde, 1 ster. Item van 2 middelhouten van 24 voeten ende van 2 twalefvoete poste, d. soc. Item van 3 anckeren, 3 haken ende van den naghellen, die woeghen 60 ℔, thondert 38 d. gr. ghereend, fa. 22½ d. gr. soc. Item 100 middelnaghelle, 2 d. r. Item Clais Bollards boeye ende Wissen, sinen sone, ie die cameren rechten ende daeran wrochten 2½ dach, at maecht 1 man 5 daghe, 8 d. ster. daghes, fa. 13 sc. oc. 1 ster. Twee knechts, die den timmermans dienden daghe, fa. 4 d. soc. Item Betkijn den Duvelandre van den cameren te stoppenne, 4 d. soc. Fa. als 5 sc. 11 d. soc. 4 miten, val. in tor. 8 ℔ 11 sc. 2 d.

Item van coste ghedaen an mijns heren tsgraven camere

an den niewen zale te vervloerne med plancken ende boven te verwelvenne. Eerst Clais Wettinch van eenen pontkine, dat men bezeghede tote den vloere ende men tgheghens hem cofte omme 7 sc. gr. Van den pontkine te slitenne, 3 d. gr. Item Wisse Jans s. van 5 corbeelen, daer men verhemelhoute of sneed ende makede, 14 d. gr. Item Wiskijn Gilsen s. ende Symon, die zaghere, van den vors. 5 corbeelen te snidenne, 12 d. gr. Item Wisse f. Jans van 100 borden, daer men mede verhemelde, 7 sc. gr. Item Hannekijn f. Weuten ende Wille Cachtel, die die bort rechten ende behiewen ten zaghenne, 4 d. ster. Item Hannekijn, den zaghere, ende Wiskin Gillis s. van den borden te zaghenne, 20 d. gr. Item Moenkijn Symon van dien borden te groevenne ende te scavenne, 20 d. gr. Item Coppin Slachdiewolle van den borden te draghenne, 2 d. gr. Item Hanne f. Wissen ende Symon tser Willems s. van den vloerplancken int hof te bringhenne, 5 d. gr. Item Poewels den Leewen, die die plancken scierde ende daer bi ghench, 1 gr. Item Wissen Jans s. van 7 ribben onder den vloer, 8 d. gr. Item Pieter, die coch, die den timmermannen diende 7 daghe, 4 d. inghels daghes, fa. 9 gr. 1 ster. Item van 18 vademen bast, daer men mede steygherde onder tferwelf. Item van 1 hont huuszeels, daer men conmande of makede, ende van 2 ☒ carsen, daer die timmermanne bi wrochten onder tferhemelte, 8 d. gr. Item Jan Morseel van den ysere ten verhemelten ende ten plancken, van den vloere mede te naghelne ende van 6 crammen, 28 d. gr. Item Lem f. meester Heinen, dat hij den vloer van der cameren up brach ende in den scoersteen den vloer makede ende eenen gaersoen, die hem diende, 3 d. gr. Item meester Bollard, Clais, zijn broeder, Wisse f. meester Clais ende Cole f. meester Colen, die an die camere tymmerden ende wrochten yeghelijch 7 daghe, fa. 28 daghe; item meester Clais daerboven 2 daghe, fa. als

30 daghe, elken man 8 gr. daghes, fa. 7 sc. 6 d. gr. Coemt als in summa 32 sc. 3½ d. gr. soc. 4 miten, fa. in tor. 19 ℔ 7 sc. 8 d.

Item van coste ghedaen in mijns heren tsgraven zale, kokenne ende in cameren, ende van des timmermans loen van bancken, tafellen, scraghen ende anders timmeringhe, doe mijn here die grave in Zirixee was in die weke voer zente Clements dach anno 44°. Eerst in die panetrie, van eenen gerniere, daertoe ghebezeghet waren ten vloere 4 tienvoete bort, costen 18 miten stich, fa. 3 d. gr. Item 4 ghesneden ende ghegroefde borden, daer men den gernier boven mede bescoet, 4 d. gr. 1 ster. Item van eere sparren daer men ribben ende die lene boven, dart an ghescoten es, of makede, 4 d. ster. Item van 4 niewen tafellen, 12 d. gr. Item in die cokenne, daer men eene weech mede verlas ende veynstre mede makede, 6 coppellen borde, 6½ d. gr. Item van 2 twalefvoeten houten, 5 d. ster. stich, fa. 10 d. ster. Item van 4 tienvoeten houten, 8 d. gr. Item van 3 middelhouten van 24 voeten, die ghebezeghet waren in die cokenne te stappen in die houbancke ende te wenders, 3 gr. stich, fa. 9 gr. Item 4 rachters ende 2 plancken, daer men bancke of makede, die costen 14 d. gr. Item van scraghen ende van staphoute 2 middelhoute, stich 3 d. gr., fa. 6 gr. Item van 3 borden, die men bezeghede over kelnaerkijn in die norder camere 2 gr. 6 miten. Item van 5 sparren, daer men paertsen of makede in die cameren ende boven up die zolren, stich 4 d. ster., fa. 6 gr. 2 d. ster. Item van 3 rachters ende van 12 borden, daer men bennen of makede, daer die ossen wt aten, die rachters gherekend 7 d. inghels stich, ende die bort 18 miten, fa. 16 d. gr. Item van 2 sparren, die men bezeghede in den stalle, daer men die ossen an bant, 8 d. ster. Item van 700 lachysers ende 200 middelysers, dat ghebezeghet was tote allen husinghen, fa. in paymente, van lachysere 1100,

elc hondert 1 groten, fa. 11 groten. Item meester Clais Bollards boeye ende Wissen, zinen sone, die wrochten 5 daghe, elkes daghes 3 gr. den man, fa. 30 d. gr. Item, Pieter die Coch, die den timmermans 5 daghe diende 4 d. inghels daghes, fa. 6 gr. 2 d. ster. Coemt als in summa 11 sc. 5 d. soc. 18 miten, val. in tor.

6 ℔ 17 sc. 9 d.

Item van sloten ende slotellen an mijns heren tsgraven husinghen, an zolren ende an cameren. Eerst an die zuderste camere van eenen clincslote te verstelne ende te reedenne med 2 clincslotellen, 4 d. inghels. Item an die zelve camere van eenen blocslote med 1 slotelle, 2 d. gr. Item an die middelste camere van 3 clincslotellen, 1½ gr. Item an der doerwaerders camere 1 blochslotel, ½ gr. Item van 2 clincslotellen upt porthuus, 1 gr. Item an die stille camere van der noerder camere 1 clincslot med 4 slotellen, 2½ gr. Item an die panetrie 1 blochslot med 2 slotellen, 8 d. ster. Item an die botelrie 1 blochslot met 2 slotellen, 8 d. inghels. Item an die cokenne 1 blochslot te reedenne ende te verstelne med een niewen slotelle, 2 d. gr. Item van clincslotellen in die cameren van der kokennen, 2 d. gr. Item van 4 clincslotellen voren ende achter an die cameren in den niewen sale ende van den sloten te verstelne, 8 d. gr. Item van 1 slotelle in die halle, 2 d. gr. Coemt als in summa 28 d. gr. soc. 4 miten, fa. in tor. 28 sc. 2 d.

Item van mijns heren tsgraven vierscorne te makenne in die halle ende weder te brekenne ende die stalle weder te makenne. Eerst Hanne f. Wissen van den houte ende plancke, daer men die vierscorne of makede, in die halle te mennenne ende weder daer wt, 2 d. gr. Item Wissen meester Clais s. van der vierscornen te makenne ende weder te brekenne ende die stalle te makenne, daer hy 4 daghe over wrochte, 3 gr. daghes, fa. 12 d. gr. Item van ysere, 4 gr., fa. als 18 d. gr., val in tor. 18 sc.

Item Poewels, Antelin ende Bayman van 2000 scotelen ende 1000 kannen, die Clais Lompe zente tot Zierixee in die weke vor sinte Martins misse, up te doene ende ter lombaerde te draghene, sol. eis 3 sc.

Item Heinen Symons s. van Lammekijn Wissen s. lande van der jaerbede van 44, dat in zinen ambocht leghet ende Boudin quite van mijns heren tsgraven weghen ende groet es 3 m. 6 r., 21½ d. tor. van den mete, fa. et sol. 5 sc. 5 d.

Item Jacop ver Wiven s. van den tiende te metenne in Hughelinszand de Augusto anno 44°, 24 sc.

Item Coppin Heinen s. van den tiende te metenne in Malland ende in zinte Martinsdijc de Augusto anno 44°, 24 sc.

Item 2 gaersoens, die med mijns heren tsgraven beesten voeren ende te Dordrecht leverden des woensdaghes na zente Katerinen dach anno 44°, ende overbleven waren van mijns heren provanse, die wt waren 8 daghe onder varen ende keeren, 18 d. gr. soc., val. in tor. 18 sc.

Item van 1 mortiere, die ghebezeghet was in mijns heren tsgraven kokenne in die weke na zente Martinsdách in den winter anno 44° ende bemaest es in die cokenne, 8 soc., val. in tor. 8 sc.

Item bi mijns heren tsgraven beheete in die weke na zente Martins dach in den winter anno 44° ghecoft Magreten bachten cloester 6 elne lakins tote eenen frocke, die elne omme 8 d. gr., fa. 4 sc. gr. soc. Item Vaderkijn Lem f. Willem Burren ende Hannijn Ballen s., der port gaersoene van Zirixee, 18 elne lakins, die elne 6 gr. 1 ster., fa. 9 sc. 7 d. gr. soc. Item Kempkin f. Covelaerts uyt Duveland 6 elne lakens, delne 6 gr., fa. 3 sc. gr. Coemt als in summa 16 sc. 6 d. gr. soc., fa. in tor. 9 ℔ 18 sc.

Item van mijns heren tsgraven outaer in zente Lievins kercke an die zuutzide van den core te consecrerne, des

vridaghes na die dominica Oculi anno 44°, 7 guldin hallinghe ende 8 ghezellen, bi beheete mijns heren van Moermond, val. in tor. 6 ℔ 14 sc.

Item van fronsine, zeghelwas ende incht, 7 ℔.

Summa, 64 ℔ 2 sc. 8 d. tor.

II.

Item van coste ghedaen an mijns heren tsgraven vierscorne binnen zinen hove, van te fonderne, van arbeders loen, van houte, van steenen, van ysere, van maetselne, van timmermans ende anders cost, die an die husinghe ghegaen es, ende daer men an begon te werckenne des maensdaghes voer zente Lucas dach anno 44°. Erst Lem f. meester Heinen ende Copkin Alards s. van den ouden cameren ende vierscorne te brekenne ende die teghellen scoene te makenne ende te wercke te bringhenne, 8 sc. gr. Item Pieter Gheertruden s. ende Alard Willems s. van den fondamente te delvenne, daer zij 3 daghe over wrochten, elken man 5 d. inghels daghes, fa. 10 d. gr. Item here Sarijs van Dordrecht van 24 zommers, daer men staken int fondament of makede, elc stich 20 d. holl., fa. 5 sc. gr. Item Alard Willems s. med hem zessen, die tfondament heyeden ende die staken in staken ende 4 daghe wrochten, elken man 5 d. ster. daghes, fa. 8 sc. 4 d. gr. Item Gheenkijn f. Hanne Alinen van een akijn pontkijn, dat men bezeghede int fondament, ende van den pontkine te slitenne, 6 sc. gr. Item Hanne f. Wissen van den pontkine int hof te mennenne, 4 d. gr. Item Jacob Jans s. van biere, dat die werclude droncken, die tfondament heyeden, 6 d. gr. Item Hannen f. Wissen ende Symon tser Willems s. van 23500 teghelsteene te mennenne wt der port teghelrie in mijns heren tsgraven hof, daer zij of hadden van elker 1000 3½ gr.,

fa. 6 sc. 11 d. gr. 6 miten. Item der port van Zirixee van 23500 teghelsteenen, daer elc 1000 of coste 8 gr. in ghezellen, fa. 15 sc. 8 d. gr. Item Pieter die Coc van 6 daghen, die hij wrochte, ende zavel croet, daer men die oude steene int fondament mede verwrochte, 5 d. inghels daghes, fa. 10 d. gr. Item Jan van Hilst van 38 zeven calcs, elc zeve 3½ ster., fa. 3 sc. 6 d. gr. 1 ster. Item Langhe Coppin ende Abeel, die calch wt den scepe droghen op den waghin ende van den waghine int calchuus, 6 gr. 1 ster. Item Hanne f. Wissen van den calke te menne, 10 d. inghels. Item Witte, die scotelare, van 2 teelen, van 1 scotele, van 1 sepelle, van eene pudsen, van baste daer men mede steygherde, van huuszeele totè conmanden, van cannen ende van roete, 10 d. gr. 1 ster. Item Meeus f. Ellix van 2 condewaghennen, 6 gr. Item Wiskijn f. Witten van 12 scepe zants, 2 d. gr. van den scepe, fa. 2 sc. gr. Item Hanne f. Wissen van mennenne 1½ d. gr. van den scepe, fa. 16 d. gr. Item van den houte dat men bezeghede tote den husen ende te Dordrecht ghehaelt was. Eerst tgheghens here Sarijs ghecoft 20 triboesen, stic 18 d. gr., fa. 18 sc. 4 d. gr. Item 9 stile van 20 voeten, stic 8 d. gr., fa. 6 sc. gr. Item 2 stile van 24 voeten, stich 12 gr., fa. 2 sc. gr. Item 3 taelgebalken, stich 18 d. gr., fa. 4 sc. 6 d. gr. Item van 4 sparren, elc van 40 voeten, stich 12 gr., fa. 4 sc. gr. Item 50 middelhoute van 24 voeten omme 5 sc. gr. Item 30 tienvoete poste, stich 7 inghelse, fa. 26 gr. 6 miten. Item 9 middelhoute van 30 voeten, stic 4 gr., fa. 3 sc. gr. Item van 36 screven van corbeelen, die screve 13½ d. holl., fa. 5 sc. gr. 18 miten. Item Clais here Lonijs van den houte te scepenne, 8 sc. 2 d. gr. Item van wijncoepe 4 d. gr. Item Clais Bollards boeye ende Ye Lams s., die thout coften ende 8 daghe wt waren, van haren coste 3 sc. 6 d. gr. Item Arnoud, den scipman, van sciphuuren van Dordrecht tote

Zierixee te voerne ende van ½ vate biers 6 sc. gr. Item van den houte tote Zirixee up tland te doene, 2 sc. gr. Item Hannen ser Wissen s. endé Boenen, den waghenare, van den houte int hof te voerne met haren parden, 18 d. gr. Item Hannen Yen s., die thout scierde, 3 d. gr. Item van 100 wyrin sparren, 8 sc. gr. Item van mennenne in thof, 2 gr. Item Lem Sijs van 200 borden, daer men die camere mede bescoet ende doren ende veynstre of makede, daer elc 100 of coste 7 sc. gr., fa. 14 sc. gr. Item van 2 scedelhouten ende van 2 twelfvoeten houten, 7 gr. Item Wissen ende Symon, den zaghers, van 34 sneden, die snede omme 18 miten, fa. 2 sc. 1½ d. gr. Item van 28 vaten onder corte ende rinchsche, daer men latten of makede, daer elc stich of coste 13 d. inghels, fa. 10 sc. gr. 4 d. ster. Item Heine f. Clinckers ende Betkijn die Duvelandre, die die latten makeden, ½ gr. van den vate, fa. 14 d. gr. Item Clais Bollards boeye, die die vierscorne ende die camere in eenen pachte ghenomen hadde te makenne, 13 sc. gr. Item Peter Poppen s., die den timmermans diende 10 weken, 3½ ster. daghes, fa. 6 sc. 9 d. gr. 2 d. ster. Item Lem f. meester Heinen 28000 steenen, die hy verwrochte onder oude ende nyewe ende hy nam te verwerckenne in eenen pachte, elc 1000 omme 5 gr., fa. 11 sc. 8 d. gr. Item Jan Morseel van alrehanden yserwercke te makenne, van anckeren, boghelen in scorsteenen, lasseelen ende van allen andren ysere, groet ende cleene, dat tot desen vors. huse ghebeseghet es, daer die summe of loept 560 ℔, elc 100 gherekend ende bestaet omme 38 d. gr., fa. 17 sc. 11 d. gr. 4 miten. Item van 16000 dechsteenen, daer elc 1000 of coste 22 ghesellen, fa. 29 sc. 4 d. gr. Hier of es bleven staende een 1000. Item Zoete, Mannekine ende Abeel van den 16000 dechsteenen up den waghen te draghenne ende daerup te zettenne ende daer of, van elken 1000 1 gr., fa. 16 d. gr. Item van 60 veyersteenen, stich 1 inghelsen,

fa. 20 d. gr. Item Hanne f. Wissen ende Symon f. ter Willems van den dechsteenen te menne, 4 d. ster. van der 1000, fa. 21 d. gr. 1 ster. Item Betkin Moenins stiefsone van den husinghen te deckenne, 4 d. gr. van den 1000, fa. 5 sc. gr. Item Betkijn van 8 paer hanscoen, die hy ten wercke bezeghede, 1½ gr. Item Lem f. meester Heinen van den husinghen binnen ende buten te bewerpenne, 2 sc. gr. Item eenen gaersoen, die die vierscorne ende den vloer van der cameren effende ende die vierscorne binnen ende buten hoeghede, 10 d. gr. Item van 2 sloten med den slotellen, 8 d. gr. Item van allen houte, dat tordrecht ghecoft was, ende van coste ende van vrachte aldaer, dat was 1 ghezelle ende 1 copkijn voer 1 groten, dat verdraghet, den ghezelle voer 1 gr. gherekend, 4 sc. 2 d. gr. soc. 9 miten. Dat comt in eere sommen, 12 ℔ 5 sc. 6 d. gr. ghez. 11 miten, fa. in tor. den ghezelle vor 12 d. tor. gherekend, 127 ℔ 6 sc. 5½ d.

Summa, 127 ℔ 6 sc. 5½ d. tor.

III.

Item wtghegheven van mijns heren tsgraven goede te Brouwershavenne anno 44°, ende van dikayen aldaer.

Eerst van coste bi Jacob f. Heinen ghedaen an die mole. Pieter Wielands s. van den groten ysere ende van der rinen te makenne, 30 d. gr. Item van sciphuuren, daer men tyser te Zirixee mede voerde ende weder brochte tote Brouwershavenne, 4 d. gr. Item van den sciveloepe te wendenne ende van timmerne ende van des timmermans cost, 10 d. gr. Item van 10 yserinen banden met den spikinghen, die men bezeghede an den loepasse ende an die seylroeden, 6 d. gr. Item van 4 cammen ende van 5 spillen, 5 d. gr., fa. 4 sc. 7 d. gr. soc., val. 55 sc.

Item van coste ghedaen an den molendijch. Symon

Jacobs s. van den molendike te zettenne ende te makenne zine oude grote ende med eere zooden te zettenne ten hoeghesten cante toe, die groet es 8 roeden, elke roede omme 7½ gr., fa. 5 sc. gr. soc., fa. in tor. 8 ℔.

Item van coste ghedaen an den dijch tote Brouwershavenne achter die nortzide van den dorpe, van der landliede hoefde tote an den dijch van Scouden, daer een wael in te broken was ende die dijch te broken ende henen ghesleghen te halve dike; dat ghesciede des donresdaghes na onzer vrouwen dach nativitas anno 44°.

Eerst in die weke na der heligher crusen dach exaltatio Corte Hannen, ghehuurt med 12 mannen, die wrochten 5 daghe ende ½ scof, elken man 2 gr. daghes, fa. 10 sc. 4 d. gr. Item van gloye ende van sciphuuren, daer men werch mede vlette, 19 d. gr. Item in die weke na zente Lambrechts dach Corte Hanne met hem 19 man 5 daghe werckende ende eenen man 3 daghe, elken man 2 gr. daghes, fa. 15 sc. 6 d. gr. Item van gloye ende van sciphuuren, daer zij zooden mede vletten, 19 d. gr. Item in die weke na zente Michiels dach Corte Hanne med 28 mannen 6 daghe werckende ende eenen man 5 scove, 2 gr. elken man daghes, fa. 28 sc. gr. 10 d. ster. Item van sciphuuren, daer men mede vlette zooden, 16 d. gr. Item in die weke voer zente Victors dach Corte Hanne med 16 mannen werckende 6 daghe, 2 gr. daghes elken man, fa. 16 sc. Item van scuten ende van gloye 19 d. gr. Item in die weke na zente Victors dach Corte Hanne med 24 man 6 daghe werckende, elken man 2 gr. daghes, fa. 24 sc. gr. Item van scutehuuren ende van gloye 16 d. gr. Item in die weke na zente Lucas dach Corte Hanne met 22 man 6 daghe werckende, elken man 2 gr. daghes, fa. 22 sc. gr. Item van sciphuuren ende van gloye, 16 d. gr. 4 miten. Item in die weke voer zente Symons ende Judas dach Corte Hanne med 24 man 6 daghe werckende ende eenen man 2 daghe, elken man

2 gr. sdaghes, fa. 24 sc. 4 d. gr. Item van sciphuuren ende van gloye, 17 gr. 4 miten. Item in die weke na alrehelighen daghe Corte Hanne med 20 man 4 daghe werckende, elken man 2 gr. daghes, fa. 13 sc. 4 d. gr. Item van sciphuuren mede te vlettenne ende van gloye, 16 gr. 20 miten. Item in die weke na zente Willebords dach Corte Hanne med 24 man 4 daghe werckende, 5 d. inghels daghes elken man, fa. 13 sc. 4 d. gr. Item van scutehuuren 17 gr. 4 miten. Item soe word den coster van Bridorpe bestaet te makenne des zonnendaghes na zente Martinsdach anno 44° 6 r. dijx van der landliede hoefde nortwards, 2 roeden of te legghenne ende een roede breet tote zinen cante te bringhenne met 2 vollen zeten ende med der dorder zeten tote half den dike, elke roede omme 5 sc. gr., fa. 30 sc. gr. Item Symon f. Jacobs daer an 3 r. dijx te heelne ende te makenne zine oude grote med harden veyrwercke ende met 4 zeten daer over te zettenne, daer of van al den hoepe 14 sc. gr. Item Clais Beenards s. daer an 17 r., die roede omme 8 gr. 2 d. ster., fa. 12 sc. 3 d. gr. 1 ster. Item den coster van Bridorpe 27 r., de roede 3 gr., fa. 6 sc. 9 d. gr. Item achter Pieter Clais sons Clais f. Beenards 19 r. med 2 zeten over te zettenne ten hoeghesten cante, elke roede omme 3½ gr., fa. 5 sc. 6½ d. gr. Item Bliech f. Willems daer an westwards 19½ r., den dijch te heelne ende zine oude grote te makenne ende med 2 zeten te zettenne ten hoeghesten cante, elke roede omme 15 d. gr., fa. 11 sc. 10½ d. gr. Item Manin f. Wissen westwards daer an 8½ r. te heelne ende zine oude grote te makenne, elke roede omme 11 d. gr. 2 d. ster., fa. 8 sc. 3 d. gr. 4 miten. Coemt als in summa 13 ℔ 8 sc. 10 d. gr. in ghez. ende 4 miten. Hiertoe ghaven die van Brouwershavene 3½ ℔ gr. ghez. te helpe ten dike; zoe blijftet 9 ℔ 18 sc. 10 d. ghez. ende 4 miten; daer of coemt an minen here den grave te gheldene die eene helft, fa. 4 ℔

19 sc. 5 d. soc. 2 miten, val. in tor., den ghezelle vor 12 d. tor. gherekent, 59 ℔ 13 sc. 1 d.

Summa, 65 ℔ 8 sc. 1 d. tor.

Summa summarum van coste ghedaen an mijns heren sgraven goed, 256 ℔ 16 sc. 9½ d. tor.

II.

ITEM WTGHEVEN DEN GHENEN, DIE LEEN HOUDEN VAN MINEN HERE DEN GRAVE IN DIE JAERBEDE, ENDE MEN INNEDE ANNO 44°.

Eerst int zestendeel Quaelambocht.

Domaes f. Michiels 22 sc. 8 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Jan f. Hughe tsHons 12 sc. 6 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 50 sc.

Here Jan, der beghinen pape, 12 ℔ tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 48 sc.

Clais f. Hughen 8 sc. 4 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 33 sc. 4 d.

Symon f. Jan Wissen 21 sc. 4 d. tor. tsjaers. Item die Jan f. Heldecops waren, 24 d. tor. tsjaers. Summa, 24 sc. 2 d. tor. tsjaers, fa. de quatuor annis et sol. 4 ℔ 16 sc. 8 d.

Hoobuuch Clais s. 34 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 11 sc. 4 d.

Harnoud Clais s. 12½ sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 50 sc.

Heldecop ende Reingaer, Hoobuuch Heldecops s. kindre, 34 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 11 sc. 4 d.

Heine f. Hoobuux 34 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. . 11 sc. 4 d.

Summa, 64 ℔ 14 sc. 8 d. tor.

Int zestendeel van Zuutland.

Here Arnoud van Haemsteden die Mathijs Reingaers s. waren, 2 marc holl. tsjaers, die maken 8 marc, fa. de 4 annis et sol. 17 ℔ 6 d.

Jan f. Symons voer Willem Reingaer 1 vierdedeel van 4 marcken tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Hughe Hoobuux s. 1 vierdedeel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 42 sc. 8 d.

Jan f. Clais Symons ende Pieter Gillis s. 8 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 32 sc.

Summa, 29 ℔ 6 sc. 8 d. tor.

Int zestendeel van Kercwerve.

In die Niewerkerc.

Pieter f. Mugghen 28 sc. 5 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et solvi 5 ℔ 13 sc. 8 d.

Reingaer ende Waddin, Pieter Waddins s. kindre, 28 sc. 5 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 5 ℔ 13 sc. 8 d.

Summa, 11 ℔ 7 sc. 4 d. tor.

Int zestendeel van Bridorpe.

Eerst in Bridorpe.

Boudin Weyldekijn 4 ℔ tor. tsjaers, fa. te 4 jaren et sol. 16 ℔.

In Ellemeed.

Boense f. Cleeward Scoutaten 1 dordendeel van 1 marc tsjaers. Item dat Egghin Cleewards s. was ½ marc holl. tsjaers. Fa. de 4 annis et sol. 7 ℔ 2 sc. 2 d.

Costin ende Alard, Willem Costins s. kindre, 40 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 13 sc. 4 d.

Jan ende Jan, Witte Pieters s. kindre, 30 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 10 sc.

Costin ende Bette, Pieter f. Witten kindre, 15 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 5 sc.

Jans kindre van den Wale, 4 sc. 2 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 16 sc. 8 d.

Clais ende Andries, Heinemans kindre; Domaes f. f. Roele Heinemans, 1 half marc tsjaers. Item $^1/_6$ deel van 1 marc tsjaers. Item $^1/_{12}$ deel van een marc tsjaers, dat Clais f. Eggins was. Item $^1/_{12}$ deel van 1 marc tsjaers, dat Eelnoud f. Everards s. was. Fa. de 4 annis et sol. 7 ℔ 2 sc. 2 d.

Summa, 32 ℔ 9 sc. 4 d. tor.

Int zestendeel van Haemsteden.

In Welland.

Hughe ende Jan, Pieter Hughe Beudins s. kindre, $^1/_{24}$ deel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 7 sc. 1 d.

Hughe ende Jan, Jacob Hughe Beudins s. kindre, $^1/_{24}$ deel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 7 sc. 1 d.

Reingaer f. Heinen, die Heinen f. Boensen was 1 marc holl. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Boudin, Jan ende Willem, Pieter f. Boudins kindre, $^1/_8$ deel van $^1/_4$ deel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 14 sc. 2 d.

Bollard f. Bollards 5 ℔ tor. tsjaers, die ver Beelen Nobels waren. Item 1 marc holl. tsjaers, die Heinen Boensen was. Item $^1/_8$ deel van 1 marc tsjaers, die Jan tser Ebben s. was. Fa. de 4 annis et sol. 31 ℔ 7 sc. 6 d.

Willem, Jan ende Pieter, Wisse Jans s. kindre, $^1/_6$ deel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 28 sc. 5 d.

Pieter Nobel, Costin, Alard ende Wisse, Jan Symons s. kindere, 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Ghyse Jans s. ¼ deel van 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 28 sc. 5 d.

In Haemsteden.

Here Florens ende here Arnoud van Haemsteden 20 ℔ tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 80 ℔.

Lauward ende Hughe, Pieter Scarpords kindre, ½ marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 5 sc. 4 d.

Jacob ende Pieter, Heineman Scarpords kindre, ½ marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 5 sc. 4 d.

Summa, 141 ℔ 4 sc. 8 d. tor.

Int zestendeel van Burgh.

In Burgh.

Jan f. Wolfs 1 marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Jan, Symon, Costin, Wisse, Willem, Florens ende Poppe, Looper Jans s. kindre, 5 ℔ tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 20 ℔.

Summa, 28 ℔ 10 sc. 8 d. tor.

Summa summarum van den penningcleene van mijn here die grave, 307 ℔ 13 sc. 4 d.

III.

ITEM WTGHEGHEVEN DEN GHENEN, DIE LEEN HOUDEN VAN MINEN HERE VAN VORNE IN DIE JAERBEDE, ENDE MEN INNEDE ANNO 44°.

EERST IN SCOUDEN.

In Qualambocht.

Pieter f. tser Wissen 1 marc holl. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Heinrich ende Jan, Jan Wisse Sturms s. kindre, 2 marc holl. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 17 ℔ 16 d.

Symon f. f. Jan Wissen 42 sc. 8 d. tor. tsjaers. Item die Wissen f. Gillis waren, 6 sc. 3 d. tor. tsjaers. Item die Jan f. Heldecops waren, 14 sc. 2 d. tor. tsjaers 1 mite. Fa. in summa 3 ℔ 3 sc. 1 d. tor. 1 mite tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 12 ℔ 12 sc. 6 d. tor 1 mite.

Item Symon 8½ m. leens de domino de Vorne, fa et sol. 17 sc.

Hoobuuch f. Clais 21 sc. 4 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 5 sc. 4 d.

Harnoud f. Clais 12½ sc. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 50 sc.

Heldecop ende Reingaer, Hoobuuch Heldecops s. kindre, 14 sc. 2 d. tor. tsjaers ende 1 mite, fa. de 4 annis et sol. 56 sc. 10 d. 1 mite.

Godevard f. Symon Hughen Prijs 1 marc holl. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Hughe f. Jans van tKenisse 32 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 6 ℔ 8 sc.

Danckard Jacob s. kindre 10 sc. 8 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 42 sc. 8 d.

Heine f. Hoobuux 57 sc. 4 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 11 ℔ 9 sc. 4 d.

Hughe f. Jans van tKenisse 5 m. 55 r. min, fa. et sol. 9 sc. 8 d.

Jacob f. Jacobs ende Danckard f. Jacobs kindre 4½ m., fa. et sol. 9 sc.

Domaes f. Pieter Gheerards 6 m. 40 r., fa. et sol. 12 sc. 3½ d.

Jan f. Pieter Gheerards 2 m. 40 r. min, fa. et sol. 3 sc. 8½ d.

Heine f. Hoobuux 5 m., fa. et sol. 10 sc.

Gheyle Phylip f. Slabbards 5½ m. 35 r. min, fa. et sol. 10 sc. 9 d.

Summa, 79 ℔ 19 sc. 9 d. tor. 2 miten.

Int zestendeel van Zuutland.

Witte f. Witte Abben 4 m. 28 r.; Jacob f. Willem Spoelen 4 m. 100 r. min; Hanne f. Heinen 2 m. 75 r.; Oelard die Goede 2 m. 75 r. Summa 12 m. 78 r. leens van den here van Vorne, fa. et sol. 25 sc. 10 d.

Willem f. Jan ver Zoeten 25 m. leens, fa. et sol. 50 sc.

Jan ende Beyerlinch, Clais Jans s. kindre, 12½ m. leens, fa. et sol. 25 sc.

Jan f. Jan ver Zoeten, dat Heinen f. Reingaers was, 34 sc. 4 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 6 ℔ 13 sc. 4 d.

Item Jan 12½ m. leens, fa. et sol. 25 sc.

Andries f. Blox 33 sc. 4 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 6 ℔ 13 sc. 4 d.

Hugheman tser Clais s. 3 marc holl. tsjaers. Item 16 sc. 8 d. holl. Item die Jans van Mordrechts waren, 1½ marc holl. tsjaers. Item 8 sc. 4 d. holl. tsjaers. Fa. elkes jaers 6 ℔ 12 d. holl., fa. de 4 annis et sol. 48 ℔ 8 sc.

Item Hugheman 11½ m. leens, fa. et sol. 24 sc.
Willem Reingaer 5 m. leens, fa. et sol. 10 sc.
Summa, 69 ℔ 13 sc. 6 d. tor.

Int zestendeel van Kercwerve.

In Kercwerve.

Witteman f. Clais Hallinx 10 sc. 8 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 42 sc. 8 d.

Jan f. Lem Scenen Neven s. 26 sc. 8 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 5 ℔ 6 sc. 8 d.

In die Niewekercke.

Bonifaes f. Lauwards 18 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 3 ℔ 12 sc.

Pieter f. Crummen 9 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 36 sc.

Willem f. Hughen ende Jan f. Hughen 24 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 16 sc.

In Duvendijch.

Slabbard f. Philips 18 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 3 ℔ 12 sc.

Jan f. f. Jan ver Zoeten 6 sc. 8 d. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 26 sc. 8 d.

Summa, 22 ℔ 12 sc. tor.

Int zestendeel van Bridorpe.

In Bridorpe.

Pieter Nobel ende Clais, Pieter Wellands s. kindre, ½ marc tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 5 sc. 4 d.

Jan f. Symons 24 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 4 ℔ 16 sc.

Die abbesse van Belhem 1 marc. holl. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Costin f. Ghyzen 25 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 5 ℔.

Summa, 22 ℔ 12 sc. tor.

Int zestendeel van Haemsteden.

In Welland.

Hugheman f. tser Clais 6 m. 8 quart leens, fa. et sol. 13 sc. 6 d.

Willem Reingaer f. Clais 2 m. 1 quart leens, fa. et sol. 4 sc. 6 d.

Boense f. Cleeward Scoutaten 40 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔.

Heine, Symon ende Costin, Pieter f. Jacobs kindre van den Poele, 4 ℔ tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 16 ℔.

Pieter ende Alard, Wisse Durven s. kindre, 12 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 48 sc.

Heerkijn ende Welland, Sceuwe Wellands s. kindre, 40 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 8 ℔.

Witte f. Loefs ende Bollard f. Loefs 35 sc. tor. tsjaers, fa. de 4 annis et sol. 7 ℔.

Jan f. Jans van Vorne 55 m. vrijs, fa. et sol. 5 ℔ 10 sc.

Jan f. Pieter Gheerards 1½ m. leens, fa. et sol. 3 sc.

Item int zestendeel van Burgh.

Hugheman f. tser Clais 3½ m. leens, fa. et sol. 7 sc.

Summa, 48 ℔ 6 sc. tor.

ITEM UYTGHEGHEVEN IN DUVELAND DEN GHENEN, DIE LEEN HOUDEN VAN MINEN HERE VAN VORNE IN DIE JAERBEDE ANNO 44°.

Eerst in Niewerkercken.

Pieter Spernaghel 13½ m. vrijs, fa. et sol. 27 sc.

Phyere ende Jan, Heine Mannarts s. kindre, 75 m., fa. et sol. 7 ℔ 10 sc.

Pieter f. Willems Oems 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Gillis Clais Gelemans s. s. 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Jan Collet 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.
Heinric Pieter Heinrix s. s. 60 m., fa. et sol. 6 ℔.
Pieter Clais Gelemans s. s. 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Waddin Bartolmeeus, Clais Gelemans s. s., 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Boudin, Clais Gelemans s. s., 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Lauwe f. Pieter Spernaghels 30½ m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 20 d.
Willem Oem, Wittoc, Hughe ende Heine, Mannard f. Willems kindre, 27 m., fa. et sol. 54 sc.
Pieter, Clais tser Pieters s. s. 73 m., fa. et sol. 7 ℔ 6 sc
Bette, Here ende Jan, Boudin Bette Heren s. kindre, 12½ m., fa. et sol. 25 sc.
Lem f. Kempen 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Gillis Ydseloefs s. 37½ m., fa. et sol. 3 ℔ 15 sc.
Jan Pieter Gheerarts s. 12½ m., fa. et sol. 25 sc.
Andries Heinrix sone 50 m., fa. et sol. 5 ℔.
Pieter, Willem Oem, Hughe, Hallinc ende Strom, Kervinc f. Hallinx kindre, 27½ m. 83½ r., fa. et sol. 55 sc. 6½ d.
Item Pieter, die Heine f. Oelards waren 22 m., fa. et sol. 44 sc.
Bette f. Liebarts 32 m., fa. et sol. 3 ℔ 4 sc.
Boudin f. Willeboeyen 12½ m., fa. et sol. 25 sc
Heine Phyere, Ye Boeyen s. s., 30 m., fa. et sol. 3 ℔.
Jan ende Heinric, Jan Wissen s. kindre, 14 m., fa. et sol. 28 sc.
Lem f. Heinen 16½ m., fa. et sol. 33 sc.
Lem f. Bouwen 25 m., fa. et sol. 50 sc.
Clais ende Hughe, Dieric Hughen s. kindre, 33 m. 100 r., fa. et sol. 3 ℔ 6 sc. 8 d.

Waerd 11½ m., fa. et sol. 23 sc.
Jans s. kindre 233 m. 3 quart, fa. et sol.
23 ℔ 7 sc. 6 d.
na, 103 ℔ 7 sc. ½ d. tor.

Item ter Ouderkercken in Duveland.

die Brueselare 17½ m., fa. et sol. 35 sc.
ende Witte, Heinric Gillis s. kindre, 25 m.,
50 sc.
f. Heinrix 6 m. 1 quart, fa. et sol. 12 sc. 6 d.
illis s. 25 m., fa. et sol. 50 sc.
f. Witten van der Burgh 8 m. 100 r., fa. et
16 sc. 8 d.
an der Borgh 25 m., fa. et sol. 50 sc.
van der Borgh 25 m., fa. et sol. 50 sc.
f. Willems Kints 9 m. 1 quart min, fa. et
17 sc. 6 d.
Zot, Pieter Willem Zot s. s., 5½ m. 30 r., fa.
11 sc. 3 d.
ende Jan, Boudins kindre; Boudin, Cleeward
lem, Heinric f. Boudins kindre van der Burgh,
0 r., fa. et sol. 33 sc. 4 d.
f. Willem Kints 9 m. 1 quart min, fa. et
17 sc. 6 d.
lele Willen s. s., 49 m. 50 r. Item die Clee-
llen s. waren, 14 m. Summa 68 m. 50 r., fa.
6 ℔ 6 sc. 4 d.
an Betthuus s. s., 50 m., fa. et sol. 5 ℔.
1 f. Pieters Zots 5½ m. 30 r.; Heine, f. f. Pieter
Zots, 5½ m. 30 r.; Hughe Dint Jans s. 5½ m.
Pitte Pieter Zots s. 5½ m. 30 r. Summa 22 m.
t. et sol. 44 sc. 10 d.
Willen s. 27 m. 50 r. min, fa. et sol.
53 sc. 8 d.

Gillis f. Heinrix 16 m. 200 r., fa. et sol. 33 sc. 4 d.
Summa, 35 ℔ 23 d. tor.

Summa summarum van al den penningheene in Scouden ende in Duveland van den here van Vorne, 381 ℔ 12 sc. 2½ d. tor. 2 miten.

IV.

[ITEM UYTGHEGHEVEN VAN BODEGHELDE, REYSEN, PROVANSEN ENDE KNAPEN CLEEDRE.]

UYTGHEGHEVEN TE BODEGHELDE ZONDER LETTREN ANNO 44°.

Eerst eenen garsoen, ghezend tote minen here den grave waerd med Boudins lettre rentemeisters vors., des maendaghes vor sinte Baven dach anno 44°, die in Heyneghouwen gheghaen zoude hebben an minen here den grave omme zaken, die minen here den grave an ghengben, daer hi tote Machline vereeschede van minen here van Oysterhoud, dat mijn here die grave in Heyneghouwen niet en was. Ende daer die gaersoen beziekede ende weder thuus quam des maensdaghes na zente Bavendach, dat was 8 daghe. Sol. ei 24 sc.

Item eenen gaersoen, die mid mijns heren sgraven besloten lettre, ghenc an Reingaer Heinen s., des vridaghes na alre heylighen dach anno 44, 2 sc.

Item bi mijns heren sgraven beheete eenen gaersoen, ghesend met hem andren des sonnendaghes avonts na sinte Martinsdach in den winter, omme te beziene, joftie vierboete van den Briele noch stonde, die uyt was 2 daghe, 10 sc.

Item 1 gaersoen, ghesend mid mijns heren sgraven be-

sloten lettre sabbato ante beati Clementis anno 44°, an Oeland Jans s., mijns heren rentemeester van Byaumond, dat hi comen soude tote minen here den grave tot Zierixee des maendaghes up sinte Clements avond, daer men spreken zoude mid hem van den lande beöysten Duveland, 6 sc.

Item een garsoen, die mid mijns heren sgraven besloten lettre ghenc van Middelburgh an here Hughe Jans s., dat hi comen zoude tot minen here den grave in Middelborgh, 4 sc.

Item twee garsoens, die ghenghen die een in Scouden ende in Duveland ende die ander in Stavenisse, zente Martinsdijc ende in Scarpenisse up sente Nicholaus dach anno 44°, die te weten deden den vaerluden, die ghevaren zouden hebben med minen here den grave ende vergadert zouden hebben ter Goude, dat mijn here die grave die reyze ghevorst hadde, ende dat yeghelic vaerman thuus bliven zoude, 10 sc.

Item eenen garsoen, die ghenc des dinxendaghes up zinte Pieters dach in zille anno 44° an Reyngaer Heinen s., Ghysen Jans. s. ende anders mijns heren sgraven mannen, dat zi comen souden in Zierixee tote minen here van Moermond, om te helpen te' besceyden die van den Broke, 3 sc.

Item Damizeeus, die ghenc swoensdaghes na Meyedach mid mijns heren lettre van Haemsteden an minen here den grave, daer die antworde in stond, die die van Zierixee deden mijn here van Haemsteden ende den here van der Vere, van mijns heren sgraven weghen 18 sc.

Item Wittebollen ghesent te Dordrecht an Jan f. meester Lams upten chinxdach, omme hem te sprekene van al zulken goede, als hi ghecocht wilde hebben, van mijns heren weghen, daer hi 4 daghe uyt was, 12 sc.

Summa, 4 ℔ 9 sc.

ITEM UYTGHEGHEVEN TE BODEGHELDE BI LETTREN ANNO 44°.

Eerst Damyzeeus, die mid mijns heren sgraven open lettre ghenc van sinte Gheerdenberghe des vridaghes na onser vrouwen dach assumptio anno 44° an heren Heinric Poppen s., rentemeester van Bewester-Scelt in Zeeland, als dat hi wederbieden zoude die goede liede van Zierixee, van Middelburgh ende anders die ghene, die van mijns heren sgraven rade zijn, dat zij niet comen en zouden tote dier dachvaert, die gheleyt was in die Haghe den zonnendaghe na onser vrouwen dach assumptio. Sol. 12 sc.

Item Clais Beyen s., die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was te Dordrecht sabbato ante beati Lamberti, ghenc an allen mannen ende scoutaten van Scouden ende van Duveland, dat zi comen zouden des donresdaghes vor sinte Lambrechts dach anno 44° vor den here van Moermond om te hoerne alzulke zaken, als hem mijn here die grave bevolen heeft te sprekene mitten mannen ende scoutaten vors., 6 sc.

Item een gaersoen, die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was in Middelburgh des vridaghes na alreheylighen dach anno 44°, ghenc an allen bailliuwen, herscippe, mannen, scoutaten ende scepenen, in porten ende in dorpen, overal in Zeeland, dat zi alle die liede ende hare goed van den Briele, waer zijt ghewreeschen connen in Zeeland, arresteren ende uphouden zouden tote mijns heren sgraven behoef, ter tijt toe, des zi minen here den grave ende mijn here Janne van Heyneghouwen, zinen oem, gebeterd hebben al zulke broke, als zi tjeghens hem misdaen hebben, als die lettre houd, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was tot Zierixee des zonnendaghes na sinte Martins dach in den winter anno 44°. ghenc an alle die manne van Scouden ende dede hem te

wetene, dat mijn here die grave comen was in Zierixee, omme recht te doene den ghenen, dies beghaerden, als die lettre daer of houd, 4 sc.

Item eenen gaersoen, die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was te Zierixee des zonnendaghes na sinte Martins dach in den winter anno 44°, ghenc an alle die manne van Duveland, Stavenisse, Scarpenisse ende zente Martinsdijc, ende dede hem te weten, dat mijn here die grave comen was in Zierixee, omme recht te doene dien ghenen, dies begaerden, als die lettre daer of houd, 6 sc.

Item tween gaersoenen, die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was te Zierixee sdinxendaghes na sinte Martins misse anno 44°, ghenghen an alle die manne Beoyster-Scelt in Zeeland, dat zi comen zouden zonnendaghes naestcomende te mistide vor minen here den grave in Zierixee, omme mid hem te sprekene van ziere oerbaren ende zijns ghemeens lants als die lettre daer of houd, 10 sc.

Item eenen gaersoen, die mid mijns heren sgraven open lettre, die ghegheven was tot Zierixee des vridaghes vor sinte Katrinen dach anno 44°, [ghenc] an Janne ende Heinric, Jan Wissen s. kindre, Gillis f. Ydzeloefs ende anders veynoete in Potenwaerd; Hughe f. Dierix, Boudin, Hughe ende Jan, Willem Jans s. kindre ende hare veynoete in die Mare; Hughe Dierix s., Splinter f. Hughen, Heine f. Willen, Pieter, Clais Geelman s. s., ende anders veynoyte in Rampart ende Oskin Hil, dat zi comen zouden vor minen here den grave des maendaghes vor sinte Katerinen dach, med hem te sprekene van mijns heren sgraven oerbaer ende der lande vors., 4 sc.

Item eenen gaersoen, die med mijns heren sgraven opene lettre, die ghegheven was tot Zierixee svridaghes vor sinte Katrinen dach anno 44°, ghenc an Melis van Valkenberghe, Boudin f. f. Willem Jans, Pieter Sper-

naghel, Jonghe Heinric Buffel, Boudin Lopers s., Jan van den Steyne, Clais van der Burgh, Jacop Mulox s., Hughe Tonijs s., Clais Boudin Goessins s., Jedde f. Jedden, Heine f. Boudin Spernaghels, Heinric f. Jacops ende Willem Steynaerts s., dat zi comen zouden des maendaghes vor sinte Catrinen dach, med hem te sprekene van den lande beoysten Duveland, als die lettre daer of houd, 4 sc.

Item eenen gaersoen, die med mijns heren sgraven open lettre, ghegheven in die Haghe svridaghes na sinte Niclaus dach anno 44, ghenc an den here van Moermond ende anders an alle die manne Beoyster-Scelt in Zeeland ende steden, dat elc man zine vriende doe [maken] cogghen ende pawelioenen ende also versien van wapenen, des hem behoeft minen here den grave mede te dienen ende mijns heren eere ende haer lijf bewaren, ende dat elc man bereyt zi te palmen paeschen naest comende, ende vord te doene als die lettre daer of houd, 10 sc.

Summa, 3 ℔ 6 sc.

Item uytghegheven te bodeghelde bi mijns heren lettren van Moermond.

Eerst eenen gaersoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven tote Symonskercke sdinxendaghes na dortien dach anno 44, ghenc an Reingaer f. Heynen, Jan Lopers s., Pieter f. Willems ende anders mijns heren sgraven manne, als die lettre daer of houd, dat zi comen zouden sdonredaghes naestcomende te vroemistide vor minen here van Moermond in Reynisse, wand hi med hem aldaer te sprekene hadde van mijns heren sgraven zaken, 4 sc.

Item een garsoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven tot Symonskerke des zonnendaghes na sinte Pontiaens dach anno 44°, ghenc an Ghysen Jans

s., Domaes Jans s., Wisse Jans s., Wayn Jans s., Heyne f. Durven, Meeus die Monc, Willem f. Wissen, Pieter Lannen s., Clais Heinmans s. ende anders mijns heren sgraven mannen, dat zi comen zouden tot Zierixee, also tide als zi die lettre zaghen, vor minen here van Moermond, wand hi mid hem te sprekene hadde van mijns heren sgraven weghen, 4 sc.

Item eenen gaersoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven up sinte Aeghten dach anno 44°, ghenc an allen ambochtsheren, mannen ende scoutaten Beöyster-Scelt in Zeeland, dat zi scarp ghebod legghen zouden upten groten vastenavond van den 4 ghez. van den mete, als die lettre daer of houd, 10 sc.

Item een gaersoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven des vridaghes na grote vastelavond anno 44°, ghenc an allen mannen ende scoutaten Beoyster-Scelt in Zeeland, dat zi narenstelike inpanden ende innen zouden die 4 ghez. van den mete, daer die dach of was tote vastenavonde laest vorleden ende betalen se Boudin Jans s., rentemeyster Beoyster-Scelt in Zeeland, tusschen hier ende woensdaghenavond naestcomende, jof dat hi ze bedriven zoude mitten nausten rechte, als die lettre daer of houd, 10 sc.

Item 1 gaersoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven tot Zierixee des zonnendaghes upten halfvastinne anno 44°, ghenc an Dankard Boudins s., Costin f. Wissen ende anders heerscip in Stavenisse. Item mid eenen brieve in zinte Martinsdijc an Pieter Gheeronx s., ende van dane vort in Scarpenisse an Hughen van Malland ende an Janne van Buttenland, 7 sc.

Item een gaersoen, die mid mijns heren lettre van Moermond, ghegheven sdinxendaghes na halfvastine anno 44°, ghenc an Reingaer Heinen s., Clais Hughen s., Ghyze Jans s., Heinric f. Hallinx ende Halline f. Clais, dat zi zaterdaghe nastcomende comen zouden tot Zierixee,

want mijn here van Moermond mid hem te spreken hadde van mijns heren sgraven wegnen. 3 sc.

Item 2 gaersoenen, die med mijns heren van Moermond open lettren, gnegheven des maendaghes na palmen, ghenghen, die eene in Duveland an Pieter f. Kervinx ende zinen broeder, Pieter Spernaghel ende Heinric Baffei, ende die ander in Scouden an Janne van den Steyne, Jan Simons s., Bouuin Lopers s., Walop f. Poelvoets, Ghyse Jans s., Clais Hughen s., Jan Lopers s. ende Reingaer f. Heinen, mijns heren mannen, dat zi comen zouden des anders dagnes te zonne upghane tot Zierixee, want mijn here van Moermond mid hem te spreken hadde van mijns heren sgraven weghen, als die lettren daer of houden. 4 sc.

Item 3 gaersoens, die mid mijns heren lettren van Moermond, gnegheven tot Zierixee svridaghes na sinte Tyburtius dach anno 45, gnenghen van mijns heren sgraven weghen in Scouuen, Duveland, Stavenisse, sinte Martinsdijc ende in Scarpenisse, an allen den scepenen, dat zi beproeven ende ondervinden souden in elke jeghenhade, ende overscriven den here van Moermond alle die ghene, die gnegoed waren tote 100 ℔ ende tote 50 ℔ zwarten toe. 10 sc.

Summa. 32 sc.

Item uytghescreven van reysen in mijns heeren sgraven dienst anno 44.

Eerst van coste, die Bouuin Jans s., rentemeester Beoyster-Scelt in Zeeland, dede, doe hi voer rekenen tot zente Gheerdenberghe, daer hi omboden was te comene, dat was van des dinxendaghes voe onser vrouwen dach assumptio anno 44 tote des woensdaghes daer na ende dien dach al, fa. 9 daghe, 2 gr. slaghes, val. in tor.

7 ℔ 4 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede, daer hi omme omboden was te comene in die Haghe des woensdaghes vor onser vrouwen dach nativitas anno 44°, daer hi te Dordrecht voer ende mijns heren sgraven aldaer verbeyde ende daer hi 500 scilde leverde, varende ende keerende 7 daghe, fa. 7 sc. gr., val. in tor. 5 ℔ 12 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede van Zierixee in Middelburgh, daerne mijn here die grave omboet te comene, dat was des zonnendaghes vor alre heylighen misse tote des dinxendaghes toe daerna, overmits die voeghdie van Boudin Weeldekin ende Hughen van Malland, die te ghizele lach tot Zierixee, daer hi 10 daghe uyt was, fa. 10 sc. gr., val. in tor. 8 ℔.

Item van coste, die mijn here van Haemstede, Boudin Willem Jans s. ende Boudin Jans s., rentemeester vors., deden, daer zi vor hem omboden van mijns heren sgraven weghen die goede liede, die hem ghelt leenen zouden in Zierixee, dat was des zonnendaghes, manendaghes ende dinxendaghes vor zinte Katrinen dach anno 44°, 18 d. ghez. 1 ster., val. in tor. 18 sc. 4 d.

Item uytghegheven here Pieter van Leyden, mijns heren sgraven capellaen, die hi minen here den grave gaf tote offerghelde, doe hi in Zierixee laetst was, dat was in die weke na sinte Katelinen dach anno 44°, 1 scilt, val. in tor. 24 sc.

Item van coste, die Ye Boudins s. dede van saterdaghes vor sinte Nicholaeus dach anno 44°, med eenen knecht, daerne Boudin, rentemeester vors., zende in Middelburgh, omme ghelt te finierne van mijns heren sgraven weghen, ende uyt was 3 daghe overmits squaets weders, 26 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede tote Machline, daer hi Rumboude van den Dale betaelde van eenen brieve, daer her Henric Poppen s., rentemeester Bewester-Scelt in Zeeland, ende Boudin, rentemeester vors., in ghezamender hand beloeft hadden te gheldene

350 scilde. ende daer Boudin, rentemeester vors., voert voer te Bruesele om finanse, daer hi omme uyt was met 2 paerden varende ende keerende 10 daghe, fa. 10 sc. gr., val. in tor. 8 ℔.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede in die Haghe, daer hi leverde 1200 scilde van goude, ende van der Haghen voer tote Katwȳc, omme minen here den grave te sprekene. Ende van Katwȳc zende ick Hughen, minen clerc, te Haerlem omme alrande zaken, die minen here den grave aneghenghen, ende om porteren brieve te doen zeghlen, die mȳnen here den grave ghelt gheleent hadden, varende ende keerende bin 6 daghen, fa. 6 sc. gr., val. in tor. 4 ℔ 16 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede des woensdaghes in die paeschdaghe med Janne f. Jans, Jan, Heinric Diedemans s. s., Pieter Spernaghel, Hughe Dierix s., Heine f. Heinrix, Dieric Gillis s., Heine Phyren s. ende Boudin, Heine Boudins s. s., die ghevaren waren upten Overloeper ende up Potenwaert, omme te beziene, hoe men den dȳc van den Overloeper best behouden mochte, van sciphuren ende anders cost 28½ ghez., val. 28 sc. 6 d.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede van Zierixee tote Halle ende van Halle vort tote Berghen in Heynegbouwen, daerne mȳn here die grave omboet te comenne des dinxendaghes na beloken paeschen anno 45°, daer Boudin uyt was varende ende keerende mid 2 paerden 9 daghe, fa. 9 sc. gr., fa. in tor. 7 ℔ 4 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede, doe hi voer tote den daghe ward, die te Bomie gheleyt was, omme minen here den grave te sprekene van menigherande zaken, die hem ende zinen lande aneghenghen, daer hi vereyschede, dattie dach verleyt was ende weder thuus voer overland ende uyt was 6 daghe, overmits des quaeds weders wilie; daerof 6 sc. gr., val. in tor. 4 ℔ 16 sc.

Item van coste, die Boudin, rentemeester vors., dede, doe hi voer te Bergben, daerne mijn here die grave omboet tot hem te comene upten Meye avond, ende hem den brief quam upten selven dach na noene, ende hi des meye daghes tilike porrede. Van eenen daghe 12 gr., fa. 16 sc.

Item van coste, die Jacop Mulox s. dede mid hem andren, doe hi ghevaren was ten Broeke bi mijns heren beveelnisse van Moermond, omme te beproevene van der scaden, die die van den Broeke mallic andren ghedaen hadden. Coste binnen 4 daghen 42 sc.

Summa, 53 ℔ 6 sc. 10 d.

ITEM UYTGHEGHEVEN VAN ALRANDE STUCKEN, DIE BOUDIN JANS S. HEEFT DOEN BEREEDEN TOTEN OIRLOGHE UPTIE OYSTVRIEREN BI BEVEELNISSE VAN MINEN HERE DEN GRAVE BI ZINEN OPENEN BRIEVE.

In den eersten uytghedaen ende ghelevert Clais Lompen, mijns heren sgraven doerwaerder, tote mijns heren scouden behoef, die hi tordrecht heeft doen bereeden. Eerst Dieric Domaes s. van reepen, die Clais Lompe jeghens hem cochte toten zeylen van den scouden, 8 sc. soc. Item idem van 2 sciven garens, daer men reepe of maken zoude ten scouden vors., die waghen 255 ℔, elc 100 weghens om 3 sc. 2 d. soc., fa. 8 sc. soc. Item Lem Heinen s. van 8 sciven garens om reepe te maken ten selven scouden, die waghen, ofgesleghen thoud daer zi up ghewonden waren, 1374 ℔, elc 100 3 sc. 2 d. soc., fa. 43 sc. 6 d. soc. 3 miten. Item van desen sciven te draghene in die waghe, daer men se wach, ende weder daer uyt ende in scip te draghene ende van weghene, 4 soc. Item van sciphuren van Zierixee te Dordrecht, 3 ghez. Item leende Boudin vors. Clais Lompen in ghereden ghelde 24 scilde, den scilt vor 22 d. soc. gherekent, fa. 44 sc. soc. up Clais Lompen arresteerd. Dit

coemt 5 ℔ 4 sc. 1 d soc. 3 miten; fa. den ghezelle voer 12 d. tor. gherekend, 62 ℔ 9 sc. 1½ d.

Item ghelevert ende ghesend te Dordrecht Janne meester Lams s. Eerst Jan Morseel ende Lem Poppen s. van 200 spaden, die zi makeden, coste tstic 4 d. ster., fa. 22 sc. 2 d. soc. 2 ster. Item die zelve liede van 1 hondert veryserden scoppen, tstic 1½ gr., fa. 12 sc. 6 d. soc. Item Zegher die smit van 25 brekebilen, tstic weghende 7 ℔, fa. 175 ℔, elc pond 1 ster., fa. 4 sc. 10 d. soc. 1 ster. Item 40 paer waghenwiele metten assen, diere toe behoeren, die Cole, Jan f. meester Lams bode, cochte, costen die 35 paer mitten assen, elc paer 15 d. soc., ende die 3 paer, elc paer 12 d. soc. ende die 2 paer, elc paer 13 d. soc., fa. 48 sc. 11 d. soc. Item van sciphuren van desen stucken van Zierixee tordrecht te voerne te 2 stonden, 2 sc. soc. Item Claes Bollaerts boeye, zinen zone, Wille Cachtel ende anders haren ghezellen timmermans, die Jan f meester Lams omboed te Dordrecht te comene, omme te timmerne an mijns heren sgraven enghienen, ghegheven hem up rekeninghe up haer werc, haren cost mede te doene, 3 sc. 3 d. soc. 1 ster. Item Clais den Koc van 1000 wikerser sparren, coste thondert 6½ sc. soc., fa. 3 ℔ 5 sc. soc. Item van desen sparren int scip te doene, 10 d. soc. Item van sciphuren van desen sparren van Zierixee tordrecht te voerne, 2½ sc. soc. Item Jonghelinc ghesend te Ghent, te Brugghe ende tordenborgh, om te beproevene hoe men ghescot copen mochte te voetboghen te banchoghen ende te springalen, als Jan f. meester Lams Boudinne omboet, 15 d. soc. Summa, 8 ℔ 3 sc. 4 d. soc. 1 ster., fa., den ghezelle voer 12 d. tor. gherekend, 98 ℔ 4 d.

Item wtghegheven van corne, dat Boudin f. Jans heft ghecoft tote mijns heren tsgraven provanse behoef tote den oerloghe up die Oest-Vriesen. Eerst heft hij ghecoft ende up zolren doen legghen tote Zierixee 1050 zeven

tarwen Ziericzeesker zeven, des costen die 36 zeven elc zeve 23 d. gr. soc., fa. 3 ℔ 9 sc. gr. Item costen 125½ zeve elc zeve 18 d. soc. 1 ster., fa. 9 ℔ 11 sc. 8 d. soc. 20 miten. Item costen 50 zeven elc zeve 17 d. soc., fa. 3 ℔ 10 sc. 10 d. soc. Item costen 124 zeven elc zeve 17 d. soc. 2 d. ster., fa. 9 ℔ 2½ sc. soc. 2 d. ster. Item costen 159 zeven elc zeve 18½ d. soc., fa. 12 ℔ 5 sc. 1½ d. soc. Item costen 174½ zeve elc zeve 19 d. soc., fa. 13 ℔ 16 sc. 3½ d. soc. Item costen 100 zeven elc zeve 18 d. soc. 2 d. ster., fa. 7 ℔ 14 sc. 6 d. soc. 2 d. ster. Item costen 281 zeven elc zeve 20 d. soc., fa. 23 ℔ 7 sc. 6 d. soc. Summa van dat deze tarwe ghecost heft eerst coeps, 82 ℔ 17 sc. 7 d. soc. 4 miten. Item 300 zeven rox, daer costen 61 zeven elc zeve 14 d. soc., fa. 3 ℔ 11 sc. 2 d. soc. Item costen 100 zeven elc zeve 12 d. soc. 2 d. ster., facit 5 ℔ 5 sc. 6 d. soc. 2 d. ster. Item costen 139 zeven elc zeve 13 d. soc., fa. 7 ℔ 10 sc. 7 d. soc. Summa van dat deze rugghe ghecost heft eerst coeps, 16 ℔ 7 sc. 3½ d. soc. 4 miten. Item van costen, eerst van dat die tarwe coste te draghenne van der marcht ende wt den scepen, daer men se cofte up die zolren, daer zij up leghet, 8 sc. 2 d. soc. Item van den rugghe te draghenne, 3 sc. gr. soc. Item van zolrehuuren, daer dit vors. coren up gheleghen heft, zoem langher, zoem corter, tote des saterdaghes binnen beloken sinxhen 12 sc. 7 d. soc. Item van desen coerne te verwerpenne ende te verwaerne binnen der tijt, dat up die zolres gheleghen heft tote den daghe vorscreven, 5 sc. 9 d. gr. soc. Item van 3 sloten med den slotellen, die an die zolres gebraken, 8 d. gr. soc. Summa van dezen coste, 30 sc. 2 d. soc. Dit coemt als in eere summe van desen 1350 zeven corens, onder tarwe ende rugghe, mids den coste vorscreven, 100 ℔ 15 sc. gr. soc. 20 miten, val. in tor., den ghezelle vor 12 d. tor. gherekend,

1209 ℔ 10 d.

Item uytgheghe ven bi mijns heren sgraven beheete mid ziere beslotenre lettre, daer hi Boudin, rentemeester vors., bi omboet, dat hi zoude zenden int Zwin ende doen copen also vele vlecken, als hi mochte, tote der provansen behoef jeghens die Oyst-Vriesen, daer Boudin Betten Zwanen s. ghezent heeft ende hem ghelevert, omme die vlecken mede te copene, 40 ℔ gr. ghez., val. in tor., den ghezelle vor 12 d. gr. gherekent, 480 ℔.

Item bi mijns heren gheheete ghecocht tot ziere provansen behoef vors. 12½ tonne tonharinx, coste 23 sc. ghez. Item van draghene ende van legghene in den kelnare, daer hi leghet ende van kelnaerhuren tote tsatersdaghes binnen beloken chinxen, 12 d. soc. Summa 24 sc. soc., den ghezelle vor 12 d. tor. gherekend, fa. 14 ℔ 8 sc.

Summa, 1873 ℔ 18 sc. 3½ d.

Item uytgheghheven om der knapen cleedre, die mijns heren sgraven goed helpen bedriven Beoyster-Scelt in Zeeland anno 45°.

Eerst Boudin sLopers s., die mijns heren goed helpt bedriven an die nortzide van Scouden, 1 paer cleedre mitten voedre, coste 5 ℔.

Jacop f. Mulox, die mijns heren sgraven goed helpt bedriven an die zuutzide van Scouden, 1 paer cleedre mitten voedre, coste 5 ℔.

Poppe Jan Witten s., uproeper van mijns heren sgraven vierscarne Beoyster-Sceld in Zeeland, 1 paer cleedre metten voedre, die hem mijn here die grave jaerlix ghegheven heeft, 5 ℔.

Item Dieric f. Gillis, die mijns heren goed helpt bedriven in Duveland, een paer cleedre mitten voedre, 5 ℔.

Item Melis van Valkenberghe, bailliu van Portvlied, van zinen dienste 1 paer cleedre mitten voedre, 5 ℔.

Item Hughen, minen clerck van zinen dienste om 1 paer cleedre metten voedre, 7 ℔.

Summa, 32 ℔.

Summa summarum van bodeghelde, reysen, provansen ende knapencleeder, 1969 ℔ 12 sc. 1½ d.

Summa summarum van allen uytgheven zonder lettren, 2915 ℔ 14 sc. 5½ d. tor. 2 miten.

[DIT ES DAT BOUDIN JANS S., RENTMEESTER BEOYSTER-SCELT IN ZEELAND, HEFT UYTGHEGHEVEN BI LETTREN.]

I.

ITEM UYTGHEGHEVEN BI MIJNS HEREN SGRAVEN OPEN LETTREN ANNO 44°.

In den eersten bi mijns heren sgraven lettre, ghegheven tot zinte Gheerdenberghe des maendaghes up sinte Bartolmeeus avond anno 44°, betaelt Boudine Jans s., die hem mijn here die grave scoudich bleef in die rekeninghe, die hi dede tot zinte Gheerdenberghe sdonresdaghes na onser vrouwen dach assumptio anno praedicto, van den rentemeesterscip van Beoyster-Scelt in Zeeland, alst reces van ziere rekeninghe houd, daer mijn here die grave of beloeft heeft Boudine vors. ende zinen nacomelinghen niet wt den rentemeesterscip te doene vor die tijt, dat hem jof zinen nacomelinghen van deser scult betaelt es, als die opene lettre daer of houd, 565 ℔ 15 sc. 6 d.

Item per litteram domini comitis datam apud Montes sancte Gertrudis dominica post beati Bartolmei anno 44°, ghelevert minen here den grave bi here Pieters hand van der Haeyen, mijns heren sgraven capellaen, diere reke-

ninghe of doen zal, in payment, den scilt gherekent 18 d. gr., 37 ℔ 10 sc. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 600 ℔.

Item per litteram domini Petri de Haeyen, datam apud Binchs feria sexta post omnium sanctorum anno 43°, here Pieter vors., die hi betaelde minen here Janne van Heyneghouwen van alrande cost, die mijn here Jan van Heyneghouwen dede in mijns heren sgraven reysen, van des zaterdaghes vor ascencioens dach anno 43° tote des vridaghes toe na alrebeylighen dach eodem anno, als die lettre van quitansien daer of houd, 48 ℔ 3 sc. 3 d. gr., den scilt gherekent vor 18 d. gr., val in tor. 770 ℔ 12 sc.

Item per litteram domini comitis, datam apud Hagham feria secunda ante beati Lamberti anno 44°, Pieter f. Clais van Bordindamme 8 ℔ holl. den scilt gherekent 18 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 16 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam apud Hagam feria tertia ante beati Lamberti anno 44°, Lipkijn, mijns heren sgraven garsoen van zinen yser, 18 guldin scilde, als die lettre daer of houd, val. in tor. 21 ℔ 12 sc.

Item per litteram domini comitis, datam in Middeldelburgh in die omnium sanctorum anno 44°, van eenen sticke niewes rynschs wijns, dat Boudin, rentmeester vors., leverde tote mijns heren sgraven provanse behoef in Middelburgh, daer die somme of loept, med alre oncost, diere up ghedaen was, 40 sc. 3½ d. gr., den scilt vor 22 d. gr. 1 ster. gherekend, facit in gr., den scilt vor 18 d. gr. gherekend, 32 sc. 6 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 26 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in Middelburgh in die omnium sanctorum anno 44, Reinkijn, mijns heren sgraven garsoen van der kokenen, die hem mijn here die grave ghegheven heeft te zinen coste te helpe mid zinen wive te verteren, als die lettre daer of houd, 1 hoed tarwen, thoed gherekend et sol. 7 ℔ 17 sc.

Item per litteram domini comitis, datam in Middelburgh in dominica post beati Martini hyemalis anno 44°, Gheerlaet van Reynwijc ende Willem, zinen broeder, van gheleenden ghelde, dat zi minen here den grave leenden tote Venegen, doe mijn here wedercomen was over meer, 150 scilde, gheliker wijs als mijns heren lettre houd, daer mijns heren lettre doer ghesteken es, val. in tor., den scilt 24 sc. tor. gherekend, 180 ℔.

Summa, 2187 ℔ 16 sc. 6 d.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixee feria quarta post beati Martini anno 44°, van alranden vorturen (voicturen?) ende vrachten ende anders oncost, die ghedaen word met 25 ossen, die mijns heren sgraven rentemeester van Vriesland zende tot Zierixee, ende mid alrande winen, die die rentemeester van Zuutholland zende, daer die somme of loept, als die partiklen daer of houden, daer mijns heren sgraven lettre doer ghesteken es ende die clercke gheene rekeninghe of doen en zullen, 24 sc. 1 d. gr. ghez. ende 6 miten, den scilt gherekent 22 ghez. ende 1 ster., facit in tor., den scilt 24 sc. gerekent, als die lettre daer of houd, 25 ℔ 10 sc. 11 d.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixee in dominica post beati Martini anno 44°, van alrande provansen, die ghecocht zijn tote mijns heren coken behoef tote ziere cameren te oerbaerne tot Zierixee, daer die somme of loept, als die particlen houden, daer mijns heren sgraven lettre doergesteken is ende die clerke gheene rekeninghe of doen en zullen, 5 ℔ 7 d. gr. in ghez. 18 miten, den scilt gherekent vor 22 ghez., facit in tor., den scilt 24 sc. gherekent, als die lettre daer of houd, 65 ℔ 15 sc. 3 d.

Item per litteram domini comitis datam in Zierixee dominica ante beate Katerine anno 44°, Jan den Hond van Machline, die hem mijn here die grave scoudich was,

als die open lettre daer of houd, daer mijns heren sgraven open lettre doer ghesteken es, 63 scilde ende 1 ster., als die open lettre daer of hond, val. in tor. 75 ℔ 12 sc. 4 d.

Item per litteram comitis, datam in Zierixee dominica ante beate Katerine anno 44°, Jan den Hond van Machline, die hem mijn here die grave sculdich was, also als mijns heren sgraven opene lettre daer of houd, daer mijns heren sgraven open lettre doerghesteken es, 6 ℔ 5 sc. gr. alsulx payments, als in die stede van Dordrecht ghaet, dat is een ghezelle ende 1 cop vor den groten, fa. in ghez. 6 ℔ 13 sc. 4 d. ghez., die maken in scilden, den scilt gherekent 22 ghez. 1 ster., 71¼ scilt 3 ghez., val. in tor. 85 ℔ 19 sc.

Item per litteram domini comitis, datam apud Zierixee dominica ante beate Katerine anno 44°, van coste die mijn here die grave ghedaen heeft tote Zierixee van des zondaghes na sinte Martins dach totes zaterdaghes daerna al dien dach, dat es een termijn van 7 daghe, daer die somme of loept, als die partiklen houden, daer mijns heren sgraven lettre doergesteken es, ende Yseboud, mijns heren sgraven klerc of rekenen zal, 299 ℔ 13 sc. 6 d., eenen scilt vor 44 sc. gherekent, fa. in tor. den scilt voer 24 sc. tor. 163 ℔ 9 sc.

Summa, 416 ℔ 6 sc. 6 d.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixee feria secunda ante beate Katerine anno 44°, minen here den grave bi Johannes hand van Nederhem, mijns heren sgraven clerc, diere goede rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 36 scilde van goude, val. in tor. 43 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam apud Zierixee in die beate Katerine anno 44°, minen here den grave bi Jannes hand van Niderhem, mijns heren sgraven clerc, diere rekeninghe of doen zal, 15 scilde van goude, val. in tor. 18 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam apud Zierixee in die beate Katerine anno 44°, betaelt van alrande foraynen partiklen tot mijns heren sgraven behoef, bin der tijt dat hi in Zierixee lach, dat was van des zondaghes avonts na sinte Martins dach in den winter tote des vridaghes na zinte Katelinen dach anno 44°, daer die somme of loept, als die partiklen daer of houden, daer mijns heren sgraven open lettre doer ghesteken is, 110 scilde 12 gr. 18 miten, den scilt vor 18 d. gr. gherekend, facit 8 ℔ 6 sc. oude gr. 18 miten, val. 132 ℔ 17 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixee feria sexta post beate Katerine anno 44°, minen here den grave bi Ysebouts, zijns clerx, hand, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 11 scilde, val. 13 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixee feria sexta post beate Katerine anno 44°, van 40 zeven tarwen, die gheoerbaerd waren tote mijns heren sgraven provanse tote Zierixee, doe hi daer was, die coste als die partiklen daer of houden, daer mijns heren sgraven lettre doerghesteken is, ende die clercke gheene rekeninghe of en doen, 3 ℔ 15 sc. gr. in ghez., 1 scilt 22 ghez. 1 inghelsen gherekent, fa. in tor., den scilt vor 24 sc. tor. gherekent, 48 ℔ 6 sc. 8 d.

Item per litteram domini comitis, datam in Zierixee feria sexta post beate Katerine anno 44°, van coste die mijn here die grave dede tot Zierixee van des zondaghes vor sinte Katerinen dach tote des vridaghes daerna, dat was 6 daghe, daer die somme of loept, als die partiklen daer of houden, daer mijns heren sgraven lettre dore ghesteken es, ende Yseboud, mijns heren sgraven clerc of rekenen zal, als die lettre daer of houd, 277 ℔ 11 sc. 7 d., eenen scilt vor 44 sc. gherekent; fa. in tor., den scilt vor 24 sc. tor. gherekent, 151 ℔ 8 sc.

Item per litteram domini comitis datam te Zierixee

feria sexta post beate Katerine anno 44, Gillis tser Costins s. van alrande beesten, die gheöerbaerd waren tote Zierixee tote mijns heren sgraven provanse binnen der tijt, dat hi te Zierixee was, die costen als die partiklen daer of houden, daer mijns heren sgraven lettre doer ghesteken es ende die clerke gheene rekeninghe of doen en zullen, daer of ghesleghen es al toffal, dat van den beesten comen es, als die lettre daer of houd, 5 ℔ 7 sc. 11 d. gr. 4 miten, den scilt gherekent 22 gr. 1 ster., fa. in tor., den scilt gherekent 24 sc. tor.,

69 ℔ 11 sc. 7 d.

Item per litteram domini comitis, datam te Zierixee feria secunda ante beate Katerine anno 44°, Peuytkin, mijns heren sgraven garsoen, die hem mijn here die grave ghegheven heeft ende die dach of was tote vastenavonde, als die lettre daer of houd, 15 scilde, fa. in tor. 18 ℔.

Summa, 494 ℔ 11 sc. 3 d.

Item uytghegheven bi mijns heren sgraven beheete van eenen brieve, die hi dede zeghlen her Heinric Poppen s., rentemeester Bewester-Scelt in Zeeland ende Boudin, rentemeester Beoyster-Scelt vors., ende ghegheven was des maendaghes vor sinte Simon ende Juden dach anno 44°, Rumboud van den Dale, porter in Machline, die hi minen here den grave leende in ghereeden ghelde ende men mede betaelde Heinman Gorijs van alrande partiklen, die Heinman uytgheleit hadde vor minen here den grave ende die somme of loept 350 scilde van goude, welc ghelt heer Henric Poppen s. ende Boudin Jans s., rentemeesters vors., ghelooft hadden in ghezamender hand, onghesceeden ende elc voral, te betaelne tot sinte Andries daghe lest verleden, jof in te comene tote Machline up zinte Andries dach onghemaend in eene herberghe ende daer uyt niet te sceydene, eer cost ende hoeftghelt witlike ende wel betaelt ware, jof dat zi voerwaerdeloes,

witteloes ende trouweloes waren, als die lettre daer of houd, daer Boudin, rentemeester vors. of betaelde 175 scilde, val. in tor. 210 ℔.

Naast dezen post leest men de volgende kantteekening van eene andere hand.

Nota. Up Heinman Gorijs, die hi ontfinc, van Romboude uten Dale in minderinghe van der scult, die hem mijn here Heinric sculdich was, 350 scilde.

Item bi mijns heren Jans lettre van Heyneghouwen, here van Beyamond, stede houdende mijns heren sgraven, ghegheven in Middelburgh up sinte Lambrechts dach anno 43°, betaelt here Florens van Haemstede, die men hem sculdich bleef in ziere rekeninghen van der bailliuscap van Zierixee, die hi dede in Middelburgh smaendaghes vor sinte Lambrechts dach anno praedicto, ende hem of ghecort is van ziere scult, die hi minen here den grave sculdich was, als die lettre daer of houd, ende hier voren ontfanghen gherekent es, 906 ℔ 9 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Item per litteram domini comitis, datam in Hagha dominica post beati Nicholai anno 44°, minen here den grave bi Jannes hand van Nederhem, mijns heren sgraven clerc, tote der reyze behoef in Pruussen, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 1200 guldin scilde, die maken in tor., den scilt 24 sc. tor. gherekent, 1440 ℔.

Item per litteram comitis, datam in die Haghe des zonnendaghes na sinte Nichlaus dach anno 44°, van 44 zeven ende 1 quart tarwen, die ghesend waren in die Haghe tote mijns heren sgraven provansen behoef, die costen als die partiklen daer of houden ende mijns heren sgraven open lettre doerghesteken es, 3 ℔ 18 sc. 7 d. gr. ghez., die maken in scilden, den scilt gherekent vor 22 ghez., 42¼ scilt 8 ghez., val. in tor. 51 ℔ 8 sc.

Summa, 2607 ℔ 17 sc. 2 d. tor. 1 mite.

Item per litteram domini comitis, bezeghelt mid miere vrouwen der gravinnen zeghle, ghegheven tote Binch upten vichten dach van Octobre anno 44°, Preyuten, mijns heren sgraven garsoen, van eenen paerde dat hi ofreet in mijns heren sgraven dienst, doene mijn here voren zende te Venegen ende mijn here over zee voer, daer die clerke gheenre rekeninghen of doen en zullen, 9 scilde van goude, als die lettre daer of houd, val. in tor. 10 ℔ 16 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te zente Gheerdenberghe up sinte Bartolmeeus dach anno 44°, Gheerard Hoeghestraten, miere vrouwen der gravinnen clerc, in verzet van eenen roeden heinxte, die men leverde Willem van Sceumeyn, 25 sc. gr., den scilt gherekent 18 d. gr., als die lettre daer of houd, val. in tor. 20 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam te Zirixee up zente Katerinen dach anno 40°, Arnoud Jans s., die hy minen here den grave leende in ghereeden ghelde bi Jannes hand van Nederhem, mijns heren tsgraven clerch, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 200 scilde, val. in tor. 240 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe des vridaghes na paschen anno 44°, der ghemeenre port van Zierixee, die zy minen here den grave alreede leenden in zinen zonderlinghen oerbaer, bi here Pieters hand van der Haeyen, tsgraven capellaen, diere rekeninghe of doen zal, als die lettre daer of houd, 700 scilde van goude, val. in tor. 840 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe des saterdaghes na zente Niclaeus dach anno 44°, der porte van Zirixee jof haren bode, die die lettre bringhet, die zy minen here den grave leenden in ghereeden ghelde tote ziere reysen in Prusen bi Jannes hand van Nederhem, mijns heren tsgraven clerch, diere rekeninghe of

doen zal, als die lettre daer of houd, 1000 guldin scilde, val. in tor. 1200 ℔.

Summa, 2310 ℔ 16 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te Coninxberghe up zente Mathijs avond anno 44°, bezeghelt med mijns heren tsgraven hemeliken zeghel, Arnken, mijns heren tsgraven gaersoen van der kokennen, voer 1 pard, dat hij cofte te ridenne in mijns heren tsgraven dienste in die reyse van Prusen, 16 scilde, als die lettre daer of houd, val. in tor. 19 ℔ 4 sc.

Item per litteram domini comitis, datam te Berghen in Heyneghouwen des donresdaghes na beloken paschen anno 45, minen here den grave bi Jan f. Symons hand, rentemeester van Zuutholland, diere rekeninghe of doen zal, omme mede te lossen die lijfrenten van 30 ℔ gr. tsjaers, die mijn here die grave te Brusselle sculdich es, ende daer die stede van Dordrecht haer scult voer minen here den grave of ghemaecht heft, als die lettre daer of houd, 200 scilde van goude, val. in tor. 240 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam tote Coninxberghe up den sesten dach in Fevrier anno 44, bezeghelt med mijns heren tsgraven hemeliken zeghel, Arnt van Kessel, mijns heren tsgraven doerwaerder, van eenen grawen parde, dat hij ofreet up die reyse van Prusen, 18 ℔ holl., eenen scilt voer 13 sc. 4 d. holl., fa. in scilden, den scilt 18 d. gr. gherekent, 19¼ scilt, fa. in tor., den scilt 24 sc. tor. gherekend, 23 ℔ 8 sc.

Item per litteram domini comitis, datam tote Coninxberghe in Prusen up den asscelwoensdach anno 44, bezeghelt mid mijns heren tsgraven hemeliken zeghel, Rutgheren van Broechusen, mijns heren tsgraven knape, die hy hem gaf eenen heynst mete te coepen, minen here den grave mede te dienen in ziere reysen van Prusen, 45 scilde, die maken in tor., den scilt gherekend 24 sc. tor., 54 ℔.

Item per litteram domini comitis, datam in die Haghe des saterdaghes voer beloken pinxstren anno 45°, meester Clais Stuuch van alrehanden reysen, die hy in mijns heren tsgraven oerbaer ghedaen heft, daer die summe of loept 99 scilde 1 groten, fa. in holl. 59 ℔ 8 sc. 8 d., den scilt gherekend voer 18 d. gr., als die particlen daer of houden, daer mijns heren brief doer ghesteken es, val. in tor. 118 ℔ 17 sc. 4 d.

Item per litteram domini comitis, datam ter Lippen up den palmendach anno 44, Arnd van Kessel mijns heren tsgraven doerwaerder, van eenen parde, dat hij cofte up den weghe van Prusen voer een ander, dat hij ofghereden hadde ende hij upleverde Dieric van Pottes, mijns heren tsgraven marscalch, 8 guldin scilde, als die lettre daer of houd, val. in tor. 9 ℔ 12 sc.

Summa, 465 ℔ 16 d.

Item wtghegheven bi mijns heren tsgraven open lettren denghenen, die hem gheld leenden in Zirixee ende zine open lettren daer of hadden, ende Boudin, rentemeester vors., gherekend heft in sijn ontfanch.

In de afdeeling Ontvangsten dezer rekening, blz. 342 *vlgg. vinden wij eene lijst van* 49 *personen, die te Zierikzee den graaf in November* 1344 *geld hebben geleend, met bijvoeging van de som door ieder voorgeschoten. Dit geld is hun binnen een half jaar terug betaald, behalven alleen* 36 ℔, *die Gillis van den Zande nog hebben moet. Met deze uitzondering staat tegenover elken post daar een overeenkomstige post hier, waarin de aflossing bij sgraven open lettre vermeld wordt. Het is mij overbodig toegeschenen die posten, er zijn er in het geheel* 48 *en zij zijn allen op gelijke wijze geformuleerd, hier over te nemen en bepaal mij bij den eersten als voorbeeld.*

Eerst bi mijns heren tsgraven open lettre, ghegheven tote Zirixee up zente Katerinen avond anno 44°, Wissen f. Aechten, portre in Zierixee, die hij minen here den

grave leende in ghereeden ghelde bi Boudin Jans s. hand, rentemeester vors., ende Boudin gherekend heft, 10 scilde, val. in tor. 12 ℔.

In het geheel bedraagt de som bij sgraven lettren terug betaald, 973 ℔ 17 *sc.* 4 *d. tor.*

II.

Item wtghegheven bi miere vrouwen der gravinnen open lettren anno 44°.

Eerst bi miere vrouwen der gravinnen lettre, ghegheven tote Binchs des donresdaghes na zente Pieters dach inghaende Oeghest anno 44°, Heinric Gorijs, miere vrouwen knape, van eenen grawen parde tote miere vrouwen karine 40 scilde, als die lettre daer of houd, val. in tor. 48 ℔.

Item per litteram domine comitisse, datam tote zente Gheerdenberghe up zente Bartolmeeus dach anno 44°, ghelevert miere vrouwen der gravinnen bi here Alexius hand, haers capellaens, diere rekeninghe of doen zal, 25 scilde van goude, als die lettre daer of hout, val. in tor. 30 ℔.

Item per litteram domine comitisse, datam tote Binchs sabbato post beati Luce evangeliste anno 44°, Waterlande, miere vrouwen knecht, een hoet tarwen, dat hem mijn vrouwe ghegheven heft, als die lettre daer of hout, thoet gherekent et sol. 7 ℔ 17 sc.

Item per litteram domine comitisse clausam, ghegheven tote Macheline feria quinta post beati Andreae, van vrachte van 8 stich wijns, die te Brusselle laghen ende Volmensteyne henen voerde, 5 scilde ende 2 lyoene, tlyoen gherekend 19 d gr., fa. als 7 scilde 2 gr., val. in tor. 8 ℔ 10 sc. 8 d.

Item per litteram domine comitisse, datam in die Haghe feria quinta post beate Lucie anno 44°, Symon Boussut,

miere vrouwen knape, van eenen parde tgheghens hem ghenomen, 20 scilde. Item Janne van Musen oech van eenen parde, 20 scilde. Dat loept te zamen 40 scilde, als die lettre daer of houd, val. in tor. 48 ℔.

Item per litteram domine comitisse, datam in die Haghe sabbato ante natale domini anno 44°, Willem van der camere, ons heren tsgraven knape, die hem mijn vrouwen ghegheven heft, 2 hoet tarwen, als die lettre houd, gherekent et sol. 13 ℔ 5 sc.

Item per litteram domine comitisse, datam te Valenchenis feria sexta post purificationem beate Marie anno 44°, miere vrouwen der gravinnen omme een deel van hare livereyen van paschen naest comende mede te betalen, daer Jakemard van Oesterwijch, miere vrouwen doerwaerder, ende Jakemard van Rosijn, miere vrouwen snider, of rekennen zullen, als die lettre daer of houd, 200 scilde van goude, val. in tor. 240 ℔.

Item per litteram domine comitisse, datam te Valenchenis des dinxendaghes na zente Mathijs dach anno 44°, Waterland, miere vrouwen knecht, die zij hem ghegheven heft, een hoet tarwen als die lettre daer of hout, thoet gherekent et sol. 6 ℔ 10 sc.

Item per litteram domine comitisse, datam te Binchs des vridaghes na beloken paschen anno 45°, haer zelven ghelevert omme forayne particulen mede te doen betalen, daer die clercke gheene rekeninghe of doen en zullen, omme dat zij daer ter wilen niemend in haren dienst ghezet hadde, als die lettre daer of houd, 30 scilde, val. in tor. 36 sc.

Summa, 438 ℔ 2 sc. 8 d. tor.

Summa summarum bi mijns heren sgraven ende mer vrouwen der gravinnen open lettren uytghegheven, 9894 ℔ 8 sc. 9 d. tor. 1 mite.

III.

Item wtghegheven bi mijns heren open lettren van Moermond.

Eerst bi mijns heren lettre van Moermond, ghegheven te Zirixee feria tertia post beati Dyonisii anno 44°, van coste, die mijn here van Moermond dede med den mannen binnen 10 daghe, omme die jaerbede in te ridenne, die men innede tote bamisse anno 44, ende die summe of loept 38 sc. 1 d. soc. 9 miten, die maken in scilden, den scilt gherekend 22 ghezellen 1 ster., 20½ scilt 3 soc. 13 miten, als die lettre daer of houd, val. in tor.

24 ℔ 15 sc. 6 d. tor. 1 mite.

Item per litteram domini de Moermond, datam des saterdaghes voer palmen paschen anno 44°, van coste die hij dede med den mannen in Scouden, Duveland, Stavenisse, zente Martinsdijch, ende in Scarpenisse, omme die 4 ghezellen van den mete in te ridenne, daer die dach of was tote vastenavonde anno 44°, 3 ℔ 8 sc. 7 d. soc. 1 ster., die maken in scilden, den scilt 22 ghezellen gherekent, 37 scilde 9 soc. 1 ster., val. in tor.

44 ℔ 17 sc. 4 d.

Item per litteram domini de Moermond, datam te Zirixee des maensdaghes na zente Mathijs dach anno 44°, Pieter Nobel, Costin ende Alard, Jan Symons sons kindre van tser Alardskercke, ende Wayn, Jan Wayns s. s., die anebrochten voer hem bi hare zekerheyt ende bi der trouwen, die zij sculdich zijn minen here den grave, dat zij wt waren in mijns heren tsgraven dienste up die reyse van Tunen 3 weken ende 5 daghe, dat es een termijn van 26 daghen, daer zij verterden yeghelijch med eenen parde ende med eenen knecht te voet 15 sc. gr. soc., dat coemt in eene summe 3 ℔ gr. soc., fa. in tor. 36 ℔.

Summa, 105 ℔ 12 sc. 10 d. tor. 1 mite.

IV.

Item wtgheghéven van sheren rechte van Valkenburgh, burgrave van Zeeland, van der jaerbede, die verscéen ende men innede tote bamisse anno 44°, behalven den penninchleèn.

Eerst bi tsheren lettre van Monjouwen, van Valckenburgh, van Vorne ende burghgraven van Zeeland, die ghegheven was tote Zirixee des dinxendaghes na zente Martins dach in den winter anno 44°, hem betaald van der jaerbeden van den jare 44 vors., behalven den penninchleene, dat Boudin betaeld heft ende men van hem hout te leene in Scoude ende in Duveland, 7 ℔ gr., als die lettre daer of hout, val. in tor. 112 ℔.

Item per litteram Jan f. Pieter Gheerards, rentemeester tsheren van Vorne Beöester-Scelt in Zeeland, ghegheven des vridaghes up zente Clements dach anno 44°, hem betaeld van mijns heren weghen van Vorne voers. van der vors. bede anno 44° 15 scilde van goude, als die lettre daer of houd, val. 18 ℔.

Item bi Harmans lettre van Zweeten, ghegheven tote Zirixee des dinxendaghes na palmen paschen anno 44°, hem ghegheven ende betaeld van mijns heren weghen van Valckenburgh, burghgraven van Zeeland, boven dat Boudin, rentemeester vors., minen here van Valckenburgh zelve betaelde ende Janne f. Pieter Gheerards, zinen rentemeester Beöester-Scelt in Zeeland, van der jaerbede vorscreven anno 44°, als die lettre van quitansen daer of houd, 94 ℔ 19 sc. 5 d.

Summa, 224 ℔ 19 sc. 5 d. tor.

V.

Item wtgheghеven bi open lettren van renten anno 44°.

Eerst bi here Jan Staels lettre, vicarijs tote zente Salvatoers tUtrecht, ghegheven up zente Bartolmeeus avond anno 44°, van den tiende in Malland van der heren weghen van zente Salvatoers van den tiendepachte. Inde dies termino beati Laurencii anno 44° 2 sc. gr., val. in tor. 32 sc.

Item eidem de decimis in zente Martinsdijch, van den vichtendeel van den Niewenlande 4 d. inghels, fa. in tor. 20 d. tor. 2 miten.

Item per litteram broeder Everards, gardiaens van der minderbroeder ordine in Zirixee, ghegheven des anders daghes na zente Lucas anno 44°, die mijn here die grave ghegheven heft omme gode jaerlijx den ghemeenen convente ende die dach of was ad beati Bavonis anno praedicto, 5 ℔ holl., val. 10 ℔.

Item per litteram Alard f. Willems, mijns heren tsgraven gaersoen, ghegheven up den dortiendach anno 44°, die hem mijn here die grave jaerlijx ghegheven heft ende die dach of was tote corstavonde anno praedicto, 5 sc. gr., als die quitansie daer of houd, val. in tor. 4 ℔.

Item per litteram broeder Jans van den Campe, prioers van der praedicaren ordine in Zirixee, ghegheven des zonnendaghes na jaersdaghe anno 44°, die mijn here die grave jaerlijx ghegheven heft den convente omme gode 100 sc. payments van Zirixee, als die quitansie daer of houd, val. in tor. 7 ℔ 7 sc. 7 d.

Item per litteram Hughen, Willem Jans s. s., ghegheven des woensdaghes na zente Andries dach anno 44°, ghehheven Hughen vors., die hy jaerlijx ten rechten leene hout van minen here den grave ende die dach of was

tote zente Martins misse in den winter, als die quitansie daer of houd, 4 ℔ holl., val. in tor. 8 ℔.

Item per Willem f. Pieter Martins, Jan f. Clais ende Yen. Jan Arnouds sons, scepenne, lettren in Zirixee ghegheven up zente Niclaus dach anno 44°, Heinric Doeden, Hughe Moreÿds s., die hem mÿn here die grave jaerlÿx ghegheven heft ende die dach of was tote zente Martins misse in den winter, als die quitansie inde tenet, 10 ℔.

Item per litteram Hughen f. f. Willem Jans, ghegheven des anders daghes na jaersdaghe anno 44°, Willem Jans sons nacomelinghen, die zÿ houden te leene in Malland ende die dach of was tote corstavende laest verleden, als die lettre van quitansen daer of houd, 20 ß.

Item per litteram domini Petri Voghet, datam in die epiphanie domini anno 44°, hem ghegheven van miere vrouwen weghen van Moermond, die zÿ jaerlÿx heft in Malland ende zÿ te leene houd van minen here den grave ende die dach of was tote corstavende anno 44°, als die quitansie daer of houd, 50 ß.

Item per litteram here Martin Clais sons, ghegheven in dominica Reminiscere anno 44, van dat hy verdient mÿns heren tsgraven capelrie voer zente Laureys outaer an die nortzyde van den core, ende die dach of was ad carnisprivii anno 44, als zine quitansie daer of houd, 15 ß.

Item bi here Jans lettre van Arscote, here van Scoenhoven ende van Zundert, ghegheven des donresdaghes na zente Marcus dach anno 45°, hem, die hÿ jaerlÿx houd te leene van minen here den grave in den tiende van Malland ende hem ghebraken van 2 jaren, daer die daghe of waren te midden winter anno 43° ende 44°, als die lettre van quitansen daer of houd, elkes jaers 10 ℔ tor., fa. van beiden jaren et sol. 20 ℔.

Item bi Betten f. Zwanen, Jan f. Phylips ende Wittellen Waddins sons, scepennen, lettre in Zirixee ghe-

gheven up der heligher crusen dach inventio, Arnoud Gillis s., die hem mijn here die grave jaerlijx ghegheven heft omme gode, ende die dach of was te Meye anno 45°, als die quitansie daer of houd, 5 sc. gr., val. in tor. 4 ℔.

Item bi Jannes lettre uten Kampe, cureyt in Elgherzee, ghegheven tote Zierixee des dinxendaghes na ons heren upvaerd anno 45, heren Jannes vors. van den pachte van Hughelinszande, van mijns heren tsgraven capelrie in Zierixee, daer die dach of was tote vastelavond anno 44° laest verleden, als die quitansie daer of houd, 40 ℔.

Summa, 190 ℔ 15 d. tor. 2 miten.

Summa summarum, bi mijns heren lettren van Moermond, sheren van Valkenburgh ende van jaerlixen renten uytghegheven, 520 ℔ 13 sc. 8 d. tor.

Summa summarum van allen uytghegheven bi lettren, 10415 ℔ 2 sc. 5 d. tor. 1 mite.

Item van Boudin Jans sons wedden van der rentemeesscip Beöyster-Scelt in Zeeland vors. van des vridaghes na onser vrouwen dach assumptio anno 44° tote des zondaghes na half Meye anno 45, dat es een termijn van 39 weken ende 2 daghe, 90 ℔ tor. sjaers, facit

67 ℔ 19 sc. 10 d.

Summa van den wedden, 67 ℔ 19 sc. 10 d. tor.

SLOTSOM.

Summa summarum van al Boudin Jans sons uytghevene ors. zonder lettren ende bi lettren, overmits zinen wedden, 13398 ℔ 16 sc. 10½ d. tor.

Ende die somme van sinen ontfanc loept 13553 ℔ 7 sc.

8 d. tor. Aldus diene summe jeghens die ander gheëffent, so blijft Boudijn vors. minen here den grave sculdich bi deser rekeninghe 154 ℔ 10 sc. 9 d. ende 1 halve tor., den scilt voir 24 sc., die hi in reeden ghelde rechtevoirt betailt heft Jannes van Nederhem ende op hem ghearrestert sijn. Aldus ist quite ende quite. Gherekent in die Haghe op des heylich sacraments dach int jair 45 voir minen here den grave ende den ghemenen raet.

EINDE.

INHOUD.

EERSTE REKENING VAN BOUDIN JANS ZOON, DIE RENTMEESTER WAS IN ZEELAND BEÖOSTER-SCHELD VAN MAART 26, 1339, TOT DECEMBER 24, 1340, EN IN AL ZEELAND VAN DECEMBER 24, 1340, TOT AUGUSTUS 1, 1342.

EERSTE BROKSTUK. blz. 7.

ONTVANGSTEN IN ZEELAND BEÖOSTER-SCHELD.

I.

Ontfanghen van den 6 sc. tor. van den mete, die minen here den grave ghegheven waren, daer dach van der eere helft of was tote vastenavonde anno 38° ende die ander helft tote zente Jans midzomere anno 39.

Van den eersten 3 sc. tor. van den mete. blz. 8.

Erst in Scouden.

Int zestendeel van Quaelambocht.

Int zestendeel van Zuutland. „ 9.

Int zestendeel van Kerowerve. „ 13.

Int zestendeel van Bridorpe. „ 18.

Int zestendeel van Haemsteden. „ 21.

Int zestendeel van Burgh. „ 26.

Nota van den rentmeester der heren van Haemstede. „ 28.

Item ontfanch in Duveland. „ 30.

Item ontfanch in Stavenisse. blz. 37.
Item ontfanch in sente Martinsdijch. „ 38.
Item ontfanch in Scarpenisse.
Item ontfanch van bewise. „ 40.
Eerst van den bewise ghedaen bi Waddine f. Henrix.
Item ontfanghen van bewise bi Boudin f. Jans. „ 43.
Item ontfanghen van den 3 sc. tor. van den mete, daer die dach of was tote sente Jans misse midzomere anno 40°. „ 45.

II.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten ende anders verval anno 39°. „ 47.
Eerst van achterstellen renten anno 38°.
Item van mijns heren tsgraven renten anno 39°. „ 48.
Item van hoemburghers biere, van scapen, enz. „ 50.
Item van mijns heren tsgraven renten ende vervalle in Scarpenisse. „ 51.

III.

Item ontfanghen van vercoften ambochten. „ 52.
Eerst van den ambochten, dat Waddin Henrix s. vercofte.
Item van vercoften ambochten, dat Boudin f. Jans vercoft hevet. „ 53.

IV.

Item ontfanghen van wtdijken, van gorshuren, van casen ende van weders. „ 54.

V.

Item ontfanghen van leghscatte, die minen here den grave verscenen es termino beati Petri ad vincula anno 39°. „ 57.

VI.

Item ontfanghen van zeedrichte ende van gheleenden ghelde. „ 62.

Summa der ontvangsten van het jaar 39. „ 63.

DE EERSTE HELFT VAN HET JAER 1340, VAN PAASCHEN TOT KERSAVOND.

I.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beðester-Scelt in Zeeland tote Kerstavond toe anno 40°. blz. 64.
Eerst in Brouwershavene.
Item van der port van Zirixee. „ 65.
Van mijns heren tsgraven goede in Scarpenisse. „ 66.
Van mijns heren tsgraven renten in Martijnsdijc. „ 67.
Van vercochten ambochten. „ 68.

II.

Item ontfanghen van wtdiken, van gorshuren, van casen ende van weders anno 40°. „ 68.

III.

Item ontfanghen van lechscatte ende van lijfcoope van moerdike anno 40°. „ 71.

Summa summarum der ontvangsten van de jaren 39 en 40 tot kersavond toe van het laatste jaar. „ 75.

DE TWEEDE HELFT VAN HET JAAR 1340, VAN KERSAVOND TOT PAASCHEN 1341.

I.

Eerst Beðester-Scelt in Zeeland van der jaerbede anno 40°. „ 76.
Eerst in Scouden.
Int zestendeel van Quaelambocht.
Int zestendeel van Zuutland. „ 79.
Int zestendeel van Kercwerve. „ 83.
Int zestendeel van Bridorpe. „ 87.
Int zestendeel van Haemstede. „ 91.
Int zestendeel van Burgh. „ 97.
Item in Duveland. „ 100.

II.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beôester-Scelt in Zeeland van corstavonde in den jare van 40 tote den jare van 41. blz. 107.

Summa summarum der ontvangsten van de tweede helft van het jaar 1340. „ 109.

Het jaar 1341.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven renten Beôester-Scelt in Zeeland anno 41°. „ 110.

I.

Eerst in Scouden tote Brouwershavene.

TWEEDE BROKSTUK.

Het jaar 1342, van paaschen tot Augustus 1.

De veertien laatste regels van het hoofdstuk „Item ontfanghen van wtdiken, van gorshuren, van casen ende van weders." „ 111.

Ontfanghen van Melis van Valchkenberghe, baelju in Portvliet, van achterstellen en vroenrechten. „ 111.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven tiende in Malland, in sente Martinsdijch ende anders goed. „ 114.

Item ontfanghen van verbornissen in Scarpnisse ende in Portvliet.

Summa summarum van allen ontfanghen van den jaren van 39, 40, 41, 42 van al mijns heren tsgraven goede Beôester-Scelt in Zeeland. „ 115.

DERDE BROKSTUK.

Ontvangsten in Zeeland Bewester-Scheld.

I.

In den eersten van meingherande ouden achterstelle. „ 116.

II.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven jaerbede 2 sc. tor. van den mete, die verschenen was te Oechste 1340 ende die men began te innene in dic vastine int selve jaar. blz. 120.

In den eersten in Walcheren.

Item ontfaen in Borselen. „ 155.

Item in Zuutbeveland. „ 157

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven vrien van sinen eyghinen ambochten in der jaerbede vorscreven. „ 174.

III.

Item ontfaen van mijns heren tsgraven renten van den jare van 40, die Vranke Naterel overleverde Boudin Jans sone. „ 177.

In den eersten in Walcheren.

Item in Borselen van den zelven jare. „ 180.

Item bi Pieter Jans s. ontfaen van mijns heren sgraven renten in Zuutbeveland beôosten Jerseke.

Item bi Bollaerd Gillis s. ontfaen van mijns heren tsgraven renten in Zuutbeveland bewesten Yerzeke. „ 182.

Item bi Heinric Waddins s. ontfaen van den goede in Scachtkinspolre. „ 184.

Item bi Pieter Gillis s. ontfanghen van mijns heren tsgraven renten in Nordbeveland. „ 187.

VIERDE BROKSTUK.

Uitgaven in Zeeland Bewester-Schelt.

Item wtgheven in Zuutbeveland boosten Yerzeke bi Pieter Jans s. anno 41. „ 190.

Item wtgheven bi Heinric Waddins s. van den goede van Schachtkins polre binnen der tijt dat hijt verwaerde.

Item wtgheven in Nordbeveland bi Gillis Pieters s. „ 192.

Item bi Boudin Jans s. wtgheven van bodeghelde, van reysen ende van menighen andren particulen sonder lettren anno 40°.

Item wtgheven sonder letteren van bodeghelde, van reyzen ende van menighen andren particulen int jaer van 41. „ 199.

Item wtgheven om knapen cleedere, die mijns heren goet ghehulpen hebben verwaren Bewester-Scelt ende Booster-Scelt in Zeeland. Van 2 sasone, dat es van den jare 41 ende 42. blz. 218.

Item van pennincleene, dat men hout van minen here den grave ende Boudin Jans s. betaelt heeft van der jaerbede van 40. „ 220.

Item wtgheven van pennincleene, dat men houd van minen here van Voerne ende Boudin Jans z. betaeld hevet van der zelver jaerbede van 40. „ 225.

Summa summarum van allen wtgheven zonder letteren. „ 227.

II.

Dit es Boudin Jans s. wtgheven bi letteren. „ 227.

In den eersten bi mijns heren tsgraven brieven.

TWEEDE REKENING VAN BOUDIJN JANS ZOON, DIE RENTMEESTER WAS IN ZEELAND BEÖOSTER-SCHELD VAN AUGUSTUS 16, 1342, TOT SEPTEMBER 14, 1343.

ONTVANGSTEN. „ 235.

I.

In den eersten ontfanghen van menigherande achterstellen. „ 236.

I. Ontfanghen van achterstellen renten in Zuutbeveland.

II. Item ontfanghen van achterstellen van den eersten ende laetsten 3 sc. tor. van den ghemete. „ 237.

III. Item ontfanghen van achterstelle van der jaerbede, die men innede anno 1340°. „ 239.

IV. Item ontfanghen van achterstellen renten. „ 240.

V. Item ontfanghen van gorshuren ende van den weders, termino Martini hyemalis anno 42°. „ 241.

VI. Item ontfanghen van lecscatte van moerdiken anno 42°. „ 246.

VII. Item ontfanghen van mijns heren sgraven renten in Scouden ende in der port handen van Zirixee niet ghezet en zijn. „ 250.

II.

Item ontfanghen van den zes ghezellen van den mete, die minen here den grave ghegheven waren te Kats anno 42°. blz. 252.

I. Eerst van den eersten 3 ghezellen van den mete, daer die dach of was tote bamisse anno 42°.

II. Item van den laatsten 3 ghezellen van den mete, daer die dach of was tote vastenavonde int jaer van 42. „ 255.

III.

Item ontfanghen van mijns heren sgraven renten ende anders mijns heren goed anno 43°. „ 257.

I. Van verschillende renten.

II. Item van mijns heren sgraven provanse van der reysen te Garnatenwaert. „ 258.

III. Item van vercochten ambochten ende van andren goede, dat ane mijn here den grave comen is, ende van zeedrichte. „ 259.

IV. Item ontfanghen van uytdiken, van gorshuren ende van kasen anno 43°, die in der port handen van Zierixee niet gheset en sijn. „ 260.

V. Item van lecscatte van moerdiken anno 43°. „ 262.

VI. Item van mijns heren tsgraven goede ende renten anno 42° ende 43° in zente Martinsdijc ende in Scarpenisse van mijns heren tiende de Augusto 42°. „ 266.

IV.

Item ontfanghen van Melis van Valkenberghe, baelju in Portvliet, zeder dat hi laetst rekende van der baeljuscap van Portvliet. „ 268.

I. Eerst van vroenrechten. „ 268.

II. Item van verbornissen. „ 269.

V.

Item van baten van ontfanghenen ghelde. „ 272.

Summa summarum van allen ontfanghe.

UITGAVEN.

I.

Eerst wtgheven sonder lettren.

I. Eerst van coste ghedaen an mijns heren sgraven goed annis praedictis. blz. 273.

II. Item wtghegheven tote bodeghelde anno 42° et 43°. „ 280.

III. Item wtghegheven van reysen in mijns heren sgraven dienste anno 42° et 43°. „ 288.

II.

Dit es Boudin Jans s. wtgheven bi letteren. „ 291.

I. Bi mijns heren sgraven open lettren anno 42° et 43°.

II. Bi miere vrouwen der gravinnen lettren anno 42° et 43°. „ 303.

III. Bi heren Wolfaerds, here van der Vere, ende heren Nyclaus Kervinx van Reymerswale lettren anno 42° et 43°. „ 306

IV. Item wtghegheven van renten bi lettren anno 42° et 43°. „ 308.

V. Item van knapen ende gaersoen cleedre anno 42° et 43o. „ 312.

Boudin Jans s. wedden van den rentemeesterscap van Beöester-Scelt in Zeeland. „ 313.

SLOTSOM. „ 313.

VIERDE REKENING VAN BOUDIN JANS ZOON, DIE RENTMEESTER WAS VAN BEÖOSTER-SCHELD IN ZEELAND VAN AUGUSTUS 20, 1344, TOT MEI 22, 1345.

„ 315.

ONTVANGSTEN.

„ 316.

I.

Eerst van achterstelle.

Van den eersten ende laetsten 3 sc. tor. van den mete, daer die daghe of waren tote vastinavonde anno 38o ende tsinte Jans misse anno 39o.

Van achterstellen van der jaerbede, die men innede anno 40°. blz. 318.

Item ontfanghen van achterstelle van den eersten ende laetsten 3 ghez. van den mete ende van bewijse van den zelven, die minen here den grave ghegheven waren te Cats anno 42°.

Item ontfanghen van achterstelle van renten, verboernissen ende andren goede. „ 322.

II.

Item ontfanghen van der jaerbede, die minen heren den grave versceen int jaer van 44. „ 324.

Eerst in Scouden.

In Duveland. „ 326.

III.

Item ontfanghen van den 4 d ghez. van den ghemete, als van den 6 ghez. van den mete, die minen here den grave ghegheven waren, doe hi comen was van overzee ende uyt Pruussen. Ende die dach of was van den 4 ghez. vors. tote vastelavonde anno 44_0. „ 327.

I. In Scouden.

II. In Duveland. „ 329.

III. In Stavenisse ende zente Martinsdijc.

IV. In die versche van Scarpnisse „ 330.

IV.

Item ontfanghen van mijns heren tsgraven jaerlixen renten. „ 231.

Eerst in Scouden.

Ontfanghen van gorshuren ende weders anno 44°. „ 333.

Ontfanghen van mijns heren tsgraven goede ende renten in zente Martinsdijc ende in Scarpenisse anno 44°. „ 337.

V.

Item ontfanghen van goede, dat an minen here den grave versturven es, van ambochten ende anders goet, dat hem ancomen es. „ 339.

VI.

Item ontfanghen van den ghene, die minen here den grave ghelt leenden, doe hi laetst tot Zierixee was. blz. 342.

VII.

Item ontfanghen van verboernissen. „ 345.

VIII.

Item van baten van alranden ghelde ontfanghen, dat Boudin hoegher gherekent heeft uytghegheven, danne hyet ontfanghen gherekent heeft. „ 349.

Summa summarum van al Boudin Jans s. ontfanghe.

UITGAVEN.

I.

Eerst van coste ghedaen an mijns heren tsgraven goet. „ 350.

II.

Item wtgheven den ghenen, die leen houden van minen here den grave in die jaerbede, ende men innede anno 44°. „ 362.

III.

Item wtgheven den ghenen, die leen houden van minen here van Vorne in die jaerbede, ende men innede anno 44°. „ 366.

IV.

Item uytghegheven van bodeghelde, reysen, provansen ende knapencleedre. „ 372.
Uytghegheven te bodeghelde zonder lettren anno 44°.
Item uytghegheven te bodeghelde bi lettren. „ 374.
Item uytghegheven te bodeghelde bi mijns heren lettren van Moermond. „ 376.
Item uytghegheven van reysen in mijns heren sgraven dienst. „ 378.

Item uytghegheven van alrande stucken, die Boudin Jans s. heeft doen bereeden toten oirloghe uptie Oystvriesen. blz. 381.

Item uytghegheven om der cnapen cleedre, die mijns heren goed helpen bedriven Beöyster-Scelt in Zeeland anno 45°. „ 384.

V.

Dit es dat Boudin Jans s., rentmeester Beöyster-Scelt in Zeeland, heft uytghegheven bi lettren. „ 385.

I. Item uytghegheven bi mijns heren sgraven open lettren anno 44°.

II. Item wtghegheven bi miere vrouwen der gravinnen open lettren anno 44°. „ 395.

III. Item wtghegheven bi mijns heren open lettren van Moermond. „ 397.

IV. Item wtghegheven van sheren rechte van Valckenburgh, burchgrave van Zeeland, van der jaerbede, die verscoen anno 44°. „ 398.

V. Item wtghegheven bi open lettren van renten anno 44o. „ 399.

Boudin Jans s. wedden. „ 401.

SLOTSOM. „ 401.

VERBETERINGEN.

Bls.	5	regel	19	staat:	Beôester-Scelt	lees:	Bewester-Scelt
„	5	„	20	„	Bewester-Scelt	„	Beôester-Scelt
„	9	„	8	„	van wtslaghe van	„	van wtslaghe, van
„	18	„	27	„	84 m. 17 r.	„	84 m. 17 r. min
„	39	„	7	„	des Boudin	„	per Boudin
„	46	„	30	„	20 d. tor.	„	10 ½ d. tor.
„	78	„	13	„	100 ½ r.	„	150 r.
„	78	„	26	„	Snmma	„	Summa
„	87	„	22	„	elc 100 m. mete	„	elc 100 mete.
„	87	„	24	„	661 m. 132 r.	„	561 m. 122 r.
„	187	„	23	„	van den jare 30	„	van den jare 40
„	214	„	28	„	tescepe	„	te scepe
„	231	„	16	„	die ridder	„	die Ridder
„	233	„	18	„	Austinen	„	austinen.
„	342	„	29	„	Daer	„	Daar
„	351	„	7	„	ghereten	„	ghezeten
„	351	„	9	„	Peter, die coch,	„	Peter die Coc
„	352	„	21	„	Pieter, die coch,	„	Pieter die Coc

Door het HISTORISCH GENOOTSCHAP zijn uitgegeven onderstaande werken:

KRONIJK van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

2e jaargang. 1846 (*) *f* 5.—.	4e jaargang. 1848. . *f* 3.70.
3e jaargang. 1847. . - 2.70.	5e jaargang. 1849. . - 6.—.

(*) **De eerste jaargang is nimmer in druk verschenen.**

KRONIJK van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht.

2e *serie*	
6e jaargang. 1850. . *f* 6.—.	19e jaargang. 1863. . *f* 7.40.
7e jaargang. 1851. . - 6.40.	20e jaargang. 1864. . - 7.20.
8e jaargang. 1852. . - 6.80.	5e *serie*
9e jaargang. 1853. . - 6.80.	21e jaargang. 1865. . - 7.60.
10e jaargang. 1854. . - 6.80.	22e jaargang. 1866. . - 7.20.
3e *serie*	23e jaargang. 1867. . - 9.20.
11e jaargang. 1855. . - 3.20.	24e jaargang. 1868. . - 9.40.
12e jaargang. 1856. . - 3.60.	25e jaargang. 1869. . -10.70.
13e jaargang. 1857. . - 4.80.	6e *serie*
14e jaargang. 1858. . - 5.10.	26e jaargang. 1870. . - 8.00.
15e jaargang. 1859. . - 4.60.	27e jaargang. 1871. . - 8.20.
4e *serie*	28e jaargang. 1872. . - 6.20.
16e jaargang. 1860. . - 5.40.	29e jaargang. 1873. . - 8.30.
17e jaargang. 1861. . - 5.80.	30e jaargang. 1874. . -10.30.
18e jaargang. 1862. . - 6.60.	31e jaargang. 1875. . - 8.40.

BERIGTEN van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

1e deel. 1e stuk. 1846. *f* 3.40.	2e deel. 2e stuk. 1849.
1e deel. 2e stuk. 1848. - 2.20.	(Verhooren van JOHAN
2e deel. 1e stuk. 1849. - 2.20.	v. OLDENBARNEVELT). - 3.80.

BERIGTEN van het Historisch Genootschap te Utrecht.

3e deel. 1e stuk. 1850. *f* 3.—.	5e deel. 2e stuk. 1856. - 2.50.
3e deel. 2e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 1e stuk. 1857. - 2.50.
4e deel. 1e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 2e stuk. 1857. - 2.10.
4e deel. 2e stuk. 1851. - 2.50.	7e deel. 1e stuk. 1861. - 5.50.
5e deel. 1e stuk. 1853. - 3.20.	7e deel. 2e stuk. 1863. - 6.50.

CODEX DIPLOMATICUS in 4°. 1848. - 5.20.

2e *serie* in 8°.

1e deel. 1e afd. 1852. *f* 3.75.	3e deel. 2e afd. 1856. - 3.40.
1e deel. 2e afd. 1852. - 3.10.	4e deel. 1e afd. 1859. - 3.10.
2e deel. 1e afd. 1853. - 6.20.	4e deel. 2e afd. 1860. - 5.20.
2e deel. 2e afd. 1853. - 3.20.	5e deel. 1860. . . . -12.00.
3e deel. 1e afd. 1855. - 6.50.	6e deel. 1863. . . . - 1.20.

REGISTER op de onderwerpen behandeld in de Kronijk, Berichten en den Codex Diplomaticus . . . . . - 1.80.

WERKEN van het Hist. Genootschap te Utrecht. Nieuwe Reeks.

N°. 1. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Annales Egmundani . *f* 1.20.

N°. 2. Verbaal van de buitengewone Ambassade naar Engeland in 1685 . . . . . - 1.80.

N°. 3. Memoriën van Roger Williams . . . . . - 2.10.

N°. 4. Bronnen van de geschiedenis der Nederl. in de middeleeuwen. — Kronijken van Emo en Menko. - 3.70.

N°. 5. Hortensius over de opkomst en den ondergang van Naarden. Met 2 kaarten . . . . . - 4.50.

N°. 6. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Kronijk van Holland van een ongenoemden geestelijke (Gemeenlijk geheeten Kronijk van den Clerc uten laghen landen bi der see). . . . . - 2.30.

N°. 7. Kronijk van Eggerik Egges Phebens van 1565—1594. . . . . - 2.40.

N°. 8. De oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen in de laatste jaren der XIVe eeuw. - 9.80.

N°. 9. Verbaal van de Ambassade van Gaspar van Vosbergen bij den Koning van Denemarken. den Neder-Saxischen Kreits en den Koning van Zweden. 1625. . . . . - 2.30.

N°. 10. Verbaal van de Ambassade van Aerssen, Joachimi en Burmania naar Engeland. 1625. . . - 1.90.

N°. 11. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Eerste Deel.* 1584—1618. . . - 4.00.

N°. 12. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Eerste Afdeeling.* 1618—1621. . . . . - 2.80.

N°. 13. Memorials and Times of Peter Philip Juriaan Quint Ondaatje . . . . . - 4.00.

N°. 14. Verhooren en andere bescheiden betreffende het Rechtsgeding van Hugo de Groot. . . . . - 4.80.

N°. 15. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Tweede Afdeeling.* 1621—1626. . . . . - 5.50.

N°. 16. Memoriën en Adviezen van Cornelis Pieterszoon Hooft . . . . . - 4.90.

N°. 17. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Eerste Afdeeling.* 1626, 1627 . . . . . - 6.50.

N°. 18. Onderzoek van 's Konings wege ingesteld omtrent de Middelburgsche Beroerten van 1566 en 1567; naar 't oorspronkelijke handschrift uitgegeven door Dr. J. van Vloten . . . . . *f* 3.40.

N°. 19. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Tweede Afdeeling.* 1628, 1629 . . . . . - 8.20.

N°. 20. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Derde Afdeeling.* 1630. . . . . - 6.10.

N°. 21. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . . - 5.80.

N°. 22. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Vierde Afdeeling.* 1631—1644. . . . . - 4.50.

N°. 23. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Eerste Deel.* - 6.70.

N°. 24. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Tweede Deel.* . . . - 7.20.

N°. 25. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Tweede Deel.* - 7.90.

No. 26. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Derde Deel* . . . . - 6.20.

N°. 27. Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Pol. Uitgegeven door Mr. W. H. de Beaufort . . . . . - 10.80.

N°. 28. Bellum Trajectinum Henrico Bomelio autore . - 1.40.

N°. 29. De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . - 6.80.

N°. 30. De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Tweede Deel* . . . . - 5.30.

N°. 31. Lijst van Noord-Nederlandsche Kronijken. Met opgave van bestaande Handschriften en Litteratuur, door Mr. S. Muller. Fz. . . . . *f* 1.40.

BIJDRAGEN EN MEDEDEELINGEN van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. Ie Deel. *f* 5.60.

Idem. IIe Deel . . . . . - 5.20.

Idem. IIIe Deel . . . . . - 5.20.

DAGVERHAAL van JAN VAN RIEBEEK, Eerste Gouverneur aan de Kaap de Goede Hoop. . . . - 1.20.

KATALOGUS der Boekerij van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. 3e uitgave. 1872. . - 1.60.

ABRAHAM DE WICQUEFORT, Histoire des Provinces-Unies des Païs-Bas, depuis le parfait établissement de cet estat par la paix de Munster. Tom. I—IV. . . - 26.00.

Jhr. Mr. A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK, Een Woord in het belang van het Nederl. Archiefwezen. 1846. - 0.20.

Bovenstaande werken zijn, voor zoover zij voorhanden zijn door de Leden **tegen de helft** van den prijs te bekomen.

H 67 MAR 1. 1919

LIJST

VAN

NOORD-NEDERLANDSCHE KRONIJKEN,

MET OPGAVE VAN BESTAANDE HANDSCHRIFTEN

EN LITTERATUUR:

DOOR

Mr. S. MULLER Fz.

WERKEN VAN HET HISTORISCH GENOOTSCHAP,
GEVESTIGD TE UTRECHT.

NIEUWE SERIE N°. 31.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1880.

WERKEN

UITGEGEVEN DOOR HET

HISTORISCH GENOOTSCHAP,

GEVESTIGD

TE UTRECHT.

NIEUWE REEKS.

N°. 31.

LIJST

VAN

NOORD-NEDERLANDSCHE KRONIJKEN,

MET OPGAVE VAN BESTAANDE HANDSCHRIFTEN

EN LITTERATUUR;

DOOR

Mr. S. MULLER Fz.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1880.

VOORBERICHT.

Nooit heb ik een arbeid met zooveel schroom in het licht gezonden: nooit was ik als thans overtuigd, dat hetgeen ik geleverd had, bepaald slecht was. Waarom ik het dan toch publiek maak? Omdat ik de overtuiging heb, dat ook deze zeer onvolmaakte proeve nut kan stichten in dezen tijd, nu zij, die een beter werk hadden kunnen leveren, zich stilhouden.

Aanvankelijk beoogde ik met dit boekje iets geheel anders. Naar aanleiding van den wenk, door Dr. Bolhuis van Zeeburgh in Fruin's Bijdragen (N. R. VIII. 376*) gegeven, bracht ik voor een paar jaren bij het Bestuur van het Historisch Genootschap een plan ter sprake, om met vereende krachten en met medewerking van vele leden van het Genootschap, eene volledige lijst van alle Nederlandsche kronijken te geven, met opgaven omtrent haren inhoud en hare bewerkers, en met vermelding van de uitgaven van het werk, de schrijvers, die er over gehandeld hebben, en vooral met eene volledige lijst, beschrijving en onderlinge collatie van de bestaande handschriften, — een en ander als de m. i. meest geschikte voorbereiding van de door Dr. Bolhuis gewenschte uitgave eener verzameling Scriptores rerum Nederlandicarum medii aevi. Het was de bedoeling om door ruime verspreiding eener van het Historisch Genootschap uitgaande circulaire althans de hier te*

lande bestaande handschriften allen te leeren kennen, — daarna de verkregene opgaven te sorteeren, en de bewerking van elke groote kronijk aan een daarvoor aan te wijzen geleerde op te dragen. Deze had dan de in Nederland bestaande handschriften kunnen collationneeren en schriftelijk over de buitenlandsche de noodige inlichtingen kunnen inwinnen.

Al spoedig echter bleek eene geheele verandering van programma noodig. Het Bestuur van het Genootschap toonde zich dadelijk bereid mijne onderneming door verzending der circulaire te steunen, maar er is hier te lande zoo bitter weinig belangstelling in dergelijke zaken, dat de oogst van inkomende antwoorden zéer gering was. Serieuse hulp gaven alleen de heeren Bolhuis van Zeeburgh, Campbell en du Rieu, die zelf een dergelijk plan als het mijne vroeger bij de Maatschappij van Letterkunde aanhangig gemaakt had, en mij het door hem reeds bijeengebrachte materiaal bereidwillig ten gebruike afstond. Van verdeeling van den kleinen voorraad ter bewerking kon geen sprake zijn. Het Bestuur van het Historisch Genootschap zond mij de ingekomene antwoorden toe, met verzoek om te zien of daaruit iets samen te stellen was. Er bleef mij niets anders over dan deze schrale berichten aan te vullen door eigene nasporingen op breede schaal (vooral in Pertz's Archiv en de Bulletins van de geschiedkundige Commissie der Belgische Academie). Veel is zoodoende nog voor den dag gekomen, maar volledigheid was natuurlijk niet te bereiken.

Ik heb de magere en al te korte opgaven van titels, zoover ze te herkennen waren, onder hoofden gebracht, en over duistere punten schriftelijk inlichtingen gevraagd, in enkele gevallen zelf de handschriften ingezien. Maar wat mogelijk zou geweest zijn voor den bewerker van ééne kronijk, was dit natuurlijk niet voor iemand, die den geheelen Nederlandschen kronijkenschat moest overzien. Jarenlange onafgebrokene dorre studie, tallooze reizen zouden noodig geweest zijn om dit werk naar behooren te verrichten, en zelfs dan nog zou dit bezwaarlijk tot

een goed einde gebracht zijn, omdat de handschriften-verzamelingen onzer openbare boekerijen, wat ordening en beschrijving aangaat, nog maar al te veel te wenschen overlaten.

Desniettemin vertrouw ik, dat dit uiterst gebrekkige resultaat van maandenlangen, verdrietigen arbeid (te onaangenamer, omdat ik overtuigd was broddelwerk te moeten leveren!) eenig nut zal stichten, al ware het maar alleen omdat wellicht de overtuiging van de gebrekkigheid van dit boekje meer bevoegden zal aandrijven het te verbeteren. De belangstellende vindt hier al vast een grondslag, een overzicht van de bestaande bronnen onzer geschiedenis. Zij, die zich verdienstelijk willen maken door de zoo hoognoodige uitgave van niet of slecht gedrukte Nederlandsche kronijken, krijgen hier eene opgave van de stukken, die hunne hulp noodig hebben. En al zal elke specialiteit reeds bij den eersten oogopslag in de rubriek, die over zijn studievak handelt, zeker vele fouten vinden, — ik vertrouw, dat het b. v. den toekomstigen uitgever van Beka aangenaam zal zijn, hier tal van handschriften van zijne kronijk bijeen te vinden, ook al blijkt naderhand, dat eenige der genoemde codices iets anders bevatten dan zij schenen te behelzen, en dat andere manuscripten, die wèl ter zake dienen, gemist worden.

Dit tot rechtvaardiging der uitgave van een werkje, dat wellicht eerlang stof zal leveren tot tal van gegronde aanmerkingen. Als de meest waarschijnlijke daaronder noem ik nu reeds de klacht, dat herhaaldelijk een handschrift meer dan éénmaal, soms op verschillende plaatsen vermeld is. De onvolledigheid der beschrijvingen in gedrukte catalogi, de overgroote kortheid, waarmede de titels of willekeurige gedeelten daarvan uit die catalogi in allerlei verzamelwerken zijn overgenomen, maken bij een werk als dit, dat noodzakelijk grootendeels uit de tweede hand is samengesteld, dergelijke fouten bijna onvermijdelijk. Vooral bij bibliotheken, waarvan verschillende catalogi bestaan, is het herkennen van de handschriften moeielijk, omdat niet alleen de titels, maar ook de nommers der stukken meestal veranderd zijn: allicht wordt zoodoende hetzelfde werk twee-

maal opgenomen. Reeds verscheidene dergelijke fouten heb ik gaandeweg verbeterd; ik vrees echter, dat er nog hier en daar zullen zijn blijven schuilen. — Ik neem de gelegenheid waar, om tevens te verklaren, dat de plaatsen der schrijvers, die over de vermelde kronijken handelen (evenals eenige uitgaven van kronijken) meestal niet zijn nageslagen: ook hier weder geldt, dunkt mij, de opmerking, dat hetgene de plicht zou geweest zijn van den bewerker van ééne kronijk, onmogelijk was voor den compilator van het geheel. In enkele gevallen (b. v. bij het leven van Bonifacius), waar eene zeer uitvoerige litteratuur in Potthasts Bibliothek vermeld stond, heb ik geene vrijheid gevonden, al deze titels uit zijn werk over te nemen, maar den lezer daarheen verwezen.

Levens van enkele Heiligen van minder belang, die tot Nederland in eenige betrekking gestaan hebben, en waarvan alleen eene uitgave in de Acta Sanctorum te vermelden was, heb ik meestal weggelaten; hetzelfde is het geval met de levens dier Heiligen, die uitsluitend op Limburg en Noord-Brabant betrekking hebben, omdat deze Provinciën in de Middeleeuwen geen deel uitmaakten van de Noord-Nederlandsche gewesten. Biographiën van graven uit de Bourgondische en Oostenrijksche huizen, en verhalen van hunne oorlogen, beschrijvingen van hun hof enz., heb ik, als meer bizonder tot België betrekking hebbende, niet vermeld. De enkele uitgegevene necrologiën of doodboeken zijn mede niet opgenomen: deze werken schijnen mij toe meer eigenaardig tot het gebied van het archiefwezen te behooren, en bij de onbekendheid van den inhoud der meeste Nederlandsche archieven zou ik in geen geval iets meer dan een hoogst onbeduidend fragment van den bestaanden schat hebben kunnen leveren.

De in de bekende handschriften-collectie van wijlen Sir Thomas Philipps aanwezige codices heb ik volgens de oude gewoonte vermeld als aanwezig op het kasteel Middlehill; de bibliotheek is echter reeds voor eenige jaren, kort voor den dood van den verzamelaar, overgebracht naar het kasteel Chellenham,

waar de tegenwoordige eigenaar woont. — Onder het afdrukken berichtten de dagbladen, dat de merkwaardige collectie handschriften van wijlen den hoogleeraar Moll is aangekocht voor de Universiteits-Bibliotheek te Amsterdam: aldaar zal men derhalve de opgenoemde handschriften uit deze bibliotheek voortaan moeten zoeken.

Ten slotte een woord van dank aan den hoogleeraar De Geer, die zich bereidwillig aanbood tot het herzien van het geschrevene. De talrijke aanteekeningen en verbeteringen, door hem aangebracht, bewezen niet alleen, hoe groote leemten mijn werk ontsierden, maar hebben ook zeer krachtig medegewerkt om haar aantal te verminderen.

UTRECHT, Februari 1880.

S. MULLER FZ.

INHOUD.

	Blz.
Heiligenlevens.	1.
Kronijken van Holland en Zeeland	9.
Kronijken van Utrecht.	36.
Kronijken van Friesland en Groningen.	52.
Kronijken van Gelderland.	65.
Kronijken van Overijsel	70.
Kronijken van steden	72.
Kronijken van kloosters	76.
Kronijken van adellijke geslachten.	87.
Biographiën van beroemde personen	93.

HEILIGENLEVENS.

Alcuinus, Vita S. Willibrordi archiepiscopi Ultraiectensis. (Geschr. c. 800.)

Handschr.: *Utrecht.* Acad. bibl. Eccl. 26. fol. perk. — *Trier.* Stadtbibl. No. 788. 4o. pap. 15e eeuw. — *Ald.* No. 1216. 15e eeuw. — *Alençon.* Bibl. munic. Cod. St. Ebrulfi. No. V. 125. fol. 11e eeuw. — *Hamburg.* Stadtbibl. No. 321 q. 4o. pap. (volgens de ed. v. Mabillon, vergeleken met het Utrechtsche Hs.) — *Ald.* Hist. eccl. No. IV d. fol. pap. — *St. Omer.* Bibl. munic. No. 716. VIII. fol. perk. 13e eeuw. — *Parijs.* Bibl. nation. MSS. de Fontanieu. No. 1002. 10e eeuw. — *Ald.* Suppl. Lat. No. 1002. 9e eeuw. — *Stuttgart.* Bibl. reg. priv. Hist. G. No. 38. 4o. 8e eeuw. — *Admont.* Kloosterbibl. perk. 11e eeuw. 16 p. — *Munchen.* Cod. Benedictb. No. 105. 4o. perk. 10e eeuw. — *London.* Arund. MS. 91. Vitae SS. f. 212—215. perk. einde 12e eeuw. — *Verdun.* No. 109. 4o. perk. 12e eeuw.

Uitg.: Zie Potthast, Bibl. hist. p. 934.

Schr.: Zie Potthast. l. c.

Theofridus abbas Epternacensis, Vita S. Willibrordi. (Geschr. c. 1100.) (Begin: „*Fuit in Britania insula enz.*")

Handschr.: *Gotha.* Herz. Bibl. No. 70. fol. perk. (beweerd autograaph van den auteur.) — *Admont.* Kloosterbibl. fol. perk. (16 p.) 11e eeuw. — *Trier.* Stadtbibl. 1378. —

St. Gallen. Kloosterbibl. No. 565. 11e eeuw. — *Parijs.* Bibl. nation. No. 5278. 126. 14e eeuw. — *Ald.* No. 5294. 17. 12e eeuw. — *Ald.* No. 5308. 73. 12e eeuw. — *Londen.* Brit. Mus. Harl. 2803. 266. — *Ald.* No. 250. 10e eeuw. — *Engelberg.* Kloosterbibl. fol. 12e eeuw. — *Stuttgart.* fol. perk. 12e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8059. fol. perk. 14e eeuw. — *Berlijn.* Kon. Bibl. No. 267. fol. perk. 13e eeuw.

Uitg.: 1o. In: Surius, Vitae sanct. 7 Dec. — 2o. In: Mabillon, Acta sanct. ord. S. Bened. III. 1. p. 629.

Schr.: Zie Potthast. p. 934.

Bovendien worden nog vermeld:

Vita Willibrordi episcopi.

HS. *Keulen.* Gymnasialbibl. No. 201. pap.

S. Willibrordi Traiectensis episcopi memoriae historicae.

HS. *Rome.* Bibl. Vallicell. C. 126.

S. Willibrordi officium proprium.

HS. *Rome.* Bibl. Vallicell. H. 48.

De S. Willibrordo.

HS. *Trier.* Stadtbibl. No. 771. 5. 8o. pap. 15e eeuw.

Vita S. Willibrordi episcopi Traiectensis.

HS. *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. eccl. IV a. p. 81. fol. pap.

Vita S. Willebrordi.

HS. *Brussel.* Bibl. Bourg. 3391—99. fol. perk. 14e eeuw.

Marcellinus (of **Marchelmus**), **Vita S. Suiberti apostoli Frisonum.**

NB. Ondergeschoven; geschreven door Ger. v. Harderwijk, rector van het Gymnasium Laurentinum te Keulen in 1508.

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. 89 p. midden 16e eeuw. (cf. Vermeulen, Van den levene ons heren. p. XXXVI.) — *Munster.* Paul. bibl. pap. begin 16e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8414. 4o. perk. begin 16e eeuw.

Uitg.: Zie Potthast. p. 897, — Suppl. p. 180.

Schr.: Zie Potthast. p. 897. — Moll, Kerkgesch. I. p. 210. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 824, 838.

Zie over andere levens van Suitbert: Potthast l. c. Een Hs. van een dezer levens (?) berust: *Utrecht.* Prov. arch. fol. pap. 98 p. 16e eeuw.

Vita S. Adalberti diaconi clari Egmondani, auctoribus Medelocensibus monachis. (Geschr. einde 10e eeuw.)

Handschr.: *Utreeht.* Prov. arch. 24 p. midden 16e eeuw. — *Keulen.* No. VI. 21. fol. 103—107. (Vita Adalberti confessoris: „Legimus in ecclesiasticis historiis Ekbertum — in secula seculorum amen.") — *Leeuwarden.* Weeshuis (thans Fr. gen.) Afschrift door Gabbema. (1670.)

Uitg.: 1o. In: Surius, Vitae SS. 25 Junii. III. p. 818. — 2o. C. notis Henschenii, in: Acta SS. Boll. 25 Junii. V. p. 97—103 (met een vervolg, door Egmonder monniken na 1332 geschreven. p. 104—109.) — 3o. In: Mabillon, Acta SS. III. 1. p. 631. — 4o. In: Van Heussen, Batavia sacra. I. p. 44.

Schr.: Rettberg, Deutschl. Kirchengesch. II. p. 524.

Vita S. Plechelmi episcopi Oldensaliae et Ruraemondae.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8414. 4o. perk. 15e eeuw.

Uitg.: 1o. C. Bollandi comm. in: Acta SS. Boll. 15 Julii. IV. p. 58. — 2o. In: Ghesquière, Acta SS. Belgii. VI. p. 214—218. Met inleiding. — 3o. In: Bouquet, Rec. III. p. 638. (Fragment.)

Schr.: Wolters, De H. Wiro, Plechelmus en Odgerus. (Roerm. 1862. 8o.)

Othlonus, Vita S. Bonifacii archiepiscopi Moguntini.

Handschr.: *Keulen.* No. VI. 21. f. 54. (Passio S. Bonifacii

et sociorum eius: „Postquam gens Anglorum — per Christum dominum in secula.") — Zie verder: Potthast l. c. p. 636.

Uitg.: In Surius, Vitae sanct. 5 Junii. III. p. 573. — In: Mabillon, Acta sanct. III 2. p. 28—87. — De inleiding bij: Pertz, Monum. II. p. 357—359. — In: Jaffé, Bibl. rer. Germ. III p. 482—505. — Zie verder: Potthast l. c.

Schr.: Zie Potthast l. c. p. 636, — App. p. 132. — Saxe, Onomasticon. II. p. 597.

Willibaldus, Vita S. Bonifacii archiepiscopi Moguntini.

Handschr.: *Keulen.* No. 11. 21. f. 305—310. (Passio S. Bonifacii et sociorum eius. Praef.: „Incertam ac lubricam — ordiar." Incipit passio: „Beatus B. genitale solum — in secula amen.") — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. eccl. No. IV a. p. 1. (Passio et vita S. Bonifacii et sociorum eius.) — Zie verder: Pertz, Monum. II p. 332. — Potthast, App. p. 132.

Uitg.: In: Mabillon, Acta sanct. III 2. p. 1—27. — Door Henschen in: Acta SS. Boll. ad 5 Junii. I. p. 460—473. — In: Pertz, Monum. II. p. 331—353. — In: Jaffé, Bibl. rer. Germ. III. p. 429—471. — *Appendix* in: Acta SS. Boll. ad 5 Junii. I. p. 473—477. — In: Pertz l. c. p. 354—357. — Zie verder: Potthast l. c. p. 636, App. p. 132.

Schr.: Zie Potthast l. c. p. 636, — App. p. 132. — Saxe, Onomasticon. II. p. 597.

Vita S. Bonifacii archiepiscopi Moguntini, auctore anonymo presbytero Traiectensi. (8e eeuw.)

Uitg.: Door Henschen, in: Acta SS. Boll. ad 5 Junii. I p. 477—481. — In: Jaffé, Bibl. rer. Germ. III p. 506.

Vita S. Bonifacii archiepiscopi Moguntini, auctore (fortasse) Monasteriensi.

Uitg.: Door Henschen, in: Acta SS. Boll. ad 5 Junii. I p. 481—483.

S. Liudgerus episcopus Mimigardevordensis, Vita S. Gregorii Traiectensis episcopi et abbatis.

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. eccl. No. IV c. p. 102. fol. pap. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 207. fol. perk. (13e eeuw.) („Omnium ubique etc." „Igitur Ludgerus ex Frisia etc.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. L. 29. einde 15e eeuw.

Uitg.: 1o. In: Brower, Sidera ill. et sanct. vir. (Mog. 1616. 4o.) — 2o. In: Mabillon, Acta sanct. III 2. p. 320—333. — 3o. In: Acta sanct. Boll. 25 Aug. V. p. 254—264. — 4o. In: Migne, Patrologia. XCIX. p. 749—770. — 5o. In: Acta sanct. Boll. 5 Junii. I. p. 483—487. (Fragment.) — 6o. In: Bouquet, Rec. III. p. 670. (Fragment.) — 7o. (Vertaald) in: Kulb, Sammtliche Schr. des H. Bonifaz. II. p. 288—305.

Schr.: Rettberg, Deutschl. Kirchengesch. II. p. 531. — Sollerius, Comm. praevius, in: Acta sanct. Boll. p. 241—254. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 630. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 824. — Saxe, Onomasticon. II. p. 91.

Hucbaldus Elnonensis monachus St. Amandi, Vita S. Lebuini Frisiorum apostoli.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. roy. No. 79 fol. 14e eeuw. (Uittreksel.) — *Keulen.* No. VI. 21. f. 92. (Monum. SS. II.) perk. 15e eeuw. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. L. 29. (einde 15e eeuw.)

Uitg.: 1o. In: Surius, Vitae sanct. 12 Nov. VI. p. 277—286. — 2o. In: Rolevinck, De convers. Westphal. lib. II. (uittreksel.) — 3o. In: Pertz, Monum. II. p. 361—364. (uittreksel.) — 4o. Door W. Arndt, in: Willibald, Leben des H. Bonifacius. (Berl. 1863. 8o.)

Schr.: Bähr, Gesch. der röm. Literat. im karol. Zeitalter. p. 126—244. — Fabricius, Bibliotheca i. v. Hucbaldus. — Goethals, Lect. relat. à l'hist. des sciences en Belg. I. p. 1—9. (Brux. 1837.) — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 784. — Hist. littér. de la France. VI. p. 210 vlg. — Rettberg, Deutschlands Kirchengesch. II. p. 405. — Strunck, Westph. sancta. ed. Giefers. II. p. 19—30. (Paderb. 1855.) — W. Kentzler, Glaubwürdigk. der Vita Lebuini. (Forsch. z. Deutschen Gesch. Gött. 1866. VI. p. 343—356.) — R. C. Molhuysen, Levensber. v. St. L. (Overijss. alm. 1836. p. 1.) — Moll, Kerkgesch. I p. 165 Noot 2.

S. Radbodus episcopus Traiectensis, Ecloga et sermo de S. Lebuino presbytero.

Uitg.: In: Surius, Vitae sanct. 12 Nov. App. VII. p. 839.

Altfridus, Vita S. Liudgeri episcopi Mimigardefordensis.

Handschr.: *Wolfenbuttel.* No. 4. 3. MS. Aug. 4o. perk. 14e eeuw. — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. eccl. No. IV d. p. 149—190. fol. — *Keulen.* Gymnasialbibl. No. 201. — *Munster.* Bibl. Paul. (Kopie 17e eeuw.) — *Giessen.* Univ. bibl. No. 643. 4o. pap. 17e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8414. 4o. perk. 15e eeuw. — *Berlijn.* Kon. Bibl. No. 323. perk. 12e eeuw. — *Leiden.* Cod. Voss. 55. 4o. — *Weenen.* Hofbibl. Hist. eccl. No. 5. — *Admont.* Kloosterbibl. 12e eeuw. perk. — *Ald.* 11e eeuw. perk.

Handschr. van een ander leven van Ludger (uitgeg. door Brower, Sidera. p. 36) te: *Munster.* Bibl. Paul. 11e eeuw. perk. 32 bl. 8o. — Ook: *Cassel.* Churf. bibl. Theol. No. 29. 4o. perk. 10e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8414. 4o. perk. 15e eeuw. — *Berlijn.* Kon. Bibl. No. 162. perk. 11e eeuw.

Uitg.: cf. Potthast. p. 785, 786. Suppl. p. 162. (Ook over andere levens van St. L.)

Schr.: cf. Potthast l. c. — Manni, Della vita del b. Lo-

dovico. (Fir. 1771. 4o.) — Paris, Disquisitio de Liudgero. (Amst. 1859.) — Pingsmann, Der H. Ludgerus. (Freib. i. B. 1879. 8o.) — Moll, Kerkgesch. I. p. 171 Noot 3, 368, 369 Noot 1.

Oetbertus (?), Vita S. Friderici episcopi Ultraiectini.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. 380. fol. perk. 15e eeuw. 9 blz. („Sanctus igitur Fridericus Frisonice gentis — venerationem et honorem.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. K. 30. (dd. 1478.) — *Ald.* No. L. 29. (einde 15e eeuw.)

Uitg.: In: Surius, Vitae sanct. 18 Julii. IV. p. 215. — In: Acta Sanct. Boll. 18 Julii. IV. p. 460—471. c. Comm. praevio Cuperi. (l. c. p. 452.)

Vita S. Hungeri Frisii episcopi Ultraiectini.

Uitg.: In: Surius, Vitae sanct. 22 Dec. p. 303. (ed. 2a.)

Vita S. Radbodi episcopi Traiectensis.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. L. 29. einde 15e eeuw.

Uitg.: In: Surius, Vitae sanct. 29 Nov. VI. p. 692. — In: Mabillon, Acta sanct. V. p. 25—31. — Adnotatio S. R. episcopi Traiectensis, bij: Pertz, Monum. Scr. II. p. 218.

Schr.: Bähr, Gesch. der röm. Litterat. im karol. Zeitalter. p. 243. — Hist. littér. de la France. VI. p. 158 vlg.

De S. Jerone martyre in Noortwyc.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8245—8257. fol. pap. 1489. 2 p. (afk. v. Korssendonck.) („Ieron dicitur a Ieras — in secula seculorum amen.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. L. 29. (einde 15e eeuw.)

Uitg.: Een ander leven, geëxcerpeerd uit Joannes à Leydis, in: Acta Sanct. Boll. 17 Aug. III. p. 476—479. c. comm. Roschii.

Vita S. Odulphi presbyteri Ultraiectini confessoris.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 380. fol. perk. 15e eeuw. — *Keulen.* No. VI. 21. f. 63. („Temporibus Lodowici piissimi etc.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. L. 28. einde 15e eeuw. — *St. Omer.* Stadsbibl. No. 775. (4. 7.) perk. 4o. 11e eeuw.

Uitg.: 1o. In: Surius, Vitae sanct. 12 Junii. (Colon. 1617. p. 161.) — 2o. In: Acta Sanct Boll. 12 Junii. III. p. 592—595. — 3o. Transl. et mirac. S. Odulphi, ed. W. D. Macray. (Chron. abb. de Evesham. Lond. 1863. App.)

Schr.: Zaanlandsche legenden. (Zaanl. jaarb. 1843. p. 90.) — S. Odulf en de zeeman. (Zaanl. jaarb. 1845. p. 101.)

Miracula S. Cunerae virginis martyris Rhenis in diocesi Ultraiectina.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. K 30. (dd. 1478.)

Uitg.: In: Acta Sanct. Boll. 12 Junii. II. p. 563—567. — Miracula alia. ib. p. 568—572.

Schr.: Papenbrochii Comm. praevius, in: Acta Sanct. Boll. p. 557—563. — Kist, De Reenensche Kunera-legende. (Kerkhist. arch. II. 1.) — Moulin, De memorie van St. C. te Kampen. (Overijss. alm. 1841. p. 67. cf. 1839. p. 127, — 1840. p. 35.)

De volgende HSS. der Koninkl. Bibl. te 's Gravenhage bevatten nog levens van verschillende Nederlandsche heiligen, bijna allen gelijk aan de uitgegevene in de Acta Sanctorum: A. 80.—J. 3. (o. a. St. Servaas, St. Lambert en St. Hubert, bisschoppen van Maastricht.) — J. 6. (15e eeuw.) (o. a. St. Servaas, St. Martinus van Tongeren, St. Maternus.) — K. 30. (1478.) — L. 29. (einde 15e eeuw.) (o. a. St. Werenfried, St. Odger, St. Bavo, St. Odmer, St. Servaas.)

KRONIJKEN VAN HOLLAND.

1. DE BEKENDE HOOFDKRONIJKEN.

Annales Egmundani. 875—1205.

Handschr. Zie: Pertz, Monumenta. Scr. XVI. p. 442, 448. — *Londen.* Brit. Mus. Tiberius. No. C. XI. perk. 12e en 13e eeuw. (cf. Van den Bergh, in: Nijhoffs Bijdragen. XI. p. 118. — Mon. Germ. II. p. 217.) — *Hamburg.* Stadtbibl. (Kopie van het Londensche HS.)

Uitg.: 1o. In: Pertz, Monum. Scr. XVI. p. 443—479. — 2o. Door het Hist. Genootschap. (Utr. 1864.) (Afdruk uit: Pertz, Monumenta.)

Schr.: Potthast. p. 124. Suppl. p. 40. — Van den Bergh l. c. XI p. 117. — Bakhuizen v. d. Brink, Haecmundensia, in: Het Ned. Rijksarch. I. p. 171.

Chronicon Egmondanum sive Hollandiae, auctore anonymo monacho Egmondano. 647—1205.

NB. Omwerking van de Annales Egmundani, vroeger verkeerdelijk aan P. Meerhout toegeschreven.

Handschr.: *Middlehill.* Cod. Meermann. No. 802. (Met aant. v. Dousa, Scriverius en Westphalen.) 37 p. 4o. 14e eeuw. (cf. Pertz, Archiv. VII. p. 613.) — *Parijs.* Bibl. Nation. Lat. No. 11105. Suppl. Lat. No. 245. 8o. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7675—7682. — *Breslau.* (cf. Pertz,

Minum. XVI. No. 4. — *Leiden.* No. 296. (Catal. Geel. No. 678. 18e eeuw. Met noten van Scriverius: wellicht hetzelfde Hs. door Kist in auctie Van Alkemade gekocht. cf. Kron. Hist. Gen. 1848. p. 24. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6407. 15e eeuw (begin defect.) — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. civ. No. 18. fol. 123 p. pap. Anonymi chronicon Traiectinum. 640—1205. cf. Pertz. Archiv. VI. p. 235. 633. — *Kopenhagen.* Oude Kon. Bibl. No. 624. Bibl. Gott. fol. 16e eeuw. cf. Pertz, Archiv. VII. p. 614. — *Leeuwarden.* Weeshuis (thans Fr. gen.) Afschr. door Gabbema 1670 naar de kopij van Scriverius (van het origineel te Middlehill.

Verder worden nog vermeld de volgende Hs., die hierbij wellicht behooren: *Breslau.* Bibl. St. Elis. B. R. Rep. I. No. 36. perk. (Fragmentum de Hollandiae comitibus. 843—1205. fol. cf. Pertz. Archiv. VI. p. 97. XI. p. 708. — Kron. Hist. Gen. 1858. p. 153.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6406. Lat. 4o. („Anno domini 866 Karolus" — 1205.)

Uitg.: 1o. In: Sweertius. Rer. Belgic. ann. (Francof. 1620. fol.) p. 351—373. — 2o. In: Matthaeus. Analecta. (onder den titel: Wilhelmus Procurator.) IV p. 1. — 2e ed. in 4o. II p. 425—496. — 3o. Met aant. door Kluit. (Hist. crit. comit. Holl. I. 1. p. 1—215.)

Schr.: Bakhuizen van den Brink. Haecmundensia. in: Het Nederl. Rijks-archief. I. p. 171. — Van Wijn. Nalez. I. p. 121. — Van den Bergh. in: Nijhoffs Bijdr. XI. p. 117. — Saxe, Onomasticon. II. p. 283. — Pars, Naamrol. p. 29. — De Wind. Bibl. der Nederl. geschiedschr. p. 32—34. — Kron. van Egmond door S. Eikelenberg. (Alkm. 1732. 4o.)

Wilhelmus Procurator, Chronicon comitum et nobilium Hollandiae. 1205 (1168)—1332

NB. Vervolg van het Chronicon Egmondanum.

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. civ. No. 17. (Bibl. Uffenb. No. 138.) fol. perk. 136 p. 15e eeuw. (Codex afk. v. Nicolaas bissch. v. Haarlem, Dousa en West phalen, gebr. door Matthaeus.) (cf. Pertz, Archiv. VI. 235, 625.)

Uitg.: In: Matthaeus, Analecta. V. p. 1. — 2e ed. (4o.) II. p. 496—718.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 49. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 420.

Melis Stoke, Hollandsche Rijm-kroniek. 694—1305.

NB. Tot 1205 uit het Chronicon Egmondanum, later (sedert Willem II) mémoires van een leekebroeder te Egmond, met vervolg door een ander.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 722, 723, 724. 15e eeuw. (De 3 HSS. van Huydecoper.) (cf. Hoffmann, Horae Belgicae. I. p. 70—77. — Mone, Uebersicht. p. 110.) — *Gent.* (Bibl. van prof. Serrure.) (Fragment van 38 verzen uit het 8e boek.) — *Utrecht.* Bibl. v. prof. De Geer. 4o. perk. 14e eeuw. (Verzamelband, waarin een uittreksel uit Stoke met merkwaardige varianten.)

NB. De uitgave van Van der Does had plaats volgens 2 HSS., waarvan het oudste, geschreven door Matheus Gerardi, prior te Naaldwijk (1390), nog bestaat. (cf. Bibl. Roeveriana. I. p. 67.) Het is No. 724 der Kon. Bibl.

Uitg.: 1o. Door Jan van der Does, met eene voorrede. (Amst. Barent Adriaensz. 1591. fol.) (cf. Catal. Hultmann. IV. p. 278. No. 26013.) — 2o. Herdruk. ('s Grav. 1610. fol.) (Hierin is het Liedt v. gr. Floris vervangen door een extract uit Veldenaer en Van Velthem. III 43—47.) — 3o. Holl. Jaarboeken, met bijl. door C. van Alkemade. (Leyd. 1699. fol.) (Eerste editie met den naam van Stoke.) — 4o. Rijmkronijk van M. S. met aanm. v. B. Huydecoper. (Leyd. 1772. 3 dln. 8o.) — Fragmenten der kroniek zijn uitgegeven door: 1o. Böhmer, Fontes. II. p. 416—432. (over 1247—

1256.) — 2o. Clarisse, in: Verh. v. d. Maatsch. v. Letterk. II. 2. p. 242. (Boek III. vs. 993 vlg.) — 3o. Bormans, in: Compte-rendu de l'Acad. de Belg. 2e Serie. VI. Bull. 1854. p. 99—106. (boek VI. vs. 359—510.) — 4o. Scriverius, Toetssteen, achter het Goudsch kron. p. 252. (1e uitg. v. h. slot met den naam des schrijvers en de opdracht aan Willem III.) — 5o. Matthaeus, Analecta. I. p. 65. (ov. 1358.)

Schr.: Clignett, Over de handschr. door Huydecoper gebruikt bij de uitg. v. M. S. ('s Grav. 1825. 8o.) — Kluit, Consp. hist. c. epist. de nonnullis quae in editione chronici Stoke occurrunt. (Trai. a. R. 1773. 4o. — cf. Hist. crit. I. 2. p. 448.) — Literatur-Blätter. 1805. VI. p. 74. — Mone, Uebersicht. p. 110. — Wagenaar, in: Vaderl. Letteroefen. (Amst. 1773.) II. p. 14—30. — Pars, Naamrol. p. 33. — De Wind, Bibl. p. 40—45. — Van Wijn, Hist. en letterk. avondst. (Amst. 1800.) p. 277—284. — Burman, Traiectum eruditum. p. 362. — Witsen Geijsbeek, Woordenboek. V. p. 335. — Jonckbloet, Middelnederl. dichtk. III. 1. p. 176 vlg. — Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek der Friesche geschiedschr. p. 21—25. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 49. — Saxe, Onomasticon. II. p. 342.

Jacob van Maerlant, Spieghel historiael.

NB. Wereldkroniek volgens Vincentius van Beauvais, begonnen in 1283; alleen het laatste gedeelte heeft eenige historische waarde.

Handschr.: cf. Mone, Uebersicht. p. 102. — *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. (uitgeg. door Clignett, Bilderdijk, Van Lennep en De Vries. — cf. Inleiding der uitg. van De Vries. p. LXXXIX vlg.)

Uitg.: 1o. Antw. 1515. fol. Met houtsn. — 2o. M. aantt. door J. A. Clignett en J. Steenwinkel. Leyd. 1784. 2 dln. 8o. (1e pertie. 8 boeken.) — 3o. Door Bilderdijk. Amst. 1812. 8o. (3e pertie. boek 1—3.) — 4o. Door

J. van Lennep e. a. Amst. 1849. (4e pertie.) Aanteekeningen hierop door J. H. Halbertsma. Dev. 1851. 8o. — 5o. Door De Vries en Verwijs. Leiden. 1857. (Het geheele werk met de vervolgen.) — Uitg. van fragmenten: 1o. Door K. A. Schmidt en Kinderling, in: Deutsches Museum. 1788. I. p. 72—82, 112—124. — 2o. In: Verh. der Maatsch. v. Letterk. 1818. II. 2. p. 194 vlg. — 3o. Door Hoffmann, in: N. werken der Maatsch. v. Letterk. I. 2. p. 253. — 4o. Door Halbertsma. (Letterk. Naoogst. Dev. 1845. II. p. 303—323.

Schr.: Serrure, J. v. Maerlant. Gent. 1861. 8o. — Snellaert, Redev. ov. Maerlant, in: Astrea. III. 272. IV. 3. — Ann. de la Soc. d'émulat. de la Flandre Occident. I. 318. — K. Versnaeyen, Maerlant en zijne werken. Gent. 1861. 8o. — Van Wijn, Nalez. I. p. 99, 104. — De Navorscher. VII. p. 264, 379. IX. p. 41, 307, 343. — Hoffmann, Horae Belgicae. I. p. 41—44. — Jonckbloet, Gesch. der middennederl. dichtk. III. — Jonckbloet, Nalezingen op de Spiegel historiael. (Dev, 1849. 8o.) — Mone, Uebersicht. p. 102—105. — De Vries, Gesch. der Nederd. dichtk. I. p. 6. — Willems, in: Belg. Museum. II. p. 438—464. — Van Wijn, Histor. en letterk. avondst. I. p. 289—292. — Bolhuis van Zeeburgh, Krit. der Fr. geschiedschr. p. 25—34.

Philip Utenbroeke, Spiegel historiael.

NB. Vervolg van Maerlants Spiegel.

Uitg.: door Ferd. v. Hellwald, De Vries en Verwijs (voor de Maatsch. v. Nederl. letterk. Leid. 1873—1875. 4o.

Lodewijk van Velthem, Spiegel historiael. 1248—1316.

NB. Tweede vervolg op Maerlants Spiegel. De schrijver was een Brabandsch priester omstreeks 1303.

Handschr.: *Leiden.* Akad. Bibl. (het eenige bekende.) —

Bonn. (Fragment. cf. Jonckbloet, Gesch. der middennederl. dichtk. III. 1 p. 189.)

Uitg.: 1o. Door I. le Long. Amst. 1727. fol. — 2o. (Het 3e boek) door Jonckbloet. Hagae Com. 1840. 4o. — 3o. (Fragment. III 43—47) achter de editie van Melis Stoke van 1610. (Afgedrukt naar hetzelfde HS., dat ook Lelong gebruikte, blijkens eene drukfout in 47.) — 4o. (Fragment) door Serrure, in: Vaderl. Museum. I. p. 273. — 5o. (Fragment) door Blommaert, in: Vaderl. Museum. II. p. 97.

Schr.: Mone, Uebersicht. p. 111. — Mém. de la Soc. de l'hist. de la Flandre. marit. de France. (Bergues. 1857.) p. 84 vlg. — De Wind, Bibl. p. 45—49. — Van Wijn, Histor. en letterk. avondst. p. 317—322. — Vaderl. letteroefen. 1837. II. p. 229, 277. — Clignett, Voorr. v. Maerlants Sp. hist. p. IX—XI. — Collot d'Escury, Hollands roem. II. p. 49. — Hoffmann, in: N. Werken der Maatsch. v. Letterk. I. 2. p. 254. — Jonckbloet, in: Ber. en versl. der vereen. III. 1846. p. 72—76.

De klerk uit de lage landen bij de zee, Chronijk van Holland van de vroegste tijden tot 1316.

NB. De schrijver was een Noord-Nederlander, die omstreeks 1350 leefde.

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. 172 blz. 15e eeuw. (Gebruikt door het Hist. Gen. Beter dan het door Van Mieris gebruikte HS.) — *Utrecht.* Prov. arch. fol. pap. 166 p. 15e eeuw. (HS. gebruikt door Van Mieris, afkomstig uit de familie Renesse, later van Scriverius en Westphalen.) — *Utrecht.* Prov. arch. fol. pap. 194 p. 18e eeuw. (Afschrift van het voorgaande HS. door F. Van Mieris.) — *Amsterdam.* Bibl. der Kon. Akad. No. 110. 4o. 82 bl. perk. 15e eeuw. (Chronijk van Holland tot 1398; waarsch. een extract uit de Klerk uit de lage landen met vervolg.)

Uitg.: 1o. Door F. van Mieris. Leid. 1740. 4o. — 2o. Door het Hist. Genootschap.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 55--57. — Siegenbeek, Bekn. gesch. der Nederl. letterk. p. 35. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Fr. gesch. p. 92.

Het oude Goutsche Chronyckje. (863—1437, met vervolg tot 1477.)

NB. Deze kroniek (naar de plaats der eerste uitgave door Scriverius „Goudsch kroniekje" gedoopt) is wel eens toegeschreven aan Heer Jan van Naaldwijk († c. 1490. cf. over hem: Scheltema, Staatk. Nederl. II. 142), die de kroniek het eerst liet drukken en het vervolg schreef. Vooral dat vervolg is belangrijk: de kroniek van den onbekenden schrijver (die c. 1440 stierf) bevat veel fabelen.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Mus. Meerm. Westr. No. 182. (No. 51. 4o.) pap. 15e eeuw. Afkomstig van „Jacques degmont." (Chronijk van Holland tot 1437. „ende in vrede hout.") — *Leiden.* Bibl. v. prof. R. Fruin. (vroeger door Scriverius gebruikt) met twee vervolgen: 1436—1456 en 1467—1477. — *Ald.* HS. met het 1e vervolg (—1456) en wijzigingen in den tekst. — *Leiden.* Akad. Bibl. No. 136 D. (Cat. Geel. No. 669.) pap. (Chronijk van Holland, geschreven Ao. 1436 door Steven Hendrikszoon. cf. Scriverius, Chron. Goud. p. 129.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6075. fol. 16e eeuw. („Langhen tijt zoe es my ghebeden enz.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 148. laatst 15e eeuw. (Iets uitvoeriger dan de gedrukte tekst; begin en slot ontbreken. Het door prof. Fruin in: Bijdr. N. R. VII. p. 17, 21 gedrukte fragment komt hierin ook voor.) — *Utrecht.* Bibl. Hist. Gen. 34 bl. gr. 4o. pap. tot 1436. (geschr. door „Mr. Claes Goesensone tot Haemste int jaer des Heeren 1467" voor „Jacob Simon Danckaerts sone scipper van Westenwouwe.") Vroeger eigendom van Andr. Schot, Fr. Westphalen, G. van Loon en H. W. Tydeman.

(Geciteerd door Van Loon als: Kronijk van Mr. Claes Goeten.) — *Utreekt.* Bibl. Hist. Gen. kl. 4o. 15e eeuw. pap. (met het gedrukte vervolg tot 1478.) Met gekleurde wapens der graven van Holland; daarachter 12 blz. met dezelfde hand geschreven, waarop vier verzen inhoudende den lof van Haarlem en drie episoden uit de geschiedenis der stad. (onder het eerste: „Diric Mathysz. dichte dit.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. O. 156. Afschrift van een gedrukt ex., geschr. c. 1500. (Cronijke of die historie van Hollant.) — *Leiden.* Akad. Bibl. Periz. Q. 44. Afschr. v. d. ed. van 1478, geschr. in de 17e eeuw, afk. v. P. Burmannus Sec. — Een HS. was vroeger in de coll. Meerman. Catal. IV. p. 176.

Uitg.: 1o. Gouda bij Gher. Leeu. 1478. 4o. — 2o. Herdruk. Leiden bij Henric Henrici. 1483. 4o. — 3o. s. l. et a. (Antv. ap. Gerh. Leeu. c. 1490. 4o.) — 4o. Leyden. 1517. fol. Met houtgrav. — 5o. Door P. Scriverius. (Out Goutsch Chronycxken.) Amst. 1663. 4o. (Met vervolg en Toets-steen door S. zelf.)

Schr.: Oudinus, Comm. de script. eccles. III. 2729. — Paquot, Memoires. IX. p. 98. — Van Kampen, Gesch. der Nederl. lett. III. p. 48. — De Wind, Bibl. p. 80—82. — Van den Bergh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. I. p. 119. — Fruin, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VII. p. 15 vlg. — Scheltema, Mengelw. II. 2. p. 14, 15. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Fr. gesch. p. 92—96. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 351.

Chronica de Hollant et eius comitatu. (863—1477.)

NB. Vertaling van eene kroniek van Holland achter: Veldenaer, Fasciculus temporum.

Handschr.: *Leuven.* Univ. Bibl. 12o. pap. 15e (c. 1461) en 16e eeuw. („Ao. 863 cum Karolus" tot aan de geboorte van Philips den Schoone, met vervolg tot 1530.)

(Zie over dit HS., vroeger van A., Westphalen, die het zeer belangrijk noemde, — later van Uffenbach vlg. zijn Catal. MSS. fol. 1720: Pertz, Archiv. VII. p. 708. — Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. 2e ed. I. p. 156. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 350.)

Uitg.: 1o. In: Matthaeus, Analecta. IX. p. 80. — Ald. 2e ed. (4o.) V. p. 523.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 85, 105. — Potthast, Bibl. p. 200. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 349.

Johannes Gerbrandi à Leydis, Chronicon comitum Hollandiae et episcoporum Ultraiectensium. (tot 1417.)

NB. De schrijver, Karmelieter-monnik te Haarlem, stierf 1504. Zijne kroniek is tweemaal bewerkt: de eerste bewerking verscheen c. 1450, de tweede c. 1470. De kroniek eindigt met 1417. (De Hoop Scheffer, in: Stud. en bijdr. III. p. 135. — Vgl. echter: Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 356. — Pertz, Archiv. III. 452, VI. 97, XI. 710.)

Handschr.: 1e bewerking. — *Alkmaar.* Gemeente-archief. 4o. pap. Met vervolg van een ander tot 1514. (Chronicon Holl., Zeel., Fris. et terrae Trai. „In principio sive exordio huius libri duo possunt queri.") Zie over dit HS.: De Hoop Scheffer, in: Stud. en bijdr. v. hist. theol. III. p. 133 vlg., en: Kron. Hist. Gen. 1852. p. 152. — *Leiden.* Univ. Bibl. B. P. L. 912. HS. van 1714, afschr. v. h. Alkmaarsche door Alkemade, met aant. v. R. Fruin. („Chron. Holl., Zeel., Fris. et terrae Traiect. a vetusto codice in abbatia Haecmundensi manu exarata." Met vervolg, geschreven 1516. fol. 82—140.) (cf. Stud. en bijdr. III. p. 134. Noot 2.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. O. 123. 8o. HS. van 1702, afkomstig van Kist. („Excerpta e codice vetusto sanae fidei. 409—1512.") (cf. Stud. en bijdr. III. p. 134. Noot 3. — Catal. Bibl. N. C. Kist. p. 8. No. 88. — Kerkhist. arch. II. 83. —

De Navorscher. dl. XVI, XVII, XVIII passim.) — Het HS. te *Praag*. Bibl. VII. D. 6. f. (cf. Stud. en bijdr. III. p. 134. Noot 1) schijnt een Beka te zijn. Zie: Pertz, Archiv. IX. 470. X. 665. — Kron. Hist. Gen. 1851. p. 342.

2e bewerking. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8348. fol. Lat. pap. 15e eeuw. („Gesta temporum preteritorum" tot 1417.) Zie over dit HS., voor de uitgave van Sweertius gebruikt: Pertz, Archiv. VIII. 512. — Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 357 N. — *Breslau.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 53. fol. 15e eeuw. (tot 1336.) — *Breslau.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 160. fol. 15e eeuw. (tot 1417.) Vgl. Kron. Hist. Gen. 1858. p. 153.

Uitg. (2e bewerking): In: Sweertius, Rer. Belgic. ann. (Antv. 1620. fol.) I. p. 1—349.

Schr.: Orlers, Beschr. v. Leijden. I. p. 358. — Boxhorn, Theatrum urb. Holl. p. 211. — Meursius, Athenae Bat. c. 24. — De Wind, Bibl. p. 98—102. — Fabricius, Bibl. med. aevi. III. p. 134. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 646. — Van Wijn, Huiszitt. leven. II 1. p. XVI. — Kluit, Hist. crit. I 2. p. 93. — Scriverius, bij: Dousa, Holl. ann. (L. B. 1601. 4o.) — Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek der Friesche geschiedschr. p. 96—98. — Pars, Naamrol. p. 88. — Valerius Andreas, Bibl. Belg. p. 505. — Saxe, Onomasticon. II. p. 506. — Potthast, Bibl. p. 394. Suppl. p. 87. — Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 355 vlg.

Chronicon Belgicum magnum. (54—1474.)

NB. De schrijver was Augustijner-monnik te Neuss c. 1478.

Uitg.: 1o. Door: Pistorius, Script. rer. Germ. III. p. 1—456. — 2o. Door: Pistorius-Struve, Script. rer. Germ. III. p. 1—456.

Schr.: Janssen, in: Archiv des hist. Vereins f. d. Niederrhein. 1855. I 1. p. 84. — De Wind, Bibl. p. 77,

78. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 361. — Saxe, Onomasticon. II. p. 526.

Jan Veldenaer, Fasciculus temporum inhoudende die chronyken van ouden tyden. (tot 1480.)

NB. De schrijver, boekdrukker te Utrecht omstreeks 1480, vertaalde de Fasciculus temporum van Werner Rolevinck, en breidde ze uit door de opname van korte kronieken van Holland, Utrecht enz., later in het Latijn vertaald afzonderlijk uitgegeven in: Matthaeus, Analecta.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 824. 4o. perk. (Fasciculus temporum tot 1454. Van Rolevinck?) — *Bern.* No. 576. 15e eeuw. („Extracta ex Fasciculo temporum" van Rolevinck? cf. Neues Archiv. III. p. 217.)

Uitg.: 1o. te Utrecht, 1480. in fol. — 2o. door Boxhorn. Leijden. 1650. 4o. („Chronyck van Hollandt, Zeelandt ende Westfriesland door Jan Veldenaer." Uittreksel uit de origineele editie.)

Schr.: Löher, Jakobäa von Bayern. I. p. 420. — De Wind, Bibl. p. 84—86. — Burman, Traj. erud. p. 383. — Van Wijn, Huiszitt. leven. II. p. 87. (cf. Voorrede. p. XVII.) — Boxhorn, Chron. v. Zeeland. p. 28. — Pars, Naamrol. p. 39. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 574. — Foppens, Bibl. Belg. II p. 744. — Saxe, Onomasticon. II. p. 474, 483, 593. — Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 349, 350.

Die Cronycke van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt. Divisiekroniek.) (tot 1517.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. K. 40. fol. 15 p. (Twee fragmenten in het begin der 16e eeuw, afgeschreven uit de editie van 1517: Div. VI en XIV, XV.)

Uitg.: 1o. Leijden, bij Jan Severssen of Jan Cornelissen. 1517. fol. — 2o. 1530. Met vervolg over 1517—1530. — 3o. 1585. Met vervolg tot dat jaar. — 4o. 1591. 1e dl.

tot 1517, 2e dl. met verv. tot 1566 van E. de V(eer) en ander vervolg over 1566—1590. — 5o. Met vervolg van Ellert de Veer: Amsterdam. 1595. — 6o. Omgewerkt door W. van Gouthoeven: Dordrecht. 1620. 2 dln. fol. („D'oude chronycke ende historien van Holland, van Zeeland ende van Utrecht.") — 7o. Herdruk van 1636.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 112. — Pars, Naamrol. p. 30—32. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Fr. geschiedschr. p. 96—98. — Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 353.

Rein. Snoyus, De rebus Batavicis libri XIII. (tot 1519.)

NB. De schrijver sterft 1537. Zijn werk was reeds vóór de uitgave verspreid. (cf. Dousa, Voorrede voor Stoke. — Dousa, Holl. annales. p. 75, 251, 281, 297. — Gouthoeven, Kronijk. p. 219, 320.)

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. (cf. Vermeulen, Vanden levene ons heren. p. XXXVI.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 13912. 4o. Lat. 16e eeuw. („Opere pretium duximus.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 10250. fol. Lat. 15e eeuw. (NB. De titel der *beide* Brusselsche HSS. luidt: „Rein. Snoij et van der Brucht, Chronice Hollandie etc.") — Vgl. over een HS. uit het laatst der 16e eeuw fol. pap. 900 blz., afkomstig van Buchell en verschillend van het uitgegevene: Visscher, Hist. tijdschr. 1841. I. p. 34.

Uitg.: Emend. et recogn. Jac. Brassica (Cool), ed. Sweertius, in: Rer. Belgic. ann. (Francof. 1620. fol.) II. p. 1—193.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 115—119. — Kron. Hist. Gen. 1846. p. 173. — Walvis, Beschr. v. Gouda. p. 244. — Paquot, Mémoires. XI. p. 55. — Erasmus, Epistolae. No. 464, 474. — Scheltema, Staatk. Nederland i. v. Snoy. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1061. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 790. — Saxe, Onomasticon. III. p. 39, 585.

Hadr. Barlandus, Hollandiae comitum historia et icones. (tot 1506.)

NB. De schrijver was hoogleeraar te Leuven. (1482—1542.) Zijn werk is geheel gevolgd naar Beka en Joh. à Leydis.

Uitg.: 1o. Francofurti. 1585. — 2o. Door Scriverius, in: Batavia illustrata.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 130. — Scriverius, Bat. illustr. p. 144. — Melch. Adamus, Vitae Germ. philosoph. p. 122. — De la Rue, Geletterd Zeeland. p. 441. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 10. — Saxe, Onomasticon. III. p. 106.

Jan Janss. Reygersbergh van Cortgene, Dye Crenycke van Zeelandt.

NB. Grootendeels geput uit andere kronieken, maar ook uit het archief der familie Van Borsselen. Daarom belangrijk over 1450—1550.

Uitg.: 1o. Antwerpen. 1551. 4o. — 2o. Middelburg. 1634. 4o. (verm. ed.) — 3o. Midd. 1644. (met aant. v. Boxhorn.) — 4o. (het eerste deel) door Smallegange, Kron. v. Zeeland. (Middelburg. 1696. fol.)

Schr.: De Wind, Bibl. p. 152. — Smallegange, Kron. v. Zeel. p. 61. — De la Rue, Geletterd Zeeland. p. 468. — Paquot, Mémoires. VII. p. 65. — Ermerins, Beschr. v. Vere. (Zeeuwsche oudh. VI. p. 186.) — Dousa, Voorr. v. Stoke. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 551. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 716.

---

2. ONUITGEGEVEN KRONIJKEN.

Beyeren, quondam Gelre, armorum rex de Ruyris, Die Hollantsche chronike van den Heraut.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7420. fol. pap. 15e eeuw. („Eersamen geduchten vaderen" — „des hy over

al vrankrik tmeen ghebet heeft." 1409. cf. Archiv. VII. p. 704.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 837. fol. perk. en pap. 15e eeuw. („Hollandsche Chronike." „Eersamen en geduchten vaderen" — „gaven grooten lof ende danc ende gods loen an verdient hadde hadden zijt wel gehouden.") 5 blz. over 900—1300, 10 blz. over 1300—1409. (cf. Archiv. VII. p. 703.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 15653. (V. Hulth. 195.) 8o. perk. 14e eeuw. (Rijmkronijk der graven van Holland van Karel den Kale tot Margaretha. 1355. „Int zevende jair dat moghentlike" — „in Hollant wel 10 jaer." Excerpt uit Melis Stoke.) (cf. Archiv. VIII. p. 541.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 17914. 8o. perk. 1409. („Eersamen en geduchten" — „Explicit cronographia per manus Beyeren armorum regis de Ruyris anno domini 1409 etc.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. 823. fol. pap. 15e eeuw. („Croniken van Adam tot tjaer ons Heeren 1348." Opgedragen aan Willem V en Fred. v. Blankenheim. Compilatie uit verschillende bronnen: tot 850 zeer kort, verder iets uitvoeriger over de geschiedenis van Vlaanderen tot 1315. Exemplaar uit de bibl. van prins Willem IV. cf. Archiv. VII. p. 131.) — *Ald.* Kon. Bibl. O. 94. HS. van c. 1700. — *Ald.* Mus. Meerm. Westr. No. 168. (fol. No. 47.) fol. pap. 14e eeuw. („Rare ongedructe Cronyck van Hollant en Westfrieslant." „Omdat ic nyet en wil Dat myn syn yet verderve stille te leggen in ledicheyden" — „Ende hyrom versamende biscop Ghie een groot heer wt Hollant ende vten Sticht ende besat dat casteel te Goy alomme opdat hy myt stormen al." Loopt van de geboorte van Jezus tot bisschop Guy van Henegouwen, 1317, waar het plotseling afbreekt. Ex. afkomstig van A. Westphalen. Schijnt gedeeltelijk ontleend aan Melis Stoke.) — *Leiden.* Acad. Bibl. Catal. Geel No. 671. (B. P. L. 76. C. F.) fol. pap. 1476. 60 blz. („Hir begint die eerste etaeten, als

van Adam" — „so gingen die Quunsbroeders." Loopt tot 1348, aan het slot p. 83—88 een vervolg tot 1464. cf. Archiv. VIII. p. 571, juncto VII. p. 703.) — *Leiden.* Bibl. Lett. No. 676. fol. 93 p. pap. („Dits die Hollantsche chronike." Loopt tot 1409. Met register v. Bodel Nijenhuis.) — *Nijenburgh bij Alkmaar.* kl. fol. perk. en pap. (Tot 1409. Origineel van het HS. van Letterkunde. In het bezit v. Jhr. D. v. Foreest. 1846. cf. Catal. Bibl. Lett. p. 42.)

NB. Van den heraut Gelre, later als wapenkoning Beijeren genoemd, een edelman aan het hof van Willem VI, bestaan behalve de bovengenoemde kronieken verschillende werken: *Weenen.* Hofbibl. Hist. prof. No. 51. („Nomina eorum, qui interfuerunt torneamentis habitis Compendii annis 1238, 1310, 1396, 1402." cf. Archiv. I. p. 432.) — *Leiden.* Bibl. Coenen v. 's Gravesloot. kl. 4o. perk. 124 p. 15e eeuw. (Afk. v. Jac. Koning; bevat lijsten van ridders van 1238, 1402, 1396, 1404. — cf. Herald. bibl. 1875. p. 30.) — Gedichten en wapenschilden te *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 15653. (cf. Archiv. VIII. p. 541.)

Schr. (over al deze werken): *N. Beets*, Mededeeling aang. een middeleeuwsch HS. in: Bibl. Maatsch. Lett. No. 677. — Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. 3e serie. V. p. 252. — *J. van Maldeghem*, La bataille de Staveren. (Brussel. 1869.) — *Gachard*, Notice des MSS. de la Bibl. Impér. de Vienne. p. 23. — Archiv. VII. 703, VIII. 541. — *Dousa*, in: Voorrede voor Melis Stoke. — *F. van Mieris*, in: Voorrede voor de Klerk uit de lage landen.

Jan van Naeldwyck, Chronycke van Hollandt.

Handschr.: *Londen.* Brit. Mus. Cotton. Vitellius. F. XV. en Tiberius. C. IV. (Het eerste HS. gr. 4o. pap. 16e eeuw, loopt tot 1414. — Het tweede HS., vervolgd

door denzelfden auteur tot 1461, 267 p. De voorrede begint: „Omte verwecken die... gedachten des menschelicken gheslachtes." Samen ruim 1000 pag.)

NB. Deze kroniek werd vroeger gehouden voor identiek met het Goudsch kroniekje. Ten onrechte vlg. Van den Bergh, in: Bijdr. v. Nijhoff. N. R. I. p. 119 vlg. — cf. Paquot, Mémoires. IX. p. 100. — Archiv. VII. p. 74.

George Chastellain, Les croniques des pays de Hollande, Zellande et aussy en partie de Haynau.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7254. fol. pap. Fransch. 1529. („Après que le monde fut créé" — tot den dood van Rud. v. Diepholt. 1455.) Gedrukt door Reiffenberg, in: Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. XII. p. 251—272. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7260. fol. 16e eeuw. Fransche *verzen.* („Sensient les croniques abrégées faites par Jorge l'Aventurier. Item après les croniques des pays de Hollande, Zellande et Frise." „Qui veult oir merveilles.")

Frederik van Sevender, Chronicorum Hollandie libri X. 1468.

NB. De schrijver was Karmelieter-mounik te Haarlem.

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. B. P. L. F. 127 d. (Catal. Geel No. 668.) fol. pap. 15e eeuw. — *Londen.* Brit. Mus. Cotton. Vitellius. E. VI. 4o. pap. einde 15e eeuw. („Tabernacula eorum in progenie et progenie.")

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, in: Bijdr. v. Nijhoff. N. R. VIII. p. 358. — Van den Bergh, in: Bijdr. N. R. I. p. 119. — Fruin, in: Bijdr. N. R. VII. p. 93. — Archiv. VII. p. 74, 705 Noot 9, VIII. p. 571.

Theodoricus Pauli Gorcomiensis, Chronicon universale.

Handschr.: *Leuven.* Bibl. De Ram. 1838. gr. fol. (Autograaf, vroeger bij de Bollandisten; alleen de twee laatste

gedeelten. cf. Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. II. p. 99. — Archiv. VIII. p. 485.) — *Ald.* Bibl. Hulthem. (?) Kopie van het vorige HS. door De Nélis. („Thom. Gorcom., Kort vertoog der oude graven van Holland." cf. De Nélis, Prodromus. ed. 1790. p. 65.) (Hetzelfde als het volgende HS.?) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 17916. 8o. Holl. 18e eeuw. („Wie is de laatste.") — HS. vroeger in de Bibl. der Jezuïten bij hunne verdrijving uit België.

NB. De schrijver wordt ook genoemd: Theod. Pauli, alias Franconis, canonici in Gorrhem, wellicht dezelfde als: Thomas Gorcomiensis, abbas de Rode (bij Aken.) (cf. Bibl. Bourg. No. 17316.) Hij schijnt een Chronicon universale geschreven te hebben, bestaande uit verschillende, thans verspreide losse kronijken. (cf. Compte-rendu de la comm. d'hist. II. p. 98—108.) Een deel daarvan is zeer waarschijnlijk de bij Matthaeus (Anal. V. p. 201) afgedrukte „De vita et rebus gestis dominorum de Arkel." (cf. Van Heussen. I. p. 239.) Een kroniek der bisschoppen van Luik (over de gebeurtenissen van 1465) wordt (in één band met kronieken der heeren van Arkel en Egmond) bewaard te Hamburg. (Stadtbibl. Hist. imp. No. 31*b*. fol. pap. 15e eeuw. cf. Archiv. VI. p. 241.) Een kronijk van „Thomas Gorcomiensis" van de heeren van Brederode wordt bewaard: Bibl. de Bourg. No. 17314; eene kronijk van de heeren van Borselen van „Theodoricus Gorcomiensis": Bibl. de Bourg. No 17317.

Henricus Gouda, Chronicarum Hollandie, Zeelandie, Frisie etc. libri XIX.

NB. De schrijver was monnik in het Friesche klooster Thabor en schreef zijn werk, eene navolging der Divisie-kronijk, tusschen 1500 en 1515. Vgl. hierover: Kron. Hist. Gen. 1872. p. 413. — Fruin, in: Vrije Fries. V. p. 80.

Handschr.: *Groningen.* Prov. arch. 1522. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 994. 4o. pap. 4 dln. (Afschr. v. No. 1 door A. Matthaeus.)

Chroniken van Holland. (tot 1417.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Mus. Meerm. Westr. No. 109. (No. 56. 4o) 4o. perk. 15e eeuw. 40 p. (Dit syn die croniken van Hollant. „Doe die werelt gestaen had 5199 jaer." — „Ende hi leyt begraven tot Kanout in Henegouwen." Loopt van Christus geboorte tot den dood van Willem VI.) — *'s Gravenhage.* Mus. Meerm. Westr. No. 37. gr. 4o. perk. 15e eeuw. („Als die werelt hadde ghestaen enz." HS. iets ouder en uitvoeriger dan het vorige, maar met hetzelfde slot.) — *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. 4o. perk. 15e eeuw. („Als die werelt hadde gestaen 5199 jaer" — „sinen vader tlant te voren." 1398.) 14 bl. (Vgl. hierover: Archiv. VIII. p. 579.)

NB. In dit HS. komen dezelfde verzen op de „seven besten" voor als in een HS. der kroniek van den heraut Beyeren te Brussel. Wellicht is ook dit HS. zulk eene kroniek.

Chronicon ab Adam u. a. 1418.

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. B. P. L. No. 55. pap. 15e eeuw. (Sedert 1346 is dit het verhaal van een tijdgenoot. cf. Archiv. VIII. p. 571.)

Historia Hollandie et Zelandie. (tot 1476.)

Handschr.: *London.* Brit. Mus. Cotton. Vespas. D. IX. (cf. Archiv. VII. p. 74.)

Chronicon Hollandiae et Zelandiae et Frisiae a prima gentis origine usque ad Maximilianum Austriacum, qui nupsit Mariae Burgundiae Caroli haeredi.

Handschr.: *Bern.* Bibl. No. 588. 4o. pap. 176 p. 16e eeuw. („Hier beghint die cronicke van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant ende vanden Stieft van Utrecht,

in welke historie bescriven is hoe die landen" enz.) Loopt van den Trojaanschen oorlog tot 1477. (cf. Neues Archiv. III. p. 1.)

Geschiedenissen van Holland, Zeeland en Vriesland, mitsgaders de chronycke vande bisschoppen van Utrecht en hoe Holland eerst begrepen is.

Handschr.: Bibl. Gérard. (*'s Gravenhage.* Kon. Bibl.?) 4o. 249 p. 18e eeuw. (Eindigt met het begin der regeering van Karel V.)

Hier beghint die afcomste van die edele graven van Hollant, Zeelant en Vrieslant tot Karolo den Keyser.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 12191. fol. 1555. („Want Holland hier voormaals.")

---

3. KRONIJKEN OVER BEPAALDE TIJDVAKKEN.

Delle memorabili imprese di una flotta di crociati partita delle fori della Schelda. 1188.

Uitg.: In: Mém. della Real Acad. delle scienze di Torino. 2e Serie. II. p. 177. (cf. Bull. de l'Acad. de Brux. VII 2. p. 22 vlg.)

Epistola Oliverii scholastici († 1225) ad Engelbertum archiepiscopum Coloniensem de obsidione Damiatae et iis quae vidit in Oriente a. 1218, 1219. (Ook genoemd: **Historia Damiatina.**)

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. Cod. Voss. Lat. No. 2532 (207.) No. 13. 4o. 14e eeuw. (cf. Archiv. III. p. 443.) — *Parijs.* Bibl. nation. No. 4861. 13e eeuw. — *Ald.* No. 4955. 14e eeuw. — *Ald.* No. 5136. 16e eeuw.

Uitg.: In: Bongars, Gesta Dei. I. p. 1185—1192. — Duitsche vertaling in: Westphalia. 1825. No. 41—43.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 284. — Over andere werken van denzelfden schrijver: cf. Potthast, Bibl. p. 472.

Epistola Jacobi episcopi Achoriensis de obsidione et captivitate urbis Damiatae.
Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. Voss. L. F. 95. pap.

De captione Damiatae.
Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. Voss. L. Q. 125. perk. 15e eeuw.

Chi après sensieult la maniere comment le damoiseaux Guillaumes comtes de hollandes ce fut fait chevalier, après qu'il fut esleu y estre roys des Romains en l'an 1267.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 12185. fol. Lat. 15e eeuw. („Decesso Florentio principe.")

Hollandiae comitis Florentii mortis historia.
Handschr.: *Weenen.* Hofbibl. Hist. prof. No. 9099 (vroeger 229.) fol. pap. 17e eeuw. (cf. Pertz, Archiv. II. p. 536, X. p. 466.)

Hollandsch vervolg op Martinus Polonus. (1249—1308.)
Handschr.: *Londen.* Brit. Mus. Add. 22. 635.

Utrechtsch vervolg op Martinus Polonus. (tot 1451.)
Handschr.: *Giessen.* Univ. Bibl. No. 160. fol. perk. 15e eeuw. (Met gedichten op de stichting der St. Mariakerk

te Utrecht door keizer Hendrik IV: „Tempora cum causis templi venerabilis huius." en op Deventer: „Da ventria laudabilis.") cf. Archiv. IX. p. 575.

Description de la bataille de Ziericzee en 1304.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 813. fol. pap. (Extract vervaardigd door Van Wijn uit een HS. van de Bibl. du Roi de France: G. Guiart, Branche aux royaux lignages.)

Chronicon Belgii ab anno 1304 usque ad annum 1459.

Handschr.: *Warmond.* Bibl. v. h. Semin. fol., afk. v. Alkemade. (cf. Kron. Hist. Gen. 1849. p. 461.)

Codex Tegernseënsis. (1417—1436.)

Handschr.: *Munchen.* Kon. Bibl. laatst 15e eeuw. Afkomstig uit het klooster Tegernsee. (Bevat de geschiedenis van Jakoba van Beijeren; heeft veel overeenkomst met de kroniek van Fred. van Sevender en met het Magnum Chronicon Belgicum. Over de geschiedenis van den codex zie men: Bolhuis van Zeeburgh, in: Bijdr. v. Nijhoff. N. R. VIII. p. 362. — Archiv. IV. p. 546.)

Uitg.: door Von Löher in: Beitr. z. Gesch. der Jak. v. Bayern. (Abh. der Bayer. Akad. der Wissensch. 3e. Kl. X 1.)

Histoire des Pays-Bas. (1474—1492.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 3685.

Annales rerum in Hollandia et dioecesi Ultraiectina gestarum. 1481—1483

Uitg.: In: Matthaeus, Veteris aevi analecta I. p. 397—500.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 105. — Potthast, Bibl. p. 135.

Dit is die historie van Hollant, wat dat hier int lant geschiet is, sint dat hartoch Karel van Bourgongen voor Nanzy int lant Lotringen verslagen worde. (1477—1534)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. O. 157. 4o. 363 bl.

NB. Schijnt een vervolg op het Goudsch kroniekje. De schrijver was een Amsterdammer en is o. a. zeer uitvoerig over de terechtstelling der Wederdoopers en andere ketters te Amsterdam. Het HS. komt voor: Catal. Is. le Long. p. 22. No. 71. — Bibl. Burmann. 1779. MSS. p. 84. No. 3053.

Guillelmus Hermannus Goudanus, Hollandiae Gelriaeque bellum quod gestum c. a. 1507 et deinceps.

NB. De schrijver, een vriend van Erasmus, was Augustijnermonnik in het klooster Steyn bij Gouda. († 1510.)

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 205. fol. pap. p. 47—76. („Olandiae bellum, auct. Wilh. Hermanno, Olando canonico." cf. Archiv. VI. p. 242.) — *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. HS. v. Gabbema. (cf. Vrije Fries. XI. p. 292.)

Uitg.: 1. *Amsterdam.* c. 1517. -- 2. In: Matthaeus, Analecta. 1e ed. I. p. 321—354. — 3. In: Matthaeus, Analecta. 2e ed. I. p. 496 vlg.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 109. — Potthast, Bibl. p. 354. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 320. — Vossius, Hist. Lat. c. 10. — Vonck, Voorrede op Huygens' Doesburg. p. 29—34. — Walvis, Beschr. v. Gouda. p. 239. — Scheltema, Mengelw. I. p. 89. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 407.

Histoire des troubles des Pays-bas, arrivés depuis l'an 1517 jusqu'en 1568.

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. (Bibl. Uffenb. No. 12.) fol. pap. 78 p.

Chronique ou journal de ce qui s'est passé dans les Pays-Bas depuis 1522 jusqu'en 1574.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. afk. uit Bibl. Gérard. (cf. Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. I. p. 289.)

---

4. KLEINE KRONIEKJES.

Theodoricus à Leydis, Breviculi parvi positi super sepulchra comitum Hollandiae in monasterio Haecmundensi. (900—1151.)

NB. De schrijver leefde in de 12e eeuw in de Egmonder-abdij.

Handschr.: *Leeuwarden.* Burgerweeshuis. 1670. (door Gabbema.)

Uitg.: Door A. Matthaeus, achter het Chron. Egmond. van Joh. à Leydis. Lugd. Bat. 1692. p. 144.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 545. — De Wind, Bibl. p. 57. — Paquot, Mémoires. VII. p. 373.

Leo monachus Egmundensis, Breviculi maiores positi super sepulchra comitum Hollandiae in monasterio Egmundensi. (900—1203.)

NB. De schrijver leefde omstreeks 1370 in de Egmonder-abdij.

Handschr.: *Leeuwarden.* Burgerweeshuis. 1670. (door Gabbema.)

Uitg.: Door A. Matthaeus, achter het Chron. Egmond. van Joh. à Leydis. Lugd. Bat. 1692. p. 146.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 417. — De Wind, Bibl. p. 57. — Paquot, Mémoires. VII. p. 374.

Korte annalen van Holland. (693—1345.)

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. fol. No. 315. p. 236. („Anno D. 693 Pippinus victoriosus dux" — „ob remedium anime eius.") (cf. Archiv. XI. p. 392.)

Cronica diverserum gestorum. (912— 864.)
Uitg.: Door A. Matthaeus in: Analecta vet. aevi. III. p. 679—684.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 243.

Cort chronykje van de graven van Hollant. (923—1398.)
Uitg.: Door P. B. v. D. Amst. 1751. 8o.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 234. — De Wind, Bibl. p. 67.
NB. Een onbeduidend excerpt uit Beka.

Chronyk van Holland. (863—1404.)
Handschr.: *Utrecht.* Bibl. van prof. De Geer. 4o. perk. 14e eeuw.
Uitg.: In: Codex diplom. v. h. Hist. Gen. II 6. p. 68.
NB. Een rijmwerk gevolgd naar Melis Stoke.

Chronicon Hollandiae. (863—1404).
Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. Cod. Voss. L. O. 93. 8o. 15e eeuw. 5 blz.

Alb. Snavel, Chronica rerum praecipue ad Belgii foederati provincias spectantium. (Versibus leoninis.) (1200—1421.)
Uitg.: In: Dumbar, Analecta. III. p. 633—635.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 535.

De nominibus et origine comitum et principum Hollandie, Zelandie, dominorum Frisie. (tot 1430.)
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8041. 4o. pap. 15e eeuw. („Theodoricus de prosapia regum.") cf. Archiv. VIII. p. 509.

Chronica Hollandiae. (tot 1433.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 5378. fol. Lat. 16e eeuw. („Hollandiae primordialis civitas.") cf. Archiv. VIII. p. 495.

Brevis descriptio comitum et principum Hollandiae usque ad Philippum bonum, Burgundiae ducem.

Handschr.: *Breslau.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 61. fol. pap. (cf. Archiv. VI. p. 98. — Kron. Hist. Gen. 1858. p. 153.)

Korte chronycke van Nederland. (1285—1437.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 1361. fol. (cf. Archiv. IX. p. 510.)

NB. Late kopie van eene korte chronologie; waarachter eenige aanteekeningen van een tijdgenoot te Breda over de familie van Engelbert van Nassau tot 1404.

Kort chronykje van Holland van den jaare 972 tot 1466.

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. 15e eeuw. — *Ald.* Prov. arch. fol. pap. 15e eeuw. — *Ald.* Prov. arch. pap. 18e eeuw. HS. door Van Mieris. (Allen achter HSS. van den Klerk uit de lage landen.)

Uitg.: Door F. van Mieris achter den Klerk uit de lage landen. 1740. p. 211—235.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 234. — De Wind, Bibl. p. 106.

NB. Loopt eigenlijk slechts tot 1398.

De primaeva origine comitatus Hollandie et Zelandie et episcopatus Traiectensis. (tot Maximiliaan.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8089. 4o. pap. 15e eeuw. („Post nativitatem Abraham.") cf. Archiv. VIII. p. 508.

Pancr. van Castrikom, Cronyck van Westfriesland en Hollandt. (tot 1498.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. K. 208. pap. 88 blz. begin 17e eeuw, vroeger eigendom van Adr. Westphalen. („Men leest in oude boeken, goedgunstige lezer, dat den filosoof ofte leerminnaar Diogenes.") — *Amsterdam.* Coll. Van Voorst. cf. Auctie-catalogus. MSS. No. 466.

Corte Cronycke van Westvrieslandt, waerin de beginselen ende ghelegentheden van landen, luyden, oorloghen, vreden, dorpen en steden worden verhaelt.

Handschr.: *Utrecht.* Bibl. Hist. Gen. fol. Met kopij over 1345 tot 1467.

Chronyk van Nederlant. (1057—1527.)

Handschr.: (*'s Gravenhage.* Kon. Bibl.?) MSS. Gérard. No. 49. fol. 15e en 16e eeuw. 63 blz. (origineel.) cf. Archiv. IX. p. 510.

Petr. Curtius, Chronycke van Holland, Zeeland, Friesland. (Geschr. 1530.)

NB. De schrijver was vlg. Alkemade „doctor in de godheit" en tot het schrijven zijner kronijk „byde K. M. gecommitteerd."

Handschr.: Eene collatie van een HS. met de uitgave, door C. van Alkemade, is te *Leiden.* Akad. Bibl. 766. No. E. 13. (vroeger Periz. 8o. No. 30.)

Uitg.: Te Hoorn. (Mart. Gerbrantsz.) 1638. kl. 8o.

Nederlantsche chronyk van Holland en Zeeland.

Handschr.: *Leiden.* Bibl. Maatsch. Lett. No. 675. 4o. perk. 15e eeuw. (Fragm. v. 2 blz.)

Bovendien worden de volgende kronijken vermeld, maar niet voldoende aangeduid om ze ergens in te deelen:

Van de graven van Holland en Zeelandt. — HS. *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7423. 4o. Holl. 17e eeuw. („Om te toonen de afkompste.")

Von den Grafen von Holland. — HS. *Breslau.* Bibl. Rhed. No. 87. (21.) (cf. Archiv. XI. p. 710.)

Chronyk der graven van Holland, Zeeland en heeren van Vrieslandt. — HS. *Middlehill.* No. 2906. (cf. Archiv. VII. p. 100.)

Korte cronyck van Hollant en Westfrieslant. — HS. *Haarlem.* Stadsarchief. (afk. v. de familie Aelbout.)

KRONIJKEN VAN UTRECHT.

1. DE BEKENDE HOOFDKRONIJKEN.

Joh. de Beka, Chronicon de episcopis Ultraiectinis. (690—1346.)

a. Latijnsche tekst.

Handschr.: *Breslau.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 36. (45. 17.) fol. perk. 14e eeuw. (cf. Kron. Hist. Gen. 1858. p. 153.) — *Ald.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 115. (44. 20.) fol. perk. en pap. 15e eeuw. (cf. Archiv. III. p. 451, VI. p. 98, XI. p. 708. — Pertz, Monumenta. XVI. Voorrede.) — *Trier.* Stadtbibl. No. 1288. fol. pap. einde der 14e eeuw. 166 blz. v. 2 kol. (HS. uit Utrecht, later eigendom v. Hontheim; bevat 9 boeken met inhoudsopgaven, het laatste over de abdij van Rijnsburg. Vgl. Archiv. II. p. 356.) — *Wolfenbuttel.* Herz. Bibl. Helmst. No. 484. fol. perk. (cf. Archiv. VI. p. 14.) — *Giessen.* Univ. Bibl. No. 218. fol. pap. 15e eeuw. p. 98—133. (Gesta pontificum Traiect. et comitum Holl. „Venerabilibus patribus" — „successit Rodolfus de Diepholt.") (cf. Archiv. IX. p. 576. — Visscher, Hist. tijdschr. I. p. 29.) — *Cambridge.* Bibl. Coll. Cant. No. 42. („Excerptum e chronicis episc. Trai. per Joann. Vonderleke." (sic.) cf. Archiv. III. p. 437.) — *Parijs.* Bibl. Nat. No. 2803. —

Parijs. Bibl. Nat. No. 5613. — *Praag.* Univ. Bibl. VII. D. 6. fol. pap. begin 15e eeuw. (Chronica pontificum, of: Chronicon Joh. Gerbr. à Leydis Carmel., de rebus Hollandiae et praesulibus Traiectensibus. — Begin defect; loopt tot de keuze van Fred. v. Blankenheim. 1393. „St. Willibrordi" — „quadam magna discordia in Hollandia. Acta fuerunt hec ipso die Margarete anno quo supra.") (cf. Stud. en bijdr. III. p. 134 Noot 1. — Archiv. IX. p. 470, X. p. 665. — Kron. Hist. Gen. 1851. p. 341.) — *Middlehill.* No. 3242. 3 dln. — *Ald.* No. 3244. 15e eeuw. (Archiv. VII. p. 100.) — *Ald.* No. 3245. — *Ald.* No. 3320. 14e eeuw. (Archiv. VII. p. 101.) — *Ald.* No. 3322. (Loopt tot 1483. cf. Archiv. VII. p. 101.) — *Londen.* Brit. Mus. Cotton. Titus. D. XXV. 12o. pap. 15e eeuw. 51 blz. Lat. zeer klein geschreven. („Anno plasmationis Ade." Met vervolg tot: „De Frederico de Blankenheim episcopo Traiectensi." cf. Van den Bergh, in: Nijhoffs Bijdr. XI. p. 119.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 3600. 14e eeuw. (Archiv. VIII. p. 492.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 3601. 16e eeuw. („Igitur ab anno plasmacionis.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 5754. fol. 15e eeuw, afk. v. Dyntherus. („Reverendis patribus." „Princeps ergo Francorum.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 6405. 4o. 15e eeuw. („Reverendis patribus et praeclaris." „Igitur ab anno." Loopt tot 1390.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 7944. fol. 16e eeuw. Loopt tot 1342. („Reverendis patribus.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 9955. fol. 16e eeuw. (De chronicis Hollandiae, Zelandiae, Frisiae. „Prologus Johannis Beeck.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 10160. fol. 1465. („Igitur ab anno plasmacionis.") — Verder worden nog vermeld: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6406, 6407, 10166. Een dezer Brusselsche HSS. 4o. pap. 15e eeuw. loopt tot 1205. (cf. Archiv. VII. p. 701); een ander kl. fol. perk. „ecriture très-ancienne" (met andere kronijken in één band) is afkomstig uit het Collège de Louvain; —

een ander. fol. pap. 15e eeuw. (Historia de gestis pontificum Traiectensis ecclesie. „Igitur ab anno plasmacionis Ade." Loopt tot de keuze van Fred. v. Blankenheim. 1393. Met vervolg: „Octodecim fere diebus." — „Acta fuerant hec ipso die Margarite virginis anno quo supra." (1393.) cf. Archiv. VII. p. 704.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 668. — *Groningen.* Akad. Bibl. No. B. C. 4. fol. pap. 16e eeuw. (Loopt tot 1303. cf. Archiv. VIII. p. 589.) — *Leiden.* Acad. Bibl. Cod. Voss. Lat. No. 109. fol. 15e eeuw. — *Utrecht.* Prov. arch. fol. perk. 74 blz. einde 14e eeuw, met vervolg uit het einde der 15e eeuw over 1345—1456. (Eindigt: „obtinuit pro filio suo." Codex afk. v. Lap v. Waveren en door hem geciteerd achter de uitgave v. Buchelius als „Vitae J. Becae." cf. Vermeulen, Vanden levene ons heren. p. XXXIV.) — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 4. fol. perk. (met gekleurde versieringen.) (HS. afkomstig van N. Witsen.) (Coronica dominorum Hollandie ac episcopatus Traiectensis. „Reverendis patribus" — „Eodem anno Florencius episcopus Traiectensis obiit." 1393.) — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 12. 4o. pap. 15e eeuw. („Igitur ab anno plasmacionis Ade" — „Acta fuerunt hec ipso die Margarete virginis anno quo supra 1393.") — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 15. 8o. perk. 15e eeuw. (Oud No. 98. Afkomstig v. P. Burmannus Jr.) („Reverendis patribus et preclaris" — „ad terminandum relicta fuit." Loopt tot het beleg van het slot Altena door Albrecht in 1393.) — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 16. 4o. pap. 15e eeuw. (Oud No. 2780.) („Reverendis patribus" — „ut liquet pretactam discurrenti materiam." Loopt tot het vertrek van bisschop Jan van Arkel naar Luik.) — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 17. 4o. pap. einde 16e eeuw. (Geschreven door Ant. Junius van Muiden te 's Gravenhage. Met aant. v. P. Scriverius.) (Cronice

episcoporum Traiectensium ac comitum Hollandie. „Reverendis patribus" — „et proinde Florentio de Wevelichoven sub ditione Coloniensi de episcopatu Monasteriensi Ao. 1363.") — Vgl. verder over verschillende Latijnsche HSS. van Beka: Archiv. VII. p. 701 vlg. — De opdracht van B. Furmerius. (Beka, ed. v. Buchelius. p. 134.) — Van Wijn, Huisz. leven. I p. 75. — Bovendien vindt men in de Utrechtsche Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 10 *a*—*n*: 13 gedrukte exemplaren van Beka met aanteekeningen van: P. Scriverius, C. Burmannus, V. J. Blondeel, P. Bondam, A. Drakenborch, A. Matthaeus, J. van de Water, P. van Musschenbroek en P. Burman, — en verder met collaties naar de HSS. van Beka, van de kapittels ten Dom en St. Salvator door P. Bondam.

Uitg.: 1. Door B. Furmerius. Franeq. 1612. 4o. — 2. Door A. Buchelius. Ultrai. 1643. fol. (Met W. Heda en App. v. Suffr. Petri.) — 3. Fragmenten over 1247—1256 bij: Böhmer, Fontes. II. p. 432—449.

b. HOLLANDSCHE VERTALING.

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 6. (Oude Nos. 247*s* en 287*q*.) fol. perk. 15e eeuw. (Afk. v. Ant. van Nykercken, 1595, en v. Gilb. Junius, kanunnik van St. Marie.) (Dit syn die croniken van den stichte van utrecht ende van hollant. „Eersamen gheduchten vaderen" — „Dit ghesciede op sunte margrieten dach inden iaer voerscreven." Loopt tot het beleg van het slot Altena door Albrecht in 1393. — Met een Utrechtsch vervolg van eene hand uit het begin der 16e eeuw. „Ende hyerom quam die biscop Jan van ludyc" — „So mach men wel van hem scriven, dat hi een wys heer yn synre tyt heeft geweest." Dit vervolg

22 pag. fol. van 2 kolommen loopt geheel over den tijd van Willem VI. (cf. Archiv. VIII. p. 585.) — *Ald.* Stadsarch. fol. pap. begin 15e eeuw. Met vervolg tot 1421. (den St. Elisabethsvloed.) — *Ald.* Prov. arch. fol. pap. 15e en 16e eeuw. Afk. v. Buchelius. Loopt tot 1316. — *Ald.* Prov. arch. fol. einde 14e eeuw. perk. 142 blz. (Loopt tot 1393. Beter dan het door Matthaeus uitgegevene HS. cf. Vermeulen, Van den levene ons heren. p. XXXIV.) — *Ald.* Bibl. Hist. Gen. fol. pap. 152 blz. 15e eeuw. Met vervolg tot 1393. (HS. afk. v. Herm. Lethmatius en Lamb. v. d. Burch, dekens van St. Marie, later Coll. Van Hilten. „Ersamen geduchten vaderen" — „op sinte mergrieten dach inden jaer voerscreven.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 956. 4o. pap. 17e eeuw. (Loopt tot het voorkomende in de uitgave: Anal. 2e ed. III. p. 294.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 1507. B. No. 225. fol. pap. Geschr. 1469 of 1470. Loopt tot 1426, en verder zeer kort tot 1467. (Gedeeltelijk uitgeg. door Campbell.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 1653. fol. pap. 15e eeuw, afkomstig uit de Egmonderabdij, later bij Westphalen en Van Wijn. (Loopt tot het voorkomende in de uitgave: Anal. 2e ed. III. p. 294. Schijnt gelijk aan No. 956.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 1656. 4o. 21 blz. pap. 14e eeuw. Vroeger van N. Witsen, later van Van Wijn. (Fragment. Begint met Jan II van Holland en eindigt met den dood van Albrecht in 1404. Volgens Van Wijn het oudste hem bekende HS. van den Hollandschen Beka, maar geheel verschillend van den uitgegevenen tekst. Een gedeelte van dezen tekst is uitgegeven bij: Matthaeus, Analecta. I. p. 61—63.) — *Ald.* Kon. Bibl. O. 158. (Croniken vanden stichte van Utrecht ende van Hollant. Met vervolg tot 1393.) — *Ald.* Kon. Bibl.? Coll. Gérard. No. 324. fol. 15e eeuw. 302 blz. in 2 kolommen. (Chronyk van Holland en van het sticht van Utrecht, als van alle

de bisschoppen en van de graven van Holland. — Beter dan het uitgegevene HS.) — *Amsterdam.* Bibl. der Kon. Akad. No. 112. kl. fol. pap. 158 blz. (Chronica vann anbeginne des Bistums ende der Biscopen des Stifts vann Utrecht oeck mede ingetogen van de edlenn Hernn unde Greven vàn Hollant „per manus Rod. Theod. de Covordia custodem in Hardenberch tunc temporis Ao. 1518." Zeer verschillend van de uitgegevene vertaling.) — *Leiden.* Bibl. Maatsch. Lett. No. 841. 4o. 44 blz. 18e eeuw. — *Keulen.* Stadsarch. (Coll. Wallraf.) XI 7. pap. fol. 15e eeuw. (Chronik und Geschichte von Utrecht. Latijn? cf. Archiv. VII. p. 705, XI. p. 745.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 5753. fol. 1408, afk. v. Dyntherus. („Naer jaer 5199" „Eersamen ende geduchten vader.") — *Middlehill.* No. 1129. fol. pap. 310 blz. (Chronyke van Utrecht. Loopt tot 1478, sedert 1425 verschillend van het volgende HS. cf. Archiv. VII. p. 97, 703.) — *Ald.* No. 2524. fol. pap. 15e eeuw. 334 blz. De blz. 248—334 loopen over het tijdvak 1421—1450. (Geschreven in Overijsselsch dialect. Einde: „in Brabant vuerden daer hie veylich was." cf. Archiv. VII. p. 100, 702, 703.) — Vgl. verder over verschillende HSS. van den Hollandschen Beka: Archiv. VII. p. 701 vlg. — Campbell, in: Nijhoffs Bijdr. VI. p. 182.

Uitg.: 1. Door A. Matthaeus, in: Anal. dl. V. (Met vervolg tot 1426.) — 2. Door A. Matthaeus, in: Analecta. 2e ed. dl. III. p. 1—407. — 3. Een fragment van een vervolg door Campbell in: Nijhoffs Bijdr. VI. p. 181.

c. Fransche vertaling.

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 5. fol. pap. (Les gestes des Evesques d'Utrecht et des Princes de Hollande, par Johan de Beke, clerc. cf. Van Wijn, Huisz. leven. I. p. 311.) — *Parijs.* Bibl.

Nation. No. 10197. gr. fol. pap. 1 dl. VIII en 78 blz. (Chronique de Hollande, Zelande et Frise, traduit du Latin de Jean de Beeke. Met opdracht aan Philips v. Bourgondië. cf. Gachard, La biblioth. nation. à Paris. p. 68. — Berichten Hist. Gen. III 1. p. 178.) — *Ald.* Bibl. nation. No. 8385. fol. pap. HS. v. dezelfde vertaling, afkomstig v. Gruthuysen. (cf. Van Praet, Recherches. p. 259—261. — Berichten Hist. Gen. III 1. p. 178.) — *Escuriaal.* Bibl. Estante T. en O. Pluteo II 2. No. 20. fol. pap. 15e eeuw. 154 blz. (Fransche vert., opgedr. aan Phil. den Goede door een ongenoemde. Loopt tot de twisten over den moord van Aleid van Poelgeest. 1393. cf. Gachard, Les bibl. de Madrid et de l'Escurial. p. 559—561.)

Schr. (over de drie bewerkingen): De Wind, Bibl. I. p. 51. — Potthast, Bibl. p. 161, Suppl. p. 49. — Janning, in: Acta sanct. Boll. Jun. VII. 2. p. 175, 176. cf. Jul. IV. p. 456. No. 16. — Löher, Jakobäa von Bayern. I. p. 413. — Schüz, Comm. crit. de scriptis et scriptor. histor. p. 98. — C. R. Hermans, Geboorteplaats en sterfjaar v. J. de B., in: Geschiedk. mengelw. v. N. Brab. I. p. 28. — F. V. Goethals, Lectures relat. à l'hist. des sciences en Belg. I. p. 16. — Bilderdijk, Taal- en letterk. versch. IV. p. 179. — Van Wijn, Huisz. leven. II. p. 241, 324. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Friesche geschiedschr. p. 90, 91. — Pars, Naamrol. p. 41—43. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 456. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 576. — Saxe, Onomasticon. II. p. 366. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 365 vlg. — Trithemius, Scriptores ill. ecclesiae. — Ennen, Gesch. der Stadt Cöln. III. p. 874.

Chronica de Traiecto et eius episcopatu. (642—1456.) Handschr.: *Leuven.* Univ. Bibl. 8o. 59 blz. pap. 15e eeuw. (c. 1460.) Vroeger eigendom van Adr. Westphalen (die

het zeer belangrijk noemde), later van Uffenbach. (Catal. MSS. fol. 1720.) (Begint: „Frisia est valde magna.") (In denzelfden band versch. andere kronieken, die met het Chron. de Traiecto in het Hollandsch achter Veldenaers Fasciculus temporum staan, getiteld: Chronica Ultraiecti, Hollandiae, Frisiae, Brabantiae, Flandriae, Geldriae, Zutphaniae, Cliviae et Montis. Een citaat uit de kroniek van Friesland is afgedrukt: Compte-rendu de la comm. d'hist. 2e ed. I. p. 156.)

Uitg.: 1. Door Matthaeus in: Veteris aevi analecta. IX. p. 9. — 2. Door Matthaeus in: Veteris aevi analecta. 2e ed. (4o.) V. p. 301.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 200. — De Wind, Bibl. p. 85, 105. — Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 349.

Guil. Heda, Historia episcoporum Ultraiectensium. (690—1521.)

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 7. fol. pap. — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 8. fol. pap. — *Ald.* Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 14. 4o. perk., vroeger van A. Buchelius, met zijne aant. (Genetliacum Maximil. Caes. et Phil. filio dicatum.) — *Ald.* Prov. arch. fol. pap. 482 blz. begin 17e eeuw. (afk. v. Lap v. Waveren, doch *niet* gebruikt door Buchelius.) — *Ald.* Prov. arch. fol. pap. 93 blz. einde 16e eeuw. (defect.) cf. Vermeulen, Vanden levene ons heren. p. XXXIII. — *Ald.* Arch. der Oud R. C. Clerezy. HS. — *Ald.* (Auctie Beijers. 16 Dec. 1879. No. 3121.) fol. 16e eeuw. perk. Afk. v. Gillis v. Ledenberch. Kopie v. h. HS., door Buchelius gebruikt. — *Wolfenbuttel.* Herz. Bibl. Cod. August. (cf. Archiv. VII. p. 224.) — *Parijs.* Bibl. nation. Catal. 1740—44. No. 4686. (Guil. Heda, Hist. urbis Traiectensis.) cf. Archiv.

I. p. 302. — *Oxford.* Bibl. Voss. (MSS. Junius.) No. 2376. (151.) cf. Archiv. III. p. 439. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7152. fol. 17e eeuw. afk. v. de Jesuïten te Gent. („Ait Ecclesiastes Dedi.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 13914. fol. 17e eeuw. („Urbem Traiectum.")

Bovendien bevinden zich te *Utrecht* (Acad. Bibl. MS. Hist. Aevi Med. No. 10 *c.* en *i.*) twee gedrukte exx. van Heda, door P. Bondam gecollationneerd met de HS. op de bibl. der Oud R. C. Clerezy en op de Acad. Bibl. zelf.

Uitg.: 1. Door B. Furmerius. (Franeq. 1612. 4o.) — 2. Door Lap v. Waveren, met noten van A. Buchelius. (Ultrai. 1643. fol.)

Schr.: De Wind, Bibl. p. 113. — Potthast, Bibl. p. 360, Suppl. p. 81. — J. J. Dodt van Flensburg, in: Kron. Hist. Gen. II. p. 41. — Vossius, Hist. Lat. III 1. p. 165. — Van Wijn, Huisz. leven. I. p. 75. — Scriverius, Antiquit. Bat. p. 211. — Zographos. p. 224. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 405. — Cannegieter, De Brittenburgo. p. 10, 127. — Pars, Naamrol. p. 41—43. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 318. — Saxe, Onomasticon. III. p. 28, 582. — Burman, Traj. erud. p. 172.

Hadr. Barlandus, Episcoporum Traiectensium catalogus et historia.

Uitg.: 1. Te Frankfort. 1585. — 2. Door Scriverius, in: Batavia illustrata.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 130. — Scriverius, Bat. illustr. p. 144. — Melch. Adamus, Vitae Germ. phil. p. 122. — De la Rue, Gelett. Zeeland. p. 441—443. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 10. — Saxe, Onomasticon. III. p. 106.

---

2. ONUITGEGEVENE KRONIJKEN.

Historia episcoporum Traiectensium et comitum Hollandiae.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6054. fol. 16e eeuw. („Sanctus Willebrordus ex inferioris Frisiae" tot 1448.)

Kronijk en verhaal van Utrecht en Holland. (693—1460.)

Handschr.: (Vroeger) *Utrecht.* Bibl. Munnicks van Cleeff, afk. v. Van Alkemade. (cf. Kron. Hist. Gen. 1848. p. 21.)

---

3. KRONIJKEN OVER BEPAALDE TIJDVAKKEN.

Alpertus Metensis, De diversitate temporum.

Handschr.: *Hannover.* Kon. Bibl. 11e eeuw. (origineel.) cf. Archiv. VII. p. 427.

Uitg.: 1. In: Eccard, Corp. hist. medii aevi. I. p. 91—132. — 2. (Gedeeltelijk) in: Acta sanct. Boll. 3 Maii. I. p. 431, 432. — 3. In: Pertz, Monumenta. Scr. IV. p. 700—723. — 4. Door Dederich: Alpertus von Metz. (Münster. 1859.) — 5. (Gedeeltelijk) door: Bouquet, Rec. X. p. 138—141.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 112. — Mabillon, in: Acta sanct. ord. S. Bened. saec. VI. I. p. 85—93. — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 343, 344.

De rebus Ultraiectinis. (1138—1233.)

NB. De schrijver was een aanzienlijke Fries, misschien monnik in de St. Paulus-abdij te Utrecht.

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. Voss. L. F. 37. (Catal.

1716. p. 371.) einde 16e eeuw. („Anonymi Narratio de rebus Traiect." met aant. v. Sloet v. d. Beele.)

Uitg.: Door Matthaeus. (Hag. Com. 1690. 4o. c. notis.) (vlg. een HS. „ecclesiae Traiectensis.") — Titel-herdruk. 1740.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 34. — Moll, Kerkgesch. p. II 2. p. 345.

Utrechtsche kroniek. (539—1267.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Mus. Meerm. Westr. (in een Martyrologium der St. Maria-kerk te Utrecht.)

Uitg.: In: Serrure, Vaderl. Mus. II. p. 411—418, IV. p. 136—138.

Traiectensis episcopi Mengoti epistolae. (?)

Handschr.: *Weenen.* Hofbibl. Jus. canon. No. 45. (cf. Archiv. II. p. 624.)

Traiectensis ecclesiae epistola ad Fridericum Coloniae archiepiscopum de Tanchelino seductore.

Handschr.: *Weenen.* Hofbibl. Jus. canon. No. 45. (cf. Archiv. II. p. 624.)

Uitg.: In: Schannat et Hartzheim, Concilia Germaniae. III. p. 763—766.

Arnoldus Heymricius decanus Xantensis, Epistola ad Ludolphum de Venna decanum Traiectensem, continens conflictum inter patientiam et fortunam Roperti episcopi Coloniensis cum historia Davidis episcopi Traiectensis. (geschr. 1476.)

Uitg.: In: Dumbar, Analecta. I. p. 349—440.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 279.

Thom. Basinus, Res gestae in Hollandia, dioecesi Ultraiectina, annis 1481—1483.

NB. De schrijver was bisschop van Caesarea i. p. en stierf in 1491 te Utrecht als vicaris van bisschop David van Bourgondië. Hij schreef in het Latijn eene geschiedenis van Frankrijk, waarin veel over Holland voorkomt en waaruit Matthaeus een fragment uitgaf, voornamelijk (zeer uitvoerig) handelende over het beleg van Utrecht. De volgende werken van Basin bestaan in HS. in de Bibl. nation. te Parijs: Libri contra errores Pauli de Middelburgo. (cf. Montf. B. B. II. p. 751 d.) — Apologia (cf. Montf. l.l. II. p. 952 c.) — Breviloquium peregrinationis. (cf. Le Long, Bibl. hist. p. 3785. No. 7440.) — Epistola ad Davidem episc. Traiect. (cf. Dodt, in: V. d. Monde, Voorheen en thans. I. p. 183.)

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. fol. pap. 50 blz. begin 17e eeuw. (afk. v. Lap van Waveren, iets minder volledig doch beter dan het uitgegevene HS.) (cf. Vermeulen, Vanden levene ons heren. p. XXXVII.)

Uitg.: 1. Door Matthaeus, in: Analecta. II. p. 141. — 2. Ald. 2e ed. (4o.) I. p. 505—586. — 3. De geheele kroniek (vroeger toegeschreven aan Amelgardus presb. Leodiensis) door J. Quicherat: Histoire de Charles VII et de Louis XI. 1461—1483. (Par. 1854—1859. 4 dln. 8o.)

Schr: De Wind, Bibl. p. 86. — Fabricius, Bibl. inf. et med. Latinit. (ed. Mansi) VI. p. 245. — Heda, Hist. p. 304. — Burman, Trai. erud. p. 16—18. — Potthast, Bibl. p. 158. — Dodt, in: Van der Monde, Voorheen en thans. I. p. 180. — Van Engelen, Grafschr. en wapens. (HS. Utr. Stads-arch.) I. p. 137.

Lamb. Hortensius, Secessiones civiles Ultraiectinae et bellum. (1524—1529.)

Uitg.: 1. Te Basel. 1546. fol. — 2. Door Buchelius (achter Beka.) 1643. fol. — 3. Vertaald in het Holl. door A. Strick. 's Grav. 1625. 4o.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 146. — Bayle, Dictionn. II. p. 128. — Burman, Trai. erud. p. 155. — Dousa,

Voorr. v. Stoke. — Goudhoeven, Kronijk. p. 221. — Lap v. Waveren, Vita Lamb. Hortensii, achter: Beka. (Ultr. 1643.) — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 799—800. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 613. — Mees, Lamb. Hortensius van Montfoort. — Saxe, Onomasticon. II. p. 262, 633.

Henr. Bomelius, Bellum Traiectinum. (1525—1528.)

NB. De schrijver was monnik in het St. Hieronymus-klooster en rector van het St. Magdalena-klooster te Utrecht, later predikant te Meurs. (cf. De Geer, Voorr. v. de nieuwe uitgave.)

Handschr.: *Utrecht.* Bibl. v. Mr. J. A. Grothe; afk. v. Lap v. Waveren. (cf. Kron. Hist. Gen. 1856. p. 32, 174.) — *Hamburg.* Stadtbibl. Bibl. Uffenb. No. 16. fol. pap. 144 blz. (afk. v. h. klooster Mariëndaal bij Utrecht.) („Bellum Traiectinum civile A. C. 1525 ortum." „De praesenti bello, de oblata pace deliberatio secunda.") — *Rome.* Bibl. Vatic. Palat. No. 1914. fol. pap. (No. 472 v. d. catal. der boeken, in 1803 naar Parijs gezonden.) („Henrici Bomelli, Bellum Traiectinum.")

Uitg.: 1. Te Marpurg. 1542. (achter: Geldenhauer, Germ. histor. illustr.) — 2. Door Mr. B. J. L. De Geer, in: Werken van het Hist. Gen. (Utrecht. 1879.)

Schr.: De Wind, Bibl. p. 142. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 434. — Burman, Trai. erud. X. p. 29. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 343.

Oude kronijk betreffende Utrecht, Holland enz. (1523—1539.)

Handschr.: *Warmond.* Bibl. v. h. Semin., afk. v. Van Alkemade. (Kron. Hist. Gen. 1848. p. 29, 1849. p. 461.)

---

4. KLEINE KRONIEKJES.

Chronicon breve ecclesiae Traiectensis.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7942. 17e eeuw. („Ao. 539 obiit Gregorius magnus.") (cf. Archiv. VIII. p. 508.)

Beknopte geschiedenis der Utrechtsche bisschoppen. (839—1276.)
Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 46. fol. pap.

Korte Kroniek van Utrecht.
Handschr.: *Hannover.* Arch. fol. perk. 2 blz. 14e eeuw. Afk. uit het archief van den Dom. („S. Willibrordus procurante Pippino rege" — „fuit 20 die mensis Novembris." Loopt tot Jan van Arkel. Met vele latere tusschenvoegsels, eindigende „pedibus eius," en 112 oorkonden van giften aan den Dom van Utrecht sedert 722.) cf. Archiv. XI. p. 454.

Compendium historiae episcoporum Ultraiectensium, Hollandiae, Geldriaeque comitum. (694—1345.)
Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 31*b*. pap. 15e eeuw. 4 bl. (cf. Archiv. VI. p. 242.)

Epytaphia episcoporum Traiectensium, tam ex donationum litteris, quam ex chronicis excerpta.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8037—8050. 4o. pap. 15e, 16e eeuw. (Zeer kort; loopt tot Floris van Wevelikhoven. cf. Archiv. VIII. p. 509.)

Chronicon episcoporum Traiecti inferioris, de structura cum ruina urbis Antoninae. (Geschr. 1393.)

Handschr.: *Londen.* Brit. Mus. Cotton. Titus D. XXV. 107. 12o. 36 bln. 16e eeuw.

Catalogus imperatorum, summorum pontificum et episcoporum Traiectensium.

Handschr.: *Munster.* Bibl. Paul. pap. 15e eeuw. (Loopt tot 1400.) cf. Archiv. IV. p. 518.

Cort extract uyt een gescreven cronyck 1416 door gosuin de weteringen.

Handschr.: *Utrecht.* Stads-arch. 12o. pap. einde 16e eeuw. (Loopt van 1099 tot de inneming van het slot Altena in 1393.)

NB. Het extract uit deze in 1416 geschrevene kroniek schijnt gemaakt door Adr. Westphalen, een der vroegere eigenaars. Over de latere eigenaars van dit HS. vgl.: Kron. Hist. Gen. 1847. p. 207, 1848. p. 22.

Chronicon universale. (c. 800 (1122) —1451.)

Handschr.: *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. fol. pap. 15e of begin 16e eeuw. 30 bl. dicht beschreven. Afk. v. Alkemade en Van de Schelling. („Ludovicus primus Romanorum Imperator ex prima sua uxore tres habuit filios." — „Sic Archiepiscopus Coloniensis spe sua destitutus incidit in foveam quam fecit, dominio tamen de Blanckenberch sibi et ecclesie post ipsius ducis obitum remanente.")

NB. De schrijver is een Nederduitscher, die een en ander over Brabant en Utrecht vrij uitvoerig mededeelt, vooral ook over het concilie van Basel en het schisma. Achter de kroniek een excerpt van 2 bl. „ex historia Saxonum" over Karel den Groote, een „Prologus Thietmari Merseburgensis Episcopi" over Otto I, een en ander over de Merovingers, over eene zonsverduistering en andere gebeurtenissen in 989 enz. (6 bl.)

Cronica temporis ab Adam usque ad papam Sixtum IV et Imperatorem Fridericum IV ex diversis auctoribus.
Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Eccl. No. 339. fol. pap. Afk. van de Regulieren te Utrecht.

Catalogus episcoporum Traiectensium.
Handschr.: *Breslau.* Bibl. Rhed. Rep. I. No. 61. fol. pap. 15e eeuw. (cf. Archiv. VI. p. 98. — Kron. Hist. Gen. 1858. p. 153.)

De pontificibus Traiectensibus.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8037—8050. 4o. pap. 15e en 16e eeuw. 2 bl. Loopt tot Rudolf van Diepholt. (cf. Archiv. VIII. p. 509.)

Kronyk van het Sticht en Oversticht. (642—1524.)
Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 80. fol. pap. 18e eeuw.

Corn. van Hoorn, Corte cornikel.
Uitg.: Te Utrecht bij Jan Barents. 1537.
Schr.: De Wind, Bibl. p. 136 en 137. — Pars, Naamrol. p. 40. — Boxhorn, Appendix theatri.

KRONIJKEN

VAN

FRIESLAND EN GRONINGEN.

1. DE BEKENDE HOOFDKRONIJKEN.

Die olde Freesche Cronike.

NB. Omwerking (geschreven c. 1474) van eene kroniek der 15e eeuw, hoofdzakelijk ontleend aan de 13e eeuwsche kloosterkroniek van Klaarkamp. (Der Vriesen legende.)

Handschr.: *Leeuwarden.* Bibl. Fr. Gen., afk. v. Van Goor. (uitgegeven.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 1605. fol. 33 bl. (afschr. v. h. voorg. HS. door Van Wijn.)

Uitg.: Door het Friesch Gen. met aantt. v. E. Epkema. (1853. 4o.)

Schr.: Ottema, Inl. op de Old Fr. cron. p. 192 vlg. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. d. Fr. geschiedschr. p. 61—68.

Gesta Frisiorum.

NB. Omwerking (geschr. in de 15e eeuw) van eene grootere kroniek der 15e eeuw, hoofdzakelijk ontleend aan de 13e eeuwsche kloosterkroniek van Klaarkamp. (Der Vriesen legende.)

Handschr.: *Leeuwarden.* Olde burgerweeshuis. (uitgeg.) cf. Vrije Fries. XI. p. 290.

Uitg.: Door het Friesch Gen. Workum. 1853. 4o.

Schr.: Ottema, Inleiding. p. 197. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Fr. geschiedschr. p. 61—68.

Thet Freske riim.

NB. Denkelijk eene vertaling van een Latijnsch origineel.

Handschr.: *Oxford.* Handschr. van Junius. (uitgeg.) — *Leeuwarden?* Bibl. v. Mr. Wierdsma. HS. van Gabbema. (Het slot ontbreekt.)

Uitg.: Door het Fr. Gen. m. aant. v. E. Epkema. (Workum. 1835. 4o.)

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 44—61.

Magistri Alvini Tractatus.

NB. Vertaling (15e eeuw) van Thet Freske riim, waarvan de origineele tekst denkelijk Latijn was. (cf. Bolhuis v. Zeeburgh. l. c. p. 44.)

Handschr.: *Leeuwarden.* Olde Burgerweesh. (uitgeg., vroeger door Suffr. Pieters gebruikt. cf. Vrije Fries. XI. p. 290. De 464 eerste verzen ontbreken.) — Een uitvoeriger HS., mede door Suffr. Pieters gebruikt, is thans verloren. (cf. Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. der Fr. gesch. p. 187, 188.)

Uitg.: Door het Fr. gen.: Workum. 1853. 4o.

Schr.: Ottema, Inleiding. p. 201. — Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. p. 44—61.

Gesta Fresonum. (tot 1219.)

NB. Vertaling (verv. c. 1500) van de Gesta Frisiorum in het Friesch. (Bolhuis v. Zeeburgh, l. c. p. 61.)

Handschr.: *Oxford.* MS. Junii. (uitgeg.)

Uitg.: Door J. W. de Crane m. aant. voor het Fr. Gen. (Workum. 1837. 4o.)

Schr.: Visscher, Gesch. der Nederl. letterk. (Utr. 1851.) I. p. 43, 44. — Potthast, Bibl. p. 1008, Suppl. p. 77. — Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 61—68.

Hoe dae Fresen toe fridom koemen. (Geschr. 15e eeuw.)
Handschr.: cf. Hettema, Taalk. mag. II 3. p. 240 Noot 1.
Uitg.: Door Hettema, in de Vrije Fries. I. p. 263—276.
Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 37, 38.

Worperius Tyaerda ex Renismageest, prior in Thabor († 1538), Chronicorum Frisiae ll. 3. (Met vervolg in 3 boeken.)

NB. De kroniek begint: „Frisia est regio inferioris Germaniae."
Handschr.: *Leeuwarden.* Prov. arch. fol. 260 blz. (Bevat 3 boeken tot 1396.) — *Ald.* Prov. arch. fol. 188 en 176 blz. (uitgeg.) (Bevat 4 boeken; dit HS. werd gebruikt door Schwartzenberg.) cf. Vrije Fries. III. p. 108*b*. — *Ald.* Prov. arch. fol. 520 bl. (Bevat 5 boeken in 2 deelen, is vervaardigd op last van Schwartzenberg volgens 5 HSS.: de beide voorgaande, twee van Burman te Amsterdam, waarvan een in 5 boeken thans aldaar in de Stadsbibl., en het exemplaar De Kempenaer, thans te Franeker.) — *Ald.* Prov. Bibl. midden 16e eeuw. 5 boeken. (uitgeg. boek 1—3, 5.) cf. Vrije Fries. III. p. 105. — *Ald.* Prov. Bibl. fol. geschr. 1577. Afk. v. d. familie Beyma thoe Kingma. (Bevat 6 boeken tot 1545.) — *Ald.* Bibl. Fr. gen. fol. 200 blz. geschr. 1570, afk. v. Fontein. (uitgeg.) (Bevat 3 boeken tot 1357.) cf. Vrije Fries. III. p. 108*b*, V. p. 71—85. — *Ald.* Bibl. Fr. gen. Holl. vert. van het 2e HS. (van Schwartzenberg.) 18e eeuw. afk. van Nauta. (Bevat 4 boeken.) — *Ald.* Bibl. Fr. gen. (bij de HSS. v. Gabbema.) Vert. in het Latijn door Winsemius. cf. Vrije Fries. XI. p. 320. — *Franeker.* Bibl. Athen. Afk. v. De Kempenaer. (Bevat 5 boeken, tot 1522.) — *Ald.* Bibl. Athen., afk. v. Burman. (Bevat 3 boeken.) — *Ald.* Bibl. Athen. Holl. vert. v. h. 2e HS. (v. Schwartzenberg.) 18e eeuw. Bevat 4 boeken. — *Groningen.* Prov. arch. (Bevat 4 boeken; loopt tot 1498.) — *Ald.* Prov.

arch. Later afschrift van 1573. (Bevat 4 boeken.) — *Ald.* Prov. arch. Afk. v. J. de Mepsche. (Bevat 5 boeken, loopt tot 1510.) — *Ald.* Prov. arch. (Bevat 4 boeken.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. 4o. Afschr. v. de 17e eeuw, afk. v. A. Westphalen. (Bevat 3 boeken, tot omstreeks 1396.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 983. fol. pap. Geschr. c. 1500. (Bevat 3 boeken tot 1345, aan het einde defect.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 1322. 4o. afk. v. Suffr. Pieters. (Bevat 4 boeken, tot 1498.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 986. 4o. geschr. door A. Matthaeus. (Bevat in 3 deelen 4 boeken, het 4e vertaald in het Latijn. Loopt tot 1454, met verv. tot 1476.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 985. 4o. pap., geschr. door A. Matthaeus. (Bevat in 2 deelen het 4e en 5e boek, loopende over 1399—1510.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 991. fol. pap. (Bevat de 3 eerste boeken en een register op de 5 boeken — tot 1522 — volgens het ex. De Kempenaer, thans te Franeker.) — *Amsterdam.* Stadsbibl. HS. No. 122. (het oudst bekende HS.) (Bevat 5 boeken, tot 1510. cf. Archiv. I. p. 459, VIII. p. 579. Vgl. verder zeer uitvoerig den Catal. der bibl. dl. IV.) — *Ald.* Stadsbibl. HS. No. 199. (Bevat 6 boeken, loopende tot 1545. Vgl. den Catal. der bibl. dl. VI.) — *Ald.* Stadsbibl. 2 fragm. uit het 5e boek. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6070. fol. pap. Lat. 17e eeuw. (Bevat het 1e boek, tot 1357.) („Phrysia est regio inferioris." cf. Archiv. VII. p. 695.) — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 7265. fol. 16e eeuw. (Bevat den Holl. tekst v. h. 4e boek, over 1399—1498.) („Daernaer dat hertog." — cf. Archiv. VIII. p. 504.) — *Middlehill.* No. 1860. fol. pap. (Bevat in 1 deel van 317 blz. 4 boeken. — cf. Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. 3e Serie. III. p. 140.) — cf. over alle HSS. der kroniek: Ottema, in: Vrije Fries. III. p. 105—149, V. p. 71—85.

Uitg.: (Boek 1—3. Tot 1396.) Voor het Friesch gen.

door J. G. Ottema. (Met verv. geschr. c. 1500.) 1847. — (Boek 4.) Worp Tyaerda van Rinsumageest, Vierde boek der kronijken van Friesland. (1399—1486.) Uitgeg. voor het Fr. gen. door Dr. Ottema. Leeuw. 1850, 51. 2 stn. — (Boek 5.) Worp Tyaerda van Rinsumageest, Vijfde boek der kronijken van Friesland. (1499—1523.) Uitgeg. voor het Fr. gen. door Dr. Ottema. Leeuw. 1871.

Schr.: Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1159. — Paquot, Mémoires. IV. p. 303. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 848. — Uffenbach, Reisen. III. p. 323, 596. — Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 98—109.

Johannes de Lemmege, Kronyk van Groningerlant. (1110—1436.)

NB. De schrijver leefde te Groningen omstreeks 1500. Het uitgegevene is een onbelangrijk extract uit een grooter werk, dat wellicht bewaard is in het Amsterdamsche HS.

Handschr.: *Groningen.* Acad. Bibl. Aa. 24. fol. pap. geschr. 1710. („In allen zaken" — „zal daran bliiven.") Met Sicco Beningha. Loopt tot 1527. — *Ald.* Acad. Bibl. Bc. 13. fol. pap. 16e eeuw. — *Ald.* Acad. Bibl. Bc. 14. fol. pap. 16e eeuw. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 993. 4o. pap. (Achter de: „Croniken der Vresscher landen ende der soeven Seelanden.") — *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. No. 111. 4o. pap. 16e eeuw. 1024 blz. („Chronike der Vriesser Landen ende der stad Groningen." Met Sicco Beningha. Loopt tot 1525. Van verschillende handen; veel uitvoeriger dan het gedrukte ex.) — *Middlehill.* No. 3303. („Johan von Leming, Cronyck van Groeningen." cf. Archiv. VII. p. 101.) — *Kopenhagen.* Coll. Roy. dite du Comte Thott. No. 594. (No. 574?) fol. („Cronickel der Vrieschen landen, die Seven Zeelanden ende der Stadt Groningen, angevangen van Johan Tidema van Lagemo ende gecontinueert van Sikke Beninghe." cf. Archiv. VII. p. 153.) — Een HS. kl. 4o.

(„Chron. v. Gron. en Ommelanden.") Uitvoeriger dan het uitgegevene, maar defect, werd in Oct. 1878 te Groningen geveild in auctie J. D. Hesselink. No. 2558.

Uitg.: In: Matthaeus, Veteris aevi analecta. I. p. 102, — 2e ed. (4o.) I. p. 67—85.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 108. — Potthast, Bibl. p. 394. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 525. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 674. — Paquot, Mémoires. III. p. 402.

Sicco Beningha, Kronyk der Vriesche landen. (1467—1527.)

NB. Schijnt een vervolg op Joh. v. Lemmege. Het zijn mémoires van een ooggetuige, zeer merkwaardig.

Handschr.: *Groningen.* Acad. Bibl. Aa. 24. fol. pap. 1710. (Loopt tot 1527. Met Lemmege.) — *Ald.* Acad. Bibl. Bc. 12. fol. pap. 16e eeuw. — *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. No. 111. 4o. (Met Lemmege. 1024 blz. v. versch. handen. Uitvoeriger dan het gedrukte ex.) — *Kopenhagen.* Coll. Roy. No. 594. (574?) fol. Met Lemmege. (Zie aldaar.)

Uitg.: Door Brouerius van Nidek, in: Analecta Medii Aevi. (Amst. 1725. 8o.) I. p. 1—432.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 119. — Potthast, Bibl. p. 164. — Matthaeus, Analecta. IV. Dedic. — Ubbo Emmius. (Lugd. Bat. 1512.) Epist. dedicat.

Br. Paulus Rodolphi van Rixtel (vroeger geheeten Joh. Gruyter), Proeliarius of strijdboek, bevattende de jongste oorlogen in Friesland. (1494—1517.) (geschr. 1518.)

Handschr. v. d. oorspr. Lat. tekst nog ongedrukt.

Uitg.: (Holl. vert.) door Ottema voor Fr. gen. (Leeuw. 1855. 8o.)

Jancko Douwama, Boeck der partijen en Articulen van Foerantwording. (tot 1529.)

Handschr.: *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen., 16e eeuw, afk. v. Scriverius. — ? *bij J. M. van Beyma thoe Kingma.* 16e eeuw. — ? *bij G. A. Avenhorn van Nauta.* 17e eeuw. — ? *bij Mr. W. B. Buma.* 17e eeuw. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 989. fol. pap. Kopij van 1773 naar het origineel. (cf. over deze kopij: Chalmot, Woordenboek. VIII. p. 342.) — *Ald.* Kon. Bibl. 4o. einde 16e eeuw. 500 blz. (cf. Inleid. v. d. uitg. p. 25, 26.) (NB. De HSS. te 's Gravenhage zijn kopiën der HSS. Beyma thoe Kingma en Avenhorn van Nauta.) — Vgl. over alle HSS.: Inleiding voor de uitg. v. Douwama's Werken. p. 2—24, 35.

Uitg.: Door het Friesch genootschap. Leeuw. 1849.

NB. De volgende werken van Douwama zijn door het Fr. gen. met het Boeck der partijen uitgegeven: *Handel sedert* 1520. — *Tractaet van myner Rekenscap.* — en: *Instructie an myn Wyff.*

Petrus Thaborita (Pieter Jacobsz. van Thabor), Historie van Vriesland. (781—1527.)

NB. De schrijver was leekebroeder in het klooster Thabor bij Sneek. 1460—1530. Voor de latere tijden is de kroniek dagboek, zeer vertrouwbaar. Op p. 211 is opgenomen de „Groningher Passie van Heer Meynert toe Fraenker." (1497), die ook afzonderlijk in HS. voorkomt.

Handschr.: ? ? Autogr., vroeger toebehoorende aan Van Schwartzenberg. Uitgeg. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 987. 4o. pap. (Afschr. door Matthaeus. Loopt tot 1520.)

Uitg.: Met aant. door Visser en Amersfoordt, in: Archief voor vaderl. inzonderh. Fr. gesch. (Leeuw. 1824—1828. 8o.) I—III. p. 1—443.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 120—122. — Potthast, Bibl. p. 492. — Suffr. Petri, De scriptor. Fris. dec. XI. c. 6. p. 154. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 725. — Paquot, Mém. IV. p. 305.

Sybe Jarichs, Corte chronyc uyt veele chronycken te samen gebracht. (758—1536.)

NB. De schrijver, een Groninger, leefde in het begin der 16e eeuw.

Uitg.: 1. Kampen. 1536. (Loopt tot 1536.) — 2. Kampen. 1553. (Loopt tot 1553. Met Tjalling Aykema.) — 3. Kampen. 1570. (Met verv. tot 1570.) — 4. Door Brouerius van Nidek, in: Analecta Medii Aevi. I. p. 435—470.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 386. — De Wind, Bibl. p. 135.

Kempo van Martena, Annael of landboek. (1498—1530.)

NB. De schrijver was raad van Karel V, stierf c. 1538. Hij schreef zijn werk in 1532 volgens opdracht der Staten van Friesland; zijne hoofdbron waren de Friesche archieven.

Handsch.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 984. fol. pap. (Loopt tot 1535.) — *Ald.* Kon. Bibl. No. 985. 4o. (Alleen het slot tot 1534.) — *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 1. fol. pap. — *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. (Gabbema's archief.) Afk. v. Roordana. Loopt tot 1563. — *Ald.* Bibl. Fr. gen. (Gabbema's archief.) Afk. v. Harinxma. Loopt tot 1554. — *Ald.* Burgerweeshuis. (Archiv. VIII. p. 591.) — *Leiden.* Bibl. Lett. No. 847. fol. 253 bl. 16e eeuw. (Loopt tot 1545.) — *Groningen.* Acad. Bibl. Bc. 11. fol. pap. 16e eeuw. (Loopt 1498—1540, einde defect.) — *Middlehill.* No. 3301. („Landtbock van Vrieslandt.") — Zie verder: De Wind, Bibl. p. 129 Noot.

Uitg.: Door Schwartzenberg in zijn Charterboek. (Leeuw. 1773. fol.) II. p. 1—205.

Schr.: De Wal, De claris Fris. juriscons. p. 7—10. — De Wind, Bibl. p. 128. — Schwartzenberg, Charterb. II. (Voorrede.) — Te Water, Verb. der edelen. III. p. 96. — Scheltema, Staatk. Nederl. II. p. 80. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 606. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 790. — Paquot, Mém. IV. p. 306.

Tjalling Aykema, Cronyxke van die Ommelanden. (1533—1536. Met verv. tot 1552.)

Uitg.: 1. Kampen. 1553. (Met Sybe Jarichs.) — 2. Kampen. 1570. (met Sybe Jarichs.) — 3. Door Brouerius van Nidek, in: Analecta Medii Aevi. p. 377—491.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 157.

Corn. Kempius, De origine, situ, qualitate et quantitate Frisiae. (tot 900.)

NB. De schrijver, geboren c. 1520, stierf 1589.

Uitg.: Te Keulen. 1588. (ap. Gosv. Cholinum.)

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 123—140. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 210. — Paquot, Mémoires. XV. p. 172.

Eggerik Beninga, Chronyk of historie van Oostfrieslant.

NB. De schrijver, geb. 1490, stierf 1562.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. — *Göttingen.* Univ. Bibl. fol. (Archiv. VI. p. 202.) — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 75. pap. 125 blz. Loopt tot 1497. (Archiv. VI. p. 245.)

Uitg.: 1o. In: Matthaeus, Anal. (4o. ed.) dl. IV. p. 1—722. — 2o. 1706 (?) — 3o. Te Emden. 1723. 4o. Met aant. v. E. F. Harkenroth. — 4o. 1738. (Waar?).

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 109—123. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 253.

Suffr. Petri, De Frisiorum antiquitate et origine ll. 8.

NB. De schrijver, geboren 1527, stierf 1597 te Keulen. Van hem bestaat ook nog: De scriptoribus Frisiae dec. XVI et semis. (Colon. 1593.)

Uitg.: Keulen. 1590. (ap. Arn. Mylium.)

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 178—206. — Pars, Naamrol. p. 71. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 819.

Joh. Rengers ten Post, Extract wth verscheiden historien tho verclaringe vanden gestallt und umstenden des Kleinen Frieslandes, genoempt d'Umlanden.

NB. De schrijver (geb. 1542, overl. 1626), schreef zijne kroniek 1581—1594; zij loopt tot c. 1600. — Van hem werd (tegelijk met de kroniek) nog uitgegeven: Verhandeling vanden standt ende politie der Ommelanden, geschr. omstreeks 1610.

Handschr.: ? Bibl. v. d. heer Mr. J. Rengers Hora Siccama van Farmsum. fol. (Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 142.) — *Groningen.* Acad. Bibl. Kopie van 1787. (Bolhuis v. Zeeburgh, l. c. p. 142.)

Uitg.: Door H. O. Feith. Groningen. 1852.

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Krit. d. Fr. gesch. p. 140—148.

---

2. ONUITGEGEVENE KRONIJKEN.

Croniken der Vresscher landen ende der soeven Seelanden.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 993. 4o. pap. (Fragment.) — *Kopenhagen.* Bibl. (Coll. roy. du Comte Thott.) No. 594. fol.

NB. Beide HSS. komen voor in één deel met HSS. van Lemmege's kroniek: wellicht is het de kroniek van Sicco Beningha.

Kurze Geschichte von Ost-Frieszland. (1268—1489.)

Handschr.: *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. No. 113. 4o. 104 bl.

NB. Hierbij eene lijst van merkwaardige voorvallen van 1391—1550, en een „Geschlechts-Register von Ost-Friesischen Hofflingen."

Abel Eppens tho Equart, Der Vresen Chronicon, sonderling wat in den Ommelanden tusschen de Lauwersche und Emsse gelegen van yaer 1537 onder den Burgunsschen tusschen stadt Groningen und den Staten der vorschr. Ommelanden gehandelt unde gescheden is.

NB. Geschreven 1580 te Emden.

Handschr.: *Groningen.* Prov. arch. No. 7*b*. fol. (origin.) —

Ald. Bibl. v. „Pro excolendo jure patrio." fol. 2 dln. (Afschr. v. J. D. Halsema.)

Jeversche Chronica. (1148—1583.)

Handschr.: *Hannover.* XII. 5. Afschr. v. een perk. HS. in het archief te Celle. (Archiv. I. p. 471.)

NB. In de Bibl. Romanzow te Petersburg berusten nog: Chronik von Rustringen. 93 bl. 4o. Platduitsch. — Chronique sur la dynastie Jeverienne. (tot 1540.) 52 bl. 4o. — Laur. Michaelis, Gedicht auf Ostfriesland. 79 bl. 4o. (Archiv. VI. p. 249, 250.)

Anonymus Nordanus, Chronicon Frisiae ab antiquissimis temporibus u. a. annum 1587.

Handschr.: *Groningen.* Prov. arch. No. 7. fol. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 988. 4o. pap. Afschr. v. Matthaeus. 1696. („Chronicon Frisiae" tot 1585. cf. Archiv. VII. p. 131.)

NB. De „Norder Chronica," gebruikt door Beninga, werd in het laatst der 16e eeuw door een ander vervolgd. (Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 116 Noot.)

---

3. KLEINE KRONIEKJES.

Reinerus carthus. civit. Colon., Tractatus de origine, laude et illustribus viris gentis Frisonicae.

Handschr.: *Göttingen.* Univ. Bibl. — *Leeuwarden.* ? ? (cf. Möhlmann, Kritik. p. 89. — Verh. v. h. Friesch gen. 28e Verslag. p. 128.)

Uitg.: Keulen (?) c. 1500.

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 69, 70.

NB. Weerlegd door Rein. Bogerman. 1540.

De origine Frisonum et de gestis eorum.

Handschr.: *Leuven.* Bibl. Univ. (Bibl. Uffenb.) 12o. pap. 15e en 16e eeuw. 6 bl.

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. VIII. p. 350. — Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. 2e ed. I. p. 156. (waar een citaat is afgedrukt.)

Historia Frisiae et de libertatibus eorum.

Handschr.: *München.* Bibl. No. 461. pap. 15e eeuw. (Archiv. VII. p. 121.) („Deus omnipotens, qui in sua dispositione" — „1248 indict. VI regni nostri anno I. Laus Deo.")

Korte Friesche chronicke. (tot 1248.)

NB. Een uittreksel uit de Gesta Fresonum, zonder waarde.

Handschr.: *Groningen.* Prov. arch. („Als wy lessen in cronicis, das deer weren twee braeven enz.")

Chronykje van Friesland. (1200—1447.)

NB. Getrokken uit het Jus municipale Fresonum. (HS.)

Uitg.: Door De Haan Hettema in: Vrije Fries. II. p. 117—130.

Cleyne chronica van de Groningher Omlanden. (701—1512.)

Uitg.: Door Brouerius van Nidek, in: Analecta Medii Aevi. I. p. 473—476.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 241.

Bovendien worden vermeld de volgende kronijken, waarvan de beschrijving te onvolledig is om ze te herkennen:

Chronicon Frisiae. — HS. *Middlehill.* No. 3299. (cf. Archiv. VIII. p. 101.)

Latijnsche chronyk. (van Friesland?) 840—1003. — HS. *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. (coll. Gabbema.) (cf. Vrije Fries. XI. p. 291.)

Chronika der Friesen. (tot 1550.) — HS. *Kopenhagen.* N. Kön. Bibl. No. 651. (cf. Archiv. VII. p. 164.)

KRONIJKEN VAN GELDERLAND.

1. DE BEKENDE KRONIJKEN.

Chronicon Tielense, auctore incerto. (tot 1449, met verv. tot 1566.)

Handschr.: Het uitgeg. HS., afkomstig uit een klooster bij Tiel, berustte later op het Tielsche stadhuis.

Uitg.: Door J. D. van Leeuwen met noten. (Trai. ad Rh. 1789. 8o.) XXVIII en 716 bl.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 73—75. — Potthast, Bibl. p. 232.

NB. Het uitgegevene is het 6e (laatste) gedeelte eener groote kroniek; de 5 eerste zijn zonder belang. Het uitgegevene deel is van groote waarde voor de geschiedenis van Gelderland, het vervolg alleen voor die van Tiel. De schrijver was dijkgraaf in of bij Tiel en stierf na 1455. Zijne bronnen waren o. a. Beka en de eerste bewerking van Joh. à Leydis; voor de latere tijden bevat zijne kroniek mémoires.

Wilh. de Berchem, De nobili principatu Gelrie et eius origine. (tot 1466.)

Handschr.: *Nijmegen.* Stadsbibl. (2 ex.) — *Arnhem.* Stadsbibl. — *'s Gravenhage.* Bibl. H. R. van Adel. — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 31*b*. fol. 34 bl. Loopt tot 1481. (Chronicon civitatis Neomagensis et comitatus Geldriae et Zutphaniae.) cf. Archiv. VI. p. 241. — *Wolfenbuttel.*

Herz. Bibl. MS. Aug. No. 48.25. 4o. pap. Loopt tot 1506. („partim a W. de Berchem descripta.") cf. Archiv. VI. p. 19. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 2356. 4o. Lat. 1487. („Chronica brevis principum domus Gelriae per dominum de Berchem canonicum Noviomagensem composita." Loopt tot 1487.)

Uitg.: Door L. A. J. W. Sloet van den Beele. H. C. 1870. 8o.

Schr.: Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 306. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 391.

Henr. Aquilius Arnhemiensis Henrick Arentsz.), Compendium chronici Geldrici. (tot 1566.)

Uitg.: 1. Keulen. 1566. 8o. (ap. Joh. Retaeum.) — 2. (Verkort) met aant. v. P. Scriverius, in: Bat. Illustr. L. B. 1609. 4o. — Een herdruk is wenschelijk. (Van Hasselt, Kron. v. Arnhem. p. 152.)

Schr.: De Wind, Bibl. p. 165. — Van Hasselt, Kron. v. Arnhem. p. 152. — Van Spaen, Oordeelk. inleiding. II. p. 13. — Vonck, Voorr. voor Huygens' Doesburg. p. 57. — De Navorscher. Jaarg. 1872—74. p. 168. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 342. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 434.

Hieron. Faletus, De bello Sicambrico libri IV.

Uitg.: 1. Te Venetië (ap. Aldum.) 1557. 4o. — 2. Herdruk. (waar?) 18e eeuw.

Cronica brevis.

Uitg.: 1. Door Van Spaen, Inl. tot de hist. v. Gelderland. II. p. 1—9. (Cod. diplom.) — 2. Door Sloet van den Beele. (achter Wilh. de Berchem.) Hag. Com. 1870. 8o.

2. ONUITGEGEVENE KRONIJKEN.

Historia Gelriae usque ad annum 1470.

NB. Bij Pontanus vermeld als „de anonymus."

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 2. fol. pap. (Einde: „qui veniens publice et impavidus etc.")

Geldersche kroniek. (tot 1477.)

Handschr.: *Parijs.* Arch. nation. 4o. 16e eeuw, afk. v. Adr. Westphalen. (Archiv. XI. p. 414.)

NB. In denzelfden band vindt men nog: Topographia et cronographia principatus Gelrie et opidi Ercklensis. 1473. — De Gelrie ac Zutphanie comitum origine progressu etc. 1515. — Tractatus de ducatus Gelrie origine. — Beneficia domini ducis Gelrensis. — Deductio juris pro Karolo duce Gelriae contra regem Romanorum. — Dialogus inter Rom. et Gelr. milites.

Dialogus inter Romanum et Gelrensem milites super ducatu Gelriae, Juliae et comitatu Zutphaniae.

Handschr.: *Arnhem.* Prov. arch. Origineel. (cf. Delprat, in: Nijhoffs Bijdr. IX. Aanh. p. 17.) — *Parijs.* Arch. nation. 4o. 16e eeuw, afk. v. Adr. Westphalen. (Archiv. XI. p. 415.) — *Middlehill.* No. 1889. (Cod. Meerm. No. 800.) fol. pap. einde 17e eeuw. Afschr. v. Matthaeus. (Cronica et generatio comitum de Gelre.) (cf. Archiv. VII. p. 99.)

Summaria chronica terrae Gelrensis.

Handschr.: *'s Gravenhage* ? Kon. Bibl. ? (Bibl. Gérard.) fol. (Afschr. v. een HS. der 16e eeuw, in de Bibl. Bourg.)

NB. Het origineel dezer kopie is wellicht de „Summata cronica Gelrensis" 868—1467 in de Bibl. Bourg. te Brussel, achter een HS. van Beka. (cf. Archiv. VII. p. 705.)

De origine et progressu ducatus Geldrici usque ad Carolum V Imperatorem.

Handschr.: *Düsseldorf.* Archiv. (Gülik-Kleef.) No. 16. f. [illegible]—[illegible]. fol. pap. (cf. Archiv. XI. p. 756.)

(Von) Dem oirsprunck der voichter, graven ende hertogen mit haren cronyken des landts van Gelre. (878—1543.)

Handschr.: *Berlijn.* Staatsarch. No. 12. 4o. pap. 16e eeuw. (Archiv. XI. p. 772.)

Cort verhael hoe dat Gelderlandt ierst aen het huys van Oostenryck gecommen is, gelyck oock Utrecht ende Overyssel, nieuw vande oorlogen in dese landen hierom geschiet ende vande expeditie en succes van Martein van Rossum. (1494—1555.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7436. 4o. 17e eeuw. („Adolf hertog van Gelderlandt.")

Cronica de Gelria.

Handschr.: *Leuven.* Bibl. Univ. Bibl. Uffenb. 12o. pap. 15e en 16e eeuw. („Anno 878 cum Karolus calvus esset Imperator" — „Adolphus filius Arnoldi habuit unicam filiam quam nuptam habuit dux Lotharigie.") cf. Archiv. VII. p. 709.

Schr.: Bolhuis v. Zeeburgh, in: Nijhoff's Bijdr. N. R. VIII. p. 350.

Geldriae chronicon. (in het Latijn.)

Handschr.: *Wolfenbuttel.* Herz. Bibl. Cod. Extr. No. 117. fol. (cf. Archiv. VII. p. 225.)

Geldriae chronicon. (in het Hollandsch.)

Handschr.: *Wolfenbuttel.* Herz. Bibl. Cod. Extr. No. 117. 4o. (cf. Archiv. VII. p. 225.)

Van den Biesen, Chronyk van Gelderland. (Latijn.) Handschr.: *Roermond.* Bibl. v. d. heer Sivré.

NB. Waarschijnlijk identiek met: Chronicon ducatus Geldriae autore Nic. Diesen Gandavensi (tot 1633), waarvan het origineele HS. vroeger berustte in het Geldersche archief te Roermond, en een ander HS. onder No. 320 in de Bibl. Gérard. (346 bl. fol.)

Van der Heyden, Chronyk van Gelderland. (Latijn.) Handschr.: *Gelder.* Bibl. v. d. heer Nettesheim.

KRONIJKEN VAN OVERIJSSEL.

Arent toe Boecop, Kronyk.

Handschr.: *Harderwijk.* Arch. v. d. familie Van Holthe. **4 à 6** dln. fol. (volgens Dumbar, thans verloren.) — *Kampen.* Stadsarch. Alleen het 1e deel tot 1495. — *Zwolle.* Bibl. v. Mr. J. C. Bysterbos. kl. 8o. 296 blz., midden der 17e eeuw. (Alleen een uittreksel uit het laatste gedeelte, uitgegeven.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. F. 15. f. 1*b*—174*a*. („Croniek der byscoppen van Uttert." Alleen het 4e boek, van bisschop Hendr. v. Beijeren tot 1573.)

Uitg.: Het 1e deel door het Hist. Gen. Cod. dipl. II. dl. 5. — Het 4e boek door het Overijss. Gen., onder den titel: Dagboek van A. toe Boecop over 1555 tot 1573 (Dev. 1862.) volgens een HS., onvolledíger dan het 's Gravenhaagsche.

Willem Nagge, Vervolg op de kroniek van A. toe Boecop. (tot 1605.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. F. 15. f. 174*b*—217. (cf. Catal. Meerman. MSS. No. 1025. — Catal. Tydeman. Ps. V. p. 38. No. 411.) — *Deventer.* Stadsarch. fol. (Afk. v. d. fam. Van Duren.) — *Zwolle.* Bibl. v. d.

familie Nilant. 4o. versch. dln. — *Ald.* Bibl. v. Mr. Van Doorninck. 4o. (Extr. uit boek 2 en 3.) — *Ald.* Prov. arch. fol. 2 dln. Afk. v. A. v. Mierloo.

NB. Eene „Historia Hollandica" over 826—1197 door denzelfden Wilh. Nagge is gedrukt bij: Dumbar, Analecta. I. p. 287—346.

Henr. Brumanus, Res Transisalaniae. (tot 1460.)

Uitg.: In: Dumbar, Analecta. II. p. 1—202.

Bellum inter Transisalanos et Gelros. (1520—1524.)

Handschr.: *Zwolle.* Stadsarchief. 4o. (Loopt over 1520—1526 en bevat meer dan het uitgegevene HS.)

Uitg.: Door Dumbar, in: Analecta Medii Aevi. III. p. 503—613. — Eene nieuwe uitgave door het Overijss. Gen. wordt voorbereid.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 166.

NB. De kroniek, in het Hollandsch geschreven, werd in het Latijn vertaald door Henr. Brumanus, rector te Zwolle.

Overysselsche Chronycke. (700—1553.)

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. B. P. L. F. 72 c. (Catal. Geel. No. 674.) pap. 16e eeuw. (Chronyck der stad Deventer.)

Uitg.: Met aant. door Dumbar, in: Analecta. II. p. 209—487.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 167.

KRONIJKEN VAN STEDEN.

Lamb. Hortensius, De tumultu Anabaptistarum.
Uitg.: 1. Basel. 1548. fol. — 2. Basel. 1574. — 3. Amsterdam. 1617. 8o. — 4. (Hollandsche vertaling.) Enkhuizen. 1614. fol. — 5. (Holl. vert.) Amsterdam. 1660. 8o.

Joost Buyck Sybrz., Nieuwe maren beghonnen mit dat jaer van anno 1534. (tot 1536.)
Handschr.: *Amsterdam.* Stadsarch. Origin. achter eene verzameling keuren, — en verder versch. HSS.
Uitg.: In: Scheltema, Aemstels oudheid. II. p. 55—75.

Br. Hendr. van Biesten, Anteykeningen en geschiedenis dat geschiet is binnen en omtrent Amsterdam, getrouwelyc gecomponiert. 1534—1574.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 17907. 4o. 16e eeuw. („Item omtrent Lichtmis" tot 1567.) — *Haarlem.* Stadsbibl. (1534—1574.)
Uitg.: In: Dietsche Warande. VII. p. 519 vlg., VIII. p. 417 vlg.

Willem van der Sluys, Chronycke off corte ende waere beschryvinge der stadt Rotterdam. (Geschreven 1509.)

NB. De schrijver was pastoor te Rotterdam, geb. 1453, † niet lang na 1500. Zijn werk behandelt de geschiedenis der Jonker Fransen-oorlog tot 1489.

Handschr.: *Rotterdam.* Stadsarch. fol. pap. 56 bl. afk. v. De Riemer. — *Ald.* Stadsarch. fol. pap. 192 bl. c. 1600. — HS. afk. v. Alkemade, gekocht door den heer Hoog van ter Aa te Rotterdam. (Kron. Hist. Gen. 1848. p. 37.)

Uitg.: Omgewerkt en verkort door C. van Alkemade. (Rott. 1724. 8o.) — 2e ed. Rott. 1756. 8o.

Schr.: Alkemade, Jonker Fransen-oorlog. (Voorrede.) — Paquot, Mémoires. XIV. p. 81. — De Wind, Bibl. p. 87.

Chronycke van Ste. Ursulaus-kerk binnen de stad Delft.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Theod. de Jonghe. (1838.) perk.

Uitg.: (fragm.) in: Beschr. v. Delft. (1729. fol.) p. 222.

Lamb. Hortensius, Opkomst en ondergang van Naarden.

Uitg.: Door Prof. Peerlkamp voor het Hist. Genootschap. Utrecht. 1866.

Boeck der geschiedenissen. Chronicon breve de Hoernaer. (1417—1557.)

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 58. 4o. pap.

Uitg.: In: Dodt, Archief. III. p. 1—13.

Van der stadt Groningen anfangk, accressement etc. Item van Vrieslandt, Groningen ond Drenthe sonderlinge memorien ende geschiedeniszen. (376—1595.)

Handschr.: *Utrecht.* Bibl. v. prof. De Geer. 4o. pap. 237 blz. einde 17e eeuw.

Joh. Byndop en Rein. Bogerman, De annalibus quos dam nota. (Kroniek van Kampen.) (1258 tot 1553.)

NB. J. Byndop was secretaris van Kampen.

Handschr.: *Kampen.* Stadsarch. Fol. I.

Uitg.: Door de Overijss. Vereen. Deventer. 1862.

Joh. van Breda, Kronyk van Kampen. (1516 tot 1551.)

Handschr.: *Kampen.* Stadsarch.

Uitg.: Door de Overijss. Vereen. Deventer. 1864.

Uittreksels uit Heerle's chronyck, inzonderheid over Kampen. (tot 1580.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 1606. fol. pap. 19e eeuw. 33 bl. (geschr. door Van Wijn.)

Kronijkjen van 's Hertogenbosch. (1312—1517.)

Uitg.: 1. In: Belgisch Museum van Willems. (Gent. 1839.) III. p. 78—93. — 2. (fragm.) In: Hermans, Geschiedk. mengelw. 's Hert. 1840. I. p. 234—237.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 245. — Hermans, Geschiedk. mengelw. I. p. 199. — Heylen, Prijsverh. ov. de Nederl. munten, in: Mém. de l'Acad. de Brux. V.

Annalia civitatis Buscoducensis ab exordio civitatis usque ad annum 1550.

Handschr.: *Everbode.* Kloosterbibl. (vroeger.)

Aelb. Cuperinus, Die chronicke vander vermaerder ende vromer stadt van Tsertogenbosch. (1174—1558.) Met 2 vervolgen tot 1617 en 1629.

Handschr.: 1. *Antwerpen.* Bibl. Verachter. (thans Bibl. N. Brab.-Gen.?) 4o. pap. 16e eeuw. 138 blz. — 2. *'s Gravenhage.* Bibl. van Breugel. 4o. pap. 212 blz.

16e eeuw, met later vervolg. — 3. *'s Hertogenbosch.* Bibl. N. Brab.-Gen. 4o. 88 blz. einde 16e eeuw. — 4. *Ald.* Bibl. de Wijs. fol. pap. 336 blz. — 5. *Ald.* Bibl. N. Brab.-Gen. Afschr. v. No. 4. — 6. *Utrecht.* Bibl. Ackersdijck. fol. pap. 78 blz.

Vijf en twintig-jarig kronijkje van de stad en meijerij van 's Hertogenbosch. (1476—1501.)

Handschr.: *'s Hertogenbosch.* Bibl. N. Brab.-Gen., afk. uit de Bibl. Van de Velde. (Catal. de livres raros. Gand. 1832. II. No. 15317.)

Uitg.: In: Hermans, Geschiedk. mengelw. 1840. I. p. 193.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 245.

Chronicon Belgicum vetus. (over Breda.) (785—1479.)

Uitg.: In Matthaeus, Analecta. I. p. 73. — 2e ed. 4o. I. p. 48—60. (Uitgegeven vlg. een HS. afk. v. Scriverius.)

Schr.: Potthast, Bibl. p. 208. — De Wind, Bibl. p. 105.

De exordio et vetustate Traiecti ad Mosam.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 945. fol. pap.

Chronijk van Maestricht.

Handschr.: *Maastricht.* Arch. der O. L. V.-kerk.

Joh. Kritsraedt, Kronijk van Gangelt, Sittard en omstreken.

Handschr.: *Bonn.* Stadtbibl. — *Gangelt.* (*bij Aken.*) Bibl. van de R. C. pastorij.

KRONIJKEN VAN KLOOSTERS.

Joh. Gerbr. de Leydis, Chronicon Egmondanum sive annales regalium abbatum Egmundensium. (690—1524.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6045. fol. (door Joh. de Buyck. 1537.) („Quoniam gesta.") — *Leeuwarden.* Bibl. v. h. Fr. gen. (door Gabbema. 17e eeuw.) (cf. Vrije Fries. XI. p. 289.) — *Utrecht.* Bibl. v. prof. De Geer. 4o. pap. 16e eeuw. (Afk. v. Schinkel.)

Uitg.: 1. C. observat. door A. Matthaeus. Lugd. Bat. 1692. 4o. — 2. (Vert. door K. van Herk, en verv. door G. Kempher.) Alkmaar. 1732. 4o.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 102. — Potthast, Bibl. p. 394. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 646.

Frid. à Heilo, Liber de fundatione domus Regularium prope Haerlem.

Uitg.: (fragm.) in: Pool, Fred. v. Heilo. (Amst. 1866.) p. 133.

Schr.: Moll, Kerkgesch. II 2. p. 348.

Die fondatie van het convent van Sint Aechten tot Delff.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. O. 164. 17e eeuw.

Uitg.: Door Kist, in: Nieuw arch. v. kerkel. gesch. II. p. 381—399. (vgl. een ouder HS. dan het genoemde.)

Kronyk van (het klooster) Steyn (bij Gouda.)
Uitg.: (fragm.) door Vorstman, in: Kerkh. arch. I. p. 327.

Origo, fundatio, progressus et monumenta monasterii Canonicorum Regularium Ste. Elisabethae in Rugge in Zeelandia.
Handschr.: *Brielle.* Stadsarch. (Nijhoffs Bijdr. XX. p. 3.) — *Warmond.* Bibl. v. h. Semin., afk. v. Alkemade. (Kron. Hist. Gen. 1849. p. 459.)

Historia monasterii dicti Paradisus animae in Zelandia.
Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. B. 46. (Coll. Gérard. Oud nommer 326 en 1359.) fol. pap.

Chronicon fundationis monasterii Novae lucis in Valle florum prope Ultraiectum.
Handschr.: *Middlehill.* No. 1138. (Archiv. VII. p. 97.)
NB. Val. Andreas (Bibl. Belg. p. 291) citeert een „Chronicon Cartusiae Ultraiectinae" van Gijsb. Dircksz. van Rutenberch, procurator van het klooster, gedeeltelijk uitgegeven door Raissius, in zijn: Origines Cartus. (Duaci. 1632. p. 99), en: Hierogazophylacium. (Duaci. 1628. p. 380.) — Vgl. ook: Foppens, Bibl. Belg. I. p. 368. — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 121 Noot 2, 122.

Corn. Blockius, De origine domus Regularium in urbe Ultraiectina.
Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. 4o. pap. 94 bl. einde 16e eeuw. (cf. Vermeulen, Vanden levene ons Heren. p. XXXVIII.)
Schr.: Moll, Kerkgesch. II 2. p. 348. — Beschr. v. h. Utr. bisdom. I. p. 382, 386. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 143, 144. (i. v. C. Beeck en C. Block.) — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 194. (i. v. C. Beeck en C. Block.)

Henr. ab Erp, Annales vernaculi. (1421 - 1583.)

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. HS. No. 18. p. 307—336. fol. pap. 18e eeuw. (HS. door A. Schoemaker.) (cf. Vermeulen, Vanden levene ons Heren. p. XLIII.)

Uitg.: In: Matthaeus, Analecta. (4o.) I. p. 93—124.

Schr.: Paquot, Mém. IV. p. 67—69. — De Wind, Bibl. p. 151. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 433.

NB. De schrijfster was abdis van het Vrouwen-klooster van Oostbroek bij Utrecht († 1548); zij schreef hare mémoires over 1503—1547, vervolgd tot 1583 door hare opvolgster Catharina van Oosterwijk.

Kroniek van het St. Nikolaas-klooster te Utrecht.

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No 13. 8o. perk. — *Middlehill.* No. 3326. („Chronicon monasterii St. Nicolai." Latijn?) (cf. Archiv. VII. p. 101.)

Uitg.: In: Vermeulen, Tijdschr. IV. p. 71. (vlg. het HS. der Utr. Acad. Bibl.)

Manuaal der conventualen van St. Cecilia binnen Utrecht.

Handschr.: *Utrecht.* Stadsarch. fol. perk.

Uitg.: In: Tijdschr. v. gesch. en oudh. v. Utrecht. VIII. p. 397.

J. Buysling, Oorspronck beginsel ende voortganck vant convent int Geyn buyten Utrecht. (tot 1574.)

Uitg.: Door L. G. Visscher in: Tijdschr. v. gesch. en oudh. v. Utrecht. VIII. p. 181, 269, 305, 338.

Emo et Menco abbates Werumenses sive Floridi Campi in Frisia, Chronicon (1204—1273.)

Handschr.: *Ham.* Bibl. v. Dr. F. Koppius. (Autograaf?) (Archiv. VIII. p. 39.) (thans in de Acad. Bibl. te Groningen?)

Uitg.: 1. In: Matthaeus, Analecta. 1e ed. III. p. 1. — 2 In: Matthaeus, Analecta. 2e ed. II. p. 1. — 3. In: C. L. Hugo, Sacrae antiquitat. monum. histor. diplom. (Stivag. 1725. fol.) I. p. 409—504. — 4. Door Mr. Feith en Dr. Acker Stratingh, in de Werken van het Hist. Gen. Utrecht. 1866. — 5. In: Pertz, Monum. Germaniae. Script. dl. XXIII.

Schr.: Westendorp, Jaarb. der prov. Gron. I. p. 224, 235, 301. — De Wind, Bibl. p. 34—36. — Potthast, Bibl. p. 277. — Alting, Not. Germ. infer. II. p. 1. — Oudh. en gest. v. Gron. p. 396. — Bolhuis v. Zeeburgh, Kritiek. p. 10—21. — Foppens, Bibl. Belg. I. p. 261, II. p. 887.

NB. Kroniek van het klooster Bloemkamp bij Wittewierum in Groningen. Het zijn de mémoires van Emo, den eersten abt, over 1204—1237, en van Menco, den tweeden abt, over 1237—1273.

Thom. Groningensis, Chronicon abbatum Floridi Campi. (Oldeklooster.) (1191—1583.)

Handschr.: *Leeuwarden.* Bibl. Fr. Gen. (vroeger Weeshuis.) door Gabbema. 17e eeuw. (cf. Archiv. VIII. p. 592. — Vrije Fries. XI. p. 289.)

NB. De schrijver was de 30e abt van het klooster.

Historia monasterii Aduwerth.

Handschr.: *Middlehill.* No. 1899. (HS. Meerman. No. 824.) pap. begin 16e eeuw. („Vitae omnium abbatum in Aduwerth cum brevi eorundem chronologia." Loopt tot abt Albert, 1506—1513, met vervolg van eene latere hand.) cf. Archiv. VII. p. 99. — *Leiden.* Acad. Bibl. B. P. L. Q. 180 c. (Cat. Geel. 630.) pap. 17e eeuw. („Historia abbatum monasterii in Adwerth.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 333, afk. v. Bondam. („Chronicon abbatiae in Adwerth." Het eerste gedeelte, geschreven in 1485, loopt van den 1en tot den 22en abt; een 1e vervolg

loopt tot den 28en, een 2e tot den 33en abt.) — *Groningen.* Acad. Bibl. Ae. 47. pap. 18e eeuw. (1192—1578.) cf. Archiv. VIII. p. 589. — *Ald.* Acad. Bibl. Bd. 42. (cf. Archiv. VIII. p. 589.)

Uitg.: 1. In: Van Heussen, Hist. episcop. Gron. p. 32. — 2. In: Van Rijn, Oudh. en gest. v. Groningen. (Leid. 1724.) p. 211. (Dit is de kroniek van den 's Gravenhaagschen codex, volgens een ouder HS.) — 3. Door Koppius. Gron. 1850.

Schr.: Moll, Kerkgesch. II 2. p. 23.

NB. Het blijkt niet, of dit allen handschriften van *dezelfde* kroniek zijn.

Kroniek van het klooster Klaarkamp.

Handschr.: *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. door Gabbema. („Ex chronicis conventus nostri" over 1411—1501, „met nog twee chronykjes" van 1413—1415. (cf. Vrije Fries. XI. p. 290.)

Brevis historia (van het klooster Mariëngaarde.) (1163—1545.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6717—6721. fol. perk. 3 bl. einde der 16e eeuw. Afk. v. h. klooster Mariëngaarde.

Uitg.: (gedeeltelijk) In: Wijbrands, Gesta abbatum Orti Sancte Marie. (Leeuw. 1879.) p 253—262.

Schr.: Archiv. VIII. p. 502. — Wijbrands l. c. p. XIV.

Sibrandus abbas, Vita B. Frederici abbatis horti B. Mariae in Frisia ordinis Praemonstratensium. († 1175.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6717—6721. fol. perk. 15e eeuw. Afk. v. h. klooster Mariëngaarde. („Venerabilibus et dilectis in Christo ancillis Dei.") (cf. Archiv.

VIII. p. 502.) — *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. (vroeger in het Weeshuis.) Extract, afk. v. Gabbema, 1671. (cf. Vrije Fries. XI. p. 289. — Archiv. VIII. p. 591.)

Uitg.: 1. (Uittreksel.) In: Acta SS. Bolland. 3 Mart. I. p. 289—293. (vlg. verschillende HSS.) — 2o. (Volledig.) In: Wijbrands, Gesta abbatum Orti Sancte Marie. (Leeuw. 1879.) p. 1—75.

Schr.: Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 808. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1094.

NB. De schrijver was abt van Mariëngaarde. († 1238.)

Sibrandus abbas(?), Vita Siardi abbatis Horti Ste. Mariae. († 1230.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6717—6721. fol. perk. 15e eeuw, afk. v. h. klooster Mariëngaarde. („Quoniam dominus Jesus" — „laus Deo patri, amen.") (cf. Archiv. VIII. p. 502.) — *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. (vroeger Weeshuis.) HS. door Gabbema, fragm. v. 1 bl. (cf. Vrije Fries. XI. p. 289.)

Uitg.: In: Wijbrands, Gesta abbatum Orti Sancte Marie. p. 76—146.

Schr.: Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 808. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1094.

Vita et gesta trium abbatum Orti Ste. Mariae: Sibrandi († 1238), Jarici († 1240), et Ethelgeri. († 1259.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6717—6721. fol. perk. 15e eeuw, afk. v. h. klooster Mariëngaarde. („Ex tuae paternitatis mandato." Afschr. v. h. origineel, aan het einde defect.) (cf. Archiv. VIII. p. 502.)

Uitg.: 1. In: Pertz, Monumenta. Script. dl. XXIII. — 2. In: Wijbrands, Gesta abbatum Orti Sancte Marie. p. 147—251.

Schr.: Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1095.

Sibrandus Leo, De abbatia Mariengaerde (1163–1575) et de monasterio Lidlumensi. (1182—1575.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 7201. 17e eeuw. („Vitae abbatum Horti B. Mariae. Vitae abbatum Lidlumensium.") cf. Archiv. VIII. p. 503. — *Leeuwarden.* Bibl. Fr. gen. HS. door Gabbema, 17e eeuw; met aant. v. de varianten uit twee andere HSS. (cf. Vrije Fries. XI. p. 289. — Archiv. VIII. p. 592.) — *Giessen.* Univ. Bibl. No. 643. 4o. pap. 17e eeuw. (Loopt over Mariëngaarde tot 1594, over Lidlum tot 1572.)

Uitg.: 1. In: Matthaeus, Analecta. VI. (2e ed. 4o. dl. III.) — 2. (Alleen de kroniek van Mariëngaarde(?) als: Sibrandus Leo, Chronicon Frisiae. 1180—1580.) In: C. L. Hugo, Sacrae antiquitat. monum. I. — 3. (Waarsch. een fragment hieruit, als: Vita B. Frederici abb. Horti B. Mariae auct. Sibr. Leonio.) In: Acta sanct. Boll. 3 Mart. I. p. 293, 294.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 708. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 809. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1095.

Sibrandus Leo, Chronicon abbatum Lidlumensium. (tot 1575.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 11452. fol. Lat. 1575. („Anno redemptionis orbis.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 7202. fol. Holl. (?) 17e eeuw. (Sibr. Leo, De monasterio Lidlomensi, ordinis Praemonstratensis monasterium Frisiae. Loopt tot 1594. „Vixit in Frisia occidentali.")

NB. Waarschijnlijk identiek met het tweede gedeelte van het vorige nommer.

Joh. Busschius, De origine coenobii et capituli seu congregationis Windesemensis. (tot 1460.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 347. 4o. pap. („Liber de origine coenobii etc.") — *Ald.* Kon. Bibl. No. 348. 4o. pap. (Afschrift.) — ? ? Bibl. der Belg.

Jesuïten (vóór hunne verdrijving uit België.) 4o. perk. (Chronicon Windesemiense.) — *Nordkirchen.* Plettenb. Bibl. Alleen het 2e gedeelte. (De viris illustribus monasterii Windesemensis auct. Jo. Busch.) — *Leuven.* Bibl. Univ. Alleen het 2e deel. (cf. Foppens, Bibl. Belg. I. p. 598.) — Het origineel v. h. 2e deel vroeger te Dalheim. (Archiv. VI. p. 37.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 1656. fol. pap. 15e eeuw. Extract uit het 2e deel, achter: Busch, De reformat. monaster. (cf. Fabric. Bibl. M. A. I. 309. ed. Mansi.)

Uitg.: Door Herib. Rosweyde. Antv. (apud Belleros fratres.) 1621. 8o.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 76. — Potthast, Bibl. p. 178. — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 222, 349. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 473.

NB. De schrijver, een tijd lang kanunnik te Windesheim, stierf c. 1471.

Joh. Busschius, De reformatione monasteriorum.

Handschr.: *Brussel.* Kon. Bibl. No. 1656. fol. pap. 15e eeuw, afk. uit het klooster St. Agnietenberg, later in de bibl. v. St. Martin te Leuven. cf. Archiv. VII. p. 716, VIII. p. 489.

Uitg.: In: Leibnitzius, Scriptt. rer. Brunsvic. II. p. 476.

Mich. de Riddere, De origine monasterii Windesem et de origine capituli generalis et eius consumatione et de viris illustribus monasterii in Windesem.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 1747, 1748. (MSS. Rubeae vallis.) fol. pap. 16e eeuw. (Bevat de beide deelen: „In nomine sanctae et individuae" en: „Illustrium patrum gesta.") cf. Archiv. VIII. p. 490. — *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Eccl. No. 335. fol. pap., afk. v. h. Regulierenkl. te Utrecht. (Liber de viris illustribus ordinis canonicorum regularium monasterii in Wyndesem dioeceseos Traiectinae. Daarachter: De origine,

processu et consummatione temporali et spirituali monasterii in Wyndesem.) — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 353. (863.) 4o. pap. — *Ald.* Kon. Bibl. No. 354. (864.) 4o. pap. 17e eeuw. Afschr. v. Matthaeus, aan het slot defect.

Beschrijving van het kloester Windesheym.

Handschr.: *Warmond.* Bibl. v. h. Semin. fol., afk. v. Alkemade. (cf. Kronijk Hist. Gen. 1849. p. 459.)

Wilh. Voern, Narratio de prima institutione monasterii in Windesem.

Handschr.: *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Eccl. No. 335. fol. pap., afk. v. h. Regulierenkl. te Utrecht. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 349. 12o. perk. (Hierbij nog: Narratio de ortu nove devocionis in terra nostra. — Nomina fratrum Wyndesemensium. — Vita Magistri Gherardi Groit ac devotorum primorum ei succedentium.)

Uitg.: (fragm.) door Clarisse in: Kerkh. arch. VIII. p. 260.

Schr.: Foppens, Bibl. Belg. I. p. 425. („Willem Vorntken, De fundatoribus monasterii Windesemensis s. de origine collegii in Windesem s. Regularium canonicorum viri illustres.") — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 350.

Thom. à Kempis, Chronicon montis Ste. Agnetis. (1385—1471.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8853. 8o. 15e eeuw, afk. v. Heer Florenshuis te Deventer. (De primis fundatoribus Montis Ste. Agnetis et qualiter Mag. Ger. Magnus hunc locum eis primo significavit et de domo Windesheim. „Igitur domus Montis Ste. Agnetis.")

Uitg.: 1. Door Herib. Rosweyde. Antv. ap. Belleros fratres. 1615. 8o. — 2. Antv. ap. Hier. Verdussium. 1621. 8o.

Schr.: B. Bähring, Thomas von Kempen. Berl. 1849. 8o. — Böhringer, Die Kirche Christi und ihre Zeugen. Zurich. 1855. II 3. p. 677—811. — J. Mooren, Nachr. über Thom. à Kempis. Crefeld. 1855. 8o. — De Wind, Bibl. p. 76. — Potthast, Bibl. p. 548. — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 349. — Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 838. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1138. — Saxe, Onomasticon. II. p. 396.

Jac. de Traiecto alias Voecht, Narratio de inchoatione status nostri et deinde de fratribus huius domus. (het Fraterhuis te Zwolle.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 346. 4o. pap. 65 bl. 15e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8849—8859. (extracten.)

Schr.: Delprat, in: Arch. v. kerkel. gesch. VI. p. 275—302. — Acquoy, De kroniek v. h. Fraterhuis te Zwolle, in: Versl. d. Kon. Akad. IX. p. 4—42. — Overijss. alm. 1845. p. 92—98.

De domo clericorum Sti. Gregorii in civitate Zwollensi.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8854. 8o. Lat. 15e eeuw. („Anno Domini 1393.")

Ger. Coccius, Kronyk. (1233—1391.)

Uitg.: Door de Overijss. Vereen. Deventer. 1860. 8o. (66 blz.)

Schr.: Van Hattum, Gesch. v. Zwolle. Voorrede. p. 7. — Potthast, Bibl. p. 247.

NB. Kroniek van het Regulieren-klooster Bethlehem te Zwolle. Het laatste gedeelte (tot 1471 met verv. tot 1520) is verloren. De schrijver stierf na 1471.

De loco et ministris Campi Sti. Johannis. (St. Janskamp bij Vollenhoven.)

Handschr.: *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. 16e eeuw. (fragm. v. eene metr. kron.)
Schr.: Moll, Kerkgesch. II 2. p. 88, 351.

Joh. de Lochem, Registrum sive annales rerum in Transisalania maxime et Gelria annis 1520—1525 gestarum.
Handschr.: *'s Gravenhage.* Arch. v. d. H. R. v. Adel. (cf. Van den Bergh, in: Nijhoffs Bijdr. N. R. V. p. 59.) — *Amsterdam.* Bibl. Kon. Akad. No. 152. 8o. pap. en perk. 15e en 16e eeuw. 37 bl. („Kronijkmatige aanteekeningen van verschillende handen betreffende het klooster Albergen bij Ootmarsum .... op het einde historische aanteekeningen betreffende de geschiedenis van Gelderland tijdens hertog Karel.")
Uitg.: Door de Overijss. Vereen. 1875, 1876.
NB. Kroniek van het klooster Albergen in Overijssel.

Nomina abbatum regalis monasterii Insularis illibatae Virginis Mariae (vulgo Marienweerdt dicti) cum annis dominii et eorum obitu diebus hic brevibus perstricta sequuntur.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 17905. (Bibl. Hulthem.) fol. Lat. 16e eeuw. („Anno 1128 IV Kal. Julii.")

Kronyk van het fraterhuis te Doesburg. (1425—1559.)
Handschr.: *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. ? ?
Schr.: Moll, Kerkh. arch. III. p. 108. — Moll, Kerkgesch. II 2. p. 169, 351.

Narratio conventus Graviensis de aquarum inundatione gravissima Mosae apud Graviensem tractum. (1552—1558.)
Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 31*b*. fol. pap. 15e eeuw. (cf. Archiv. VI. p. 242, XI. p. 392.)

KRONIJKEN

VAN

ADELLIJKE GESLACHTEN.

Insignia comitum, baronum et nobilium in aula Bavarica et in Belgio existentium (excerpta e libro Jacobi de Abbenbroogk.)

Handschr.: *Breslau.* Bibl. Rhed. Repos. II. No. 51. fol. perk. 1492. (cf. Archiv. VI. p. 99.)

Generatie ende oirspronck der Baenreheren ende andere edelen.

Handschr.: *Utrecht.* Prov. arch. fol. pap. midden 16e eeuw. 250 bl. (cf. Vermeulen, Vanden levene ons Heren. p. XXXVIII.)

Historiae et familiae comitum, ducum etc. Hollandiae, Selandiae, Hannoniae, Flandriae, Brabantiae, Cliviae etc. 1512.

Handschr.: *Munchen.* Hofbibl. Cod. Germ. No. 1218.

Joh. Gerbr. de Leidis, Kronyk der heeren van Brederode in Holland. (tot 1456.)

Uitg.: Door **Matthaeus**, in: **Analecta veteris aevi.** (4o.) I 2. p. 587—740.

Schr.: De **Wind**, Bibl. p. 98—104. — **Potthast**, Bibl. p. 394. — **Van Wijn**, Huiszitt. leven. II 1. p. 1—89. (en Voorrede.) — **Foppens**, Bibl. Belg. II. p. 646.

NB. De schrijver putte uit het archief van Brederode: zijn werk is sedert 1250 belangrijk.

Chronicon illustrium dominorum de Brederode. (tot 1482.)

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 5376. 4o. Lat. 1515. („Genealogiam et gesta.") (cf. Archiv. VIII. p. 495.) — *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Hist. No. 11. 4o. pap. 15e eeuw. („Genealogiam et gesta" — „quasi annorum viginti.")

Thom. Gorcomiensis, De nobilibus baronibus dominis de Brederode.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 17314. (Hulthum.) fol. Lat. 18e eeuw. — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 6051. fol. Lat. 16e eeuw. (Origo dominorum de Brederoede. „Anno domini 988 Arnulphus.")

NB. Over den schrijver zie onder: *Hollandsche Kronijken.*

Gesta illustrium dominorum de Egmonda. cap 33. (440—1463.)

Handschr.: *Leiden.* Acad. Bibl. B. P. L. Q. 133 c. (Catal. Geel. No. 675.) 4o. pap. 1617. („descriptum ex codice monasterii Egmondensis.") — *Middlehill.* No. 3318. (Gesta dominorum de Egmondt. — cf. Archiv. VII. p. 101.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 5377. fol. Lat. 1478. (Chronica illustrium baronum ac dominorum de Egmonda. „Anno domini 725.") cf. Archiv. VIII. p. 495. — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 6049. fol. Lat. 16e eeuw. (Origo dominorum

de Egmonda. „Abbatia Egmondensis habuit.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 8047. fol. Lat. 15e eeuw. 1 bl. (Chronica brevis dominorum Egmondensium, door Wilh. v. Berchem?) — *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. No. 31*b*. fol. pap. 15e eeuw. (Origo et genealogia nobilium dominorum de Egmonda.) cf. Archiv. VI. p. 241, XI. p. 392.

NB. Deze HSS. bevatten denkelijk *niet* allen dezelfde kroniek der heeren van Egmond.

Ant. Hoveus, Die chronycque ofte historie der heeren van Egmondt.

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. (Bibl. Uffenb.) No. 20. p. 104—145. 4o. pap. 102 bl. — *Rome.* Bibl. Vatic. (Christ. No. 788. p. 1.) (Ant. Hovei, Historia baronum de Egmondi, idiom. belg. „Als men enz.") — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. C. 51. p. 330—352. (cf. Kerkh. arch. II. p. 80, III. p. 222.) — *Ald.* Kon. Bibl. E. 12. f. 92—166*a*. (De beide laatste HSS. hebben een beteren tekst dan de gedrukte.) — *Ald.* Rijks-arch. (Egmondana, achter Inventaris v. Boud. v. Rietwyck.) — *Haarlem.* Bibl. v. De Blocquery. (1859.) 4o. pap. 80 bl. met teekeningen. — *Amsterdam.* Bibl. v. Jhr. Dr. J. P. Six. 4o. Afk. v. Alkemade. (Kronyk van het edele geslacht van Egmond. cf. Kron. Hist. Gen. 1848. p. 32.)

Uitg.: 1. Alkmaar. 1630. — 2. Alkmaar. 1637. — 3. ? ? — 4. Alkmaar. 1646. — 5. Haarlem. 1664. — 6. Amsterdam. 1696. — 7. Alkmaar. 1707. — 8. Alkmaar. 1734.

Schr.: Kist, in: Kerkhist. arch. II. p. 83. — Van Hasselt, in: Kerkhist. arch. III. p. 222.

Chronique des seigneurs et comtes d'Egmont.

Handschr.: *Freiburg* (*in Silezië.*) Kasteel Fürstenstein.

(Bibl. v. prof. De Plesse.) 4o. 111 bl. 1585. Afk. v. Anna v. Egmont.

Uitg.: Door Stenzler. in: Compte-rendu de la comm. roy. d'hist. 2e Serie. IX. p. 13 vlg.

De vita et rebus gestis dominorum de Arckel. (tot 1428.

Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. Hist. Germ. 31½. fol. pap. 15e eeuw. (De origine et gente dominorum de Arckel. — Ander HS. dan het door Matthaeus gebruikte; loopt tot 1426. cf. Archiv. VI. p. 241, XI. p. 391.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6047. fol. Lat. 16e eeuw. De dominis de Arckel. „Tempore Theodorici II.") — *Ald.* Bibl. Bourg. No. 8048. fol. Lat. 15e eeuw. (Illustrium ac bellicorum virorum dominorum nobilis dominii de Arckel. Door W. v. Berchem?)

Uitg.: In: Matthaeus, Veteris aevi analecta. V. p. 203—240.

Schr.: A. Kemp, Leven der heeren van Arkel. (Gorinch. 1656. 8o.) — Potthast, Bibl. p. 144. — De Wind, Bibl. p. 105.

NB. De schrijver leefde c. 1480. Zie over hem: Theod. Pauli Chronicon universale. (onder *Hollandsche Kronijken.*) De twee laatste HSS. schijnen eene andere kroniek te bevatten.

Kronycke des lants van Arkel ende der Steede van Gorcum. (tot 1480.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. No. 962. fol. pap. 17e eeuw. („Die edele heeren van Arckel syn waerachtige Troijanen.")

Aerndt Kemp Jacz., Chronycke der Heeren van Arkell ende oirspronck ende voortganck van der stede van Gorinchem.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. K. 229. gr. fol. pap. 244 bl. begin 17e eeuw.

NB. Deze kroniek van een Gorkumsch burger, opgedragen aan

Phil. Will. v. Oranje in 1607, is veel gebruikt door Abr. Kemp in zijn (gedrukt) Leven der heeren van Arkel. Dit HS. (het autograaf van den auteur met verzen en teekeningen) bevat levens der heeren van Arkel, Utrechtsche bisschoppen, Hollandsche graven enz.

Hanneman, Genealogia comitum de Wassenaer. (1585.)
Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. C. 12. 11 bl. c. 1700.

Histoire des seigneurs de Vianen, Ameyde et Teylingen.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6052. fol. Lat. 16e eeuw. („Anno Domini 1325 fuit.")

Cronica dominorum de Heusden.
Handschr.: *Hamburg.* Stadtbibl. (Bibl. Uffenb.) No. 20. p. 146—161. 4o. pap. 102 f. — *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. B. 4. 14 bl. Afschr. v. een origineel uit de 16e eeuw. — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8049. fol. Lat. 15e eeuw. (De origine dominii de Huesden et de Althove.)

Theod. Gorcomiensis, De origine dominorum de Borsalia.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 17317. fol. Lat. 18e eeuw. Afk. van De Nélis.

NB. Zie over den schrijver: Theod. Pauli, Chron. univ. onder: *Hollandsche Kronijken.*

Histoire des seigneurs d'Ysselsteyn, domini de Egmonda.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6050. fol. Lat. 15e eeuw. („Anno Domini 1296.")

Origines Culemburgicae. (1015—1494.) (Hollandsch.)

Handschr.: *Berlijn.* Kon. Bibl. No. 131. 1716. (Genealogie ende afkomste van den huyse van Culenborch. „Die hertogen van Siccambriën." Loopt tot 1639. — cf. Archiv. VIII. p. 828.)

Uitg.: In: Matthaeus, Analecta. III. p. 589—656. 4o.

Schr.: Paquot, Mémoires. V. p. 218. — De Wind, Bibl. p. 88. — Potthast, Bibl. p. 475. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1168.

NB. De kronick verhaalt de geschiedenis van de stad en de heeren van Culemborch. De schrijver zou Zweder van Culemborch heeten en omstreeks 1490 geleefd hebben. Het genoemde HS. zal wel eene andere kronick bevatten.

Joh. de Buyck, Origo dominorum de Culembourg, Oystervant, Borsaliorum, de dominis de Vere, Apkoude et Gaesbeek, Woerden, Vliet, Benthem, Hennenburch, Woern, Persijn et Waterlant, Hairlem. — Id., Historia dominorum de Lederdam, de Hockelem, de Asperen, Hagenstein, Leyenberch, Nordenlois, Zoelen, Avenzaco, Alblas et Alblasserdam, Berghen, domini Arnoldi.

Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 6054, 6048. Lat. fol. 16e eeuw. (cf. ald. No. 8037—8050. 4o. pap. 16e eeuw.)

BIOGRAPHIËN

VAN

BEROEMDE PERSONEN.

Vita Jacobae, ducissae Hollandiae.

Handschr.: *Rome.* Bibl. Vatic. No. 3887. p. 527. fol. pap. (cf. Archiv. V. p. 204.) — *Leiden.* Bibl. Maatsch. Letterk. No. 684. fol. 1844. 2 bl. (Uittreksel uit een onuitgegeven HS. betr. Jacoba v. Beijeren op de Vatic. Bibl.)

Uitg.: 1. Door Mone. — 2. In de Stuttgarter Bibl. Bd. I.

Schr.: Von Löher, Jacobäa von Bayern. I. p. 412.

Ger. Geldenhauer (Noviomagus), Vita Philippi à Burgundia episcopi Ultraiectensis.

Uitg.: 1. Straatsburg. 1529. — 2. In: Struvius, Rer. Germanic. script. Hanov. 1611. — 3. Argentor. 1717. — 4. In: Matthaeus, Analecta. 4o. I. p. 145—229.

Schr.: De Wind, Bibl. p. 70 Noot 4. — Potthast, Bibl. p. 851. — Saxe, Onomasticon. III. p. 59. — De Geer, Voorr. v. Bommelii Bellum Traiect. p. XI vlg.

Vita S. Gertrudis ab Oosten virginis Beghinae Delphensis in Belgio. († 1358.)

Handschr.: *Rome.* Bibl. Vallicell. C. 124. (Sanctae Gertrudis ab Oosten beghinae Memoriae historicae. „Stigmata domini nostri.")

Uitg.: In: Acta sanct. Boll. 6 Jan. I. p. 349—353. (vlg. een HS. te Utrecht.)

Schr.: Potthast, Bibl. p. 720.

Joh. Gerlacus, Tleven vane Liedwy die maghet van Scyedam.

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. laatst 15e eeuw.

Uitg.: 1. Delft bij Homberch. 1487. — 2. Delft. (Homberch.) 1490. — 3. Gouda. 1496. — 4. (vert. door Brugman) in: Acta sanct. Boll. 14 Apr. II. p. 270—303.

Schr.: Moll, Joh. Brugman. p. 132 Noot 1.

Joh. Brugmannus, Vita B. Lidwinae sive Lidwigis virginis Schiedami in Hollandia. († 1433.)

Handschr.: *'s Gravenhage.* Kon. Bibl. A. 83. (291.) 4o. pap. — *Utrecht.* Acad. Bibl. MS. Eccl. No. 489. fol. pap. 15e eeuw. (Vita alme Lydwine.) — *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 3391—3399. fol. perk. 15e eeuw. (Lydtwyt Schiedamensis.)

Uitg.: 1e bewerking. — Keulen. 1483.

2e bewerking. — In: Acta SS. Boll. 14 Apr. II. p. 270—303.

3e bewerking. — 1. Te Schiedam. 1498. — 2. (verkort) door Surius, in: Acta sanctorum. 14 Apr. p. 160—178. — 3. In: Acta sanct. Boll. 14 Apr. p. 303—363.

Omwerking door Thom. à Kempis. In: Thom. à Kempis, Opera. (Antv. 1615. 8o.) p. 824—889.

Schr.: Potthast, Bibl. p. 784, Suppl. p. 162. — J. Bruchman, Vie de la bienheureuse Lidwine. Bes. 1840. —

Hofdijk, Over St. Lydwina van Schiedam. (Dietsche warande. 1857. III. p. 87.) — Fr. Pösl, Die reine Liebe in dem Leben der H. Lidwina. Regensb. 1862. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1138. — Moll, Joh. Brugman. II. p. 131—137.

NB. Dit is een ander leven dan het voorgaande, door Brugman vertaalde.

Thom. à Kempis, Vita venerabilis magistri Gerardi Magni vulgo Groot.

Uitg.: 1. Door Henr. Sommalius. Antv. 1615. p. 889—928. (Ook in de latere edities van Thom. à Kempis' Werken.)

Schr.: Val. Andreas, Bibl. Belg. p. 838. — Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1138.

Thomas à Kempis, Vita Domini Florentii.

Uitg.: In: Thom. à Kempis, Opera omnia. (Antv. 1615.) p. 928—970. (en in de latere edities.)

Thomas à Kempis, Liber de vitis discipulorum Domini Florentii.

Uitg.: In: Thom. à Kempis, Opera. (Antv. 1615.) p. 970—1023. (en in de latere edities.)

Rud. Dier de Muden et Petr. Hoorn, De magistro Gherardo Grote, domino Florencio et multis aliis devotis fratribus.

Uitg.: In: Dumbar, Analecta. I. p. 1—113, 114—148.

Schr.: Foppens, Bibl. Belg. II. p. 1081. — Potthast, Bibl. p. 267.

NB. Geschreven in 1408 door R. Dier. († 1458.) P. Hoorn leverde het vervolg over 1450—1472. — Zie over deze en de volgende (ook andere dergelijke biographiën-collectiën): Moll, Kerkgesch. II 2. p. 355. — Acquoy, Het klooster te Windesheim. passim.

Levensbeschrijvingen van verschillende moderne devoten.
Handschr.: (vroeger) *Noordhorn.* Bibl. v. h. klooster Frenswegen. (thans Bibl. te Straatsburg?) 4o. 190 bln. perk. — *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. (Afschr. door W. F. Visch. c. 1820.)
Schr.: Delprat, Broedersch. v. G. Groote. (1e uitgave.) p. 266. — Westendorp, Antiquiteiten. I. p. 460. — Lindeborn, Hist. episcop. Daventr. p. 327. — Acquoy, Windesheim. I. p. 137 Noot 2.

Levensbeschrijvingen van verschillende moderne devoten.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8849—8859. (Afk. v. Heer Florenshuis te Deventer.) (Reeds vermeld onder de kroniek van het Zwolsche fraterhuis in de vorige rubriek.)
Schr.: Moll, Kerkgesch. II 2. p. 355 Noot 6.

Vita Johannis Brinckerinck.
Handschr.: *Brussel.* Bibl. Bourg. No. 8849—8859.
Schr.: Acquoy, Windesheim. I. p. 62 Noot 4.

Vita Egberti ter Beek quinti rectoris domus domini Florencii Daventriae. († 1483.)
Uitg.: In: Dumbar, Analecta. I. p. 162—178.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 678.

Petrus Traiecti et Gerardus de Busco, Vita Johannis Hatten procuratoris domus Florencii Daventriae. († 1485.)
Uitg.: In: Dumbar, Analecta. I. p. 179—223.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 761.

Alb. Lubeck, Vita Petri Hoorn presbyteri. († 1479.)
Uitg.: In: Dumbar, Analecta. I. p. 148—162.
Schr.: Potthast, Bibl. p. 745.

Levensbeschrijvingen van verschillende nonnen van het klooster Diepenveen.
Handschr.: *Spankeren.* Bibl. v. d. Geld. toren. 4o. 190 bln. pap. (1534.) — *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. Afschr. v. h. vorige.
Uitg.: (fragm.) In: Matthaeus, Anon. Chron. duc. Brab. (L. B. 1707.) p. 225—264. (Vita Elisabethae v. Heenvliet etc.)
Schr.: Moll, Joh. Brugman. Voorr. p. VIII, IX.

Levensbeschrijvingen van verschillende zusters van Meester-Geertshuis te Deventer.
Handschr.: *Spankeren.* Bibl. v. d. Geld. toren. 4o. 146 bln. pap. (midden 15e eeuw.) — *Amsterdam.* Bibl. v. prof. Moll. Afschr. v. h. voorg.
Schr.: Moll, Joh. Brugman. Voorr. p. VII, VIII.

Levensbeschrijvingen van Heer Egbert ter Beke, Moeder Andries Yserens en verschillende zusters van het Lammenhuis te Deventer.
Handschr.: *Zwolle.* Bibl. v. O. A. Spitzen. 12o. 157 bl. pap. begin 16e eeuw.
Uitg.: (fragment.) Door O. A. Spitzen, in: Archief v. h. aartsbisd. Utrecht. II. p. 178 vlg.

Wesseli Groningani vita.
Handschr.: *Weenen.* Hofbibl. Hist. prof. No. 137. (in 1790 aanwezig.)

Door het HISTORISCH GENOOTSCHAP zijn uitgegeven onderstaande werken:

KRONIJK van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

2e jaargang. 1846 (*) *f* 5.—.	4e jaargang. 1848. . *f* 3.70.
3e jaargang. 1847. . - 2.70.	5e jaargang. 1849. . - 6.—.

(*) **De eerste jaargang is nimmer in druk verschenen.**

KRONIJK van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht.

2e *serie*	
6e jaargang. 1850. . *f* 6.—.	19e jaargang. 1863. . *f* 7.40.
7e jaargang. 1851. . - 6.40.	20e jaargang. 1864. . - 7.20.
8e jaargang. 1852. . - 6.80.	5e *serie*
9e jaargang. 1853. . - 6.80.	21e jaargang. 1865. . - 7.60.
10e jaargang. 1854. . - 6.80.	22e jaargang. 1866. . - 7.20.
3e *serie*	23e jaargang. 1867. . - 9.20.
11e jaargang. 1855. . - 3.20.	24e jaargang. 1868. . - 9.40.
12e jaargang. 1856. . - 3.60.	25e jaargang. 1869. . -10.70.
13e jaargang. 1857. . - 4.80.	6e *serie*
14e jaargang. 1858. . - 5.10.	26e jaargang. 1870. . - 8.00
15e jaargang. 1859. . - 4.60.	27e jaargang. 1871. . - 8.20.
4e *serie*	28e jaargang. 1872. . - 6.20.
16e jaargang. 1860. . - 5.40.	29e jaargang. 1873. . - 8.30.
17e jaargang. 1861. . - 5.80.	30e jaargang. 1874. . -10.30.
18e jaargang. 1862. . - 6.60.	31e jaargang. 1875. . - 8.40.

BERIGTEN van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

1e deel. 1e stuk. 1846. *f* 3.40.	2e deel. 2e stuk. 1849.
1e deel. 2e stuk. 1848. - 2.20.	(Verhooren van JOHAN
2e deel. 1e stuk. 1849. - 2.20.	v. OLDENBARNEVELT). - 3.80.

BERIGTEN van het Historisch Genootschap te Utrecht.

3e deel. 1e stuk. 1850. *f* 3.—.	5e deel. 2e stuk. 1856. - 2.50.
3e deel. 2e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 1e stuk. 1857. - 2.50.
4e deel. 1e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 2e stuk. 1857. - 2.10.
4e deel. 2e stuk. 1851. - 2.50.	7e deel. 1e stuk. 1861. - 5.50.
5e deel. 1e stuk. 1853. - 3.20.	7e deel. 2e stuk. 1863. - 6.50.

CODEX DIPLOMATICUS in 4°. 1848. - 5.20.

2e *serie* in 8°.

1e deel. 1e afd. 1852. *f* 3.75.	3e deel. 2e afd. 1856. - 3.40.
1e deel. 2e afd. 1852. - 3.10.	4e deel. 1e afd. 1859. - 3.10.
2e deel. 1e afd. 1853. - 6.20.	4e deel. 2e afd. 1860. - 5.20.
2e deel. 2e afd. 1853. - 3.20.	5e deel. 1860. . . . -12.00.
3e deel. 1e afd. 1855. - 6.50.	6e deel. 1863. . . . - 1.20.

REGISTER op de onderwerpen behandeld in de Kronijk, Berichten en den Codex Diplomaticus . . . . . - 1.80.

WERKEN van het Hist. Genootschap te Utrecht.
Nieuwe Reeks.

N°. 1. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Annales Egmundani . . *f* 1.20.
N°. 2. Verbaal van de buitengewone Ambassade naar Engeland in 1685 . . . . . - 1.80.
N°. 3. Memoriën van Roger Williams . . . . . - 2.10.
N°. 4. Bronnen van de geschiedenis der Nederl. in de middeleeuwen. — Kronijken van Emo en Menko. - 3.70.
N°. 5. Hortensius over de opkomst en den ondergang van Naarden. Met 2 kaarten . . . . . - 4.50.
N°. 6. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Kronijk van Holland van een ongenoemden geestelijke (Gemeenlijk geheeten Kronijk van den Clerc uten laghen landen bi der see). . . . . - 2.30.
N°. 7. Kronijk van Eggerik Egges Phebens van 1565—1594. . . . . - 2.40.
N°. 8. De oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen in de laatste jaren der XIVe eeuw. - 9.80.
N°. 9. Verbaal van de Ambassade van Gaspar van Vosbergen bij den Koning van Denemarken. den Neder-Saxischen Kreits en den Koning van Zweden. 1625. . . . . - 2.30.
N°. 10. Verbaal van de Ambassade van Aerssen. Joachimi en Burmania naar Engeland. 1625. . . - 1.90.
N°. 11. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Eerste Deel.* 1584—1618. . . - 4.00.
N°. 12. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Eerste Afdeeling.* 1618—1621. . . . . - 2.80.
N°. 13. Memorials and Times of Peter Philip Juriaan Quint Ondaatje . . . . . - 4.00.
N°. 14. Verhooren en andere bescheiden betreffende het Rechtsgeding van Hugo de Groot. . . . . - 4.80.
N°. 15. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Tweede Afdeeling.* 1621—1626. . . . . - 5.50.
N°. 16. Memoriën en Adviezen van Cornelis Pieterszoon Hooft . . . . . - 4.90.
N°. 17. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Eerste Afdeeling.* 1626. 1627 . . . . . - 6.50.

N°. 18. Onderzoek van 's Konings wege ingesteld omtrent de Middelburgsche Beroerten van 1566 en 1567; naar 't oorspronkelijke handschrift uitgegeven door Dr. J. van Vloten . . . . . *f* 3.40.

N°. 19. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Tweede Afdeeling.* 1628, 1629 . . . . . - 8.20.

N°. 20. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Derde Afdeeling.* 1630. . . . . - 6.10.

N°. 21. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . - 5.80.

N°. 22. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Vierde Afdeeling.* 1631—1644. . . . . - 4.50.

N°. 23. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Eerste Deel.* - 6.70.

N°. 24. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Tweede Deel.* . . . - 7.20.

N°. 25. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Tweede Deel.* - 7.90.

N°. 26. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Derde Deel* . . . . - 6.20.

N°. 27. Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Pol. Uitgegeven door Mr. W. H. de Beaufort . . . . . - 10.80.

N°. 28. Bellum Trajectinum Henrico Bomelio autore . - 1.40.

N°. 29. De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . - 6.80.

N°. 31. Lijst van Noord-Nederlandsche Kronijken. Met opgave van bestaande Handschriften en Litteratuur, door Mr. S. Muller. Fz. . . . . - 1.40.

BIJDRAGEN EN MEDEDEELINGEN van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. Ie Deel. *f* 5.60.
Idem. IIe Deel . . . . . - 5.20.
Idem. IIIe Deel . . . . . - 5.20.

DAGVERHAAL van JAN VAN RIEBEEK. Eerste Gouverneur aan de Kaap de Goede Hoop. . . . - 1.20.

KATALOGUS der Boekerij van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. 3e uitgave. 1872. . - 1.60.

ABRAHAM DE WICQUEFORT, Histoire des Provinces-Unies des Païs-Bas, depuis le parfait establissement de cet estat par la paix de Munster. Tom. I—IV. . . - 26.00.

Jhr. Mr. A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK, Een Woord in het belang van het Nederl. Archiefwezen. 1846. - 0.20.

Bovenstaande werken zijn, voor zoover zij voorhanden zijn, door de Leden **tegen de helft** van den prijs te bekomen.

MAR 17 1818
196
949.2
H67w

JOURNAAL

VAN

CONSTANTIJN HUYGENS, den zoon,

GEDURENDE DE VELDTOCHTEN

DER JAREN

1673, 1675, 1676, 1677 EN 1678.

(Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam).

WERKEN VAN HET HISTORISCH GENOOTSCHAP,
GEVESTIGD TE UTRECHT.

NIEUWE SERIE N°. 32.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1881.

WERKEN

UITGEGEVEN DOOR HET

HISTORISCH GENOOTSCHAP,

GEVESTIGD

TE UTRECHT.

NIEUWE REEKS.

N°. 32.

JOURNAAL

VAN

CONSTANTIJN HUYGENS, den zoon,

GEDURENDE DE VELDTOCHTEN

DER JAREN

1673, 1675, 1676, 1677 EN 1678.

(*Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam*).

WERKEN VAN HET HISTORISCH GENOOTSCHAP,
GEVESTIGD TE UTRECHT.

NIEUWE SERIE N°. 32.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON,
1881.

VOORREDE.

Behalve het Journaal van CONSTANTIJN HUYGENS, den zoon, *door ons uitgegeven in het* 23ste *en het* 25ste *Deel onzer Werken, Nieuwe Reeks, en loopende van* 21 *October* 1688 *tot* 2 *September* 1696, — *is de Bibliotheek van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam nog in het bezit van het Journaal door denzelfden gehouden in de maanden, gedurende welke het leger der Staten zich te velde bevond in de jaren* 1673, 1675, 1676, 1677 *en* 1678. *Het jaar van den slag bij Senef* (1674) *ontbreekt. — Voorts bevat dezelfde Bibliotheek een in het Nederlandsch geschreven Journaal van eene reis door onzen Huygens naar Frankrijk en Genève ondernomen in het jaar* 1649; *een in het Fransch geschreven Journaal, getiteld* Voyage de Cell *(Brunswijk) in* 1680, *en eindelijk een Dagboek, loopende over den tijd van* 2 *Sept. tot* 8 *Nov.* 1682, *en van* 19 *Maart tot* 23 *August.* 1683.

Ditmaal geven wij het Journaal van de gemelde campagnejaren. Het is niet zoo zeer als het vroeger uitgegeven Dagboek vol van nietige en aanstootelijke aanteekeningen. — Niet algemeen is goedgekeurd, dat wij zulke aanteekeningen in het vroeger uitgegeven Journaal niet onderdrukt hebben om alleen het, zoo men zegt, historisch belangrijke te laten drukken. — Wij erkennen, dat dergelijke mededeelingen niet in een waardig geschiedverhaal te huis behooren; maar de geschiedschrijver dient niettemin met den staat der zedelijkheid, waardoor een tijdvak gekenmerkt is, juist bekend te zijn: anders ziet en stelt hij de

gebeurtenissen gewis in een valsch licht. — *De* Mémoires-journaux *van Pierre de l'Estoile waren vroeger met weglating van het al te aanstootelijke uitgegeven. De nieuwe editie* (*Paris*, 1875, 1876) *heeft al wat op die wijze onderdrukt was, opgenomen, en wordt deswege door een ernstigen en bevoegden beoordeelaar* een goed werk (une bonne oeuvre) *genoemd. Zoo meenen ook wij met die onverminkte uitgave geen slecht werk verricht te hebben.*

Hoe dit zij, de dubbelzinnige belangstelling, aan dat vroeger uitgegeven Journaal ten deel gevallen, heeft ons eenigszins bedenkelijk gemaakt, en zoo zullen wij de hier trouwens in gering getal voorkomende plaatsen weglaten, die veelal niets meer zijn dan staaltjes van den ijdelen roem door losbandige Heeren op hunne liefdesgevallen gedragen. Om van den aard van hetgeen wij weglaten, eenige rekenschap te geven, — vermelden wij, dat in het jaar 1673 *slechts twee plaatsen door ons zijn overgeslagen, te weten eene mededeeling van den Luitenant Kolonel Valkenburg, betreffende het slecht gedrag van de dochter van den Raadpensionaris Cats, later Mevrouw de Buat, reeds in hare vroege jeugd, en voorts eenige galanterien, door de Heeren van Walenburg en Ouwerkerk elkander schertsend verweten.*

Voor het overige leveren wij hier weder den text zoo nauwkeurig mogelijk, en evenmin van verklarende aanteekeningen voorzien, die, voorzeker, wat de hier vermelde personen betreft, thans minder dan vroeger noodig zijn, nu men het verslag raadplegen kan in de Gids van April 1878 *door Jkr. Mr. J. H. Hora Siccama van het vroeger uitgegeven Journaal gegeven, in welk verslag men menige ook hier gewenschte opheldering zal vinden. Maar bovenal de aanteekeningen, met welke Prof. R. Fruin zijne uitgave van* Droste's Overblijfsels van geheugchenis *verrijkt heeft, bevatten nagenoeg alles wat noodig is om den lezer vok van dit Journaal de hier vermelde personen te doen herkennen. De Bladwijzer achter die aanteekeningen biedt alle gemak aan.*

JOURNAAL

VAN

CONSTANTIJN HUYGENS, den zoon,

GEDURENDE DE VELDTOCHTEN DER JAREN

1673, 1675, 1676, 1677 EN 1678.

1673.

SEPTEMBRE.

Vendredy. 29. Je partis de la Haye dans la barque ordre de Delft ou S. A. arriva une demy heure apres moy. Elle se mit auec nous autres dans une petite Jachte de la Ville et arriva deux heures apres à Rotterdam et s'embarqua dans *la Jachte* des Gecomm. Raden. Mr de Salinas, qui devoit passer auec elle, estoit desja dans la Jachte quand S. A. y arriva.

Samedy. 30. La nuict suivante à trois heures nous fismes voile et arrivasmes sur les quatre heures apres disner *à Oudenbosch*; du lieu ou nous abordasmes il fallut marcher un grand quart d'heure à pied pour aller au Bourg, ou nous prismes des chevaux des dragons de Churlant et arrivasmes le soir à *Rosendael.* S. A. logea chez Seventer, Schouth du lieu, et moy tout a costé.

OCTOBRE.

Dimanche. 1. Il fit un tresmauvais temps auec une pluye et vent continuels. Son Alte fut au presche l'apres-

disnée. Le Majr Lavergne arriva de Malines et dit qu'au Brabant la nouvelle de la defaite de l'arrieregarde de Mr de Thurenne continuoit. J'escrivis à la Haye pour faire raccommoder un miroir, des ciseaux etc.

Lundy. 2. S. A. fut a la chasse le matin. Mr de Louvignies arriva et disna auec elle, s'en retournant incontinent apres le repas. Je fus en peine de mon bagage et chevaux donc je n'ay pas eu nouvelle depuis qu'ils sont embarqués samedy dernier.

Mardy. 3. Son Altesse fut a la chasse le matin. L'apres disnée elle fut en chemin pour aller a Bergues, mais estant arrivé à Wouw revint a cause du mauvais temps. Mon bagage ne vint point et j'e n'en pus jamais auoir des nouvelles.

Mercredy. 4. Mr Le Prince partit le matin auec quelque suitte d'officiers pour s'aller abboucher avec le comte de Monterey. Je n'y fus pas, par ce que mon equipage n'estoit pas arrivé, lequel vint pourtant ce mesme matin. Le Coronel Steck arriva icy estant eschappé, a ce que l'on me dit, de sa prison, auec dessein de se justifier icy.

Mr le Pr. revint sur les sept heures du soir et me demanda d'un visage riant pour quoy je n'estois pas venu. Je dis que mes chevaux n'estoyent pas venus. J'appris qu'il auoit esté enfermé avec le C. de Monterey environ trois heures. Walenbourg me dit que Barlau luy auoit dit que pour plusieurs raisons il ne croyoit pas que de cette annee l'on mettroit une armée en campagne. La chere a la seconde table auoit esté fort mediocre.

Jeudy. 5. Mr le Pr. fut à Bergues l'apres-disnée et revint sur les sept heures. Et dit alors en sa chambre que le Comte de Dona estoit mort.

Je trocquay mon cheval anglois de Benting contre un autre de Mr le Rhingrave.

Vendredy. 6. Mr le Prince partit a sept heures et demye auec trois ou quatre personnes, sans qu'on sceust

ou il alloit au Moerdyck et de la au Sas de Stryen pour s'abboucher avec le comte de Waldec, lequel y vint sur les trois heures, accompagné du Comte de Hornes et un valet de chambre. S. A. fut une heure auec luy, puis s'en revint a Rosendael sur les 8 heures du soir.

Le S^{r} d'Oyen me dit que le Maj^{r} Lavergne estoit en arrest pour des extorsions faites aux paysans de Rosendael.

S. A. dit que demain elle iroit à Anvers.

Samedy. 7. Son Alt^{s} partit a 11 heures en carosse pour Anvers. Je suivis une heure apres auec le ministre et les deux Roosebooms, et nous arrivasmes sur les 6 heures à *Anvers*, la porte s'allant fermer, par une pluye continuelle qui ne cessa point et nous perça jusques sur la peau. M^{r} le P. logea dans la maison de Castro à costé de celle de Duarte. Je ne fus point a la Cour ce soir et me contentay de me sescher dans un tresmechant cabaret nommé de Biekorf ou nous souppasmes tresmal, et je couchay sur la paille laissant les lits aux autres. De Rosendael le chemin va par Nispen, Calmthout, Braschaten et Merxem, mais on peut s'esgarer fort facilement sur la bruyere.

Dimanche. 8. Je fus au lever de S. A. De la j'allay chercher Van den Enden, duquel j'acheptay quelques desseins et tailledouces. Je disnay au logis de S. A. L'apres disnee je fus auec Van den Enden, les Srs de Vos et Voet, dont nous attrapasmes a la fin le premier qui me fit voir ses desseins et dont j'en acheptay pour 395 livres. Son Alt^{s} partit a 3 heures apres disner et me donna permission de rester jusques au jour suivant.

Lundy. 9. Je partis auec Rooseboom et Grysperre et arrivay, apres nous estre esgarés un peu a 2½ *a Roosendael.* S. A. schreef aen Gecommitt. tot de secrete besoignes dat de rupture tusschen Spaegnen en Vranckryck noch dese week esclatteren soude.

Mardy. 10. s'Gravemoer me dit que mon beaufrere de

Moggershil auoit esté mis en arrest samedy passé pour les pretentions de l'Estat dans l'hostellerie van Hoff van Hollandt, ou il estoit gardé par quatre, je ne scay, boden ou bien dienders; la lettre de ma femme du 8e ne dit rien de cela. Le Regiment des Gardes a pied arriva icy en partie.

Mercredy. 11. Je jouay le soir jusques a une heure chez Mr Bosvelt auec s'Gravemoer, auec lequel estant de compagnie nous perdismes une fois jusques a 120 £ chascun, mais nous racquittames jusques a 30 pres.

Jeudy. 12. Je disnay chez le Secretaire du bourg auec Languerac, 's Gravemoer etc. Le matin m'estant allé promener auec Albrantsweert sur le chemin de Bergues, il fit une grande cheute avec un cheval qu'il venoit de payer 400 £ à Ouwerkerck, sans se faire pourtant grand mal. S. A. fut le matin a la chasse, l'apresdisnée elle donna les ordres pour la marche du jour suivant.

Vendredy. 13. Nous partismes sur les 7½ heures de Roosendael, 's Gravemoer, Mr Bosvelt et moy, et arrivasmes environ à 1 heure a *Westwesel*, un assez bon village. Nous disnames dans un hameau, a un petit quart d'heure de la, chez Mr le Comte de Nassau. Mr le Prince estoit allé à Bergues et n'arriva au quartier qu'une heure ou deux apres nous. Je logeay dans une petite maison ou il n'y avoit qu'un bon homme et une fille dedans, nommée Anneke, et n'y ayant qu'une chambre ou couchoyent mes gens, et encore une autre; je couchay dans cellecy, ou estoit une petite boutique de chandelles et choses semblables et ou à tout moment on venoit heurter et demander à achepter.

Samedy. 14. Je partis de Westwesel à 7½ heure auec Ittersum et le jeune Pelnitz. Nous marchames auec les Gardes de corps, et arrivames a *Santhoven* a 4 heures de Roosendael. Je disnay avec Bosvelt et quelques autres chez 's Gravemoer. Son Alte arriva apres nous, ayant

marché auec l'Infanterie. Je logeay dans une petite maison ou il n'y auoit qu'une seule chambre et ou le paisan, nommé Peeter Wouts et sa femme Catlyntje couchoient aussi, mon lict remplissant plus de la moitié de la chambre. Le jeune Rooseboom, Fiscal du Conseil de Guerre, dit que son Alte auoit approuvé la sentence dudt Conseil par laquelle le Cor. Bamphield auoit esté absous et restably en ses charges, mais que S. A. l'avoit pourtant cassé. Mrs de Louvignies et le marquis d'Assentado (sic), et le comte de Schellaert venoient parler a S. A. et retournerent à leur quartier. Le soir on envoya un ordre a Kirkpatrik d'envoyer occuper le pont du Dommel a Boxtel et les autres entre Bolduc et ledt Boxtel, et de faire marcher demain au soir le Regiment de Schellaert a Tilbourg ou il doibt estre rencontré par de la Cavallerie que S. A. luy envoyera auec des ordres, apparemment pour nous joindre, l'ordre touchant les ponts estant apparemment pour empescher les ennemy de venir de la Grave et d'attacquer ledt Regiment.

S. A. logea à Santhoven chez le curé, nommé Joncker Willem, et estant gentilhomme en effet.

Dimanche. 15. Nous demeurasmes a *Santhoven*. S. A. escrivit aux Messrs des Affaires Secrettes qu'il devoit se joindre le deuxiesme jour apres à Mol et Bael auec les trouppes Espagnoles pour marcher ensemble à Venlo, à dessein d'y passer la Meuse, loger au pays de Cologne et de Gulick, et prendre ses mesures, selon les mouvements des trouppes de l'Empereur et celles des ennemys.

Lundy. 16. Nous marchasmes de Santhoven à *Lichtaert* à une demy lieue dudt Santhoven. On passe a costé d'un vieil chasteau ruiné pour la plus part et ou il y a plusieurs petites tours hautes et rien qu'un tresmeschant corps de logis. Nous passames aussi à *Grobbendonck* une grande maison et de la plus belle situation du monde; une petite riviere fort rapide fait le fossé du jardin et proche de la

fait une furieuse cascade, et tourne un moulin. La diversité des plantages et des jolies veues y est si grande que j'ay veu peu de si beaux paysages. Nous disnames dans une maison bastie sur les ruines d'une plus grande et vieille, appartenante a des Sr Maertensheeren à . . . . . [1]) Lichtaert est un mediocre village. Le matin il fit bien froid ayant gelé blanc la nuit, a midy il commença a faire un tres mauvais temps de pluye et de vent. S. A. parlant a table ou j'estois de la mort du Roy son grand pere et des affaires d'Angleterre, dit que si le duc de Yorke venoit a mourir devant le Roy ce seroit une dispute si ses filles devroyent le preceder a l'esgard de la Couronne. Je logeay chez un paysan nommé Cornelis van Gusch vis a vis du logis de S. A.

Passant a Herentals, une meschante petite ville du Brabant, nous apprismes chez le marquis d'Assentar ou S. A. auoit mis pied a terre pour parler a luy, que l'Espagne auoit declaré la guerre a la France en toutes ses terres.

Mardy. 17. Nous marchames de Lichtaert à *Mol*, qui en est à trois bonnes lieues, et un grand village, plaisant et beau. Il y a un joly couvent de femmes. Je souppay chez 's Gravemoer et S. A. m'envoya querir estant a table, pour dechiffrer une lettre du Conte de Montecuculi, ou il mandoit que le jour suivant (il escrit du 9 de ce mois) il devoit estre sur la riviere de Bints (sic) pour faciliter les entreprises de S. A. contre Cologne et Munster, qui estoit le vray chemin de mettre ces Princes a leur devoir; qu'il ne doubtoit pas que S. A. ne fust deja en marche pour se rendre maistre du pont d'Andernach et certaines autres petites places; que son armée souffroit disette de fourage et de vivres et que non obstant il auoit dessein de donner battaille a Turenne s'il pouvoit

1) Oningevuld.

aller a luy ou qu'il vint a le chercher; qu'il estoit venu 2000 hommes de renfort a Turenne et encor depuis d'autre monde et qu'il falloit pour cela que S. A. luy envoyast du renfort de ses trouppes qui pour cet effet passassent la Lone (sic).

Mercredy. 18. Nous demeurames à Mol.

Jeudy. 19. Nous marchames par Bael ou nous avions logé dans la marche de Charleroy et couchasmes a *Peer*, petite ville du pais de Liege ou nous auions logé aussi en la mesme marche. Je disnay avec Mr le Rhingrave dans la bruyere.

Comme nous fusmes tout pres de cette place S. A. m'ayant appellé me dit: „mettez vostre chapeau", et puis: Il faut donc donner aux officiers des Gardes de ces sauvegardes que j'ay signées. On prendra de chacune certain argent et pour vous, vous aurez pour vostre droit un demy ducaton." Je repondis que cela seroit comme S. A. le trouveroit bon.

Il fit ce jour la un tres beau temps et chaud, le chemin est assez bon depuis Bael.

Vendredy. 20. Nous marchasmes de Peer a *Stampray*, un village qui en est a 4½ lieuses. On passe par un village nommé Boeckholt ou l'on ne trouva quasi point de paisans, le tout s'estant retiré dans l'eglise et dans un certain fort ou ils avoyent sauvé leur bestail. Stampray est un petit et pauvre village. Il ne fit que pleuvoir tout le jour.

Le soir on amena prisoniers un Capitaine de Cavallerie et seize cavaliers Francois. Le major du Regimt de Churlant ayant battu un party Francois aupres de Cranendoncq, dont il en estoit demeuré 20 sur la place.

Samedy. 21. Nous marchasmes de Stampray a *Roggel*, qui en est à 3½ heures, et un miserable petit village. S. A. logea chez le curé. Je trocquay un petit coureur que j'avois eu en trocq de Mr le Rhingraue le 5 de ce

mois contre une cavalle eschappée d'un cheval Espagnol, de l'haras du Baron de Grysperre qu'auoit le Cap^ne Sordet, en luy donnant 250 £ de retour. Il fit assez beau temps ce jour la.

Dimanche. 22. Nous marchasmes de Roggel a *Baerle*, a une lieue de Venlo et passames a Kessel ou l'on arriue sur la Meuse. Il y a un vieil chasteau situé sur la riviere. Je disnay auec son Altesse, qui conta à table au Rhingrave que Dyckvelt a Utrecht auoit gouverné toute la Prouince par le moyen de trois femmes, qu'il baisoit, a scavoir Mesdames de Borneval, Schadé et Hamel.

Incontinent apres disner M^r le Prince, estant allé pour mettre les gardes et reconnoistre les avenues, j'allay avec Walenbourg a Venlo, a dessein d'y faire faire un bonnet. Je revins avec Rooseboom et nous nous esgarames plus d'une petite demyheure; en allant et revenant j'eus tousjours de la pluye. Rooseboom me dit en chemin que Beverning auoit tué Van Bergen à boire.

Lundy. 23. Nous partimes de Baerle, passames la Meuse a Venlo et allasmes loger a *Kaldekirchen*, la premiere place du pais de Juliers de ce costé la, estant une espece de villette ou de grand bourg. Je deseignay a la haste la veue de Venlo du haut d'une colline et S. A. l'ayant sceu, voulut voir ce petit dessein.

Je faillis d'auoir un malheur sur le pont de la Meuse, la garde d'un sabre d'un cavalier du Regim^t des gardes, qui voulut passer devant moy, s'estant embarrassé dans le mors de mon cheval.

Mardy. 24. Nous restames a Kaldekirchen. Je fus toute l'apresdisnee a mettre en chiffre une lettre de son Alt^e au Comte de Waldec ou il luy mandoit que ayant tenu le jour passé conseil de guerre auec les officiers generaux, il auoit esté resolu d'aller droit a Coblentz. 1. pour retenir dans le party l'Electeur de Treves qui commencoit fort a bransler. 2. pour faire subsister la

cavallerie dans le Pais de Cologne. 3. pour attirer la guerre dans led^{t} pays et en delivrer le nostre, et 4. pour faire partir le Rhin à l'armée imperiale qui ne le feroit pas autrement.

Mercredy. 25. Nous marchasmes de Kaldekirchen a *Dalen*, une chetive villette du Pays de Juillers à 5 heures de l'autre. J'escrivis a madame la Princesse et a ma femme.

Jeudy. 26. Nous marchasmes de Dalen à *Koninxhoven*, un village situé entre les montagnes, l'Eglise estant tout en haut, et la situation tres belle. Il y a quatre bonnes heures de chemin; les chemins quoyque parmy un tres beau temps, furent tres vilains. Le Comte de Nassau prit poste a Caster sur la petite riviere de l'Erft qu'il nous falloit passer. Un maistre d'Hostel de l'Electeur de Treves, venu pour des sauvegardes, me conta entre autres choses que les Francois traittoyent l'Evesque de Strasbourg de ridicule.

Vendredy. 27. Nous marchasmes de Koninxhoven à une abbaye qui en est à 4 bonnes lieues et à deux heures de Cologne, nommée *Brawiler* grande et riche. Ayant passé la petite riviere de l'Erft a Caster, le pays que l'on passe, est relevé de belles collines et fait de veues fort agreables, sur tout a une heure de l'abbayie susdite. Le soir sur les 9 heures et demye, pendant que nous estions a table et S. A. aussi, on vint crier au feu et ayant couru voir ce que c'estoit, je vis que c'estoyent les granges et les escuries du Cloistre qui estoyent fort grandes et brusloyent, et en mesme temps je rencontray de Wilde, qui criant comme une femme, me dit que touts mes chevaux et les leurs estoyent bruslés et que mesme l'on ne scauoit ce qu'estoyent devenus Vlack et Offenberg qui avoyent couché dans lesd^{s} escuries. Je sauvay vistement ce que je desiray de conserver le premier et fus long temps a voir ce feu qui dura encor long temps et fut esteint apres auoir bruslé ces escuries et un corp de logis qui les joig-

noit. Je remarquay des pigeons qui, ayant leur petits aux greniers de ce logis bruslé ne cesserent de voler continuellement dans la flamme quasi et au milieu de la fumee et des estincelles. Je perdis mes trois chevaux et leur equippage et une couverture de Japon qui me fut desrobbee apparemment.

Samedy. 28. J'envoyay de Wilde pour m'achepter une nouvelle couverture, comme il fit, et d'autres choses a Cologne. Donneker de Cologne vint me trouver. Le soir M^r^ d'Odyck vint trouver S. A. Coljer adjutant de S. A. me dit que lundy nous allions marcher pour assieger Bon.

Dimanche. 29. Je partis a 8 heures du matin pour Cologne auec M^r^ le Rhingrave par ordre de S. A. pour tascher d'aprester les affaires de la contribution. Nous parlasmes pour cet effet au Sr Donneker et par son addresse au Sr Screversdorf, receveur gn̄al de la taxe des simples, dont nous le pressames de nous donner les cahiers; il nous promit un extrait qu'il ne porta pas à l'heure promise n'y apres. Nous disnames a l'hostellerie du St Esprit. Je rencontray Jan mon palfrenier qui m'auoit achepté un cheval de valet pour 115 £. Trois de nos Plenipotentaires de Coulogne vindrent trouver S. A. Je revins a Brawiler auec mon valet dans l'obscurité, le chemin estant plein de soldats yvres.

Lundy. 30. Je fis rapport a S. A. de ce que nous auions fait a Cologne. Nous marchasmes de Brawiler et arrivasmes environ a une heure a *Breul*, une petite ville a trois heures de Brawiler ou il y a un chasteau ou maison de plaisance auec un Parc de l'Electeur; dans cette maison il y auoit quelque garnison de l'Electeur qui tira sur nos gens qui s'approchoyent, un boulet d'une arquebuse a crochet. Ayant passé assez pres d'un lieu ou je m'amusay a regarder, S. A. les fit sommer; mais n'ayant point voulu se rendre, ils promirent de ne point tirer pourveu qu'on ne les approchast pas de trop pres. C'est

icy le Chasteau ou se tint le Cardinal Mazarin du temps de sa retraitte. Nous logeasmes dans la Ville.

Mardy. 31. Nous marchasmes de Breul a *Metternich*, un village qui n'en est qu'a trois lieues. Son Altesse logea dans le Chasteau qui est situé plaisemment, et la maison assez bonne pour les bastiments de ce pays la. Dans une petite cour il y auoit une fontaine de tres belle eau et en assez grande quantité, mais qui estoit versée par un simple tuyau. La maison estoit toute en desordre et touts les meubles qu'on auoit pû sauver de hors. Un homme nommé Tromer, que S. A. m'avoit dit quelques jours passés qu'il avoit pris pour clercq de ma secretairie par ce qu'il scauoit l'Allemand, me vint trouver et saluer. Il y avoit dans une chambre joignant la mienne deux grands tours a tourner, mais sans outils. Tout le fossé de la maison est d'eau de fontaines et a costé, a la distance de quelques deux cents pas, une assez haute montagne couverte de beaux arbres faisant une tres-agreable veue. Je receus des lettres de logis de Miralinde (sic), la cousine de Willem, ma femme, mon Pere etc. En marchant a Metternich, comme j'estois avec M^r^ le Rhingrave, nous rencontrames un petit lacquais, habillé de vert, pleurant et portant un enfant d'environ un an sur son dos, qui estoit la fille de la nourrice de Mad. de Metternich, et qu'il alloit porter a Cologne, mais n'en pouvoit quasi plus. M^r^ le Rhingrave fit porter l'enfant a un soldat et revenir le lacquais pour les envoyer apres dans une charrette a Cologne.

Novembre.

Mercredy. 1. Nous marchames de Metternich à *Remmich* qui en est a deux heures. C'est une petite ville assez raisonnable pour le pays. Ils nous refuserent l'en-

tree. S. A. les fit sommer une fois ou deux, une fois mesme par Mr le Rhingrave auec lequel j'y fus et parlay auec ceux qui estoyent au dessus de la porte. Ils repondirent cette fois la que si nous ne leur faisions aucuns actes d'hostilité, ils ne nous en feroyent point. Mr le Rhingraue les pressant de plus pres et disant que nous estions leurs ennemys, mais que s'ils desiroyent sauvegarde pour leurs personnes et pour les biens qu'ils pourroyent mettre dans l'Eglise, on la leur donneroit et qu'autrem' on pendroit les Bourgemaistres et pilleroit et brusleroit leur ville et violeroit leur femmes, ils demanderent deux heures de temps pour deliberer. Sur quoy mons' le Rhingraue leur dit: „das geben wir euch nicht" et retourna son cheval en s'en allant. La dessus on fit attacquer par les Gardes une des portes et par les dragons de Churlant l'autre, en y applicquant des petards, lesquels ayant fait assez bon effet sur les deux portes du costé des Dragons ou je fus pour voir, et nos gens apres estant grimpes par dessus la herse, qu'ils avoyent abbatue, la ville fut prise au bout d'environ une heure et demye d'attacque et durant laquelle les paysans et bourgeois qui estoyent dedans, firent grand feu et blesserent et tuèrent beaucoup de monde. La ville fut donnee au pillage auec ordre de ne point violer les femmes, ce qui fut assez bien observé. Une demy heure apres la prise, estant allé chercher S. A. qui s'estoit tenue du coste ou je n'estois point, et ne la trouvant point, et cependant la nuit survenant, je m'en allay auec le pere de Mr Benting dans la Ville ou le pillage duroit tousjours et y auoit une confusion telle que je m'en eusse souhaitté dehors; mais ne pouvant scauoir ou estoit le quartier de S. A. auec aucune certitude, je me tins la sur la rue; une assez jolie fille que les dragons vouloyent emmener avec une autre encore voulut se jetter a moy en entrant la porte, mais il n'estoit pas temps de s'en charger. Ayant esté la environ une heure dans la

vue Mr le Rhingrave arriva, auec lequel je fus plus d'une heure ou deux a aller par la ville ou il y auoit une boue horrible, luy donnant les ordres necessaires de touts costés, entre autres il trouva dans la porte ces deux filles dont je viens de parler, qui estoyent soubs la mauvaise protection de quelques dragous qu'elles tenoyent par les bras, et les fit venir auec luy tenant l'une par la main les menant dans une maison ou Valkenbourg avoit ramassé une quantité de femmes et filles pour les sauver. Nous trouvasmes des corps morts par-cy par-la dans les rues; dans l'Eglise qui fut pillée comme le reste, il y en avoit aussi cincq ou six de personnes tuées dans l'Eglise mesme et plussieurs hommes et femmes blessés. Mr le Rhingraue y entra aussi et en fit sortir touts les pilleurs. Nous fusmes aussi au chasteau qui auroit esté assez fort pour nous donner beaucoup de peine, et ayant monté dans une chambre en haut y trouvasmes environ vingt ou vingt et cincq hommes, femmes et filles qui se mettant a genoux demandoyent qu'on leur donnast la vie. Nous les asseurasmes qu'il ne leur seroit point fait de mal. A la fin nous nous en allames au logis de Mr le Rhingraue ou tout auoit esté pillé, tout les coffres rompus, les plumes par les chambres et enfin la derniere desolation. Dans une cuisine qui joignoit la chambre ou nous souppasmes, nous trouvasmes par terre une femme morte a qui on auoit donné un grand coup de sabre dans le ventre et un petit enfant d'environ un an qui vivoit, mais sembloit se porter mal. Nous souppames et couchames dans cette maison. Il arriva dans ce pillage qu'un dragon ayant depouillé un paysan prisonnier et voulant luy oster la chemise, comme le paysan en eut auec quelque peine tiré ses bras, un autre Churlandois vint par derriere et luy trancha la teste tout net.

Jeudy. 2. Ayant attendu le matin impatiemment plus d'une heure et demye Jan mon palfrenier qui s'estoit allé

promener dans la ville, [illegible] la mes chevaux, je m'en allay au quartier de S. A. a *[illegible]*, un village a une petite heure de [illegible].

Le comte de [illegible] manda par lettre du 28 que ce jour que les ennemys [illegible] nostre conjunction. Il avoit embarqué toute son infanterie et l'avoit fait descendre le Rhin jusques au dessous de [illegible]; S. A. luy manda qu'ayant [illegible] marcher jusqu'a Aerweiler pour attendre la de ses nouvelles.

Vendredy. 3. Nous marchames jusques a *Aerweiler*, une petite ville. Je logeay chez un boulanger au marché.

Samedy. 4. Nous marchames auec le Regiment de Gardes a cheval et les Gardes du Corps d'Aerweiler jusques a . . . . .[1], un petit village a une demy heure de Bonne ou estoit le quartier du conte de Montecuculi; quand nous y arrivasmes il estoit desja nuit. S. A. descendit de cheval chez led. conte et nous autres demeurasmes long temps devant la porte dans la boue auant que de pouvoir attraper quelque logis, n'y ayant aucun quartiermaistre qui en prist le soin; a la fin S. A. me fit appeller pour dechiffrer des lettres, apres quoy je sceus qu'on auoit mené mes chevaux dans un logis qu'avoit trouvé Mr Boxvelt pour nous deux et que Mr le Rhingrave y estoit venu aussi. Je m'y en allay et Mr le Rhingrave, nous donna bien a soupper, S. A. et monsr de Montecuculi n'ayant quasi rien a manger. En descendant la montagne pour entrer dans les plaines, ou est Bonne, je faillis d'auoir un malheur auec un petit cheval que j'auois.

Dimanche. 5. S. A. alla auec Mr de Montecuculi, que je vis alors pour la premiere fois, sur le haut d'une montagne proche de Bonne d'une assez grande hauteur d'ou l'on descouvre toute la ville tresbien, et ils y demeurerent assez long temps à considerer son assiette. Apres cela

1) Niet ingevuld.

S. A. alla à son quartier dans une abbayie de femmes nommee *Grau Rhindorf* assise au dessous de Bonne tout sur le bord du Rhin. Nous passames si proche de la ville qu'ils nous tirerent quelques coups de canon qui ne firent point de mal. Le soir S. A. alla a minuit a la Bivacque sur ce qu'on disoit que des trouppes de Mr d'Humiere approchoyent pour secourir la ville. Il m'avoit donné une lettre a escrire et me dit de le venir trouver a la Bivacque, m'envoyant un Cavalier pour me monstrer le chemin. Toute la Cavallerie estoit soubs les armes et je fus obligé d'y rester jusques à huict heures du matin du jour suivant. S. A. se tint aupres d'un feu au coin d'un petit bois de sapins qu'il y a la, un tambour blessé devant Rheinbach mourut la tout aupres soubs les sapins. Il fit une belle nuit.

Lundy. 6. Je dormis le matin. S. A. estant sortie l'apresdisnee, je fus me promener avec Mr de Bosvelt du costé de la ville. Le soir je souppay auec Brederode, Opdam et 3 au 4 autres, chez Mr de Ginckel. Apres soupper nous jouasmes au passe-dix et je gaignay quelques dix ou douze ducatons. Nous estions fort en peine de nostre bagage demeuré derriere depuis Aerweiler, y ayant un bruit que des Francois marchoyent de ce coste la.

Mardy. 7. Le bagage arriva. Les Imperiaux auec l'une de leur deux attacques estoyent à soixante pas du fossé de la ville. Il vint auis du conte de Waldec et encore de Maestricht que les Francois auoyent dessein de quitter Woerden et peut estre Utrecht, Bommel, Thiel, la pluspart de leur conquestes sur l'Yssel, pour en tirer du monde et venir battre monsr le Prince.

Mercredy. 8. L'on attrappa un espion portant des lettres au Commandt de la Ville dans lesquelles le Prince de Strasbourg l'encourageoit a se defendre, auec promesse de le secourir. Mr de Valkenbourg nous conta comme il auoit fait pendre le Bourgemaistre de Rheimbach.

Jeudy. 9. Je beus du choccolate chez Mr de Boevelt, et estant monté a cheval auec luy je montay sur une eminence pour desseigner, comme je fis, la ville. On dit pour asseuré que les Francois avoyent quitté Utrecht, Woerden, Bommel, Crevecoeur, Campen, etc. Les Imperiaux commencerent a tirer d'une batterie.

Vendredy. 10. La nuit precedente les ennemys tirerent fort. Le Conte de Waldec escrivit a S. A. s'il ne trouveroit pas apropos qu'il le vinst releuer bien tost, sa presence à la Haye estant necessaire pour plusieurs affaires; qu'il auoit donné ordre au Command^t^ de Naerden d'executer certain dessein, et avoit envoyé 15^m^ £ au Command^t^ de certaine place des ennemys, pour la livrer, auec promesse de plus grande somme apres la chose faite et confirmation de l'evacuation des places susd^t^.

Je vint aussi une lettre du R. P. Fagel confirmant cette derniere chose et que le Conte de Waldec menoit ūre Cauallerie dans la Mairie de Bolduc et qu'on auoit demandé la Cauallerie Esp^l^. au Conte de Monterey pour former un corps et de suivre Mr de Luxembourg et d'Humieres en cas qu'ils allassent a nous. De plus fort bonnes nouvelles d'Angleterre, et un discours de Salinas auec le R. P. susd^t^ dont la substance estoit que l'ambass. d'Espagne en Ang^rre^. mandoit qu'il estoit temps maintenant de renouveller aux Anglois la proposition que nos gens leur avoyent faite, par le passé a Cologne de ceder le Pavillon, donner 3 millions a l'Angleterre, un present a la France de 3 a 4 cent mille livres et de rendre Surinam, Salinas adjoustant qu'il croyoit que cette affaire iroit fort bien et que l'amb^r^ susd^t^ n'avancoit pas cela de son mouvement et sans qu'il luy eust esté suggeré d'ailleurs.

S. A. entrant en ma chambre pour demander apres la susd^t^ lettre que je dechiffrois, me dit que M^r^ le Conte de Coningsmarck, luit^t^ gn̄al de l'Infanterie, venoit d'estre

blessé. Le ministre de Roy y entrant une demy heure apres me dit qu'il estoit mort.

A neuf heures du soir S. A. sortit et fit attacquer par le regiment du Conte de Schellaert le ravelin deuant une des portes de Bon ou alloit l'attacque de S. A. J'entendis les coups de mousquet fort dru des ma chambre, et S. A. revenue l'on dit que la demy-lune auoit esté emportée.

Pendant que je fus apres a mettre en chiffre une lettre au Conte de Waldec, S. A. auoit donné a escrire deux ou trois lettres a Tromer, un Garcon que Beverning luy auoit donné pour le servir dans la langue Allemande et qu'il me dit, il ya quelque temps, qu'il ne vouloit garder que durant ce voyage

Il porta ces lettres en mesme temps que j'estois la pour faire signer la mienne, chose qui me depleut fort et me causa de la melancholie, ne scachant pas jusques ou cela pouvoit aller. J'escrivis a madame et a ma femme.

Samedy. 11. Je me fus promener a pied auec Mr de Bosvelt et Mr de Leeuwen jusques a assez pres de la ville. Il nous tirerent un coup de canon, mais qui donna a 50 ou 60 pas de nous. Nos gens ne purent pas bien se loger dans la demy-lune prise, y estant veus de plusieurs endroits. Touts ces quatre ou cincq jours passés il fit un temps beau et sec.

Dimanche. 12. S. A. m'ayant dit le jour passé que je fisse un dessein du haut de la montagne ou est le cloistre de St Croix, je m'y en allay de bon matin, et n'ayant pas trouvé le temps propre pour cela, je me promenay par les quartiers des Imperiaux pour attendre qu'il s'esclaircit, mais en vain. J'allay jusques à la maison de plaisance de l'Electeur, nommée Poplensdorf, ou la maison et les jardins, assez jolys autrement, estoyent en tres mauvais estat. Voulant encore trouver moyen de desseigner la je grimpay sur une tour de lad^{t} maison qui regarde la ville laquelle n'en est qu'a trois ou quatre cents pas, mais le froid

qu'il fit, m'empescha de me servir de mes mains. Pendant que j'y estois, il vint un boulet de canon donner dans les arbres et les hayes du jardin qui estoit a costé, et fit grande peur a des soldats imperiaux qui s'y trouverent.

Estant revenu au logis sur le midy, je n'entendis plus tirer et le bruit commenca à se repandre que la Ville capituloit, ce qui se trouva veritable, et le mesme soir ceux de dedans remirent une des portes entre les mains des Imperiaux. L'apresdisnee je fus sur le bord du fossé et vis nos gens logés dans le rempart du ravelin. J'escrivis a madame la Princesse et a mon pere.

Lundy. 13. Les ennemys sortirent de la Ville et nous les vismes marcher. Landssperch y avoit commandé au nom de l'Electeur, Mr de Reveillon la garnison Francoise. Ceux que nous contames en sortant et qui marchoyent dans les files, estoyent environ au nombre de 1000 Francois et Allemands, touts gens bien faits. Bassum, qui avoit eu un Regim^t^ dans nos trouppes, y marchoit aussi a la teste de quelque monde.

En retournant au logis nous vismes toute la Cauallerie Imperiale en battaille occupant une grande estendue de terrain.

Le soir a dix heures mourut le Sr de Leersum, deuxiesme fils de Mr de Zuylestein, ayant esté malade d'une fiebvre continuelle depuis le 5 de ce mois.

Mardy. 14. S. A. entra dans la Ville. Je passay outre auec le jeune Lannoy pour aller voir des chevaux au quartier des Imperiaux, mais ne trouvay rien qui fut mon fait.

Nos Ambass^rs^ de Cologne vindrent trouver S. A. Beverning dit le soir que nous ne serions pas à la Haye, devant le nouvel an; j'acheptay un cheval Cravate gris d'un quartiermaistre des Imperiaux.

Mercredy. 15. Le vieux duc de Lorraine vint disner auec S. A. et nos Ambassadeurs qui estoyent icy. Il auoit

une petite perucque tres vilaine de cheveux blonds devenus roux, un grand nez, les yeux un peu chassieux, point d'espee et un esperon.

J'acheptay un cheval Alesan Turc d'un Coronel des Imperiaux pour 250 £ et un cheval que j'avois achepté a Cologne pour 115 £ de retour; on parla de partir le jour suivant.

Jeudy. 16. S. A. marcha de Grauwen Rindorf a *Visling,* un petit village assis tout sur le bord du Rhin a deux lieues de Cologne. J'y desseignay la veue de la fenestre de mon logis. Il plut tout le matin. Le matin comme je portay des lettres à signer a. S. A. Tromer en porta aussi et S. A. luy donnant des lettres, luy dit de les garder et qu'il luy en parleroit apres. Je m'imaginay aussi pour asseuré que la depesche du Magistrat de la Haye auoit esté faite par Rooseboom.

Le Raedt Pensionaire escrivit a S. A. que l'on venoit de trencher la teste au Coronel de Grysperre et j'appris que cela auoit esté fait dans la prison.

J'escrivis a ma femme et à Uijlenburg.

Vendredy. 17. Nous marchames de Vislingh a l'abbayie *de Brawiller* d'ou nous estions partys le 30 Octob. Je me detournay un peu du chemin pour aller auec Mr de Bosvelt, Walenbourg et quelques autres a Cologne, ou nous disnames chez les Ambassadeurs auec mesdames de Haren et Beverning, estant 15 ou 16 personnes à table. Le soir venant nous partismes, Walenbourg et moy, et arrivasmes par la pluye a l'Abbayie susd^{te}.

L'on dit a table que les Francois auoyent demoly et abandonné Nuijs.

Mr de Haren dit que touts nos ennemys consentoyent a une treſve, mais parloit comme si l'on ne l'accepteroit pas.

Samedy. 18. Nous marchames de Brawiler a *Berchem,* un petit bourg situé sur la riviere d'Erft que nous avions passée le 27 Octob. a Caster. Il auoit neigé la nuit pre-

cedente à la hauteur de deux a trois doigts de hauteur et continua de le faire durant la marche. Je receus une lettre de mon Pere, portant que madle Ryckaert ma belle soeur estoit decedée de sa longue maladie et que madle Aerssens la seconde devoit apparemment la suivre, ayant rendu par la bouche une grande quantité de sang qui bouilloit et fermentoit au bassin. S. A. logea et moy aussi dans un grand logis pas loing de la porte ou il y auoit en une chambre d'enhaut un St Sebastien taillé de bois, une assez bonne figure, faite depuis peu.

Jl vint de lettres du C. de Waldec qu'il auoit aduis que le jour suivant les ennemys alloyent quitter Utrecht

Dimanche. 19. Nous marchasmes de Berchem a *Blatzum* ou S. A. logea dans un couvent de femmes, d'ou tout s'estoit sauvé. En sortant de la porte de Berchem je faillis d'avoir un malheur, car voulant me glisser a travers d'un grand embarras qu'il y auoit dans la porte de charrettes, de bestes que les soldats emmenoyent, et de soldats et cavaliers, il m'arriva qu'un vent m'enleva mon manteau et me le jetta par dessus la teste sans que je pusse me debarrasser n'y parler a personne, pendant que mon cheval commencant a sauter faillit de me jetter, sans qu'un cavalier ou corporal m'eust secouru.

Venant a Blatzum nous apprismes que les ennemys avoyent vuidé Carpen, que l'on croyoit devoir faire de la resistence.

On parloit de mesme de Nuys, mais sans beaucoup de certitude.

Lundy. 20. Nous demeurasmes à Blatzum, S. A. disna chez Mr le Rhingrave, il fit un mauvais temps de degel. Le soir S. A. manda au Conte de Waldec qu'il reviendroit à la Haye aussi tost que cela se pourroit aucunement. On eut nouvelle que le Conte de Monterey estoit auec un corps considerable du costé de Weert. J'escrivis à madame la douariere, à ma femme, à Uijlenburg et au

Secretaire de Wilde, aux derniers touchant des statues que S. A. vouloit faire achepter.

Mardy. 21. S. A. sortit le matin pour aller a la chasse, logeant encor à Blatzum. Mr de Languerac me dit le matin que Mr le Conte de Waldec s'estoit joint au Conte Monterey et qu'ils devoyent estre 7000 hommes ensemble.

Mr de Chavagnac manda le matin a S. A. que Lechenich s'estoit rendu aux trouppes de l'Empereur.

Mercredy. 22. Kerpen se rendit aux Imperiaux. Son Alts disna chez les Generaux des Imperiaux, ou des trouppes d'Espagne, a trois heures du quartier. Moy auec quelque autre compagnie chez Mr de Ginkel a Mepsenich une lieue et demye de nre quartier. s'Gravemoer eut quelque contestation aigre auec Mr de Brederode, lequel un peu auparavant il auoit appellé confrater, apres qu'on eut parlé de la grossesse de sa femme, a quoy Mr de Brederode ne dit autre chose si non: Jck en heb geen wyff.

Jeudy. 23. Ayant dit a S. A. que j'auois receu une lettre du Secretaire Muys van Holy de Dort ou il me prioit que S. A. voulust depescher l'election des Mannen van Achten, l'election du Bourgemaistre van Gemeente, comme ils l'appellent, en dependant, il me dit, *dat is al lang gedaen*, et comme je luy dis qu'ils ne l'avoyent point receue, il dit encor, *'t is al gedaen*, sans que je pusse luy rien dire parceque la chambre estoit pleine de monde.

Il disna chez 's Gravemoer et moy chez Mr de Bosvelt. J'escrivis a Madame et a mon Pere, luy mandant les traverses que je rencontrois en mon employ. L'Adjutant Coljer me dit au soupper que Montecuculi estoit party sans prendre congé, a ce qu'il croyoit, pour Vienne.

Vendredy. 24. S. A. alla à la chasse autour du quartier; le matin je me promenay longtemps auec Mr Bosvelt et disnay auec luy. Il me changea 500 £ en or.

Le soir je mis en chiffre une longue lettre au Raedt Pensionaire d'Hollande, ou S. A. luy mande entre autres

qu'il seroit a la Haye aussi tost qu'il pouvoit aucunement. J'appris que Mr le Rhingraue estoit envoyé apres le Conte de Montecuculi et qu'apparemment nous ne marcherions pas qu'il ne fust de retour.

Samedy. 25. Le vieux duc de Lorraine disna auec S. A., y ayant eu Conseil de Guerre le matin.

Dimanche. 26. S. A. m'ayant demandé le matin, je luy dis entre autres choses que le petit Conte de Nassau auoit escrit hier une lettre dans ma chambre, qu'il auoit dattée du 52 Novemb. 1663, dont il fut beaucoup cy. S. A. alla disner au quartier des Espagnols ou Machado me dit apres disner que madame la connestable Colonna nommée Manchini et niepce du Card. Mazarin devoit arriver ce soir allant de . . . . [1]) a Brusselles.

Je disnay auec beaucoup de monde chez Mr de Langerac.

Le Rhingraue revint ayant esté chercher Mr de Montecuculi à Coblentz.

S. A. escriuit a Mr le Conte de Waldec que les Imperiaux ne voulant plus agir, mais envoyer leur trouppes aux quartiers d'hiver, il n'y auoit point d'autre party a prendre que de s'en retourner au logis, et que pour cette raison il mist ses trouppes en leurs vieux quartiers.

Dervau me dit qu'on devoit marcher mardy.

Lundy. 27. Ceux qui estoyent au lever de S. A., parlant de la Connestable, dirent que le Chevalier de Lorraine auoit esté fort bien auec elle; qu'elle auoit une morisque auec elle assez jolie et qui estoit sa confidente.

Walenburg me dit que son frere et d'autres deputés de la prouince d'Utrecht estoyent arriués a Burmonde apparemment, comme il y a dans la lettre du R. Pensionaire Fagel, pour offrir a S. A. le Stadthouderschap de leur Prouince.

Il auoit gelé tresfort la nuict precedente et continua

1) Oningevuld.

tout ce jour de geler tellement que S. A. et tout le monde estoyent en peine, comment on pourroit passer la Meuse a Rurmonde.

Mardy. 28. Nous marchasmes auec l'armee, les trouppes Espagnolles, et quarante esquadrons des Imperiaux pour nostre convoy, de Blatzheim à *Angeldorff*, a trois heures de Blatzheim ou S. A. logea dans la maison d'un gentilhomme fort sale et malpropre, comme elles sont partout en ce pays; je souppay auec Mr Bosvelt; la gelée continua tres forte.

Walenburg me dit que son frere et d'autres deputés d'Utrecht, estoyent arriués à Rurmunde pour y attendre S. A.

La nouvelle asseurée vint de l'evacuation d'Uytrecht par les ennemys, le Raedtpens^re^ Fagel mandant qu'il y estoit allé luy mesme auec les autres deputés pour y mettre l'ordre necessaire; de plus qu'il y auoit apparence de faire la paix auec Munster, et envoya en mesme temps une resolution des Estats authorisant S. A. et les Ambass^rs^ a Coloigne de conclurre avec l'Evecque et de luy promettre une somme de 300/m. £ qu'il pourroit estendre jusques a 400/m. et donner Grol pour la seureté du payement.

Mercredy. 29. Nous marchasmes de Angeldorf a *Besch*, un petit village du pays de Juilliers, ou S. A. et nous autres logeames aussi dans la maison d'un gentilhomme. Ce lieu est a environ trois heures du precedent. La gelée fut tousjours gaillarde, et rendit les chemins bons.

S. A. escriuit à Mr de Beverning a Coloigne touchant l'accommodement qu'on traittoit auec l'Electeur de Coloigne et qui sembloit estre fort proche et apparent.

Jeudy. 30. Nous marchasmes de Besch a un „amptbuys" du pays de Juillers nommé de *Newbourg* situé tout joignant un village nommé Effelt, auquel est joint un autre soubs un mesme carspil nommé Stekircken. Cecy

est à quatre lieues et demye de Besch. Le matin en sortant du quartier S. A. alla voir la Brigade de Sporck, qui marchoit a nostre droite pour nous convoyer, il s'y fit quelques trocqs de chevaux.

J'acheptay un cheval d'Hongrie Rouen du Conte de Flodroff pour 329 livres. S. A. recent une lettre du Conte de Waldec, sans datte, portant qu'il n'estoit pas encor marché.

Decembre.

Vendredy. 1. Marche de Newbourg a Rurmunde, 3 lieues. On fit passer la Meuse a une partie de nostre armee, S. A. estant tousjours sur le bord de l'eau. Le passage fut fort lent parce qu'il fallut le faire dans des bacs et des batteaux et sans pont. Deux Churlandois, dragons ou cavaliers, estant la à attendre et malades depuis quelque temps, moururent la et furent enterrés. S. A. logea chez Boshuysen son receveur. S. A. envoya Van Hil, la nuit auec une lettre au Conte de Waldec. Une femme dans la foule de ceux qui se pressoyent pour entrer dans la ville, tomba estant a cheval, du pont dans le fossé sec du Ravelin et ne se fit point de mal.

Samedy. 2. S. A. me fit recevoir environ 30000 £ de l'argent de son revenu de Montfoort que la Contesse d'Isingien avoit fait arrester soubs le Receveur Boshuysen et donna S. A. un acte d'indemnité aud^{t} Receveur. Je disnay dans l'hostellerie du Paon avec Moersbergen, Rysenburg etc., et y souspay auec Mr de Bosvelt auec les Srs de Roy et Rosef (?). L'armee continua de passer.

Dimanche. 3. L'arriere garde acheva de passer, et S. A. marcha jusques à une maison de Gentilhomme aupres de Halen. Je disnay encor dans la ville avec Mr de Bosvelt.

Lundy. 4. S. A. prit fort peu de monde auec luy et une escorte d'environ 600 chevaux, et comme nous eus-

mes marché environ une heure du quartier, Mr le Rhingraue, ayant ouy auec nous autres tirer sept ou huit coups de mousquet pas gueres loing d'ou nous estions, dit asseurement c'est un party d'infanterie, et immediatement apres nous marchames auec tout nostre monde de ce costé la. Il vint avis qu'on auoit descouvert plusieurs escadrons de Cavallerie, mais en approchant, on trouva qu'il n'y auoit eu qu'environ 56 cavaliers Francois que nos coureurs avoyent obligé a prendre la fuitte et en ramenerent un prisonier.

Apres quoy continuants nostre chemin, nous arrivasmes entre 9 et dix heures a Peer, ayant esté 12 heures a cheval; je logeay chez ma premiere hostesse.

Mardy. 5. Marchames de Peer à Diest, ou S. A. logea au Chasteau qui est fort peu de chose et moy ches Cools. Diest est une petite place assez peuplée et marchande. Icy nous trouvasmes le Conte de Waldec auec quelques trouppes. On y avoit attendu le Conte de Monterey, mais les Francois ayant paru du costé de Brusselles, il n'avoit pû venir.

Mercredy. 6. Nous marchasmes de Diest a Herentals, 6 heures. Le Conte de Monterey y vint rencontrer S. A. un peu hors de la porte auec force officiers. Jls disnerent ensemble.

1675. [1])

May.

Lundy. 20. Je partis de la Haye à 10 heures du matin, ne me portant pas trop bien et allay dans mon carosse

---

1) In de Voorrede is ter kennismaking met de in dit journaal genoemde personen verwezen naar het opstel van den Heer Hora Siccama in *de Gids*, en naar de aanteekeningen van Prof. Fruin op

jusqu'a Delft, de là en batteau jusqu'a Rotterdam, ou je pris un chariot pour le Sas de Strijen et couchay au *Moerdijc*.

Mardy. 21. Je partis à cheval du Moerdijc à 6 heures du matin et arriuay a *Rosendael*, ou estoit S. A., sur les 11 heures, S. A. y estant arriuée l'apresdisnée du jour precedent.

Mercredy. 22. Demeurames a Rosendael.

Jeudy. 23. Demeurames a Rosendael.

Vendredy. 24. Demeurames a Rosendael.

Samedy. 25. Partismes à 8 heures du matin et allasmes tout d'une traitte jusqu'a *St. Job int Goor*, un meschant petit village ou nous logeasmes cette nuict — et moy chez un pauvre paysan presque au bout du village, dont la femme allaitoit deux enfants dont l'un estoit une petite bastarde d'une demoiselle de Frise a ce que lad^{e} femme m'asseura; S. A. joua le soir. En chemin un Gentilhomme, monté sur un cheval de carosse (son valet estant sur un autre), vint accompagner m^{r} le Prince.

Dimanche. 26. Arrivasmes a *Duffel* et logeasmes au chasteau comme l'année passée, ayants fait le tour de la ville de Lier, ou un vieil major Castillan, que nous avions veu aussi l'année passée, vint faire la reverence a S. A. avec le magistrat. Mr de Lier qui estoit venu avec nous, me dit que le Comte de Hornes estoit un vray Wintbuyl et qu'on auoit pris beaucoup de peine pour le mettre a la raison, mais qu'il n'y auoit pas eu moyen. De St. Job a

---

Droste, — hier verwijzen wij tot hetzelfde doel en ter vergelijking in het algemeen op Prof. P. L. Muller's werk *Wilh. III. und Georg Fr. v. Waldeck*, — welks tweede deel *Analecta* bevat uit de briefwisseling van Prins Willem III en den Graaf van Waldeck, juist gedurende de jaren, waarover dit journaal verder loopt. Aan dat tweede Deel is een personenregister toegezegd, hetwelk den lezer van dit journaal mede van nut kan zijn.

Duffel il y a environ 5 heures et de Lier a Duffel cincq quarts d'heure.

Lundy. 27. A Duffel. S. A. vint en ma chambre le soir et y fut quelquetemps avec Lier et Bentingh et leut une satire entiere de Boileau. Le Pr. Maurice arriua.

Mardy. 28. A Duffel. S. A. donna une instruction au Pr. Maurice l'ayant authorisé pour commander la milice restant dans le Pays. Il y auoit entre autres choses que touchant des affaires d'importance il ne pourroit rien faire que de l'avis du R. P. Fagel.

Mercredy. 29. S. A. partit le matin pour aller s'aboucher avec le duc de Villa-Hermosa à Willebroeck à 4 heures de Duffel. Mr de Thouars fut remis de nouveau comme coronel de son regiment. Le Comte de Waldec me dit qu'il ne falloit pas qu'il songeast a avoir la sentence donnée contre luy cassée, estant asseuré que si on auoit voulu luy faire son proces sur toutes ses vilainies et exactions, il meritoit d'estre pendu vingt fois.

Jeudy. 30. Le Comte de Waldec estant le matin dans la chambre S. A. luy dit qu'il y auoit bonnes nouvelles du costé de Dannemarc, qui auoit tout approuvé, et que le R. P. mandoit que les villes auoyent accordé deux fois le deuxcentiesme denier auec beaucoup de promptitude. Sur quoy le Comte de W. dit, *dat komt van geene menschen, dat is Godts werck*, et un peu apres: *Het sal noch alles wel gaen, hoe suer dat het er uyt siet.*

Puis estant entré en quelque discours de l'Evesque de Munster, S. A. dit qu'on devoit tout craindre d'un homme comme luy, quoy qu'il sceut bien en quels termes le Roy avoit parlé de luy, mais que l'Empereur asseuroit qu'il n'y auoit rien à craindre. Le Comte de W. dit qu'il craignoit qu'il ne trompast l'Empereur.

L'apresdisnée je me promenay auec Rooseboom.

S. A. envoya a Pesters la ratification du Cartel conclu entre luy et le Comte d'Estrades.

Vendredy. 31. Duffel. S. A. sortit de bon matin pour voir l'exercice du regiment des gardes. On me dit que les Francois estoyent a Bouef(?) et alloyent assieger Huy pour attacquer Limbourg ensuitte.

Juin.

Samedy. 1. S. A. fut voir le regiment de Colyear qu'il loua fort, et me dit, estant de retour, qu'il l'auoit trouvé tel, me demandant par deux fois pourquoy je n'estois pas venu le voir. Le soir il vint 74 soldats tant des nostres que des Imperiaux qui ayant quitté le seruice de France qu'on leur auoit fait prendre, a ce qu'ils disoyent, estant prisonniers, venoyent se rendre icy et furent renvoyés en partie a leurs regiments et en partie s'en allerent auec passeport et ½ ducaton que son Alt. fit donner a chacun.

Dimanche. 2. S. A. escriuit aux Estats, leur mandant la prise de Dinant par l'enneny et la raison pourquoy il n'avoit pas pû aller a luy. Elle escriuit encore a Montecuculi, luy mandant la mesme chose et se plaignant de ce que les Imperiaux n'auoyent pas eu une armée sur la Moselle, comme l'on estoit convenu à Vienne. — Je fus me promener vers l'Abbaye de Rosendael auec m^r^ de Liere. —

Lundy. 3. Il commenca a pleuvoir un peu par untemps extremement vain et chaud. S. A. me conta que le duc de Holstein Norborch ayant fait assembler hier son regiment pour luy faire exercice, et se souvenant qu'il estoit Dimanche et Pentecoste, l'auoit fait defiler [1]) retirer sans rien dire et que deux jours auparavant il l'auoit fait purger tout entier.

Mardy. 4. On parla de marcher apres demain. Je disnay

---

1) Dit woord boven den regel ingevuld.

chez 's Grauemoer, logé dans une maison proche de la chapelle; il y auoit encor le Comte de Nassau, Gnal de la Cauallerie, madame Colyear, la fille de Bastingius de Bergues et Mad. Carr, demeurant chez Colyear. Le duc de Villa Hermosa vint trouver S. A. et disna auec luy.

Mercredy. 5. S. A. escriuit aux deputes pour les affaires estrangeres qu'elle alloit marcher le jour suivant jusques aupres de Louvain pour prendre ensuitte des resolutions selon les mouvements de l'ennemy.

Jeudy. 6. Nous partismes de Duffel et arrivâmes a midy a *Hacht*, un village qui est a 4½ heures de Duffel susdt. Il commenca a pleuvoir beaucoup ce jour la. Mon cheval de bast se trouva un peu blessé.

Vendr. 7. Nous partismes de Hacht et arrivasmes devant midy a un Couvent nommé *Bethlehem* situé aupres d'un village nomme Herent a une demy lieue de Louvain. Bruynestein venant de la Haye dit qu'a Delft et Rotterdam il y couroit un mauvais bruict de la prise du fort au Cap de la Bonne Esperance par les Francois et de touts les vaisseaux des Indes, a la reserve d'un seul. Son Altse pourtant n'ayant point de nouvelles de cecy l'on jugea que c'estoit une chose controuvée par les actionistes d'Amsterdam.

Samedy. 8. On dit que les Francois auoyent pris Huy et marchoyent des deux costés de la Meuse vers Namur.

Dimanche. 9. S. A. conta a mr Benting et a moy que Mousje de la Leck auoit dit, je ne scay a quel propos: le Prince est bien le maistre chez luy, mais papa l'est chez nous, et que quand on luy auoit demandé, mais qui est maistre de papa, il auoit repondu maman. Le duc de Villa-Hermosa arriua et ayant esté en conference auec S. A. alla coucher a Louvain.

Je fus me promener aux portes de cette ville la.

Lundy. 10. On envoya ordre a Machade de faire le plus grand amas de pain et de farine qu'il pourroit a Venlo et

a Rurmunde, et j'entendis que S. A. et le Comte de Waldec parloyent d'une marche prochaine. On dit que le Roy de France auoit fait un detachement pour assieger Limbourg et alloit luy mesme à Liege. Je receus deux lettres de T. Dans la lettre d'hier de ma femme il y auoit que mon pere auoit la goutte a ses deux pieds.

Mardy. 11. Je me fus promener auec le Fiscal Roosboom au dela du pont mis sur le Deyl jusques au haut de la montagne prochaine, d'ou l'on decouvre fort bien toute la ville de Louvain, comme d'une fort grande hauteur. En sortant du Couvent le President du College van Dale, qui est dans la ville auec le Pensionaire, me prierent encor a disner pour le lendemain aud^{t} College ou l'audiencier Vereycke deuait disner aussi et ce auec force compliments; mais ne pouvant m'esloigner de S. A. je l'excusay.

Mercredy. 12. S. A. disna dans Louvain auec le duc de Villa-Hermosa. Il me fit escrire aux deputés des Estats qu'il alloit marcher vers Rurmunde pour y passer la Meuse et tascher de secourir Limbourg. Croyant en tout cas de pouvoir couvrir de ces quartiers là la Gueldre Espagnole et aller au devant des desseins que l'ennemy pourroit former contre les places et les Provinces de l'Estat. Mr de Fariaux eut une lettre de S. A. pour obtenir sa demission de l'Estat.

Jeudy. 13. Nous montasmes a cheval a quatre heures du matin avec S. A. et marchames auec l'nfanterie jusques a Hauwert, un village a trois lieues de Bethlehem. Là on fit camper lad^{e} infanterie et nous avancasmes jusques a *Everboden*, une fort belle et grande Abbayie a une demy lieue de Sichem ou l'on passe le Demer. Entre Hauwert et Everboden on passe par un autre village nommé Rillaert, et avant que d'y arriuer par un chemin qui estoit extremement mauvais en ce temps la, c'est a dire au coeur de l'esté.

Vendredy. 14. Le Comte de Rasch et le Commandeur de Villeneufve vindrent trouver S. A. et furent plus de trois heures en conference auec elle. Je fis deux desseins diuers de veues d'icy. Le jeune Pelnitz nous conta qu'avant hier quand ou pendit deux cavaliers pour avoir fuy, Truxes harangua son reg^{t} et dit que quand on ne vouloit pas se battre auec l'ennemy, dat men daer nae sich slaen moste met den hencker, en dat er een brandewijns-wijff quam en klopte hem van achteren op de schouderen en seyde: H^{r} Overste spreeckt soo hardt niet, je weet niet wat je self kan overkomen.

Samedy. 15. Nous partismes de Everbode au point du jour et logeasmes a *Beverloo* qui en est à quatre lieues. C'est un petit village on je logeay assez mal. On creut que le jour suivant il pourroit y auoir eu une bataille, le Roy ne pouvant pas bien aller à nous apres la marche de ce jour là faite.

Dimanche. 16. Nous marchasmes de Beverloo a *Axtel*, un petit village a trois heures de Beverloo susd^{t}; j'y logeay avec Albrantsweert dans une fort petite maison. On dit que les trouppes de Lunebourg et de Lorraine estoyent arrivées aupres de Rurmunde pour se joindre a nous. En chemin il vint quelque avis du costé des Espagnols de certains esquadrons qu'ils auoyent pris pour des Francois, et ce n'estoyent que de leur propres gens. Le jour d'auparauant Bornius arriua dans l'armée pour se plaindre de ceux de Hulsterambacht qui l'avoyent mis en prison.

Lundy. 17. Nous marchames de Axtel à *Stamproy*, un village à quatre heures de Rurmunde et à 5 de Axtel, mais l'armée ayant fait un detour par la faute d'une guide, les troupes ayant marché depuis le point du jour n'entrerent au quartier (a scauoir les dernieres) qu'a sept heures du soir. En chemin nous entendismes les coups de canon du siege de Limbourg. Dixsept de nos cavaliers estants restés derriere pour aller courir la poule, ou autre raison,

[illegible]

Samedy, 18. [illegible] Horn. [illegible] Cathedral de Liége. [illegible]

[illegible] Horn. [illegible] Roer [illegible]

Mercredy, 19. [illegible] Roy [illegible]

Jeudy, 20. Nous partismes de Horn et ayants passé la

Meuse sur trois ponts vis-a-vis de Rurmunde, allames loger a un village nommé *Lin* a une heure de Rurmunde. S. A. m'envoya devant au quartier, demeurant au pont pour voir' passer les trouppes.

Il y eut avis que le Roy auoit son quartier à Fauquemont.

Le Comte de Waldec auoit dit a Heeswijck, qui me le redit, qu'il y auoit quelque apprehension de nos trouppes dans l'armee des ennemys.

Le soir au coucher du Prince il dit qu'il y auoit quelque nouvelle que le Roy estoit party pour Charleroy auec deux mille chevaux a dessein de s'en aller en France, mais qu'il ne pouvoit le croire.

Cependant tout le monde demeura d'accord qu'il estoit campé fort avantageusement et que par la teste il ne pouvoit estre attacqué.

Il plût extremement l'apresdisnée. En partant du chasteau de Horn on y mit garnison.

Vendredy. 21. Nous marchâmes de Lin jusques aupres de Vucht et logeasmes aupres d'une petite eglise nommee *St. Jans Cluys* ou bien Capelle te Annendale au pres d'un chasteau nommé Annendael que le Comte Herman de Bergues fist bastir pour y vivre en liberté a ce que l'on dit auec sa soeur. Je logeay dans cette petite Eglise auec Albrantsweert et d'autres. Ouwerkerck alla rendre visite l'apresdisnée a Jeanne Ferentz qui demeuroit auec sa tante madame de Dalenburg (al. Steyn Calenfeltz). Rooseboom me dit qu'il estoit auec elle dans la derniere familiarité.

Un Anglois fut pendu comme nous passames pour auoir volé des bestiaux. L'apresdisnee S. A. monta a cheval pour aller au devant du duc de Cell qui venoit auec les trouppes, mais il n'estoit pas encor arriué.

Je receus plusieurs lettres de la Haye.

Samedy. 22. Nous commencasmes a marcher, mais au bout d'un quart d'heure S. A. ayant rencontré le duc de Villa-Hermosa, et appris a ce qu'il semble que Limbourg

estoit rendu, envoya ordre aux trouppes de retourner aux quartiers.

Le bruict de la retraitte du Roy se trouva faux. Pester vint de Mastricht trouver S. A. et s'y en retourna incontinent.

Dimanche. 23. Nous marchames du lieu susd[t] à *Lin*, d'ou nous estions partys le 21e, la pluye continuant tousjours. A une demy heure du quartier nous rencontrasmes les ducs de Cell et de Osnabrugh auec leurs gardes et quelque nombre d'officiers. S. A. descendit de cheval comme ces Princes aussi, et ils s'embrasserent. Ils disnerent a Lin ensemble. Je trocquay un cheval anglois de van Hill contre un Hongrois que j'auais en donnant cent escus de retour.

Lundy. 24. Nous partismes de Lin et, ayant passé la Meuse à Rurmunde sur trois ponts, allasmes loger a *Horn* d'ou nous estions partys le 20; je logeay au chasteau.

La Leck m'arrestant au bord de la riviere me dit que Dijckvelt auoit fait voir des lettres portant que la Maison Haute du Parlement d'Angleterre auoit demandé d'entrer en conference auec la Basse pour deliberer sur les progres de la France dans les Pays-bas.

Mardy. 25. Nous restames à Horn, et ne se passa rien de remarquable.

Le President Canon et un autre officier vindrent trouvers S. A. le soir de la part du duc de Lorraine.

Mercredy. 26. Nous marchames de Horn à *Stamproy* d'ou nous estions partys le 18e. Ce jour là et quelques uns des precedents il fit un temps extremement froid pour la saison. Je fis la marche auec Albrantsweert et Dyckvelt devant l'artillerie.

S. A. alla se coucher à huict heures du soir. J'entendis un soldat qui devant ma porte dit a un vivandier qui luy domandoit trop de sa viande: Scavez vous ce que disent

les Espagnols! Ils disent: voyla les Hollandois auec nous, nostre quartier d'hyver est gaigné.

Jeudy. 27. Nous marchames de Stamproy a *Peer;* en chemin je faillis de faire un trocq de mon petit roussin que j'auois achepté l'annee passée de m^r^ d'Odyck, contre une hacquenée d'un petit volontaire anglois.

A Peer S. A. fut une demy heure en conferencе auec le duc de Villa-Hermosa, puis sortant de la ville alla loger dans une maison de paysan a demye heure de là.

J'escriuis le traitté entre les ducs de Lunebourg, S. A. et les Espagnols. Walenbourg me dit devant le cachot ou je logeay que Wibmenum ayant esté en party auoit rapporté que les Francois, ayant passé Leeuwen, estoyent marchés du costé de Louvain et qu'il y avoit de l'apparence qu'ils l'auroyent pris auant que nous pussions estre à eux.

A deux heures apres midy le duc de Villa-Hermosa vint trouver S. A.

Vendredy. 28. Nous partismes d'aupres de Peer et ayants marché auec la Cauallerie, l'Infanterie demeurant derriere et ne devant aller ce jour la que jusques a Beverloo, allasmes loger dans une *maison de paysan à demy lieue de Diest.* Une demy heure auant que d'y arriuer S. A. alla chercher le duc de Villa-Hermosa, qui marchoit a nostre droite auec la Cauallerie Espagnole, et marcha auec luy jusques aupres de Sichem. Nous apprismes que l'ennemy auoit rompu les ponts sur le Demer et bruslé la petite ville de Halen. En chemin dans la bruyere 's Gravemoer donna à desjeuner a S. A. Je couchay auec beaucoup de monde, mons^r^ de Fariaux entre autres, dans l'antichambre de S. A., n'y ayant point de maisons pour pouvoir estre logé. Il continua de pleuvoir par reprises tout le long du jour, ce temps ayant duré autant que nostre marche depuis le 13 de ce mois.

Samedy. 29. Marchames auec la Cavallerie du lieu susd^t^

a *Verle*, un village a demy lieue d'Everbode, et a une heure de nostre giste precedent. L'infanterie arriua au mesme lieu a midy estant beaucoup fatiguée de tant de marches et bien de chevaux demeurant en chemin.

Rumf me dit que mad^e^ la Princesse douariere continuoit de se trouver fort mal n'ayant point d'appetit du tout.

Dimanche. 30. Demeurâmes a Verle. M^r^ van Beuningen manda du 18e de Londres qu'il y auoit plus de disposition a la Cour pour moyenner la paix que par le passé.

Bruynestein conta a table qu'ayant assisté à la mort (du) jeune Aerssen nommé Adrien, il auoit veu qu'il auoit un tresgrand remors de conscience de ses pechés et nommement d'auoir debauché la fille de van der Poel, qu'il disoit tousjours qu'il la voyoit devant son list auec son frere Francois. Que luy Bruynestein couchant dans sa chambre toutes les nuits, on heurtoit a la porte bien fort, et que cet Aerssen luy auoit dit, estant comme desesperé, qu'il n'y auoit point de peché qu'il n'eust fait, hormis d'auoir attenté le parricide.

Le Rhingraue et le Comte de Waldec receurent des lettres de Roché, lesquelles ouvertes on n'y trouva rien dedans que ce mot en grosses capitales: Verhuyst.

Juillet.

Lundy. 1. Nous marchames de Verle jusques *aupres d'Aerschot.* S. A. logea dans une cense et moy dans une maison couverte de tuiles à un bon coup de mousquet de là, que j'eus bien de la peine a retrouver le soir apres soupper dans une nuit fort obscure.

Tout ce jour il ne fit que pleuvoir par reprises quoyque m^r^ Bentingh dist que le s^r^ de Marais luy mandast qu'en Hollande il y auoit eu une horrible seicheresse et qu'ils n'avoyent point eu de forte pluye là jusques au 28e de Juin.

Mardy. 2. Il vint nouvelle que le major Massiette avec environ trois cents tant chevaux que dragons auoit defait dans le quartier de Tirlemont 4 escadrons des Francois, fait quantité de prisoniers et pris 4 a 5 estandarts.

Mercredy. 3. Les paysants du village ou le jour precedent nos cavaillers avoyent pillé une Eglise, chargerent nos fourageurs et en tuerent bon nombre.

L'apresdisnée je fus me promener a Aerschot et ayant passé la ville, je montay sur une montagne qui est tout contre et m'y mis a desseigner. Y ayant esté un quart d'heure, un cavailler Espagnol marchant par les broussailles me vint reconnoistre; je continuay neantmoins de desseigner et un autre quart d'heure apres il en vint trois auec des carabines et passants derriere moy allerent à mon cheval et prirent mes pistolets. Je leur demanday ce que c'estoit. Ils me demanderent si j'estois Flamand et dirent qu'ils ne scauoyent si j'estois Francois. Leur ayant dit que j'estois de l'armee de S. A. ils remirent mes pistolets et dirent qu'ils estoyent mes serviteurs. J'avois bien cru d'estre volé cette fois là, voyant mes gens et leur maniere de faire..

Jan Wiljet arriua au quartier venant pour ses affaires.

Mon chartier eut un coup de pied de cheval sur l'estomach.

Jeudy. 4. J'escrivis par ordre de S. A. aux Estats qu'apres la prise de Limbourg S. A. voyant que l'ennemy passoit la Meuse a dessein d'attaquer Louvain et d'autres places, il l'avoit passée aussi et par la prevenu l'ennemy en ses desseins; que la dessus il s'estoit retiré le jour precedent vers s^{r} Tron, et que nous estions icy pour l'observer et former nos desseins selon les mesures qu'il prendroit.

Le soir allant au quartier de S. A. pour soupper, Zuylesteyn et Rynenburg me prierent a soupper avec eux, Ryswyck et Dolman y survindrent apres.

J'y appris que le Comte de Nassau, Géneral de la Ca-

uallerie estoit allé de l'autre costé de la riviere auec quatre mille chevaux.

Vendredy. 5. On dit que la nuit suivante le Comte de Nassau devoit executer un dessein sur un convoy de deux mille chevaux de l'ennemy.

Isaac dit le soir a table que les Francois auoyent fait deux ponts sur la Meuse. On apprit qu'un party de 24 chevaux des Espagnols en auoit encor battu un des Francois plus que deux fois plus fort.

S. A. le soir parla en passant de marcher.

Samedy. 6. S. A. escriuit au soir au Marquis de Grana a Bonne, le priant de faire un tour jusques aupres des ducs de Brunsvic pour les persuader à rester dans les quartiers ou ils estoyent. de peur que les Francois ne fissent un detachement pour prendre les places des Espagnols dans la Gueldre, adjoustant que nous n'osions bouger des quartiers ou nous estions de peur de les decouvrir et donner moyen aux Francois d'emporter Louvain ou quelque place de plus d'importance, comme ils auoyent dessein de faire quand nous estions allés au secours de Limbourg.

Dimanche. 7. Ma femme me manda que Heemskerck alloit se marier auec mad.^e^ d'Achthienhoven. Je fus desseigner l'apresdisnée vers la ville d'Aerschot en deca du Demer.

Lundy. 8. Je tumbay d'un cheval. Le Prince de Frise vint a l'armée auec un train et equippage assez considerable. L'ordre fut donné pour marcher le jour suivant.

Une carogne nommee Kees C.. epousa un homme dont le pere estoit riche, a ce que l'on disoit, de 80^m^ £.

Mardy. 9. Nous partismes d'aupres d'Aerschot et allasmes camper aupres de Louvain. S. A. logea au *Cloistre de Bethlehem.* Il plût tout le long du jour et ce temps acheva de gaster touts les chemins tellement que la marche fut fort fascheuse. Le Demer estoit extremement debordé

et auoit formé quantité de fossez et de lacs ou les fantassins eurent une extreme peine à passer. Le Prince de Nassau, Gouverneur de Frise, en un certain endroit ayant voulu passer une sorte de fossé, tomba dedans avec son cheval, tellement qu'on n'en vit que les oreilles. Nous passames le Demer à Werchten, faisants un grand detour pour trouver ce pont. L'apresdinée arriva la nouvelle de la defaite des Suédois par l'Elect. de Brandebourg aupres de Fehr Bellin.

Mercredy. 10. S. A. et le duc de Villa-Hermosa envoyerent le Coronel Eppe aux ducs de Cell et d'Osnabrugue auec une instruction que je mis en Francois, portant qu'il auoit a insister aupres desd^ts^ Ducs pour les faire rester sur le Roer jusques a ce que l'on peust voir quel dessein formeroit l'ennemy, pour resoudre en suitte. Que si l'estat des affaires faisoit voir du jour au dessein d'assieger Limbourg, on auoit toutes choses prestes pour assister les Ducs en cela; que si l'on resolvoit à assieger une place sur la Meuse, on les prioit de nous assister de monde, pour le moins de Cauallerie. Qu'il eust a leur oster l'ombrage des conquestes que Danemarc, Brandebourg et Munster pourroient faire dans l'Evesché de Breme, l'Espagne et l'Estat s'engageants de leur en faire auoir la partie dont ils pourroyent convenir des a cette heure auec lesd^es^ Princes, au cas que par un traité de paix la Suede vint à ceder cet Evesché.

Le Prince de Frise vint boire du choccolate en ma chambre, me paroissant encor aussi estourdy que l'année passée.

L'apresdisnee je fus me promener auec Albrantsweert vers un certain moulin à eau sur le Deyl.

Jeudy. 11. J'eus beaucoup a faire le matin. L'apresdisnee m^r^ de Dyckvelt et Albrantsweert furent longtemps a causer dans ma chambre, le premier nous raccontant beaucoup de choses de ce qui s'estoit passé durant les dernieres annees.

Entre autres que le Sr Pieter Ruysch auoit esté conservé dans la place qu'il auoit aux estats d'Utrecht, nonobstant qu'il fust connu pour tresmal affectionné aux affaires de S. A. et qu'on ne pouvoit s'imaginer pourquoy mr de Liere l'auroit protegé dans le changement, si non par ce qu'il s'estoit vanté ouvertement qu'il scauoit des choses dud. Lier qui estant redites le mectroient aussi mal auprès de S. A. qu'il y estoit.

Que le Bourgemre Boot auoit esté de tout temps, et dès l'an 1650, mal intentionné pour S. A. et que non obstant cela il auoit receu des benefices; qu'on ne scauoit par quel ressort cela estoit allé, si ce n'estoit par celuy des Ministres.

Que Ryswoude peu auant le changement luy auoit toujours parlé comme s'il n'y auoit rien à craindre pour luy.

Preswitz revint, ayant esté auec le grand party qui sortit le 3e à 4e et estoit revenu sans rien faire, l'ennemy ayant esté aduerty quelques jours auparavant de la venue, le dessein estoit de battre un convoy venant de Charleroy à . . . . . [1]. Il conta que les Espagnols qui estoyent du party avoyent marche timbale et trompette sonante, et auoyent mené auec eux un carosse.

Vendredy, 12. Je trouvay Sommelsdyck le matin au lever de S. A. qui parloit auec luy et l'entretenoit de la bataille de l'Electr de Brandebourg avec les Suedois. S. A. dit que les derniers y avoyent perdu tout leur canon et tout leur bagage et la moitié de leurs trouppes.

Preswitz dit à table que le Comte de Waldec auoit nouvelles que les Suedois auoyent esté battus pour la troisiesme fois et mis en deroutte.

S. A. disna chez le Comte de Horn.

On escrivit aux commandeurs dans Bouduc, Grave, Breda, G. Bergue, Bergue et . . . . . [1] d'arrester toutes les

---

1) Oningevuld.

chariots et charrettes portants des vivres à Liege, ou au pays de Liege.

Samedy. 13. Je fus fort occupé tout le jour. Je vis dans de lettres de van Beuninghen que Temple devoit partir pour l'Hollande le 6^{s} de ce mois, qui fut samedy passé.

La Cavallerie decampa et alla a une lieue et demye du camp du costé de Brusselles pour les fourages.

Madame de Bossuit et mad^{le} Dilbeeck vindrent me voir m'ayants envoyé un paste le matin et me prierent a disner pour le jour suivant a Louvain ce que j'excusay.

Je souppay chez Frankestein.

Je vis dans une lettre de Silvius qu'il mandoit a S. A. que Temple devant partir, a ce que l'on disoit, pour luy parler de la paix; il s'imaginoit que cela pourroit causer quelque jalousie aupres des alliés et qu'il donnoit a penser a S. A., s'il ne valoit pas mieux qu'une personne sans caractere comme luy, ou un autre vint pour cela, priant pourtant S. A. de faire que m^{r} Arlinghton ne sceust rien de cala.

Dimanche. 14. Je fus au presche. L'apresdisnée je fus me promener auec Albrantsweert de l'autre costé de Louvain.

On parla de marcher mardy du costé de Brusselles, et on craignoit que l'ennemy n'allast assieger Charlemont.

S. A. alla encor apres soupper chez le duc de Villa-Hermosa.

Lundy. 15. S. A. alla au sortir de table a la chasse au bois de Soignies ou Preswitz, le Prince de Birkenfeltz et un dragon tuerent trois chevreuilx ou biches.

's Gravemoer me dit le matin en ma chambre qu'il estoit venu un Gentilhomme de m^{r} l'Electeur, envoyé a madame, confirmant les nouvelles des avantages qu'il avoit remportés sur le Suedois. Je fus dessigner au quartier des Espagnols. Je vendis mon roussin Escossois a m^{r} d'Albrantsweert pour 315 livres.

Mardy. 16. On parla de marcher le jour suivant mais le soir le duc de Villa-Hermosa ayant esté auec S. A. on dit qu'on ne marcheroit pas.

Bruynestein nous conta bien de choses de la Muscovie, entre autres qu'il n'estoit permis a personne du pays d'apprendre autre langue que celle de leur peres; qu'il y a une cloche de grandeur demesuree dont le ..... [1]) est si gros qu'il faut a fort peu pres deux hommes pour l'embrasser.

Mercredy. 17. Le Prince de Frise et Veglin estant dans ma chambre, Walenburg conta qu'on disoit que la femme de Coenen, favory du Pr. Maurice estoit grosse dud. Prince quand Coenen l'enleva et que le Prince luy mesme agit dans l'enlevem^{t} susd^{t}, qu'il courut dans la rue sans chappeau.

Que luy Walenbourg estant a table a Cleve auec led^{t} Prince, Coenen et sa femme, le fils aisné de Coenen jouant auec le Prince, il dit a Walenburg n'est ce pas un enfant joly et eveillé, et qu'il luy repondit: „Ouy mons^{r} en verité il ressemble a V. A. comme deux gouttes d'eau."

Que autrefois le Prince alloit loger a Segewerp, maison des Coenens, et qu'estant la tousjours ou la goutte ou la gravelle luy prit bien à propos pour jouir de la bonne compagnie de mad^{le} Coenen. Walenburg et Veglin disent encore que quand on dit dernierement que le jeune Prince Maurice estoit tombé dans un privé a Utrecht, il s'y estoit jesté luy mesme et auoit encor voulu faire quelque chose de semblable auparavant. Le soir a huict heures arriva m^{r} Boreel estant venu par la poste de Paris. S. A. luy demanda d'abord s'il ne portoit pas sa monstre. Il dit qu'ouy et luy donna la boete ou elle estoit. Meester et moy la fismes aller et S. A. temoigna en estre fort content et prit plaisir a voir aller le balancier.

---

1) Oningevuld.

Boreel coucha dans ma chambre sur un matelas de Geleyn et me conta force choses de la bataille de Senef et ce qui s'en estoit suivy.

Jeudy. 18. L'apresdisnee Rooseboom m'estant venu trouver en ma chambre, je fus me promener avec luy a cheval le long de la ligne. Il me dit que Luchtenburg auoit eu la charge de Secretaire des Estats d'Utrecht par ce que sa soeur fille de Meny de Commissaris estoit dans les bonnes graces du R. P.

Que la belle fille de Middelgeest Anne Vere auoit long temps couché auec m^r^ de la Lecq auant qu'elle fust mariée auec un certain de Mey a Rotterdam.

Que non seulement Zuylestein mais beaucoup d'autres et Jacob Aerssen le premier auoyent esté bien auec mad^e^ Boreel; qu'un jour il auoit esté dans la chambre de Zulestein auant qu'il fust leué, qu'il y estoit entre une fille non mariée de Coljery confidente de mad^e^ Boreel et auoit dit a Zulestein apres quelques preambules tout bas qu'elle venoit de la part de la dame susd^e^ qui le prioit de la venir voir l'apresdisnee a trois heures et demye. Que Zulestein apres luy auoir repondu, dit apres a luy, Rooseboom: voila mad^lle^ qui vient me prier d'aller chez mad^e^ Boreel a telle heure, mais je luy ay dit que je ne pouvois pas a cause d'une autre partie que nous auons faite ensemble: tenez, mad^lle^, voyla m^r^ Rooseboom qui vous dira la mesme chose.

Que les soeurs de Fagel auoyent fait de la dentelle pour en vendre soubs main.

Vendredy. 19. Valckenburg et Cassiopin arriverent au quartier venant de leur prison de France. Boreel me dit que le premier avoit la gale.

Samedy. 20. S. A. escrivit aux Estats que demain elle marchoit pour aller loger au pres de Hale, afin d'observer mieux dela les desseins de l'ennemy et entreprendre quelque chose, l'occasion s'offrant. Que deux jours passés

le Roy de France avoit quitté l'armée pour aller a Paris. Qu'on parloit d'un detachement fait pour Thurenne, mais sans certitude.

Ces cincq ou six jours passés il a tousjours fait un temps beau et clair.

Dimanche. 21. Nous marchames à deux heures de nuit de Bethlehem et arrivames a onze heures du matin a *Crayenhem*, un village a trois heures et demye dud^t^ Bethlehem et a une de Brusselles. Le pays entre deux un peu montaigneux est fort beau et plaisant.

Il fit extremement chaud ce jour la et le soleil incommoda des les 8 heures du matin.

A une petite heure du village S. A. fit halte une demy heure soubs des grands (beucke boomen) ou le petit bouffon de d'Aulnoy dansa devant elle.

Bruynestein me conta en chemin que Francois Aerssen estoit mort en impie comme il auoit vescu et que quand on voulut luy applicquer peu d'heures deuant sa mort deux pigeons frais tués, par ce que lon disoit que cela retiroit la chaleur du coeur, il dit: Twee jonghe . . . . . [1]) van vijfttien jaer trecken ook wel.

Qu'il auoit fait tout ce qu'il auoit pû, mesme avec de promesses de mariage, pour venir à bout de mad^lle^ Booy: il n'avoit jamais sceu auoir la moindre faveur.

Lundy. 22. Nous partismes de Crayenheim au petit point du jour et marchasmes jusques à *Stal*, un village a une heure de Brusselles du costé de Hall. L'armee marcha a un coup de mousquet de Brusselles susd^te^ et S. A. y arrivant renvoya tout ce qu'il y auoit de monde auec luy, ne prenant que le Rhingraue, Benting et Ouwerkerck et ayant fait decoudre l'ordre de dessus son juste au corps, alla se promener dans la ville de costé et d'autre. Nous autres entrames par une autre porte. J'allay loger faute

1) Niet ingevuld.

de meilleur logis a une auberge a l'enseigne de Bolduc, ou il y auoit une jolie fille et ou nous fusmes tresmal traittés. J'allay avec m^r^ Boreel faire emploitte d'estoffes pour un habit, d'une perruque et de Choccolate. Le perruquier reputé pour le meilleur de la ville s'appelle Brochet et demeure aupres de la Cour.

Apres disner à quatre heures nous partismes pour le quartier a Stal. S. A. logea dans la maison du Greff^r^ des Estats de Brabant. Il y avoit devant la porte un jet d'eau dont les tuyaux estoyent en desordre mais qui autrement alloit a 35 pieds de haut.

Le pays depuis Brusselles est merveilleusement beau et plein d'eaux naturelles.

Mardy. 23. Nous partismes le matin entre trois et quatre heures et marchasmes jusques *aupres de Hall.* S. A. logea dans une maison de campagne du Comte Taxis, il y auoit une fontaine dans la basse-court.

Il vint des auis, mais incertains, que l'ennemy marchoit vers Nivelle, et puis qu'il alloit à Trasignies, et qu'il y avoit un party de quatre mille chevaux au bois de Soignies qui guettoit nostre bagage le quel n'arriva qu'a huict heures et demye du soir, ayant passé par de fort vilains defilés.

Il continua de faire grand chaud.

J'acheptay un cheval de valet de van Hil pour 90 £.

Mercredy. 24. Nous partismes du lieu susd^t^ et ayants passé la petite riviere du Senne, qui traverse Stal, nous allasmes camper à *Lembecq* ou je fus mal logé et mes chevaux obligés de camper.

Romf dit que madame la Princesse se portoit tresmal, et que les deux Princesses de Frise et Zimmren ayant envoyé demander si elle desiroit qu'elles se rendissent a la Haye, elle auoit dit que non et qu'elles ne feroyent que pleurer et se tourmenter devant son lict, et que cela l'incommoderoit d'avantage.

Jeudy. 25. Rooseboom, maistre des Requestes, revint de la Haye.

A disner Issac dit force mal de son frere, le Fiscal, raccontant l'histoire d'un certain accord qu'un capitaine, nommé Haeften, avoit fait avec luy dans l'affaire de son beau frere le Comte Kintzky qui s'estoit laissé employer a Rhinberg pour faire la capitulation auec le Roy: c'aura esté sans doubte pour les frais et mises de justice. Il dit qu'estant tombé d'accord auec luy pour quinze cent £, il dit apres que le cas estoit trop vilain et qu'il en falloit au dela de 2000.

Boreel partit pour Brusselles et dela a la Haye.

Bruynestein compta a table que le vieil Schilders alloit souvent voysiner en pantoufle chez une fameuse maquerelle, nommée Minne, et qu'il le scauoit des chalands ordinaires qui frequentoyent la dedans, que quand on luy disoit que c'estoit un bordel, il disoit qu'il ne le voyoit pas.

Vendredy. 26. S. A. m'ayant envoyé querir le matin a six heures, sortit un peu apres pour aller chez le duc de Villa-Hermosa, et puis visiter les avenues du camp et y faire faire des redouttes necessaires.

Dyckvelt eut querelle auec Sidienisky et luy dit qu'il cherchoit tousjours noise auec luy et entre autres choses luy auoit reproché qu'il vouloit donner sa fille au Fiscal; Rooseboom le maistre des requestes me conta cela.

Van Hil estoit en arrest pour auoir eu du demeslé auec Oublay, Cap^ne des Guides, et l'auoir maltraitté de paroles. Oublay l'auoit appellé pour se battre auec luy.

Samedy. 27. Van Duynen et un autre Cap^ne de Cavallerie, ayant esté cassé pour de vilainies et des injures, ce disoit on qu'ils s'estoyent dites, se battirent, et le premier blessa l'autre. Le soir je souppay auec Wevelinckhoven chez Albrantsweert.

Apres disner Issac me dit qu'il auoit obligé led^e Albrantsweert a loger Wevelinckhoven en sa chambre, pour

se vanger qu'il auait prié le Fiscal Rooseboom a disner le jour d'auparavant quoyque luy, Issac, l'eust prié de ne le point faire, parce que Rooseboom auoit mesdit de la chere qu'on faisoit a la Cour, disant qu'on y mouroit de faim et qu'il ne vouloit plus jamais y aller.

Dimanche. 28. S. A. fit la cene chez elle. Je disnay chez Dyckvelt.

Lundy. 29. S. A. disna chez Ginckel. L'escriuis une lettre aux Estats par ordre de S. A. portant qu'il estoit marry de ne leur pouvoir mander, sinon que jusques la il n'y auoit eu d'occasion de faire chose d'importance, les forces de l'ennemy et les nostres estant a peu pres esgales et l'un observant l'autre de pres, et que led^{t} ennemy estoit encor aupres d'Ath.

Je vis une lettre escrite de la main de S. A. au Pensionaire ou il y avoit: „mij is wel te sien die groote drift die daer is om de vrede te maecken quovis modo" et puis qu'il seroit bien aise que la paix pust se faire au pied de celle d'Aix la Chapelle, sans que je pusse lire le reste qui estoit de l'autre costé de la feuille.

Je fus me promener avec Albrantsweert au Chasteau de Lembecq appartenant au Prince de Steenhuysen. Dans le jardin devant la maison il y a un grand jet d'eau, mais qui ne sautoit pas, et dans le jardin grande quantité d'arbres nains.

Mardy. 30. Du Moulin vint au quartier.

Je disnay chez Dyckvelt avec le L^{t} Gn̄al Aylua, Albrantsweert, Bredrode etc. Walenburg me dit devant ma porte qu'on parloit d'oster a Sidelinsky (sic) la charge de Presid^{t} du Conseil de guerre, le Comte de Waldec ayant dit que c'estoit un fol.

Vers le soir je dessignay une veue du moulin à eau à Lembecq.

Le Comte de Hornes donna a disner à des dames de Brusselles.

Mercredy. 31. Mr de Ryenburg deputé des Estats d'Hollande vint me voir.

Madame Hessel vint solliciter pour faire auoir une compagnie a son fils revenu de la prison.

Je mis un habit neuf de camelot de Bruxelles.

Aoust.

Jeudy. 1. Je disnay auec le Fiscal Rooseboom et du Moulin qu'il auoit prié aussi, et qui dit entre autres discours a sa mode qu'il trouvoit que la vengeance estoit une passion des belles ames et qu'il s'y estoit laissé aller bien souvent, et que mesmes il pouvoit dire qu'il n'auoit jamais manqué de se venger de ses ennemys de quelque qualité qu'ils eussent esté.

Vendredy. 2. Je disnay chez mr de Naeldwyc, deputé de messrs les Estats d'Hollande: il y eut de plus le Comte de Hornes, mr Benting, Albrantsweert, Valkenbourg, Rooseboom etc. jusques à douze. La chere fut assez mediocre.

Il y eut un bruict de la mort de mr de Thurenne.

Walenbourg me conta que feu Dorp luy auoit racconté qu' estant a la chasse au quartier de Naeldwyc, il auoit veu deux paysants qui s'estoyent attachés l'un à l'autre auec une corde beuvants a qui n'en pourroit plus le premier. Que l'un disoit a l'autre que s'il estoit Prince d'Orange il voudroit faire couvrir cincq ou six tables, les auoir pleines de monde et aller de l'une a l'autre pour faire bonne chere; l'autre dit: Neen, beget, ick niet, ick souw en hoope vrouwluy willen hebben en hebben daer mijn plaisir meê. Neen, sey den anderen, je bent er noch niet te deegh, ick wouw bebben en paer gladde meren voor de wagen en als 't eene vaetje leegh was, 't ander weer op de stell.

Ma femme me manda que le fils du Tresorier Burgh s'estoit fait papiste à Florence et vouloit demeurer en ce pays là. Valckenbourg, estant a demy saoul le soir, conta a Dyckvelt et a moy que dans le combat de Senef le Comte de Solms auoit perdu la tramontane et ne scauoit plus ce qu'il faisoit, faisant faire un mouvement de demy tour a droite mal a propos et que dans ce mouvement l'ennemy l'avoit mis en desordre et defait. Que deux bataillons des marines dont Friesheim commandoit l'un et . . . . . [1]) l'autre, s'estoyent enfuys et l'auoyent abandonné sans estre attacqués et qu'il y auoit du sujet pour faire le proces a Friesheim.

Samedy. 3. Le Comte de Hornes nous fit voir des tapisseries peintes en eau sur de la toile ou estoyent imprimés les contours des figures avec des planches de bois et qui faisoyent beaucoup d'effet; mais elles ne resistent pas a l'eau et a l'humidité.

Je disnay chez luy auec Brederode, le Baron de Heyden, son beaufrere, son frere etc. Il auoit de la tappiserie de paysages du mesme ouvrage.

S. A. disna chez 's Grauemoer.

Zuerius le L[t] me conta d'une brouillerie qu'il y auoit eu entre Montpouilean et le Comte de Nassau, General de la Cauallerie, pour une impertinence que ce premier auoit dite a Heuft, adjud[t] du Conte de Nassau, et pour la quelle il auoit esté obligé de faire de grandes satisfactions a l'un et à l'autre.

La nouvelle de la mort de mons[r] de Thurenne et du depart du Prince de Condé pour aller commander l'armée d'Allemaigne se trouva veritable.

Dimanche. 4. S. A. me parla auec quelque sorte de civilité et de familiarité plus qu'a l'ordinaire pendant que je faisois signer mes depesches.

---

1) Niet ingevuld.

A disner on conta que Isaac ayant acheptè quatre beaux moutons pour 20 ducatons, l'homme qui devoit les livrer, cherchant la cuisine, rencontra les soldats de la garde et leur demanda où il pourroit donner ses moutons. Ils dirent qu'ils estoyent fort bien et qu'ils en auroyent soin, et les mangerent: c'estoyent des soldats du Capne Rohan.

Au soupper Coyear dit que le jour d'auparavant S. A. avoit dit qu'il ne falloit pas songer a la Haye avant le nouvel an.

Je renvoyay a Brusselles au cousin Hoefnagel des meschants desseins qu'il m'avoit envoyés, et aussi une perruque a Brochet.

Lundy. 5. S. A. me traitta encore avec de la bonté.

Il vint quelque nouvelle incertaine d'une defaite des François en Allemaigne où il en auroit esté tué quelques milliers, on dit que S. A., parlant du retour des trouppes, avoit dit qu'il n'y falloit pas songer avant le nouvel an, au moins pour la Cavallerie.

Je donnay a Amelisweert 200 ducatons pour les faire rendre a la Haye.

Mardy. 6. Il courut encore des bruicts incertains d'un combat entre les Imperiaux et l'armee de mr de Thurenne.

Je disnay chez mr Lintelo, Major des Gardes, avec Zuylestein, Dolman, le Fiscal: sa femme estoit aussi a table. Je donnay 200 ducatons a Oyen pour les faire rendre a ma femme a la Haye. S. A. escriuit une lettre aux Gecommrs Raden ou il entra quelques termes de ressentiment.

Mercredy. 7. Je disnay chez Rooseboom le Fiscal, avec Dolman. J'escrivis à mon frere à Paris pour me faire faire une monstre de la nouvelle invention.

Jeudy. S. A. disna chez le Comte de Flodrof.

Elle escrivit aux Estats Gñaux qu'a regret elle estoit encor au mesme quartier, mais qu'elle esperoit de trouver occasion de faire quelque chose, si les ducs de Brunswyc entreprenoyent le siege de Treves.

Elle escrivit a l'Admiral de Ruyter, estant prest à faire voile vers la mer Mediteranée, de recevoir en son bord un nommé Poulet, ingenieur de profession et que Heemskercke auoit disposé pour aller servir parmy les revoltés de Bretaigne, et de le mettre a terre a Quimperlay et d'attendre scauoir comment il seroit receu et de renvoyer dans un vaisseau propre à cela les deputés que peut estre ces gens voudroyent envoyer. Hemskercke me dit qu'on y devoit envoyer secours d'hommes.

Vendredy. 9. S. A. revenant au logis vers le midy et ayant esté voir le beau lieu de Gaesbeecq, receut nouvelle que les Francois en Allemagne, ayant voulu se retirer et passer le Rhin apres auoir bruslé leurs amunitions et vivres, avoyent esté attacqués par Montecuculi et avoyent perdu beaucoup de monde, 70 pieces de canon et 17 tant estandarts qu'enseignes, et que la nuict ayant separé les deux armées, on attendoit quel seroit l'evenement du jour suivant.

Je tombay de mon cheval Anglois sans me faire du mal.

Samedy. 10. Je disnay chez Dyckvelt auec Sas, Heyden etc. Il nous traitta assez bien.

Sas dit qu'il vouloit suivre S. A. jusques a ce qu'il commencast à agir.

Dimanche. 11. Il ne se passa rien de remarque.

Je souppay chez le Prince de Frise auec Walenbourg, d'Aulnoy, Franckestein, Preswitz.

Il y eut un valet qui contrefit auec un petit instrument fait d'un .....[1]) la voix d'un enfant qui pleure, fort naturellement.

On y racconta encore que depuis quelques jours un officier Espagnol, portant tousjours sur luy de l'argent, couchoit dans une tente si petite que son lict touchoit la toile du chevet et au pieds, ayant tousjours ses chausses

1) Niet ingevuld.

soubs sa teste, des fripons ayants espié cela vindrent une nuict et coupperent un trou doucement du costé de ses pieds, et commencerent a les luy gratter. Il se leve en sursaut pour voir ce que c'estoit, et en mesme temps l'autre ayant couppé la tente au chevet emporta ses chausses.

Lundy. 12. Il vint d'Allemagne une relation du combat entre les Imperiaux et l'armée de Thurenne.

On commenca desjà depuis un jour ou deux de parler de marcher.

Le jour precedent il vint 34 deserteurs Francois se rendre.

J'entendis que S. A. dit a Benting pendant que j'estois a copier quelquechose en sa chambre que Slangenburg auoit une mauvaise affaire et qu'il ne voyoit pas comment il s'en laveroit; c'estoit de quelqu'homme qu'il auoit battu et maltraitté.

Le baron Heyden, Cap^ne^ aux Gardes, revenant de la prison de France, dit que l'Evesque de Strasbourg luy auoit dit de saluer S. A. de sa part, et de la prier de faire promptement la paix *parce qu'il s'ennuyoit fort en ce pays la.*

Mardy. 13. Je disnay chez Dyckvelt auec la Lecq, Zuylestein, Dolman, m^r^ Naeldwijc, Colyear as (sic) etc. et il nous traitta bien. Le soir a 10 heures le Conte Rasch vint trouver S. A. de la part du duc de Villa-Hermosa et apporta la nouvelle de la defaite des trouppes de m^r^ de Crequy devant Treves par les ducs de Brunvic. Il amena un Officier qui y auoit esté et une lettre de Louvignies, mandant la chose a S. A. qui en eut une grande joye, et manda la nouvelle ce mesme soir au Pensionaire Fagel.

Mercredy. 14. Je vis dans une lettre de S. A. au Pensionaire qu'il devoit venir la trouver a l'armée et que dans peu de jours nous devions deloger.

Jeudy. 15. S. A. escriuit à Montecuculi qu'elle esperoit de rencontrer bientost l'occasion d'employer utilement

ce qu'elle auoit de forces auec elle. Il y eut un bruict d'un detachement de 6000 hommes qu'auroit fait l'ennemy.

J'eus une lettre du Cousin Hoefnagel, me donnant auis d'une collection de desseins du chanoine Goblins.,

Vendredy. 16. Je disnay chez Dyckvelt auec Opdam, Hekeren, Sas, Lt Gñal Aylua etc.

Du Moulin partit pour l'armée imperiale; je me pourmenay le soir auec Sas a cheval. On parla beaucoup d'une trefve de 4 ou 5 ans que Temple arrivé d'Angleterre auroit proposée.

Samedy. 17. L'on fit des feux de joye de la victoire de Montecuculi contre l'armée de m^r^ de Thurenne. Je sortis auec S. A. le soir et allay auec luy le long de la ligne et fus tourmenté d'un cheval anglois ardent que j'auois et qui me fit trente saults, faillant de me jetter a terre. J'en fus fort embarrassé dans l'obscurité.

Berckhout arriua le matin et vint encore m'embarrasser dans le petit logement que j'auois.

Dimanche. 18. S. A. envoya le Coronel Epp pour aller trouver les ducs de Brunsvic auec instruction et ordre de leur promettre des quartiers d'hyver dans l'Oostfrise. de plus que S. A. et le duc de Villa-Hermosa tiendroyent la main a ce que par un traitté de paix la Suede venant a ceder l'Evesché de Bremen, il tombast entre les mains desd^ts^ ducs, pourveu qu'ils voulussent resoudre de faire la guerre aux quartiers ou ils estoyent le reste de la campagne, et de donner s'il se pouvoit trois mille chevaux pour prendre Charleroy ou une place sur la Meuse.

Lundy. 19. Je ne me portay pas tout a fait bien et eus quelque sorte de flux de ventre. Gendt estant dans ma chambre parla de Hedwig de Brederode comme d'une aban donnée et pour laquelle il ne falloit par beaucoup de facon.

Berckhout me dit le soir que la femme de Boreel auoit ceste invention de mander à son mary tous les discours qui se debitoyent de sa conduitte.

Mardy. 20. S. A. envoya ordre a six regiments d'Infanterie de nos garnisons de se rendre a Graue pour estre commandés du Comte de Stirumb.

Je receus une lettre de la cousine m. z. On donna les ordres pour la marche du jour suivant.

Mercredy. 21. Nous marchames de Lembecq de grand matin et logeasmes a *Braine le Comte.* S. A. logea a la poste hors de la porte, et moy chez le curé de la grande Eglise.

Je manquay S. A. dans la marche et marchay auec les gardes et le Comte de Waldec. S. A. auoit esté auec la Cauallerie.

Rooseboom me conta qu'un advocat dans un escrit, fait contre luy, auoit dit qu'une certaine ordonn^{e} que luy auoit alleguée, estoit de nulle valeur et qu'il ne scauoit comment on osoit l'alleguer, ayant esté faits par le Roy Philippe II qui auoit esté mangé des poux.

Jeudy. 22. Hagh qui auoit esté auparavant envoyé des ducs de Brunsvic a la Haye, vint de la part desd^{ts} ducs donner auis de la bataille de ses maistres auec le duc de Crequy, et nous apprit que la victoire estoit plus ample que l'on ne scauoit jusques la.

On sonna le matin boutteselle et a cheval pour abuser les ennemys.

Le Rhingraue sortit auec une escorte pour aller inspecter le lieu du prochain campement.

Je prestay 100 £ a Heemskerck.

Vendredy. 23. Nous marchames de Braine le Comte a *Thieusies* a une heure et demye de Mons.

Je tombay d'un cheval que mons^{r} de Montpouillan m'auoit donné pour essayer.

Comme nous araivames au camp il y vint quelque auis (entre autres m^{r} de Ginckel le dit) qu'on auoit ouy des timbales et des tambours des ennemys. S. A. pour voir ce que c'estoit; — mais il ne se trouva rien d'importance.

Pendant qu'on estoit là a attendre ceux qu'on auoit envoyés pour prendre langue, un grand chien ressemblant un peu à un loup passa par les bleds, quelques gardes et autres pousserent apres, croyants qne c'estoit au loup. Bruynestein devanca tout le reste et le tua a coups de pistolet et d'espee, dont ou luy fit fort la guerre apres.

Ce campement n'estoit gueres loing de Senef.

Ce jour et quelques precedents je ne me portay pas trop bien, ayant l'estomac un peu en desordre.

Samedy. 24. Il fit mauvais temps auec de la pluye de temps en temps, ce qui gasta extremement les chemins dans le quartier. La nuit sur tout il plût extremement.

On fit partir pour Bruxelles une escorte de 600 chevaux pour aller prendre m^r^ le R. Pensionaire Fagel.

S. A. me dit le matin qu'elle vouloit que j'eusse une chambre dans sa maison.

La nuict du samedy il y eut de l'allarme et la pluspart de l'armée soubs les armes, un espion ayant esté pris par les Espagnols qui confessa que les ennemys auoyent dessein d'enleuer quelque quartier.

Dimanche. 25. Il y eut encore une allarme la nuict, une de nos gardes ayant esté poussée, mais je ne sceus rien ny de ce bruit la ny du precedent. Le soir me trouvant encor un peu oppressé, j' essayay de vomir et rendis quantité de bile, dormant bien la nuict suivante.

La nuit precedente Sommelsdyc estant de hors auec un party, ils prirent un guide des ennemys le quel menants auec eux il voulut se sauver au passage de quelque fossé, mais un offic^r^ reformé le tua d'un coup de carabine ou de pistolet.

Lundy. 26. Arriuerent vers le soir le R. Pensionaire Fagel, Odyck, Beverninghe, des Marest et Rosa. Je fus me promener auec Roseboom, m^re^ des req^tes^.

Mardy. 27. S. A. sortit le matin auec une partie de la Cauallerie pour reconnoistre le camp des Ennemys.

Odyck m'obligea a rester auec des Marets n'osant aller jusques sur la hauteur ou l'on pouvoit tout voir.

Je ne me portay pas bien touts ces jours passés, l'indigestion de mon estomac, une demangeaison sur le dos et une lassitude me continuant tousjours. Des Marets dit qu'il croyoit que Temple auec le R. P. auoyent ebauché quelque projet d'un traité de paix, et que la France la desiroit beaucoup.

Mercredy. 28. On nous vint dire le matin que S. A. alloit à Senef, mais il n'en fut rien. 's Grauemoer me pria à disner, mais je ne pûs pas aller a cause des choses qu'il y eut a faire pendant que m^rs^ Fagel et Beverning estoyent au Camp.

Jeudy. 29. Monsr Fagel et les autres partirent pour la Haye auec un passeport des Francois.

Vendredy. 30. Nous marchames de Thieusies à *Strepy* qui en est a une heure et demye et a une bonne heure de Binch. Le village estant petit et tout ruiné des imperiaux, tout le monde fut obligé de camper, a la reserve de S. A. qui logea dans la maison du curé. Rooseboom et moy couchames dans la tente de m^r^ d'Albrantsweert fort estroitement.

Le mesme soir on envoya quelques regiments devant Binch pour l'attacquer, soubs le commandement de m^r^ d'Ailua, mais ce jour et la nuict suivante on n'avança gueres.

La nuict il y eut une alarme qui nous fit sortir du lict, et fut fausse pourtant.

Samedy. 31. L'apresdisnee m'estant allé promener vers Binch ou l'on voyoit fort commodement toute l'attacque et les deux batteries d'une montaigne qui commande la ville, apres y auoir esté une petite demy heure, S. A. se trouvant aussi la, nous vismes que les assiegés hausserent quelque chose de blanc sur les remparts demandants à capituler. On cessa incontinent de tirer et le

Chevalier de St. Victor auec beaucoup d'officiers et de soldats se monstrerent sur la muraille. On envoya mr d'Ailua et le Cor. la Guette pour leur parler, et le mesme soir ils se rendirent à discretion, et on envoya du monde dans la ville.

Septembre.

Dimanche. 1. On eut diuers auis touchant la marche des ennemys et enfin il se trouva qu'ils s'estoyent auancés jusques dans nostre camp de Thieusies a peu pres. Comme il y auoit quelque apparence qu'ils venoyent pour nous coupper de Mons, le Comte de Waldec dit le matin, comme j'estois dans la chambre de S. A., que si cela estoit, il falloit se battre de necessité, et S. A. dit: Il n'y a point de raillerie a cecy; si cela est, nous n'auons qu'a preparer nos pistolets des à cette heure.

's Grauemoer me dit, quand je l'asseuray que le Comte de Stirumb marchoit auec les six regiments de Graue à Rurmunde, qu'il voyoit bien que les Espagnols persistoyent tousjours dans leur premier projet d'aller a Liege.

Lundy. 2. Il n'arriua rien d'importance.

Mardy. 3. Il n'arriua rien non plus. Le soir j'allay me promener a cheval auec Albrantsweert vers le quartier de l'artillerie.

Mercredy. 4. Veglin me dit qu'un officier Espagnol luy auait dit que les paysans de Fay et Senef et la autour auoyent plusieurs crayons perdus dans le combat de l'annee passée. Je trouvay deux Capucins de Binch qui me promirent de s'en informer par le moyen des curés de ces lieux qu'ils croyoyent estre refugiés a Nivelle.

Je fus me promener le soir autour de Strepy a pied et fis un petit dessein.

Le cheval que j'auois trocqué de van Hill, se blessa bien fort a la jambe.

Il vint avis qu'on avoit pris la contrescarpe de Treves et que Louvignies et le Pr. de Vaudemont y avoyent esté blessés legerement.

Jeudy. 5. Je disnay chez Dycvelt avec Opdam, Zuylestein. Walenburg was daer, mede gequetst xȳnde, et estoit melancholique.

Il vint avis que Treves capituloit et qu'il y avoit apparence que la garnison seroit faite prisoniere de guerre.

Vendredy. 6. Je me promenay du costé de la ville de Binch, et vis en revenant aupres d'un petit village, nommé Bray, une grande pierre ou caillou, qui sort de terre dans un endroit ou il n'y a point de cailloux a l'entour, et est haute de 24 pieds environ et large de 12; on ne peut scauoir combien elle entre en terre. Il y a un creu en forme de canal depuis le haut jusques au bas. Les habitants des environs en font des comptes fabuleux et ridicules.

Le Coronel la Guette, qui me mena voir ceste pierre, me conta en chemin que le defunct duc d'Arschot avoit eu dans son cabinet la dent d'un garcon de Mons qui apparemment vivoit encore, laquelle avoit au dehors une enveloppe mince d'une substance comme du marbre et au dedans estoit en partie d'or et en partie de cuivre fort fin, et que tout cela faisoit ensemble la dent entiere, estant joint fort justement et comme d'une piece; que le garcon ayant eu cette dent jusques a l'aage de seize ans, elle luy estoit tombée alors.

Que dans le mesme cabinet il y avoit deux de ces trompettes inventees en Angleterre dont on parle de loin et que l'une se faisoit entendre de deux lieues loing.

Il fut pris ce jour la huict cavaliers de Frankestein au fourage.

Samedy. 7. Nous marchames de Strepy à une maison qui estoit un Prieuré nommé *Serainissard*, estant a une demy heure de Senef et a deux lieues de Strepy. La

marche alla tout joignant le village de Fay et celuy de Senef, ou je fus auec mr le Rhingraue examiner touts les endroits ou s'estoit donné le combat l'année passee, nommement a cette barriere ou il auoit esté tant opiniastré et ou le Prince de Birkefeltz auoit esté blessé. Cet endroit est proche de la petite Eglise de Fay situee fort plaisemment auec des fort grands tilleux et chaisnes aupres. Il y eut encor un autre coin du champ de bataille ou il y auoit une houbloniere ou l'on s'estoit fort battu et ou Palm auoit esté blessé. Il y auoit encore par-cy par-la plusieurs chappeaux moitjé pourrys et quantité de carcasses de chevaux; d'hommes je n'en vis point, mais d'autres m'ont dit d'en auoir trouvé. Aupres de cette houbloniere on voyoit des marques de grandes fosses ou on auoit enterré les morts. Un paysan de Fay me dit luy et d'autres en avoyent enterré plus de six mille. On trouva encore partout des foureaux d'espée.

Je reconnus encore fort bien l'endroit ou j'auois veu bracquer des petites pieces de canon au Coronel la Verne, et ou ayant desjeuné un moment auparauant je vis piller nostre bagage. A Senef S. A. nous monstra une haye ou auoit commencé le combat entre les trouppes du Prince de Vaudemont et les ennemys.

La resolution estoit d'aller loger a Senef qui est un petit village, mais a des maisons assez passables pour le pays, et un petit marais d'un costé; mais on changea le quartier je ne scay pour quelles raisons et on alla loger audt Prieuré. La marche fut assez confuse et dura depuis les cincq heures du matin jusques a sept du soir pour l'auantgarde, sans auancer plus que deux lieues de chemin. Auec cela on auoit fait partir le bagage la nuict precedente a 12 heures. Dyckvelt, Albrantsweert et Heemskercken coucherent dans ma chambre ou on alloit par une petite porte et une montée a gauche de l'autel de la chappelle.

Dimanche. 8. Nous marchames du lieu susdt jusques au pres de Nivelle et S. A. logea dans un chasteau nommé *Vaillampont,* estant une commanderie de l'ordre de Malthe. Il est situé fort plaisamment avec un petit bois à costé qui est tres joly, auec des belles allées en estoille. On auoit pris le quartier de S. A. dans un petit village nommé Thienes qui en est a un demy quart d'heure ou S. A. disna meme dans l'eglise; mais le logement fut trouvé si mauvais qu'on changea le quartier.

Lundy. 9. Je rendis le matin au jeune Lannoy deux cens ducatons qu'il auoit fait compter a me femme et payay au Coronel Brandt un cheval noir qu'il me vendit, ayant voulu me le donner pour 200 £. S. A. depecha Ittersum pour aller voir de sa part made la Douariere.

Mardy. 10. Arriua la nouvelle de la mort de madame la Princesse douariere, decedée le 8e de ce mois.

Mercredy. 11. Nous marchames du Chasteau de Vaillanpont à *Genap*, un village moitie ruiné par les guerres. Tout aupres il y a le Chasteau de Lorthier que les Espagnols ont fait sauter il y a quelques annees.

Dudt Chasteau a Genap il n'y a qu'une heure et demye de chemin. On passe par un petit bois.

Tamminga me dit en chemin qu'il auoit ouy dire que le dessein estoit de faire prendre Huy par un detachement commandé par le Rhingraue.

Il y à Genap un moulin a eau ou il y a une belle cascade de la petite riviere de .....[1]) et force ruisseaux aupres.

Dycvelt me dit que les Espagnols auoyent tres grande peur que si nous allions auec les trouppes vers la Meuse, les ennemys n'attacquassent Louvain ou Brusselles.

Jeudy. 12. La nuict precedante ce jour le Marquis de

---

1) Oningevuld.

Montpouillan fut envoyé au devant du grand convoy qui devoit venir de Brusselles auec 1500 chevaux.

Nous marchames de Genap à *Limale*, distant du premier 2½ heures; le pays entre deux est fort beau et plaisant.

S. A. logea au Chasteau du Baron de Limales qui est grand et basty a la moderne auec un grand jardin ou il y a des fontaines, mais au reste fort mal entretenu. Le pere de ce Baron, nommé le Caualier Rodez, a esté Pagador Gñal au Pays-bas et le Roy s'estoit saisy de tout ses biens apres sa mort pour prendre ses seuretés.

Je disnay chez Sidlenisky auec les deux Roosebooms.

Rooseboom l'ainé me dit que Sedlenisky estoit un homme qui disoit tout.

Vendredy. 13. Je disnay chez Dyckvelt et S. A. m'envoya querir pendant que j'estois a table pour escrire des lettres au sujet de la mort de madame la Princesse.

On parla de faire un detachement de la Brigade du Pr. de Birkefelt pour aller à Liége.

J'ouvris une lettre de l'ainee Dorp a son neveu le page ou l'entretenant de toute sorte de choses, entre autres elle dit qu'elle ne pouvoit encor luy envoyer de l'argent ayant esté obligee elle mesme d'en emprunter.

Samedy. 14. Le Rhingraue me dit que le vieil Baron de Limale, Pagador Gñal, auoit fait une vie estrange dans sa maison de Limale, et qu'une fois il auoit traitté le Prince de Condé, le Comte de Fuensaldagne et quelques autres personnes de grande condition sept ou huict jours durant et qu'il luy en avoit cousté 50^{m} francs, mais qu'apres cela il tomba.

Il y eut auis des ennemys qu'ils s'estoyent campés derriere le pieton et que m^{r} de Luxembourg estoit logé au chasteau de Trasignies ou le Pr. de Condé auoit logé l'année precedente.

Dimanche. 15. Je disnay chez l'aisné Lannoy dans sa tente qu'il auoit fait tendre sur une hauteur ou il y auoit

une jolie veue vers le village de Limalette. Il y disna encore le Prince Fritz de Nassau auquel on voyoit tousjours une grande melancholie et taciturnité.

La nuit d'auparauant estoit arriué un grand convoy de Brusselles, auquel on auoit envoyé m^r de Montpouillan au devant auec 1500 chevaux.

Lundy. 16. M'estant eveillé a 5 heures du matin je ne me trouvay pas trop bien et sentis ensuitte le matin quelques foiblesses de coeur. Le soir, sentant qu'il y auoit quelque desordre dans mon estomach, je fis des efforts pour vomir et rendis beaucoup de bile, me sentant soulagé. Le matin vers midy je fus designer une veue du passage.

On eut auis que l'ennemy estoit marché vers Gemblours.

Le soir un certain crayonneur de peu d'importance, que m^r de Naeldwyc m'auoit adressé, me fit voir des pieces de sa facon et de peu d'importance.

Apres Boreel causa quelque temps en ma chambre.

Mardy. 17. Le matin j'escriuis douze ou treize lettres pour S. A. et l'apresdinée une longue moy mesme a T.

Le soir Boreel causant en ma chambre me dit entre autres choses que la medisance commencoit a s'establir bien fort a la Haye, et que peut estre si l'on faisoit rouer de coups un de ces causeurs là, cela y feroit quelque bien.

Mercredy. 18. Le copiay et mis au net dans la chambre de S. A. un memoire devant servir d'instruction au Coronel Epp qu'on renvoyoit aux ducs de Cell et d'Osnabruque. Il y auoit de principal qu'il devoit faire passer les 2000 chevaux ou ce qu'il y auroit de plus des trouppes de Lunebourg, a Rurmunde sur un pont pour marcher en suitte vers Tongeren, et qu'il devoit prier les Ducs susd^ts d'attendre auec toutes leurs trouppes sur le Roer pour estre a la main si l'occasion s'offroit d'entreprendre quelque chose de grand et de considerable.

S. A. escriuit au R. P. de travailler a faire rauoir au

s^r^ de Ruynen sa charge de Drossard de Drenthe, et de tirer de luy parole a ceste occasion qu'il se raccommoderoit auec le comte de Schellaert qui a epousé sa fille.

Je disnay chez le s^r^ Cor. Braeckel.

Jeudy. 19. Nous marchames de Limale à Chamont a une demy heure de Conroit (?) ou l'annee passée nous avions logé au Chasteau, le jour qu'il fit une tempeste si extraordinaire. Ce jour icy il tonna aussi, ce que de long temps auparavant il n'auoit point fait.

Je desjeunay auec Heemskercke en son quartier auec trois Gentilhommes Italiens, Pasqualigo, Bacciadonna, Calino et Arnolfini, le premier estant Gentilhomme Venetien.

Il fit fort chaud et beautemps le matin. Je receus une lettre de mon Pere ou il se plaignoit de ce que madame ne l'auoit par mis executeur de son testament au lieu de Beaumont.

Je soir je souppay encore chez Heemskercke auec les mesmes Italiens dont l'un nommé Pasqualigo tint des discours fort sales et bien Italiens.

Vendredy. 20. Je disnay chez Dyckvelt auec Ailua, Brederode, Boreel.

S. A. recommanda par lettre aux Estats Montpouillan pour la charge de Steenhuysen en gardant ses gages. Ginckel en la place de Montpouillan et Weibmenum aussi pour Comm^re^ Gn̄al de la Caualleric auec les gages de Fariaux, dont la charge n'auoit pas esté donnée depuis sa demission.

Samedy. 21. Nous marchames de Chamont a l'Abbayie de Ramay aupres de *Gumez* deux heures de chemin environ.

En chemin Dyckvelt me dit que la France auoit offert d'evacuer Liege, Huy et Dinant, si l'Estat promettoit de n'y point mettre de garnison.

S. A. logea dans lad^te^ abbayie qui estoit de filles, les quelles s'estoyent quasi toutes retirees à Namur.

Dimanche. 22. Il y eut un bruict a la Cour que de

commun accord auec la France l'on devoit raser la Citadelle de Liége, Huy et Dinant; mais cela se trouva faux.

Lundy. 23. On depescha plusjeurs lettres touchant la mort de madame, et on continua le Magistrat de Bolduc.

Mardy. 24. Nous marchames auec l'armee de l'abbayie de Ramay a *Linsan*, un village aupres de Hannuy (mais qui ne se trouve pas dans la Carte) 3 heures de chemin. Il plût tout du long du jour depuis les 9 heures du matin.

Le Cousin d'Oorschot partit le matin vers Boilduc.

Je trocquay un cheval noir de Preswitz contre un bay que j'auois du feu Cor. Palm en donnant 200 £ de retour.

Jeudy. 26. Il ne fit que pleuvoir tout le jonr.

Le Comte de Waldec se porta mal d'un abces qui luy estoit venu a la jambe, jettant des hauts crys a ce que S. A. dit. J'escriuis pour elle quantité de lettres.

Vendredy. 27. S. A. escriuit a l'Empereur et a Montecuculi qu'elle n'auoit point sceu former des desseins pour l'offensive durant la campagne, par ce qu'elle auoit esté obseruée d'une armee des ennemys aussi forte que la sienne; qu'elle esperoit de faire pourtant quelque chose apres l'arrivée de la Cavallerie de Lunebourg. Que cependant ce que nous auions fait auoit causé une diversion fort considerable et soulagé les trouppes de l'Empereur et celles des Princes alliés sur la Moselle.

Samedy. 28. On envoya quatre regiments pour aller au devant du Comte de Hornes qui venoit auec l'artillerie de Brusselles.

J'envoyay à Heinsius le catalogue de la bibliotheque de Duyst pour m'achepter ce que j'auois marqué la dedans.

S. A. ayant escrit aux Estats Gñaux pour recommander Montpouillan a la charge de Lt Gñal de la Cauallerie, Steenhuysen quittant en gardant ses gages, et Ginckel, et Weibmenum pour celles de Commissaires Gñaux de la Cauallerie. Boreel et d'autres me dirent que la Lecq, qui jusques icy auoit commandé une brigade de la cauallerie

et estoit plus ancien Coronel que Weibmenum de beaucoup, en estoit fort fasché.

Dimanche. 29. S. A. escriuit au Comte de Stirumb de renvoyer dans leurs garnisons le regiment de Mario l'esquadron de Wynbergen et les 12 comp^{es} de Frise qu'il auoit eus auec luy.

A quoy estant adjousté ce que Colyear me dit ce soir qu'hier un grand conseil de guerre ayant esté tenu, les Espagnols n'auoyent pû resouldre d'entreprendre le dessein de Liege, il semble que cette affaire n'aura point de suitte. On eut auis que la Cauallerie de Lunebourg estoit arriuée aupres de Rurmonde.

Lundy. 30. J'escrivis a ma femme et a T.

Le matin S. A. estant a la chasse, je fus me promener auec Albrantsweert sur le chemin de Louvain.

Le soir je fis voir a S. A. les petits desseins que j'auois faits durant la campagne qui me les auoit demandés le jour precedent et y prit quelque plaisir.

Octobre.

Mardy. 1. Je fus me promener le matin, S. A. estant encor à la chasse, auec Albrantsweert et Boreel, et fis deux desseins devant et apres midy. Le pays en ces quartiers n'estoit que mediocrement beau au prix de celuy que nous auions veu auant que d'y venir. Van Hill conta a table que madame de Sterrenbourg une fois ayant perdu tout son argent et volé son mary, auoit esté dans un tel desespoir qu'elle estoit en chemin pour se jester dans un Couvent.

Mercredy. 2. S. A. escriuit a Chieze qu'elle n'auoit encor rien touché de l'argent d'Espaigne, et que pourtant elle ne pouvoit se plaindre du duc de Villa-Hermosa auquel les remises pour la payer auoyent esté faites, parce

qu'elle scauoit la disette d'argent ou il estoit, mais bien de ceux qui se jouoyent dud^t Duc et d'elle tout a la fois. Qu'au reste elle auoit creu de pouvoir encor emporter de cette campagne la Citadelle de Liege, par la prise de laquelle ou auroit pû asseurer une grande partie de la Meuse, couvrir Namur et Luxembourg qui s'en alloyent perdues la campagne prochaine et prendre des quartiers d'hyver a choix; mais que le duc de Villa-Hermosa, quoyque souhaitant la mesme chose, n'auoit pû faire entrer en son sentiment ses generaux et que Chieze pourroit temoigner en Espaigne que tout cela causoit bien du deplaisir a S. A.

Le soir m^r le Prince me fit mettre au net un brouillon de lettre qu'il escriuit aud^t Duc ou estoyent deduites les raisons qui l'auoyent fait conseiller led^t dessein d'assiéger la citadelle de Liege. A la fin il y auoit, qu'il falloit considerer de quel effet seroit le dessein de marcher vers l'ennemy et si le manque de fourages et de vivres, si l'on n'estoit pas bien resolu de l'attacquer dans son poste s'il ne retiroit, ne causeroyent du nouuel embarras.

Jeudy. 3. S. A. fut a la chasse depuis le matin jusques à trois heures.

Marquette cur la comp^e de Cauallerie de Losecott.

Boreel souppant dans ma chambre me dit que Demarais auoit emporté soubs son manteau un enfant dont madame d'Ouwerkerck estoit accouchée dans la maison de Spijck auant son mariage; que la femme de Tromp a Delft estoit une meschante beste, et qu'elle anoit esté esperdument amoureuse de Jacob van der Dnssen.

Vendredy. 4. Je disnay chez Dyckvelt auec Brederode, le Comte de Solms etc. Ce dernier conta que le Prince Frits de Nassau ayant eu de S. A. le regiment de Ringelenbergh, se repentit de l'auoir obtenu et se cacha dans une charette sans se vouloir faire voir a personne; que Ringelenberg le tira de la pour le faire (voir) a la teste de ce Reg^t quand il fut commandé il y a quatre ou cincq

jours pour aller (à) Tirlemont. Qu'en chemin il voulut descendre du cheval venant au pont d'une petite riviere pour se jetter dedans, et puis voulut faire la mesme chose auec le cheval.

S. A. escriuit a l'Emper$_r$ et a Montecuculi que le dessein qu'il leur auoit mandé d'auoir (celuy de Liege) ne devoit point auoir d'effet par l'opposition des Generaux des trouppes d'Espaigne.

Samedy. 5. Le disnay chez Naeldwyc auec beaucoup de monde. On y tourna l'hoste quasi en ridicule. La Lecq cria a la santé de m^r Naeldwyck l'aisné et puis de m^r Naeldwyc le Cadet. La table estoit mal servie, quatre ou cincq personnes de priés plus qu'elle ne pouvoit tenir, enfin grand desordre. Chascun prit une bouteille de vin d'Ay sur ses genoux. Dyckvelt me conta qu'Achthienhoven estant envoyé vers m^r l'Elect^r de Brandebourg et restant quelque chose a demesler touchant un point du Traité, on resolut a cette Cour d'envoyer le Gn̄al Maj. Dorflin, Achthienhoven luy donna une lettre d'adresse, disant que ce Seigneur de la part de m^r l'Elect^r venoit a la Haye et qu'elle auroit à le loger et traiter auec toute sorte de civilité et secrettement. Auant qu'il arrivast Pelnitz le fils vint voir mad^e d'Achthienhoven et luy dit qu'il auoit veu m^r son Pere en bonne santé et venoit pour l'en asseurer; elle croyant que c'estoit Dorflin, le pressa de toutes les facons pour demeurer au logis, offrant de le tenir la en toute secretesse.

Je vis dans une lettre de S. A. au R. P. qu'il luy recommandoit de parler a Odyck pour faire partir Du Moulin vers Suriname.

Dimanche. 6. Arriua du camp le Comte de Stirumb auec les 5e Regiments et les 1200 chevaux des Ducs de Lunebourg.

Il fit un tres beau temps.

Bruynestein conta a disner qu'il auoit veu à Venise un

operateur vendant de l'orvietan, qui pour faire valoir sa drogue prit dix ou douze viperes qu'on luy auoit apportees, les mit dans un sac et puis soymesme aussi se roulant assez long temps la dedans pour irriter ces bestes. Apres ostant le sac tout le monde vit que ces viperes l'ayant mordu demeurerent attachees a la peau par les dents. Ses valets les prenants par les machoires les firent lacher et luy ayant pris de son orvietan, s'en alla au logis et revint au bout de trois jours, les morsures n'ayant laissé que de petites taches noires comme la piqueure d'une puce. Il dit en auoir veu un autre qui entreprenant de prendre du poison qu'on luy donneroit, il prit le sang de crapaux, des araignees et de l'arsenic aussi, si je ne me trompe, deux dames de condition ayant loué expres une fenestre qui regardoit sur son theatre, luy envoyerent une petite fiole de poison de leur facon. Il dit qu'il apprehendoit plus cela que tout le reste et ne laissa pas de le verser auec les autres especes, et ayant avallé le tout, il tomba et devint pale et blesme et estant demeuré quelque peu de temps comme cela et luy ayant esté appliequé tout ce que l'on pût de remedes ordinaires et extraordinaires, il revint non pas le troisiesme jour, comme il auoit dit, mais le cincq ou sixiesme, estant encore fort defait. Ils font ces choses en grandes compagnies qui ont part au debit de ces medicaments.

Lundy. 7. Le Comte de Stirumb le vieux eut querelle auec le Comte Reüs pour quelquechose que ce dernier auroit dite de luy. On les fit arrester le soir.

Il fit encore tres beau temps.

Bruynestein conta qu'il auoit veu qu'un jeune garcon, qui pouvoit auoir 17 ans, a Venise d'un coup de pistolete (une sorte de fort long cousteau) tua un autre et se sauva sans que personne se mist en deuoir de le poursuivre. Qu'un prestre tua de son temps dans la mesme ville un autre ecclesiastique sur la place de S. Marco et voulant se sauver

dans l'eglise trouva la porte fermee, il se mit pourtant sur le seuil de la porte, faisant signe de la main qu'il estoit dans l'enceinte de l'Eglise. Le Capitan grande n'osant le faire prendre, demanda ordre du Prince, qui dit qu'il n'auoit qu'a le saisir et qu'on en seroit tousjours quitte en le remettant au mesme endroit. Le Patriarche ne trouvant pas a propos de le reclamer, il fut degradé et noyé dans le Canal grande.

Sur lad^{t} place de S. Marco il y a des quartiers ou toute sorte de nations et de personnes ont accoustumé de s'assembler touts les jours. Entre autres il y en a un marqué par de certaines enseignes ou personne ne va que les nobles.

Mardy. 8. Je disnay chez Dycvelt auec les deux deputés des Estats de Liege, le Comte de Niel et le Baron de la Fosse Chanoine de la Cathedrale.

Le Comte de Niel nous dit que la vefve du Ruart de Putten auoit epousé depuis huict ou dix jours un Baron de Here du Pays de Liege, un homme d'environ 56 ans Papiste et qui auoit dix enfants.

Il nous conta encore que l'Electeur de Cologne ayant fait ouvrir deux ou trois de ces petites montaignes qui se trouvent tout le long de la grande chaussée et qu'on dit estre des tombes des Romains, on n'y auoit trouvé que de la terre et des cailloux et qu'un certain Coninx, Controlleur de la maison dud^{t} Elect^{r} et a qui il avoit donné charge de ceste affaire, le luy avoit asseuré. Qu'a Bavay au milieu de la ville il y a une grande pierre avec une inscription antique marquant combien du chemins militaires aboutissoyent là.

Mercredy. 9. La nuict precedente de ce jour vint auis que les Francois estoyent entrés dans le Pays de Waes auec 7000 hommes. Ce qui ayant extremement alarmé les Espagnols, ils envoyerent le matin touts leurs dragons. S. A. fit marcher sept de nos regiments et dix esquadrons

de Cauallerie soubs le commandement de m^r^ le Rhingraue. Envoya ordre a s^r^ de Hofwegen a Bergues d'envoyer dans Hulst et les forts les plus exposés en ceste occasion la moitie du regim^t^ de Horn et fit partir m^r^ de la Lecq pour son Gouvernement d'Escluse.

Jeudy. 10. Le Fiscal Rooseboom et Valkenbourg estant le matin dans ma chambre, me dirent beaucoup touts deux des mescontentements qu'il y auoit parmy les gens du pays de ce que les estrangers leur estoyent preferés, nommants Opdam, Ginckel, Nordwyc, Walenbourg, la Lecq, et plusieurs autres, et estoyent d'opinion que S. A. ne cajoloit pas assez ny le peuple ny ceux du Gouvernement, feu le Prince Guillaume et le Pr. Henry en ayant usé tout autrement.

Valkenbourg venoit me parler d'une lettre de madame de Sterrenbourg dans laquelle elle le prioit de parler au Comte de Waldec pour le faire interceder aupres de S. A. afin quelle voulut addoucir la sentence de Wicquefort, qui venoit de luy estre envoyee, a ce qu'elle disoit. Le jour d'auparavant quelqu'un me dit qu'il auoit esté condamné a prison perpetuelle et que l'on l'avoit envoyé a Louvestein.

Par des lettres de la Haye je sceus hier que le mariage du Prince de Churland auec la Princesse de Nassau venoit d'estre consommé.

Le matin a huict heures et demye l'on me dit que l'ennemy auoit fait un detachement de 2000 chevaux pour attacquer, a ce que l'on croyoit, nos trouppes parties hier. M^r^ le Prince monta a cheval sur les 9½ heures auec quelques trouppes, et revint sans auoir rien veu. On me dit le matin que l'ennemy s'estoit retiré du Pays de Waes et que l'on auoit contremandé nos trouppes.

Vendredy. 11. S. A. renvoya a la Cour d'Hollande un papier contenant les premisses de la sentence de Wicquefort, qu'ils luy avoyent envoyé, pour voir s'il n'y auoit

rien a oster ou a deguiser, d'autant que la matiere de plusieurs articles estoit fort delicate. S. A. leur escriuit par une lettre de la facon du R. Pensionaire qu'il ne pouvoit pas bien leur dire son auis la dedans, mais qu'ils feroyent bien de donner part du tout aux deputés de affaires secrettes.

Je disnay chez Dyckvelt auec 11 autres personnes.

S. A. escriuit à Romswinckel qu'elle croyoit estre a la Haye dans fort peu de temps, mais 's Gravemoer me dit chez Dyckvelt qu'il croyoit qu'il pourroit y auoir du changement en ce dessein.

Samedy. 12. On dit qu'il venoit encor d'autres trouppes de Lunebourg vers ces quartiers et qu'elles estoyent desia aupres de Kerpen.

Le fils de m^r^ de Huybert, Pensionaire de Zelande et Frangel, touts deux Capitaines de Cauallerie, ayant eu querelle et ayants estés accordés par m^r^ de Montpouillan, se battirent a sept heures du matin a cheval, et ayants manqué la premiere fois touts deux leurs coups, a la seconde passade de Huybert donna dans la teste de l'autre et le tua roide mort.

Dimanche. 13. S. A. escriuit a la Reine d'Espaigne, repondant a sa lettre du 13e, qu'elle auoit fait pour la conservation des Pays-Bas et les interests communs tout ce qui auoit esté possible selon la disposition des affaires; qu'elle auoit eu un dessein d'importance depuis peu, mais que les Generaux Espagnols l'ayant trouvé trop hasardeux il n'avoit pas esté executé; qu'elle s'en alloit a la Haye, croyant y devoir estre plus utile qu'a l'armee: Elle escriuit encor a Chieze de tascher d'oster les impressions que son depart pourroit causer comme s'il y auoit quelque mesintelligence entre luy et le duc de Villa-Hermosa, dont il estoit extremement bien satisfait, mais pas de mesme des Generaux Espagnols.

Elle escriuit le mesme jour aux ducs de Lunebourg, les

remerciant de luy auoir offert de se seruir encor de leurs trouppes; que luy et le duc de Villa-Hermosa auoyent escrit a l'Empereur pour faire donner des quartiers d'hyuer a leur trouppes dans le pays de Cologne et aux environs d'Aix la Capelle, priant, qu'en attendant reponse, ils voulussent laisser leurd^tes^ trouppes sur le Roer.

Boreel dit qu'en Italie il y a des braues a milla scudi qui estants attrappés et mis à la torture la souffrent trois fais sans parler, la oul es ordinaires trahissent d'abord leur maistre.

Lundy. 14. On prepara toutes choses pour le depart de S. A. de l'armée. M^r^ le Pr. escriuit aux ducs de Lunebourg, a Montecuculi et a l'El^r^ de Brandebourg que m^rs^ les Generaux Espagnols ayants creu qu'il n'y auoit plus rien a faire pour cette campagne, il alloit se retirer, et a Montecuculi qu'il laissoit l'armee au Pays-Bas soubs le commandement du Conte de Waldec et aux ordres du duc de Villa-Hermosa auec lesquels il pourroit concerter touchant le temps auquel il seroit a propos d'entrer dans les quartiers d'hyver.

Je receus des lettres du logis portant aduis d'une fascheuse affaire que le frere Louis auoit a Gorcum ou une partie du magistrat vouloit luy oster la seance dans le Vroetschap.

Mardy, 15. Nous marchances auec l'armee de Lainsan jusques aupres du moulin *de Warem* ou le Comte de Niel attendoit S. A. pour luy donner a desjeuner; mais comme justement elle auoit mis pied a terre pour cet effet, le jeune Comte de Waldec luy vint dire que vers l'arriere-garde s'estoyent monstrés 60 esquadrons de la Cauallerie ennemye. Ce que m^r^ le Prince ayant entendu se remit vistement a cheval et courut a l'arriere-garde; mais il se trouva qn'il n'y avoit eu que quinze ou seize esquadrons: ainsi il revint et ayant desjeuné à la haste, il prit congé de tout le monde et nous quittames l'armee ayants trois

esquadrons pour nous escorter jusques a un lieu ou la Guette nous attendoit auec 500 chevaux a une demy heure de Tirlemont. On jugea que c'estoit un peu hasardé dans un pays ou l'ennemy estoit si proche et rien qui nous separast, comme en effet la Guette auoit veu quelque cavallerie; mais Frankestein l'ayant poursuivie auec quelques esquadrons ils avoyent gaigné au pied. Ayants passé Tirlemont, nous fumes surpris de la nuict et passames pourtant jusques a *Louvain* ou S. A. logea a l'Empereur et moy auec quelques autres au Sauvage la aupres, ou l'on ne nous voulut ouvrir qu'auec beaucoup de façon, estant desja minuit quand nous y arrivames et fort tard quand nous nous couchames sur des chaises, faute de paille. Le Prince de Vaudemont estoit venu auec m^r^ le P. de l'armée, allant a Brusselles.

Mercredy. 16. Nous partismes de Louvain de bon matin et allames quasi tousjours au galop jusques a Malines ou m^r^ le P. se mit en calesche et nous suivismes le mieux que nous pusmes jusques a Anvers, ou nous arrivames a midy et demy. S. A. s'embarqua dans *son nouveau jacht* de Rotterdam. Je couchay dans le besaen-jacht et nous fusmes obligés de mouiller devant St. Annelant. S. A. estoit de fort bonne humeur dans ce voyage.

Jeudy. 17. Nous passames devant Dort, ou le Magistrat vint saluer m^r^ le P. et luy offrir le vin et arrivasmes 7 heures et demye a *Gorcum*, apres auoir taché de monter la Lecq, mais ayants appris depuis qu'il n'y auoit pas assez d'eau pour le jacht, qui en tiroit six pieds, à Gorcum S. A. me fit aller a terre pour luy faire auoir un basteau ou un Carosse pour le Vaert, voulant aller la nuict; mais le temps estant fort mauvais et empirant tousjours elle resolut de partir le lendemain. J'allay soupper et coucher chez mon frere qui ne m'entretint que de ses brouilleries.

Vendredy, 17. S. A. se fit mener dans la calesche de mon frere jusqu'au Vaert ou un autre carosse, qu'on auoit

mandé d'Utrecht, l'attendoit et auec lequel elle arriua sur les 11 heures a *Soestdyc.*

Moy j'allay en chariot de Gorcum à Utrecht, de la a Soestdyc. M^r^ le P. m'y monstra avec de la satisfaction son appartement qu'on auoit meublé. Odyc et Desmarais y estoyent.

Ouwerkerck me dit que S. A. auoit dit vouloir aller à la Haye dans un jour ou deux, si elle voyoit de l'apparence de deuoir retourner a l'armée, mais qu'autrement elle vouloit encor chasser a Zuylestein.

Samedy. 19. Les Estats d'Utrecht vindrent faire compliment a S. A. Sr Pieter Ruysch portant la parole.

S. A. se trouva en peine de ce qu'il ne venoit pas de lettres de l'armee et fut a la chasse le matin.

Dimanche. 20. Desmarests fit une priere, puis S. A. alla a la chasse ou je fus aussi quelque temps sans qu'on prit rien, et on retourna fort mouillé au logis.

Desmarests me dit qu'on croyoit que Wicfort seroit condamné a une prison pour le temps de la guerre et a un bannissement apres la paix faite,

S. A. receut des lettres de l'armee portant que le lendemain de nr̃e depart on auoit marché du costé de St. Tron. Que le jour de nr̃e depart toute la Cauallerie des ennemys nous auoit suivys et leur infanterie auoit esté soubs les armes. Desmarests dit auoir entendu de S. A. que l'ennemy s'estoit un peu retiré et que l'armee campoit en lieu seur, tellement qu'il n'y auoit point d'apparence que S. A. retourneroit à l'armée.

Odyc me dit le soir que m^r^ le Pr. estoit en peine de placer la Cauallerie que l'on auoit creu deuoir demeurer au pays de Liege.

Je vis mad^lle^ Ewick qu'on nommoit à Utrecht la duchesse d'Anguien pour avoir esté maitresse du duc pendant qu'il estoit là. Elle estoit tres jolie, mais un peu vermillonnée à ce qu'il sembloit.

Lundy. 21. Berkesteyn me vint voir et je luy monstray mes petits desseins.

S. A. a table, estant, je ne scay comment, tombé dans le discours de Jacoba Bartolotti me dit: „Zeelhem jy bent soo een galant, je hoort se eens te gaen besoecken", je luy dis que nous auions des proces.

Mardy. 22. Odyc me dit que jeudy S. A. faisoit estat de partir pour la Haye.

Mercredy. 23. S. A. fut a la chasse du renard et en tua un elle mesme.

L'on dit pour asseuré qu'elle partiroit vendredy pour la Haye.

Le Pensionaire de Gorcum vint pour parler a S. A., sans paroistre a la Cour, mais fut renvoyé a la Haye. Je croy que c'a esté pour parler de la part de la cabale contre mon frere le Drossard.

Jeudy. 24. Je fus auec S. A. à la chasse le matin et on prit un renard au taillis de Craloo. Nous disnames chez le Schouth de . . . . . [1]).

Le soir il vint un courier du Comte de Waldec portant auis qu'il y auoit quelque nouvelle que les ennemys auoyent investy Charlemont, et la dessus S. A. resolut, si la chose estoit confirmée par d'autres lettres, d'aller a l'armée au plus viste.

Un peu apres Colyear vint auec Desveau, estants partys un jour apres led^t courier et portant nouvelle que ce bruit de Charlemont ne continuoit pas.

Sur quoy S. A. resolut d'attendre un autre courier pour resoudre, ce courier selon tout apparence deuant arriuer nuit prochaine.

Vendredy. 25. Je passis sur les 8 heures du matin de Soestdyck sur mes chevaux et arrivay sur les 11 a Amsterdam par Naerden, le chemin estoit fort beau. Ayant

1) Niet ingevuld.

disné là au Nieuw Heeren Logement avec le cousin Pesgens, je partis dans le chariot de Poste et arriuay a sept heures a la Haye ou toute la Bourgeoisie en armes attendoit S. A. qui arriua une bonne heure apres moy.

1676.

Avril.

Vendredy. 10. Je partis de la Haye en chariot auec m^r^ de Berkesteyn et nous allames voir a *Rotterdam* le Cabinet du s^r^ van der Wolff, lequel me fit present d'un dessein de Raffaello da Reggio et me parla d'un project qu'il auoit fait de vendre de ses principales pieces a ceux de Rotterdam pour en faire present a S. A.

Au soupper a l'Escu de France m^r^ Sas me vint offrir un petit jacht de l'admirauté pour me mener a Roosendael, au quel je m'embarquay, et ay dormy toute la nuit.

Samedy. 11. J'arrivay le jour suivant a huict heures au *Moerdijck*, où, trouvant le vent contraire et le temps mauvais et orageux, je me mis a cheval et arrivay sur les deux heures a *Roosendael* qui en est a cincq grandes lieues.

S. A. y estant arriué le jour precedent estoit allé a Bergues.

Dimanche. 12. Je fus deseigner l'apresdisnee, S. A. estant de hors, il fit un temps bien froid.

Lundy. 13. S. A. alla dans la calesche de m^r^ Benting a *Breda* ou j'arriuay apres elle a l'heure du disner et fus logé chez le cousin Zuerius.

S. A. receut des lettres du duc de Villa-Hermosa et autres, que les ennemys auoyent forcé un passage et estoyent entrés au pays de Waes, y bruslants quelques villages et alla l'apresdisnee a la chasse de l'heron.

Je fus me promener auec Zuerius par la ville.

Le Comte de Waldec alla trouver le duc de Villa-Hermosa a *Dendermonde* pour parler avec luy de l'invasion du pays de Waes.

Mardy. 14. S. A. sur ces auis de l'entreprise des ennemys partit le matin de Breda pour *Rosendael* et là depescha quelques patentes aux trouppes pour venir au rendevous.

Le Cousin Buerstede m'auoit prié a disner.

Le Rhingraue me vint voir chez Zuerius et me fit present de six livres de Chioccolate.

Sa femme et enfants y estoyent venus pour saluer S. A.

Mercredy. 15. S. A. escriuit aux Estats qu'il n'auoit point pû prevenir l'invasion des ennemys au pays de Waes, mais bien les Espagnols, s'ils avoyent assemblé leur trouppes et les nostres estant dans leur quartiers, pour en faire un corps.

Jeudy. 16. S. A. fit depescher plusjeurs ordres pour faire venir le reste des regiments qui devoyent composer nre armee.

's Grauemoer me dit qué le quartier general devoit estre a Semps aupres de Malines, et que S. A. deuoit aller le jour suivant a Breda pour y rester un jour.

L'on dit qu'en Angleterre le duc de Yorke s'estoit declaré plus ouvertement que par le passé pour le Papisme, que le grand Tresorier auoit quitté sa charge, que plusjeurs des grands seigneurs se retiroyent de la cour et qu'il y auoit apparence de grands remuements en ce Royaume là.

Ryswyc me dit, parlant du debordement de plusjeurs femmes, qu'il y en auoit une laquelle logeoit en un grand logis a l'entrée du bois quand elle estoit a la Haye.

Vendredy. 17. Nous partismes pour *Breda:* m^{r} d'Odyck me donna une place dans sa calesche auec le s^{r} de Wilde, Secretaire de l'admirauté d'Amsterdam.

La nuict devant ce jour il arriua des lettres du duc

de Villa-Hermosa, portant que les Francois ayant pris une autre marche, sembloyent vouloir assieger Condé, et m^r le Comte de Waldec, parlant de cela dans l'antichambre, dit que nous allions secourir cette place, si elle pouvoit tenir jusques a nostre venue.

Samedy. 18. L'apresdisnee S. A. fit le tour des remparts de Breda.

M^r le Rhingrave me pria a disner sans que j'y allasse. Je luy gaignay une double pistole au billard.

S. A. donna des ordres et une instruction au Vice-Admiral Evertz pour la mer Baltique, et travailla et me fit travailler jusques apres minuit.

Dimanche. 19. Nous partismes de Breda, le Comte de Hornes me donnant une place dans son carosse et ayants repeu a Braschate passames par *Anvers* et *Malines* et allasmes loger à *Savants* ou il n'y auoit ame vivante dans le chasteau, la dame s'estant retiré dans un couvent la aupres.

Il vint auis du duc de Villa-Hermosa que l'on croyoit que la nuit passée l'ennemy auoit ouvert la tranchée devant Condé et que le Roy estoit attendu d'heure à autre au camp.

S. A. au soir a Savants parlant du siege de Condé et de la maniere dont ou pourroit aller aux ennemys, dit entre autres choses que si nous les battions nous irions en France.

Lundy. 20. Le duc de Villa-Hermosa fut assez long temps auec S. A.

S. A. escriuit aux Estats qu'il alloit au secours de Condé non obstant les difficultés qu'il prevoyoit dans l'affaire.

Mardy. 21. Le s^r David Teniers, peintre de l'archiduc, me vint trouver pour une sauvegarde et je causay quelque temps auec luy. Il me dit que Gonçalez s'estoit remarié et que le cousin Hoefnagel a Brusselles auoit epousé une fille nommée Martini, assez accommodée. Il demeure à Brusselles bij de Isabellestraet aen Jeudetrappen.

Le Chanoine Goblines, un curieux de desseins, demeure aupres de Ste Regoule dont il est Chanoine.

Mercredy. 22. S. A. faisant auancer les trouppes les plus eloignées alla rencontrer aux trois Fontaines aupres de Vilvorden le duc de Villa-Hermosa. Il y arriua vers les 11 heures et demye. Je galoppay auec le Fiscal Roseboom jusques a *Rrusselles* et allay disner a l'imperatrice, envoyant un billet au Cousin Hoefnagel qui me vint trouver apres disner.

Et nous allasmes voir le s^r^ Goblines qui nous monstra de ses desseins parmy lesquels il n'y auoit quasi rien de bon.

A cincq heures nous partismes de Brusselles et allames au galop jusques a *Grimbergen* ou S. A. estoit arriuee a midy.

Le matin il vint certains espions parlants comme si l'ennemy auait levé le siege de Condé, mais on n'y adjousta pas beaucoup de foy.

De Brusselles a Grimbergen il y a une bonne lieue et demye.

Jevdy. 23. S. A. alla a Brusselles apres disner pour voir à ce qu'on dit la Princesse de Vaudemont. Je montay a cheval pour y aller aussi, mais estant un peu tard et le temps nous menacant de pluye, je n'allay pas, mais envoyay Geleyn pour prendre les trois desseins que Teniers m'auoit acheptés de Goblines.

Le Prince de Vaudemont vint voir S. A. et on dit que quatre cents hommes estoyent entrés dans Condé auec plusieurs officiers reformés.

Vendredy. 24. Je partis de Grimbergen auec m^r^ le Pr. et estant venu à la hauteur de Brusselles, je m'y en allay auec le Fiscal Rooseboom, et fus chercher Teniers sans le trouver au logis. En suitte ayant fait quelque petite emploitte, nous disnames a l'Imperatrice auec quelques officiers Hollandois, et sortis de table montasmes à cheval

pour aller au quartier. Comme je picquay pour arriver de bonne heure, Rooseboom resta derriere auec 's Grauemoer, qui nous auoit joint au sortir de la ville, et moy ayant esté abusé par des paysans, je faillis le chemin, et pris celuy de Hall, au lieu de celuy du quartier, ne m'en avisant pas que quand j'en fus a ¾ de lieue, non sans danger d'estre attrappé par quelque party des ennemys. Ayant donc pris à la droite, comme il falloit, je cheminay plus d'une heure de chemin sans quasi trouver ame vivante, toutes les maisons des paysans, estant delaissées. A la fin ayant parlé a quelques paysans, je gaignay le quartier a *Gaesbeeck*, une grande et belle maison et tres bien située, mais pour la plus part ruinée.

Justement auec moy y arriua un officier menant cincq ou six Francois prisonniers d'un party qu'on auoit battu et qui auant que de se rendre auoit tué un corporal de Zuylestein.

A Gaesbeecq ou entendit tirer deuant Condé.

Samedy. 25. S. A. me fit escrire le matin une authorisation sur l'advocat van der Goes pour luy obtenir un octroy qui le qualifiast a disposer par testament de ses biens feodaux. Apres la priere estant faite, nous partismes de Gaesbeecq et allames loger à *Castergat* qui n'en est qu'a une lieue et ou l'armee campa pour la premiere fois.

Il vint un trompette des ennemys, discourant comme ces gens font d'ordinaire de l'estat de leurs affaires.

Le duc de Villa-Hermosa sortit de Brusselles pour aller en campagne.

S. A. me fit escrire deux ordres adressant au Commissaire Eckar a Hasselt; dans le premier il luy fut ordonné de payer au duc de Nubourg, en vertu du traitté fait auec luy, six mille escus par mois; dans l'autre huict mille une fois pour argent de levée.

Dimarche. 26. S. A. partit de Castergat auant le jour et marcha jusques a Enguien, une petite ville assez pleine

de monde. Elle alla voir les beaux jardinages du duc d'Arscot et estant entré pour cet effet dans la bassecourt du chasteau l'on luy vint dire que la duchesse douariere d'Aerschot souhaittoit de le voir. Il entra donc et elle le receut dans la premiere sale d'entrée de la maison, d'ou il la ramena par deux ou trois grandes chambres, tendues de deuil, dans la sienne et y demeura fort peu, allant de la a voir lesd^tes^ jardins qui sont effectivement tres-beaux, particulierement la veue de dessus le bastiment qui est au milieu d'un estang et decouvre une tresbelle estoile de plusieurs allees, chascune d'une espece differente d'arbres. Le mail est aussi tresbeau et tout aussi long que celuy de la Haye.

M^r^ le Pr. disna a un quart d'heure de la ville dans une fort petite maison de paysan et temoigna d'estre tres-satisfait d'auoir veu ce lieu. Le jardinage couste touts les ans entre six et sept mille £, à ce qu'ils disent, a entretenir.

De la nous marchames encore par une grande chaleur qu'il faisoit et une poussiere tres-incommode jusques au *Chasteau de Hembise* qui est a cincq bonnes heures de Castergat, deux de Ath, et trois de Monts. Je logeay dans la chapelle qui est aupres de la maison.

Y estant arrivé l'on me dit premierem^t^ que la contrescarpe de Condé estoit prise, et puis que la ville s'estoit rendue.

Lundy. 27. Mr. le Pr. partit de Hembise a cincq heures du matin et ayant esté sur la bruyere auec le duc de Villa-Hermosa jusques a 11 heures et plus a redresser quelques abus arrivés dans la marche, alla disner a une heure et demye de Hembize dans une maison de paysan auec le Pr. de Vaudemont, qui auoit esté auec luy depuis le matin. Apres disner nous marchasmes environ une autre heure et demye et allames loger dans une abbaye de femmes tout soubs le canon de Mons en Hainaut. Cette abbaye s'appelle *Espenlieu.* Je logeay dans le parloir.

Mardy. 28. M^r^ le Pr. trouvant qu'il estoit logé trop loing de l'armée, changea de quartier l'apresdisnée et alla coucher dans une maison ou petit chasteau aupres du Village de *Glin* a une petite demy heure de la ville. Dans ce chasteau n'y ayant point de logement pour moy, ou du fort mauvais, je fis tendre ma tente, mes chevaux campants tout aupres.

Il y auoit un logis marqué pour moy dans le village, mais y arrivant j'y trouvay les gens du jeune Prince Maurice de Nassau, qu'il ne voulut pas faire sortir à ce qu'apres me dit mon palfrenier.

Il faisoit fort cher vivre icy pour les chevaux, l'avoine coustant 6 et 7 £ le sac et le foin un demy sol la livre; Vlack ayant fait l'insolent je luy donnay un coup de pied au cul.

Mercredy. 29. L'ennemy estoit a Lievraing, a trois heures et demye de nous.

Je disnay chez le Comte de Hornes auec le Comte Caprara et m^r^ de Dyckvelt.

Je souppay chez le Fiscal Rooseboom auec Albrantsweert, Boreel et Bruynestein.

Jeudy. 30. M^r^ le Prince fit une reveue generale de l'armée, et on parla de plusieurs Capit^es^ qui devoyent estre cassés, et que nommement S. A. auoit reprimendé m^r^ de Heeswijck et vouloit casser son fils à cause de la mauvaise compagnie qu'il auoit.

May.

Vendredy. 1. La reveue dura encore et fut encor parlé beaucoup de la cassation.

Il vint des auis de ce que les ennemys auoyent assiegé Bouchain et il fut resolu de marcher dans un jour ou deux au secours de cette place.

Samedy. 2. Les auis touchant le siege de Bouchain varierent et il sembla que la nouvelle en estoit plustost fausse que veritable.

Je disnay chez m^r^ de Dijckvelt avec le Comte de Caprara, Albrantsweert, Coljear et le Comte de Hornes.

L'apresdisnée j'essayay un cheval du Comte de Noyelles qui ne me pleut point.

Le souppay chez 's Gravemoer auec Valckenburg, Ivoy, Voorst et Rooseboom.

Dimanche. 3. S. A. donna quelques compagnies des capitaines cassés.

On attendoit pour le jour suivant un grand convoy venant de Brusselles auec m^r^ d'Aylua et quelques regiments d'infanterie et de cauallerie de Frise et de Groningue.

Lundy. 4. Ne passa rien.

Mardy. 5. Le convoy de Brusselles arriua, et auec luy le L^t^ Gn̄al Aylua.

Un de nos postillons, pris vendredy passé dans le bois de Soignies en venant de la Haye, escriuit a Brienne qu'il estoit a Charleroy.

Dyckvelt fut longtemps a causer dans ma tente.

Walenbourg me dit que S. A. et le C. de Waldec estoyent de differents sentiments touchant ce qu'il y auoit à faire et s'il falloit aller chercher les ennemys. S. A. estant portée pour cela et l'autre le deconseillant comme une chose ou il y auoit beaucoup d'hasard, et qu'il valoit mieux de differer jusques a ce que les trouppes des Imperiaux nous eussent joints. Le soir 's Gravemoer me confirma la mesme chose et Dyckvelt, estant auec m^r^ le Prince, il me dit qu'il estoit emplojé du Comte de Waldec pour luy faire comprendre ses sentiments.

Mercredy. 6. Il y eut beaucoup de deliberations depuis le matin jusques au soir bien tard, et on dit qu'on deuoit marcher le jour suivant; il y eut ordre aussi d'en-

voyer le gros bagage à Monts. Au soir pourtant a l'ordre il ne fut dit, si non qu'on se tint prest à marcher. Montpouillan dit que le retardement venoit de ce qu'il n'y auoit pas encor du pain.

Jeudy. 7. Il y eut encore beaucoup de deliberations, et au soir a sept heures il y eut ordre de plier bagage et S. A. ayant souppé, monta a cheval, et nous marchasmes toute la nuit, non pas par le pont qu'on auoit fait aupres de Monts, a dessein d'amuser les ennemys, mais, sans passer la Haisne, laissant Baudour un peu a nostre droite et Pumeront a la gauche a dessein de passer l'Escault sur un pont de nos pontons de fer blanc qu'on auoit envoyé devant avec un detachement commandé par le Prince de Vaudemont, quelque part au dessous de Kievraing.

Vendredy. 8. A une demye heure de Pumeront nous montasmes sur une hauteur d'ou l'on decouvroit Valencienne, Condé et le camp des ennemys qu'on voyoit auec les grandes lunettes d'approche assez distinctement de l'autre coste de la riviere, comme aussi la cavallerie qui marchoit de costé et d'autre et campoit sur la contrescarpe de Condet. Cependant nos gens venant a la riviere trouverent 4 à 5000 hommes des Francois pour leur empescher le passage, tellement qu'on resolut d'aller loger a *Peruwels* [1]), une grosse heure de Condé. Cette marche ayant duré 24 heures, quoyqu'auec de petites haltes et par un temps extremement chaud, fatigua beaucoup les trouppes et les chevaux, qui ne furent pas debridés tout ce temps. Durant depuis huict heures du matin on n'entendit plus tirer a Bouchain et on craignoit qu'il ne fust rendu. Le Comte de Solms, rencontrant Dyckvelt a l'entree du village, luy dit que les ennemys avoyent esté aduertys un jour avant

1) Er staat *Perinves*, maar daarboven geschreven *Peruwels*, zoo als de ware naam der plaats is. Niettemin staat later overal *Perinves*, welke lezing wij echter verbeterd hebben.

nostre venue de nostre dessein et qu'asseurement c'estoyent les Espagnols qui l'avoyent trahy.

Le soir Dyckvelt nous pria a soupper, Rooseboom et moy, mais ces chariots ne venant pas, il voulut que nous vinssions auec luy chez le Comte de Caprara ou nous trouvasmes un miserable repas et quasi rien que ce qu'on y apporta, luy mesme grondant tousjours ses valets. A huict heure il vint une alarme causée de rien, qui obligea m^r^ le Prince à se mettre a cheval et faire marcher ses gardes de corps et le regiment de ses dragons, et au bout du compte ce ne fut rien. Ce village de Peruwels est assez grand et plaisant.

Samedy. 9. Nous restames à Peruwels jusques a midy environ. Dyckvelt m'ayant prié a disner des le jour passé, quand j'y vins un peu tard on me dit qu'il estoit desja a table auec le Comte de Waldec et celuy de Hornes. Apres cela allant a la cour pour disner je rencontray Rumf et le Ministre de S. A. qui me dirent qu'il falloit marcher tout a l'heure. La dessus je retournay chez Dyckvelt, le Comte de Waldec s'en estant desja allé, et y disnay a la haste. M^r^ le Pr. partit un peu apres et nous marchasmes toute la

Dimanche. 10. nuict, arriuants a 5 heures du matin a un endroit nommé le trou de Marouelles *a un quart d'heure de Valenciennes* et logeames le soir a *Honnain* soubs le canon de Valenciennes.

La S. A. dit a Dyckvelt qu'il feroit bien de s'en aller a la ville et la mesme chose au Comte de Caprara. Je m'y en allay auec eux et ayants eu quelque embarras pour entrer, nous allames à l'hostellerie de la Couppe, Dyckvelt nous quittant pour s'acquitter de la commission que S. A. luy auoit donnée touchant le pain et la biere qu'il falloit pour l'armée.

A midy ayant pris un mauvais repas dans ce cabaret, Rooseboom, qui y estoit venu aussi, Colyear et moy sor-

tismes de la ville pour aller au camp qui en estoit a ½ de lieue. En sortant Claes mon valet me manqua auec un cheval qu'il menoit en main. Arriués au camp nous trouvasmes toute l'armee rangée en bataille sur des hauteurs et celle des ennemys a un coup de canon de la, rangée de mesme et aussi sur des hauteurs et vismes des escarmouches qui s'attacherent de costé et d'autre, et ou il fut tué quelques gens.

J'ay oublié de dire qu'en marchant de Peruwels nous passames l'Escaut, qui a des bords fort hauts et droits, sur 5 ponts de nos pontons de fer blanc, et qu'aupres de ce pont on delibera long temps auec les guides touchant l'ordre de la marche, que je fus obligé de mettre par escrit, sans quasi voir ce que j'escriuois.

Les deux armées estant postées comme je viens de dire demeurerent a se regarder.

Il vint un pourvoyeur du Roy de France sans passeport pour aller querir du vin et de la glace a Valencienne, et S. A. le renvoya avec un petit passeport que j'escrivis a la haste.

Ce jour de dimanche et les precedents il fit une chaleur extraordinaire.

Lundy. 11. Les armees demeurerent comme le jour precedent.

A midy l'on tira quelques coups de canon a un endroit aupres d'une masure, sans beaucoup d'effet.

Les ennemys tuerent un de nos canoniers sur une batterie comme il dormoit.

On entendit tousjours tirer devant Bouchain, on commenca a parler de manque de fourage.

S. A. escriuit aux Estats ce qui s'estoit passé depuis nostre marche de Monts; me dit comme je fermois la lettre, que facilement il pourroit arriuer qu'auant qu'elle fust a la Haye, il y auroit une bataille etq u'apparemment

ils ne nous attacqueroyent pas la nuit, mais que demain on en pourroit venir aux mains.

L'apresdinee le Rhingraue vint dire qu'il luy sembloit que les ennemys avoyent fait quelque mouvement pour se tirer en arriere, mais cela n'eut point de suitte. Albrantsweert dit qu'il ne voyoit pas comment nous pourrions nous separer des ennemys.

's Grauemoer dit qu'il souhaittoit d'estre au Verhout.

Mardy. 12. L'apresdisnee je fus me promener du costé du Conte de Nassau jusques a la sentinelle la plus auancee, d'ou l'on voyoit les vedettes des ennemys a un grand coup de mousquet de distance, et tout le quartier des ennemys fort distinctement auec ma lunette d'approche. Aupres d'une cense qui estoit là sur l'Escault il y auoit force tentes et on disoit que le quartier du Roy estoit là.

Le soir a sept heures les ennemys firent tirer trois fois leur canon et firent trois salves de leur mousquetterie pour la prise de Bouchain, ce que tout le monde ne scachant point et entendant ce bruit, principalement ceux qui estoyent dans la ville, il y eut une alarme et les soldats et caualiers qui estoyent dans Valencienne vindrent courir auec grande furie sans qu'il y eust du sujet.

Apres la promenade, que je viens de dire, Rooseboom et moy fumes du costé de l'abbaye de ..... [1]) que nous prismes pour celle de Bonne Esperance et fusmes aduertys par un officier, qui commandoit une garde de dragons Espagnols aupres d'une tour que les Francois avoyent fait saulter, qu'il n'y auoit point de seureté a aller plus loing.

S. A. alla le soir au Bywacht comme les deux jours precedents.

Il ne fit plus si chaud comme il auoit fait apres un tonerre du jour precedent.

---

1) Niet ingevuld.

Mercredy. 13. Un officier qui auoit esté dans Bouchain vint rendre compte a m^r^ le Pr. de ce qui s'estoit passé au siege et dit entre autres qu'il y auoit eu trois mines prestes a sauter et la galerie faite.

Le Mareschal de Schomberg envoya à m^r^ le Rhingraue un beau cheval d'Angleterre de la part du Mareschal de Bellefonds.

M^r^ le P. escriuit au R. P. Fagel dans une lettre qu'il me donna a fermer, qu'on auoit creu d'en venir aux mains avec les ennemys depuis sa derniere et que si nous fussions arriués une heure plustost, nous aurions pû occuper le poste ou ils estoyent et qu'en ce cas la l'affaire auroit desjà esté decidée par une bataille a laquelle on devoit aussi bien venir asseurement auant la fin de la campagne; mais qu'a cette heure lesd^ts^ ennemys estoyent postés si auantageusement qu'il auoit creu qu'il valoit mieux de voir prendre Bouchain que de faire battre l'armee, et qu'au reste l'on verroit ce qui arriveroit encore.

L'apresdisnee je fus me promener auec Boreel et Rooseboom à l'abbaye de Bonne Esperance et vis par une fenestre en haut le campement des ennemys sur deux lignes auec une quantité innombrable de tentes, et le retrenchement qu'ils auoyent fait devant leur camp. Coljear me dit qu'il auoit veu m^r^ le Pr. extremement melancholique et qu'a table il auoit esté plus d'un grand quart d'heure sans parler et ne faisant que jouer auec un petit morceau de pain.

Jeudy. 14. Il n'arriua rien d'importance, l'ennemy et nostre armee demeurant dans leurs postes.

Il fit grand froid.

S. A. ayant envoyé au Roy deux chariots auec de la glace qu'il auoit envoyé querir à Valencienne, le premier ou 2e jour que nous arrivasmes au quartier dud^t^ Valencienne, le trompette qui accompagna ces chariots, apres auoir esté bien traité, auoit eu un present de cent pisto-

les. En revenant pourtant il dit qu'on ne luy auoit rien donné, ny fait aucune chere. Ce qui ayant esté rapporté aux Francois par un de leurs trompettes, ce jeudy un Major des Gardes du Roy, ayant fait sonner un appel, demanda a parler au Rhingrave, le quel en ayant aduerty S. A. elle luy dit d'aller, mais il s'excusa sur ce que cela feroit parler ses ennemys en Hollande, et envoya en sa place Riedesel, adjutant du Comte de Nassau, auquel ce Major se plaignit du faux rapport de ce trompette, le quel S. A. fit d'abord mestre en arrest.

Nostre Ministre Ursinus me conta que les Curateurs de Leyde auoyent licentié m^r^ Heydanus de sa charge de Professeur, pour auoir escrit aigrement contre la publication faite par lesd^ts^ Curateurs, touchant les nouveautés des Coccejans.

Vendredy. 15. Rooseboom et moy disnames chez Boreel, qui nous fit mauvaise chere, et encore n'avions nous mangé qu'a moitie quand S. A. m'envoya querir.

S. A. envoya le trompette, dont j'ay parlé, au Roy, qui fit difficulté de le receuoir, à ce que l'on nous dit.

Samedy. 16. Je disnay chez 's Grauemoer qui auoit un quartier aupres de la ville.

Le L^t^ Gn̄al Ailua y fut aussi et dit quelque chose qui sembloit de marquer que nous devions marcher dans un jour ou deux.

's Gravemoer dit qu'a la marche de Senef Albrantsweert auoit fait une faute qui meritoit qu'on luy trenchast la teste. L'apresdisnee vers le soir je fus me promener vers nos gardes les plus auancées et y vis un peu escarmoucher sans que personne fust blessé, mais un peu devant Sommersdyck auoit perdu un cheval de 1000 escus, auquel un coup de fusil auoit cassé la jambe.

Dimanche. 17. Mr Benting auec permission des ennemys fit emporter ce cheval, a dessein de s'en servir pour estalon.

Il fit un tres grand vent froid et une poussiere terrible qui perçoit les tentes comme rien. Il y eut quelque bruit de ce que les ennemys auoyent marché et qu'on ne voyoit point de monde dans leur tentes, mais S. A. mesme y estant allée pour voir auec ma lunette il se trouva qu'il n'en estoit rien.

Il vint des auis de l'excursion des ennemys dans le Maes en Wael et de ce que ceux du pays de Cleve auoyent rachepté le pillage pour cent nonante mille rijxd^{s}.

Lundy. 18. L'on fit quelque semblant de vouloir marcher, faisant auancer quelques regiments jusques au pont, et l'artillerie de mesme, et l'apresdisnee l'on battit l'assemblee. Cela fit que la nuit toute l'armee des ennemys fut soubs les armes a dessein, a ce que l'on creut, d'attacquer nostre arrieregarde; on parla fort de marcher ce jour la au soir, mais il n'en fut rien.

Mardy. 19. Colyear me dit que ces semblants qu'on faisoit de marcher pour abuser l'ennemy, estoyent de l'intention de m^{r} le Rhingraue, et ne pouvoyent servir de grand chose; qu'il n'y auoit rien a faire que de se mettre en telle posture que l'on pust marcher malgré qu'en eussent les ennemys.

Les ennemys envoyerent des passeports pour nos couriers.

A dix ou onze heures du soir on vit quelques feux plus grands que d'ordinaire et on entendit quelque bruit plus que de coustume dans le camp des ennemys. S. A. se mit à cheval apres soupper et fit la patrouille toute la nuit.

Mercredy. 20. Les ennemys ayants mis le feu dans ce qu'ils auoyent de huttes en leur camp (car ils en auoyent peu), decamperent, ayants mis quelques trouppes pour faciliter leur retraitte, et marcherent comme l'on dit sur le chemin de Tournay.

Sommelsdyck venant en ma tente le matin pour y cher-

cher Rooseboom, et y demeurant une demy heure a causer, parla mal en general de la conduitte de nos generaux.

Le jour d'auparavant Dyckvelt me dit en ma tente que S. A. estoit aucunement en peine de nostre retraitte; que m^r le Prince auoit eu grande envie de se battre cette fois icy, mais que touts les Officiers generaux auoyent esté d'auis contraire, et qu'il auoit dit que si un seul d'eux eust esté de son opinion, il auroit hasardé la chose.

Jeudy. 21. Nous marchasmes de Hunchain et passames l'Escault aupres de Valenciennes et allasmes loger a *Honnain* a une heure et demye de Valenciennes et autant de Keveraing (sic), l'aisle droite de nostre ligne commençant aupres de St. Sauvé et la gauche s'estendant du costé de Keveraing susd^t.

L'apresdisnee il y eut avis chez le duc de Villa-Hermosa que l'ennemy marchoit a dessein d'assieger Ypres, et un peu apres le Baron de Feur vint dire qu'il alloit a Cambray, ce qui fit changer l'ordre qu'on auoit desja donné de marcher le jour suivant.

S. A. escriuit au R. Pensionaire qu'il auoit esté fort surpris d'apprendre le decampement des ennemys, et aussi d'auoir veu par la forme de leur campement qu'ils auoyent eu cent quarante cincq esquadrons, quarante et deux bataillons et trente comp^es de dragons.

Vendredy. 22. La nuict precedente de ce jour m^r de Ginckel perdit touts ses chevaux au nombre de 26, y compris quelques mulets, le feu s'estant mis dans son escurie.

Le matin il y eut nouvelles que l'ennemy estoit au pont a Sau aupres de Douay, par ou il sembloit qu'il pouvoit auoir l'oeil sur Ipres.

On pendit cincq deserteurs et harquebusa un Caualier, touts devant leurs regiments.

Samedy. 23. Nous marchâmes de Honnain et arrivames a neuf heures et demye au quartier de *Bousu*, un assez bon village pour ce pays, a trois lieues de Honain.

On me dit le jour precedent, jusques à trois, quatre fois, qu'il y auoit grand bruit en Hollande pour le ravage que les ennemys auoyent fait au pays de Maes et Wael. L'apres-disnee j'allay voir auec Albrantsweert le chasteau de Boussu qui est d'un grand dessein, mais lequel n'a esté executé qu'en partye. Au dessus d'une fort grande porte par la quelle l'on entre, il y a trois bains ou l'on a mis force marbre, comme a toute la maison; au milieu de la cour il y a une fontaine de marbre dont le bassin est soustenu par trois filles nues, mais pas trop bien faites.

L'architecture dud^{t} chasteau, pour les ornements, est tres peu de chose. Le seigneur qui l'a basty a esté auec Bourbon au sac de Rome en 1527.

Devant les cheminées et audessus des portes il y a partout en grandes lettres: Je y seray Boussu; et on nous dit qu'un certain Comte de Boussu (apparemment le susnommé) parlant a Charles-quint de l'appel que luy auoit fait Francois I, l'Empereur auoit dit: „Il faut que vous y soyez, ou en soyez Boussu" et qu'il auoit repondu: Je y seray, prenant en suitte cela pour deuise ou cry d'armes.

Cette maison est extremement en desordre, les Comtes de Boussu d'apresent estant tres peu accommodés. Au haut on voit St. Gelain tout a plat, aussi n'est il qu'a une demy heure de là.

On craignoit tousjours pour Ipres, l'ennemy se trouvant entre Douay et l'Isle.

Le soir S. A. me donna tant de choses à faire qu'il fut une heure auant que je pusse me coucher, m'estant levé a quatre.

Dimanche et Pentecoste, 24. Nous marchames de Boussu a *Gelin* (sic) n^{re} vieux quartier, et les officiers de l'armée rejoignirent le bagage qu'ils auoyent laissé a Mons le 7e passé.

De Boussu a Mons il y deux lieues assez petites.

S. A. logea dans la maison ou le Comte de Waldec auoit esté logé l'autrefois.

L'apresdisnee m^r^ Benting me fit demander si je voulois venir avec luy a Monts pour voir des statues antiques que l'on offroit de vendre. Y estant allé en suite auec luy et Lavergne, qui deuoit estre le moyonneur, nous vismes ces figures qui estoyent des bustes modernes faits en Italie et qui estoyent au Comte de Boussu successeur du Comte Boussu, qui auoit fait bastir le chasteau susmentionné et auoit esté au sac de Rome. Un certain homme d'affaires dud^t^ Comte, qui luy mesme n'estoit pas en ville, dit qu'autrefois on auoit demandé mille francs de la piece et il y en auoit jusque a 27 (Ce Comte est beau pere de l'audiencier Vereycken). Ayant un peu joué au verqueer m^r^ Benting, Lavergne et moy nous retournasmes au camp, et S. A. me demanda d'un visage riant si j'auois veu ces statues, sur les quelles je luy dis mon sentiment. M^r^ des Mottes me renvoya dechiffrer une lettre de m^r^ de Turenne a m^r^ de Louvoy prise l'an 1678; un Bourguignon auoit trouvé la clef.

Lundy. 25. On n'auoit pas creu de marcher ce Lundy, mais y ayant nouvelle ou crainte que les Francois vouloyent se mettre entre nous et Brusselles, on alla camper ce jour à moitié chemin entre Soignyes et Braine le Comte. S. A. logeant dans une meschante maison, la ligne s'estendant entre ces deux places.

La marche fut un peu embarrassée. L'on apprit pourtant que les Francois n'auoyent pas fait le mouvement que l'on apprehendoit. L'apresdisnee vers le soir du jour precedent on entendit tirer force coups de canon que l'on jugeoit auoir temoigné l'arriuée du Roy a Ath; mais un prisonier, qu'on attrappa dans la marche, de la garnison d'Ath susd^te^, nous dit que le Roy n'y auoit pas esté et qu'il croyoit que ces coups auoyent esté tirés au Quesnoy.

Ce jour du 23 a une heure apres midy l'on entendit encor tirer de mesme, sans scauoir ce que c'estoit.

Mardy. 26. L'on marcha du quartier susd^{t} jusques à *St. Renel* estant à 2½ heure l'un de l'autre; le quartier estoit destiné du commencement a Tubise ou le Comte de Nassau logea l'année passée. Le bagage n'arriua qu'à quatre heures apres disner.

Il courut un bruit dans l'armee que S. A. deuoit aller faire un tour en Hollande. Monsieur d'Albrantsweert se blessa d'une cheute de cheval qui voulant monter sur un autre et luy le tirant par la bride se renversa sur luy; c'estoit un roussin que je luy auois vendu l'annee precedente.

Mercredy. 27. M^{r} d'Albrantsweert se fit emporter du quartier a Brusselles dans un brancard.

Nous marchasmes de St. Renel jusques à *Burggraue Lombeck.* Il y a trois heures de chemin. Durant la marche l'on decouvrit seize esquadrons des ennemys sur nostre gauche, et on crût qu'il y pouvoit auoir eu une affaire sans qu'il en arrivast autre chose.

Rooseboom me dit que Moggershil auoit beaucoup d'intrigues d'amour et qu'il y faisoit de la depense et auoit offert a une fille qu'il ne vouloit pas nommer, une somme d'argent fort considerable sans qu'elle la prit.

Je disnay chez Rooseboom, et estant allé dormir en suitte a 5 heures mon valet m'esveilla a onze heures du soir, disant que S. A. estoit desja couchée, surquoy m'estant deshabillé vistement je dormis encor jusques a quatre heures du matin, ayant dormy fort peu touts ces jours passés.

Jeudy. 28. Nous marchasmes de Lombec susd^{t} jusques a *Assche*, distants 2⅓ heures l'un de l'autre; c'est un fort grand village, et comme un bourg.

L'ennemy estoit a Nienove a une heure et demye de la, n'estant pas allé a Alost comme l'on auoit creu qu'il

devoit faire. En chemin faisant les trouppes rencontrerent trois ou quatre partys de l'ennemy qui furent battus. Il y en eust un qui auoit desja detellé trois chevaux du carosse du duc de Villa-Hermosa, qui ne furent pas rattrappés; le Comte de Hornes battit un de ces partys luy mesme, qui estoit de 50 hommes.

S. A. receut une lettre de m^r^ de Louvois touchant les passeports des couriers de costé et d'autre; avec la mesme lettre il luy en renvoye une autre du Comte de Caprara, qui auoit esté interceptée; elle estoit du 22 May en Italien et estoit escrite a un Marquis. Il rend compte de ce qui se passe, mais semble de partir d'une affaire particuliere de S. A., a laquelle les autres, mesme les deliberations touchant les operations de la campagne, s'accrochoyent. Je songeay que ce pourroit estre le mariage de S. A. auec la soeur de l'Empereur, du quel j'ay ouy quelque fois parler entre les dents led^t^ Caprara. Il dit encor qu'il a bien de la peine a pousser les Espagnols et nous autres, et se compare soymesme à un cocher qui a devant son carosse deux chevaux, desquels l'un est retif et lunaticq, et l'autre sans force et sans haleine.

Vendredy. 29. Nous restames à Assche, ou je fus fort occupé tout le jour.

Samedy. 30. Nous marchasmes d'Assche à *Wiese*, un village une heure de Dendermonde et un demy heure d'Alost. Mon fol de valet ayant laissé mes deux chevaux de bast sans les attacher, pendant qu'il alloit chercher une pierre, ces chevaux attachés l'un à l'autre, s'eschapperent, et Geleyn eut toute la peine du monde à les reprendre.

S. A. parla une fois ou deux a moy en chemin faisant.

La maison du Comte de Waldec fut bruslée, le feu s'estant pris dans la cheminée.

Dimanche. 31. S. A. me monstra des desseins que Post et Verschuer avoyent faits pour des Platfonds a Soestdyck.

Le Fiscal Rooseboom, ayant traitté du monde, vint a la cour tout saoul.

Je perdis une jolie espée faite a Paris.

Juin.

Lundy. 1. Il vint auis par des lettres de Tromp que les Danois auoyent occupé l'Isle de Gotland. Le jour precedent il vint auis que les Espagnols de Cambray avoyent bruslé bien auant dans la France et mis en cendre plusieurs villages, rençonnants Roye et autres places.

S. A. envoya une copie Italienne de la lettre du Comte de Caprara au Marquis de Grana, a qui l'original estoit destiné.

Mardy. 2. Rumf m'estant venu parler du pardon de Ripperda, me dit que Noortwyck mandoit dans une lettre a S. A. que le R. P. Fagel poussoit l'affaire de mon frere pour le faire condamner, et s'estoit laissé entendre comme voulant la proposer dans l'assemblee d'Hollande, si la cour n'y alloit vigoureusement.

Il dit encore que chez le Comte de Waldec ou parloit du voyage de S. A. a la Haye. S. A. me donna pour faire copier des papiers interceptés des Francois qui estoyent d'importance pour les affaires de Messine. Boreel me dit encore que le Fiscal auoit eu des lettres de la Haye qui disoyent que l'affaire de mon frere et celle de van Banchem alloyent toutes deux fort mal.

Bruynestein me dit que dernierement aupres de Condé S. A. estant monté sur un roussin, nommé Vaudemont, avoyt failly d'estre jetté a bas et s'estoit fait bien du mal. Voorst dit a disner que le Comte de Caprara estoit delogé sans trompette et estoit allé a Brusselles.

Mercredy. 3. La nouvelle vint de la mort de l'Admiral de Ruyter.

S. A. escriuit a Busero, dat indien den Raedt niet meer en besoigneerde 's weecks, als de notulen uytwesen, het onverantwoordelijck was, en dat hij haer aenseggen soude neerstigher te wesen, ofte dat hij daerin versien soude.

Je receus des lettres de mon pere portant que l'affaire de mon frere n'alloit pas bien.

Jeudy. 4. Il fit une chaleur tout a fait extraordinaire. On me dit que le Comte de Caprara estoit revenu de Brusselles et estoit allé a la promenade le soir auec S. A. Boreel me dit qu'il auoit veu sur son chariot une chevre blanche tres jolie et ayant au col une sonnette attachée auec un ruban.

Le mesme me dit encore qu'il auoit ouy dire, il y auoit desja quelque temps, que le Comte de Waldec souhaittoit d'auoir la charge de Ruyter et avoit voulu en traitter auec luy.

Le Comte de Waldec traitta S. A. a disner fort splendidement.

Boreel me conta encore que quand il se trouva a la Haye fort blessé de Brasser, Romf le vint visiter un soir estant extremement saoul: et que revenant le lendemain il luy fit de grandes excuses de ne l'auoir pu voir le jour precedent pour de grandes affaires.

Dyckvelt fut longtemps auec moy dans ma chambre.

Vendredy. 5. Il tonna et plut la nuict deuant ce jour et cela changea le temps.

Le Comte de Waldec vint me trouver a ma chambre pour me recommander des lettres.

J'eus un flux de ventre causé par l'eau et la limonade que j'avois beues dans ces grandes chaleurs comme je creus.

Samedy. 6. Louvignies arriua de l'armee d'Osnabruc. S. A. disna chez le Prince de Vaudemont et joua le soir a un jeu qu'on appelle les Blancos.

Je dinay chez Dyckvelt.

Dimanche. 7. Je fis rapport a S. A. de quelques lettres de Zelande touchant la vocation du Ministre Momma, et S. A. dit a cette occasion que le Ministre Crisius auoit plus d'esprit qu'il ne paroissoit d'auoir.

Le maistre des requestes arriua a l'armee ayant esté a la Haye jusques à ce temps.

Lundy. 8. Messrs d'Odyck et des Marais arriuerent de la Haye.

Mon flux de ventre me continua toousjours. Mr de Dyckvelt me dit que S. A. deuoit aller a Anvers pour s'aboucher avec le R. P. Pagel et qu'il croyoit que ce devoit estre Mercredy. On dit que le Roy de France devoit se retirer dans fort peu a Paris.

Mardy. 9. Mr de Netelhorst arriua de la Haye, devant aller se rendre aupres de l'armee Imperiale. Mr de Louvignies me dit beaucoup de civilités, comme je le vis chez S. A. J'envoyay a ma femme une assignation de deux cents ducatons sur le cousin van der Meulen, d'argent que j'avois donné, il y auoit deux jours, a son frere le capitaine d'infanterie.

On paria de quelque nouvelle qu'il y auroit a l'armée du Roy d'une defaite de m^r de Luxembourg en Allemaigne.

Mercredy. 10. Je partis avec S. A. dans la calesche de m^r de Dyckvelt pour *Anvers*, nous passames a Dendermonde, qui est une assez jolie place pour ces pays et peuplée, et allames de la a Waesmunster, un grand village auec un couvent de femmes aupres. Icy l'on passe dans un bac une riviere qui se va rendre dans l'Escant, nommée de Durme, et puis traversant le reste du pays de Waes on arriue au fort nommé 't Hooft van Vlaenderen, vis a vis d'Anvers. Du quartier de Wiese a Dermonde il y a une grande heure, de Dermonde a Waesmunster une heure et demy, et de la a Anvers cincq heures bien grandes,

tellement qu'auec l'embarras du passage l'on conte en tout neuf heures de chemin. Nous arrivasmes sur les deux heures apres midy a Anvers. S. A. alla disner a l'Aigle, mais coucha chez Duarte, ou elle alla aussi s'enfermer d'abord apres disner avec le R. P. Fagel qui estoit venu le soir d'auparavant s'aboucher avec elle.

J'allay loger avec m^r^ de Dyckvelt a la Ville de Brusselles à quatre ou cincq maisons de l'Aigle. J'allay en carosse cette apresdisnée auec van Wyngaerden pour chercher des desseins a achepter, mais ne trouvay pas grand chose, de Vos n'estant pas chez luy. Je fus chez Gonzales pour voir le tableau du viel Breugel dont m'auoit parlé mon pere, mais je trouvay que c'estoit peu de chose. A la Ville de Brusselles je trouvay Cauw de Hulst auec sa femme et quelque autre compagnie.

Le soir de Vos me vint trouver.

Jeudy. 11. J'allay chez de Vos à sept heures, et achaptay de luy pour 176 £ en desseins.

Puis je vis chez Duarte les pieces qui sont en haut dans sa galerie, ou il y auoit de bonnes choses. De Boerekermis van ouden Breugel qu'il estimoit mille francs, un homme avec une femme pesant de l'or de Quintin; une piece auec force figures aussi representant une kermesse ou chose semblable de Johannes Mayus, peintre de Charles V; une autre piece de Breugel d'un paysant volé par des soldats; un Comte de Southampton tout de son long habillé de noir de Holbein; une piece d'une kermesse de Breugel en couleurs d'eau. Dans un petit cabinet en bas il y a une piece de Rottenkamer ou il y a beaucoup de figures nues, la meilleure que jamais j'aye veue de ce maistre la. Il y auoit encore la un paysage du vieux Breugel, le Roy Eduard, Elisabeth et Marie, touts enfants, de Holbein et plusieurs petites pieces de paysage du Fluweele Breugel. Dans la grande sale en bas il y a le Prince de Barbançon a cheval de Vandyck, tres bon. Je

ne pûs voir les pieces dans le grand Cabinet par ce que m^r le Pr. y estoit auec le R. Pensionaire.

Le jour d'auparauant j'auois veu chez le s^r Stevens, fils de celuy qui autrefois a eu une belle collection de tableaux, la piece du vieux Breugel qu'ils appellent „de blaeuwe Heuijck" (sic) qui represente le sens literal de plusieurs proverbes et sans doubte est tres belle. Celle qu'ils appellent de Hey y estoit aussi, mais a mon auis est de beaucoup moins bonne que l'autre.

On fit quelques depeches en suitte pour la Zelande, le R. P. faisant les minutes.

S. A. alla apres cela sur le midy chez un statuaire nommé Verbrugghe, et y estant m'envoya querir pour luy aider a choisir parmy quantité de petits modelles des figures que ce Verbrugghe deuoit executer en grand, et les faire de cette pierre qu'on appelle hartsteen, a 70 livres la piece. Nous partismes, comme nous estions venus, a trois heures apres disner et arrivasmes *au quartier* sur les 9 heures du soir.

Vendredy. 12. Je travaillay fort tout le jour.

Il vint nouvelles que la garnison de Cambray auoit battu le Baron de Quincy auec 59 compagnies de cauallerie qu'on luy auoit donnees pour aller rencontrer la cavallerie qui auoit esté brusler en France, et que les Espagnols avoyent pris douze estandarts et deux timbales apres auoir defait entierement deux regiments et mis en fuitte le reste.

Samedy. 13. Je disnay chez Dyckvelt auec Sommelsdyck la Guette, Witsen etc.

Il y eut une alarme au quartier des Espagnols sur le soir, treize ou quatorze escadrons ayants passé la riviere. S. A. y courut, mais ce ne fut rien.

J'escriuis a mon pere, luy envoyant le passeport des Espagnols pour mon frere et beau-frere venants de Paris, et en mesme temps a m^r Happaert, le priant de vouloir

s'informer du dessein de la raccolte du vieil Breugel, qu'on disoit estre a Anvers.

Dimanche. 14. Je fus chercher l'apresdisnee madame Boreel dans le quartier de son mary, mais elle n'y estoit pas.

Lundy. 15. Il vint nouvelles que le duc de Lorraine auoit defait l'arriere-garde du Mareschal de Montmorency à Zabern, qu'il estoit demeuré deux mille hommes sur la place, et que toute l'armee s'estoit retirée dans un poste fort desavantageux.

Je disnay chez le Fiscal Rooseboom auec Boreel et les deux jeunes Sidlenisky.

Mardy. 16. Il vint quelque nouvelle d'un combat naval entre les Suedois et les Danois, auquel Tromp seroit arriué le troisiesme jour, et ou les Suedois auroyent eus quatre vaisseaux coulés à fond et six de pris. Je fus voir madame Boreel dans sa hutte ou je trouvay Slangenburg, Spar, d'Aumale, et le troisiesme Heuft.

Mercredy. 17. Je presentay a m^{r} le Pr. une lettre a la Cour en faveur de mon frere, mais il la mit apart avec d'autres choses qu'il differa de signer.

J'escriuis a mon pere luy mandant cela, et à ma femme touchant ma monstre.

Jeudy. 18. Mon frere me manda qu'a l'occasion de l'examen de van Banchem on auoit decouvert les affaires de plusieurs qui auoyent este trouvés au bordel et s'estoyent racheptés pour beaucoup d'argent comme le conseiller Kan, le Bourgemre Munnix, Crommon etc.

J'eus beaucoup d'affaire.

S. A. repondit a la lettre du duc de Lorraine ou il luy donnoit auis du siege de Philipsbourg.

L'ennemy marcha de nouveau du costé de Grammont et on parloit en son camp comme s'il alloit a Valencienne.

On resolut la dessus de marcher le jour suivant.

Mon frere me manda que mon frere de Paris estoit

tout a fait restably et alloit se mettre en chemin pour le voyage.

Vendredy, 19. Nous marchames de Wiese a *Burchgrave Lombeeck* ou nous avions loge le 27 May, me rencontrant aupres de l'artillerie dans la marche ou mad^e Boreel et m^lle de Giessenburg estoyent dans la calesche de S. A. je marchay longtemps auec eux. Il y eut quelque abus et desordre dans la marche, le Comte de Nassau auec la cauallerie ayant pris le chemin de l'artillerie, la quelle pour cette raison arriua fort tard et le bagage qui la suivit seulement le lendemain.

Il y a de Wiese a Lombeeck 4 grandes heures, aussi l'on marcha a trois heures du matin.

Le pays par ou nous passames est tres beau et arrouse de quantité d'eaux vifves.

N'ayant pas bien dormy la nuit precedente et puis marché dans les grandes chaleurs du soleil, j'eus un mal de teste.

Le soir le jeune Colyear, fils du Resident a Constantinople, qui auoit presenté a S. A. deux chevaux Turcs de la part de son pere, nous conta qu'il auoit veu toutes les choses qui s'estoyent passees a la feste de la circoncision du fils du Grand Seigneur et qu'entre autres il y auoit eu un homme qui avoit pris un petit mast, comme ceux qu'au mois de May on plante deuant les portes, et qu'au bout il avoit mis grande quantité d'habits et autres choses, plus qu'un homme n'eust pû porter, et qu'ayant pris ce mast dans sa main il l'auoit jetté et puis repris sur sa langue, et puis rejetté sur ses mains et ballotte comme cela long temps.

Qu'un autre bateleur auoit pris un petit garcon et un chien et les auoit enfermés touts deux dans un grand pot ou vase de terre, que le Grand Seign^r fit couvrir par son bourreau bien serré, et puis mettre dessus une grande pierre. Qu'apres cela cet homme auoit demandé comment

ce garçon et ce chien s'appelloyent, et qu'apres qu'on luy eut dit leurs noms, il les auoit appellées touts deux et fait entrer par la porte.

Qu'il en avoit veu un autre qui auoit demandé a quantité de gens de condition des couteaux, des ceintures et autres nippes et les auoit mises dans un grand chaudron, et puis y estant entré luy mesme, il estoit disparu auec le chaudron, et qu'un peu apres on estoit venu dire qu'il y auoit dans la rue un homme qui crioit qu'il auoit a vendre toutes ces nippes.

Qu'un homme auoit monté sur une corde tendue depuis terre jusques au haut d'un clocher une fois plus haut que celuy de la Haye, et qu'il auoit un asne vivant sur son dos, et qu'ensuitte il auoit attaché un cercle de fer dans ses cheveux et que la corde estant passee par ce cercle il estoit glissé en bas ayant sur ses epaules un petit garcon battant un tambour, qu'estant a moitié de la hauteur la corde se rompit et qu'il tomba sur un Armenien, mais que personne des trois ne mourut, mais se blesserent touts.

Qu'un autre se laissa lier les mains derriere le dos par le bourreau du Gr. Seigneur auec des cordes poissées, et fort extrememement, puis se mit dans un sac qu'on lia aussi tres fort et qu'ensuitte, ayant fait deux ou trois saults dans ce sac, il en sortit sans estre lié et le sac s'estant ouvert luymesme.

Qu'il y auoit un danseur de corde qui dansa tresbien; que le Gr. Seig^{r} auoit fait amasser touts les boiteux et estropiés qu'on put trouver à la haste et les auoit touts fait pendre a la corde, obligeant le danseur a continuer sa danse.

Samedy. 20. De Wilde me dit que Brienne luy auoit dit que dans peu de jours S. A. pourroit bien quitter l'armée et s'en aller a Rurmunde. Consideré auec cela tout le canon qu'on a envoyé par la Meuse et les troup-

pes qu'on assemble à Boiduc et Barmande. il semble que le dessein pourroit estre d'assieger Mastricht.

Don Emanuel de Lira et D. Bernardo de Salinas vindrent trouver S. A.

Dimanche. 21. S. A. fit la cene.

Je disnay chez Dyckvelt auec Montpouillan, Witsen, Conte de Warfusé etc.

Lundy. 22. Un anis que donna un Lieut[t], commandant un party Espagnol, au duc de Villa-Hermosa escriuant a sept heures du matin, porta qu'on parloit dans l'armée de France de faire une reveue generale et qu'apres cela le Roy s'en alloit.

Je dechiffray une lettre de m[r] de Louvignies escriuant de Cologne, ou il propose a S. A. s'il ne vaudroit pas mieux d'attendre la fin du siege de Philipsbourg auant que de s'attacher a une autre operation (NB.) importante, la quelle il importoit de pousser a fin si S. A. l'entreprenoit une fois, et que si S. A. persistoit dans sa resolution on pourroit donner un pretexte specieux a l'ordre donné aux batteaux montants le Wael, en disant que c'estoit pour Philipsbourg.

Le soir on entendit tirer jusques à 80 coups de canon sans scauoir ou ce pouvoit estre.

Il vint 4 Capitaines des bourgeois de Middelbourg pour parler a S. A. touchant l'affaire de Momma.

Mardy. 23. J'escrivis a Happaert que depuis sa lettre du 15 je n'auois rien eu de luy, qu'il m'acheptast le dessein de Breugel, quand il devroit couster 72 livres.

En mesme temps j'escrivis a Duarte et a van de Wyngaerden, luy envoyant ces deux lettres pour les adresser.

S. A. escriuit a Louvignies en chiffre de faire ensorte que le duc d'Osnabruc hastast sa marche au possible.

Je disnay chez Dyckvelt auec Sommelsdyck, la Guette etc.

Mercredy. 24. S. A. me fit faire une instruction pour le Baron de Reeck, allant trouver la Regence de Juilliers

et de Bergues, pour leur donner part du dessein de S. A. d'assieger Maestricht et de leur demander des choses necessaires pour cet effet.

Dyckvelt fut quelque temps à causer auec moy dans ma chambre et a me conter des friponneries, hypocrisies, et faussetés de monsieur de Rynswoude.

Un homme fut tué devant ma fenestre dans ces tentes de vivandiers qu'il y auoit.

J'escriuis a mr Happaert de m'achepter toutes les choses de l'Evesque d'Ypres.

J'escriuis a Berkestein, a Uylenburg et a ma femme, luy envoyant un billet d'assignation de 200 ducatons.

Jeudy. 25. Dyckvelt fut encor longtemps à causer en ma chambre.

Benting y vint pour voir les desseins de Ferreris et de Laraisse.

Il fit grand chaud comme il auoit fait depuis trois ou quatre jours.

Vendredy. 26. Je vis dans de lettres de vander Tocht que mr l'Electeur de Brandebourg auait eu de grands mecontentemements de nre conduitte, jusques a dire que si l'on y alloit de cette facon là (le principal estoit le manque de payement des subsides) il seroit obligé de prendre d'autres mesures, mais vander Tocht dit d'auoir raccommodé cela. Il mande fort au long encore comme Suerin, estant la cause de toutes ces animosités là, il auoit deliberé auec Somnits de faire eloigner Suerin des affaires et que pour faciliter cela ils auoyent resolu qu'il falloit une bague pour madlle Wangenheim et un present aussi a la Hofmeesterinne.

Je fis raccommoder quelque linge par une femme qui me l'auoit fait dans les campagnes passées.

Il fit extremement chaud.

On me manda comme le petit Dumoulin estoit mort

[illegible] dans son sang et sur la fin de sa vie [illegible] par ses valets.

Le Prince de Frise vint à l'armée.

Samedy, 27. J'escriuis à Larrasse et à Ferreris touchant les desseins qu'ils auoient faits pour Soestdyck.

Item à van Wyngaerden de tascher deux desseins de de Brengel de Ver Leven.

A ma femme.

Je disnay chez Dyckveit auec Barlau, la Gilette etc., il vint apres causer long temps en ma chambre.

Dimanche, 28. La chaleur excessive dura tousjours. Au soir S. A. me donna à dechiffrer une lettre de Louvignies où il mande du 26 de Cologne que l'armée d'Osnabruc devoit passer le Rhin à Cologne et à Bonne le 1 et 2 de juillet, que l'infanterie seroit le 5 devant Mastricht et la cavallerie le 6 ou 7. Cette lettre estant fort longue me tint occupé jusques au grand jour.

Lundy, 29. Mon pere me manda qu'il y auoit un tant soit peu meilleure apparence pour l'affaire de mon frere à la Cour d'Hollande. Le dessein de Mastricht demeura tousjours sans qu'on en parlast.

J'escriuis à Happart pour scauoir le fait ou le failly de de ce que je luy auois mandé le 24, cette lettre ne partit que le 30 à 10 heures.

Il tonna et pleut un peu, ce qui refraischit un peu le temps, mais pas gueres.

Mardy, 30. L'on resolut de marcher le jour suivant auec toute l'armée pour la poster à Niveile comme S. A. manda au R. P. y adjoustant qu'il estoit venu un auis comme si l'ennemy auoit fait un detachement du costé de Mastricht.

La chaleur continua tousjours quoy qu'il eut pleu la nuit beaucoup.

JUILLET.

Mercredy. 1. L'armée marcha a deux heures de nuit, S. A. a la teste de la cauallerie, et nous arrivasmes sur les neuf heures au quartier à *St. Renel* ou nous auions logé le 26 May. On intercepta des lettres de Mastricht de l'Intendant et autres, qui faisoyent voir qu'ils ne craignoyent que pour Limbourg. Au commencement de la marche le temps continuant a peu pres comme il auoit esté, j'eus une extreme soif, de Ryswyc me donna a boire d'un cheval ou il auoit du pain du vin et de la biere.

Jeudy. 2. Nous marchâmes de St. Renel a une heure et demye et allasmes loger *a un quart d'heure de Nivelle* ou nous arrivames sur les 10 heures.

S. A. eut nouvelles du combat de Tromp, ou l'Admiral de Denemarc, s'estant renversé de soy mesme, auoit sauté aver 130 pieces de canon et 1000 hommes; le Lt Admiral s'estant voulu rendre, auoit esté bruslé d'un de nos bruslots, et d'autres vaisseaux pris et bruslés.

Item que le Commandeur Binckes auoit pris Cayana sur les Francois, sans y trouver gueres de resistence.

Item le R. P. luy mande que ceux de Drenthe l'avoyent choisy pour Erfstathouder apres la mort du Prince de Nassau, adjoustant que de h[r] Pickaert y auoit beaucoup contribué.

Vendredy. 3. S. A. laissa tout le monde incertain de son depart pour eviter les desseins des ennemys, a ce que je croy.

Il me fit venir a 5 heures du matin aupres de l'artillerie pour m'ordonner une lettre.

Le jour d'auparavant Voorst me dit que Colyear avoit du chagrin de ce que le Comte de Waldec auoit dit que le dessein de Mastricht auoit esté divulgué par luy.

Samedy. 4. Nous marchasmes auec quelques trouppes d'infanterie et de cauallerie du camp susd[t] et allames jus-

Mardy. 7. Nous partismes de Lude auec le jour et ayants marché a costé de Tongeren, qui est une assez jolie place, nous fismes halte a une lieue de Maestricht aupres d'un moulin, ou S. A. disna, le Commandr d'Aldenbiesen survenant, ou il arriva une lettre de mr de Louvignies en chiffre qu'il me fallut dechiffrer sur le champ dans la grande chaleur et auec beaucoup d'incommodité. Il mandoit que le lendemain de bonne heure le duc d'Osnabruc devoit estre sur la Meuse auec ses trouppes entre Maestricht et Eysden.

Dudt moulin nous marchames jusques aupres *Mastricht* ou nous n'arrivames qu'a soleil couchant.

S. A. fit tendre une petite tente et moy je couchay dans la canoniere de mes valets.

Mercredy. 8. On fit partir tout le bagage sur le midy vers le quartier de S. A. a *Smeermaes.* L'apresdisnée nous allasmes avec mr le Prince rencontrer mr le duc d'Osnabrug et estants arriués sur la Meuse par une fort grande montée et une semblable descente, ou il y auoit une tres belle veue de fort grande estendue, nous le vismes venir a nous et passer la riviere dans un petit basteau. S. A. fut quelque temps auec luy dans une maison de paysant, plusieurs autres y accourant et un entre autres qui avoit 92 ans, nommé entre eux den ouden man. Ces gens nous porterent a boire dans la grande chaleur qu'il faisoit.

On dit que ces trouppes n'estoyent pas si fortes a beaucoup pres comme elles devoyent estre.

Le duc vint auec son Alte jusques a son quartier et puis s'en retourna au sien.

Jeudy. 9. S. A. m'ayant fait leuer, comme je dormois profondement dans ma canoniere, a trois heures du matin, alla jusques au quartier de Smeermaes, et de la ailleurs, moy restant audt quartier.

Je disnay chez Dyckvelt auec le vieil Comte de Niel etc.

S. A. alla au bywacht.

Dimanche. 12. S. A. manda au Comte de Waldec que Montal rodoit autour du camp auec 25 chevaux pour se jetter dans la ville, le Gouverneur de Leeuwen mandant cela.

Il arriua deux regiments de cavallerie de l'armée.

Lundy. 13. Machado me dit qu'il estoit arriué 12 vaisseaux des Indes.

Le Comte de Hornes arriua ayant encor laissé derriere l'artillerie.

J'escriuis au R. Penre pour mon frere, et de mesme a Zas.

Mardy. 14. Je disnay chez Dyckveit ou apres diner vint le pere de Friesheim.

Il arriua encor six compes du regimt du Prince de Frise.

Le soir Bulau et plusieurs autres conterent de la vie de Montpouillan et de sa bordellerie.

Mercredy. 15. Les basteaux auec les munitions commencerent à arriver, la Meuse se haussant un peu par les pluyes.

Les Espagnols envoyerent a S. A. l'extrait de deux lettres interceptées du 9 et 10e, portant que selon le sentiment de Rogon ils croyoyent estre attacqués à la porte de Brusselles; qu'ils prient mr de Louvois de parler en ses lettres de secours, quand mesme il n'y en auroit point à esperer.

Monsr de Caluo escrit a Choisy et le prie de se jester dans Mastricht et pour le persuader dit que si Mastricht se perd, Limbourg ne se conseruera pas.

Jeudy. 16. Le Comte de Waldec escrit qu'il croid que le Roy de France assiegera Cambray.

Le Prince de Vaudemont vint trouver S. A. pour deliberer ce que devoit faire l'autre armée.

Le Febvre, grand dechifreur du duc de Villa-Hermosa m'envoya le chiffre de mr de Louvoy auec mr de Thurenne tiré de lettres interceptées.

La Meuse grossit beaucoup par les pluyes.

Vendredy. 17. Une partie du canon arriua.

S. A. me donna a garder une lettre du C. de W. du 14 de ce mois ou il y auoit: Certes monsieur vous connoistrez un jour que l'affliction qui me reste de vos sentiments indifferents a mon esgard n'a pas esté meritée ny m'empeschera de tenir les promesses que j'ay fait a V. A.: et la ou vous me mettrez, vous me verrez tousjours de mesme et a jamais de V. A. un tres fidelle serviteur etc.

Je disnay chez Dyckvelt.

Le soir, ne me trouvant pas fort bien depuis un jour ou deux, j'essayay de vomir et rendis de la bile.

Je fus quelquetemps sur une haulteur entre Smeermaes et Hocht a considerer la belle veue. S. A. disna auec le duc d'Osnabrug.

Samedy. 18. S. A. escriuit au C. Waldec en chifre que par de lettres dud. de Villa-Hermosa au Prince de Vaudemont (qui estoit au camp) il auoit veu qu'il croyoit le siege de Valenciennes asseuré et qu'il devoit estre investy ce 18e, qu'il avoit de la peine a le croire, mais que dans un tel cas il falloit estre resolu quoy faire et que pour luy il ne voyoit point d'autre moyen que de tascher de le secourir; que les choses impossibles ne sont point faisables, mais que de voir perir Valenciennes pour gaigner Mastricht, il ne le croyoit pas de l'interest de la cause commune. Qu'il luy demandoit son sentiment franc, scavoir s'il luy conseilloit en tel cas de rejoindre l'autre armee, pour sa personne le conjurant de le conseiller comme s'il estoit en sa place.

Le soir on commenca a travailler a la trenchee. Le Major de Beaumont, nommé Merode, et le Chirurgien du Rhingraue y furent tués, a l'attacque de S. A. eut la garde le regiment des gardes; a celle du duc d'Osnabrug les regts d'Offelen, Beaumont et Hofwegen. On parla fort de ce que S. A. deuoit aller rejoindre l'autre armee.

Je receus ma monstre que j'auois fait faire a la Haye.

Dimanche. 19. On travailla la nuit precedente de ce jour à une batterie assez eloignée du commencement qu'on auoit fait de nos trenchées.

Les regiments du Rhingraue, du duc de Holstein et Cassiopin entrerent en garde à la trenchée a l'attacque de S. A., a celle du d. d'Osnabrug ceux de Borck, Tamminga et le Prince de Frise.

Un lacquay de d'Aulnoy eut la teste emportée dans les approches et un homme qui dormoit aupres de luy fut aussi blessé à mort du mesme coup.

Les auis du C. de Waldec porterent qu'on apprehendoit le siege de St. Gelein et non celuy de Valenciennes.

La nuit apres ce jour on ne poussa pas la trenchee, mais on travailla seulement à renforcer ce que l'on auoit fait, et a faire des batteries.

Ceste nuit les assiegés rehausserent un cavalier qu'ils auoyent.

Lundy. 20. Le Conte de Waldec manda que sur un auis que le duc de Villa-Hermosa auoit eu de ce que deux mille hommes des ennemys auoyent passé par Tournay avec 20 pieces de canon, led^{t} duc auoit proposé de marcher auec ses trouppes du costé de Braine le Chasteau, demandant huict bataillons de nos gens et proposant que cependant qu'il les auroit auec luy, nr̄e armee se posteroit en sorte qu'elle ne pourroit pas estre surprise; que cela ayant esté deliberé dans un conseil des officiers generaux, il auoit esté jugé qu'on ne pouvoit pas luy refuser ces gens, mais que l'armee demeureroit ou elle estoit jusques au 21.

M^{rs} d'Asperen auec son frere, Berestein et Bronckhorst partirent dans un maespont pour s'en retourner par la riviere.

Dyckvelt me dit que Boetselaer auoit fait le mecontent comme si S. A. n'auoit pas eu assez d'egard pour sa personne, et que l'aisné auoit parlé fort librement et

comme mal satisfait de tout ce qui se faisoit. Le soir entrerent en garde a la trenchée à l'attacque de S. A. les regts de Kirkpatrik, Coljear et Wynbergen, de celle d'Osnabrug Hulsen, Clooster et Leeuwen et auancerent beaucoup à la faveur d'un brouillard.

Mardy. 21. L'on travailla à quatre batteries qui devoyent porter ensemble environ trente pieces, pour tirer le jour suivant. Le soir entrerent en garde à la trenchée a l'attacque de S. A. les regts de Fennick, Widdrington et Asteley (sic), a celle d'Osnabrug ceux de Duvendal, Spindler et Osnabrug.

Mercredy. 22. Le Comte de Waldec manda que le duc de Villa-Hermosa auoit marché le 21. auec ses trouppes et les huict bataillons qu'il luy auoit donnés, que de duc croyoit de mestre un corps de douze mille fantassins ensemble, et alloit faire de grandes grimaçes en Flandre pour embarrasser l'ennemy.

L'on ne tira que de deux batteries, l'une de dix et l'autre de cincq pieces.

Le soir entrerent en garde le regiment des gardes (le petit Comte de Nassau ayant le poste auancé auec 50 hommes couchés sur le ventre, luy mesme ayant des armes et un casque en teste) à l'attacque de S. A. à celle d'Osnabrug.

La nuict precedente de ce jour on auanca raisonnablement.

Le General Major Weibnum vint trouver S. A. pour concerter les choses, envoyé par le Comte de Waldec.

Un homme me vint donner le bon jour de la part de la C.....

Bulau me compta (sic) qu'estant derriere l'ouvrage au commencement de la trenchee un homme qui estoit mineur, parlant auec luy, auoit eu la moitie de la teste emportee d'un coup de canon et que luy, Haersolte du Pr. de Frise, Spar et d'autres eurent leurs habits pleins de sa cervelle.

Jeudy. 23 Le Prince de Vaudemont estant au camp de puis quelques jours s'en retourna trouver le duc de Villa-Hermosa.

S. A. recevant le matin des lettres du Marquis de Grana, secouant la teste, dit que ces gens devant Philipsbourg y alloyent fort lentement et n'estoyent pas encor a la contrescarpe lorsque ces lettres estoyent parties.

Colyear venant de la trenchee compta a S. A. qu'il n'y auait que trois ou quatre hommes blessés ou tués la nuit passee, et que le petit Zuerius auoit eu un coup a travers de son chappeau et son valet, aussi petit que luy, un coup tout de mesme.

Qu'on auoit bien auancée la nuit.

Les regiments du Rhingraue, de Holstein et de Cassiopin eurent la garde à la trenchée a l'attacque de S. A., a celle d'Osnabrug ceux de Borck, Tamminga et le Prince de Frise.

Je disnay chez Dyckvelt.

L'on ruina pour la plus grande partie a coups de canon une grande redoutte revestue nommée le Dauphin.

Ivoye disnant chez Dyckvelt dit qu'il esperoit bien du siege et que jusques la les assiegés se monstroyent assez traittables.

Le Comte de Waldec manda qu'il y auoit apparence que les ennemys devoyent assieger Aire et que le duc de Villa-Hermosa estoit marché le 21e.

Vendredy. 24. J'allay auec Isac voir les travaux et nous fusmes quelque temps au Chasteau de Haren a regarder auec ma lunette nos approches et les coups de canon que l'on tira pour la plus part a un bastion detaché.

Le C. de Waldec manda que le jour suivant il alloit marcher selon ce qui auoit esté resolu a Niuelle et a Genappe, mais qu'il estoit en peine de voir que luy marchant en Flandre S. A. ne seroit plus couverte de l'armee.

Le soir S. A. estant dans la trenchée une balle de

mousquet ayant percé l'epaule a un autre homme, blessa S. A. au bras un peu au dessus du coude, le juste au corps n'estant point percé. Il ne laissa pas de manger à table, estant pensé (sic), et apres soupper me dicta une lettre au C. de Waldec dans la quelle il luy manda de suivre le d. de Villa-Hermosa en Flandre et de nous envoyer un autre detachement d'infanterie et de cauallerie pour nous renforcer contre m^r de Crequy qui auoit logé le 21 a Sedan auec deux reg^ts de cauallerie, deux bataillons d'infanterie et deux de dragons.

Il auoit escrit une lettre devant l'autre ce mesme jour qui commence: Nostre travail n'a pas auancé cette nuit comme j'auois esperé puis qu'il a pleu a m^r de Louvigny de ne point faire ce qui auoit esté resolu, mais de faire un autre travail qui nous fait perdre une nuit. Je ne scay ce que je doibs dire de luy, il fait ce qu'il peut au monde pour retarder toute chose. Ou c'est par ignorance ou par malice, mais j'ay peur que ce ne soit le dernier: cela saute aux yeux de tout le monde.

Samedy. 25. S. A. ne se sentit gueres de sa blesseure et ne laissa pas de sortir le matin à cheual.

Colyear, estant de garde a la trenchée, fit une ligne de 230 pas à ce qu'il dit et eut environ 30 hommes de tués et de blessés.

Led^t Colyear parla assez librement de la conduitte de Louvigny et de sa maniere de traverser toutes choses.

L'apresdisnee j'allay au chasteau de Haren pour voir les canonnades de part et d'autre.

S. A. escriuit au C. de Waldec que si le Mareschal de Schomberg marchoit en Flandre ou vers l'Artois, il deuoit suivre le duc de Villa-Hermosa; que pour le duc de Crequy, si l'on ne luy joignoit d'autres trouppes, il ne le voyoit pas en estat de nous faire grand mal.

Qu'il esperoit que Lundy l'on pourroit attacquer le ravelin Charlant du bastion detaché ainsi nommé.

Dimanche. 26. On n'auanca pas beaucoup la nuit devant ce jour, les 3 reg^ts^ Anglois estant dans la trenchée.

Sur les cincq heures du matin le feu se prit au magazin de la ville; Coljear me dit qu'il auoit aposté un homme pour cela.

Ceux de la ville ne tirerent point ou tres peu, sans que l'on en pûst deviner la cause. Il y auoit de gens qui croyoyent qu'il y auoit quelque chose a demesler auec la bourgeoisie, mais sans certitude. Le Comte de Waldec manda qu'il estoit tousjours en peine de scauoir que S. A. estoit renfermé dans de lignes si estroites qu'il n'y auoit pas moyen de combattre la dedans.

's Gravemoer et le jeune Comte de Waldec partirent a 11 heures du soir.

Lundy. 27. On auanca assez bien la nuict devant ce jour auec les travaux qu'on poussa jusques à enuiron six vingt pas du ravelin nommé le Dauphin.

Les assiegés ne tirerent quasi point de leur canon, on disoit que la plus part de leur canoniers auoyent esté tués. Le Prince de Solms vint a l'armée, Dyckvelt me dit que le Comte de Waldec alloit au secours d'Aire auec le duc de Villa-Hermosa et qu'il deuoit nous envoyer encore quelques regiments. S. A. escriuit a l'Elect^rs^ de Treves de nous envoyer la cauallerie qui estoit en sad^t^ ville pour soustenir m^r^ de Crequy qui venoit en deca et estoit desja fort auancé. Au soir, environ sur la minuict, le feu se prit dans quelques huttes derriere S. A., et si le vent eût esté vers nos maisons, elles auroyent esté bruslees en moins de rien.

Mardy. 28. Le Comte de Waldec manda qu'il marchoit en diligence pour joindre le duc de Villa-Hermosa, envoyant m^r^ de Ginckel auec cincq bataillons pour renfort a S. A. Les assiegés ne tirerent du canon que fort peu.

M^r^ d'Amerongen estant venu le jour d'auparavant partit pour s'en retourner a Rurmunde.

Mercredy. 29. La nuit deuant ce jour on auanca assez bien auec la trenchée.

Le Prince de Vaudemont arriua encore au camp pour donner auis a ce que dit le C. de Waldec, escriuant a S. A. de l'estat des affaires de Flandres.

Je fus me promener jusques à la ligne de contravallation, et n'y vis rien de nouveau.

Jeudy. 30. Dyckvelt me fit dire qu'Ivoy luy auoit fait dire que sur les deux heures apres midy l'on attaqueroit le bastion detaché. Le disnay chez luy, et estant revenu chez moy et occupé a dechifrer une lettre de l'Evesque de Strasbourg a m^{r} de Louvois, j'entendis qu'on commencoit l'attaque. Je ne pûs estre assez tost à la contrevallation susd^{te} que l'on ne me vint dire en chemin que ce bastion estoit desja emporté, comme je vis en y arrivant, et que continuellement il montoit encore de nos gens par la bresche courants fort vitte pour se sauver d'un tresgrand feu que l'on faisoit continuellement de la contrescarpe, qui redoubloit quand ils voyoyent venir de nouveau du monde de nos trenchees. J'en vis un qui tomba tout aupres de l'ouvrage. Y ayant esté a regarder environ une heure je m'en revins et ayant esté un moment au logis, j'entendis encore un grand feu qui fut celuy que firent les ennemys quand nos gens quitterent ie bastion et et se sauverent sans faire resistence. L'affaire se passa comme S. A. le manda au C. de Waldec de cette maniere: Ayant esté trouvé apropos parmy les Generaux et les Ingenieurs qu'on attacqueroit de jour et non pas de nuit, on commanda a l'heure que j'ay dite cent Anglois des trois regiments, qui auoyent la garde aux approches, auec 50 travailleurs et 100 autres Anglois pour les soustenir. Ces premiers, diuisés en 3 trouppes, emporterent l'ouvrage en un moment auec dix ou 12 hommes de perte, non obstant que la cavall^{rie} des ennemys fit au mesme temps de l'attaque une sortie pour coupper nos gens entre la teste

de nos ouvrages et le bastion; mais trois reg^ts d'Osnabrug ayant la garde dans la trenchée les repousserent et ils lascherent honteusement le pied. Nos gens au bastion decouvrirent incontinent les mines qu'il y auoit, et la dessus y ayant esté commandé, les autres cent anglois ils y entrerent et y furent touts ensemble environ une bonne heure, au bout de laquelle une terreur panique les saisissant a ce que dit S. A. (d'autres disent que c'estoit le feu qui se mit dans quelque poudre et que les soldats prirent pour celuy d'une mine) ils abandonnerent touts le bastion et les ennemys y rentrerent en mesme temps par la bresche. Durant la premiere attacque S. A. auoit fait venir ses 2 reg^ts de la Lecq et de Montpouillan pour releuer le cauallerie d'Osnabrug qui auoit assez paty. On resolut donc de faire une seconde attaque, mais elle ne reussit pas, les soldats n'ayant pû monter la bresche que les ennemys auoyent fermée de chevaux de Frise et la defendoyent auec des faux, et de la cavallerie des ennemys estant resortye en mesme temps pour la deuxiesme fois, mais les gardes de corps et le reg^t de cavallerie ayants poussé a eux, ils s'enfuirent encore laschement, nos gens faisants extremement bien. Il y eut beaucoup de nos gens blessés et tués a cette action; le Comte de Solms, Cap^ne aux gardes, blessé dangereusement a la jambe, l'adjut^t d'Ouwerkerck tué, son petit trompette qui avoit esté a Montpouilan tué, quelques Cap^nes et plusieurs moindres officiers tués et quantité blessés. Schretel eut un coup a travers de la jambe, un frere de Hekeren, enseigne aux gardes, tué, Hemskercke Cap^n de cau^ie, blessé dangereusement, de mesme Halling et Alter l^ts aux gardes, Rhynenburg eut un cheval tué soubs luy.

Apres cette affaire manquée S. A. dit au C. de Waldec, qu'on seroit obligé d'aller a la sappe et que pourtant il esperoit de faire sauter l'ouvrage dans deux jours, escriuant le 30.

Pendant que nous estions a table chez Dyckvelt nous entendismes un grand coup qui secoua toute la maison et fit tomber beaucoup de poussiere sur la table et ce furent 40 barils de poudre ou le feu se mit sur une de nos batteries et brusla force gens, en tua cinq ou six. bruslant aussi le Cor. Beaumont qui estoit là.

Vendredy. 31. Je receus une lettre de la cousine Zuecrts. Je mis au net le dechiffrement d'une lettre de l'Evesque de Strasbourg dont j'auois trouvé la clef le jour d'auparavant. Cette lettre estoit vieille et je ne la dechiffray que pour m'exercer.

Il y auoit un Envoyé moscovite au camp ces jours icy, un grand vilain et sale extremement, et s'appelloit Trifona Mensinova et estoit une espece de Commis dans la Chancelerie du Czar.

On prit une femme auec de lettres s'en allant de Liege a Mastricht. Mais tout ce qu'on luy trouva ne furent que de lettres particulieres et rien d'important.

Le maigre Heuft, ordonné pour se tenir aupres du duc de Villa-Hermosa, me manda que les Espagnols ne voyoyent gueres d'apparence pour le secours d'Aire, et que le duc mesme le luy auoit dit, adjoustant que les demarches qu'il faisoit n'estoyent que pour contenter le peuple.

Aoust.

Samedy. 1. S. A. escriuit au Comte de Waldec qu'on auoit attaché la nuit precedente le mineur au bastion detaché, la mine commencant à 25 pas de la; mais qu'auec cela l'on ne pouvoit pas faire estat que de quinze jours on seroit maistre de la place. Que Berlo estant revenu d'un party auoit rapporté que m^{r} de Crequy auoit fait passer les trois regiments de cavallerie qu'il auoit, vers les Pays-bas, et qu'ainsi il n'y auoit rien a craindre de ce costé la

qu'un petit secours, mais qu'il craignoit que les ennemys auroyent le temps de prendre Aire et de venir secourir Mastricht auant que le Comte de Waldec y pourroit estre.

Dolman eut le regiment de Widdrington, decedé de sa blesseure.

Dimanche. 2. Je dechiffray une lettre interceptee de m^r^ de Louvois a Monceau ou il l'asseure qu'il n'y a point de trouppes de Munster a attendre devant Maestricht, toutes celles de l'Evesque estant devant Staden. Il y auoit encore une lettre de Leurestiere, Gouvern^r^ de Limbourg, a Calvo ou il dit qu'il ne croyoit pas que nous prissions Maestricht auec 11 ou 12^m^ meschants fantassins et 6 mille chevaux. L'apresdisnee portant ces lettres a S. A. et y trouvant Colyear et Ivoy, il me sembloit qu'elle estoit aucunement en peine de ce qu'il falloit faire.

Le soir Colyear dit que les ennemys auoyent sceu mettre une espece de bombe au trou de la mine qu'on faisoit, laquelle auoit bruslé 4 mineurs, et il me fit une grimace comme voulant dire que les affaires n'allayent pas trop bien.

Dolman se bastit auec Salesburry, Lt Cor. de Widdrington, dont Dolman venoit d'auoir le reg^t^. Il luy donna deux coups d'espée au bras a ce que l'on me dit, mais il sembloit qu'apres estre blessé l'autre l'avoit colletté et auoit eu de l'avantage sur luy.

Lundy. 3. S. A. disnant chez le duc d'Osnabrug au chasteau nommé Lichtenberg, m'envoya querir la pour quelques depesches.

Le soir il escriuit au C. de Waldec que les attacques n'avancoyent pas comme il souhaittoit, que les ennemys avoyent miné en partie le commencement de la mine. Qu'ils avoyent fait aussi une sortie, mais auoyent esté repoussés par les Anglois auec bien de la perte.

Qu'il auoit esté extremement surpris de la perte soudaine d'Aire et que le tout consideré il luy sembloit que

le meilleur party estoit que l'on garnist bien les places qui restoyent en Artois et en Flandre. et qu'il s'en revinst auec le duc de Villa-Hermosa se poster pour couvrir le siege de Mastricht. On couppa la jambe au jeune Comte de Solms, Cap^ne de gardes.

Mardy. 4. Mr de Dyckvelt m'ayant fait dire qu'on devoit attaquer encore le bastion du Dauphin, nous y allames sur les six heures du soir et nous estants mis derriere un epaulement fait pour la garde de cavallerie, et ou l'on voyoit fort bien, nous y fumes jusques a sept heures et demye sans que les ennemys tirassent aucun coup de canon. Alors on donna un signal de quelque poudre allumee dans nos trenchees et en mesmetemps on commenca a faire grand feu de nos approches et les gens commandés firent l'attacque et entrerent en peu de temps au bastion, et y ayant esté un quart d'heure, l'ennemy fit jouer deux fausses mines et ensuitte une fort grande, apres quoy tout le bastion sembloit estre en feu, nos gens s'y maintenants non obstant cela.

Justement auant l'attaque le Coronel la Guette vint ou nous estions et prit ses armes, de mesme le Comte de Berlo et un jeune gentilhomme son parent qui venoit auec luy. Il y auoit aussi le petit cousin Zuerius qui dit a Dyckvelt qu'il alloit se mettre auec la cauallerie qui estoit pour empescher les sorties et soustenir nos gens. Il y auoit encor la à regarder m^r de Brederode, Issac, Rynenburg, le Gros Tromp, et le page Dorp. Un quart d'heure apres le commencement de l'attacque Franckestein vint nous dire que la Guette auoit eu la cuisse emportée et se mourroit, demandant un confesseur et que le petit Zuerius auoit esté tué d'un coup de canon. On jetta force bombes de nre costé durant cette attaque et on canonna assez bien; le soir venu nous vismes mettre des falots tout a l'entour de la ville.

Estant revenu au logis j'entendis un fort grand coup

comme d'une grande mousquetterie. Il se trouva apres que c'estoit un petit magazin des ennemys dans leurs ouvrages de poudre et de grenades qui auoit sauté.

Mercredy. 5. J'aiday a faire envoyer le corps mort de Zuerius et son bagage a Bolduc dans des charrettes.

Il vint de lettre du C. de Waldec ou il temoigne d'apprehender extrememement qu'on ne secoure Mastricht s'il vient a s'eloigner auec l'armee.

Le seigr d'Eysden vint me parler sur ce qu'ils auoyent envie de prier S. A. d'estre parrain de l'enfant dont madame d'Oort venoit d'accoucher; mais comme je ne luy conseillay pas fort la chose, il dit qu'il la laisseroit là, me priant fort d'aller voir sa soeur et son beaufrere.

S. A. escriuit au Pr. d'Isinghien pour luy envoyer encore 500 a 600 fantassins du pays de Gueldre.

Jeudy. 6. Le matin a huict heures les Francois firent une sortie et ayants rencontré un temps que la pluspart de nos gens estoyent endormys, attacquerent le Bastion et mesme en chasserent les nostres, ou peu s'en faut, mais ils furent rechassés immediatement apres; nous perdismes encore quelque monde a cela, entre autres un Capne du regt de Kirkpatrik, nomme Eysinga, un brave homme. J'arrivay justement comme cette attaque estoit passée.

Estant dans ce temps la a causer auec le Comte de Schellaert derriere l'épaulement de la cavallerie dans une petite frescade faite pour les officiers, il me conta qu'a peu pres a la mesme heure que mr la Guette mourut, il l'auoit veu devant son lict venant de faire emporter la chandelle auec un bonnet de nuit sur la teste, habillé de blanc et le visage noir d'un costé, et qu'ayant crié a la sentinelle de sa porte s'il y auoit la personne, il auoit repondu que non, et que s'estant remis pour dormir apres cela, le mesme phantosme luy auoit encor apparu.

L'apresdisnee estant a la mesme frescade un coup de canon passant un peu a nre droite, tua un cheval et un

autre gueres loing de la emporta la jambe a un fantassin.

Pendant que nous etions la un tambour de la ville ayant bastu la chamade s'auanca dans la plaine pour aller au camp. Le Rhingraue le voyant envoya un officier de Schellaert, nommé Pyper, pour aller voir ce qu'il demandoit. Ce garcon ayant poussé a luy, apres luy auoir parlé touchant ce qu'il venoit faire, luy demanda, ce que faisoit m^r^ de Caluo. Le tambour respondit qu'il ne songeoit qu'a bien boire et bien manger, resolu de se bien battre. Pyper luy dit: allez vous en dire a m^r^ de Caluo que vous auez parlé au frere de madame van der Poll, et qu'il est tres fasché de ce que m^r^ Calvo a tant couché auec sa soeur.

Le soir les Francois firent sauter une mine nouvellement faite soubs le bastion par Choisy et ayants fait une sortie de 200 hommes en mesme temps, chasserent nos gens de la redoute, mais n'y furent pas long temps.

Vendredy. 7. Le petit Comte de Stirumb fut tué dans les approches.

Une bombe tomba dans la corne des ennemys et y mit le feu au magazin de poudre et de grenade qu'il y auoit, ce fut le matin, et fit un bruit comme d'une grande mousquetterie.

S. A. m'envoya a dechrifrer des lettres interceptees de Calvo et de Dumonceau qu'un certain homme a qui ils les avoyent données soubs promesse de grandes recompenses, avoit apportés a S. A.; elles estoyent toutes quatre a m^r^ de Louvoy. Calvo demande ce qu'il aura a faire si, s'estant defendu dans Mastricht jusques a l'extremité, il se trouve obligé de se retirer dans Wyck, disant que cette retraitte la estoit une petite resource et qu'elle ne pouvoit seruir qu'a faire une meschante capitulation.

Parle encore comme devant auoir manque de poudre.

Et ayant trop peu de monde pour la grandeur des ouvrages de Mastricht, sa garnison diminuant fort et y

ayant force gens tués et blessés, temoigne qu'il craint fort pour le chemin couvert et la contrescarpe. Je fus a dechifrer ces lettres depuis les 6 heures du matin jusques a 9 du soir, sans manger.

Un magazin des ennemys sauta encore dans la Corne le matin sur les 9 ou 10 heures du matin.

Au matin sur les cincq heures les ennemys attaquerent encore le bastion mais furent repoussés par les nostres. Mr Meteren, Cap^ne^ aux gardes, y fut tué, et Rantzau, Cap^ne^ au mesme regiment Plettenburg, aussi Cap^ne^ des gardes, mortellement blessé tellement qu'il en mourut peu apres.

Vers le midy le feu prit encore encore dans un magazin que les ennemys avoyent dans la corne qu'ils nommoyent de France et en ruina une partie.

Dimanche. 9. Il n'arriua rien d'importance, l'homme d'hier rapporta de Kouk (?), factotum des Francois a Liege, auquel il fit accroire qu'il auoit jetté dans les saules la lettre qu'il nous apporta hier, deux lettres, l'une de Madaillan a Caluo ou il n'y auoit rien que touchant l'adresse des lettres, et l'autre a m^r^ de Maquelines a ce qu'il me parut, luy conseillant comme il devoit se gouverner au cas que Calvo fust mort, comme l'on disoit, ou bien qu'il fust encor en vie.

Nous voulusmes disposer cette homme la a aller, porter les mesmes lettres dans la ville pour nous en rapporter d'autres, mais il n'osa y retourner.

On delibera d'attaquer la contrescarpe vers le soir mais cela fut differé.

Lundy. 10. Le matin le Comte de Hornes, m^r^ de Leeuwen et de Walenbourg avec l'Ingeigneur van Es vindrent dans ma chambre pour y faire la disposition de l'attaque de la contrescarpe, que l'on auoit arresté de faire le mesme soir, comme en effet nous sortismes pour la voir auec S. A. vers le soir, mais cela fut differé pour quelque chose qui n'estoit pas encore preste, une batterie entre autres.

Mardy. 11. On prepara les choses pour attacquer le soir la contrescarpe; cela auoit esté resolu pour les 5 a 6 heures apres disner, mais ne fut executé qua dix heures et demye de nuit. Le Rhingraue attaqua a costé gauche du Bastion Dauphin un angle de lad^e^ contrescarpe qui en ferme l'une des deux pointes de la corne, et ayant chassé les ennemys sans gueres de resistance, fit deux ou trois logements tout contre la palissade, tellement que les ennemys ne purent plus tenir dans cet endroit de la contrescarpe.

Mais l'attaque du Comte de Hornes ou estoit Walenbourg, Leeuwen etc. ne fut pas si heureuse. Les deux Ingenieurs qui se trouvoyent la, l'un ayant esté tué, scauoir van Beeck, et l'autre nommé Aimont blessé, les travailleurs s'enfuirent a ce qu'il fut dit, et la chose n'eut point de succes.

S. A. fut toute la nuit et le jour suivant une partie du matin sur une batterie a voir ce qui se faisoit.

Ayant eu a faire le soir et ne me portant pas trop bien de l'estomac je n'y fus pas.

On dit qu'il y auoit eu environ 60 hommes tués, entre autres Ingelby, Cap^ne^ au reg^t^ de Walenburg; Slangenburgh eut une blessure au haut de la cuisse.

Mercredy. 12. Il ne se passa rien d'importance, l'on travailla a renforcer les logements faits.

Le soir on fit une autre attaque ou celle du jour precedent auoit manqué, et nos gens ayants fait un logement contre les palissades, ils le quitterent apres eux mesmes je ne scay pour quelle raison. A cette action il fut tué et blessé quantité de monde.

Linden s^r^ du Perck, depuis deux jours Cap^ne^ au gardes, y fut tué, Ittersum, Gentilhomme de S. A. blessé a la teste dangereusement, mon cousin Balfour de mesme, et quantité d'autres officiers et soldats.

Jeudy. 13. Le fils aisné de m^r^ d'Hofweylen fut blessé

d'un coup de canon au dessus du genou il et mourut peu de temps apres.

Le Comte de Waldec manda que le fort de Linck s'estoit aussi rendu a discretion.

Vendredy. 14. Le matin le Coronel Dolman fut tué d'un coup de canon dans une sortie que firent les ennemys sur l'attaque du Comte de Hornes.

On fortifia ce qui auoit esté fait a l'attaque du Rhingraue.

L'on dit le soir (c'estoit Bulau adjutant de S. A.) que Louvignies deuoit venir commander l'attaque du Comte de Hornes, et que ce devoit estre une grande honte pour luy.

Le soir Riomal vint de la part du Comte de Waldec. Il dit qu'il y auoit desja 10 ou 12 mille chevaux des ennemys aupres de Charleroy, et qu'il estoit à craindre qu'ils ne se portassent entre le Comte de Waldec et nous, et ne vinssent nous harasser continuellement.

Bulau dit encore que la mine soubs la corne de Mastrik au dire du mineur deuoit estre preste pour le lendemain midy.

Samedy. 15. Le Rhingraue eut un coup de mousquet a la trenchee, qui luy alla le long du dos, mais n'entra pas, ny ne rompit aucun os.

La nuit deuant ce jour a 2 heures et demye S. A. m'envoya pour dechifrer une lettre du Comte de Waldec.

Et une heure et demye apres Isac me porta trois billets de Calvo et de Dumonceau qu'avoit porté un homme que jeudy nous avions fait entrer auec un billet des ennemys que nous avions leu et qui nous auoit esté porté de Liege par un homme, qui sortant de la ville volontairement estoit venu porter a S. A. trois billets du Gouverneur et de l'Intendant susd^{ts}.

Dans ces billets Calvo presse fort qu'on le vienne secourir disant qu'il n'y a point de temps a perdre, qu'il n'a plus trois mille soldats capables de servir et que le

tiers de ses officiers est blessé ou tué, Maclines entr'autres blessé.

Dit qu'il a encore 92 milliers de poudre.

Excuse la prise de sa contrescarpe sur un accident qui luy estoit arriué, le feu ayant pris aux grenades qui estoyent dans la contrescarpe, ce qui avoit effrayé ses gens.

Dit que du Louvois luy auoit mandé que le Roy attendoit le succes du secours de Philipsbourg pour resouldre sur celuy de Mastricht.

Dit qu'il auoit commencé a faire porter choses necessaires dans Wyck ou il deuoit se retirer dans la derniere extremité.

Dimanche. 16. L'on intercepta un billet de Louvois, ou il mande a Calvo que le Roy attend une deffence proportionnée au nombre et a la qualité des gens qu'il a dans Mastricht.

Qu'il attend des nouvelles du secours de Philipsbourg pour resouldre sur celuy de Mastricht.

Qu'il importe fort qu'il fasse une longue deffense, mais qu'il ne falloit pourtant pas qu'il hasardast de se faire faire prisonier de guerre, et qu'on ne luy ordonnoit pas la retraitte dans Wyck au cas qu'elle pust causer cela.

Le soir nous eusmes une duplicate de ce billet et un autre du Mareschal de Schomberg du camp de Leuze et escrit le 14e, ou il mande a Calvo qu'il auoit receu un ordre de la cour de marcher auec son armee vers la chaussee et qu'il hasteroit sa marche autant qu'il seroit possible, se promettant que les ennemys l'apprenant en auroyent de l'inquitude et qu'elle donneroit de la gaieté a ceux de Mastricht.

La nuit precedente on travailla à trois batteries sur la redoutte du Dauphin et la aupres.

S. A. revenant a 2½ de la nuit de la trenchee je luy donnay le dechifrement dud^{t} billet qui le surprit un peu. Ayant souppé, comme je croyois qu'il s'estoit couché, il

me fit appeller et me fit mettre en chifre une lettre au Comte de Waldec et le billet susdt. La lettre portoit ordre au Comte de Waldec de marcher en deça et de prier le duc de Villa-Hermosa de se joindre a luy; je la luy portay a signer au lict.

Cette nuit fut tué dans la trenchée un petit Ingenieur Espagnol ou Walon, nommé d. Lope de Trevigno.

Lundy. 17. S. A. se leva a midy, et fut dehors jusques à huict heures. Je fus me promener quelquetemps auec mr Essen et son pere, et nous vismes tirer nostre canon pour faire bresche dans la muraille de la ville.

L'on travailla a trois batteries ou le canon devoit estre mené la nuit suivante et lesquelles estoyent l'une sur le bastion Dauphin et les deux autres aux costés d'iceluy, devant seruir aussi pour faire bresche.

's Gravemoer, Lindebaum, et le Prince de Birkefeltz vindrent au camp de l'armée du Comte de Waldec, et rapporterent que mr de Schombergh n'avoit pas march encore le jour precedent.

Mardy. 18. 's Gravemoer, me venant voir le matin, dit que le Comte de Hornes n'auoit pas encor bien travaillé cette nuit et auoit esté chassé de l'ouvrage qu'il avoit fait, ayant voulu commencer a travailler tout contre la palissade et avancer en arriere.

Isac me dit que le mesme soir on deuoit executer le dessein de brusler le pont de Mastricht comme aussi Keppelfox, mais au soir il dit que S. A. l'auoit differé.

Vers le soir je fus me promener a la premiere batterie pour voir tirer nos nouvelles batteries qui n'auoyent pas encor fait grand merveille, l'une estant notoirement trop basse, qui estoit celle a costé gauche du Dauphin.

S. A. fit apporter son soupper dans la trenchée.

Mercredy. 19. La nuit precedente Louvignies tascha de faire un logement dans l'attaque du Comte de Hornes,

mais cela ne reussit pas, apres qu'on eut bien pris de la peine et perdu quelque monde.

S. A. revint sur les cincq heures de la trenchée.

On intercepta une lettre du Mareschal d'Humieres a m^r de Schomberg, ou il luy asseure qu'il marchera en toute diligence auec les trouppes de Linck, mais qu'il ne pourroit estre que le 11 aupres d'Ath.

Le Comte de Waldec manda que ce jourdhuy il seroit avec la cavalerie a St. Ivon et m^r d'Ailva avec l'infanterie a Diest, que le duc de Villa-Hermosa suivoit. Que s'il falloit combattre aupres de Tongeren, comme il prevoyoit, il faudroit plus de monde.

Tout le monde apres cette disgrace de la nuit passee commença a craindre pour le siege. Colyear mesme venant en ma chambre pendant que je disnois seul, temoigna n'auoir pas trop bonne opinion de l'affaire.

Ma femme me manda qu'a Delft il y auoit un Verburgh, revenu des Indes, qui n'avoit qu'une seule fille, laquelle devoit avoir un million en mariage.

Jeudy. 20. La nuit devant ce jour on avanca assez bien du costé du Rhingrave et on fit un logement sur le fossé de la corne, et dans ce logement on decouvrit une mine. Je vis la breche qui me parut estre assez avancée depuis mardy, et a la voir de loing on auroit jugé qu'on auroit pû y monter.

S. A. alla à Tongeren parler au Comte de Waldec et revint a deux heures apres midy et fut d'assez bonne humeur le reste du jour.

Groelaert me dit que ceux de Liege sembloyent de vouloir prendre party, mettre le banlieu soubs les armes et refuser des vivres aux Francois.

Vendredy. 21. Le Cap^ne des mineurs Jacobi, que S. A., voulut battre le jour precedent, eut un coup a travers du corps.

Le Comte de Waldec vint au quartier et y demeura

jusques au lendemain. On auoit formé un dessein de brusler le pont de Mastricht par des basteaux garnys de tonneaux poissés et d'attaquer en mesme temps en trois ou quatre endroits pour tascher d'escalader Wyck à un endroit qu'un certain homme, qui avoit porté il y auoit quelques jours une lettre des ennemys. [1]) Monsr le Pr. alla apres soupper de l'autre costé de la Meuse pour voir cette attaque. Je me mis sur la seconde batterie pour le voir, celle du costé de la corne, laquelle commenca en effet a onze heures et demy et dura une bonne demy heure, mais pas avec grande chaleur. Du costé de Wyck on n'attaqua point par ce qu'il y avoit trop grand clair de lune et que quand on pensa que la lune devoit se coucher le jour survint.

Je commencay le jour precedent a estre incommodé d'un flux de ventre qui tourmentoit en ce temps tout le monde.

Samedy. 22. Mr de Leeuwen, Coronel et Amptman de Maes en Wael, mourut d'un flux de ventre ou plustost dysenterie.

Le Prince de Vaudemont partit pour trouver le duc de Villa-Hermosa et parler avec luy du poste que devoyent prendre les armées.

's Gravemoer et Weibnom vindrent an quartier. Le premier me dit que les Espagnols crioyent extremement de ce que le siege n'avancoit pas et qu'on n'avoit pas bien pris ses mesures.

Dyckvelt me dit que S. A., C. de Waldec, Pr. de Vaudemont et le duc d'Osnabrug parlants le jour precedent de ce qu'il y avoit a faire si l'ennemy venoit, avoyent touts dit qu'il ne falloit plus parler de donner aucun employ au Comte de Hornes.

---

1) Hier is voorzeker: *avoit indiqué* of iets dergelijks in de pen gebleven.

[illegible]

[illegible] 24. Mon fils de [illegible] sans s'appercevoir [illegible] sang [illegible]

[illegible] pas [illegible] ensemble.

Le Pere du Prince de Turenne ne [illegible] partir pour avoir la commission de Colonel du regiment de [illegible] qu'avoit eu son Pere aussi.

Le soir a dix heures et demye environ j'entendis tirer beaucoup de feu et sceus apres que nos gens a [illegible] avoyent [illegible] une espece de sortie et que [illegible] que les ennemys avoit mis le feu a une mine qui n'avoit point fait d'effet pour eux.

Marny. 25. [illegible] en ma chambre le matin

me dit que les affaires alloyent mal, que les ennemys venoyent et que l'on ne voyoit pas bien comment empescher le secours de la place.

Que l'avantgarde de Schomberg estoit avancee le jour passé jusques aupres de la maison du Comte de Niel, qui en avoit donné avis a S. A., dont elle avoit esté bien aise.

Mon flux de ventre continua mais sans sang.

's Gravemoer venant en ma chambre temoigna estre fort en peine des affaires et dit que les Espagnols pressoyent pour que l'on allast au devant des ennemys auec toutes nos forces.

Mercredy. 26. Nostre armée avança jusques aupres de nos lignes.

S. A. escrivit à ceux de Liege pour les animer a se declarer pour l'Empereur. Le Comte de Lesley, qui estoit auec S. A. de la part de l'Empereur, de mesme.

A onze heures et demye environ on fit une attaque sur la corne a gauche du Dauphin, que je vis auec S. A. de la seconde batterie. Les dragons de S. A. attaquerent premiers et monterent l'une des pointes de la corne jusques sur le parapet, ou je vis chamailler les ennemys de leurs faux, mais à la fin n'estant point soustenus par les regiments de Leeuwen et d'autres, ordonnés pour cela, ils se retirerent auec la perte de quelques officiers et plusieurs dragons et fantassins.

L'apresdisnee il y eut conseil de guerre des Generaux au quartier d'Offelen. Un peu apres m^{r} de Louvignies m'envoya à dechiffrer un billet intercepté du 20 ou le Marechal de Schomberg mandoit a Calvo qu'il marchoit a grandes journées pour se trouver au deuxiesme jour de la entre Tongeren et Maseic. Qu'il esperoit que quand il attaqueroit les lignes, ceux de la ville employeroyent toutes leurs forces pour seconder son dessein. Qu'il voulust luy mander en quel estat il estoit et les endroits des

lignes des deux costés de la Meuse ou l'on pourroit attaquer le plus utilement.

Madaillan au mesme billet donne avis du dessein que nous avions sur le pont de Mastricht.

Le soir comme je portay le dechifrement de ce billet a S. A., le Pr. de Vaudemont estant auec luy en sortant de la chambre, Berlo me dit que nous allions lever le siege, ce qui se respandant en mesme temps par tout et qu'on avoit envoyé desja retirer le canon des batteries, rendit tout le monde fort melancholique.

Jeudy. 27. Le remuemenage dura toutte la nuit et m'empescha de dormir ce qui m'incommoda beaucoup affaibly que j'estois par mon flux de ventre.

On travailla toute la nuit et le matin de ce jour à vouloir embarquer le canon, a quoy il y avoit une extreme difficulté à cause du peu d'eau qu'il y auoit dans la Meuse.

Les femmes et ceux qui estoyent venus voir le siege se trouverent fort embarrassés pour se retirer, et il y en eut qui offrirent jusqu'a cent francs pour une charrette qui devoit les mener à Bolduc.

Les ennemys de la ville voyants la trenchee abandonnee, y mirent le feu le matin et aussi aux batteries et firent sortir leur cavallerie.

Sur les deux heures ou un peu plus tost il parut quelques vingt esquadrons des ennemys a petite distance de nre armée qu'on auoit mise en battaille.

La nuit precedente de ce jour je fus fort incommodé de mon flux de ventre.

Environ a une heure ou midy je partis pour aller au quartier designé a *Lonacker* a une demy heure du camp, et m'ayant esté dit qu'a peine y avoit il deux maisons au village ou il n'y eut la dysenterie, je fis mestre ma tente.

S. A. alla a 4 heures et demy au conseil de guerre.

Un prisonnier qu'on prit de ceux de la ville dit qu'ils

n'auroyent tenu que jusques a Dimanche, et que les cent compagnies qu'il y avoit dans la ville n'estoyent que de dix a onze hommes, l'une portant l'autre, ce qui pourtant ne sembloit pas bien vraysemblable.

Vendredy. 28. La nuit precedente S. A. fut toute la nuit a Smeermaes pour avoir soin de l'embarquement du canon et ne vint au quartier que le matin. Il logea dans une petite maison de campagne du s^r^ Montaigne, Hooghschouth de Mastricht de la part du Prince de Liege.

Ayant disné elle y alla encore et vers les six heures du soir, estant venu une alarme au quartier, qui fit que l'on commenca a charger le bagage de S. A., et m^r^ Boreel se trouvant avec moy dans ma tente, nous allasmes a Smeermaes, ou de l'autre costé de la Meuse il estoit venu quelques Francois pour mettre le feu à de nos batteaux qui estoyent encore la, a ce qu'il sembloit, et qui se tenants derriere des petits avantages, proche de la maison de Haren, faisoyent feu sur nos gens, qui en firent un bien plus grand sur eux et les obligerent à la fin de se sauver. Ils avoyent fait venir de la cavalerie aussi, et de distance en distance il y avoit des esquadrons entre Haren et Mastricht. Comme nous regardions cette affaire du lieu ou les gardes estoyent campees, un Lieutenant, qui estoit a deux ou trois pas de moy, eut un coup dans l'espaule.

Samedy. 29. Nous marchames de Lonacker jusques *aupres de Diepenbeeck*, ou l'on campa sur la bruyere. Les ennemys vindrent auec quelques esquadrons embarrasser un peu la marche et escarmoucher. Il fit une chaleur extraordinaire ce jour la.

S. A. parlant ce soir auec Dyckvelt touchant ce qu'il devoit escrire de l'affaire de Mastricht aux Estats, luy dit qu'il escrivit tout ce qu'il voudroit, scachant l'affaire.

Elle estoit fort chagrine.

Dimanche. 30. Nous marchasmes du camp susd^t^ jusques a *Ulbeeck*, faisants une marche de cincq grandes heures, ce

qui fatigua extremement l'infanterie, et S. A. dit qu'elle n'avoit jamais veu rester derriere tant de gens de ses gardes.

S. A. prit le chemin par Hasselt ou nous nous refraischismes un peu chez le grand Comte de Reus, qui y commandoit. S. A. disna chez Heckart comm^re^ des contributions en ce lieu, et n'ayant rien fait dire elle fit assez mauvaise chere.

La nouvelle fortification de cette place, que le Comte de Nassau y auoit fait faire l'hiuer passé, estoit assez jolie.

Il fit un temps fort chaud, et comme j'auois esté tant de temps a cheval avec le mal que j'avois, ayant fait le matin des excrements avec bien du sang, je fus extremement fatigué le soir.

Le bagage n'arriva pas et n'ayant pû faire mettre ma tente pour cela, je couchay sur un matelas dans l'antichambre de S. A.

Elle logea chez un certain gentilhommeau, nommé Voicht, dont la maison estoit tres sale et estoit pleine de gens refugiés.

Lundy. 31. Le Comte de Flodrof ayant esté en party avec de la cavallerie du costé de Maseick et de Stockheim, revint a midy et dit qu'a ce qu'il croyoit les Francois n'avoyent attrappé que sept ou huict pieçes de nostre canon au plus, que des barques pleines de blessés et de malades s'estoyent sauvées, ayants esté attaquées par les dragons des ennemys.

Pester ayant negotié a Liege durant le siege estoit revenu trouver S. A. le jour passé, Groulaert son compagnon le suivit ce 31.

Septembre.

Mardy. 1. Mon flux de ventre me continua, mais avec peu de vehemence et sans sang depuis le jour precedent.

Nous marchames a la pointe du jour d'Ulbeeck a *Hulen* (sic) il y a deux lieues; je me fis mener dans la calesche de m^r^ de Dyckvelt, ne resistant pas bien a la fatigue du cheval, et dormis une bonne partie du chemin. On disoit que cette marche icy se faisoit pour empescher les ennemys de pouvoir aller a Charleroy d'aupres de Mastricht, ou ils estoyent encore, sans hasarder une bataille, ou l'on vouloit qu'il y eust de l'avantage pour nous, comme plus forts en cavallerie.

Je causay long temps le soir devant la porte du quartier de S. A. avec le Comte de Lesley, qui insistoit fort pour qu'on envoyast quelque detachement en Allemaigne afin de sauver le siege de Philipsbourg, duquel sans cela il estoit en grande peine.

Mercredy. 2. Nous restames a Hulen.

Le commencay a avoir un peu plus d'appetit et de forces que les jours passés.

Le Prince de Nassau, Gouverneur de Frise, ayant la fiebvre et la dysenterie se fit emporter à Malines et de la plus avant.

Dyckvelt me dit qu'on estoit fort en peine de ce que l'ennemy pourroit faire un detachement du costé de nos provinces, ou il n'y avoit point de monde.

Dit encore qu'il voyoit son Alt^se^ ne scavoit bonnement à quelle resolution se determiner.

Je disnay chez Dyckvelt.

Jeudy. 3. Nous marchames de Hulen a Jendrein. [1]) Il n'y a que 2 lieues et demye, mais nous en fismes bien cincq de chemin et 9 de marche pour un detour que nous fismes.

On eut avis le soir, à ce que nous dit Oblay, que les ennemys avoyent marché aussi et passé la Mahaigne,

1) Wellicht is *Gelderay* bedoeld. Blijkbaar heeft de schrijver de plaatsnamen soms niet goed verstaan.

l'ayant bordée de force cavallerie pour favoriser le passage de leur infanterie.

Je n'eus qu'une selle la nuit precedente, et deux ce jour du 3e, ayant fait la marche a cheval.

Vendredy. 4. S. A. sortir du quartier de bonne heure pour mettre l'armee en bataille, si peut estre les ennemys eussent eu envie de venir. Ne me portant pas trop bien je demeuray encor couché une heure ou deux sur un matelas. L'armée ayant esté comme cela long temps et point d'ennemy ayant paru, S. A. la fit marcher et nous allasmes loger dans un village qui est a la droite du chemin de Gendrein a Perné nommé .....[1])

Je fus flasque tout du long du jour et eus de la peine a me tenir à cheval.

Samedy. 5. La nuit precedente j'eus la fiebvre et l'avois eue, comme je croy, des le jour precedent. Ayant parlé a mr Romf, il me donna le matin encore une prise de Rheubarbe sur ce qu'on croyoit de ne point marcher. Mais l'ordre en estant venu je fus embarrassé et me mis dans la calesche de mr Benting, qu'il me fit encor offrir le soir auec beaucoup de civilité.

Le 3e le deux Roosebooms ayant fait dire à S. A. qu'ils estoyent malades, partirent de l'armée pour Tirlemont, Louvain etc.; ils ne pûrent auoir du convoy. Le soir ma petite fiebvre continuant tousjours, j'eus un petit redoublement qui me dura environ jusqu'a minuit. Nous logeasmes à Torbais les Beguines, l'armee ayant encor esté en battaille long temps.

Les ennemys estoyent tousjours a Warem. Le soir le redoublement de ma tierce ne vint point.

Dimanche. 6. La fiebvre demeura de mesme, mais sans redoublement, une toux m'incommodant pourtant beaucoup. Preswitz me dit que l'on parloit du depart de S.

---

1) Niet ingevuld.

A. pour la prochaine semaine, et qu'elle avoit senty un acces de fiebvre en voulant sortir le soir auec les autres generaux. Romf et d'autres m'avoyent desja dit que le jour precedent il en avoit eu un autre le soir.

Lundy. 7. Bruynestein me saigna au bras droit apres m'auoir manqué au gauche. Cette saignée me fit du bien et le sang fut raisonnablement bon.

Le soir des larrons, que l'on soupconna auoir esté du reg. de Colyear, faisants garde chez le Comte Lesley la aupres, me deroberent par dessoubs ma tente un des coffres de mes chevaux de bast, auec pour environ deux cents francs de linge dedans.

Mardy. 8. On me vint dire a midy qu'il falloit marcher. Il faisoit un temps enragé de vent et de pluye. Je me mis auec Colyear dans la calesche de m^r^ Benting et estants avancés a un demy quart d'heure du quartier, il vint ordre d'y rentrer, ainsi il fallut remettre les tentes dans la pluye.

Les Francois avoyent marché, disoit on, depuis minuict, et leur infanterie passe la Mahaigne.

Mercredy. 9. Nous marchames apres midy, moy tousjours incommodé et fiebvreux. Colyear auec moy nous marchames jusques *aupres de Giblours*, S. A. logeant a la posterie. Les ennemys marchoyent a nostre veue et passerent en partie la Mahaigne aupres de nos gens par une bravoure, sans que les Espagnols, à ce que dirent nos courtisans, leur fissent rien.

Jeudy. 10. L'on marcha avec le jour, mais d'abord on dit (Oublay a moy) que les ennemys estoyent à une heure et demye de marche devant nous, comme en effet il se trouva sur le midy, S. A. l'estant allé reconnoistre qu'ils estoyent fort bien et seurement postés.

Ainsi on retourna et alla loger a *Walheim*. Je logeay avec Colyear dans l'eglise. Colyear se trouva fort mal ceste nuit de sa dysenterie, souffrant de grandes trenchées.

Le soir on dit que S. A. alloit a la Haye et il y eut force gens qui, comme il arrive tousjours sur les departs, voulurent qu'on fist leurs affaires.

Je me trouvais assez mal, fiebvreux avec de la soif et la bouche seiche; m^r^ Benting m'offrit sa calesche pour le jour suivant, sans quoy j'aurois esté fort en peine; Colyear eut une place dans celle du Comte de Solms.

Vendredy. 11. Nous partismes avec S. A. avec un convoy et allasmes fort viste, tellement que ma charette et chevaux de bast eurent bien de la peine a suivre. Preswitz, Frobenius, Romf et le Ministre eurent ordre de demeurer a l'armee ou S. A. voulut aussi que je laissasse deux clercqs.

Nous allasmes de Walheim a Louvain. M^r^ le Pr. disna entre Louvain et Malines. De Malines nous allasmes jusques a Anvers ou nous arrivasmes sur les cincq heures. Je me trouvay assez mal et mettant pied a terre devant l'hostellerie, m^r^ le Pr. m'envoya querir chez Verbrugghe le statuaire, ou arrivant il me dit; eer je te bedt gaet leggen, moet je dese statuen noch eens sien. Je luy en dis mon sentiment, et m'en allay ensuitte en carosse chez Happarts, qui me promit de me faire voir le jour suivant les desseins de l'Evesque d'Iperen; van Wyngaerden souppa avec moy.

Samedy. 12. Je fus chez le Chanoine Halmale voir ces desseins. Il fit le niais et dit qu'il parleroit auec quelqu'un qui s'y entendroit touchant le prix, et nous remit à trois heures apres disner.

Y estants allés un peu plus tard, il me demanda un prix fort excessif, a la suggestion (a ce que croyoit Happarts) d'un petit Ecclesiastique qui estoit là, nommé Comperes. Le luy fis une offre qu'il n'accepta point et nous nous en allames sans rien faire.

Le matin j'avois esté chez Duarte quelque temps à voir ses tableaux.

Dimanche. 13. Je fus encor le matin chez van de Wyngaerden; sur les neuf heures je m'embarquy dans un batteau que me donna m^r^ Halling qui souppa auec moy dans ce batteau. Nous ne pusmes auancer que jusques devant l'emboucheure du Vosmeer. Je me portay mieux ce jour et le precedent.

Lundy. 14. Le matin je me trouvay le poux fort bon, mais remarquay un peu de sang dans mes excrements le matin, sans tranchées pourtant.

Le soir il y en eut encore dans une deuxiesme selle que j'eus ce jour. L'appetit n'estoit que bien mediocre comme touts ces jours precedents.

Sur les sept heures nous arrivasmes devant Dort ayants eu faute de vent toute l'apresdisnée.

En chemin j'appris du major de la Sauvetat que S. A. s'estant embarquée le vendredy au soir, s'estoit trouvé le matin suivant devant Bergues et que la ayant mis pied a terre, elle estoit arrivée le lendemain, samedy au soir, à la Haye.

A Louvain et Malines la canaille crioit apres nos gens les renvoyants à Mastricht.

Mardy. 15. Sur les quatre heures du matin j'arrivay devant Delfshaven, ou je pris un chariot qui me mena vers les huict heures a la Haye, ou S. A. arriva le mesme jour de Honslardyck, receu par la bourgeoisie.

1677.

Mars.

Vendredy. 19. Je partis de la Haye auec mon frere par un fort beau temps et nous allâmes disner à *Rotterdam* à l'Escu de France, ou nous rencontrames le s^r^ de Wurmte, adjutant de m^r^ le Conte de Waldec auec le s^r^ de Hemert son cousin.

Nous allasmes voir apres disner, mon frere et moy, le s^r van der Wolf et son cabinet de tableaux, qui devoit estre vendu publiquement le 8e du mois d'Avril. Il se portoit mal d'un grand rheume.

Les meilleures de ses antiques estoyent les testes de Brutus, de Seneque, de Neron et d'un jeune homme inconnu, auec les busts de Faustine et de M. Aurele. Ses meilleurs tableaux, une Vierge auec des saints du vieux Palma, un sujet semblable du Parmesan, un portrait d'un homme auec un plumet blanc, une Venus avec Cupidon de Paris Bordone, et le portrait d'une vieille femme bazanée.

Samedy. 20. Je m'embarquay le soir dans un petit Jacht de l'Admirauté et mis pied à terre le lendemain au *Moerdyc*, ou je pris mes chevaux et arrivay sur le midy à *Breda*.

S. A. n'y estant pas encor arrivée je disnay a l'auberge du Prince Cardinal auec Pynenburg, Cabeljau, Heuft et Balagny, qui m'apprirent la reddition de Valenciennes.

S. A. arriua le soir, u'ayant pas esté plus loin qu'Arnhem parce que m^r l'Electeur n'estoit pas venu ny a Cleues, ny a Wesel; d'Arnhem il estoit revenu à la Haye et ce 20 party de la.

Il n'apprit la nouvelle de Valenciennes qu'a Breda.

L'apresdisnee je fus chez Zuerius qui auoit perdu son fils aisné de la petite verolle l'esté passé.

Dimanche. 21. Don Francisco d'Agusto, General de la cavallerie Espagnolle, arriua et dit un peu plus de particularités de la prise de Valenciennes.

On depescha l'instruction du Conte de Hornes pour commander un corps de cavallerie sur la Meuse, pour empescher les courses de ceux de Mastricht..

Lundy. 22. S. A. sortit de la ville pour aller voir a Tilbourg quelques regiments passants par la. Je fus tout le jour au logis à mettre en ordre mes papiers et a lire au journal de mon . . . . [1])

1) onduidelijk geschreven woord.

S. A. revint sur les 6 heures du soir.

Mardy. 23. S. A. joua le matin au jeu de paulme. L'apresdisnée Zuerius sa femme et ses niepces venant au chasteau pour voir l'elevation de Breda, qu'auoit faite de papier un Cap^ne^ et Ingenieur nommé Balagny, vindrent en ma chambre auec mad^lle^ Mabuze, et me vuiderent quasi une bouteillle de vin de Frontignan.

Mercredy. 24. J'allay disner chez Bax au Haegh. Il y auoit sa mere et deux de ses soeurs. Luy mesme arriua l'apresdisnee avec Clercq, beaufils de Buerstede.

Il y auoit dans la chambre ou nous mangeames un tableau des trois Parques de la main de Pourbus à ce qu'il me sembla et tres-bon pour de l'ouvrage Flamand.

Jeudy. 25. S. A. joua a la paulme le matin et alla chercher l'apresdisnee un sanglier au Liesbosch, qu'il ne trouva pas.

Weibnom arriua de Hasselt.

Je procuray un pardon a un cavalier dont une Religieuse de Breda m'auoit tourmenté furieusement.

Vendredy. 20. Je fus avec S. A. a la chasse du heron et nous vismes un fort beau vol, et une fort belle course d'un lievre, sur le quel on lascha aussi un faucon, mais il ne fut pas pris se sauvant dans la broussaille. S. A. me parla deux fois a cette chasse.

Samedy. 27. Je disnay chez le jeune Buerstede avec d'amis, Stathouder de Breda, Zuerius etc.

S. A. fut a la chasse d'un sanglier au Liesbos, mais on ne le prit pas.

Au sortir du disner je jouay avec Oyen au jeu de paulme, ce que je n'avois pas fait de vingt ans.

Apres je fus boire du té chez Zuerius. S. A. escrivit au duc de Villa-Hermosa luy donnant a considerer s'il ne seroit pas à propos, les ennemys ayant assiegé Cambray et St. Omer tout a la fois, de tenter le secours de la derniere, adjoustant pourtant qu'il estoit fort a craindre

que la place ne tiendroit pas assez longtemps et qu'il n'y auroit point de fourage a suffisance.

Dimanche. 28. S. A. me dit, le luy ayant demandé a la requisition de m^r^ Tromp, qu'elle iroit trouver monsieur l'Electeur des qu'il y auroit nouvelle de son arrivée a Cleve ou a Wesel.

Je fus au Begynhof pour voir de la dentelle et de la chez le vieux Buerstede.

Lundy. 29. S. A. joua à la paulme le matin. L'apresdisnée elle alla a la chasse du sanglier qu'on auoit trouvé au Liesbosch, ou l'on auoit tendu force filets, et une demy heure apres que j'y fus arrivé, force bourgeois de Breda et paysans entrant dans le bois et faisant beaucoup de bruit, le sanglier fut debusqué à la fin et ayant donné dans lesd^ts^ filets y fut tué a coups de fuzils et de pistolet; le petit Schaep fut un des premiers qui le blessa, à ce que l'on dit.

Deux ou trois renards furent tués le mesme jour, dont l'un mordit Preswitz a la jambe.

Le Comte Rasch arriva de la part du duc de Villa-Hermosa, et porta le premier la nouvelle de la bonne disposition du Parlement d'Angleterre pour sauver les Pays-bas Espagnols et faire declarer le Roy contre la France.

Mardy. 30. Je disnay chez Zuerius avec le Coronel Beaumont, de Bons, president de la ville etc.; mais S. A. m'envoya querir estant à table.

Je gaignay 6 ducats a Ryswyc au billard. Le cousin Henry Zueers avec sa femme arriverent chez le Receveur.

Mercredy. 31. Je fus tousjours occupé et ne sortis point.

S. A. disna au jacht des Commissaires du Conseil d'Estat van Tilt et le s^r^ de Desen; a ce disner apres le depart de S. A. led^t^ s^r^ de Desen, 's Gravemoer et Ouwerkerck se saoulerent horriblement, le dernier voulant a force se jetter dans l'eau.

Avril.

Jeudy. 1. S. A. alla voler le heron le matin; le cousin Henry Zueers et sa femme me furent voir le matin.

Je criay de Wilde et le menaçay tout de bon pour son peu d'application à son deuoir.

L'apresdisnee S. A. alla encor à la chasse, et Zuerius et moy l'ayant suivy ne le trouvasmes pas au lieu ordinaire, ou l'on voloit le heron.

Mr de Dyckvelt arriva le soir de Brusselles.

Tromp, l'Admiral, estant arrivé le soir du jour precedent, me vint dire que S. A. avoit ordonné qu'on luy fist sa commission de Lt Admiral General et un acte qui le dispensast de servir apres la mort de S. A. en cas qu'il n'en eust pas la volonté.

La garde du corps eut ordre de marcher le jour suivant, S. A. devant suivre le lendemain.

Vendredy. 2. Je fus tout le jour fort occupé, et ne sortis point.

J'envoyay mes chevaux de bast devant a Westwesel pour les soulager.

Samedy. 3. S. A. partit pour aller joindre les trouppes qui marchoyent tousjours du costé de Gand. J'allay a cheval, les autres estants desja partys. Dans un cabaret, aupres de Westwesel, je trouvay Preswitz, Isac, Bulau et d'autres et desjeunay un peu auec eux. Vers les cincq heures j'arrivay a Anvers ou je trouvay S. A. a l'Aigle a table. Il me fit faire quelques depesches, puis alla passer la riviere pour coucher à la teste de Flandres. Je restay dans la ville et allay loger auec Ryswyc et Gunterstein in „de Tinne kan", in Kammerstraet. Il y eut un terrible embarras ce soir au passage de la riviere a cause du nombre des personnes et de la quantité du bagage qu'il falloit transporter.

Dans cette auberge je trouvay Moersbergen et Gerverskoop dont le dernier eut une grande defaillance.

Dimanche. 4. M'estant levé a 5 heures je ne pûs jamais passer la riviere que sur les neuf et ce avec beaucoup de peine.

A la teste de Flandres m^r^ de Dyckvelt m'offrit son carosse et nous allasmes ensemble a un village à 1½ heures de Gand nommé *Loo Christi*, ou nous logeasmes dans une maison de campagne de l'Evesque de Gand susd^t^.

Passants par le pays de Waes nous vismes les marques de la bruslerie et du ravage qu'y avoyent fait les ennemys l'annee precedente.

Oublay, Cap^ne^ des Guides, arriua ce soir avec des lettres du C. de Waldec et S. A. resolut la dessus d'aller le jour suivant jusques a l'armée, laissant tout le bagage derriere, a la reserue de fort peu de chose. Si bien que je ne pûs prendre avec moy que quelques hardes, dans deux portemanteaux. Cette resolution et la longueur du chemin qu'il y auoit a faire chagrina fort tout le monde.

Lundy. 5. Je partis auec m^r^ de Dyckvelt dans son carosse et ayants passé à Gand, nous costoyasmes le Canal de Bruges jusques a 1½ heure de cette ville ou le chemin commenca à estre fort mauvais; la nous repeumes dans une meschante maison, et le duc de Montalte, General de la cavallerie Espagnolle, vint trouver S. A.

Nous passames sur la contrescarpe de Bruges et allames 4 lieues plus loing vers Ipres, a un village nommé *Tourtou*, ou le Conte de Waldec estoit avec les trouppes. S. A. souppa chez luy et nous autres aussi. Il n'auoit aussi que peu de bagage.

Mardy. 6. Nous marchasmes de Tourtou (moy avec Dyckvelt dans son carosse) partants a 8 heures et arrivasmes sur les 3 heures a Langemart, un grand village a 1½ d'Ypres, la tout disna encore chez le Conte de Waldec.

Le chemin fut tres-mauvais et fatigua fort les trouppes, le temps n'estant pas meilleur aussi.

On prit un espion venu de Courtray, que les paysans connoissoyent et decouvrirent.

S. A. fit venir de Neuport a Ipres les regiments d'Espach et de Heemstra, et ordonna qu'on renvoyast toutes les sauvegardes de France qui se trouveroyent dans la Chastelenie d'Ipres.

Mercredy. 7. S. A. resta a Langemart pour attendre l'infanterie qui n'estoit pas arrivée toute.

Envoya ordre au regiment de Mauregnault de le joindre le lendemain à Poperdingen.

Item aux Chastelenies de Cassel et de Belle de renvoyer les sauvegardes.

Escrivit au Baron de Rocca, Gouverneur d'Ipres, de faire partir de la le jour suivant les regiments de Hornes, Vrybergen et Torsay pour marcher avec l'artillerie vers Belle.

Jeudy. 8. Nous marchames de Langemarckt à *Poperingen* un fort grand bourg à deux lieues de Iperen. Il y a un grand marché et tant de maisons que toute l'infanterie y logea.

Vendredy. 9. Nous marchasmes de Poperingen à *Marie-Capelle*, un petit village a 4 heures de St. Omer.

Il fit un beau jour.

En chemin, approchant de Mont Cassel, on entendit le canon devant St. Omer, et estants a la hauteur dud^{t} Cassel nous vismes la fumée des coups.

A Mont Cassel, qui est tout proche de ce village, il y avoit 200 Francois et 100 paysans.

Un paysan, sorty a la minuit passée de St. Omer, porta une lettre dans un baston; elle adressoit au Baron de Rocca et estoit en chiffre.

Samedy. 10. Nous marchames jusques aupres d'un ruisseau, qui va serpentant par le pays a la distance d'un quart d'heure au dela de Cassel, nommé de Pene, et a

deux heures de Marycapell. S. A. y logea dans une meschante maison de paysan ou mestairie, et moy n'ayant point de quartier, je couchay dans ma charrette, les autres dans l'escurie et chascun comme il pût. S. A. et d'autres estant montés un peu sur la montagne, ou est Cassel, virent l'armee des ennemys campée, et on commenca à decouvrir par-cy par-la des vedettes des ennemys et des gardes et gens qui venoyent reconnoistre. Nous disnames avec S. A. en pleine campagne et ou luy ameina plusjrs prisoniers, le premier tresmal fait, qui parloyent touts des trouppes et du Roy mesme, qui devoyent venir de Cambray. Un party des nostres prit dans un village la aupres l'equippage d'un officier, mulets etc.

Vers les six heures les ennemys avec environ trois mille hommes, infanterie et cavallerie, parurent de l'autre costé dudt ruisseau, comme voulants disputer le passage aux nostres, et de nostre costé y ayant esté envoyé du monde, entré autres le regiment de Vryberghe, il y eut une escarmouche qui dura plus d'une heure. Nous fismes aussi mettre du canon sur la hauteur, et a la fin l'ennemy se retira. J'entendis cette tirallerie de la maison ou S. A. devoit loger et allay a pied sur ladte hauteur avec le Coronel ter Bruggen pour voir.

Le soir S. A. arrivée au quartier, on fit les dispositions pour le jour suivant, et il y eut quelque difficulté pour scavoir comment on pourroit passer le ruisseau a la veue des ennemys; mais ayant esté donné ordre pour faire des ponts a Coljear, Top etc. ils en firent sans trouver personne qui leur dist rien.

Dimanche. 11. S. A. m'ayant fait eveiller dans ma charrette a 4 heures, et ayant dormy habillée, me dit d'aller parler a mr de Dyckvelt touchant le pain et des bestes que devoit fournir le pays d'alentour, et sortit immediatement apres.

Je montay à cheval et ayant cherché Dyckvelt dans

son quartier, je le trouvay desja sorty et le quartier vuide. Oublet et Frobenius, me rencontrants, m'advertirent de ne pas prendre trop sur la droite de peur de trouver des ennemys.

M'en estant revenu j'allay jusques à un de nos ponts ou passoyent les trouppes en grande haste et sans trouver pourtant qui les empeschast.

Toute l'armée passa ainsi et se mit en battaille. Je rencontray Cassiopin qui commandoit une brigade de l'aisle droite et puis passay vers la gauche avec Kip pour chercher S. A. que je trouvay a la fin, mettant tout en ordre.

Estant avec Cassiopin nous vismes de loing les ennemys qui se formoyent aussi.

Il me sembla a voir S. A. et le Comte de Waldec qu'ils estoyent un peu embarassés, et je parlay a plusieurs personnes qui trouvoyent beaucoup de difficulté a l'affaire en ce qu'il estoit incertain s'il n'estoit pas venu des trouppes aux ennemys; que la retraitte devoit estre difficile etc., et le Conte de Waldec, qui se faschoit contre Levin, L[t] de ..... [1]), et qui servoit de guide, sur ce qu'il se trouvoit qu'entre les ennemys et nous il y avoit encor un ruisseau a passer et ou il n'y avoit point de ponts.

Cependant le Conte de Nassau arriva avec huict ou dix regiments de cavallerie et demeura sur la haulteur sans passer le ruisseau.

Pendant que j'estois la, allant en deca et en dela avec S. A. les ennemys amenerent deux petites pieces de canon aupres d'un moulin et tirerent force coups parmy nos gens qui firent bien du dommage; quelques boulets tomberent a 20 ou 30 pas de S. A.; on commenca aussi a entendre quelque mousquetterie de gens qui escarmouchoyent.

Tout cela durant longtemps, j'allay par un de nos ponts

1) Niet ingevuld.

sur la haulteur et beus quelques verres de vin parmy la cavallerie qui estoit la, Oyen, Schimmelpenning etc.

A la fin je trouvay Dyckvelt, Witsen et Ursinus, le premier me disant qu'il m'avoit cherché tout le matin.

Ayant esté assis quelque temps sur ces haulteurs, gueres loyng du quartier de S. A., nous vismes avancer les ennemys vers le cloistre de Piene ou il y avoit des dragons de S. A. qu'ils attacquerent un demy heure durant, mestants le feu dans les granges et les maisons d'autour, les dragons se defendants tousjours vigoureusement, jusques a ce que S. A. envoya pour les soustenir le regiment de Vrybergen; lequel arrivant au cloistre, les ennemys faisants grand feu, le repousserent un peu, mais s'estant rallié immediatement apres, il chassa lesd^ts^ ennemys. Quelquetemps apres nous vismes brusler le cloistre, S. A. y ayant fait mestre le feu parce qu'elle ne vouloit pas que ce poste fust entre les mains des ennemys.

Cela fait il y eut bien une heure d'intervalle qu'on n'entendit point de bruit, ny de coups, tellement que nous croyions que tout estoit fait.

Mais a la fin tout d'un coup nous vismes qu'a l'aile gauche on estoit aux mains et entendismes tirer extremement, et au bout d'une demy heure nous vismes les ennemys qui enfoncoyent nos gens et commencoyent a avancer vers nous.

Cela causa grande emotion parmy nos gens. La cavallerie sauta a cheval et alla au grand trot vers la gauche pour empescher que les ennemys, pouvants venir par le passage d'aupres de Cassel, ne nous coupassent, comme il sembloit qu'ils avoyent dessein de faire. Dyckvelt me dit que Weibnom, passant par la, le luy avoit dit.

La dessus nous autres montasmes aussi à cheval et allames avec cette cavallerie, ne voulants pas estre couppés aussi, et je fis aller Gelein vers mon bagage qui estoit encor au quartier de S. A.

Estants ainsi avancés vers la gauche avec la cavallerie, nous trouvâmes m^r^ le Comte de Nassau, General de la cavallerie, qui temoigna estre surpris de ce qu'il ne luy venoit point d'ordres. A la fin il nous demanda si nous voulions desjeuner avec luy et fit mettre la nappe sur terre, mais comme nous eumes mis pied a terre son adjutant Riedesel luy estant venu dire quelque chose bas, il monta viste a cheval, posta des dragons dans une haye pour empescher les ennemys de passer la, et nous dit que la derriere les affaires alloyent tres mal, et que S. A., ayant retiré (ce dit il) son infanterie, estoit allée a la gauche du mont Cassel avec ses gardes de corps et son regim^t^ de cavallerie. Qu'il avoit mandé a m^r^ de Weibnom, qui estoit a la teste de la cavallerie, de marcher tousjours au grand pas, et qu'il nous conseilloit de nous mettre avec luy. Ainsi ayants gaigné la teste, nous allasmes passants aupres de St. Marie Capelle jusques a Steenvorden, ou S. A. et m^r^ le Conte de Waldec estants arrivés par l'autre chemin, m^r^ le Prince estoit entré dans le cloistre des Religieuses, qui luy avoyent donné a desjeuner en venant pour boire un coup. Le Conte de Waldec et son fils estoyent à la porte, et une foule si horrible dans le bourg de gens qui venoyent fuyants par divers chemins jusques la, qu'il y eut une fort grande peine à passer.

De la nous allasmes le mesme soir jusques a Poperingen, ou j'allay loger au mesme logis, au coing de la grand place, ou j'avois esté en venant.

S. A. mangea en publicq, mais peu de chose, ses mulets n'estants pas encore venus.

Tout du long du chemin il y eut une grande foule de toute sorte de gens, qui se sauvoyent. S. A. demeura coucher a Poperingen, quoyque plusjeurs jugeassent qu'il n'y faisoit pas trop seur.

Nous arrivasmes a Poperingen environ a dix heures du soir.

Je perdis ma charette et ce qu'il y avoit dessus.

Lundy. 12. Nous partismes de Poperingen a 10 heures du matin, S. A. estant allée auparavant a deux ou trois coups de mousquet sur le chemin que nous estions venus, du costé de Steenvoorden.

A une heure nous arrivasmes a *Iperen*, ou S. A. disna chez le Baron de Rocca, Gouverneur de la place. Voorst, Preswitz, le petit Roosande et moy allasmes chercher a manger dans plusjeurs cabarets de la ville, personne ne voulant ou ne pouvant nous en donner. A la fin nous allasmes dans un mechant cabaret, ou l'on nous mena dans une chambre haulte, ou logeoyent deux tambours Francois, desquels l'un, venant d'Aire, estoit un coquin adroit; j'eus encor bien de la peine à trouver le couvert pour mes chevaux.

Je logeay dans une assez bonne maison a cincq ou six maisons de celle de S. A., qui logea chez un Eschevin de la ville nommé Levin, qui auoit la plus laide et la plus sotte femme du monde. Elle me conta d'abord son parentage et ses biens, m'offrit a boire et a manger deux oeufs frais.

Mardy. 13. Nous restames a Ipres, mais on fit marcher les trouppes du costé de Bruges, par ce qu'il y eut des auis que les Francois avoyent detaché 10.000 hommes pour nous coupper.

A disner nous mangeasmes vis a vis du logis de S. A. dans une maison ou il y avoit une assez jolie fille, a qui Bulo et Asperlyn firent les doux yeux. J'acheptay la dedans de la dentelle.

J'escrivis a la Haye une lettre qui ne partit que le lendemain au matin.

S. A. escrivoit aux Estats rendant compte de ce qui s'estoit passé au combat (ainsi l'appellat il) donné aupres de Mont-Cassel. Il rejetta la cause du malheur sur deux regiments (Walenbourg et Laverne) qui avoyent plié d'une

maniere infame, et avoyent causé la fuitte de trois autres qui estoyent envoyés pour les soustenir, n'ayant pas fait de la resistence jusques a ce qu'ils pussent estre postés, et en 2me lieu sur la force des ennemys que l'on n'avoit pas faite si grande, la ou neantmoins il leur estoit venu la nuict qui preceda le combat 14000 hommes de Cambray.

Mercredy. 14. Nous marchames d'Ipres a *Beest*, un petit village à une demy heure au dela de Dixmude. A une heure dudt Beest le chemin commença a estre si mauvais que je n'en ay jamais passé un pareil. Trois mulets de S. A. et deux de mr Bentingh tomberent dans la boue.

Les lettres d'Angleterre disent que les deux chambres du Parlement avoyent insisté a ce que le Roy voulut prendre à coeur la protection des Pais-bas Espagnols, avec offre de l'assister en cas que cette affaire l'engageast dans une rupture.

Le duc de Montalto, General de la cavallerie Espagnolle, vint a la rencontre de S. A. a un demy quart d'heure hors de la ville Dixmude.

Le Conte de Waldec se trouvant le matin dans la garderobbe de S. A. et parlant du combat passé, dit entre autres choses que nous auions trop peu de generaux. Le gouverneur d'Ostende me vint faire compliment en chemin.

Jeudy. 15. Nous marchasmes de Beest a *Snelleghem*, ou je logeay dans la maison du koster. L'apresdisnée je receus une lettre de Sas avec une enclose d'une femme dont je ne pûs pas bien lire la signature, mais estant a peu pres comme cecy: *W. S. H. Griehesne et d'Arbay*, laquelle luy mande qu'elle souhaitoit qu'il vint a Gand pour luy decouvrir une entreprise sur la vie de S. A. Elle dit que cette affaire luy avoit esté decouverte par son mary, lequel depuis un an estoit prisonnier des Francois, et depuis trois mois avoit esté mené a Tournay, ou il avoit rencontré le Conte de Chasteau-Briant, qui luy avoit decouvert cette affaire. Sas envoyant cette lettre me manda

que cet avis l'avoit touché jusques un coeur. S. A. temoigna de ne s'en mettre gueres en peine, et me dit de mander a Sas, qu'il attendoit de scauoir ce que cette femme luy auroit decouvert dans leur entreveue.

Vendredy. 16. A sept heures du matin une bonne maison derriere la mienne, ou le Conte de Waldec avoit logé la nuict precedente, brusla.

Nous marchasmes de Beest susd^{t} jusques a *Eeckeloo*, passants sur la contrescarpe de Bruges, et puis le canal de Bruges sur un pont fait expres. Benting me demanda si je voulois passer par la ville avec luy, mais S. A., nous voyant en chemin, nous rappella.

Samedy. 17. Je sortis de mon logis pour prendre une chambre dans celuy de S. A., qui me l'ordonna.

S. A. escriuit au duc de Lorraine luy mandant les particularités du dernier combat.

Holtzappel eut le regiment de cavallerie de Homberg, mort dans la bataille. S. A. parlant a Coljear et a moy de lad^{te} battaile me dit en raillant: „Zeelhem doet dien graeuwen hoedt wegh, ick magh gheene graeuwe hoeden meer zien, ick schrick altijt als ick Walenburgh hoore noemen."

S. A. escriuit a van der Tocht de prier m^{r} l'Electeur de Brandebourg le venir rencontrer a Anvers, ne pouvant s'esloigner des trouppes, et 's Gravemoer me dit qu'il croyoit que de la il iroit a Breda.

Dimanche. 18. S. A. fit prescher son ministre pour la premiere fois.

La nouvelle vint de la reddition du Chasteau de Cambray, le duc de Villa-Hermosa le mandant a S. A.

Lundy. 19. S. A. recent un billet du Prince de Robecq de St. Omer, servant de creance a un homme qui dit de scavoir un chemin et le moyen de mettre du secours dans la ville.

Le jour precedent je fus par occasion chez le Conte de

W . . . . . [1]) qui me parla quelque temps de la battaille et de la maniere de faire du m . . . . . [1]) disant que l'on ne songeoit pas assez à temps a ce qu'il y avoit à faire, et que puis les choses nous tombant sur les bras, on prenoit souvent des partys qui n'estoyent pas les meilleurs.

Que . . . . [1]) prestoit tousjours l'oreille a ceux qui parloyent de donner.

Qu'on avoit assez sceu qu'il estoit venu un grand renfort aux ennemys, mais qu'on ne vouloit pas que l'on l'àvoit sçeu, et qu'il falloit donner à la chose la meilleure couleur qu'on pouvoit; qu'il luy avoit reproché une fois qu'il dirigeoit les choses pour empescher indirectement le combat.

S. A. alla se promener l'apres disnée; le Prince de Vaudemont fut avec luy longtemps le soir.

Je receus la premiere lettre de ma femme, qu'elle m'avoit escrite apresque par la mienne du 13 elle avoit sceu nostre defaite.

La nouvelle vint que le Cor. Graham estoit mort.

Mercredy. 21. S. A. m'envoya le matin au Sas pour parler a la femme d'un certain d'Arbay, qui a esté Major du regiment de Bacher, de laquelle le s^r^ Sas m'avoit envoyé une lettre addressée a luy du . . . . [1]) de ce mois ou elle luy mande qu'il y avoit des choses qui regardoyent l'Estat, les Alliés et la personne de S. A. qu'elle souhaittoit de luy descouvrir, et que pour cet effet il voulust se trouver un tel jour a Gand. Sas y estant allé, apres en avoir parlé au Raedpensionaire Fagel, ne la trouva pas encor arrivée, et ayant attendu encor deux jours au Sas de Gand, il en partit, recommandant au Commandeur de persuader la dame d'Arbay, au cas qu'elle y vint, de l'aller trouver a Rotterdam. Cette femme n'y vint pas, a cause de quelques empeschements, que le 20e, et Sidelenisky

1) Niet ingevuld.

l'ayant mandé a S. A., elle m'envoya pour luy parler, comme je fis et la ramenay au quartier avec Sidlenisky luy mesme. Ayant parlé a S. A. elle me dit en substance, n'ayant pas voulu se declarer a moy jusques là auparavant que le Comte de Chasteau-Brian, Breton, detenu prisonnier dans un cachot a Tournay, sans qu'elle en sceut la raison, avoit declaré a son mary, aussi prisonnier au mesme lieu, qu'il y avoit un de nos Generaux qui tiroit pension de la France et s'estoit engagé de faire auorter autant qu'il pourroit touts les desseins de S. A., et que quand il ne pourroit plus le faire, il tascheroit de l'assassiner. Qu'il y auoit de la correspondence entre cette personne et plusieurs autres du Gouvernement en Hollande, nommement à Dort, avec les ennemys, et qu'un homme demeurant sur les terres d'Espagne portoit les lettres. S. A. insista pour que l'on nommast cet officier general et ses complices, mais cette femme dit que Chasteau-Brian luy avoit decouvert toute l'affaire sans nommer les personnes, mais elle entreprit de faire un voyage a Tournay pour tascher de sçavoir le nom, et dit qu'elle se rendroit le 28 du mois a la Teste d'Or à Gand, voulant que l'on escrivist à Sas de s'y trouver en mesme temps.

En allant vers le Sas on passe par Assenede, un fort grand et beau village, ou il y a un grand chasteau ruiné; le chemin est tout sable.

Jeudy. 22. Je parlay a mr Beaumont, Secretaire d'Hollande, estant venu icy avec d'autres Gecomm. Raden porter de l'argent pour les recreutes des trouppes délabrées.

Je fus me promener l'apresdisnee dans le jardin des Capucins, qui est derriere leur cloistre, tout joignant le village, et assez joly et propre avec un vivier ou fosse fort large à l'entour. S. A. s'y promena en mesme temps.

Vendredy. 23. Je receus une lettre de mon pere ou il fait des plaintes de la mauvaise fin de l'affaire de mon frere.

J'en receus aussi une de ma femme qui me mande entre

autres que la femme du Conseiller Hop s'estoit accouchee au 6e mois de son mariage.

Le jour precedent et quelques autres ce petit anglois, nommé Herne, qui avoit pris l'hyver passé Rhothé, avoit paru à la cour et estoit venu manger avec nous, parlant (ce dit Coljear) comme ayant des pensees de succeder a du Moulin.

On parla de ce que S. A. pourroit bien aller dans peu a Breda, mais Odyck me dit qu'il croyoit qu'elle attendroit icy auparavant le R. Pensionaire.

Odyck me dit aussi qu'en Angleterre il ne se faisoit rien.

Il continua de faire un temps froid et desagréable.

Semedy. 24. L'on amena au camp neuf hommes d'un des battaillons de Walenbourg qui, ayants tiré au sort pour le gibet, devoyent estre pendus.

On parla de quelque detachement qu'auroyent fait les Francois.

Dimanche. 25. S. A. fit la Cene.

Le Raedpensionaire d'Hollande arriva le matin, et ayant esté depuis les 11 heures jusques a disner, et puis toute l'apresdisnee avec S. A., il partit encor le soir pour s'embarquer.

's Gravemoer me dit que l'argent qu'avoyent apporté les Gecomm. Raden d'Hollande avoit esté destiné pour d'autres usages, comme l'equippage de la flotte, et qu'à l'instance de S. A. ces messrs l'avoyent apporté icy un peu contre l'ordre.

J'acheptay de Baersenburg, valet de chambre de S. A., un cheval qu'il avoit pris en payement pour 400 £ prestées à feu Frobenius; je le payay 400 £.

Lundy. 26. S. A. donna à disner à ces messrs de l'Hollande. On pendit cez neuf soldats dont j'ay parlé au 24.

Jenvoyay ordre a mon batteau, qui estoit a Philippine, d'aller en diligence a Delft pour y charger les hardes que

j'avois fait faire au lieu des perdues a la bataille de Mont-Cassel.

Je donnay aussi a Bruynestein, allant a la Haye, la petite monstre de S. A. pour y faire raccommoder quelque chose.

Mardy. 27. J'eus extremement à faire tout le jour et dechiffray entre autres choses ce qu'il y avoit en chiffre dans une lettre de m^r^ van Beuningen, ayant pourtant perdu le Chiffre dans la battaille de Cassel.

Le soir les deputés d'Hollande soupperent chez le Conte de Nassau. Le Marquis de Montpouillan, y estant aussi, eut dispute avec Franckestein sur quelque chose arrivée dans la battaille susd^te^, et a la fin Montp. ayant dit a l'autre qu'il avoit beu, et Franckenstein ayant reparty qu'il avoit beu peut-estre plus que luy, un troisjesme, nommé seign^r^ de Somergem, se prit a dire: Comment est il que l'on traitte ainsi les Generaux", et en mesme temps donna un bon soufflet a Franckestein, surquoy ils furent separés.

Dyckvelt me pria à disner avec m^rs^ de Mottes et le Baron de Platen, mais je n'y pûs aller pour avoir trop à faire.

Coljear me pria aussi à soupper avec les deputés d'Hollande, mais je n'y allay pas non plus.

Mercredy. 28. Je fus me promener vers le soir une demy heure pour essayer mon cheval nouveau et vis sur une petite eminence au bout du village, attachés et pendus à des potaux, les 9 soldats de Walenbourg.

S. A. eut nouvelle le jour precedent que les ennemys avec deux mille hommes avoyent occupé Hooghstraten, apparemment pour faire des executions pour des contributions.

J'appris que mon batteau n'estoit party que le jour precedent sur les 12 heures.

Jeudy. 29. On dit que Tromer avoit escrit a m^r^ Bentingh que Brienne, valet de chambre de S. A., s'alloit marier avec la fille de Germain, cabaretier au Cingel a la Haye, n'ayant pas trop bonne reputation.

On parla d'aller loger aupres de Gand. Le Raedpensionaire de Zelande et quelques autres deputés de la Province, estants venu trouver S. A. et arrivés le jour precedent, s'en retournerent.

Vendredy. 30. Berckestein me manda que mr de Liere estoit de retour d'Angleterre et alloit bastir à Emmickhuysen:

Que des deputes de la ville de Groningue, qui avoyent esté a la Haye, et y avoyent demandé aux Gecomme Raden la convocation des Estats pour tacher à faire renverser ce que S. A. et les deputés avoyent fait a Groningue l'hyver passé, avoyent demandé la mesme chose a Utrecht, mais avoyent esté renvoyés avec peu de satisfaction.

's Gravemoer me dit le jour precedent qu'il avoit mandé sa femme, croyant que nous ne partirions pas de quelque temps icy.

Je fus jusques a trois heures de nuit à dechiffrer sans clef une partie d'une lettre de van Beuningen, du quel j'avois perdu le chiffre a la battaille.

May.

Samedy. 1. S. A. alla a l'Escluse, et moy luy ayant porté quelques papiers a 6½ heures du matin, j'allay me recoucher estant incommodé d'une toux.

Le soir S. A. et ceux qui avoyent esté avec elle revindrent de l'Escluse ayants fait une debauche enragée chez la Lecq et s'ayant entredeschiré touts leurs habits.

Dimanche. 2. Il y eut presche. Je disnay chez Dyckvelt, mais S. A. m'envoya querir ayant disné à moitjé.

Lundy. 3. J'appris par une lettre de ma femme que mon batteau estoit reparty de la Haye le 1e de ce mois.

's Gravemoer me dit que l'on iroit loger a Lokeren dans huict ou dix jours, que S. A. avoit tenu quelque discours, comme voulant aller faire un tour a la Haye.

Je disnay encor chez Dyckvelt.

Le jour precedent on me dit que vers une heure de nuict on voyoit une comete du costé de l'orient.

Mardy. 4. Sas venant du Sas de Gand avec Sidlenisky me dit qu'ayant attendu a Gand la dame d'Arbay jusques au 2e, à la fin elle luy avoit escrit une lettre, qu'avoit apporté un paysant, ou elle luy manda qu'elle n'avoit pû venir parceque madame d'Humieres luy avoit dit de rester a Lannoy, jusques a ce que le Roy vinct a l'Isle, ou il devoit estre dans peu de jours. Qu'elle le prioit de ne se point lasser de poursuivre l'affaire, parcequ'il s'agissoit de choses importantes; tout cela dans des termes couverts et comme parlant d'autre chose. A la fin elle adjouste qu'ayant eu un different avec Joncker Willem (S. A.) touchant la personne d'un General, elle pouvoit l'asseurer maintenant que c'estoit le general de la cavallerie. Sas m'ayant quitté alla parler a S. A. et dit qu'elle luy avoit dit, qu'il falloit approfondir ceste affaire et qu'elle commencoit a avoir meilleure opinion de la sincerité de cette femme, et un peu apres, que ce Comte de Chasteau-Briant estoit un homme qui ne valoit gueres. Sas pourtant s'opiniatra à vouloir s'imaginer qu'il y avoit quelque chose de veritable en cette affaire.

Mercredy. 5. J'eus le matin a 8½ heures le bagage que j'avois fait venir de la Haye.

Benting, Odyck et la Lecq furent quelque temps dans ma chambre, demandant à voir les lettres d'Angleterre.

Le jour precedent au soupper Coljear me dit que ce Herne, qui pretendoit a la charge de Secretaire des affaires estrangeres, desesperoit de pouvoir reussir et luy avoit parlé pour voir si S. A. ne voudroit pas l'accommoder de celle de feu Frobenius, non pas pour la faire effectivement, mais pour en avoir, ce luy avoit il dit, la qualité et les gages.

Le mesme jour il vint me trouver pour auoir une lettre

de recommandation aux G. Raden pour avoir le reste de ce qui luy estoit deu pour auoir attrappé Rothé; il eut la lettre.

Jeudy. 6. S. A. alla voir le matin les regiments de Heemstra, du Conte Jan de Hornes et ..... [1]) à trois heures du quartier.

Je desseignay une petite veue du village. Odyck me dit que le R. Pensionaire et van der Goes devoyent venir trouver S. A. pour l'affaire d'Isinghien.

Vendredy. 7. Mon cocquin de chartier Bastien, s'estant saoulé chez les vivandiers, fit du desordre au logis ou estoyent mes chevaux, et rompit les pots et les plats de terre.

Samedy. 8. S. A. fut au Sas et disna chez Sidlenisky.

Le matin je fus me promener avec le Fiscal Rooseboom.

Ensuitte nous allames disner chez m^r^ de Dyckvelt ou estoyent aussi le Coronel Cassiopin et le Commissaire Cau. Sur la fin du repas il nous fit taster de son Ros solis dont il m'entra quelque chose dans l'aspre artere, qui faillit de m'estrangler.

S. A. escrivit aux G. Raden pour avoir au plustost le gros canon.

Dimarche. 9. Il y eut presche.

's Gravemoer me dit, comme nous parlions des desseins de la campagne, que le dessein ne pouvoit estre sur Mastricht, par ce que l'on faisoit venir l'artillerie a Philippine, mais qu'à son avis ou en vouloit à Dunquerque.

Je disnay chez le Fiscal Rooseboom; nous ne fumes qu'a trois, m^r^ de Hofwegen, luy et moy.

Je remis 200 ducatons a la Haye par une assignation d'Oyen.

Lundy. 10. 's Gravemoer me dit que l'année passée les sauvegardes avoyent valu a m^r^ Benting 20^m^ livres, et que

1) Oningevuld.

de cela il donnoit à Lintelo 250 £ par semaine; que le Conte de Waldec dans le peu de temps qu'il avoit commandé l'armee l'esté passé, avoit eu des mesmes sauvegardes 15m £.

Beverning escrivit a S. A. du 6 que dans sa precedente il luy avoit touché quelque chose d'une trefve, dont la France avoit fait quelque ouverture a l'Angleterre, et plus bas dans la mesme lettre: Ick hebbe een sake van de uyterste inportantie op de saken van Engelandt en Franckrijck aen H. Hooch[t] te seggen, twelck niet derve hazarderen, tenzij ick wete dat H. H. mijn cijffer ontfangen heeft, en dat het in de battaille niet vermist is.

J'escrivis par occasion d'un trompette, qui alloit a Bruges, au marquis de Refuge pour luy offrir mon service et de l'argent, mon pere me l'ayant recommandé a l'instance de m[r] de Beringen.

S. A. envoya a ceux de son conseil un project de nouvelle instruction pour eux, en demandant leur advis.

Le soir le Lt Coronel de Heemstra blessa aupres du quartier le Major du mesme regiment, en sorte que le lendemain il en mourut.

Mardy. 11. Le matin entre neuf et dix Coljear me dit que S. A. alloit rencontrer le R. Pensionaire a Philippine, et qu'il pourroit arriver qu'il iroit a la Haye.

Je luy fis signer des choses ensuitte, mais il ne me dit rien de cela.

Apres disner, vers les deux heures et demye, il monta a cheval et estant allé a Philippine y parla avec m[r] Fagel, et ensuitte s'embarqua pour l'Hollande, n'ayant pris avec luy que Benting, Voorst et Ouwerkerck, qui ne scavoit rien du voyage, et se plaignit de ce que Benting ne luy avoit rien dit. On dit que S. A. asseura qu'elle seroit de retour Dimanche.

Le petit Conte de Nassau, Isac et Coljear revindrent a 9½ du soir.

Je fus un peu surpris de ce que mr le Pr. ne m'avoit rien dit, quoyque selon tout ce que j'ay pû entendre depuis, il n'ait pas esté asseuré s'il devoit passer outre allant a Philippine.

Mercredy. 22. Dyckvelt me dit que S. A. luy avoit dit qu'elle vouloit estre de retour Lundy, qu'elle luy avoit dit que la France faisoit quelques avances d'une trefve et mesme des propositions de paix; qu'elle ne scavoit pas bien encore quelles elles seroyent, mais qu'elle croyoit qu'elles seroyent telles, qu'il estoit à craindre que de nos gens s'y amuseroyent.

Le soir je fis partie avec Issac pour aller a Anvers.

Jeudy. 13. Je partis le matin avec Isac pour Anvers, montant mon cheval d'amble Anglois. Nous allames d'Eeckelo a Selsaten, ou l'on passe le Canal de Gand dans un petit bacq. Là nous rencontrames Meester aupres de l'artillerie. Ayants passé le canal, nous passames a Wabbeecke et a Moerbeecke, touts deux bruslés par les François l'an passé. A dix heures et demye nous arrivames a Steecken, un grand village, ou nous disnames. Il me vint une sorte de mal de coeur et j'eus de la peine a m'endormir estant assis, mais ayant eu une selle et dormy un peu, cela passa pour la plus grande partie. De Steecken on passe par st Gillis et Vraessene, nous arrivasmes à cincq heurez et demye a *Anvers.* Il y a 13 heures de chemin, 4 d'Eeckelo à Selsaten, 4 de la a Steecken et 5 de Steecken à Anvers.

Nous allames loger à l'Aigle.

J'allay chercher vañ Wyngaerde, mais ne le trouvay pas.

Mr de Ginkel et mr d'Ittersum, sr de Niehuys, logeoyent aussi à l'Aigle, ayants fait venir leurs femmes.

Vendredy. 14. Je fus chez vande Wyngaerd le matin et chez mr Happaert, avec lequel j'allay l'apresdisnée chez le Chanoine Halmale et acheptay de luy les desseins que j'avois marchandé l'année passée.

Avant que d'aller la je fus avec m^r^ de Ginckel et l'autre pour voir des chevaux anglois dont il en achepta un 400 £. Je fus chercher Duarte, mais il n'y estoit pas.

Le soir le Comte de Nassau, Gn̄al de la cavallerie, arriva.

Samedy. 15. Duarte me vint voir le matin.

Je disnay auec le Conte de Nassau à dix heures. Il y avoit aussi le Conte Reüs au grand menton.

J'acheptay 4 £ de choccolate a 11 eschellings la livre.

Duarte me vint prendre auec son carosse et nous allames chez Voet ou j'acheptay des desseings; il demeure au St. Jansstraet dans une jolie maison. Il a deux chambres garnies de fort bons tableaux. De la nous allames chez de Vos ou je n'acheptay que quelques petits desseins. Apres cela nous allames voir un jeune Chanoine de Nre Dame, nommé Kox, qui fait tresbien en miniature et est fort bon garcon. Il nous fit voir deux bons petits portraits en miniature de la Reine de Suede et de Hannibal Zeested, faits par un certain Fruytiers, mort a present.

Le soir nous allames encore chez m^r^ Happaert.

Dimanche. 16. Je disnay seul, apres avoir encor esté chez Duarte avec Gasparo qui m'estoit venu voir le matin et m'avoit tenu des discours selon sa capacité.

A une heure et demye je partis a cheval pour le quartier de *Lokeren* ou l'armee estoit depuis Vendredy. Je rencontray en chemin le Baron de Heyde, Cap^ne^ de cavallerie, et m^r^ Riedesel, Adjut^t^ du Conte de Nassau, qui allerent avec moy jusques aud^e^ quartier.

D'Anvers à Lokeren il y a 6 lieues.

Lundy. 17. Il ne se passa rien de remarque. Je disnay avec Albrantsweert et Derveau et souppay avec Albrantsweert et Bruynestein.

Avant soupper je fus me promener une demy heure avec led^t^ Albrantsweert.

Mardy. 18. Le Lt Coronel Croonman me monstra une lettre du Secretaire de l'Ambassade de Suede a Nimégue,

ou il dit que l'Estat leur avoit fait entendre sur quel pied ils pourroyent traitter (s'entend a part) et qu'il croyoit que dans peu de jours leur traitté se conclurroit.

S. A. revint de la Haye à 9½ heures du soir.

Mercredy. 19. Van Beuningen manda dans de lettres, que je dechiffray, que le Roy s'opiniastroit a ne vouloir point ouir parler de rupture, si la France vouloit entendre a des propositions raisonnables, et que les ministres, parlant de la rupture, demandoyent beaucoup de temps pour que le Roy pust se mettre en estat, et parloyent comme si tout l'esté seroit requis pour cela. Qu'il avoit presenté un memoire, portant que mess^rs^ les Estats seroyent obligés de pourveoir a leur seureté et de prevenir la ruine totale de l'Estat, si l'Angleterre n'avancoit rien de reel touchant la guerre ou la paix.

S. A. m'ayant demandé en se deshabillant si j'avois esté à Anvers, dit qu'elle vouloit y aller faire aussy un tour.

Ce jour j'envoyay mon basteau a la Haye pour aller chercher du foin etc.

Jeudy. 20. S. A. commenca à prendre le matin à 4 heures du laict de vache.

Je disnay chez Dyckvelt qui avoit une erisipele à la jambe.

Vendredy. 21. S. A. alla voir le matin le regiment d'Erpach et puis disner chez Ginckel.

S. A. escrivit au duc de V.-Hermosa de mander au duc de Lorraine qu'il ne voyoit pas qu'il y eut autre chose a faire pour luy presentement que de tascher à pousser le corps des ennemys qu'il avoit en teste, et de detacher 5 a 6000 tant chevaux que dragons pour marcher du costé de la Meuse et joindre S. A., en cas que les ennemys entreprissent d'assieger quelque place, comme Mons ou St. Gelain.

Je fis un dessein du marché de Lokeren d'une fenestre haute de ma maison.

Samedy. 22. S. A. fit l'election du Conseiller Fagel pour President du grand Conseil, de Boetselaer pour Maistre de Contes, de vander Meer pour Greffier de la Chambre des Comptes, et de l'Advocat Mahu le Febve pour estre Secretaire de la Cour d'Hollande.

Un certain Cloeck, parent du Conseill^r Hop et Capitaine reformé, querella avec Orrock, grand Prevost de l'armée aupres de la garde, devant le logis de S. A., et luy donna deux coup d'espée, l'autre se defendant d'un baston.

Dimanche. 23. Je fus au presche.

L'apresdisnée S. A. alla à Temsche qui est à 3½ heure d'Ekelo.

Roseboom le Fiscal me dit quelquechose en passant, voyant le ministre Ursinus ouvrir un pacquet de lettres avec beaucoup de circumspection, qu'il avoit quelque commerce avec la fille de feu Goeree a Rotterdam, que tout le monde en parloit et que m^r le P. le scauoit aussi.

Lundy. 24. Me promenant auec Bax in 't Haeghje, nous allames voir le jardin de la maison ou logeoit S. A. ou nous trouvames le maistre, nommé s^r Goedart, et la maistresse du logis; la dame sembloit auoir esté assez jolie, mais estoit un peu passée; elle avoit esté la servante du logis quand son maistre l'avoit espousée.

Ce maistre nous conta qu'il avoit un arbre dans ce jardin, qu'il nous monstra, dont les fruits estoyent moitjé prunes et moitjé pesches.

Qu'il avoit eu, il y avoit peu, la teste et le bois d'un cerf qui avoit esté trouvé soubs terre dix ou douze pieds dans un lieu ou l'on tire de la tourbe aux environs de Lokeren; qu'au devant de cette teste il y avoit une petite placque d'or gravée de lettres qu'il jugea estre Hebraiques, et attachée avec de petites chaisnettes aux deux cornes de cette teste. Que m^r d'Humieres, quand il estoit venu l'an passé brusler à Lokeren, avoit pris cette rareté pour la mettre, ce dit il, dans le Cabinet du Roy.

Mardy. 25. Je fus empesché depuis les dix heures du matin tout le jour et la nuit jusques a 4 heures du matin à dechiffer des lettres de m^r^ van Beuningen, portant que le Roy, pour toutes les instances qu'on avoit pû luy faire, persistoit tousjours a vouloir faire la paix, mais qu'a la fin il sembloit qu'il se disposeroit à faire le premier quelques ouvertures des conditions, ce qu'il avoit refusé longtemps à moins que n^re^ ministre ne voulut y travailler de concert. Que l'ardeur du peuple pour la guerre contre la France augmentoit tousjours.

Mercredy. 26. Le Raedpensionaire Fagel et m^r^ de Beverning arriverent le matin.

S. A. et Benting me conterent que Benting avoit un arbre qui portoit des fruits moitjé citrons doux et moitjé oranges. C'est a dire que l'escorce estoit bigarrée et composée de bandes d'escorce d'oranges et de celles de citron, ayants chascune le vray goust, et que le dedans du fruit avoit le goust d'orange ou de citron, selon la nature qui predominoit.

Mrs Fagel et de Beverninge partirent vers le soir.

Mon basteau avec du foin, de l'avoine et quelques bardes arriva de la Haye.

Jeudy. 27. Je donnay au s^r^ d'Oyen 300 ducatons qu'il promit de rendre à ma femme dans 4 jours à la Haye, s'y en allant. Je luy donnay aussi les desseins que j'auois achepté a Anvers pour les porter aussi à la Haye.

Je disnay chez m^r^ de Dyckvelt.

Il fit grand chaud, comme aussi le jour precedent.

Ma femme me manda qu'on auoit donné la torture a van Banchem sans qu'il confessast rien.

Vendredy. 28. Il fit encore tres-grand chaud.

Il mangea avec nous un homme qui y avoit desja mangé une fois ou deux. On me dit qu'il s'appelloit Kintsky et avoit esté dans Rhinberck quand il fut rendu, et qu'on luy avoit fait son proces avec les autres sur cette affaire;

que maintenant il avoit achepté la charge de Drossard de Meurs 25000 £, pouvant fournir a cela par le moyen de deux mariages riches, qui l'avoyent accommodé.

Coljear me dit encore le matin que ceux du pays ou nous estions avoyent fait un present tres-considerable, et que cela estoit du sceu du duc de Villa-Hermosa.

J'escrivis a Berkestein.

Le soir au souper le Fiscal Roseboom me temoigna de scavoir quelque chose de l'affaire de Sas, et me dit que si j'en savois quelque chose, je n'en scavois pourtant pas le fin ny le dernier secret.

Sedlenisky m'escriuit mettant dans sa lettre la copie d'une lettre de la dame du 21 Avril a Sas, ou elle mande a Sas soubs des termes couverts qu'elle estoit faschée de tant traisner, qu'elle le prie d'asseurer m^r le Prince de ses bonnes intentions et de sa diligence, et de luy parler comme si l'affaire estoit entierement verifiée, et de prendre ses mesures comme si tout estoit veu au jour etc.

Samedy. 29. Je dis a S. A. ce que Rooseboom m'avoit dit le soir precedent. Elle me dit incontinent c'est asseurement Sedlenisky qui luy en a parlé, c'est homme ne peut jamais se taire. Je luy dis ensuitte que cela n'estoit pourtant pas bien, par ce que les Roosebooms, dependants, comme S. A. scavoit, de la maison de .....[1]), il seroit fort a craindre qu'il n'allast advertir nostre homme. M^r le Prince m'avoua cela et dit qu'il avoit esté fort fasché que Sedlenisky avoit eu connoissance de l'affaire, mais qu'il ne croyoit pas qu'il sceust tout ce que la femme auoit dit. Le dis que j'en doubtois, parceque Rooseboom m'avoit dit qu'il ne croyoit pas que je sceusse le fin de la chose, comme luy.

Je disnay chez Dyckvelt.

S. A. m'envoya a table les lettres de van Beuningben

---

1) Niet ingevuld.

et je fus toute l'apresdisnee et jusques a une heure de nuit apres soupé a les dechiffrer. Sur la fin il mande qu'il avoit appris de bonne part que le Roy faisoit de grands devoirs pour trouver un accommodement raisonnable pour les Pais-bas Espagnols, non sans faire connoistre que, n'y reussissant pas, il seroit obligé d'avoir soin des interests de son Royaume; au reste il se plaint fort de ce que ny Bergeyck, ny luy, n'avoit pas de pouvoirs qu'il falloit, pour traitter touchant une rupture.

Bulau dit que c'estoit un proverbe ou quolibet qu'un homme du Pays d'Overyssel ne pouvoit jamais estre si faché, qu'en luy monstrant un pain blanc il ne s'appaisast, pour ce qu'ils ne mangent en ce pays que du Pompernickel qui est du pain bis.

Dimanche. 30. D. Bernardo de Salinas, qui ayant esté quelquetemps envoyé du duc de Villa-Hermosa en Angleterre, en estoit revenu, vint trouver S. A.

S. A. escrivit au duc de Cell de vouloir envoyer plus de monde que 4000 fantassins et 1000 dragons, comme le duc de V.-Hermosa mandoit qu'il vouloit donner seulement, et donner le commandement au Lt Gñal Chauvet et non pas à Axenhausen.

Lundy. 31. S. A. fut voir le matin le regiment de Wisely, duquel la comp. Coronelle estoit bonne et le reste tresmeschant. S. A. escrivit le soir au Conseil d'Estat pour faire saisir et envoyer a l'armée un Capitaine de ce reg^t, nommé Knight, qui n'avoit que 20 hommes.

On vendit devant la maison de S. A. à la trompette tout l'equippage du Coronel Cronenburg devenu fol depuis quelque temps.

Juin.

Mardy. 1. Vers le soir je fus me promener auec Albrantsweert sur un petit chemin allant le long du village;

puis chez un tourneur pour me faire un moulinet a choccolate, le quel le valet de Benting m'avoit appris a faire le matin sans des oeufs dedans.

Mercredy. 2. Faisant signer le matin à S. A. entre autres choses un acte pour la Caue d'une compᵉ aux gardes, qui estoit celle de feu Bonnema, elle me dit que cela n'estant qu'un changement, on l'auroit pû faire par un acte de cette nature, et comme je luy dis que cela estoit vray, mais que la compᵉ qui se donnoit estant des gardes, cela faisoit un peu de difference, mʳ le Prince me dit a peu pres: Ja maer se seggen dat se dan so veel betaelen moeten als of se van nieuws een compᵉ kreghen. Je luy dis la dessus que non, et qu'en ce cas ils ne payoyent que bien peu, et il signa la chose, adjoustant pourtant un peu apres: Se segghen (ick geloof niet dat jij daer iet af weet) dat se lest een ducaton genomen hebben van een pas voor een tambour, die naer de vijandt gingh et que ce tambour alloit à Courtray. Je dis que je m'en informerois. Il demanda ensuitte combien on faisoit prendre de chasque commission, et dit qu'il seroit bon de regler cela une fois pour toutes. Je luy dis que j'en avois une petite liste et que selon celle la l'on demandoit les droits. Il me dit que je la luy fisse voir, pour fixer et arrester cela. Tout cela pourtant d'un visage serain, et d'un ton debonnaire, comme voulant faire cela pour le mieux. En y songeant pourtant ensuitte cela me donna fort à penser.

L'apresdisnee je fus encore promener avec Albrantsweert et puis chez le tourneur. J'avois perdu mon disner pour dechiffrer une lettre de van Beuninghen, dans laquelle il dit que le Roy pressoit encore les Francois de faire de bonnes conditions a l'egard des Pays-bas, menacant lesdᵉˢ Francois d'une rupture; mais qu'il disoit qu'il y travailloit par la voye d'un accommodement et que la dedans il falloit l'assister.

Jeudy. 3. Je fis signer 20 commissions pour le regiment de Brandebourg, et dis a m^r^ le Prince que je m'estois fort informé touchant le passep^t^ du tambour, mais que mes gens nioyent la chose tout à plat et que je le priois de scavoir de celuy qui luy auoit dit la chose, qui ce pouvoit estre qui avoit pris ce ducaton. Il me respondit seulement qu'il y avoit 12 ou 13 jours que cela estoit arrivé, me parlant au reste bonnement.

Le Conte de Flodrof fut a ma chambre et commença a me tenir quelques discours de mescontentement, mais en general sans que j'y repondisse grand chose.

De Wilde me dit que Rooseboom, m^re^ des requestes, estoit allé a la Haye par ordre de m^r^ le Prince et que son clerc avoit emprunté une feuille de parchemin.

Vendredy. 4.. Vers midy S. A. ayant signé quelques depesches me dit d'aller devant a Anvers ou elle devoit arriver ce soir, et de dire à Duarte qu'elle desiroit de loger chez luy.

A disner Romf me dit que Rooseboom estoit allé a la Haye pour solliciter une des places vacantes au grand Conseil; que led^t^ Rooseboom le luy avoit dit, et que cela s'estoit passé de telle maniere, que m^r^ le Pr. luy avoit dit qu'il y avoit telle et telle place vacante en ce College et qu'il avoit songé a luy.

Ayant disné, je partis avec deux valets a cheval pour Anvers. Au sortir du village je rencontray Issac qui vint avec moy. A une demy heure du quartier nous rencontrames trois cavaliers, qui avoyent bien la mine de voleurs.

Nous arrivasmes a Anvers à 6 heures, estants partys a 2¼. Il y a pres de 7 lieues.

M^r^ le P. arriva vers les 7¼ heures. Le soir je n'allay nulle part et restay chez Duarte. J'allay coucher ensuitte a l'Aigle.

Samedy. 5. Je fus le matin avec S. A. chez un vendeur d'estoffes qui luy en fit voir a fleur, pour de tapisseries.

De la j'allay chez le Chanoine Happaerts et y acheptay deux ou trois desseins.

Revenant a midy, l'on me dit que mr le Pr. avoit demandé deux trois fois apres moy. Il me parla de quelques tableaux de Duarte et me dit en riant familierement: „Het zijn evenwel leelijcke duyvels die susters van Duarte", et comme je l'avouois, il me dit quelque galanterie de mon Pere, que je n'entendis pas bien.

Il m'envoya querir incontinent apres disné et me fit venir avec luy chez Jordaens, qui parla à luy assis dans une chaise dans laquelle on le portoit. Il disoit d'avoir 86 ans et radottoit, parlant mal a propos de temps en temps.

Nous vismes la chambre ou sont toutes ses figures de plastre et modelles esbauchés, mais de 80 il n'y en avoit pas un seul bon.

Mr le P. m'envoya ensuitte pour voir les patrons d'une tapisserie que Rubbens avoit faite pour l'Empereur; c'estoyent des chasses tres bien faites en détrempe. Il y auoit sept pieces d'environ 9 aulnes chascune. Elles avoyent esté vendues publiquement dans le tapissiers-pandt pour 1100 £, mais celuy qui les avoit acheptées n'auoit pû les payer et ainsi elles estoyent retournées dans la main du doyen des fripiers, nommé Hex, qui me les fit voir. Je fus voir encor par ordre de S. A. un tableau de Rubbens, qui estoit une Venus ἀναδυομένη. Il estoit chez un courtier nommo Schoof demeurant tout joignant le parloir des Augustins.

Je fus apres chez vande Wyngaerden ou j'acheptay trois petites tailledouces.

Voet me vint trouver chez Duarte, me parlant de deux testes desseignies de Vandyck qu'il pourchassoit encore.

S. A. estant revenue chez Duarte alla se promener au Cours et puis partit pour Lokeren.

Coljear, Preswitz et moy demeurâmes et nous prome-

nasmes au Cours avec le cadet Duarte. Nous y vismes une tresbelle fille, nommée mad^lle Hoornbeeck, et une autre jolie nommée de Bruyn, aussi mad^lle Salenger de la Haye.

Apres soupper Happaerts me vint voir au soupper, il y eut un nouveau Cap^n des Gardes nommé la Cave, et un nouveau Major du reg^t de Brandebourg, nommé Autor. [1])

Dimanche. 6. Coljear, Preswitz et moy partismes a cincq heures du matin et arrivasmes *au quartier de Lokeren* a neuf. Le jour precedent Preswitz me dit des choses estranges de n^r Cour un peu avant soupper.

Je fus avec la Lier dans son quartier qui estoit un peu à l'escart, ou nous trouvasmes une tres-jolie femme.

Lundy. 7. J'envoyay une monstre platte de S. A. a Anvers pour la raccommoder.

Le matin S. A. fut voir le couvent de Religieuses à Waesmunster qui est fort joly pour la situation, à ce que l'on dit.

Le Conte de Hornes arriva ayant esté malade quelques jours.

Le Fiscal Rooseboom me conta force galanteries de la duchesse de Zimmeren et entre autres que Louvignies et le Conte de Guiche, Odyck et Ouwerkerck, les deux Doukas, le Prince de Chalais, Noirmoustier et quelques autres avoyent esté de ses amys.

Le mesme Rooseboom me vint parler d'une petite charge qu'il avoit obtenue de S. A.

Le soir apres soupper S. A. signa deux ou trois choses et fit quelque facon avant que de vouloir signer une ordonnance de beaucoup d'argent, a ce qu'il me sembla, que Benting luy presenta a signer.

J'escrivis a ma femme de m'envoyer un castor dans un nouvel estuy de chapeaux.

---

1) Deze lezing is onzeker.

Mardy. 8. L'on manda de la Haye que Post, architecte de S. A., estoit decedé.

Gunterstein revint ayant esté arresté à Utrecht par son frere d'Oudeghein pour une affaire de caution.

S. A. manda a Dyckvelt de rester à Brusselles, et qu'elle y arriveroit.

Mercredy. 9. Il n'arriua rien de remarquable. S. A. me dit de venir avec elle a Brusselles et me dit qu'elle estoit fort faschée de la mort de Post.

Et le soir, qu'il falloit que je vinsse aussi a Brusselles

Jeudy. 10. Je partis le matin a cheval avec le Conte de Hornes et m^r^ Coljear vers Temsche. Les chemins sont assez beaux, surtout en approchant de ce lieu.

Il y a trois heures de Lokeren jusques là.

En chemin le Conte de Hornes nous dit force choses de la terre de Batenburg et ses autres biens et noblesse, a son accoustumée.

A Temsche nous passames l'Escault dans des batteaux et attendismes S. A. de la l'eau pres d'une heure.

Ce lieu est plaisamment situé. Au chasteau l'on a adjousté une Chapelle du costé que nous l'attacquames l'an 1646 et on y a couppé une grande allée d'arbres qui y estoyent au mesme temps. Coljear me dit que Benting estoit party pour l'Angleterre.

Je me mis dans la calesche du Conte de Hornes. Nous allames voir en passant les jardins d'un chasteau qui est au Conte d'Urselen, nommé Ingen, ou estoit de Vos d'Anvers.

Nous passames par Willebroeck et Vilvorden et S. A. descendit aux 3 Fontaines qui en sont a un quart de lieue. La nous mangeames un peu. Le Magistrat de Brusselles y estoit avec de dames.

Entre ce lieu et Brusselles le Prince de Vaudemont vint rencontrer S. A. avec 3 à carosses.

A trois heures *de Brusselles* il commenca à pleuvoir.

J'allay loger a l'Imperatrice, ou souppa une femme de Harlem avec sa fille qui estoyent parents de mr Bosvelt, Maistre des Contes.

J'allay achepter un quadrant au soleil de Guillaume Meurens, le bon faiseur, 2 ducatons, et acheptay une paire de bottes a baleines du monteur, 9 ducatons.

Vendredy. 11. Je fus chez le Prince de Vaudemont ou S. A. logeoit; il a la maison de mr le Pr., l'hostel d'Orange, un fort grand bastiment mais bruslé d'un costé.

S. A. nous conta le jour suivant que l'ange rengainant son espée, qui est sur le hault d'une cheminée, y fut mis du Conte Engelbert, qui ayant rameiné a leur devoir ceux de Gand, qui avoyent rebellé contre ..... [1]) en eut un grand present d'argent, dont il bastit cette maison, et y mit cet ange en telle posture pour signifier que le Prince avoit esté rappaisé.

A la Cour j'appris que S. A. vouloit partir apres disné. Il me dit en sortant d'aller à Anvers, comme je fis, et partis une heure apres midy avec mes deux valets.

A la Cour le Prince de Vaudemont me fit un compliment sur ce que je n'estois pas venu loger chez luy, et m'envoya encor apres son secrétaire pour me faire des excuses la dessus.

Comme il sortit, le cousin Hoefnagel vint me voir.

Je sortis par la porte de Laken et pris à la droite du canal jusques a Vilvorden, ayant passé la ville l'on voit Malines devant soy.

A une heure en deca de Malines il commenca a pleuvoir

---

1) Oningevuld. Bedoelde de Prins den opstand van Gent tegen Philips den Goede in 1451, zoo kan er kwalijk een Graaf Engelbert bij tegenwoordig geweest zijn. De eerste was toen reeds overleden, de tweede was toen nog te jong. De bedoelde veldheer zal Jan van Nassau geweest zijn, zoon van den eersten en vader van den tweeden Engelbert.

et je rencontray quatre ou cincq dragons qui ne me dirent rien. A une demy heure en dela de Malines trois fantassins, le mousqueton sur le bras et le pistolet a la ceinture me demanderent pourboire, mais je ne leur donnay rien. A deux cents pas des premiers il en parut deux autres qui me laisserent passer; ces premiers avoyent arresté quelques uns de nos valets.

J'arrivay a 6 heures à Anvers.

De Brusselles a Vilvorden il y a 2 lieues, de la a Malines 2, de Malines par Walem et Contych 4 jusques a *Anvers*.

Je souppay avec S. A.

Samedy. 12. S. A. me prit dans son carosse pour aller voir des tableaux chez un fripier au Vrydachsmart, nommé Aertsen, ou j'avois esté le matin avec le Conte de Hornes. S. A. achepta une Pomone avec Vertumnus de Rubbens et Breugel 1400 £, et chez un courtier, nommé Schoof, une Venus naissante de Rubbens 950 £; un marchand, nommé Hoornbeeck, fit ce marché.

L'apresdisné nous allames voir au tapissiers-pandt les patrons de tapisseriers de Rubbens faits pour l'Empereur. Item une tapisserie de 50 £ l'aulne, qu'on vouloit faire passer pour estre faite sur les patrons de Rafael, mais elle estoit tres-mediocre. Apres cela j'allay escrire pour S. A.

Le soir nous fumes au cours, Zuylestein, Ryswyc, Coljear et moy.

Je fus achepter des dentelles chez un Wildins qui demeure dans une rue ou passe le cours iñ Meulesteen.

Je parlay a Happaert au Mair ou alloit la Procession. Il me promit la copie d'un dessein del Rosso. De Vos estoit aussi la. Je disnay avec S. A. qui repeta une histoire de..... [1]) qu'il m'auoit conté une autre fois. Le Conte de Hornes fit la mesme chose et qui me fascha

1) Ontgevuld.

beaucoup. Apresdisner je fus avec S. A. chez le sr Weerden pour voir quelques bustes de marbre qui ne valoyent rien.

Apres cela, ayant escrit une ordonnce pour Hoornbeeck, je partis et joignis au dela du pont Voorst, auquel ayant dit des railleries sur ce que le Fiscal en vouloit à sa maistresse, il me dit vistement, comme il parle tousjours: ja had ick anders niemant te vreesen.

A six heures j'arrivay a *Lokeren* au quartier.

Lundy. 14. Je fus toute la matinée a dechifrer les lettres de Beuningen.

Mardy. 15. Je fus encor la matinée a dechiffrer une lettre de Beuningen.

S. A. m'en donna une lettre (copie) du marquis de Borgomainé, envoié du duc de Villa-Hermosa en Angleterre, ou il y avoit de choses estranges du Roy et du Parlement.

Mercredy. 16. Je dis a S. A. qu'ayant veu cette lettre du marquis de Borgomainé, je trouvay sa maniere de negotier bien hardye et determinée. S. A. me dit n'est ce pas? Je m'estonne comme les Espagnols me l'ont fait voir.

J'envoyay 4 cents ducatons a la Haye en espece dans mon batteau qui devoit rapporter du foin.

Jeudy. 17. Je receus quelque linge d'Anvers que j'y avois fait faire.

Je receus aussi un chapeau de la Haye, que j'avois fait achepter et qui ne valoit rien. Je fus quelque temps avec Albrantsweert en son quartier, puis me promener un peu avec luy.

Vendredy. 18. S. A. sortit a 7 heures pour voir 5 a 6 regiments des nostres ensemble, ils devoyent touts estre habillé de rouge.

On eut nouvelle du duc de Lorraine du 13 de Menicourt qu'il estoit avec son armée a ¾ d'heure de celle de mr de Crequy.

S. A. ne receut point de lettres par l'ordre, qui arriva ce jour a Gand de Londres, de mr Benting, ny de van Beuningen.

Rooseboom, mre de Requestes, revint de la Haye. S. A. receut un bon cheval d'Espaigne dont van Belle, beau fils de mr van der Meyden, luy fit present.

Samedy. 19. S. A. esrivit à Piccart pour l'asseurer de la satisfaction que luy donnoit sa conduitte, et de sa protection contre les faux bruits.

Happaert me manda qu'on avoit fait Evesque d'Anvers l'archidiaire van ..... [1])

Dimanche. 20. J'acheptay un cheval d'amble bay brun de mr d'Ouwerkercke 450 £. il avoit esté à feu monsieur le Rhingrave. Je disnay chez mr de Dycvelt avec Brederode, Witsen, Hofwegen, la Lecq et cincq ou six autres.

Lundy. 21. Mr le Prince eut des lettres de mr Benting et de mr van Beuningen. Le premier mandoit qu'il feroit bien en sorte que le Roy ne proposeroit pas de telles conditions de paix a S. A. qu'en les refusant il desobligeroit le dt Roy.

Dyckvelt me vint voir apres disné et me dit qu'il scavoit de bonne part que les 23000 £ que Kintsby avoit payées dernierement pour la charge de drossart de Meurs, avoyent esté touchées par Voorst.

La nouvelle vint que les Danois avoyent eu l'avantage et avoyent pris 6 a 7 vaisseaux.

Le soir le Fiscal Rooseboom, souppant avec nous, comme Voorst dit, en goguenardant a son accoustumée que ledt Fiscal estoit de ses amys, ou quelque chose de semblable, la Lecq dit qu'il ne demandoit pas d'avoir des amys dont il fust la duppe, et la dessus le Fiscal se leva (c'estoit apres soupper) et s'en alla.

Mardy. 22. Dyckvelt fut avec moy quelque temps à me

---

1) Oningevuld.

parler de sa preseance devant Ruysch aux Estats d'Utrecht.

On fit la guerre à Voorst le soir du present qu'il avoit eu, comme il est dit, mais encore couvertement.

Mercredy. 23. Je receus une lettre de madame d'Arbay, arrivée a Anvers, dans la quelle lettre, se plaignant de n'y avoir pas trouvé m^r^ Sas, elle me prie de la venir trouver.

Je partis a cheval le matin a six heures avec Rooseboom et Gunterstein pour *Hulst*, S. A. estant partye des les 3 heures, a dessein d'aller faire la visite de ces quartiers, avec m^r^ de Vrybergen du Conseil d'Estat.

Je dejeusnay chez madame Cauw que je trouvay aupres du logis de Percheval chez un ministre ..... [1])

Nous mangeames à 11 heures chez led^t^ Percheval ou il y eut trois tables assez bien couvertes.

Apres disné S. A. partit en calesche et je m'en allay chez Cauw ou estoit venu son cousin le Baillif de Flissingue avec sa femme, avec lesquels nous mangeames encor une autrefois.

Percheval y vint apres me faire compliment, estant un peu saoul, quelques Eschevins aussi et ce ministre.

De Lokeren a Hulst il y a 4 heures un peu grandes.

A sept heures je fus de retour à *Lokeren* ou m^r^ Bentingh et Desmarets estoyent arrivés, le dernier avec son beaufrere Huygens. Desmarets dit qu'il croyoit que dans 6 semaines on entendroit parler de la paix.

Jeudy. 24. Je dechiffray des lettres de Beuningen, portant que le voyage de m^r^ Benting auoit fait grand bien aux affaires et que d'ores-en-avant on pourroit negotier avec plus de confiance mutuelle que par le passé.

Demaretz me dit la mesme chose et que Benting avoit parlé premierement au duc de Yorke avant que de voir le Roy, et que cela avoit esté pris en fort bonne part.

Que le Roy de France avoit remis ses interests entre

1) Onleesbaar woord.

les mains de celuy d'Angleterre, et que celuy la estoit apres à former un plan de Traitté de Paix qui devoit estre envoyé icy a m^r^ le Prince et que dans six semaines il croyoit que l'on en verroit les effets.

Que le Roy avoit dit que les Espagnols ne pouvoyent faire la guerre et ne vouloyent point faire de paix et qu'encore ils menacoyent de luy faire la guerre.

Le matin je receus une lettre de madame d'Arbay qui estoit a Anvers et n'y ayant pas trouvé Sas me prioit d'aller la trouver. S. A. me dit d'y aller le jour suivant, et de luy dire qu'il falloit des preuves et qu'il ne pouvoit s'arrester a des discours.

On envoya ordre aux commandants des forts de la Generalité aux environs de Frise et de Groningue de ne point obeir aux ordres des Estats de ces Provinces, qui avoyent esté authorisés par S. A. du temps de la guerre avec l'Evesque de Munster pour y pouvoir changer les garnisons. S. A. escrivit aussi aud^ts^ Estats revoquant lad^te^ authorisation.

Vendredy. 25. Je partis a six heures du matin et arrivay vers les 10 a *Anvers* ou je parlay avec cette femme a l'hostellerie du Cigne a la teste de Flandres. Elle me dicta l'extrait d'une lettre qu'elle me dit avoir receue de Chasteaubriant de puis peu, portant ce qui s'ensuit.

Qu'un Gentilhomme Francois, nommé la Mayrie, demeurant proche de Charleroy et ayant espousé la fille de certaine madame Dacos a Mons, portoit les lettres de l'armée de France à . . . . . [1]); que quand il ne venoit pas il envoyoit son valet ou celuy d'un tapissier de Bruxelles, qui avoit nom (tant qu'il luy en convenoit) Godefroy, demeurant au dessous du marché à grain au bout du rivage en allant a la verrie, a une petite porte peinte; que sa femme alloit toutes les semaines une fois

1) Oningevuld.

ou deux a Audenarde et que luy payoit touts ces messieurs de la cabale; qu'a Dort ceux de la cabale en Hollande s'assembloyent dans deux ou trois maisons, qu'il avoit eu les noms de ceux qui y venoyent, mais qu'ils estoyent demeurés dans une certaine cassette chez un nommé Perretti qui depuis l'emprisonnement de Chasteaubriant estoit allé demeurer a Ath. Qu'elle (madᵉ d'Arbay) estant allé chercher cette cassette a Brusselles, par son ordre avoit trouvé que ce Perretti n'y estoit plus. Qu'un certain Dominique, marchand de poisson en gros, a l'Isle et un autre nommé Matthusi vendant de la toile, des rubans etc. alloyent et venoyent a Dort entretenants la correspondence. Elle me dit d'adresser mes lettres quand je voudrois luy escrire a mʳ Hardy, Conseiller du Roy, rue St. Martin, a Tournay.

Ayant parlé a cette femme j'allay disner a l'Aigle et partis vers les 4 heures et arrivay a 8 dans le quartier à *Lokeren* et fis rapport a S. A. qui me dit: elle nomme donc ..... [1]) tout ouvertement? Je luy dis qu'ouy et en suitte que considerant le tout, je ne scavois qu'en juger. Il dit: Ick oock niet, ick geloof dat het altemael vuylicheit is. Comme je luy dis en suitte que l'on ne pouvoit pas bien juger pourtant de la chose ny des veues que pouvoit avoir cette femme qui persistoit a dire que la chose estoit veritable et ne demandoit rien jusques icy, il dit: ick weet het oock niet. Il prit le papier ou j'avois mis en substance mon rapport.

En revenant Fromenteau, fameux tailleur d'Anvers, vint avec moy et causa tout du long en chemin.

Samedy. 26. J'eus beaucoup a faire.

Dyckvelt venant chez moy me dit que le Conseillʳ Ploos, beaupere de Gunterstein, ne voulant pas consentir au mariage de sa fille avec luy, avoit dit que c'estoit un homme

1) Oningevuld.

qu'il seroit obligé de condamner a avoir la teste trenchée, s'il estoit accusé, s'estant vanté d'avoir baisé sa propre soeur nommée Catherine.

Dimanche. 27. Il ne se passa rien d'importance.

Ma femme me manda que madlle Schilders avoit une fiebvre etique.

Je disnay chez Rooseboom avec Hofwegen et Frankestein qui nous dit que la Princesse de Yorc, qu'il venoit de voir en Angleterre estoit grande, jolie et fort douce et civile.

Qu'il avoit ouy dire a S. A. que l'hyver prochain il avoit dessein de faire un voyage audt pays.

Lundy. 28. Je disnay chez Dyckvelt ou Gunterstein s'estant saoulé au Frontignan dit cent sottises.

S. A. escrivit a Weibnom qu'elle croyoit de marcher vers la fin de la semaine.

Recommanda aux Estats pour la charge de Lt Gnal de l'infanterie, le Lt Gnal Delwich, commandant a Hambourg.

Mardy. 29. Je fus me promener apres disné avec le Fiscal; il me parla de plusieurs discours assez familiers qu'il avoit tenu à S. A. touchant le Gouvernement et ceux qui luy estoyent affectionnés dans le pays, ou point.

Je luy donnay a boire du Frontignan. Au retour il me dit qu'il avoit ouy dire que mon pere n'avoit pas tant de bien que quelques uns s'estoyent imaginés et mesme qu'll avoit fait de la depense considerable en galanterie et en faisoit encore.

Qu'il y avoit de gens qui se mesloyent de vouloir dire de petites railleries familieres a ..... [1]) touchant de la galanterie (il voulut faire entendre cela) et qu'il faisoit semblant d'en rire, mais qu'il la gardoit bonne a ces gens la.

Moersbergen fut fait Major de Joppenbroeck; le Fiscal me dit encore que S. A. luy avoit accordé 20 ou 30 sols

---

1) Niet ingevuld.

de chasque compagnie par mois, pour son salaire de petites affaires ou il vacquoit sans en pouvoir declarer et qu'ayant acte de cela il alloit derechef tenir table.

Mercredy. 30. 's Gravemoer me pria a disner pour le jour suivant.

Ginckel me dit qu'on ne marcheroit que mardy suivant et que S. A. le luy avoit dit.

S. A. estoit de fort bonne humeur le soir apres souppé.

Je dechiffray une lettre, qu'un paysan portant de l'Isle fut pris.

Juillet.

Jeudy. 1. 's Gravemoer me dit que tant qu'il pouvoit juger S. A. et les Generaux eusmesmes ne scavoyent encore à quoy se determiner.

Benting envoya querir apres disné le chiffre de van Beuningen. Coljear estant avec moy me dit qu'à table S. A. avoit receu des lettres d'Angleterre; un peu apres estant allé a la Cour on me dit que S. A. estoit dans la chambre de m^r^ Benting en haut.

Vendredy. 2. Je dechiffray une lettre de Beuningen ou il mandoit qu'ayant demandé au Thresorier si le Roy n'avoit rien à mander a S. A. touchant les choses dont il avoit parlé avec m^r^ Benting, il avoit trouvé que l'on n'estoit pas encore prest; que le Marquis de Borgomainé avoit eu une reponse peu satisfactoire.

's Gravemoer me dit qu'il croyoit que les Estats nommeroyent pour les places du grand Conseil Rooseboom et le Tresorier Burg, quoyque peut estre il n'en auroit pas envie, y ayant de l'intention pour donner sa charge a m^r^ van Leeuwen depuis plus d'un an.

Qu'il avoit songé que Pesters pourroit bien devenir maistre des Requestes.

Samedy. 3. Je donnay 200 ducatons à Oyen pour les faire rendre à ma femme à la Haye.

J'escrivis a Desmarests.

Il me dit aussi que S. A. luy avoit fait present de 23000 £.

On envoya a la Haye la nouvelle instruction pour le Conseil de S. A. changée en quelques endroits du premier projet.

Dimanche. 4. Wevelinckhoven arriva à Lokeren et disna et souppa avec nous.

Il me dit que toute la ville de Leyden estoit en combustion pour la brouillerie du frere de Rooseboom avec l'officier Brouwer duquel il est a noter qu'il tient le party.

Lundy. 5. Mr Panhuysen, Pensionaire de Schoonhoven, arriva a Lokeren et passa devant la fenestre de S. A. qui le vit dans un chariot de fourage et si plaisamment equipé que S. A. en parla tout du long du jour.

Odyck arriva aussi avec Wassenaer. Je me promenay longtemps avec eux.

Mardy. 6. Nous partismes à trois heures du matin, S. A. en calesche. Je vins derriere avec Rooseboom, Asperlyn, de Langhe, mary de madlle du Bret, et arrivasmes a 7½ a *Gand.*

J'y fis faire une chabraque de velour bleu en broderie.

Puis nous allames desjeuner à la teste d'Or ou nous beumes fort frais et mangeames de tresbelles griottes.

Ensuitte nous allames au quartier a *Dronghen* a ¼ d'heure de Gand. Je logeay dans le logis de S. A., qui estoit aupres d'un couvent qu'on bastissoit de neuf pour la pluspart et ou loge le Conte de W. Ce quartier n'est qu'a un grand quart d'heure de Gand, à compter en droite ligne, mais le chemin tournoyant autour du marais est trois fois plus long.

Les lettres de van Beuningen du .....[1]) ne dirent rien de considerable, le Roy ne s'estant pas encor ouvert touchant les conditions de paix.

Nos gens battirent un party des ennemys sorty de Courtray pour reconnoistre. C'estoyent des dragons; on en prit et tua quelque nombre.

Je fus incommodé tout le jour pour n'avoir pas dormy.

Il fit une tresgrande chaleur qui avoit commencée deux ou trois jours devant.

Rooseboom me dit que chez Montpouillan il y avoit eu du bruit, sa femme ayant veu un peu trop clairement ses galanteries.

Qu'il l'avoit fort priée de venir a l'armee et qu'il ne pouvoit s'imaginer pourquoy, mais qu'il croyoit qu'il estoit amoureux de sa fille.

Mercredy. 7. S. A. venant le matin en ma chambre m'esveilla, et me dit d'escrire une lettre, il estoit sept heures et demye.

Il fit tousjours grand chaud. Sur le soir il tonna un peu et commenca a pleuvoir, mais cela ne dura pas.

Machado me fit present d'un petit baston. Rooseboom, ayant eu la nomination pour la charge de Conseiller au Grand Conseil, revint de la Haye.

Dyckvelt me pria à disner, des Mottes y devant estre aussi, mais je ne pûs y aller.

Jeudy. 8. S. A. eut nouvelles que 10 vaisseaux des Indes estoyent pour arriver bien tost.

Berkestein me vint trouver dans ma chambre, estant arrivé avec m[r] d'Ameronghen: il avoit esté a Anvers chez Duarte.

Gunterstein me dit qu'il avoit escrit un poulet a ma soeur de Nieuwerkercke et l'avoit adressé par Geleyn. Mardy, comme S. A. passa par devant l'esquadron de Ginc-

1) Niet ingevuld.

kel, se trouvant la; il avoit mis l'espée a la main avec les officiers, il nous le conta a table. Rooseboom l'aisné m'entretint quelquetemps dans mon lict.

J'escrivis a m^r^ d'Arbay par l'adresse de Tournay.

Vendredy. 9. S. A. fit une reveue de toute l'armee, sortant pour cela a trois heures du matin. Berkestein me vint voir le matin et beut du chocolate, puis disna avec nous. Gunterstein y fut aussi et dit force sottises.

L'apresdisnee Berkestein vint avec moy a cheval et nous vismes passer un regimcnt d'infanterie; puis allames a Gand ou j'acheptay une mouschetiere de cheval, et allay parler au brodeur qui me faisoit une chabraque, nommé m^r^ Jan Smet, et demeuroit proche des Recollets.

Samedy. 10. Berkestein fut avec moy une partie du matin.

Le Grand Pous de Z. Zee vint m'importuner pour escrire dans ma chambre avec un autre homme.

Pelnitz, Cap^ne^ de cavallerie, n'ayant pû auoir la majorité d'Opdam, demanda son congé, que S. A. luy donna.

Le soir je donnay un cheval a Berkestein et nous nous promenasmes ensemble du costé de la ville, et vismes une fort belle femme portant le deuil dans un carosse venant de Gand.

La nuit avant ce jour le fameux partisan nommé Teerling avoit esté avec un party jusques dans le camp.

Dimanche. 11. Le dechiffray une lettre de van Beuninghen du 7e, qui mandoit que dans 4 a 5 jours le Roy devoit envoyer quelqu'un avec un projet des conditions de paix en suitte de ce qu'il avoit promis à m^r^ Benting, et que luy ayant proposé pour cela le Milord d'Ossery (sic) cela n'avoit point eu de succes.

Le Prince de Vaudemont vint trouver S. A. et ayant parlé a elle s'en retourna à Brusselles d'où il estoit venu.

Le soir je fus me promener avec le Fiscal Rooseboom.

Lundy. 12. Le mr̃e des Requestes Rooseboom eut sa

lettre d'election pour la charge de Conseiller au grand Conseil en la place de feu mr Hudde.

S. A. escrivit au Lt Gñal Chauvet qu'il voulust marcher de Rurmunde a Brusselles pour ensuitte joindre S. A. avec le duc de Villa-Hermosa.

Je fus me promener encore avec le Fiscal qui me conta qu'il avoit esté par fois des mois entiers aux venes (?) à Soetermeer chez une vefve ayant une belle maison pas loing du Cabaret vañ Hoorn.

Odyck, Ameronghen et Berkestein partirent touts en calesche pour le Sas, ayants touts esté me dire adieu en ma chambre.

Durant tout le temps que S. A. logea dans ce quartier, la rue devant son logis fourmilla tousjours de monde de toute sorte venant de Gand, a pied et en batteau, par la riviere de la Lis.

Mardy. 13. Benting me donna une poupée de cire pour mon fils, que S. A. avoit eue d'une religeuse de Gand; je ne scay si S. A. luy avoit dit le faire.

L'apresdisnée je fis un dessein sur la Lis.

Je beus du choccolate dans la chambre de mr Benting.

Mercredy. 14. On resolut la marche pour le jour suivant, le quartier devant estre a Kalckene.

Je receus une lettre du cousin d'Oorschot touchant la commission que les Estats Gñaux avoyent donnée a Raesfelt de Bolduc d'examiner les comptes de toute la Meyerie.

Je me promenay un peu avec le Fiscal.

Jeudy. 15. Une partie de la cavallerie ayant marché la nuit le reste avec S. A. marcha de Dronghen à trois heures du matin et nous arrivasmes a 9 heures audt *Kalcken* qui est a 2½ heures de Gand. S. A. y logea chez le curé qui a une grande maison et 5 on 6 mille £ de rente.

J'y fis un dessein de ma fenestre.

Ma femme me manda certains discours que Sas avoit fait de moy.

Je fus incommodé du sommeil tout le jour, n'ayant pû reposer.

Heyden railla aigrement Issac sur la Juiferie a disner.

On envoya ordre a Pereira de tenir prest a Brusselles pour le 20e le pain qu'il falloit a l'infanterie pour 4 jours, ce qui sembloit marquer un dessein sur Mastricht ou Charleroy.

Vendredy. 16. Nous restames à Kaloken.

Asperen et deux autres deputés des Comme Raden arriverent pour faire passer monstre a l'armee, mais S. A. dit que cela ne se pouvoit pas a cause de la marche.

Le soir je me promenay dans le jardin du Curé, qui estoit assez joly, avec la Lecq et le Fiscal. La Lecq dit, je ne scay a quel propos, qu'il y avoit des palfreniers qui ayants bien sellé, bridé et adjusté un cheval pour leur maistre, le montoyent eux mesmes riant et regardant ledt Fiscal, qui rougit beaucoup et eut pourtant l'effronterie de dire, est ce pour vous monsieur qu'il dit cela?

Samedy. 17. La nuit devant ce jour a deux heures S. A. marcha, une partie des trouppes estant marchées des minuit.

Je battis mon palfrenier Claes l'ayant trouvé qu'a peine il s'estoit levé quand S. A. estoit desja partie.

J'arrivay vers les sept heures au quartier de S. A. à Aundeghem [1]) a une demy heure de Dendermonde.

L'apresdisnee m'estant couché, S. A. me fit reveiller pour escrire devant son lict au duc de V.-Hermosa dont je me trouvay incommodé, mon sommeil ayant esté interrompu et avec un fascheux mal de teste et grand rheume qui me dura tout le jour.

S. A. luy escrivit en substance qu'il venoit d'arriver audt Oelegem (sic) ayant passé l'Escaut et gaigné par là une

---

1) Dus veranderd: eerst stond er *Oeleghem*. Voorzeker is *Oudeghem* bedoeld.

marche, qu'il luy sembloit que le plus court estoit qu'il prit sa routte par Alost, le priant de faire assez de diligence pour suivre les ennemys. Qu'a cause du grand nombre de trouppes il faudroit que l'on ne marchast pas ensemble, mais a une heure ou deux l'un de l'autre, pour se pouvoir donner la main en cas de besoin.

S. A. escrivit aux deputés des Estats qu'elle avoit passé l'Escaut à dessein d'aller chercher les ennemys, qui estoit marchés de leur poste aupres de Nienoven jusques entre Grammont et Lessines, et les obliger à un combat, s'il estoit possible. Que le duc de V.-Hermosa avec ses trouppes marchoit pour le mesme effet et estoit arrivé ce jour a Londesseler.

Dimanche. 18. Mon mal de teste estoit un peu passé.

S. A. fit depescher des passeports pour cincq officiers Francois prisonniers pour pouvoir sortir de prison sur leur parole. Le Marquis de Refuge et le Chevalier de la Guette furent du nombre. J'escrivis une lettre de compliment au dernier et au frere du premier, le Chevalier de Refuge.

Je fis un dessein hors du village.

Oyen bastit un party des ennemys de 60 maistres commandé par un major.

Lundy. 19. S. A. marcha avec l'armee jusques à *Meer*, à une petite heure de Dendermonde.

Le duc de Villa-Hermosa estoit a une petite lieu de la avec les trouppes auxiliaires de Munster et d'Osnabruc, celles de Cell estant encor eloignées de deux lieues. Le L^{t} Gn̄al Chauvet vint trouver S. A.; c'estoit un homme d'assez mediocre mine, mais qui parloit bien.

Le soir S. A. alla chez le duc de Villa-Hermosa ou estoyent touts les gn̄aux desd^{tes} trouppes auxiliaires.

Ce petit Anglois, nommé Herne, venant tousjours disner à la table du mr̄e d'hostel, et s'y estant mis ce jour la, on

commenca a luy faire des pieces, tellement qu'il se retira tout doucement.

Cassiopyn me couta que le Conte de Waldec, ayant eu une fiebvre hier, avoit resvé et envoyé dire à S. A. qu'elle voulust se donner de garde, par ce qu'il avoit avis certain que les ennemys devoyent attacquer la premiere ligne (d'autres me dirent apres qu'il avoit dit l'aisle droite).

Le soir le Conte de Solms nous contra force choses de son service en Hongrie et du combat ou les Turcs furent defaits.

Mardy. 20. Le Lt Gñal Wedel, commandant les trouppes de Munster, Chauvet qui commandoit celles de Cell, Louvignies et le duc de Villa-Hermosa furent touts en conseil chez S. A.

On envoya ordre a Machado de faire partir le jour suivant de Brusselles pour 4 jours de pain et de la mener a l'armée.

Le soir je me promenay un peu avec Gunterstein qui me dit force sottises a sa mode et entr'autres me pria de faire voir la minute de son poulet a ma soeur de Nieuwerkercken a S. A.

Le soir apres soupper un homme vint donner avis que [1])

Mercredy. 21. Je bus du choccolate avec mr Bentingh, S. A. estant sortye.

Nous rismes fort a table du poulet que Gunterstein avoit escrit a ma belle soeur. Je fis un dessein lematin.

's Gravemoer me dit qu'il n'y avoit pas encor apparence de marcher, y ayant de la dispute si les trouppes de Cell resteroyent avec nous ou se joindroyent aux Espagnols.

S. A. escrivit au duc de Neubourg pour qu'il voulust leur donner aussi les deux regiments de l'Evesque de Paderborn, le dessein estant que le duc de V.-Hermosa com-

---

1) De zin is hier afgebroken.

manderoit une armée qui feroit teste à l'ennemy pendant que nous ferions un siège.

S. A. escrivit au R. Pensionaire Fagel que le jour passé elle avoit creu de marcher vers les ennemys, mais que ceux la s'estants retirés a Ligne proche d'Ath, on estoit resté au camp de Meer pour se preparer a l'execution du dessein dont il avoit connoissance, et qu'il le prioit de luy envoyer le plus d'argent qu'il pourroit, d'autant qu'il en faudroit beaucoup pour cette affaire (marquant asseurement un siège).

Jeudy. 22. Il n'arriva rien d'important.

L'apresdisné le Prince aisné d'Osnabruc, estant avec les trouppes de son pere, vint voir S. A., estant assez bien fait.

Le Prince de Vaudemont qui en ce temps icy mangeoit tousjours avec S. A., conta que les pages du Roy en Espagne au sortir de leur employ estoyent mis pour escrire soubs les Secretaires d'Estat, et que cela pourtant n'estoit que pour eux auxquels on connoissait de l'esprit et de la capacité.

Le Conte de Stirumb dit que le Marquis de Monte-Sierra, alias Valencuela, avoit servy comme valet de chambre a . . . . . [1]).

Et le Baron de Berlo adjousta qu'en Espagne, quand les pages sont trop grands pour estre pages, ou en fait des palfreniers.

Vendredy. 23. 's Gravemoer me dit que hier au soir S. A. avoit eu nouvelles de ce que les flottes de Suede et de Denemarck estant aux mains, Tromp estoit survenu avec neuf vaisseaux et que les Suedois avoyent esté battus en perdant 15 vaisseaux.

Qu'il avoit esté faite une liste des rations que les Generaux et leur domestiques devoyent tirer des rations de Hasselt; que les domestiques de S. A. y estoyent aussi, et

1) Oningevuld.

moy en particulier avec 6 rations par jour, mais que S. A., ce semble, n'avoit pas trouvé que ses domestiques touchassent cela et avoit [1]).

Samedy. 24. Coljear me dit a midy devant le logis de S. A. qu'elle avoit donné le commandement de l'aile gauche de la cavallerie au Prince de Vaudemont, temoignant que c'estoit une resolution dont il n'estoit pas satisfait, par ce qu'un seigneur comme celuy là ne feroit jamais de difficulté d'hazarder 40[m] hommes pour establir sa gloire et reputation, et qu'il tacheroit de s'attribuer l'honneur de touts les bons succes et rejetteroit sur S. A. la faute de touts les mauvais.

Vivien devant le changement du Gouvernement Pensionaire de Dort, ayant esté nommé a une des charges vacquantes au grand Conseil, parut au camp.

Gunterstein me dit qu'en Hollande l'on avoit fait une stampe ou le Comte de Waldec menoit S. A. sur une brouette.

Le jour de devant le maistre des Postes van der Horst me dit, venant de la Haye, qu'à Rotterdam et Amsterdam on avoit attaché des billets, portant que celuy qui pourroit enseigner ou se trouvoit S. A. avec l'armée, auroit 1000 £.

Le Conte de Waldec partit malade de l'armée et se fit porter a Anvers.

Dimanche. 25. Nous marchasmes à 1½ du matin de Meer et allames loger a *Ophassele*, a 8 lieues dud[t] Meer.

Un party des ennemys de 40 dragons nous costoya dans la marche et une partie vint se mesler dans la suitte de S. A. qui voulut tirer en chemin apres une comp[e] de perdreaux que l'on prit touts à la main.

Ce party poussa le regiment de Waldec comme il entroit dans le village, mais Dorp l'ayant remis en ordre

---

1) De zin loopt niet verder door.

suivy (sic) ledt party qui se retira; il en attrappa un Lt et un cornette et quelques dragons, lesdts officiers, estants assez mal habillés, furent presentés a S. A.

Isac me conta que le Chevr de Martel avoit racconté que le duc de Ventadour estant fort mal fait de corps et d'esprit, disoit qu'il estoit originellement de la tribus de Benjamin et que ceux de sa famille signoyent Ventadour Benjamin. Qu'en vertu de cette extraction il soustenoit estre parent de la vierge Marie et avoit fait faire dans une sienne chapelle un tableau ou luy mesme estoit à genoux devant la Vierge, de la bouche de laquelle sortoyent ces mots „mon cousin, levez vous," de sa bouche sortant en mesme temps: „ma Cousine vous vous mocquez de moy; je fais mon deuoir". Pesters nous conta a ce propos qu'à Rurmunde il avoit ouy lire de la chaire par un moine une lettre de la Ste Vierge, escrite a une demoiselle de cette ville. Ledt Pesters en ce temps là suivoit tousjours, je ne scay si c'estoit à dessein de vouloir devenir mre des Requestes, comme l'on disoit.

Le soir de devant S. A. avoit escrit aux Estats qu'il marchoit pour tascher d'obliger les ennemys a un combat, et que cela ne se pouvant, il alloit assieger quelque place.

Lundy. 26. S. A. marcha avec l'armée de Ophassele à *Goffertinghe*, un hameau du village Boulare a un heure et demye dudt Ophassele; nous arrivasmes au quartier à 8 heures du matin.

Je fus obligé de camper.

Les Espagnols logerent a Grammont (ou Geersbergen) que nous laissames à nre gauche d'une demy lieue.

Un party des gens de Cell ayant rencontré les nostres, et ne se descouvrant pas assez tost, fut chargé par nos gens et il en demeura quatre sur la place.

Le soir du jour de devant S. A. receut lettres de mr de Hekeren que les deux armees en Lorraine estoyent si pres l'une de lautre qu'on avoit resolu absolument dans

celle de l'Empereur d'attacquer les ennemys le jour suivant. Vers le soir de ce jour du 26 il vint nouvelle que les Francois s'estoyent retirés devant le duc de Lorraine pendant la nuit.

Il tomba une terrible pluye le soir à 9 heures.

Mardy. 27. Je fis un dessein l'apresdisnee.

Ensuitte fus me promener avec Amelisweert et Gunterstein à Grammont ou nous montames sur la montagne ou il y a certaine Nre Dame de secours, et qui decouvre extremement loing. On y voit les deux clochers d'Ath et on voulut nous faire croire que l'on voyoit quelque chose des tentes des ennemys, mais je ne pûs rien voir de cela.

Ce lieu de Grammont est d'une situation fort pittoresque et tres-inegale, il est a la princesse de Lillebonne, soeur de mr le Prince de Vaudemont.

Dyckvelt me parla des ordres qu'il faudroit commencer a depescher pour le siege de Charleroy, aux 4 quartiers du pays de Liege pour des pioniers, chariots etc.

Mercredy. 28. S. A. depescha l'election de la charge de Conseiller au grand Conseil pour monsieur Bronckhorst.

Elle escrivit aux Estats que toutes choses n'estant pas prestes et le grand convoy venant de Brusselles pas encor arrivé, elle n'avoit pû avancer son dessein pour un siege, mais qu'elle marcheroit apres l'arrivée dudt convoy.

Le soir elle monta a cheval avec le Pr. de Vaudemont pour aller avec l'Evesque d'Osnabruc, sortant avec cincq ou six mille chevaux pour aller couvrir ledt convoy. Ils furent dehors toute la nuit sans rien rencontrer.

La mesme nuit tout le camp fut en alarme ayant esté sonné Boute-selle et la reveille a minuit pour abuser les ennemys ou quelque chose semblable.

Jeudy. 29. S. A. ayant esté dehors toute la nuit precedente, alla voir le beau lieu d'Enghien et retourna au camp apres disné.

Je disnay chez Dyckvelt ou Gunterstein fit a son accoustumée.

Le convoy arriva.

J'eus une chabraque que j'avois fait faire a Gand pour 52 patacons.

On depescha des ordres qu'on envoya au Lt Coronel Prot, commandant a Hasselt, pour faire venir des pioniers du pays de Liege.

La nuit suivante il y eut un commencement d'alarme, un tambour dans un regiment anglois, ou il estoit arrivé quelque desordre pour un larcin ou chose semblable, ayant commencé a la battre.

Vendredy. 30. S. A. receut une lettre de Rooseboom, mre des requestes, dans laquelle, luy recommandant des personnes pour la magistrature de Leyde, il luy dit qu'elles devoyent favoriser l'equivalent. Ayant demandé au Fiscal son frere ce que vouloit dire cet equivalent, il dit que c'estoit l'argent qu'on devoit donner a S. A. pour le dedommager de la maison qui luy avoit esté ostée à Leyden.

Il arriva qu'un Capitaine de Gardes nommé Weck, ayant quelque demeslé avec un certain Rose, qui estant son enseigne avoit esté cassé il y avoit deux ou trois mois pour s'estre gourmé a coups de poing dans la tente d'un vivandier avec des lacquais, un parent de cet homme vint parler a Weck devant le pont de l'armée, et luy ayant dit qu'il entendoit qu'il avoit querelle avec son cousin, luy prit en mesme temps les deux bras, pendant que Rose vint par derriere luy donner des coups de baston. Ensuitte ils sauterent touts deux a cheval, pendant que deux valets tinrent le pistolet aux nez aud^t^ Weck.

Le soir je fus me promener avec le Fiscal du costé de Grammont et puis dans l'autre village proche du quartier.

Samedy. 31. Nous rismes fort de Guntersteyn qui donna sa parole qu'il ne sortiroit pas du camp sans la permission de Berlo.

Vers le soir je fus me promener avec Roosboom sur la montaigne de Grammont ou je vis le campement des Francois a Ath avec ma petite lunette.

Amelisweert me dit que le cousin de Willem, s'evertuant dans l'heranderie, avoit trouvé les 8 quartiers de sa mere par le moyen de correspondences qu'il avoit à Bruxelles.

Aoust.

Dimanche. 1. J'escrivis a ma femme pour qu'elle m'envoyast la lunette d'approche de Campani que Buttingen devoit luy remettre.

Je fis un dessein du pourfil de Grammont. On donna touts les ordres pour la marche du jour suivant.

Lundy. 2. Nous marchames avec toutes les trouppes, les nostres et celles des alliés de Boullare à une *Chartreuse* qui est a un quart d'heure de Tolbeeck.

Nous partismes du quartier a 3 heures du matin, et y ayant du desordre dans la marche, causé par les Espagnols, nous attendismes jusques a 11 heures a ¼ d'heure du quartier afin de faire passer tout le bagage par les defilés aupres de Grammont et par la ville mesme. Opdam y donna a desjeuner à S. A. de ce qu'il avoit.

Il y eut encores d'autres desordres dans lad^{t} marche par les trouppes qui se coupperent mal a propos, et le bagage n'arriva qu'à 8 heures.

Le jour fut extremement chaud et j'eus un mal de teste qui me passa apres avoir dormy deux heures avant soupper; en le soir il tomba une grosse pluye.

Les ennemys marcherent le mesme jour d'Ath à .... [1])

Mardy. 3. Nous marchasmes de lad^{te} Chartreuse à *Tubise*, estants partys du quartier a 3½ heures. Lad^{te} Chartreuse

---

1) Niet ingevuld.

est située dans un lieu fort agreable aupres de fort jolys bois et de grands estangs, ou ces moines nourrissent leur poisson.

Les Espagnols et les alliés ayants l'arriere-garde eurent de l'alarme de ce que le Conte de Nancré avoit paru, a ce que l'on disoit, à Enghien avec deux mille chevaux. Arrivant à Tubise l'on voit Hall a ¾ de lieu sur la gauche.

L'artillerie soubs la conduitte du Conte de Hornes et le s^r d'Albrantweert fit un grand detour mal à propos, et Voorst dit a table que S. A. avoit dit qu'ils se promenoyent en carosse et faisoyent leur charge avec peu de soin.

Jeus une lettre de m^me d'Arbay du 12 Juillet en reponse de la mienne du 8e.

Mercredy. 4. Nous marchames de Tubise au *Cloistre du Bois seigneur Isac* tousjours par un tresbeau pays, couvert d'herbes odoriferantes. Ce cloistre est a une heure de Nivelle.

Gunterstein marcha avec Dyckvelt, Rooseboom et moy et on le railla de la belle maniere.

Le jour precedent trois esquadrons des nostres estants allé en party en battirent un des ennemys de 30, firent 18 prisonniers; apres estants entrés a Nivelle ils furent suivys d'un plus grand party des Francois et l'ayant chargé assez vigoureusement a la fin ils furent obligés de se retirer, laissants quelque 18 ou vingt cavaliers morts ou prisoniers, entre lesquels estoit le Lt de Keppel-fox Uchtenbroeck, un bon officier au quel S. A. avoit destiné une compagnie.

Albrantsweert eut une lettre de van Heteren portant la nouvelle de la defaite des Suedois par les Danois. Je la dis le soir a S. A.

Jeudy. 5. Nous marchames du cloistre susd^t à *Reves*, un village à 2½ lieues de Charleroy.

Il y a un chasteau ou demeure le seigneur du lieu, beaupere du Conte de Tilly. C'estoit un grand et gros garcon.

L'apresdisnee je fus avec Albrantsweert, Dyckvelt et Rooseboom me promener au jardin, qui estoit mal entretenu.

Le soir m^r le Conte de Nassau alla investir Charleroy avec de la cavallerie. Le Pr. de Vaudemont alla avec luy et le Coronel du Feur.

Les trouppes des alliés et celles d'Espaigne se separerent de nous pour faire une armee qui devoit nous couvrir.

S. A. retourna apres disner à Nivelle tenir conseil de guerre avec les generaux.

Vendredy. 6. Nous marchâmes de Reues jusques a *Gilly*, le quartier ou nous avions logé l'an 1672 assiegeants Charleroy. La le quartier de S. A. ayant esté fait dans une maison fort joliment située et que j'allois faire decharger mon bagage, l'on vint dire qu'on alloit changer de quartier, comme l'on fit, et S. A. alla loger a *Montigny sur Sambre*, à une demy heure de Charleroy. On desjeuna à une heure de lad^te ville dans la plaine. Les trouppes estant arrivées, elles allerent se poster en quatre quartiers divers, y ayant en chascun un General d'infanterie et un de cavallerie.

Le Capitaine Adam Palm, s'estant trop approché des gardes que les ennemys avoyent tout proche des nostres, fut pris.

Ceux de la ville mirent le feu dans plusieurs maisons entre Gilly et eux.

S. A. ne fut pas de fort bonne humeur.

Le Lord Ossery arriva d'Angleterre.

Samedy. 7. On posta les trouppes dans les quartiers ou elles devoyent estre.

Il arriva un grand convoy de Brusselles avec une partie de l'artillerie qu'il falloit pour le siege.

M^r des Mottes manda a Dyckvelt la confirmation de l'advis que les ennemys devoyent marcher ce jour du 7e du costé de Mons.

M'estant informé de certaines gens venant de Chastelet, lesquels je rencontray chez Dyckvelt, touchant la personne

du s[r] de la Mairie, dont il est parlé au 25 Juin, j'appris qu'en effet il avoit espousé une mad[lle] d'Acós de Mons, que c'estoit un homme d'au dela de 30 ans, qui ayant demeuré à Dinant s'en estoit retiré quand les Francois y mirent garnison, et que ne voulant se mesler de rien (ce dirent ces gens) estoit allé demeurer avec messieurs d'Acós, fils du frere de sa femme, ayants leur maison proche de Charleroy, et ce pour oster toute sorte de soupçon contre luy, estant Francois ou au moins Lorrain de nation.

Le dis ce jour à 's Gravemoer que des gens d'aupres de Charleroy il s'informast touchant ce la Mairie. Il me dit que le jeune Dacós venoit justement de luy parler de sa part et que le jeune homme que j'avois veu, parlant a luy, c'estoit ce Dacós.

Dimanche. 8. On dit que les ennemys estoyent marchés de leur camp d'Ath vers Mons.

J'escrivis à m[me] d'Arbay.

Il fit un mauvais temps pleuvant par reprises jusques sur le soir.

S. A. fut a une heure du camp pour tenir conseil de guerre avec les generaux des alliés.

Coljear secouant la teste dit: Wij en zijn het werck noch gheen meester.

Je me promenay un peu vers le soir avec Albrantweert.

On commenca à travailler a la ligne de contrevallation.

Lundy. 9. On asseura que le duc de Lorraine avec l'armee Imperiale estoit aupres de Rocroy à dix heures de nous.

Que les ennemys avoyent esté le jour precedent à Binch, et avoyent dessein de passer la Sambre.

Il tomba un boulet de canon dans la petite plaine qui estoit derriere le logis de S. A.

Pester et Groelaert receurent leurs depesches pour aller à Liege.

S. A. escrivit au soir aux Estats qu'il attendoit le

deuxiesme grand convoy de Bruxelles pour ouvrir la trenchée; que la nuit de devant l'ennemy avoit passé la Sambre a la Boissiere et sembloit de vouloir aller a nous de l'autre costé de la riviere. Que le jour suivant il pouvoit estre a nous, et que pour cette raison l'armée des alliés soubs le duc de Villa-Hermosa alloit passer la riviere la nuit suivante pour nous couvrir.

S. A. alla au Bywacht.

J'escrivis a Ferreris pour qu'il m'envoyast une liste des bonnes tailledouces de Charles qu'il m'avoit mandé estre à vendre.

J'escrivis a m^me^ d'Arbay et luy donnay l'adresse a Hoefnagel jusques a ce que je luy en manderois une autre.

Mardy. 10. Le matin il y eut une sorte d'alarme sur les 9 heures, le tambour des ennemys ayant esté ouy au quartier du Conte de Nassau au dela de la Sambre. Mais S. A. estant revenue disner on dit que ce bruit s'estoit esloigné depuis.

On dit ensuitte que les ennemys s'estoyent allé camper à chasteau .....[1]).

Le soir on parla encore de quelque apparence qu'il y avoit que les ennemys attacqueroyent le quartier du Conte de Nassau a la pointe du jour suivant, mais comme il estoit plus foible que nous et qu'il avoit a passer un defilé pour aller à nous, on jugea qu'il ne pouvoit l'entreprendre qu'avec du desavantage.

Mercredy. 11. Le matin S. A. estant sortye sur les 8 heures, ou environ, je sortis vers les 10 pour aller desseigner. Au pont de la Sambre je rencontray Voorst avec un visage un peu effaré, qui me dit qu'il falloit retourner viste et empacqueter le bagage, que les ennemys estoyent fort proches. Je m'en retournay et fit empacqueter toutes mes hardes, envoyant la charrette aupres de l'artillerie

1) Opengelaten.

et faisant passer mes chevaux de bast de l'autre costé de la Sambre avec les mulets de S. A.

On fit passer la riviere a quelques regiments et il n'en demeura que six d'infanterie et deux de cavalerie en deca.

Environ a midy et demye je passay avec Dyckvelt, Witsen etc. par le pont vers les hauteurs ou estoyent postees nos trouppes et celles des alliés.

Il y avoit trois defilés entre les ennemys et nous dans l'un desquels pouvoyent passer deux esquadrons de front, mais tout le monde jugea bien qu'ils ne se hasarderoyent pas de venir par là a nous. Comme en effet ils se camperent de l'autre costé du bois, la droite à Gierpaine, et S. A. ayant passé led^{t} bois vit leur campement de fort pres.

Pendant qu'il estoit la je fus avec Dyckvelt sur une certaine tombe de la quelle l'on decouvre Charleroy tout a plat.

Le soir nous mangeames dans la campagne et couchamis de mesme, je fis mettre mon matelas sur mes coffres.

Jeudy. 12. S. A. escrivit a don Francesco Agunto, qui commandoit le convoy venant de Brusselles, de s'arrester au lieu ou la lettre le trouveroit. Puis alla chez le duc de Villa-Hermosa tenir conseil de guerre, ou Dyckvelt dit qu'on deliberoit ce qu'il y avoit a faire de ces trois choses: de poursuivre le siege, d'attaquer les ennemys, ou d'entreprendre un autre dessein, qui ne pouvoit estre autre chose que le siege de Maestricht.

Que S. A. estoit pour le combat, croyant qu'il estoit possible d'aller aux ennemys.

Je m'en retournay au quartier.

S. A. ne revint qu'a sept heures au quartier, ayant esté long temps aud^{t} Conseil de guerre ou il fut resolu d'attaquer le jour suivant les ennemys, à ce que tout le monde dit. Ma femme me manda que le s^{r} de Swieten avoit eu sa seconde annonce avec la vefve du Conseiller Fannius.

Vendredy. 13. M'estant levé en mesme temps avec S. A. a 5¼ du matin je demanday a Coljear si l'on alloit attaquer les ennemys. Il me dit qu'il n'y avoit point d'apparence par ce qu'un deserteur Lorrain estoit venu dire la nuit passée qu'ils estoyent forts de 52 battaillons et cent .....[1]) esquadrons et avoyent 80 pieces de canon; que le jour du 12 ils avoyent formé un dessein de venir a nous par les plaines de Chastelet, ayants fait donner de la poudre et des balles a leurs gens. Que cet homme offroit d'avoir le col couppé s'il ne disoit la verité.

Que le salut de l'estat dependoit de cette affaire et que le Roy d'Angleterre avoit mandé à Milord d'Ossery qu'il conseillast à S. A. de ne pas hazarder son armée pour la deuxiesme fois, parce que s'il luy arrivoit encor un malheur, ses amys ne seroyent pas en estat de luy prester la main; que luy, Coljear, a la requisition dud[t] Milord avoit redit cela a S. A.

Il plût beaucoup tout ce jour là.

Voorst conta le soir à table que m[r] de Luxembourg ayant un prisonnier des gardes du corps luy avoit fait voir toute l'armée, et la luy avoit permis de conter, le renvoyant apres cela. Ce qu'il semble avoir fait pour donner de la peur.

On dit que les Espagnols vouloyent à toute sorte donner battaille.

Cependant depuis les 7 heures du matin S. A. avoit desja donné ordre de faire marcher tout le bagage vers Genap.

Et le soir il ne fut plus parlé de la bataille.

Je fis le portrait de Rooseboom à la plume.

S. A. estant sorty le matin ne revint qu'a huit heures du soir et on ne mangea pas avant ce temps là.

Le jour d'auparavant S. A. receut une lettre de m[r] Tem-

1) Niet ingevuld.

ple ou il y avoit, qu'ayant monstré au Roy une lettre de S. A. du 16 Juill., qui pensa qu'il n'y avoit rien à dire pour le present, qui eust tout de rapport aux intentions de S. A. qui deust haster son voyage, mais que mr Hide, allant à Nimegue, avoit ordre de faire part a S. A. de quelques particularités dont il avoit esté traitté principalement entre Milôrd Arlington et mr van Beuningen, et que pour luy il avoit obtenu permission du Roy de rester quelques semaines en Angleterre, et qu'il esperoit que cela pourroit faire pour le service de S. A.

Samedy. 14. Le matin sur les 10 a 11 heures m'estant habillé, j'entendis Dorp le page, qui revenant au logis crioit: „pack, pack, pack" aux valets de S. A. et sceus qu'il estoit venu querir les armes de S. A.; que les ennemys marchoyent depuis le grand matin, et un peu apres que nous allions marcher aussi.

Je fis plier tout mon bagage, et environ a midy on commenca la marche, S. A. estant au dela de la Sambre pour faire passer tout ce qu'il y avoit la de trouppes des nostres et de celles des alliés, et faire l'arrieregarde.

Je fis un petit dessein pendant qu'une partie des trouppes passa et perdis Dyckvelt et d'autres de sa compe par là.

Ainsi je marchay seul par le plus beau paysage du monde jusques a une Abbaye de femmes ou je sceus apres que Dyckvelt et ceux qui estoyent avec luy estoyent entrés et avoyent mangé de bons abricots et beu d'excellent vin.

Aupres de cette Abbaye commence un bois, au sortir duquel on entre dans de fort grandes plaines, nommées la Plaine de Fleuru. Au bois je rejoignis Dyckvelt et nous allames jusques audt Fleuru, sans pouvoir apprendre ou estoit le quartier de S. A. et voyants toutes les trouppes, infanterie et cavallerie, marcher dans le plus grand desordre du monde, survenant outre cela un tres vilain temps de tonnerre et de grosses pluyes.

Tournoyants dans ces plaines autour de Fleuru, S. A. y arriva aussi, estant chagrin pour le desordre de la marche. Il commenca à faire nuit et nous allasmes avec luy dans l'obscurité et dans une fort grosse pluye, accompagnée du tonnerre, jusques au chasteau du conte de la Motterie a *Sombref* ou S. A. logea. Quand nous y vinsmes, ny les mulets de S. A., ny aucun autre bagage y estoit arrivé, et nous ne l'eumes qu'a une heure de nuit, ce qui nous incommoda beaucoup, estants fort las et fatigués. Le matin un boulet de canon de Charleroy donna contre la maison de S. A. et jetta la terre contre les fenestres de la chambre.

Dimanche. 15. Je pris une chambre en haut avec Coljear. Il y eut presche le matin.

Le soir S. A. me fit escrire aux Estats les raisons pour lesquelles il avoit laissé le siege, portant en substance que les ennemys estant venus camper tout proche de nous, plus forts en nombre que n'estions, nous empeschoyent le fourage au pays de Sambre et Meuse, et pouvoyent embarrasser nos convoys de Brusselles par des detachements. Que la dessus on avoit bien esté d'accord qu'on ne pouvoit continuer le siege sans le faire deloger, mais qu'il y avoit eu grand debat, scauoir s'il falloit l'attacquer par les defilés qu'il y avoit entre deux et dans le poste avantageux ou il estoit. Que les Espagnols avoyent opiné pour le combat, sans pouvoir contredire l'impossibilité qu'il y avoit d'aller aux ennemys, mais que luy avoit mieux [aimé] souffrir un peu au point de l'honneur et de la reputation, que de hazarder mal a propos l'armee de l'Estat, et qu'ainsi il estoit venu avec elle à Sombref, devant les advertir de ce qu'ensuitte on devoit entreprendre. NB.

Je fus jusques a 2¼ de nuit a escrire cette lettre et une autre en chiffre au duc de Lorraine qui avoit mandé a S. A. de Mouson du 13e qu'il marchoit droit à Charlemont pour observer mr de Crequy qui avoit passé la Meuse

brusquement, et dans un pays de bois pouvoit luy derober la connoissance des detachements qu'il feroit et mesme de marches entieres.

Lundy. 16. Villa-Hermosa vint voir S. A. mais n'y fut qu'un quart d'heure.

Coljear me dit ce jour, ou celuy de devant, que le Roy d'Angleterre avoit dit à Milord Castelhauen de dire a son neveu qu'il se gardast de hazarder son armée pour la seconde fois, d'autant qu'elle estoit asseurement son meilleur amy et que depuis Milord Ossery avoit adjousté que s'il venoit a perdre cette armee, ses amys ne seroyent plus en estat de luy prester la main.

Le 15e 's Gravemoer me monstrant sur la carte le terrain du campement des ennemys, comme S. A. m'avoit dit de m'en instruire par luy, sans dire toutefois que c'estoit pour escrire aux Estats, dit que S. A. avoit estoit porté pour la battaille et que sans l'opposition du Conte de Nassau, de Weibnom et de luy on l'auroit hazardée et que c'eust esté hazarder tout l'Estat tres-mal à propos. Que S. A. s'estoit faschée de leur opposition jusques à dire: dat het met onwillige honden quaedt hasen te vanghen was.

Ce 16e monsieur Witsen me vint dire qu'un certain Capitaine du regt du Comte Reüs le 5, nommé Conrad Repkin, estoit venu luy dire que le Lt Coronel Wiler du regt d'Erpach, qui avoit quitté devant quelques mois, ayant esté long temps auparavant en arrest, luy avoit parlé d'un tresgrand dessein qu'il avoit formé et pour lequel il vouloit l'associer. Que ce dessein reussissant les combleroit touts deux de biens et d'honneur, et estoit tel que toute l'Europe en retentiroit, mais qu'il falloit que pour y estre emplojé il taschast d'avoir sa demission. Qu'il avoit feint d'y prester l'oreille, et que S. A. luy ayant accordé une demission pro forma, il vouloit aller trouver ledt Wiler à la Briele ou il luy avoit donné rendévous pour passer avec luy en Angleterre, ou ils devoyent traitter avec l'Am-

bassadeur de France. Que ce Wiler estoit un homme entreprenant et capable de faire un coup hardy. Je fis signer a S. A. cette fausse demission et un renversal pour la rendre de nul effet, et les luy remis moymesme le soir. Il me redit a peu pres les choses susdtes et comme je le pressois pour scavoir si Wiler ne luy avoit rien dit de particulier, il hesita un peu et dit a la fin qu'il y avoit bien six à sept mois qu'il luy avoit dit entre d'autres discours, qu'il scavoit bien moyen d'enlever la personne de S. A., et qu'il croyoit qu'il pourroit avoir quelque dessein pour mettre quelque part le feu ou chose semblable. Il me sembla qu'ayaut ouy ces discours il devoit en avoir donné avis plustost.

Mardy. 17. Discourant avec Coljear le matin au lit et demandant comment on avoit creu assieger Charleroy, sans avoir une armée qui pûst nous esloigner les ennemys, il dit que sur les fausses informations de la force des ennemys qu'on auoit dit ne pouvoir mestre ensemble que 25000 mille hommes pour le secours, on avoit creu que Villa-Hermosa pourroit leur faire teste. Que l'on avoit esté mal informé touchant le terrain ou il falloit faire la circumvallation, l'estat et la force de la garnison et les ouvrages nouveaux de la place. Que le dessein du siege avoit esté formé quand S. A. fit le voyage de Brusselles.

Mercredy. 18. Nous marchames de Sombref *a la Chapelle de Brunehault* ou je campay. Nous passames tousjours par de grandes plaines, la grande chaussée a nre droite.

S. A. escriuit un recit de l'affaire de Charleroy a D. Juan.

Coljaer logeant en ma chambre me dit le matin que les ennemys marchoyent vers la Buissiere et que sur la nouvelle qu'il y en auoit, nous marchions aussi pour le combattre si l'on pouvoit les atteindre.

Jeudy. 19. Nous marchasmes de la Chapelle de Brunehault (que les moines nous dirent estre un Vicariat du Prieuré de Braine le Conte, et auoir esté jadis un chas-

teau de la fameuse Brunehault, Reine de France) au *Prieuré de Harlemont.* Le logis du Prieur estoit assez sale et vilain comme toutes les maisons par là, et S. A. en y arrivant battit Frederick, faisant la charge de fourier, pour l'y avoir logé. Je campay.

's Gravemoer dit que pour asseuré les ennemys n'avoyent pas encor passé la Sambre.

J'escrivis dans la campagne une lettre au Conte de Hornes pour le faire haster le depart de l'artillerie et des munitions de Genap, ou il estoit avec elles, pour Brusselles.

Dans la marche nous passames tout aupres du Chasteau de Trasigny ou le Pr. de Condé estoit logé lors du combat de Senef.

Le jour passé au soir arriva au camp le duc de Plymouth, fils naturel du Roy d'Angleterre, avec les fils de .....[1]) au Prieuré de Harlemont. Je campay.

Led[t] jour precedent du 18 je receus une lettre de m[me] d'Arbay du 18, par laquelle je vis qu'on ne m'avoit pas entendu, et ou il y avoit des choses touchant des papiers qu'on desiroit que je demandasse a m[r] Blondel a Brusselles, que je n'entendis pas non plus. Je luy avois escrit le mesme jour, luy donnant l'adresse de van der Coorden a Brusselles.

Il fit grand chaud durant la marche.

Vendredy. 20. On dit que les ennemvs marchoyent du costé de Maubeuge en dela de la Sambre.

Je fis un dessein du Prieuré.

Je soir il plût horriblement avec un grand tonnerre.

Ma femme me manda que Hessels, le mr̃e d'hostel des Estats, estoit mort.

Samedy. 21. S. A. alla se promener a la belle maison de Marimont, mais je n'y fus pas avec luy. Mr Talon qui

1) Niet ingevuld.

y est Capitaine de la part du Roy de France, y donna à manger a S. A. a l'improviste.

J'envoyay un chiffre à mr d'Arbay et luy dis que ce que j'avois dit en ma lettre du 8e Juillet n'avoit pas esté entendu ou que l'on n'avoit pas voulu l'entendre, a ce que j'avois compris par la sienne du 13e. Je campay.

Dimanche. 22. Nous marchames du Prieuré de Harlemont à *St. Vast*, laissant a main gauche la belle maison de Marimont qui paroist extremement dans un fort beau paysage et avec ses bois de haulte fustaye.

Nostre marche passa fort proche du champ de battaille de Senef. S. A. y alla avec les seigrs anglois et d'autre monde, passa par Fay et examina toute l'assiette des lieux, monstrant entre autres l'endroit ou parmy l'embarras des pontons il faillit d'estre pris, Voorst l'ayant esté tout aupres de luy.

La nuit devant ce jour il ne fit que pleuvoir continuellement et la plus part du jour encore.

La Haine, un assez grand ruisseau passe par ce village de St. Vast.

Le Prince de Vaudemont estoit party pour Brusselles il y avoit huict jours, ou environ, apres le jour qu'on parla d'attaquer les ennemys, et on dit qu'il ne devoit pas revenir bien tost.

Mr d'Ouwerkerck empirant tousjours se fit porter a Brusselles, ayant un passeport de Charleroy. Bruynestein alla avec luy.

Lundy. 23. Dyckvelt vint me demander si je voulois aller avec luy voir Marimont.

Mais sur ce qu'on nous dit que le Lt Gñal Wedel devoit attaquer Binch, nous allasmes là, mais en approchants (il n'y avoit qu'une heure de nre camp jusques là) on nous dit que les 50 a 60 hommes qui y estoyent des Francois, s'estoyent rendus des le matin et avoyent esté faits

prisonniers de guerre; la dessus nous en estant retournés j'allay disner chez mr de Dyckvelt.

J'escrivis a de Vos a Anvers de m'envoyer deux portraits desseignés par Vandyck qu'il m'avoit mandé d'avoir trouvé.

On parla d'aller camper le 25 devers Maubeuge.

Mardy. 24. On dit que ce jour à midy Ouwerkercken s'estoit trouvé un peu mieux, mais que le Lundy il avoit failly de mourir.

Dyckvelt alla disner à Marimont et me vint demander si je voulois venir, mais je n'y allay pas.

Il fit tres mauvais temps de vent et de pluye qui dura aussi toute la nuit suivante.

Le soir du 23 S. A. m'envoya querir à 11 heures, jouant avec les Anglois, pour signer des depesches qui devoyent partir par la poste. Il continua de jouer et j'y attendis jusques à 2 heures de nuit.

S. A. alla tirer des cailles le matin.

Mercredy. 25. Nous marchames avec l'armée de St. Vast à *Peissant*, un village à deux heures de la; a une demy heure de là on passe par un pont un ruisseau qui fait tourner un moulin et en cet endroit une tres-belle cascade. En cette marche nous laissames l'abbaye de bonne Esperance qui estant sur une hauteur se fait voir de fort loing a la gauche.

's Gravemoer me dit et Oblet que les ennemys mettoyent leur infanterie dans les villes pour la refraischir et s'en servir d'autant mieux l'année prochaine.

S. A. eut une petite langueur, et m'ayant fait venir le soir, elle me fit lire toutes les lettres ou il y avoit des responses a faire, contre son ordinaire.

Jeudy. 26. Elle ne se leva quà 10½ heures du matin.

Le Conte Reüs, venu de sa garnison de Monts me lenterna long temps apres disné estant fort saoul, et voulut que par occasion je disse a S. A. qu'il se chagrinoit fort

de voir avancer de gens plus jeunes en service que luy, et qu'il ne servoit pas pour le profit, mais pour l'honneur.

Le soir le campement des grenadiers, qui estoit derriere mon logis, brusla.

Le mesme soir le Conte de Nassau, le Gñal Major Weibnom sortirent avec trois mille chevaux pour aller chercher deux mille des ennemys qu'on disoit estre proche de Bavay.

Vendredy. 27. Roccerviere eut le regiment de la Grandiere avec la comp^e^. Je ne luy fis payer que la commission de la comp^e^.

Il vint nouvelle que le party n'avoit pas trouvé les ennemys.

Que les ennemys estoyent du costé de Grammont. Coljear fut fait heritier par le Coronel Magdonel pour la moitje de ce qu'il avoit en ces pays qu'il dit luy mesme pouvoir monter a 6000 £.

S. A. escrivit a ceux de son conseil entre autres choses qu'il remettoit leurs gages au vieux pied de 1500 £ par an.

Je fis un petit dessein a la haste.

Samedy. 28. J'escrivis a Hoefnagel pour me faire faire des bas pour de pistolets, luy envoyant une sauvegarde pour son beaupere.

Dyckvelt me dit que le dessein estoit de prendre encor Dinant, et on expedia des ordres adressants à ceux du pays de Liege pour de chariots.

Le jour de devant dechiffrant la lettre de van Beuninghen, j'y trouvay que le roy ayant fait reponse au Conte de Walstein, qui luy avoit proposé une ligue offensive et defensive contre la France de la part de l'Empereur, y avoit fait entrer entre autres choses que nostre estat ayant si grande enuie de faire la paix, et *ayant dezja adjusté fort avant leur traitté particulier avec la France*, il ne pouvoit escoutter ces propositions.

Dimanche. 29. S. A., comme j'estois dans sa chambre le matin et que Coljear revint des Espagnols, tesmoigna

estre fasché de ce que l'on avoit esté trois jours en ce quartier sans rien faire et attendant de marcher de jour a autre.

Je sortis pour aller desseigner, mais la pluye me fit retourner au logis.

S. A. joua jusques à dix heures du soir.

Lundy. 30. Je fis un dessein.

De Vos m'envoya deux portraits de Vandyck desseignés avec du lapis noir, mais peu finys.

On fit scavoir à l'ordre la marche du jour suivant.

Je dis a Ryswyck que le Fiscal avoit eu l'effronterie de dire a S. A. qu'il avoit ouy dire qu'elle pourroit faire bien tost un tour a la Haye, priant qu'il pût aller aussi pour demesler des affaires qui restoyent à vendre de la maison mortuaire de son pere. Ryswyc dit: Jae hij sal hem wel mede nemen, hij is hem al te nootsakelijck. Et puis me dit, que le jour passé comme l'on parloit de ramener au logis des dames qui estoyent venues pour le divertissement, il avoit dit au Fiscael: Wel fiscael hoe maeck jij het, brengh gij ze oock weer thuys? Et qu'il luy avoit dit cela pour luy faire souveuir qu'il l'avoit veu une fois ramenant mad^{lle} ..... de ..... [1]) à la Haye, et que led^{t} Fiscal scavoit bien que Ryswyck l'avoit veu alors.

Les Espagnols estoyent en peine de ce que les armées s'esloignant si fort, les ennemys pourroyent entreprendre sur les trois trous ou quelque autre poste.

On envoya un detachement de cavallerie de deux mille cincq cents chevaux et dragons de ce coste là.

Mardy. 31. S. A. marcha de Peissant jusques a une demy heure de Maubeuge, et alla loger au *Chasteau d'Hasveng*, situé sur le bord de la Sambre et appartenant au pere du Conte de Solre.

Il fit tres-froid.

1) Niet ingevuld.

Septembre.

Mercredy. 1. Coljear me dit que S. A. avoit dit que dans un mois elle vouloit faire venir ses chiens a Soestdyck.

Elle escrivit a van Beuningen que Milord Ossery ne luy avoit point dissuadé d'hazarder une battaille avec les ennemys aupres de Charleroy, comme l'on divulguoit faussement en Angleterre.

Elle escrivit au duc de Lorraine que l'on persistoit toujours dans la resolution d'attaquer Dinant, mais que cela ne seroit pas possible, led[t] duc continuant sa marche en arriere, Crequy ne le suivoit pas etc. Que Crequy faisant un detachement led[t] duc n'en faisoit pas un aussi pour l'observer. Qu'on souhaittoit reponse la dessus avant que de s'engager au dessein de Dinant.

Van Beuningen manda du ..... [1]) que le Marquis de Borgomainé tenoit des discours comme si le Roy de la G. Bretaigne continuant dans sa conduitte, l'Espaigne pourroit venir à rompre avec luy, et que desja il avoit ordre de demander des reparations et de satisfactions qui sembloyent viser à une rupture.

Jeudy. 2. S. A. fut disner chez Dyckvelt à Maubeuge et voir les Chanoinesses parmy lesquelles on dit qu'il n'y avoit pas rien de bien beau. Il pleut extrememeut le soir et la nuit suivante et fit du vent.

S. A. manda a Spaen qu'elle avoit quelque avis que les ennemys auroyent bruslé Tongeren et avoyent dessein d'en faire de mesme de Tirlemont, et luy fit entendre de ce qu'elle s'estonnoit comme quoy il ne l'avoit pas empesché.

Vendredy. 3. S. A. perdit 150 pistoles avec les Anglois, m[r] d'Albemarle en gaigna 239.

Je fus me promener avec Desveau au jardin du chas-

1) Niet ingevuld.

teau ou il y a quelques grands espaliers, mais en general il estoit mal entretenu.

Heyde tourmenta Ursinus à table et le fit enrager.

Claes mon valet perdit un de mes chevaux que d'ordinaire il montoit.

Samedy. 4. J'escrivis a m. d'Arbay de me mander si la mienne du 21 Aoust avec le chiffre luy avoit esté rendu, qu'elle me tirast d'incertitude la dessus et sur ce que je luy avois mandé de plus.

Je me desseignay moy mesme dans un miroir.

S. A. alla se promener jusques a Bavay et ne revint que vers les 4 heures apres diné. Hors dad^{t} Bavay Derveau et d'autres nous dirent qu'on voyoit encore les 7 chemins militaires des Romains et qu'au milieu du marché il y a une pierre a sept faces a la quelle lesd^{ts} 7 chemins aboutissoyent autrefois.

Le jour d'auparavant je commençay a avoir un fleux de ventre, ce jour du 4 j'eus quatre selles.

J'escrivis aussi a Berckestein, a Voet, a Vos, a Uylenburg et a ma femme.

Demanche. 5. Ce flux de ventre me continua et j'eus encore quatre selles avec des trenchées qui me faisoyent quelque apprehension d'une dysenterie.

On me dit que l'eau de la Sambre dont j'avois beu un jour ou deux donnoit le flux de ventre.

On attaqua et prit sans resistence un chasteau ou il y avoit vingt hommes avec un L^{t} des ennemys; m^{r} de Weibnom commanda nos gens.

On dit que le 24 d'Aoust Stettin avoit commencé à capituler.

On retrouva parmy les gens du Conte de Plymouth le cheval que mes gens avoyent perdu le 3e.

Le cousin Uytenhove et le Fiscal furent quelque temps avec moy et je leur donnay un verre de Frontignan.

Lundy. 6. Ma femme me manda que le viel Crommon estoit mort et la vieille madame d'Achthienhoven.

Les Espagnols prirent sans grande resistence le Chasteau de la Buissiere. S. A. se trouva la aux environs et ne revint qu'a six heures et demy du soir.

Mon flux de ventre ne m'incommoda pas depuis le matin.

Bruynestein escriuit que m^r^ d'Ouwerkerck n'amendoit pas et qu'il estoit en peine de luy.

Opdam estant le matin en ma chambre me dit que l'achapt que son Pere avoit fait de Wassenaer a 1 par cent de revenu l'avoit ruiné.

Mardy. 7. S. A. estant desja à cheval pour aller voir une course de deux garcons Anglois, le duc de Villa-Hermosa arriva, et demeura toute la matinee et y disna.

Il fit tres-beau temps.

Geleyn me dit que Duerkant le libraire estoit mort a la Haye et la fille de Raex.

Coljear me dit qu'on avoit encor intention de prendre Dinant, et que S. A. y iroit pour voir la place et y laisser le Conte de Waldec pour faire le siege et qu'il contoit encor 6 semaines pour la campagne.

Mon fleux de ventre cessa.

Mercredy. 8. Je fis un dessein.

J'eus encore 4 selles.

S. A. envoya ordre à Meester, qui estoit à Anvers, d'envoyer promptement à Brusselles pour l'execution du dessein de Dinant 16 pieces de 24, 300^m^ £ de poudre deux mortiers, 6 a 8 affusts pour lesd^tes^ pieces.

's Gravemoer et Rooseboom, estants dans ma chambre, parlerent des affaires du pays comme estant en mauvais estat, par ce que les ennemys devoyent prendre asseurement trois ou quatre bonnes places l'année prochaine, et venir aux nostres la suivante.

La nuit apres ce jour le beau temps qui avoit continué trois ou quatre jours durant, changea en un fort vilain.

Jeudy. 9. Je dechiffray une longue lettre de m^r^ van Beuninghen du ... ou il dit que le Marquis de Borgomainé alloit presenter un memoire au Roy ou il estoit demandé reparation de ce que les trouppes Angloises et le duc de Monmouth continuoyent de servir en France, que . . . . . [1]) et dit que s'il n'estoit fait reparation de tout cela que le Roy d'Espaigne ne pourroit pas continuer a vivre dans une sincere amitié avec l'Angleterre.

Voorst dit que S. A. retournant au logis, a ce qu'il croyoit, passeroit par Breda.

Je receus une lettre de Gunterstein du 25 Aoust de Londres.

Je donnay 300 ducatons a Oyen pour les faire rendre à la Haye.

Vendredy. 10. De Wilde devint malade et luy prit une fiebvre.

Voorst parlant dans la grande sale du Chasteau avec moy et le Fiscal, touchant le retour de S. A. à la Haye l'annee passée dit: Jck gingh oock daernaer noch mede, maer daer waeren oock andere luy al vooraf gegaen, me faisant signe de l'oeil sur le Fiscal, qui fit semblant de n'y point faire reflexion.

Coljear me dit qu'il voyoit bien que la campagne tiroit vers sa fin, qu'apparemment de l'affaire de Dinant il ne se feroit rien. Qu'il croyoit que peu de temps apres l'arrivée de S. A. a la Haye elle iroit en Angleterre et qu'il croyoit qu'elle avoit de la permission pour cela.

Samedy. 11. l'Apresdisnee l'on commenca a dire que le jour suivant on marcheroit. 's Gravemoer me dit que ce seroit vers Brusselles, y ayant de l'alarme de ce que les ennemys marchoyent vers les trois Trous aupres dud^t^ Brusselles.

---

1) Opengelaten regel.

Oyen fut fait Major de Sommelsdyck.

J'eus mal a la teste.

J'envoyay à ma femme l'assignation de 300 ducatons sur Buttingen.

Dimanche. 12. Nous marchasmes a 4 heures du matin de Hasveng a une ½ lieue de Maubeuge au *Chasteau de Boussoye;* ou S. A. avoit logé le jour apres la bataille de Senef.

Je mangeay avec le Fiscal avant que S. A. fut de retour au quartier, ayant disné chez le duc d'Hauré, Gouverneur de Monts. Il me dit que son frere ayant connu que le R. Pens^re^ avoit esté jaloux de ce qu'il se mesloit de choses qui regardoyent le publicq, avoit disposé S. A. a luy faire donner la charge au grand Conseil.

Qu'il croyoit que j'aurois bien fait de luy avoir fait un peu la Cour du commencement de mon employ.

Que S. A. avoit sceu toutes les choses de la fille de Sas et du R. P.

's Gravemoer dit a m^r^ de Dyckvelt et a moy en arrivant au quartier, que les Francois (m^r^ de Luxembourg y estant luy mesme) ayants voulu attaquer le poste des Trois Trous avoyent esté repoussés pas nos gens qui y estoyent, particulierement par m^r^ de Slangenburgh.

Dyckvelt entendant ceste nouvelle dit qu'il seroit bien aise de la dire a S. A. et qu'il croyoit que la dessus on pourroit faire une contremarche pour poursuivre le dessein de Dinant.

Led^t^ Fiscal s'estendit encore fort, estant à moitie saoul, sur ce que Zuylestein, avec fait quelque reproche ou donné quelque atteinte a S. A. sur des affaires de ses intrigues particulierers et qu'il avoit temoigné qu'elle s'en ressentiroit en temps et lieu.

Que Dyckvelt avoit parlé a S. A. et avoit proposé sa personne pour m^re^ de Requestes a S. A. qui avoit dit

qu'elle ne scavoit si cela estoit compatible avec la charge de Fiscal qu'il avoit presentement.

Le soir S. A. estant de retour le valet de Rooseboom dit qu'il avoit ouy dire que le jour suivant on devoit continuer la marche vers Brusselles.

Au commencement de la marche S. A. retourna pour voir sauter les portes de Maubeuge. Nous vismes l'effet d'une des mines faites pour cet effet. Je remarquay que le feu ayant esté mis au saucisson, on auroit pû conter dix avant qu'il prit a la mine, et qu'alors on vit sortir du feu par beaucoup d'endroits des deux tours rondes, au milieu des quelles estoit la porte, et le coup fut comme celuy d'un canon, mais plus fort. Dans la marche nous entendismes les coups de deux autres mines, la quatriesme ayant sauté comme nous venions de sortir du quartier.

Lundy. 13. Nous marchames du Chasteau de Boussoye à *Soignyes.* S. A. logea à la posterie.

Moer, estant un peu saoul, dit apres disner que S. A. avoit raillé le Conte de Hornes furieusement sur certaine histoire qu'il avoit dit, qu'il pouvoit croire des galanteries de tout le monde, mesme de moy, mais qu'il n'avoit jamais pû adjouster foy à ce que l'on contoit d'Albrantsweert, mais qu'on luy en avoit parlé avec tant de vraysemblance qu'il estoit obligé de le croire.

Que comme il estoit revenu de France, le feu Pensionaire de Wit luy avoit dit, voyant qu'il alloit voir souvent S. A., qu'estant nouvellement venu au pays, il ne scavoit peut estre pas de quelle maniere il falloit s'y gouverner, et que dans l'Hollande l'on n'aimoit pas qu'on fit la cour a S. A. avec d'assiduité, mais qu'il vouloit bien luy en donner avis.

Coljear dit au mesme temps quoyqu'obscurement que Rooseboom avoit fait la proposition a S. A. dont il est parlé au jour precedent.

Il fit grand chaud ce jour la.

On dit qu'il y avoit apparence que dans ce quartier nous pourrions faire quelque sejour et aller ensuitte (au moins l'armee apres le depart de S. A.) passer le Demer pour dissoudre le corps et l'envoyer aux garnisons.

Mardy. 14. Il fit encore grand chaud.

Dyckvelt me pria à disner, mais je n'y fus pas.

Il vint me voir l'apresdisnée et me dit que S. A. luy avoit donné la lettre de van Beuninghen du 25 Aoust st. vet.

Je l'avois dechiffrée le matin et il y avoit que Bourgomainé avoit donné un memoire menacant que son maistre temoigneroit du resentiment sur l'affaire de Salines et du Consul Fonseca, si le Roy d'Angleterre ne travailloit tout de bon a procurer une bonne paix, ayant dit en de discours particuliers aux ministres que l'Espaigne n'avoit rien à craindre d'une guerre, comme l'Angleterre, dans laquelle les Anglois mesmes devoyent estre pour elle, veu qu'elle ne pourchassoit que l'interest commun. Que sans une bonne paix il estoit indifferent a l'Espaigne d'avoir les Pays-bas, ou de ne les avoir point, et qu'elle pouvoit les conter pour perdus.

Que luy, van Beuningen, venant d'avoir une audience pour recommander l'affaire de la paix et l'envoy de celuy qui devoit faire l'ouverture des conditions à S. A., on luy avoit respondu, que le Roy estoit tousjours disposé a avancer la paix et que dans deux jours m^r^ Hide devoit partir, et voir S. A. en passant; qu'en touts les discours du Roy et du Duc il avoit remarqué, dat sij seer geexulcereert waeren tegens de Spaenschen.

Dyckvelt me dit que S. A. luy avoit dit plus de six fois qu'elle croyoit que le meilleur seroit d'en user avec les Anglois, comme faisoit l'Espagne.

Que nous estions en mauvais estat et qu'il avoit dit a S. A. mesme que la vigueur de S. A. pourroit soustenir les affaires un an ou deux, mais que le bastiment de la Republique se minoit.

Qu'il avoit parlé aussi avec S. A. de son voyage en Angleterre, mais qu'il n'en avoit pas encor la moindre permission, le contraire de ce que me dit Coljear le 10 passé.

Wesley me dit le matin qu'il ne croyoit pas (et que cela luy estoit mandé d'Angleterre) que Temple reviendroit au Pays, ny qu'il seroit secretaire.

Dyckvelt me pressa pour scavoir si S. A. ne m'avoit jamais temoigné en quelle consideration il l'avoit; il m'avoit demandé cela d'autres fois.

Il me dit encore que le petit Conte de Nassau ne venoit pas disner si souvent a la cour pour quelque brouillerie. Qu'il parloit avec quelque fierté et comme pouvant se passer de la Cour et vivre chez luy et aupres de la compe.

Que l'on avoit tousjours le dessein de Dinant, s'il ne venoit de l'empeschement du costé du duc de Lorraine et mr de Crequy.

Mercredy. 15. La nuit devant ce jour je perdis un cheval qu'on me vola du piquet. Je criay la dessus mon chartier et fus sur le point de le faire mettre chez le Prevost, par ce qu'il fit mine de vouloir s'en aller.

Le Conte de Waldec arriva de Brusselles.

Mr Hide, Amb. d'Angleterre pour Nimegue, manda a S. A. qu'il estoit a Brusselles et avoit ordre d'aller parler a elle quelque part qu'elle se trouva. Mr le Prince luy manda de venir avec le convoy qui devoit partir le jour suivant.

Coljear me dit que la proposition de menaces de Borgomainé embarrassoit fort la Cour d'Angleterre, que c'estoit un party fort qui l'appuyoit et que le Roy d'Espaigne, saisissant les effets des Anglois chez luy, trouvoit 50 millions.

Qu'Albemarle, qui haissoit fort les Francois, luy auoit dit comme il luy objectoit que le Parlement s'assemblant la prochaine fois le Roy le dissoudroit encore, il dit que si l'on voyoit que les Pays-bas se perdoyent sans que le Roy y mist ordre, il y auoit une rebellion à attendre.

On dit que les Francois auoyent mandé 8000 pionniers comme pour quelque siege, quoyque cela n'eust gueres d'apparence.

J'escriuis a Uylenburg, Hoefnagel luy envoyant l'argent des bas de pistolet qu'il m'auoit fait faire, à Voet et à ma femme.

Jeudy. 16. Le fis un dessein de la ville de Soignies. Il n'arriua rien de remarque.

Le Cap[n] Fagel leut tout hault a table un mauvais Pasquin qu'un de Resche auoit fait du jeune Borsele.

Vendredy. 17. Je fus auec le Fiscal voir la ville de Soignies ou je n'auois pas encor esté; elle est haute et basse. Il y a une belle fontaine, bouillonnant dans un bassin carré de sept a huit pieds.

L'ambassadeur Hide arriua de Brusselles. S. A. le receut à quelques pas hors de la porte du logis, dans la basse-court.

Pester fut quelque temps a causer auec moy le soir.

Samedy. 18. Un homme, ayant un juste au corps dechiré, me vint donner une lettre de Piccart, ou il me mande qu'il m'envoyoit par son cousin 170 ryxd[rs] des actes que l'an passé je luy auois remis par ordre de S. A. Cet homme me dit qu'il estoit bien marry de me rendre cette lettre de la maniere qu'il faisoit, ayant esté volé entre Bergues et Anvers. Je luy dis que cela me surprenoit fort et que je ne pouvois m'imaginer comment un homme pouvoit s'auiser, ayant auec luy tant d'argent, d'aller sans convoy et que cela asseurement surprendroit fort m[r] Piccart aussi. Il dit que des plus fins pourroyent estre attrappés comme il auoit esté. Qu'on luy auoit pris pour plus de mille francs a luy mesme, et qu'on l'auoit fort battu, et voyant que je me faschois et ne me payois pas de ses raisons, il me demanda s'il y auoit quelque chose de mon service. Je luy dis que s'il devoit me seruir de semblable maniere, je me passerois bien de luy. Au-

paravant il m'auoit dit encore que c'estoit a luy a repondre de cette affaire a son cousin, lequel asseurement voudroit me dedommayer. Je dis que je ne voudrois pas luy demander cela. Je doubtay fort s'il n'y auoit pas de la friponnerie en cette affaire, ou de cet homme, ou de luy et de son cousin aussi.

Le Fiscal m'auoit dit le jour precedent que S. A. auoit parlé nagueres de son voyage d'Angleterre, et que parlant du logement il auoit dit: pourveu que j'aye une chambre pour Benting et une pour Zeelhem, le reste se mettra ou il pourra.

Coljear me dit que S. A. auoit dit (nous parlions de ce que venoit dire m^{r} Hide), qu'il n'y auoit rien a faire, m^{r} Hide ayant dit que le Roy ne viendroit jamais à une rupture auec la France.

J'eus encore une douleur sourde au costé derrière entre la hanche et les costes qui m'auoit duré depuis le 15e et m'incommodoit la nuit.

J'escriuis une lettre angloise a Berkesteyn.

Dimanche. 19. Je fis le tour de la ville de Soignies à pied auec le Fiscal.

Ryswyck me monstra un portrait en miniature qu'avoit fait la fille d'un peintre de Brusselles, nommé du Chastel, et qui n'estoit pas fort mauvais.

Parlant en mesme temps du Fiscal et s'il ne deuoit pas venir auec m^{r} l. P. à la Haye, il dit en riant qu'il n'y estoit plus tant necessaire.

Coljear me dit que l'Ambass^{r} Hide luy auoit dit que le Roy auoit donné permission à S. A. d'aller en Angleterre, et qu'elle y iroit peut estre dans deux ou trois semaines.

Que S. A. devoit partir de l'armee le 21.

Lundy. 20. Je fis faire le serment de General Major au Pr. de Birkefelt en presence de S. A. La maison du Gn̄al Major Weibnom brusla auec la pluspart de ses

hardes comme il alloit se mettre a table auec ses amys, et fut consumée en moins de rien.

Le jour precedent Cralingen fut volé dans sa tente et si bien qu'il n'eut pas des habits pour se mettre.

Le mesme jour le Lt de Hubert, Major de cavallerie, fut volé par son valet, perdant 2200 £ d'argent et autres choses.

Les lettres de Van Beuningen du ... [1]) Sept. disent que la haine du Roy et du Duc contre les Espagnols continuoit; que Borgomainé sembloit estre un peu mal satisfait de ce que luy, van Beuningen, ne secondoit par ses menaces.

Mordy. 21. Dyckvelt me tint long temps le matin à me conter la conduitte qu'il avoit tenue au mauvais temps à l'egard de S. A.

Mercredy. 23. Pester se promenant avec moy le matin autour de la ville et au jardin des Capucins, me conta qu'un tailleur d'aupres de Mastricht, revenu de Jerusalem, avoit apporté les mesures du St. Sepulchre, du pied de N. Dame et curiosités semblables, et avoit basty neu chose aupres du Jeclier (?) qu'il disoit ressembler aud^t^ St. Sepulchre, et y avoit mis sept lampes qui brusloyent tousjours, et qu'apres, prenant une plus grande enceinte, il avoit mis quelques chapelles aux demeures (?) d'alentour, disant que l'une estoit la maison de Cajaphas, l'autre celle d'Herode etc. et que tout cela ressembloit fort naturellement a la ville de Jerusalem et aux s lieux. Qu'au commencement il avoit bien de la peine a trouver l'argent qu'il falloit pour faire brusler les lampes, mais que peu a peu il y vint beaucoup de monde, le doyen de Mastricht ayant une fois officié dans sa chapelle. Que des moines d'un Couvent de la aupres, ayants entendu le succes de l'affaire, dirent que c'estoit une chose qui les regardoit et s'y vin-

1) Opengelaten.

drent nicher. Que le seigr du village de ..... [1]) ou cela se passoit, voulut s'y opposer, mais qu'eux ayant obtenu une bulle, ils tuerent deux ou trois hommes dudt seigr, mesme un de ses cousins, ils se maintenaient dans la possession. Que luy, Pesters, au commencement avoit dit à cet homme la que tout iroit bien s'il pouvoit avoir quelques miracles, a quoy il ne voyoit pas beaucoup d'apparence, mais qu'au bout de quelque temps il luy estoit venu dire: Mijn heer ick heb seker al een mirakeltje of twee, et qu'ensuitte on en a debité une grande quantité qui s'y faisoyent touts les jours, et qu'il y avoit force bras, jambes d'argent attachées dans la Chapelle.

Je fus le soir promener à cheval avec S. A. vers une redoutte de terre qu'on faisoit a un quart d'heure de Soignies pour asseurer un passage qu'il y avoit au bois.

J'envoyay à ma femme une assignation d'Oyen sur Buttingen de 130 ducatons. 's Gravemoer et le Capne de cavalle de Huybert beurent avec moy une bouteille de vin clairet.

Monsr le Comte d'Ossery me dit dans la promenade que S. A. alloit bientost en Angletterre.

Jeudy. 28. S. A. alla de bon matin a Mons avec 13 a 14 cents tant chevaux que dragons.

Je perdis 25 £ a parier contre Paston au trictrac.

Je me promenay avec Pesters vers le nouveau fort ou redoutte le matin.

Il me conta que Beverning luy avoit dit que quand Pradel vint au pays avec les trouppes de France en 1665, et que l'on disoit que mr de Turenne, qui les mena jusques à Liege, ne devoit pas s'en retourner là, mais avancer plus outre, il croyoit: dat dat een schelmstuck van Raedpensionaris was pour l'introduire au Generalat.

Que quand il fut mandé par S. A. en 1672 et qu'il ne

1) Niet ingevuld.

trouva pas a l'entrée du Bois m^r^ d'Ouwerkerck, il se doubta de quelque supercherie, et ayant renvoyé son carosse il alla par la nuit a pied a Lockhorst et le jour suivant à Amsterdam.

Pester en ce temps me venoit voir touts les jours apparemment avec quelque dessein particulier.

1678.

Mars.

Mercredy. 2. S. A. estant partie en grand haste le jour d'auparavant, sans prendre quasi aucun bagage, je partis ce jour icy, chagrin et melancholique de voir eschouer la paix, et commencer une campagne qui selon toutes apparences devoit estre, si non malheureuse, du moins fort incommode.

Le cousin Schuyl m'accompagna jusques à Rotterdam ou je me mis a cheval et allay jusques a Dort, et de la tout d'une traitte jusques au Sas de Stryen, ou je trouvay mes chevaux de bast que j'avois envoyés des le jour passé.

Au Sas je repus un peu et puis allay avec Milord d'Ossery et un soubs-escuyer de la Princesse, nommé Cornwell, jusques a *Breda* ou nous n'arrivasmes qu'a dix heures du soir.

Estants descendus au Cardinal Infante nous trouvames m^rs^ de Montpouillan, Opdam et Ivoy a table avec quelques autres et souppames avec eux assez mal.

Je fis donner un lit a m^r^ d'Ossery au Chasteau et y couchay aussi.

Ces mess^rs^ n'avoyent aucune nouvelle de m^r^ le Pr. qui estoit party a onze heures du matin ayant dejeuné en ce cabaret sans entrer au Chasteau.

Mr d'Ossery me dit que le Parlement estoit apres a former l'acte par lequel il accordoit au Roy 175m £ sterl. par mois pour la guerre, mais que ce temps ne devoit courir que depuis la guerre declarée.

Jeudy. 3. Zuerius le receveur vint me voir estant encor au lit et me conta que le Ministre van Balen avoit dit a Plante d'avoir veu une vision dans son estude d'un homme qui venoit luy dire qu'il se noyeroit dans peu de temps s'il ne se repentoit et corrigeoit de certains peches qu'il ne nomma point; lequel homme disparut en suitte et pourtant revint le lendemain luy disant que suivant sa promesse il avoit prié Dieu pour luy et qu'il croyoit qu'il luy feroit misericorde. Mais ces contes joints a d'autres actions de van Balen, qu'il a faites depuis peu, font croire qu'il a l'esprit blessé, comme Zuerius croyoit aussi.

J'escrivis par un expres a la cousine Marie Zuerius de m'envoyer le cheval que le cousin d'Oorschot me donnoit a essayer.

Je resolus de partir le lendemain avec ces messieurs nommés au jour precedent pour aller trouver S. A. ou elle seroit.

Quelques uns à Breda disent qu'on avoit ouy tirer force canonnades du costé de Hasselt.

Vendredy. 4. Je partis avec mrs de Montpouillan, d'Ossery et d'Opdam (St. Amand estant aussi auec nous) pour suivre mr le Pr. du costé de Diest. Nous sortismes de Breda a 6 heures et allames tout d'une traitte jusques a *Arendonc* a 9 bonnes lieues de ladte ville par un fort mauvais temps de pluye et de vent.

A Arendonck nous disnames au Cigne, logis de l'Escoutette du lieu, ou vint aussi le fauconnier chez lequel j'avois logé il y avoit trois ans, et dit qu'il estoit au service du Roy de France.

Un des deux chevaux de bast, que j'avois fait venir,

s'estroppia, mais je pris des charettes aux villages ou nous arrivions.

A Arendonc m^r de Montpouillan receut un billet d'Ivoy que m^r le Pr. avoit couché le soir du jour de devant a Diest, estant de retour de l'armee, et que l'on croyoit qu'il retournoit a Breda.

Sur quoy nous resolusmes de nous y en retourner aussi, et allasmes coucher à *Well* a trois heures d'Arendonc et 5 de Breda.

Mr de Montpouillan conta en chemin que du temps de Louis XIII m^r de Bellegarde, qui commencoit à entrer en faveur, montant les degrés du Louvre, m^r d'Epernon, qui voyoit qu'il alloit prendre sa place, en descendant les mesmes degrés, luy dit: „Monsr c'est ainsi que va le monde, l'un monte et l'autre descend."

Samedy. 5. Nous partismes à 6 heures de Well et arrivasmes à 11 heures a *Breda;* nous disnames au Cardinal Infant.

En entrant dans la ville et encor apres nous apprismes que m^r le Pr. y devoit arriver le jour suivant et mad^e la Princesse lundy; que S. A. avoit couché dimanche a Malines.

Il y avoit un bruit, mais assez incertain, que Gand estoit assiegé.

Mr de Montpouillan nous conta l'histoire d'un certain Rous de Marsilly, fils d'un apothicaire ou marchande de Nismes, qui fut enlevé par les gens de m^r de Thurenne dans la Suisse et puis roué a Paris, ayant eu dessein d'empoisonner ou poignarder le Roy; dans la prison il se couppa les parties honteuses avec un morceau de verre pour se faire mourir, mais cela ayant esté sceu il ne laissa pas d'estre executé promptement. Mr de Montpouillan dit d'avoir veu un gros livre ou estoyent toutes les minutes de ses lettres parmi lesquelles il y en avoit plus de 30 au Marquis de Castelrodrigue ou il parloit assez clairement

d'un dessein sur la personne du Roy de France, et encor la moitjé de ces lettres estoit en chiffre. Il dit que c'estoit un grand brouillon et un homme fort inquiet et tres-meschant, qu'il avoit parlé aussi au Roy d'Angleterre et au duc de Yorc, qui l'avoyent decouvert a m^r de Ruvigny, Amb^r de France, et fait sortir du Royaume.

Apres disner je fus quelque temps chez Zuerius.

Je trouvay a Breda un cheval que la cousine Marie Zuerius m'envoyoit et que son pere d'Oorschot vouloit me vendre; mais il me depleut.

Dimanche. 6. Je renvoyay led^t cheval.

Le matin Milord Ossery, Montpouillan et Cor. Wisely vindrent me trouver et escrivirent par un valet de pied, qui promit d'estre de retour le jour suivant au soir, a Malines pour avoir nouvelles de S. A.

Wisely dit qu'il avoit parlé a un courier qui avoit passé a Breda la nuit precedente et qui luy avoit dit qu'à Malines on disoit que Gand estoit assiegé et que l'on y entendoit tirer de trois batteries, qu'il portoit des lettres de S. A. a l'Evesque d'Osnabrug.

Je disnay avec Isac et Zuerius a la Cour.

J'escrivis a ma femme pour me faire achepter un des chevaux Anglois qui estoyent venus le jour devant mon depart, ou un autre qui estoit a l'escurie de van Son.

Zuerius me dit le soir que la Contesse de Waldec estoit morte a Culembourg et que le Conte s'y en estoit allé, ce qui se trouva pourtant faux.

Vers les 7 heures du soir Isac eut des lettres de m^r Bentinck qu'il eut a se trouver le jour suivant a Anvers avec le bagage pour estre le 8e de bonne heure a Malines, sur quoy je resolus de partir aussi quelque mal prest que je fusse pour cela.

Lundy. 7. Je partis par un fort mauvais temps de pluye, neige et vent et cheminay avec le bagage jusques a Sundert, trois heures de Breda. La dans un cabaret ou Isac

et moy mismes pied a terre pour nous chauffer [1]) Eyswyc et Feron, valet de chambre de S. A., qui me conseillerent d'aller avec eux par la bruiere droit a *Anvers*, comme je fis et nous y arrivasmes vers les 4 heures.

Je logeay a l'Aigle et fus chez vaⁿ Wyngaerd ou j'acheptay trois, quatre choses de peu de valeur.

Mardy. 8. Apres avoir appris que S. A. estoit encor a Malines, mr d'Ossery, Montpouillan, d'Opdam et moy partismes pour *Malines* ou je logeay au Cigne au marché.

S. A. logeoit dans la commanderie de l'ordre Teutonique ou estoit le Conte de Waldec.

Icy, aussi bien que le jour passé a Anvers, nous apprismes que Gand estoit assiegé.

La Contesse de Wilmerdonck (autrefois la Frelle Willemine de Nassau) estoit aussi chez le Conte de Waldec, son beaufrere.

Il n'y eut aucune nouvelle certaine de Gand.

Sur le soir il en vint une sotte que le siege estoit levé.

Chez le Conte de Waldec il y avoit un pauvre fol qui faisoit des niaiseries dans l'antichambre et cassoit des assiettes de bois sur sa teste, il s'appelloit Henry.

Jeudy. 10. Le matin il n'y avoit rien d'asseuré touchant Gand, mais l'apresdisnée deux Cavaliers envoyés par le Gouverneur de Dendermonde apporterent la nouvelle de la reddition. J'escrivis une instruction pour Ailva pour aller se poster avec six regiments derriere le Canal entre l'Escluse et Bruges, afin d'empescher le siege de la derniere, mais cet ordre ne fut pas signé ce jour là.

Je fus au logis l'apresdisnée melancholique de voir les malheurs qui arrivoyent. S. A. me demanda si j'avois veu les spectres (c'estoit une lanterne comme ils l'appellent magique) ou estoyent allé Montpouillan, Ouerkerck etc.

Nous souppames dans le logis d'une femme qui s'ap-

---

1) Hier schijnt uitgevallen: nous trouvames.

pelloit madlle Bordel à l'enseigne de la Chevre proche du marché, laquelle parloit un langage fort gros.

Vendredy. 11. Mr d'Ailva partit avec l'ordre mentionné au jour precedent.

S. A. quoyque faisant assez bonne mine, estoit toùsjours un peu melancholique.

L'on m'ameina d'Anvers le cheval que j'y avois fait venir de Baerle ou je l'avois laissé a nostre voyage d'Arendonc.

S. A. estoit incommodée en ce temps la d'une fluxion sur les yeux.

On disoit que le chasteau de Gand tenoit encore.

Samedy. 12. S. A. alla loger dans un village nommé *Boom* situé sur la Nethe a deux lieues de Malines et à trois d'Anvers, vis a vis de Willebroeck.

S. A. escrivit au duc de Villa-Hermosa le soir bien tard, qu'il avoit avis du Gouverneur de l'Escluse que selon les dispositions qu'il y avoit à Bruges, ceux de cette ville la estoyent prests à se rendre si l'ennemy se presentait devant la ville.

J'escrivis a ma femme n'ayant point eu jusques la aucunes lettres de chez moy.

Dimanche. 13. Mon batteau arriva d'Anvers, en moins de trois heures, avec la marée; il fit fort mauvais temps.

Lundy. 14. Je changeay de logis en ayant eu un tout vis a vis de celuy de S. A.

Le Gentilhomme à qui estoit ce logis me dit qu'a Coutwyc, il y avoit six semaines, on avoit trouvé tout un pot plein de medailles, dont il promit de m'en faire avoir, que l'on en avoit aussi porté au duc de Villa-Hermosa.

Il fit encore tres mauvais temps avec de la pluye et de la neige.

Mardy. 15. Le cousin Hoefnagel, Commandeur de la Marguerite, vint me voir et je l'addressay à S. A. Il dit qu'il avoit ordre de recevoir le monde qu'on luy envoye-

roit, et que S. A. avoit esté priée de prendre le fort soubs sa protection et d'en avoir soin.

Il me dit que son Pere estoit mort depuis peu de temps a l'aage de 84 ans.

S. A. s'en alla voir ce fort l'apresdisnée.

Elle receut avis de Hasselt qu'a Maestricht on faisoit encore de preparatifs pour assieger Hasselt, et escrivit au duc de Neubourg de vouloir faire passer la Meuse a ses trouppes si cet advis avoit de la suitte.

Il fit encore mauvais temps et bien froid.

Mercredy. 16. Environ a midy un postillon venant de ..... [1]) dit qu'il avoit trouvé les Francois à Afflighem et qu'il avoit parlé là a m[r] de Louvois. Cela causa une chaude alarme a nos gens comme si les ennemys alloyent a Bruxelles, et on parla de marcher encore ce mesme jour.

S. A. escrivit a Dyckvelt de dire au d. de V.-Hermosa de vouloir faire achever la demolition de Hall, et de mettre le monde dans Bruxelles, et aussi de tirer tant de monde que l'on pourroit de Namur et de Mons pour le mettre aussi a Bruxelles. Vers le soir ces bruits se dissiperent et des personnes venant de Bruxelles disent qu'il n'y avoit rien, ce que je jugeay estre bien apparent parce que le duc de V.-Hermosa ne mandoit rien.

Hoefnagel venant de son fort de la Marguerite dit que Rooyenhuysen estoit pris, pour certain.

L'officier de Coutwyck m'apporta neuf de ces medailles qui avoyent esté trouvées en son village.

Le temps s'addoucit un peu.

Jeudy. 17. Hoefnagel me confirma que la marche des ennemys vers Brusselles n'estoit rien, mais qu'ils estoyent devant Ipres.

Je le fis disner avec nous.

Sur les instances de S. A. l'Ingenieur Boulanger fut

---

1) Oningevuld.

envoyé par les Espagnols pour visiter le fort de la Marguerite et voir ce qu'il falloit pour le mettre en estat.

Coljear dit a disner que le duc de Monmouth estoit arrivé avec 3000 Anglois a Ostende et plus de 200 officiers et personnes de qualité avec luy, qu'a la pressante priere des Espagnols il avoit mis quatre cents de ces gens dans Bruges.

Que le Parlement continuant dans sa chaleur avoit prié le Roy de n'espargner aucune depense pour poursuivre la guerre contre la France.

Dyckvelt fut avec moy l'apresdisnée et me dit que S. A. avoit consenty que la Commission de Lt Admiral pour Walenburg fust escrite.

Qu'il avoit quelque imagination que le Roy d'Angleterre pourroit bien estre d'accord pour les conditions de la Paix avec la France et ne laissoit aller les affaires du Pais-bas comme elles alloyent que pour rendre les conditions plus recevables. Qu'il avoit ouy dire quelque chose a S. A. qui sembloit d'avoir du rapport a cela.

Ivoy revenu de Flandres dit que Royenhuysen estoit pris et qu'a Bruges on souhaittoit d'estre desja a la France.

S. A. escrivit à m[r] Chauvet de vouloir avancer avec les trouppes de Cell jusques a Geel pour pouvoir estre a nous en cas de besoin.

Vendredy. 18. On fit venir des batteaux pour emporter le canon qui estoit a Brusselles.

S. A. escrivit une longue lettre minutée par Blaespyl, qui devoit la porter a m[r] l'Electeur de Brandebourg, dont le principal contenu consistoit en instances pour oster la direction des affaires à Swerin, que Blaespyl me dit estre fort a contrecoeur a m[r] le Prince, et que, luy ayant proposé un accommodement, S. A. l'avoit rejetté tout a plat.

Ce jour on ne scavoit encore si les ennemys estoyent devant Ipres ou point, a ce que me dit Coljear.

Samedy. 19. S. A. fut a Mechelen trouver le Conte de Waldec.

Hoefnagel fut avec moy.

's Gravemoer dit que m^r le Pr. avoit fait venir ses oiseaux a Breda, conjecturant que peut estre il pourroit avoir dessein d'y aller.

Duarte m'envoya un portrait fait a la plume par Wirinx, fort curieux. Pesters arriva.

Dimanche. 20. A table je receus un advis de Hoefnagel que les ennemys estoyent venus avec beaucoup de troupes a Rupelmonde et a Lokeren.

Laverne apresdisner dit qu'on luy mandoit de Dendermonde qu'ils estoyent douze mille hommes. S. A. ne s'en alarma gueres.

Il vint avis que madame la Princesse s'estoit embarquée a Rotterdā le 18e au soir. S. A. parla d'aller ce mesme jour a Anvers pour la recevoir.

's Gravemoer dit qu'il voudroit bien qu'il ne le fist pas. Qu'un jour ou deux passés il y avoit eu un grand desordre pendant que l'on pendoit deux larrons de chevaux, un bruit s'estant levé soudain que les Hollandois vouloyent se rendre maistres de la ville.

Ma femme me manda du 19e que la Princesse de Portugal avoit declaré de vouloir espouser le jeune Gendt.

Schuyl me manda que les actions des Indes estoyent a 270 et les obligations sur Paeuw 66.

Lundy. 21. Apres disner il vint avis que la Princesse estoit arrivée a Anvers, et peu apres S. A. partit pour l'aller trouver.

Je suivis quelque temps apres, mais arrivay justement a la porte d'Anvers, comme la garde qui l'avoit fermée se retiroit: ainsi je fus obligé de coucher dans un cabaret devant la porte ou il y avoit cincq cavaliers de la comp^e du Conte de Tilly avec un bon garcon de volontaire, nommé Bosschaert, natif de Courtray, qui avoit beaucoup couru

le monde, ayant esté derobé a l'aage de 14. par des juifs qui l'avoyent amené en Portugal ou il s'estoit sauvé d'eux etc.

Mardy. 22. J'entray dans la ville et eus de la peine a trouver place a l'Aigle.

Je disnay a la Cour dans la maison de Castro. Il y avoit deux freres garcons dont l'aisné faisoit, ce disoit on, l'amour a la fille du juif Soasso, qu'on nommoit a Anvers le Baron Soasso.

Il y avoit des fontaines artificielles au jardin.

Je fus chercher apres disner Voet et Vos sans les trouver.

Je me promenay autour avoir Ryswyc, la plus belle fille qu'on y vit fut mad^lle^ Hoornbeeck.

On dit qu'il devoit venir une grande deputation de la Hollande a S. A. pour presser la paix principalement.

Coljear me dit que le Roy d'Angleterre avoit fait dire a la Haye par Godolfin, — mess^rs^ les Estats l'ayant requis de faire la paix le mieux qu'il pourroit, — qu'il avoit fait un traitté avec eux et estoit resolu de satisfaire au contenu, mais que si mess^rs^ les Estats desiroyent si fort la paix, qu'ils la fissent.

Mercredy. 23. Hoefnagel l'aisné me vint voir le matin, de Vos y estant aussi.

Coljear dit que dans 15 jours le duc de Yorck devoit passer luy mesme en Flandre, et que la duchesse devoit demeurer a la Haye avec madame.

L'apresdisnée je fus chez de Vos et y acheptay pour 59 francs en desseins, puis chez Voet ou je n'acheptay qu'un seul portrait de van Dyck.

On dit que les ennemys perdoyent beaucoup de monde devant Ipres.

Jeudy. 24. J'escrivis deux lettres pour madame la Princesse, au duc et a la duchesse de Villa-Hermosa et les fis signer.

Je fus chez vañ Wyngaerd qui me fit voir un dessein

de Wierinx fait a la plume, tres-curieux et tres-mauvais.

Je fus auparavant chez Duarte et causay long temps avec l'aisné et vis ses tableaux.

Vendredy. 25. Je fis portér mes hardes de l'Aigle au logis de S. A. ou Isac m'avoit donné une chambre qu'il me dit avoir fait preparer pour luy mesme, a costé de celle de madame d'Inchequeene.

A midy il y eut ordre de retourner au quartier de Boom, ou j'allay en batteau avec le Fiscal Rooseboom.

Il me conta que quelques uns des nobles ayants esté cités devant le grand Conseil par un mandement de maintenue, obtenu par m^r^ de Brederode, ils n'avoyent pas comparu et que led^t^ Conseil ayant adjugé la recreance au dernier pour le profit du default, l'affaire avoit esté portée par lesd^ts^ Nobles dans l'assemblée d'Hollande, et que deux Commissaires du grand Conseil ayant esté mandés d'y venir, le Raedpensionaire leur avoit lavé la teste, les avoit traittés d'ignorants etc.

Il me dit que cette affaire avoit retardé celle de monfrere.

Le jour de devant quelqu'un dit que le Conte d'Erpach et le jeune Conte de Waldec estoyent deux fois beaux-freres par le moyen de m^lle^ du Tour.

Samedy. 26. Je vis dans les lettres de van Beuningen du 13 qu'il avoit conclu une Alliance defensive avec le Roy d'Angleterre.

Dyckvelt venu de Brusselles me vint voir le matin et but du choccolate avec moy. J'escrivis à ma femme pour un matelas.

Item a Smits chez m^r^ van Beuninghen pour qu'il envoyast ma montre a ma femme.

Dimanche. 27. Il fit fort mauvais temps.

S. A. alla au presche chez le Conte de Waldec a Malines.

Mr Godolfin, destiné pour se tenir aupres de S. A.

durant la campagne, arriva et repartit le mesme soir vers la Haye.

S. A. escrivit au R. Pensionaire enfermant un grand escrit ou il y avoit beaucoup de tracé, ressemblant un traitté ou quelque chose de semblable.

Mon frere m'envoya mon microscope raccommodé.

Lundy. 28. Le Conte Charles de Waldec me dit le matin, venant de Malines, que Ipres s'estoit rendu vendredy passé.

S. A. me donna en riant fort une sotte lettre de Sidnisky qu'il escrivoit aux Estats Generaux, se plaignant de l'admirauté de Zelande laquelle il menaca de luy rompre le col.

Apres disner je partis pour Anvers et montay la premiere fois le nouveau cheval qu'on m'avoit envoyé de la Haye. Je logeay au Cerf a la place de la Maire. Silvius me dit le soir qu'on avoit mal fait d'avoir fait sortir madame de la Haye ou elle estoit nesessaire, et ce sans en advertir l'estat et l'avoir fait venir a Anvers parmy une meschante canaille.

Qu'elle avoit esté se promener incognito par la ville et mesme avoit esté au Lepel-straet avec mad^e^ Inchequeen.

Mardy. 29. Silvius me tint des discours mutins, se plaignant de la chiceté qui regnoit a la cour, qu'il falloit que .....[1]) se gouvernast d'une autre façon, qu'il ne prenoit conseil de personne et faisoit des fautes etc.

Ouwerkerck dit que Couriere venant d'Ipres avoit dit que le Roy pour certain s'en alloit à Paris et que l'on mettoit les trouppes en garnison.

Je fus avec Duarte chez un certain Muntsaert qui me donna des desseins de Callot, qu'il vouloit vendre, pour les voir, la plus part des schizzi.

---

1) Niet ingevuld.

Cet homme demeure a costé de la maison de de Vos au Seipdorp.

Madame la Princesse me donna une lettre du Conte Frederic de Dona pour y faire une reponse de compliment.

Mercredy. 30. Je pris du choccolate chez Bertolotti avec Rooseboom.

Je fus avec Isac, Hoornbeec et ..... [1]) chez un cuisinier, nommé la Fleur, ou Isac vouloit nous faire taster du fort bon vint clairet, mais il ne se trouva que mediocre.

S. A. fut voir quelques regiments de cavallerie et dina dehors.

Un homme party lundy de Londres porta une lettre a luy ou a Milord d'Ossory qui, ce dit on, le fit chagrin.

Jeudy. 23. Je fus faire accommoder mon microscope chez un tourneur demeurant op̄ Eyermart iñ Blaeuwen Arent, assez habile homme pour un Brabançon.

On asseura que le Roy estoit party pour Paris avec la Reine.

Avril.

Vendredy. 1. Je fus chercher deux fois Happaert qui vint me voir ensuitte et causa avec moy jusques a 9 heures.

Quelques deputés de la Hollande et le Raedpensionaire arriverent à Anvers, pour luy parler, ce dit on des affaires de la Paix et de faire une reduction.

Samedy. 2. Je fus chez Happaert et acheptay quelques tailledouces pour 31 £. Il ne voulut jamais me vendre son dessein de trois femmes nues de Rosso ou de Rubbens apres luy.

On conta a table que l'hoste du Pot d'Estain avoit un

---

1) Niet ingevuld.

chien qui estoit appris a venir recevoir et a conduire en sortant les estrangers et qui quand ou luy jettoit un morceau de pain et une piece d'argent il mangeoit tousjours l'argent le premier et avoit avallé ainsi une pistole d'un Capit^ne^ moitjé saoul avec lequel l'hoste avoit gagé pour un pot de vin.

Dimanche. 8. Coljear me conta que la Maison basse avoir resolu qu'il seroit fait une adresse au Roy pour le prier de declarer an immediate warr contre la France. Que la Maison des Lords ayant esté requise de concourir a cela, elle avoit voulu oster le mot immediate et qu'il y avoit eu la dessus de fort grandes contestations. Que ensuitte le Tresorier estoit entré au Parlement, portant une remonstrance au nom du Marquis de Borgomainé, par laquelle il taschoit de faire voir qu'il n'estoit pas encore temps de declarer la guerre, les choses n'estant pas prestes pour cela, et que cela ayant fort surpris tout le monde, led^t^ Marquis avoit desavoué toute la chose.

Le jour d'auparavant les deputés de la Hollande, vindrent chercher m^r^ van Leeuwen chez moy et je leur donnay du choccolate.

Van Leeuwen me dit que l'affaire de mon frere estoit sur le point d'estre terminée et qu'il n'en avoit pas si bonne opinion comme par le passé; que Werckendam soubs main le faisoit tousjours presser de changer sa charge pour son fils contre celle de Woerden.

Ces deputés et le R. Pensionaire partirent a trois heures apres midy chascun dans un jacht a part. Leeuwen me dit que S. A. avoit temoigné de croire qu'ils feroyent bien de revenir dans quinze jours, mais qu'il croyoit qu'ils ne se hasteroyent pas.

Ce jour cy estant dans mon lict je receus une lettre de mon frere qui me mandoit que son affaire venoit d'estre terminée, la sentence portant: dat de saeck soude werden beschreven ten principale eñ dat bij provisie wierde afge-

daen de Clē [1]) van inhibitie. Et quil s'en alloit a Gorcum pour reprendre la possession de sa charge.

Rooseboom faisant la guerre a Rijswijc de ce que l'on disoit qu'estant allé a la Haye avec 's Gravemoer il s'estoit marié avec sa quisine (sic) devant un prestre, il le nia fort et ferme, mesme avec de serments, adjoustant qu'il ne le feroit jamais.

Le soir l'aisné de Castro dansa dans la chambre qui estoit devant celle de madame, travesty en fille. Il me prit une espece de mal de coeur justement comme je vis cela, qui passa pourtant bien tost.

Lundy. 3. Madame repartit pour la Haye.

Il y eut ce jour et celuy de devant un bruit a la Cour que S. A. alloit bientost a la Haye ou a Breda.

Nous retournasmes l'apresdisnée au *quartier de Boom.*

On envoya la Cour d'Hollande un des soldats qui auoyent assassiné, il y avoit quelque temps, le Commis Heinsius, avec la sentinelle qui la nuit d'auparavant avoit laissé eschapper l'autre.

Mardy. 5. S. A. fut voir quelques regiments de cavallerie, mr Weibnom luy donnant a disner.

's Gravemoer dit qu'il faisoit estat que vendredy S. A. pourroit aller a Breda ou a la Haye.

Le matin je me promenay avec Rooseboom. Le soir au coucher de S. A. entrant dans la chambre de S. A. je le trouvay qui disputoit avec Milord Ossery de la predestination et des bonnes oeuvres.

Le jour precedent le Schout de Coutwyck me donna encore huict ou dix medailles d'argent.

Mercredy. 6. Coljear eut une lettre de los Rios d'Anvers qui luy mandoit que les Francois estoyent apres a quitter Messine, et qu'il n'y avoit plus que 500 Suisses dans un des chasteaux, qui devoyent aussi partir des que le tout seroit embarqué.

1) d. i. *clausule.*

Sortant de table je trouvay Voorst qui avoit traitté a disner Frankesteyn, Cojier, Ryswyc et quelques autres et estoit un peu saoul avec touts ses gastes.

L'apresdisnée Louvigny et le C. de Waldec furent avec S. A.

Je luy dis de quelle facon l'affaire de mon frere avoit esté terminée, et il me sembla qu'il en estoit un peu surpris. Il ne dit rien qui pust faire remarquer s'il en estoit bien aise ou point, quoyque je le remerciasse de labonté qu'il avoit eue de recommander, comme il avoit fait, l'expedition de l'affaire au grand Conseil.

Jeudy. 7. S. A. alla voir des regiments au quartier de Montpouillan.

Wevelinckhoven et l'advocat van der Goes estants mandés pour l'affaire d'Isinghien arriverent le matin.

Je disnay chez Rooseboom avec Wevelinckhoven, van der Goes, Rijswijck, Pester, et ..... [1])

Je revins avec Rijswijck qui me conta encor en chemin du maquerellage de ..... pour ..... [1]) et qu'il le luy avoit reproché à Anvers disant qu'il avoit confession des deux costés et qu'il ne pouvoit le luy nier.

Que la femme d'un Capitaine Suisse nommé ..... [1]) avoit commencé la negotiation aupres de la Pompe pour .... [1]) elle employa ensuitte, ne pouvant faire seule l'affaire, un maistre de langues Francois, qui voyant que l'intention de cette femme estoit de luy donner peu de part au gasteau, alla tout droit a Brienne et que cet homme avoit proposé qu'il falloit eloigner Zuylestein, qui gastoit les affaires et que la dessus il y avoit eu de la deliberation pour l'envoyer en Angleterre.

On continua de dire que S. A. devoit aller samedy ou lundy a Breda.

S. A. escrivit a la Princesse Juliane de Portugal qu'il desapprouvoit le mariage de sa niepce comme une chose

1) Niet ingevuld.

par laquelle elle faisoit un tort irreparable a elle meame et a sa maison; la vieille folle avoit demandé une declaratin semblable de sad^e Altesse.

Samedy. 9. Coljear me dit que le jour precedent S. A. avoit eu de lettres du duc de Yorc, mais que l'on ne parloit pas du contenu, signe qu'il n'y avoit pas de fort bonnes nouvelles.

Qu'on luy escrivoit de France que le Roy disoit tout haut que si l'on ne luy laissoit par traitté Ipres, Valencienne et Tournay, il poursuivroit ses conquestes.

Qu'il croyoit qu'asseurement la paix se feroit, les Espagnols estants pour recevoir toute sorte de conditions.

Je vis par une resolution de l'Hollande du 6e ou estoit inseré le rapport des deputés qui estoyent partys le dimanche precedent, que S. A. leur avoit dit, comme ils venoyent parler de proportionner les trouppes selon le fonds qu'il y pouvoit avoir pour leur entretien, que le Roy d'Angleterre ayant eu rapport d'un discours du R. Pensionaire avec l'Ambassadeur Hide et par là information de la grande envie qu'on avoit de la Paix en Hollande, avoit trouvé a propos d'envoyer le s^r Godolphin a S. A. pour luy dire que l'Ambass^r de Barillon luy avoit dit qu'on pourroit encor avoir la Paix en laissant a la France Tournay et Valenciennes, et pour scavoir de S. A. la vraye disposition qui pourroit estre icy. Que S. A. avoit repondu a Godolfin, informée qu'elle estoit de l'inclination generale pour la Paix en Hollande, que quoyqu'elle jugeast une telle paix dangereuse et ruineuse pour l'estat, elle croyoit pourtant que m^rs les Estats pourroyent l'embrasser, mais qu'avant toute chose il falloit estre bien asseuré si l'on pouvoit faire estat que la France s'arresteroit aux conditions proposées. Que Godolphin avoit repliqué que le Roy tascheroit d'effectuer la Paix sur le pied desd^tes conditions, mais que le Peuple et le Parlement d'Angleterre en ayant tant d'aversion il seroit necessaire que cela fust pressé

du costé de l'Estat et des Espagnols. Que S. A. avoit encore insisté la dessus pour qu'avant toute chose l'on sceust au vray l'intention de la France avant que de parler avec aucun des alliés. Que ladessus le s^r Godolphin estoit party le lendemain de son arrivée, scavoir le 27 de Mars, et que S. A. estoit d'avis qu'il seroit bon de differer les deliberations touchant la milice pour quinze jours parce que dans ce temps la l'on pourroit avoir reponse d'Angleterre, de laquelle S. A. devoit donner part aussi tost a m^{rs} les Estats et venir luy mesme a la Haye pour assister aux deliberations en cas que la France acceptast la Paix, et que la refusant elle rattendroit au quartier m^{rs} les deputés de la Hollande.

Que ladessus dans l'Hollande on avoit resolu de differer les deliberations touchant la milice pour led^t temps.

Dimanche. 10. On fit le presche chez S. A.

's Gravemoer me dit le soir qu'une des premieres choses qui avoyent mis m^r Benting bien avec S. A. avoit esté qu'il luy avoit fait voir la fille de Bex hoste dans la Chastellenie à la Haye.

Je souppay avec 's Gravemoer chez le Curé du village de Boom ou il y avoit encor un moine minime qui avoit presché.

Lundy. 11. S. A. fut à Malines voir le Conte de Waldec.

S. A. dit le soir a son coucher qu'elle alloit a Breda.

Mardy. 12. 's Gravemoer me promit une place dans sa calesche pour aller le jour suivant à Breda.

Je receus une lettre de ma femme de l'11, qui me manda que l'on mettoit d'autres choses à la charge de mon frere le drossard qui luy alloyent causer beaucoup d'embarras. Que le 10 au soir il estoit arrivé pour cela à la Haye. Cela me donna bien du chagrin, d'autant plus que je ne scavois pas ce que ce pouvoit estre apres le proces terminé comme il estoit. Ma femme se rapportoit a une lettre de mon Pere qui ne m'escrivit point.

L'apresdisnée je fus chez 's Gravemoer ou je trouvay Brederode, Voorst et trois ou 4 autres qui avoyent beu du vin clairet et estoyent un peu en humeur. Coult, un Anglois qui estoit avec Milord Ossory, conta a disner qu'en Irlande ou Escosse il y a une loy ordonnant a touts les habitants d'aller en un certain temps avec des fusils pour destruire les pluviers, et que la raison en estoit que ces oiscaux, estant sortys maigres d'Angleterre, venoyent s'engraisser en Escosse et puis retournoyent en Angleterre ou ils estoyent mangés, ce que les Escossois envioyent aux Anglois.

Monsieur de Louvignies vint me voir en ma chambre seulement par compliment.

Mercredy. 13. N'ayant pû partir plus tost a cause de quelque depesche, je montay a cheval a sept heures et demye, ou un peu plus, auec deux valets, et fus joint de Baersenburg et Feron a un quart d'heure de Boom. Nous passames par Anvers, Merxem, Braxschaten ou nous repeumes un peu, Westwesel, Sundert et Rysbergen, ou nous repeusmes encor et arrivasmes sur les cincq heures et demye a Breda avec S. A., que nous trouvames a la chasse de l'Heron a une demy heure de la ville.

J'allay loger chez Zuerius n'ayant rien avec moy.

Il me monstra une lettre fraische de mad^lle^ Schilders qui mandoit qu'elle perdoit de ses forces touts les jours et qu'elle souhaittoit qu'on la vint prendre pour la mener a Breda, ou elle avoit dit de vouloir venir en cas que son mal devint desesperé.

Jeudy. 14. S. A. me fit escrire a la Haye pour des billarts d'ivoire.

L'apresdisnée je fus avec 's Gravemoer dans une calesche suivre la chasse de l'heron, mais le vent estant trop fort on ne prit rien.

Il me dit que Silvius disoit que si l'on ne luy avoit

promis une place pour sa femme aupres de Madame, il ne l'auroit pas espousée.

Que le Conte de Hornes avoit fait grand peur a un Bourgemre de G. Berg [1]) nommé ..... [2]) qui avoit remply du nom de Capne une patente que S. A. avoit signée en blanc à l'instance de luy 's Gravemoer, pour tirer une compe de Heusden audt G. Berg. Qu'il luy avoit reproché d'avoir commis une fausseté et contrefait le seing de S. A. et mis en hazard la ville de Heusden par ce qu'il estoit, ce dit il, sur le point de marcher avec toute son armée, et qu'a luy 's Gravemoer il avoit proposé de partager le butin que l'on pourroit gagner sur cet homme là, disant: Pardieu nous en aurons mille ducatons. Qu'il n'avoit pas voulu le detromper pour le laisser dans son appetit.

Vendredy. 15. Je receus une lettre d'un certain dr Wauters qui m'envoyant une lettre de Chieze pour S. A. me mandoit que les Francois avoyent quitté Messine et la Sicile tout a fait; qu'ils avoyent commencé a piller a Augusta, mais que le duc de Bournonville estant survenu il en avoit encor battu quelque nombre.

S. A. joua à la paume.

Je me promenay quelque temps avec Milord Ossory l'ayant rencontré au Valkenberg.

Une jolie femme mariée au Lt Wilson dans le regiment de Wisely, me vint parler pour faire donner a son mary la compe de Butler, decedé la nuit precedente du jour que nous estions venus a Breda. Zuerius envoya un petit jacht de Breda pour aller querir madlle Schilders qui l'en avoit encor pressé par une lettre, mandant qu'elle estoit tellement decheue qu'elle ne pouvoit plus se lever d'un siege sans bras.

S. A. alla pour chasser un sanglier qui ne se trouva pas, et apres alla voler l'heron.

---

1) Geertruidenberg. 2) Oningevuld.

Suster Anneke me vint importuner pour un pardon.

Samedy. 16. Coljear me dit qu'on luy mandoit de Paris que le voyage de m^r^ Courtin, qui devoit aller en Angleterre pour les affaires de la paix, estoit differé.

On donna sa dimission au Ministre van Balen.

Coult me conta que du temps quand le Prince Robert piratoit avec sept navires, il avoit amassé tant d'argent que cela suffisoit pour le ballast de son vaisseau; mais que tout cela fut perdu avec ce vaisseau et cincq autres par un Oracan.

Qu'estant a la Rade de Lisbonne en mesme temps que l'Admiral Blake y estoit, il avoit accommodé un barril de poudre dans un autre plus grand, ou il y avoit du brandevin, pour faire sauter le vaisseau dud^t^ Admiral, Ayant fait vendre ce tonneau a ses mariniers, mais se rencontrant justement qu'il ne pût entrer par une certaine ouverture, et les gens de Blake en tirants continuellement, celuy qui l'avoit debité craignant que le tonneau de poudre ne se decouvrit, voulut se sauver, mais fut suivy et attrappé. Le Prince Robert prevoyant que l'on luy feroit mal passer son temps, se mit, luy avec quelque monde et des officiers, dans une chalouppe et ayant mis pied a terre attrappa des officiers de Blake et les emmena menacant de les faire pendre touts si on faisoit du mal a son homme, qu'il sauva par ce moyen là.

Dimanche. 17. S. A. fut voler le matin et puis au presche Francois.

Je jouay avec Isac au billart et le battis tousjours.

La vieille cousine Zuerius dit qu'a Amsterdam on avoit dit que feu m^r^ Spex estoit comme le soleil, qu'il s'estoit levé dans l'orient et ondergegaen dans l'occident.

Lundy. 18. Ma femme me manda que celle de van der Does, amye de van der Graef, estoit morte fort miserablement de convulsions et de mal de mere et sans avoir eu aucune connoissance plusjeurs jours devant sa mort.

's Gravemoer me dit que S. A. avoit eu nouvelles d'Angleterre que les Francois sembloyent de se mocquer des affaires de la paix et que l'on disoit a Londres qu'ils demandoyent de garder tout ce qu'ils avoyent pris et quelque chose par dessus. Mais que l'on attendoit la certitude par un expres qui devoit venir d'heure en heure et pour l'arrivée du quel le voyage de Godolfin estoit retardé.

Ce jour je partis avec Pester, Isac, Voorst et Lintelo, de Breda pour le *quartier de Boom* ou nous arrivasmes sur les 5 heures, ayants disné a Westwesel et puis repeu hors de la porte a Anvers avec Voorst et Lintelo; un des chariots de S. A. versa en chemin.

Coljear et Pusterle (sic) nous passerent a Westwesel et estants allé disner chez Ginckel en revindrent fort yvres touts deux.

Je fus fort las le soir et eus la bile un peu esmeue, mais cela passa.

Mardy. 19. Rooseboom, qui s'estoit demis le bras, fut avec moy et cria fort contre la violence qu'on venoit de faire a mon frere.

's Gravemoer me dit que le Conte de Waldec, ayant dessein d'envoyer pour voir un lieu propre pour un campement, avoit demandé s'il pouvoit monter a cheval et que comme il ne le pouvoit pas, Dop y devoit aller le jour suivant.

S. A. ne sortit point.

Mercredy. 20. Le Lt Coronel du regim^{t} du duc de Yorck, nommé Churchill, arriva avec un pouvoir du Roy pour adjuster les choses de la campagne, touchant les rangs des Gñraux, les vivres, chariots etc.

C'estoit un jeune homme bien fait qui avoit fait sa fortune aupres du duc de Yorc pas le moyen de sa soeur, maistresse de ce Prince, a ce que dit m^{r} Coult.

Coljear dit qu'il portoit avis que le duc ne devoit venir que vers la fin de May et rien qu'avec 20^{m} hommes au

plus; Milord Castelhaven vint aussi de Brusselles au quartier. Coult dit que depuis peu, pour avoir trop causé, le Roy luy avoit osté la pension de dix mille £ par an qu'il avoit.

Jeudy. 21. S. A. fut à Malines, et on dit que pour certain le jour suivant elle devoit aller à Breda.

Le conferay avec Churchill dans la chambre de Milord Ossory et dressay une convention touchant le rang entre les Generaux de l'armee Angloise qui devoit venir, et les nostres.

On me dit que c'estoit luy qui avoit esté surpris par le Roy avec la duchesse de Cleveland quand elle fut disgratiée.

Wevelinckhoven et van der Goes revindrent de Brusselles ou ils avoyent esté pour l'affaire de S. A. avec la Contesse d'Isinghien.

J'envoyay mon batteau pour amener ma femme a Breda et ma charrette avec mes hardes vers le mesme lieu pour les avoir la le jour suivant a bonne heure.

S. A. eut (je croy que c'estoit de Dyckvelt) les articles que proposoit la France a l'Espaigne et a l'Empereur et on dit qu'a la Haye on les avoit desja imprimées.

Brienne, valet de chambre de S. A., manda a Baersenburg, qu'a la Haye ces conditions estoyent si fort les bienvenues qu'il croyoit que les Estats d'Hollande feroyent la Paix sans S. A. si elle n'y venoit pas.

Vendredy. 22. Je partis avec Voorst, Lintelo, Borsselen et Pusterle de Boom pour Breda a six heures du matin. Coljeart nous joignit eu chemin et d'Aulnoy. Nous allasmes tout d'une traitte jusques à Sundert à dix lieues du quartier, ou nous disnames avec S. A. et j'arrivay a *Breda* a 6 heures.

Van Borsselen tomba du cheval en badinant avec Voorst.

Zuerius me dit que mad^lle^ Schilders estoit arrivée chez

luy mardy passé, mais si abbatue et descharnée, qu'elle ne devoit pas la faire longue selon toute apparence.

Item que van Balen estoit party sans dire adieu à personne, et avoit mandé à sa femme que dans un mois il luy manderoit ou il se trouveroit; que cette femme estoit fort affligée, que les uns croyoyent qu'il estoit allé en Angleterre, les autres qu'il s'estoit fait moine. Une fille de celles qu'il avoit accoustumé de voir souvent et avec beaucoup, ce disoit on, de familiarité, s'estoit eclipsée de mesme.

Samedy. 23. S. A. alla a la chasse le matin a 5 heures et revint a une heure apres midy avec madame la Princesse et tout son train.

Silvius me dit qu'il ne doubtoit point que l'on ne fist paix apres que les conditions que proposoit la France estoyent devenues publiques et imprimées, comme Wisely nous les monstra. Qu'il croyoit que S. A. alloit elle mesme à la Haye la semaine prochaine.

Dimanche. 24. S. A. receut une lettre des Estats portant que sur les ouvertures de la paix faites par la France, ils avoyent escrit a toutes les Provinces pour envoyer des deputés pleinement instruits de leur intentions pour en suitte pouvoir entendre les considerations de S. A.

Je fus voir mad[lle] Schilders dans son lict, qui se plaignoit de ce qu'elle avoit tant de peine à parler, la toux l'incommodant quand elle taschoit de le faire. Zuerius y estoit quand je luy parlay. Odyck et plusieurs autres me dirent que S. A. alloit a la Haye mardy ou mercredy qui venoit, pour assister aux deliberations de la paix.

C'est pourquoy j'escrivis a ma femme de ne point haster son voyage de Breda, mais de m'attendre a la Haye.

Lundy. 25. Odyck me pria d'aller promener avec luy au Valkenberg, ou estant, m[r] d'Ouwerkerck venant d'arriver, m'envoya dire que ma femme et mon frere estoyent en chemin, mais ne pourroyent estre a Breda que vers les neuf heures et qu'il falloit faire tenir la porte ouverte.

A quoy ayant donné ordre ils arriverent a 9 heures et demye et nous souppames chez Zuerius. Mon frere avoit un grand mal de teste. Nous allames loger chez madlle Mispelblom, vefve d'un ministre, qui demeuroit dans une maison qui est a S. A.

Mardy. 26. Il fit mauvais temps.

Zuerius estant retourné tard de sa mettairie souppea auec nous.

Mercredy. 27. Je me promenay avec ma femme du costé du Haegh.

S. A. causant avec moy assez familierem^t^ demanda si ma femme ne pourroit pas coucher dans ma chambre au Chasteau adjoustant: Daer isser nu soo veel van dat goet.

Jeudy. 28. On sceut que S. A. devoit aller a la Haye le jour suivant.

Le Stadhouder Damen [1]) me vint prier à un repas qui devoit se donner a la maison de ville ou devoyent estre les gens de la Cour, mais je m'excusay le soir sur le voyage du jour suivant.

La Religieuse vint me monstrer la requeste que leur maison vouloit presenter a la Princesse.

Zuerius nous vint dire le matin que madlle Schilders estoit morte la nuit.

Vendredy. 29. Nous partismes, mon frere et moy, pour la Haye, et arrivant en mesme temps à cheval au Moerdyc, nous passames l'eau avec S. A. dans le mesme basteau. Il parla a mon frere et luy demanda quel chemin il avoit dessein de prendre pour aller en France. Au Moerdyck je pris un chariot, nous disnames à Pietershoeck, et arrivasmes a huit heures et demye a *la Haye.* Dans le batteau entre la Haye et Delft il y avoit une femme saoule qui parla comme une vraye debordée, baisa Boers

1) Hierboven bl. 145, regel 10 van ond. lese men *Dames*, in plaats van d'amis.

et un autre faiseur de coffres de la Haye et disant extravagances.

Isac et Boers avoyent esté repaistre au Saulmon a Heerjansdam et dirent qu'ils y avoyent trouvé une fort jolie fille et d'assez bonne humeur.

Samedy. 30. Je ne vis pas S. A. qui fut longtemps dans l'assemblée d'Hollande laquelle se separa pour se rassembler mardy prochain. S. A. logea a Sorghvliet.

Je fus longtemps chez Oosterwyc pour me faire faire un microscope comme celuy qu'avoit fait adjuster mon pere.

Au soir je fus chercher B. qui ne se trouva pas au logis.

May.

Dimanche. 1. Je fus long temps au logis a parler avec mon frere des microscopes.

Berckestein me vint voir de Boreel.

Le soir je fus chez ma bellemere et y souppay et S. A. m'ayant envoyé querir je fus de la à Sorghvliet ou S. A. se mettant a table, me dit de revenir le lendemain au matin.

Lundy. 2. S. A. causant avec moy en s'habillant me dit d'aller a Honslaerdyc avec Ginhoven pour voir comment on pourroit approprier dans deux chambres les tableaux que Doudeins avoit faits pour la sale en bas de Soestdyc.

Je fus voir B.

Je disnay chez madame Ryckaert. Ma soeur de Nieuwerkercken ayant perdu visiblement de son en-bon-point se plaignoit des pustules et ardeurs qui luy venoyent dans la bouche et sur la langue, ayant quelque apprehension qu'elle pourroit avoir pris cela de sa mere.

Mardy. 3. Je fus le matin à Honslaerdyc avec Ginhoven et Doudeins pour l'affaire des tableaux.

Je trouvay le Westlandt fort beau. Le soir Churchill, devant partir la nuit suivante, vint me trouver pour adjuster pour la deuxiesme fois une convention avec l'Angleterre touchant le commandement des armées et le rang des officiers. J'allay avec Ginhoven a Sorgvliet et la fis signer a S. A.

Mr de Leeuwen allant en Angleterre de la part de l'Estat me vint dire adieu.

Mercredy. 4. Je fus encor a Sorghvliet avec Ginhoven, mais nous rencontrames S. A. au Nordende, et l'attendismes ensuitte plus de deux heures chez Odyck ou elle parla long temps avec Spaen et Romswinckel et puis avec les deputés de Zelande.

Je ne pûs jamais luy parler avant qu'il partit par ce qu'il sortit vistement dans une foule de gens, et fit d'abord marcher son carosse.

Je depeschay incontinent un courier pour l'attrapper au Tolhuys ou de Marais me dit qu'il devoit disner, avec les lettres de creance pour mr de Leeuwen au Roy, au Duc et au Thresorier.

De Marais me dit que Leeuwen alloit en Angleterre pour disposer le Roy à accepter les conditions proposées par la France et que Boreel alloit pour la mesme fin a Brusselles. S. A. ayant jugé que les deputés des deux villes qui estoyent le plus pour la paix devoyent se charger de cet employ.

Jeudy. 5. Je partis a cincq heures du matin et arrivay, ayant tousjours esté en chariot, au Moerdyc a midy et vers les cincq heures a *Breda* ayant trouvé mes chevaux audt Moerdyck.

S. A. me parla de mon voyage allant se mettre a table avec la Princesse.

Dyckvelt arriva de Brusselles.

On me dit que les ennemys avoyent pris Leeuwen par surprise.

Le conte de Waldec estant arrivé le jour precedent, partit ce jour.

Vendredy. 6. Je jouay avec Milord Ossory au billart et luy gagnay un ducat et jouay but a but avec Coult.

S. A. perdit au billart par un pary de dix contre un a Milord Ossory deux cents souverains et d'autres.

Coljear et Preswits me dirent que S. A. attendoit des nouvelles du Conte de Waldec d'heure a autre, et qu'apparemment il partiroit encore ce mesme soir pour aller joindre les trouppes au rendevous de Herentals, a dessein de reprendre Leeuwen, s'il en estoit encore temps.

Voorst et d'autres me dirent que Dyckvelt avoit dit que dans 4 a 5 jours elle devoit encor aller à la Haye.

Le soir au jardin ma femme et moy nous promenasmes avec Zuerius, sa femme, sa mere et mad^lle^ Schilders la cadette. Preswitz nous dit que S. A. ne partoit pas pour le quartier, mais envoyoit Posterne au Conte de Waldec, dont nous nous resjouismes.

Samedy. 7. S. A. m'envoya querir a 6 heures et demye du matin ce qui nous fut d'un mauvais presage, comme en effet estant venu a la Cour je vis toutes choses prestes pour le depart, et ensuitte ayant depesché plusieurs choses a la haste, je partis sur les dix heures et allay tout d'une traitte jusques à Braxschaten, ou je repeus une demy heure, et arrivay a *Boom* par un vilain temps de pluye a 7 heures du soir estant assez las.

Ma charette n'estant arrivée qu'a 2 heures de nuit, je couchay sur un matelas qu'on mit sur la paille.

Dimanche. 8. S. A. me donna des lettres de van Beuninghen du 18 et 19 Avril dans lesquelles il mandoit qu'en Angleterre l'on estoit extremement fasché de ce que l'on ne luy envoyoit pas les pouvoirs requis pour conclurre les choses necessaires pour la guerre et principalement pour arrester la deffense du commerce avec la France.

Boreel vint au quartier de Brusselles avec Dyckvelt et on dit que le duc de Villa-Hermosa avoit demandé deux ou trois jours de temps pour deliberer sur les affaires de la paix.

S. A. eut advis du Schouth d'Amsterdam que par son ordre il avoit arresté le Lt Coronel Weiler, un homme que depuis long temps on soupconnoit de tramer quelque trahison et qui avoit fait deux ou trois voyages en France; un certain Räpkin cap^ne^ du regement d'Erpach le fit attrapper.

Lundy. 9. 's Gravemoer me dit en ma chambre qu'il craignoit un mauvais succes pour nos affaires.

Que pour reprendre Leeuwen il n'y avoit point d'apparence.

Je travaillay sans succes a dechiffrer des lettres de m^r^ de Pompone au Marquis de Feuquieres, Amb. de France en Suede.

S. A. escrivit au Schouth d'Amsterdam d'envoyer Weiler a l'armee.

J'escrivis a ma femme de demeurer encores a Breda jusques a ce que je luy escrivis.

Mardy. 10. La nuit devant ce jour a deux S. A. escrivit a Dyckvelt de faire marcher le Canon de Brusselles, et tout le monde croyoit qu'on alloit marcher pour tascher a reprendre Leeuwen; mais depuis estant venu advis qu'il y estoit entré 1500 fantaisins des ennemys, sur les dix heures on sceut que S. A. alloit a la Haye.

Elle me dit que je pouvois venir a Breda, ou elle alloit, ou bien tout droit a la Haye. Je dis que j'aimois mieux passer à Breda, et luy m'ayant demandé pourquoy, je dis que c'estoit pour prendre ma femme. Il me dit: „nu spreeck je recht uyt, dat willense anders nooyt niet weten." Je luy dis que je n'en faisois point de finesse, et que les autres parloyent d'aller voir leurs femmes, comme si c'estoyent leurs putains.

Ayant vistement plié un peu de bagage je partis pour *Anvers* ou j'arrivay sur les trois heures et fus avec Pier frere de maison rouge achepter du choccolate chez Bartelotti, de la disner a l'Aigle ou l'on me dit que la grosse Marie estoit morte.

N'ayant pû avoir de batteau je pris un chariot pour le Moerdyc et allay toute la nuit. A une demy heure d'Achterbroeck il commenca a faire tres-obscur et a pleuvoir bien fort, ce qui fit que nous restames la 4 a 5 heures.

Mercredy. 11. J'arrivay au Moerdyc sur les 10 heures du matin. S. A. y arriva un peu apres de Breda.

Je passay au Sas de Stryen ou il y avoit un batteau d'un Officier qui venoit du Sas par ordre de Sidnisky pour pour parler a S. A.; dans ce batteau nous allames en trois heures a Rotterdam.

La le magistrat estant pour se mettre a table et manger ce qu'ils avoyent fait preparer pour S. A. qui avoit passé m'envoya prier par le Schout Nyvelt et un autre de venir soupper avec eux, ce que j'excusay et allay avec Milord d'Ossory et m^r^ Godolfin a *la Haye* ou j'arrivay sur les 9 heures.

Machado n'osa passer l'eau au Moerdyc par ce qu'il faisoit un peu de vent et comme nous le raillions sur sa peur, il dit: en Espagne un homme menant de vaches et la riviere estant gelée, les vaches s'eschapperent et passerent la riviere sur la glace. L'homme demeurant sur le bord, on luy demanda pourquoy il ne couroit pas apres ses bestes qui pesoyent plus que luy et qu'il pourroit passer aussi bien qu'elles, il dit: Ho que non, un peccadillo grande come esto, pesa mas que ciento vaxas.

Jeudy. 12. Je travaillay long temps avec mon frere pour enchasser des petits objectifs de microscope dont il m'enseigna la maniere et m'en donna un qu'il avoit fait.

M^r^ le Pr. fut aux Estats d'Hollande et escrivit au Conte de Waldec de sa main dans une lettre que je fermay chez

Odyc, que tout alloit en Hollande avec bien de la confusion et qu'il sembloit que sans se donner plus de peine, l'on s'abandonnoit a la Providence la quelle il esperoit qu'elle auroit pitjé de nous.

S. A. alla a Honslaerdyc ou la Princesse devoit arriver ce mesme soir.

De Marests dit que toutes les Provinces inclinoyent a faire la paix sur les conditions qu'offroit la France si l'on pouvoit y disposer l'Angleterre et l'Espaigne.

Vendredy. 13. Voyez ce qu'il y a au jour precedent et doibt estre mis icy.

L'apresdisnée je m'amusay encore long temps a la microscopie, un homme qui travailloit a la lampe estant venu nous faire les petits objectifs.

Samedy. 14. Moggershill et ma soeur vindrent me voir le matin.

S. A. fut aux estats d'Hollande sur les lettres qui estoyent venues de Leeuwen.

Dimanche. 15. Je travaillay tout le jour aux microscopes ayant appris a enchasser moy mesme les objectifs, et ayant adjousté quelque chose a l'invention. Le soir je fus chez ma tant de St. Annel. ou estoit l'aisnée van Leeuwen.

Ma soeur me dit que le cousin d'Oorschot estoit tombé malade de la fiebvre.

Lundy. 16. L'homme qui travailloit a la lampe nous fit encore des objectifs.

S. A. fut aux Estats et en sortant me prenant par derriere me dit de venir promptement a Honslaerdyc ou estant arrivé en chariot sur les dix heures je n'en pus partir qu'a minuit et demye et n'arrivay à la Haye qu'à deux heures du jour suivant. L'escrivis une lettre de sa part a l'Elect^{r} de Brandenbourg, la prenant d'une minute qui estoit en meschant Francois de van der Tocht, dans laquelle S. A. luy recommande entre autres choses de donner du repos a Suerin.

Isac revint avec moy de Honslaerdyc.

Mardy. 17. Suivant un ordre du jour precedent j'allay avec Walenburg dans mon carosse a Honslaerdyc, mais aupres de Naeldwijc le receveur Ellemeten me dit que S. A. estoit en chemin pour la Haye, ce qui nous fit retourner.

Le soir S. A. estant a Odyck apres l'assemblée finie m'ordonna de venir a Honslaerdyc encor ce soir, mais apres soupper il me dit qu'il ne feroit rien ce soir et que je revinsse le lendemain.

Silvius vint avec moy a la Haye.

Mercredy. 18. J'allay le matin a Honslaerdyc avec Silvius et y disnay avec Voorst.

Ryswyc y estant aussi, dit que durant la guerre il ne se marieroit pas, mais qu'apres la paix faite il vouloit prendre femme et que si mad^lle^ Pieterson vouloit de luy, alors il ne seroit pas obligé de le demander à une autre.

On dit aussi la a table que d'Aulnoy espousoit la cadette Giessenburg.

Silvius en chemin se plaignit de ce que S. A. luy avoit manqué de parole à l'egard de sa femme et dit que passés quelques jours il luy avoit parlé sur ce sujet fort vigoureusement jusques a luy dire qu'il estoit obligé de reconnoistre ses services.

Il me dit encore beaucoup de l'inimitjé de Milord Arlinghton avec le Grand Thresorier que cestuycy avoit fait tout ce qu'il avoit pû pour se raccommoder avec luy et mesme par le Roy, mais qu'Arlinghton l'avoit tousjours evité.

Que la duchesse de Portsmouth estoit du party du Chancelier.

Que bien souvent l'intention d'un grand party au Parlement avoit esté de faire des remonstrances au Roy au sujet de la grande depense qu'il faisoit pour ses dames.

Que le Thresorier avoit toutes les qualités qui composoyent un homme veritablement rusé.

Je fus chez B.

Jeudy. 19. S. A. demeura a Honslaerdyck.

Zuerius le receveur et Schuyl me dirent avoir veu des lettres de ce que le cousin d'Oorschot estoit malade à la mort et que le fils de Vrybergen, qui estoit des Estats Generaux, demandoit sa charge.

Depuis ce 19 jusques au 26 de Juillet je fus a la Haye, S. A. se tenant a Honslaerdyck et dans ce temps se firent toutes les negociations de la paix premierement a peu pres conclue et puis reculée.

JUILLET.

Mardy. 26. S. A. partit de Honslaerdyck a 9 heures ayant avec luy le Marquis de Grana, Benting et Ouwerkerck et arriva a dix heures du soir a Vilvorden ou estoit le quartier.

Je partis ce jour de la Haye avec m^r^ Boreel et prenant le chemin par Schiedam, Roon, Beyerlandt, Claeswael et Willemstadt nous trouvasmes en ce dernier lieu le cadet Lannoy, Receveur de S. A., qui nous fit civilité et nous donna sa calesche laquelle nous mena, [à] *Rosendael* ou nous logeasmes a l'enseigne des Armes de S. A. Aupres de Delft nous rencontrasmes Posterne revenant de Rurmunde ou S. A. l'avoit envoyé.

Boreel me dit en chemin qu'à Amsterdam, ou ceux du Magistrat se picqoyeut d'estre tousjours reguliers dans leurs actions, on avoit trouvé a redire a ce que m^r^ van Beuningen avoit achepté des fonds pour bastir à condition de les payer Prestre mort ou marié, et les avoit revendus pour de l'argent comptant.

La femme du logis a Rosendael nous dit que de Bons de Breda traittoit a ce que l'on disoit avec m^r^ Benting pour la charge de Drossard de Breda.

Mercredy. 27. Nous attendismes pour partir jusques a huict heures a cause d'une grosse pluye qui tomba ce matin.

Puis allames tout d'une traitte jusques a *Anvers* ou nous arrivâmes a une heure et disnames a l'Aigle, faisants estat de partir le soir dans la barque de Brusselles.

Mais Posterne et du Chesne y estants arrivés quelque temps apres, je resolus d'aller avec eux en chariot à Vilvorden, m^r^ Boreel voulant aller a Brusselles dans la barque. Nous en louâmes un pour 7 ryxd. qui nous mena en 5 heures et demye a *Vilvorden* estant allé fort viste.

A Waelhem une paysane nous dit qu'une barque avec plus de 40 personnes venant d'Anvers a Malines le feu s'estoit mis dans un baril de poudre qui y estoit et avoit fait sauter tout ce monde avec la barque et avoit fait mourir quasi tout ce qu'il y avoit. Du Chesne nous conta en chemin comment il avoit esté a la guerre de Hongrie avec le conte de Nassau.

Feron, valet de chambre de S. A., me conta comment il avoit esté volé par quatre soldats le jour de devant a un coup de mousquet du camp.

Jeudy. 28. S. A. m'ayant donné avant son depart des papiers touchant la negotiation de la paix, pour les mettre en ordre, j'y trouvay les choses qui suivent:

Dans une lettre du 16e May Beverning mande cecy. Mij werdt van seer goeder handt hier bericht, dat den Lt Gñael Spaen den 9. van dese maent, tusschen thien eñ elff ueren savonts, heeft ontfanghen een order van U Ser. Hooch^t^, om eenighe trouppen, ick en weet niet hoedanighe, te doen marcheren naer St. Leeuw ofte daeromtrent, eñ dat hij aenstonts daernae communicatie daervan gegeven aeñ h^r^ Mareschal d'Estrades, ick een weet niet

of uyt bravoure, of uyt dronckenschap, of uyt correspondentie, eñ dat gem^te h^r Mareschal daerop aenstonts een expressen naer Maestricht heeft afgesonden, die men seght twee peerden onderwegben heeft afgereden, eñ dat het gevolgh van dit alles is geweest, dat een convoy uyt die laetste Stadt naer St. Leeuw soodanigh is verhaest is geworden dat de trouppen bÿ U Ser. H^t gecommand^t om 'tselve te observeren ofte te slaen, soo veel mÿn te laet gekomen dat het convoy juyst in salvo was, mÿne getrouwichec^t enz.

Dans une lettre du 14 de Juin il mande qu'il se portoit mal et que faute d'avoir pû dormir depuis quelques jours il se trouvoit la cervelle dans une intemperie qui le troubloit.

Avec une lettre du 30 de Juin il envoye a S. A. copie d'une de m^r d'Estrades a m^r de Pompone en date du 21 Juin 1678 portant de mot a mot ce qui suit:

Je me donne l'honneur mons^r de vous escrire cette lettre en particulier sur l'estat present des affaires et sur la disposition des esprits dans les villes d'Hollande qui sont ceux a present qui ont le plus de credit, afin m^r que vous y fassiez des reflexions de bonne heure, et qu'estant beaucoup plus esclairé que je ne le suis en toutes sortes d'affaires, vous en tiriez ce qui est plus utile et avantageux au service du Roy. Je vous diray mons^r qu'il n'y a sorte de precaution que mes amys secrets des villes d'Hollande ne prennent pour faire connoistre l'envie qu'ils ont de rentrer dans les anciennes alliances avec la France et de faire tout ce qui dependra d'eux pour avoir l'amitjé du Roy. Ils ne se sont pas contentés de me l'escrire, mais m'ont envoyé par deux fois des deputés qui sont dans leur confiance. Ce que j'ay remarqué dans leurs entretiens sont deux points principaux, le premier est l'envie que les Estats ont de signer promptement le traitté avec le Roy, la Hollande ayant porté sa resolution a la

Generalité, de faire dire aux Espagnols qu'ils se determinassent à repondre categoriquement sur la signature du traitté et qu'en cas de refus les Estats Gñaulx passeront outre avec la France. L'autre est qu'ils s'attendent que le Roy leur rendra Mastricht aussi tost que le traitté sera signé, et que des ce jour la le commerce sera restably et qu'ils pourront envoyer les navires qu'ils ont desja preparés dans touts les ports de France, qui sera un gain tres-considerable pour les villes d'Hollande par ce qu'elles ont desja leurs vaisseaux touts prests, et qu'elles auront enlevé toutes les denrées qui sont dans les ports de France avant que les autres Provinces ayent mis leurs vaisseaux en estat de remiguer, particulierement la Frise, Groningue et Zelande qui sont les trois Provinces maritimes qui ont le plus de commerce apres la Hollande. Les reflexions qu'il me paroist qu'il y a à faire dans cette conjoncture, sont, s'il ne sera pas plus avantageux au service du Roy de detacher tout d'un coup les Estats et les separer de leurs alliés par une distinction telle qu'en signant le traitté avec eux on leur rende en mesme temps Mastricht afin de les mettre en estat d'agir en faveur de la Suede pour la restitution des places qu'elle a perdues, et les engager par cette confidence a parler avec plus de vigueur au Roy de Dannemarc, a l'Electeur de Brandenbourg et aux Princes de Lunenbourg, et quant au traitté avec l'Espaigne on pourroit retenir les places et la Lorraine jusques a l'entiere restitution des places des Suedois. Je vous exposeray aussi mes craintes, connoissant les peuples d'Hollande capables d'impressions que nos ennemys taschent de leur insinuer par des discours malicieux, ce qui me fait prevoir que s'il arrive du retardement a leur faire jouir de l'effet de la paix et au commerce, on ne manquera pas de publier partout, ce que les malicieux ont desja fait, que ce n'est qu'une paix simulée et pour les detacher de leurs alliés. Que le Roy gardant Mastricht

jusques à la restitution des places des Suedois, c'estoit tousjours rester en guerre, les Princes qui les occupent ne les voulant pas rendre et qu'il seroit plus seur pour les Estats de se reunir avec leurs alliés et de defendre le terrain par les armes, que de ceder tout et de se mettre à la misericorde du Roy. C'est monsieur une partie de ce que l'Empereur, le Roy de Dannemarc, l'Electeur et les Princes de Lunebourg font publier par leurs emissaires dans les villes d'Hollande, ce qui m'a esté confirmé par mes amys secrets qui m'ont paru estre estonnés si le Roy ne les distinguoit des Espagnols par la restitution de Mastricht. Je n'ay pas communiqué cette lettre a mes Collegues par ce que ce n'est pas une matiere du corps d'Ambassade, ce sont seulement des reflexions sur des avis particuliers que je soubsmets a vostre prudence, et je ne vous en aurois rien mandé si ce n'estoit que j'ay eprouvé dans d'autres affaires qu'il est bon en de telles conjonctures que celles ou nous sommes, d'avertir nos messieurs des moindres choses.

S. A. alla apres disner a Brusselles (vide diem seq.).

Vendredy. 29. M'estant eveillé le matin je commencay a sentir quelque douleur d'estomach, qui ne passa pas apres que j'eusse pris un peu d'eau de la Royne d'Hongrie et j'eus en suitte un flux de ventre qui me donna huict ou neuf selles ce jour la et me rendit pesant.

Dans lad^te^ lettre du 30 m^r^ de Beverning dit encore: Als ick nu met een goede conscientie voor dienst van 't Landt het moet seggen, soo weet ick dat die laetste ged^te^ (a scavoir le deputé dont il est parlé dans la lettre de m^r^ d'Estrades) is geweest eenen Pierre d'Aguerre, marchand de Bajonne demeurant en Amsterdam chez la vefve Gansevoort, woont int huys van Bartolotti op de Heere gracht; maer ick bidde seer onderdanigh U Ser. Hooch^t^, dat mijn yver in dese mij niet en redundere tot ongemack, want ick ben beducht of dese saecke wel eeni-

ghe reflexie mochte naer sigh slepen op de Regenten, daermede ick mij seer ongaerne brouilleren soude. U Ser. Hooch^t^ sal sigh van dit avis dienen naer sijne groote wijsheit.

Coljer perdit au fourage un cheval, Lintelo un autre et Borsselen 2. les miens eschapperent a peine (Vide adhuc diem seq.).

Samedy. 30. Le flux de ventre me continua, mais un peu moins fort que le jour precedent.

S. A. alla a Werchten pour aller parler a m^r^ de Chauvet qui estoit avancé avec sa cavallerie jusques aupres de Diest, a dessein de nous venir joindre.

Le jour d'auparavant au soir m^r^ de Dyckvelt me dit que m^r^ van Beuningen luy avoit mandé qu'il croyoit que nous allions avoir la paix, a moins que quelque rencontre desavantageuse pour nous survenant n'en empeschast la conclusion.

Nos gens dirent que les trouppes d'Osnabruc soubs m^r^ de Louvignies qu'ils avoyent veues, faisant environ 1500 chevaux horsmis trois battaillons d'infanterie qu'ils n'avoyent pas veus, estoyent en fort bon ordre et fort lestes.

Dimanche. 31. Milord Feversham arrivé d'Angleterre fut long temps avec S. A.

On dit que huict bataillons Anglois venoyent pour nous joindre.

Je fus me promener le soir avec 's Gravemoer a cheval vers les trois fontaines ou nous rencontrasmes sur le chemin plusjeurs soldats et mesmes officiers saouls, et on me dit que S. A. avoit rencontré le l^t^ Cor. de Wisely si yvre dans sa promenade qu'il heurta contre la botte de S. A. et donna de la teste de son cheval contre celle de m^r^ d'Ouwerkerck.

's Gravemoer me dit que dans ces dernieres deliberations sur la paix l'authorité de S. A. avoit chancelé, et

qu'en pleine assemblee Paets avoit bien eu le courage et l'effronterie de dire a S. A. elle mesme en face sur le sujet des contributions: Wel hoe, mijnheer, wij meenden dat de contributien aen Staet toequamen, en verstaen dat daervan sal werden rekeningh gedaen.

Aoust.

Landy. 1. Les Estats envoyent à S. A. un memoire des Plenipotentiaires de France qu'ils avoyent remis aux nostres le 29 passé, dans lequel ils disent que ce qui regarde la reconciliation entiere de l'Estat avec leur Roy, n'estant que la satisfaction d'un Roy son allié sa Maj^te^ sera bien aise d'entendre quels expedients pourront estre proposés de la part de l'Estat pour lever cette difficulté, proposants que l'on pourroit envoyer un deputé à S. Quentin ou le Roy se trouveroit en personne, ou bien a Gand si les Estats l'aimoyent mieux. S. A. escrivit pour son sentiment aux Estats qu'il regardoit ces propositions comme des artifices de la France pour traisner la conclusion, semer de la jalousie entre les alliés et la discorde au Pays; qu'elle croyoit qu'il ne falloit pas transferer la negotiation de Nimegue ailleurs.

Le duc de Villa-Hermosa vint voir S. A. le matin.

Ma douleur d'estomac et mon flux de ventre cesserent.

Le jour precedent j'eus une lettre de ma femme du 30 ou elle me mande que mon frere estoit arrivé a Paris le 11e Juillet et que le 8e du mois ma belle soeur de Nieuwerkercke alloit a Cranenburg.

Mardy. 2. Nous passames avec l'armee le canal de Bruxelles et allasmes camper aupres de *Grimbergen*. S. A. logea au Chasteau.

Milord Feversham prit congé de luy pour s'en retourner au jacht qui l'attendoit a Anvers.

Coljear dit qu'on luy mandoit de la Haye que les Suedois relaschoyent de leurs pretensions à Nimegue, offroyent de ceder Stettin et plus.

Il me dit dans la marche que l'on croyoit que le Conte de Nassau, General de la cav^rie, avoit fait effectivement la sottise d'espouser mad^lle du Roeulx a Malines et que l'on en disoit cette particularité que cela se seroit fait en presence de deux Prestres et un Pfarher: mesme que m^r d'Opdam y auroit esté present.

Il me dit le soir que selon quelques discours que S. A. luy avoit tenus, il croyoit qu'elle pourroit bien avoir quelque dessein sur Gand.

S. A. escrivit le soir a van Naerssen, deputé d'Hollande a l'armee, qu'on devoit marcher le 4e et qu'il se hastast de venir d'Anvers.

Mercredy. 3. 's Gravemoer me dit que le Lord Duras estoit allé droit à Paris, quand il estoit party de l'armee le jour precedent, sans scavoir pourtant le sujet de sa commission, mais Beuningen du 29 Juill. mandant que le Roy l'envoyoit a S. A. pour luy donner part de ses inquietudes au sujet du secours de Mons. Il est a croire qu'il est allé pour parler de cette affaire, s'il est allé en France.

Du depuis cela s'est trouvé faux.

Asperlyn et Watteville mangerent le matin un melon avec moy que Hoefnagel m'avoit envoyé.

S. A. eut nouvelle du R. Pensionaire que de toutes les voix on avoit resolu dans l'Hollande de ne point envoyer au Roy de France ny a Gand, comme les Ambass^rs de France avoyent proposé à Nimegue, et on considera cela comme une bonne affaire pour l'authorité et le respect de S. A.

Jeudy. 4. Nous partismes à 4 heures et marchasmes avec l'armee jusques à St. Ulrecht Capelle a deux lieues de Grimbergue (ce lieu n'est pas dans la carte) par un beau temps et de bons chemins.

S. A. logea dans la maison de mr de Hanoffel, receveur gñal des domaines du Roy en Brabant.

J'appris que ce que 's Gravemoer m'avoit dit le jour de devant de Milord Duras estoit faux.

S. A. me donna les resolutions de l'Estat du 2e de May portant ordre aux Ambrs à Nimegue d'insinuer a ceux de France la conclusion de l'Alliance avec l'Angleterre, mais avec la reserve qu'elle n'auroit sa force qu'avec l'11 d'Aoust, et qu'apres ce temps la lesdts Estats ne seroyent plus en estat de conclurre aux conditions offertes par le Roy, lequel ils prioyent de leur donner la paix en evacuant les places selon le contenu desdtes conditions, s'excusant en mesme temps touchant la proposition des Ambrs de France faite quelques jours passés d'envoyer au Roy a St. Quentin ou a Gand pour y traitter avec ses commissaires. Sommerdyck et French avec 4 a 500 tant chevaux que dragons, battirent a Goyck un party de 2 a 300 cents chevaux des ennemys.

Ceux de Cell en battirent un autre de 80.

Il y eut nouvelle que le Roy de la Gr. Bretne estoit allé a Portsmouth pour donner ordre a la flotte et qu'on avoit envoyé audt lieu ce qu'il y avoit de vaisseaux aux Dunes.

Vendredy. 5. Dyckvelt me dit que Cabillau, qui avoit esté blessé au party de jeudy, couroit grand hasard de la vie.

Nous restames a St. Ulrichs Capelle.

Coljear me dit que les Suedois à Nimegue filoyent fort doux et qu'ils avoyent declaré qu'ils ne vouloyent pas empescher que l'on ne fist la paix, et s'oppoyent pour moyenner que le Roy de France permettroit que l'on portast de vivres a Mons de huict en huict jours. Mais qu'il y avoit de l'artifice encore la dessoubs et que la France taschoit d'empescher par là la declaration de l'Angleterre.

Samedy. 6. Nous marchasmes a 3 heures et demye du matin et allasmes camper à *St. Quintyns* a 3 heures d'Enghien. S. A. y logea dans une meschante cense et moy je campay.

S. A. escrivit aux Estats qu'il marchoit du costé de Mons qui estoit fort pressée et alloit se mettre le plus pres qu'elle pourroit des ennemys pour voir ce que l'on pourroit entreprendre contre eux. Qu'elle attendoit m^r^ Spaen dans un jour ou deux, devant estre ensuitte d'esgale force avec les ennemys.

Nous eusmes une belle marche.

Trois cavaliers des nostres prirent 15 a 16 fantassins des ennemys dans un petit bois entre les lignes.

Dimanche. 7. Nous restames aud^t^ quartier pour donner du temps à Spaen d'avancer avec ses trouppes. Posterne que S. A. luy avoit envoyé, revint, rapportant que ce soir il devoit passer le canal de Brusselles a Vilvorden. S. A. le luy redepescha encore la nuit apres ce jour.

S. A. avoit dit a m^r^ van Naerssen que les Suedois à Nimegue se mettoyent a la raison: elle avoit eu des lettres du pensionaire au matin.

Le soir le duc de Villa-Hermosa vint et on fut assez long temps a tenir Conseil ou Coljear me dit que les choses se traittoyent assez confusement.

Lundy. 8. Nous marchames dud^t^ quartier à *Enghien* ou je logeay dans une maison tout joignant aupres d'une porte que les Espagnols avoyent fait sauter quand l'année passée ils firent raser la place.

On ne fut pas bien certain si l'ennemy avoit fait un petit mouvement du costé Cambron ou s'il estoit encor en son camp de Soigny, dont nous n'estions qu'a deux heures.

Une toux qui m'avoit commencé il y avoit deux trois jours, me continua. Comme nous disnions a l'air, les tentes n'estant pas encor dressees, nous fusmes arrouses d'une grosse pluye.

Watteville dit un proverbe normand: Il vaut mieux se desdire que de se detruire.

Mardy. 9. La toux m'incommoda fort, ce que je crachois estant un peu salé, elle ne m'empescha pourtant pas de dormir. Il fit un temps fort inconstant de pluye et de vent.

On donna les ordres pour marcher le jour suivant a dessein de loger a Steenkercke, estant à une lieue d'Enghien; mais un peu apres il y eut ordre de ne point marcher.

Mercredy. 10. De Wilde me dit qu'Offenbergh avoit lettres de son pere que la paix estoit autant que faite, et à la Cour on me confirma la mesme chose.

Coljear dit qu'on luy mandoit que la signature devoit se faire le 9 de ce mois. Cependant on donna ce jour du 10. les ordres pour marcher le jour suivant vers les ennemys et S. A. manda aux Estats qu'il alloit se mettre aupres d'eux le plus proche qu'il pourroit pour resoudre ensuitte si l'on pourroit les attaquer et de quelle maniere.

Coljear me dit que la derniere fois que Walenburg estoit a la Haye ayant appris que S. A. avoit dessein d'oster un sol de la paye des mariniers pour le donner aux soldats Anglois, il avoit esté solliciter les villes d'Hollande pour traverser cela et que S. A. luy ayant donné une bonne reprimende la dessus avec un reproche de tout ce qu'elle avoit fait pour luy, elle luy avoit commandé de se rendre incessemment en son Gouvernement et de n'en point bouger sans sa permission expresse.

Jeudy. 11. Nous marchames a 4 heures du matin et allâmes camper au pres de *Steenkercke*, un petit village ou il n'y avoit pas une bonne maison. S. A. logea dans une cense a une demy heure de la qui estoit aussi tres meschante.

Au commencement on avoit dessein de passer le ruisseau qui passe aud^{t} village, mais par apres on resolut de camper en decà, autrement la queue seroit arrivée trop tard.

Deux mille chevaux et dragons avec le Conte de Nassau estant desja passés, il fallut les faire revenir. Led^t Conte de Nassau craignant que les ennemys qui paroissoyent aupres du petit Roeux ne vinssent le charger dans la retraitte, il envoya pour avoir du monde et S. A. y alla voir aussi, mais il ne vint personne.

D'aupres de Steenkercke je vis assez distinctement le camp des ennemys qui, a ce que dirent les gens venants de là, avoyent esté depuis le grand matin soubs les armes et avoyent eu une alarme comme si les Allemands venoyent du costé de Cambron les attaquer aussi.

La toux m'incommoda tousjours bien fort.

Dans cette marche nous fusmes 13 heures a cheval pour faire le chemin d'une lieue.

Vendredy. 12. Nous marchames a 4 heures du matin et arrivasmes sur les neuf heures et demy a *Braine le Conte* ou S. A. logea a la posterie au Fauxbourg, et moy chez le Curé ou j'avois logé encor une autre fois.

Dans la marche il vint avis que les Francois avoyent decampé d'aupres de Soignies et apres plusieurs rapports differents il se trouva qu'ils estoyent aller camper leur droite a Casteau et la gauche a St. Piere, par ou l'on jugea qu'ils ne pourroyent nous empescher en tout cas d'aller à Mons par la plaine de Binch.

Parmy les rapport susd^ts il y en avoit qu'ils estoyent allés a Cambron, ce qui auroit esté abandonner leur blocus. Pester me monstra des lettres ou on luy mandoit de la Haye que les Amb^rs de France avoyent fait connoistre que le Roy accordoit l'evacuation des places, mais qu'ils pressoyent pour que l'on envoyast un Amb^r ou Comm^re vers luy pour adjuster les affaires du nord, et que m^rs les Estats ayant excusé cela, offroyent d'envoyer aussitost que la paix seroit signée.

Je montay avec Pester sur la tour de Braine et me mis

a dormir en suitte jusques a 8 heures et demye ne souppant point.

Asperlyn ayant commencé à se trouver mal le jour de devant, eut la fievre ce jour là.

Ma toux continua de m'incommoder.

Samedy. 13. Le matin sortant du logis pour monter a cheval avec m^r^ Pester et le Ministre van Troyen qui avoyent logé aussi chez le Curé de Wilde me fit voir l'imprimé d'une lettre de m^r^ van Beverningh du 20e par la quelle il mandoit à m^rs^ les Estats que ce jour là ils avoyent adjusté touts les articles avec les Amb^rs^ de France et qu'on avoit donné ordre pour les faire transcrire et mettre au net en intention de signer le traitté encor ce mesme soir; qu'ils s'imaginoyent bien que toutes les choses ne seroyent pas au contentement de m^rs^ les Estats, mais qu'ils esperoyent qu'ils voudroyent estre persuadés de ce qu'ils avoyent fait tout ce qui avoit esté possible.

Nous marchames jusques a *Soignies* ou S. A. logea a la posterie ou elle avoit logé l'année passée, et moy dans mon vieil logement.

Les ennemys y avoyent eu leur campement proche de la ville et m^r^ de Luxembourg avoit logé dedans ches un bourgeois, et son armée avoit marché de fort bonne heure ayant esté en alarme toutte la muit.

Ma toux dura tousjours.

Ma femme me manda du 10e que madame Ryckaert se portoit tousjours fort mal de sa langue qui s'enfloit tousjours et qu'elle ne gaignoit rien par les remedes des medecins dont elle se servoit, me priant de parler à Bruynestein pour scavoir son sentiment.

Dimansche. 14. Nous marchasmes avec l'armee jusques aupres de Roeles (sic) ou estant arrives sur les 10 heures nous decouvrismes des hauteurs le camp de l'armee de m^r^ de Luxembourg et de celle de Montal. Vismes d'assez pres l'Abbaye de St. Denis ou estoit le quartier de m^r^ de

Luxemb. susd^t^ aupres duquel nous vismes paroistre quelque monde de temps en temps et une fois une trouppe d'officiers ou il sembloit qu'il estoit luy mesme.

Il y avoit entre nous et lad^te^ abbaye une hauteur qu'apres avoir quasi trop attendu ou trouva necessaire d'occuper, comme fit m^r^ de Weibnom ayant fait avancer vers là de la cavallerie et des dragons à toutes jambes par ce que l'ennemy faisoit du semblant de vouloir la disputer.

En mesme temps on fit avancer de l'infanterie et des dragons de ce costé là, ce qui dura bien du temps, et cependant S. A. allant pour disner le duc de Monmouth arriva de Brusselles venant pour avoir part à l'occasion. Peu de temps apres disner nous entendismes le commencement de l'attaque de l'Abbaye par les dragons de S. A. apres qu'avant disner on eust fait jouer deux batteries de dessus lad^te^ haulteur, qui firent grand dommage aux ennemys.

Par cette attaque lad^te^ Abbaye fut emportée dans peu de temps, mais au commencement il y manqua de l'infanterie pour la soustenir et S. A. avec quelques autres vindrent courir et crier pour faire avancer le monde qu'il y falloit. Apres avoir abandonné l'Abbaye les ennemys se retirerent sur les hauteurs proches et nos gens ayant gaigné d'autres postes l'un apres l'autre ne laisserent pas d'estre fort incommodés et rechassés de temps en temps.

Sur les six heures S. A. revint de cette attaque pour aller à la droite ou estoit celle des Espagnols. J'y allay avec elle et fus dans un endroit ou les balles siffloyent fort. Par cette attaque pourtant il ne fut rien effectué et on ne gaigna point de poste.

S. A. revenant de la alla parler à m^r^ de Chauvet le pressant pour envoyer du monde qui pust prendre par le dos les ennemys. Il promit cela, mais assez froidement, et n'en fit rien. Nous revinsmes apres a l'attaque de S. A. ou de temps en temps on envoyoit de gens fraisches et ou l'on avoit assez avancé, mais les ennemys combattants

opiniastrement jusques a dix heures du soir, ou reperdis beaucoup du terrain que l'on avoit gaigné et on ne conserva que l'Abbaye.

Sur le soir, comme il commença a faire nuit, S. A. allant *courir* encore a la droite, je ne voulus plus suivre, me trouvant fort las et alteré de la chaleur outre l'incommodité de la toux. Comme S. A. revint de son attaque je vis bien a son visage et a celuy du Marquis de Grana que les choses n'y alloyent pas a souhait, et ayant demandé a Ouwerkerck il me l'avoua et dit que nos gens avoyent esté rechassés des postes qu'ils avoyent tenus et qu'il n'y avoit point de remede si cela n'estoit reparé a la gauche. Il conta en mesme temps a Dyckvelt qui y estoit aussi que S. A. avoit failly d'estre tué ou fait prisonier par un esquadron des ennemys qui avoit passé et que comme ils disputoyent quelles gens c'estoyent, le Capitaine avancant avoit tiré sur S. A. mais que luy luy avoit appuyé un coup dont il estoit tombé du cheval. Tout cela nous rendit fort melancholiques craignant quelque mauvaise issue de nre affaire.

Dyckvelt et moy resolumes d'aller nous mettre dans sa calesche pour nous delasser, ou estants mr van Naerssen, deputé d'Hollande a l'armee, nous vint dire que nous ferions bien de nous mettre a cheval par ce que les affaires n'alloyent pas bien, et que l'on disoit que nos gens revenoyent à nous. Nous montames a cheval et ayant parlé a quelques officiers de la cavallerie qui estoit les plus proches, la plus part dit qu'il n'y avoit rien, mais le Cor. Holtzappel nous dit au contraire que les choses alloyent mal et que desja l'ordre avoit esté donné de faire repasser le defilé au bagage et mesme le faire aller du costé de Brusselles s'il estoit besoin.

Apres estants revenus au bagage je fis accommoder le mieux que je pûs un matelas dans ma charrette et y dormis la nuit assez mal tout habillé et mes chevaux tout

prests aupres de moy. Les ennemys avoyent mis le feu a quelques maisons la ou l'on combattoit et on pouvoit discerner selon le feu de la mousquetterie qui d'eux ou de nous avancoit ou reculoit.

Venant au bagage la premiere fois je trouvay dans un chariot Friesheim Cap[n] aux gardes qui avoit receu, ce nous dit il, un coup a travers du scrotum qui luy cassoit l'os de la cuisse.

Roosande estoit dans la Calesche de m[r] van Naerssen ayant un coup a travers les deux cuisses qui luy avoit donné une bonne fiebvre.

Lundy. 15. M'estant levé vers les 7 heures et ayant trouvé S. A. je trouvay les visages tout changés et on ne parloit que du bon succes que nous avions eu et du courage de nos gens, S. A. disant que les Francois verroyent bien qu'ils seroyent tousjours battus par nos gens apres qu'ils avoyent sceu les forcer dans un poste semblable. J'appris la confirmation de ce que j'avois ouy dire par des gens qui avoyent passé aupres de ma charrette le matin, que les ennemys avoyent decampé sans qu'on sceut ou ils estoyent allés precisement. On me dit de plus que cette retraitte s'estoit faite avec bien de la confusion ayant laissé leurs tentes, malades, blessés et beaucoup de vivres, biere, pain etc. Ayants beaucoup encore promené depuis avec S. A. a la fin, nous allames voir le cloistre ou Abbaye de St. Denys et admirames la bravoure de nos gens qui avoyent osé attaquer un poste si fort, tout couppé de hayes, de bois, et ou il y avoit une maison ou l'on pouvoit fort bien se defendre.

Il y avoit encore la en divers endroits quelques trois ou quatre cents morts touts depouillés nuds et quelques blessés parmy eux qui vivoyent encore et prioyent qu'on voulust les faire penser.

Nous vismes d'une hauteur le camp de Montal qui sembloit de marcher aussi.

et mangeay d'assez bon appetit a disner ce que je n'avois pas fait les 4 ou 5 jours precedents.

Gelain, mon valet eut la fiebvre la nuit.

S. A. donna une compᵉ aux gardes à Watteville qui l'avoit suivy depuis cette campagne.

J'appris que le duc de Luxembourg avoit mandé a mʳ de Dyckvelt qu'ayant reçeu les ordres de la cour touchant la maniere dont on pourroit adjuster les choses de Monts, il souhaittoit de scauoir ou il pourroit parler a luy.

Vendredy. 19. Coljear me vint dire le matin quand j'estois encor au lict que mʳ de Dyckvelt estoit allé trouver mʳ de Luxembourg.

S. A. disna au quartier des Espagnols.

Incontinent apres disner Dyckvelt estant revenu, retourna encore vers le duc de Luxembourg, et on sceut que ce Duc avait declaré de vouloir lever le blocquus de Mons, mais que la difficulté qu'il y avoit, estoit de scavoir laquelle des deux armées marcheroit la premiere, les Francois voulants que ce fust la nostre, ce que l'on ne jugea pas capable de troubler l'accommodement.

Le soir on dit que tout estoit accommodé et que le 21 les deux armées devoyent marcher en mesme temps.

Ma toux me dura tousjours quoyque ce matin j'eusse eu une grande sueur qui me laissa de plus un abbattement et une sescheresse de bouche.

Samedy. 20. A 4 heures du matin on vint me dire que S. A. et les gentilshommes envoyoyent des chevaux en relay, S. A. devant partir le jour suivant pour la Haye.

A dix heures Voorst me vint dire qu'il par[tiroit] au mesme moment pour la Haye, prenant jusques a Bruselles six cavaliers avec luy pour escorte, que tout le bagage et le reste du train de S. A. demeuroit à l'armée.

DRUKFOUTEN EN MISSTELLINGEN

in het Journaal van C. HUYGENS, gedurende de veldtochten 1673—1678. [1])

Pag. 18 regel 16 Je *lees* Il.
" 26 " 6 van onder Rosef (?) *lees* Romf.
" 60 " 12 " " *verzet de comma:* ensemble, la dent entiere estant enz.
" 68 " 14 " " cur *lees* eut.
" 79 " 3 " " de Wilde *lees* de *Wildt*.
Deze fout komt in de 3 deelen meer voor.
" 120 " 10 Le *lees* Je.
" 128 onderste reg., Hofweylen *lees* Hofweghen.
" 134 reg. 6 van onder Je *lees* Le.
" 144 " 20 " " Pynenburg *lees* Rynenburg.
" 145 " 10 " " d'amis *lees* Damen.
" 149 " 5 Espach *lees* Erpach.
" 166 " 6 van onder Derveau *lees* Desveau (Zoo ook bl. 215 reg. 12).
" 170 " 21 c'est *lees* cest.
" 180 " 12 van onder Kintsby *lees* Kintsky.
" 189 " 7 Het (?) kan vervallen. Hij bedoelt *de venen*, d. i. het lage land, waarin o. a. Zoetermeer gelegen is.
" 218 " 6 van onder avec *lees* avoit.
" 235 " 12 avoir *lees* avec.
" 240 " 5 avec sa quisine (sic) *lees* avec sa Quirine (namelijk Quirine Pieterson. Cf. p. 25).
" 240 " 6 *lees*: adjoustant, *pourtant* qu'il *ne disoit pas* qu'il etc.

1) Wij danken de aanwijzing van het meerendeel aan de nauwkeurige lezing van Prof. R. Fruin.

et mangeay d'assez bon appetit a disner ce que je n'avois pas fait les 4 ou 5 jours precedents.

Gelain, mon valet eut la fiebvre la nuit.

S. A. donna une compᵉ aux gardes à Watteville qui l'avoit suivy depuis cette campagne.

J'appris que le duc de Luxembourg avoit mandé a mʳ de Dyckvelt qu'ayant reçeu les ordres de la cour touchant la maniere dont on pourroit adjuster les choses de Monts, il souhaittoit de scauoir ou il pourroit parler a luy.

Vendredy. 19. Coljear me vint dire le matin quand j'estois encor au lict que mʳ de Dyckvelt estoit allé trouver mʳ de Luxembourg.

S. A. disna au quartier des Espagnols.

Incontinent apres disner Dyckvelt estant revenu, retourna encore vers le duc de Luxembourg, et on sceut que ce Duc avait declaré de vouloir lever le blocquus de Mons, mais que la difficulté qu'il y avoit, estoit de scavoir laquelle des deux armées marcheroit la premiere, les Francois voulants que ce fust la nostre, ce que l'on ne juges pas capable de troubler l'accommodement.

Le soir on dit que tout estoit accommodé et que le 21 les deux armées devoyent marcher en mesme temps.

Ma toux me dura tousjours quoyque ce matin j'eusse eu une grande sueur qui me laissa de plus un abbattement et une sescheresse de bouche.

Samedy. 20. A 4 heures du matin on vint me dire que S. A. et les gentilshommes envoyoyent des chevaux en relay, S. A. devant partir le jour suivant pour la Haye.

A dix heures Voorst me vint dire qu'il par[tiroit] au mesme moment pour la Haye, prenant jusques a Bruselles six cavaliers avec luy pour escorte, que tout le bagage et le reste du train de S. A. demeuroit à l'armée.

DRUKFOUTEN EN MISSTELLINGEN

in het Journaal van C. HUYGENS, gedurende de veldtochten 1673—1678. [1])

Pag. 18 regel 16 Je *lees* Il.
" 26 " 6 van onder Rosef (?) *lees* Romf.
" 60 " 12 " " *verzet de comma:* ensemble, la dent entiere estant enz.
" 68 " 14 " " cur *lees* eut.
" 79 " 3 " " de Wilde *lees* de *Wildt.*
Deze fout komt in de 3 deelen meer voor.
" 120 " 10 Le *lees* Je.
" 128 onderste reg., Hofweylen *lees* Hofweghen.
" 134 reg. 6 van onder Je *lees* Le.
" 144 " 20 " " Pynenburg *lees* Rynenburg.
" 145 " 10 " " d'amis *lees* Damen.
" 149 " 5 Espach *lees* Erpach.
" 166 " 6 van onder Derveau *lees* Desveau (Zoo ook bl. 215 reg. 12).
" 170 " 21 c'est *lees* cest.
" 180 " 12 van onder Kintsby *lees* Kintsky.
" 189 " 7 Het (?) kan vervallen. Hij bedoelt *de venen*, d. i. het lage land, waarin o. a. Zoetermeer gelegen is.
" 218 " 6 van onder avec *lees* avoit.
" 235 " 12 avoir *lees* avec.
" 240 " 5 avec sa quisine (sic) *lees* avec sa Quirine (namelijk Quirine Pieterson. Cf. p. 25).
" 240 " 6 *lees*: adjoustant, *pourtant* qu'il *ne disoit pas* qu'il etc.

1) Wij danken de aanwijzing van het meerendeel aan de nauwkeurige lezing van Prof. R. Fruin.

Door het HISTORISCH GENOOTSCHAP zijn uitgegeven onderstaande werken:

KRONIJK van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

2e jaargang. 1846 (*) *f* 5.—.	4e jaargang. 1848. . *f* 3.70.
3e jaargang. 1847. . - 2.70.	5e jaargang. 1849. . - 6.—.

(*) **De eerste jaargang is nimmer in druk verschenen.**

KRONIJK van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht.

2e *serie*	
6e jaargang. 1850. . *f* 6.—.	19e jaargang. 1863. . *f* 7.40.
7e jaargang. 1851. . - 6.40.	20e jaargang. 1864. . - 7.20.
8e jaargang. 1852. . - 6.80.	5e *serie*
9e jaargang. 1853. . - 6.80.	21e jaargang. 1865. . - 7.60.
10e jaargang. 1854. . - 6.80.	22e jaargang. 1866. . - 7.20.
3e *serie*	23e jaargang. 1867. . - 9.20.
11e jaargang. 1855. . - 3.20.	24e jaargang. 1868. . - 9.40.
12e jaargang. 1856. . - 3.60.	25e jaargang. 1869. . -10.70.
13e jaargang. 1857. . - 4.80.	6e *serie*
14e jaargang. 1858. . - 5.10.	26e jaargang. 1870. . - 8.00.
15e jaargang. 1859. . - 4.60.	27e jaargang. 1871. . - 8.20.
4e *serie*	28e jaargang. 1872. . - 6.20.
16e jaargang. 1860. . - 5.40.	29e jaargang. 1873. . - 8.30.
17e jaargang. 1861. . - 5.80.	30e jaargang. 1874. . -10.30.
18e jaargang. 1862. . - 6.60.	31e jaargang. 1875. . - 8.40.

BERIGTEN van het Historisch Gezelschap te Utrecht.

1e deel. 1e stuk. 1846. *f* 3.40.	2e deel. 2e stuk. 1849.
1e deel. 2e stuk. 1848. - 2.20.	(Verhooren van JOHAN
2e deel. 1e stuk. 1849. - 2.20.	v. OLDENBARNEVELT). - 3.80.

BERIGTEN van het Historisch Genootschap te Utrecht.

3e deel. 1e stuk. 1850. *f* 3.—.	5e deel. 2e stuk. 1856. - 2.50.
3e deel. 2e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 1e stuk. 1857. - 2.50
4e deel. 1e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 2e stuk. 1857. - 2.10.
4e deel. 2e stuk. 1851. - 2.50.	7e deel. 1e stuk. 1861. - 5.50.
5e deel. 1e stuk. 1853. - 3.20.	7e deel. 2e stuk. 1863. - 6.50.

CODEX DIPLOMATICUS in 4°. 1848. - 5.20.

2e *serie* in 8°.

1e deel. 1e afd. 1852. *f* 3.75.	3e deel. 2e afd. 1856. - 3.40.
1e deel. 2e afd. 1852. - 3.10.	4e deel. 1e afd. 1859. - 3.10.
2e deel. 1e afd. 1853. - 6.20.	4e deel. 2e afd. 1860. - 5.20.
2e deel. 2e afd. 1853. - 3.20.	5e deel. 1860. . . . -12.00.
3e deel. 1e afd. 1855. - 6.50.	6e deel. 1863. . . . - 1.20.

REGISTER op de onderwerpen behandeld in de Kronijk. Berichten en den Codex Diplomaticus . . . . . - 1.80.

WERKEN van het Hist. Genootschap te Utrecht.
Nieuwe Reeks.

N°. 1. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Annales Egmundani . *f* 1.20.
N°. 2. Verbaal van de buitengewone Ambassade naar Engeland in 1685 . . . . . - 1.80.
N°. 3. Memoriën van Roger Williams . . . . . - 2.10.
N°. 4. Bronnen van de geschiedenis der Nederl. in de middeleeuwen. — Kronijken van Emo en Menko. - 3.70.
N°. 5. Hortensius over de opkomst en den ondergang van Naarden. Met 2 kaarten . . . . . - 4.50.
N°. 6. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Kronijk van Holland van een ongenoemden geestelijke (Gemeenlijk geheeten Kronijk van den Clerc uten laghen landen bi der see). . . . . - 2.30.
N°. 7. Kronijk van Eggerik Egges Phebens van 1565—1594. . . . . - 2.40.
N°. 8. De oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen in de laatste jaren der XIVe eeuw. - 9.80.
N°. 9. Verbaal van de Ambassade van Gaspar van Vosbergen bij den Koning van Denemarken, den Neder-Saxischen Kreits en den Koning van Zweden. 1625. . . . . - 2.30.
N°. 10. Verbaal van de Ambassade van Aersen, Joachimi en Burmania naar Engeland. 1625. . . - 1.90.
N°. 11. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Eerste Deel.* 1584—1618. . . - 4.00.
N°. 12. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Eerste Afdeeling.* 1618—1621. . . . . - 2.80.
N°. 13. Memorials and Times of Peter Philip Juriaan Quint Ondaatje . . . . . - 4.00.
N°. 14. Verhooren en andere bescheiden betreffende het Rechtsgeding van Hugo de Groot. . . . . - 4.80.
N°. 15. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Tweede Afdeeling.* 1621—1626. . . . . - 5.50.
N°. 16. Memoriën en Adviezen van Cornelis Pieterszoon Hooft . . . . . - 4.90.
N°. 17. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Eerste Afdeeling.* 1626, 1627 . . . . . - 6.50.

N°. 18. Onderzoek van 's Konings wege ingesteld omtrent de Middelburgsche Beroerten van 1566 en 1567; naar 't oorspronkelijke handschrift uitgegeven door Dr. J. van Vloten . . . . . *f* 3.40.

N°. 19. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Tweede Afdeeling.* 1628, 1629 . . . . . - 8.20.

N°. 20. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Derde Afdeeling.* 1630. . . . . - 6.10.

N°. 21. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . - 5.80.

N°. 22. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Derde Deel. Vierde Afdeeling.* 1631—1644. . . . . - 4.50.

N°. 23. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Eerste Deel.* - 6.70.

N°. 24. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Tweede Deel.* . . . - 7.20.

N°. 25. Journaal van Constantijn Huygens, den zoon, van 21 October 1688 tot 2 September 1696 (Handschrift van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam). *Tweede Deel.* - 7.90.

N°. 26. De Rekeningen der Grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Derde Deel* . . . . - 6.20.

N°. 27. Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Pol. Uitgegeven door Mr. W. H. de Beaufort . . . . . - 10.80.

N°. 28. Bellum Trajectinum Henrico Bomelio autore . - 1.40.

N°. 29. De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Eerste Deel* . . . . - 6.80.

N°. 30. De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, uitgegeven door Dr. H. G. Hamaker. *Tweede Deel* . . . . - 5.30.